

'N TOPONIMIES-LINGUISTIESE ONDERSOEK NA
DUITSE PLEKNAME IN SUIDWES-AFRIKA

deur

Lucie Alida Möller

Voorgelê ter vervulling van 'n deel
van die vereistes vir die graad

DOCTOR PHILOSOPHIAE

in die Departement Afrikaans en Nederlands

Universiteit van Natal

DURBAN

1986

ABSTRACT

The German place nomenclature in South West Africa, under the influence of various toponymic and linguistic factors, spontaneously developed into a unique toponymicon.

The specific nature of this toponymicon is marked by a large number of inherited name transfers from Europe on the one hand and a partially or fully germanized local toponymicon with numerous examples of translations, adopted loan names and substitutions on the other hand. This unique toponymicon mainly originated from the interlinguistic interaction between German, Afrikaans and the indigenous languages of the territory.

The supposition on which the theoretical concept and research method was formulated and executed, is the dichotomous nature of the place names as onomastic and linguistic signs. The German place names have certain general, but also intrinsic toponymic and linguistic features in common. This prompted the diachronic and synchronic analysis of the place names on both linguistic and onomastic levels.

The onomastic approach entailed the analysis of the structural composition of the place names; the toponymic motives; the interlinguistic contact situation; the origins, etymologies and semantic aspects of the names.

On the linguistic level the names were analyzed according to syntagmatic and paradigmatic criteria and categorized according to linguistic

principles pertaining to proper nouns, specifically toponyms or place names.

The conclusion was reached that the German South West African toponymicon, despite the large number of name transfers that occurred and the close resemblance with its European origins which is still clearly discernible, appears on the formal and functional level as a unique, yet true Southern African toponymicon.

OPSOMMING

Die Duitse pleknaamgewing in Suidwes-Afrika het deur die inwerking van verskeie taalkundige en toponimiese faktore op spontane wyse tot 'n eiesoortige toponimikon ontwikkel.

Die eiesoortigheid van die toponimikon word enersyds gekenmerk deur 'n groot getal oorgeërfde oordragsname uit Europa en andersyds deur 'n algeheel of gedeeltelik verduitste pleknaamkorpus waarin veelvuldige voorbeelde van vertalings, ontledings en vervangings voorkom. Hierdie unieke pleknaamkorpus of toponimikon het hoofsaaklik ontstaan deur die interlinguistiese wisselwerking tussen Duits, Afrikaans en die inheemse tale in die gebied.

Die aanname waarvolgens die teoretiese konsep en die navorsingsmetode geformuleer en uitgevoer is, is die tweeledige aard van die plekname as onomastiese verwysers en taaltekens. Die Duitse plekname vertoon naamlik sekere algemeen, maar ook inherent toponimiese en taalkundige eienskappe. Dit het daartoe gelei dat die plekname diachronies en sinchronies op beide taalkundige en onomastiese vlak benader en ontleed is.

Vanuit 'n onomastiese beskouing is die name ontleed volgens die formele toponimiese kenmerke waaruit hulle saamgestel is, die toponimiese motiewe; die taalkontaksituasie; die oorsprong, etimologieë en semantiese aspekte van die name.

Op taalkundige vlak is die name volgens sintagmatiese en paradigmatische kriteria ontleed en gekategoriseer volgens taalkundige beginsels wat van toepassing is op eiename, spesifiek plekname.

Die gevolgtrekking kon gemaak word dat die Duits-Suidwes-Afrikaanse toponimikon ten spyte van die groot aantal oordragsname wat daaraan 'n noue verwantskap met en duidelik herkenbare Europese herkoms en karakter gee, tog op formele en funksionele vlak tot 'n eiesoortige, maar nog eg Suider-Afrikaanse toponimikon ontwikkel het.

Hiermee verklaar ek dat hierdie proefskrif my eie oorspronklike werk is behalwe waar in die teks pertinent anders vermeld word en dat dit nie voorheen deur my vir 'n graad aan 'n ander universiteit voorgelê is nie.

L.A. Möller

.....
L.A. Möller

DANKBETUIGING EN ERKENNINGS

Hiermee my opregte dank aan individue en instansies wat in een of ander opsig behulpsaam was met die studie.

Prof. T.J.R. Botha - my innige dank en waardering vir sy leiding, meelewing en geduld as promotor.

Prof. G.S. Nienaber - vir sy besielende aanmoediging en motivering; vir gebruik van sy landkaarte en ander bronne.

Dr. P.E. Raper - vir sy ondersteuning en opbouende kritiek as hoof van die Sentrum vir Naamkundesnavorsing.

Mej. T. Badenhorst en mev. S. Botha en S. Smit vir die tik van die manuskrip.

Mev. P.F. Nel vir die uitstuur van vraelyste en ander klerklike werk.

My kollegas van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing vir belangstelling en onderskraging.

Die personeel van die Staatsargief, Windhoek; die Staatsbiblioteek, Pretoria, die kantore van die Landmeter-Generaal, Windhoek; die Nasionale Pleknamekomitee; die Hoofdirektoraat: Opmetings en Kartering; die Direktoraat van Kultuursake, Windhoek; die SWA-Pleknamekomitee; die SWA Wetenskaplike Vereniging en die SWAUK.

Die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing vir die voorsiening van 'n studiebeurs, tyd en ruimte.

Die mense van Suidwes-Afrika vir hul steun, vriendelike samewerking en gasvryheid; in die besonder mnr. C.G. Coetzee, G.E. von Schumann, H.J. Wiss, H.C. Nöckler, D. Voigts, F. Kober, C.A. Schlettwein, F. Jooste; mevv. E. Gyger, I. Schatz, H. Prickett en U. Massmann.

My ouers en my seuns, Yuri en René.

My Skepper.

Geldelike bystand van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing ten opsigte van die koste van hierdie navorsing word hierby erken. Menings in hierdie werk uitgespreek of gevolgtrekkings waartoe gersak is, is dié van die skryfster en moet in geen geval beskou word as 'n weergawe van die menings of gevolgtrekkings van die Raad vir Geesteswetenskaplike Navorsing nie.

INHOUD

HOOFSTUK

BLADSY

DEEL I

AFKORTINGS

GLOSSARIUM

1.	INLEIDING	1
2.	HISTORIESE OORSIG	11
3.	TOPONIMIESE MOTIEWE	27
4.	FORMELE TOPONIMIESE KENMERKE	46
5.	TAALKUNDIGE KENMERKE	87
6.	TAALKONTAK SOOS WEERSPIEËL IN DIE PLEKNAME	129
7.	SEMANTIESE ASPEKTE	161
8.	SAMEVATTING	197
	VOETNOTE	203

DEEL II

NAAMLYS	205
BIBLIOGRAFIE	451
LANDKAART	

LYS VAN AFKORTINGS

- ADJ = adjective/adjektief (ook adj.)
ADJP = adjective phrase/adjektieffrase
ART = article/artikel
AWS = Afrikaanse Woordelys en Spelreëls
BAR = Bezirksamt Aroab
BGI = Bezirksamt Gibeon
BKA = Bezirksamt Karibib
BOM = Bezirksamt Omaruru
BOU = Bezirksamt Outjo
BRD = Bundesrepublik Deutschland
BRE = Bezirksamt Rehoboth
BSK = Besitzstandskarte
BWI = Bezirksamt Windhoek
CDM = Consolidated Diamond Mines
CONJ = conjunct/voegwoord
DBE = Distrikt Bethanien
DDR = Deutsche Demokratische Republik
DET = determinative/determinatief
DGO = Distrikt Gobabis
DKG = Deutsche Kolonial Gesellschaft
DMA = Distrikt Maltahöhe
DOK = Distrikt Okahandja
DOSK = Hoofdirektoraat: Opmetings en Kartering
DSWA = Deutsch-Südwest-Afrika
DSWAZ = Deutsch-Südwest-Afrikanischer-Zeitung
EN = Eigennaam/Eigename
F = Foto
GDW = Grimms Deutsches Wörterbuch
GSWA = German South West Africa
J. Nr. = Journal Nummer
Kol. Bl. = Kolonial Blätter
m.b.v. = met behulp van
N = noun/naamwoord
NP = nounphrase/naamwoordstukfrase
NPNK = Nasionale Pleknamekomitee

ODZA = Oorlogskaart van Duits Zuidwest Afrika
OMEG = Otavi-Minen-und-Eisenbahn-Gesellschaft
P = preposition/voorsetsel
PN = proper noun/eienaam
PP = prepositional phrase/voorsetselfrase
Quant = quantor/telwoord
S = Suidwes-Afrika (by graadvierkantaanduiding)
SABW = Suid-Afrikaanse Biografiese Woordeboek
SAJS = South African Journal of Science
samest. = samesteller
SAW = Staatsargief, Windhoek/State Archives, Windhoek
SENA = Sentrum vir Naamkundesnavorsing
SESA = Standard Encyclopaedia of Southern Africa
SR = semantic representation/semantiese representasie
SWA = Suidwes-Afrika(aanse)/South West Africa(n)
SWA A = Suidwes-Afrika Argief (SWA Pleknamekomitee)
SWAUK = Suidwes-Afrikaanse Uitsaai-korporasie
SWAVV = Suidwes-Afrikaanse Wetenskaplike Vereniging
UDF = Union Defence Force (Oorlogskaarte)
UNGEGN = United Nations Group of Experts on Geographical Names
V - verb/werkwoord
VP = verb phrase/werkwoordstukfrase
VRS/VRV = Van Riebeeck Society/Van Riebeeck Vereniging
ZBU = Zentral Buro des Kaiserlichen Gouvernements, Inventar der Akten.

GLOSSARIUM

In ooreenstemming met die riglyne van die UNGEEN Working Group on Definitions [1984:71] is 'n alfabetiese glossarium opgestel van die minder gewone terme wat in die Duitse toponieme van die ondersoekgebied voorkom. Dié terme word hier in Afrikaans vertaal of omskryf. Die betekenis of gebruik daarvan is soos dit in die plekname figureer as spesifieke of generiese komponente en nie noodwendig soos dit in die nie-naamkundige konteks voorkom nie.

Vreemde en eie vakterme word ter plaatse in die teks en *Naamlys* as sentrale konsepte omskryf, veral waar hierdie terme in 'n enigszins individualistiese konteks gebruik is of op verwante terme uit ander vakgebiede steun.

-aue = waterhoudende glooiing of weiland

-bach = waterstroompie, klein riviertjie

Bläss(e) = bleek, wit

-brunn = bron, fontein

Draussen = buite

Dreck = modder

-drehe = draai

-drift = drif, deurgang

Einenge = vernou, noute

Erlauss = verordening, dekreet, edik, bevel, order

Esche = esboom

Fahl = vaal

-farm = plaas (Eng. leenwoord "farm")

-feld = vlakte, veld

-fläche = vlakte

-flur = vloer, grond

-fluss = rivier met vloeiende water

-fort = vestiging, fort

-furt = deurgang deur rivier, drif, glooiing

Gülden = goue

-haag/-hagen (Hag) = omheinde stuk grond, woud, vergelyk -hain

-hain = klein woud, vergelyk met -haag, -hag en Eng. "hedge".

-hochebene = plato, hoogland.

Hohl = holte, hol

- horn = horing, bergpiek
- horst = 1. roofvoëlnes 2. verheffing
- huk = hoek
- hütte = hut
- kamm = bergrug
- kate/-kathen = hut, huisie, byvoorbeeld vissershut
- Keil = wig
- Kerbe = skerphoekige insinking of snit
- Kessel = holte, depressie, laagte, glooing, poort
- Klee = klawer
- klippe = Afr. ontlening *klip*.
- kluft = kloof
- kranz = Afr. ontlening *kranz, rotse*
- kuhl = kuil, groef, holte, gat
- kuppe = kop
- Latschen = pantoffels
- Lehm = klei, modder
- loh = 1. woud 2. vlei
- neck = nek
- Ochse = os
- pad = pad
- pfalz = kasteel, paleis (Lat. *palatium*)
- pfanne = waterpan
- pforte = poort
- Pilz = paddastoel
- platz = plek, soms ook *plaa* (plaats)
- posten = pos, veepos, kampindeling vir beeste
- pütz = puts, *gorra* waar na water gegrAAF is, nie die gewone waterput nie
- quelle = fontein
- rivier = droë rivierloop, tydelike stroom
- rücken = rug, bergrug
- Sattel = saal
- Schanze = verskansing, skans
- Schildkröte = skilpad
- Schilf = riet
- schlucht = kloof, afgrond

Schnepfen = strandlopertjie, kiewiet
Splitter = splinter
-stad/statt = stad/plek
-teich = dam, pan, waterpoel
Türckscheifeigenbaum = turksvyboom
Unke(n) = paddasoort
Unverzagt = onverskrokke
Verschluss = sluit, afgeslote
-warte = uitkyktoring, wagtoring
-weide = weiding, weiveld
-werft = werf (van hutte)
-wiese = weiland
Winkel = hoek (geometries)
Witt = wyd, wye
Zacken = spitse, pieke van berg
Zufall = toeval

HOOFSTUK 1

INLEIDING EN METODE

1.1 Onderzoektema en onderzoekgebied

Die doel met die studie is om plekname in Suidwes-Afrika vanuit 'n toponimies-linguistiese benadering te ondersoek. Dit kom daarop neer dat hierdie plekname diachronies en sinchronies en primêr vanuit 'n onomastiese beskouing, maar ook taalkundig volgens sintagmatiese en paradigmatische kriteria ontleed word. Verder is gepoog om die beginsels en faktore waarvolgens Duitse pleknaamgewing in die onderzoekgebied ontstaan het, te ontleed en te kategoriseer. Uit voorgaande bevindinge kon sekere afleidings gemaak word.

Om verskeie redes is afgesien van die aanvanklike voorneme om alle plekname in Suidwes-Afrika te bespreek. Daar is naamlik met die voorlopige ondersoek en met die eerste inwin van gegewens reeds besef dat 'n sodanige ondersoek te omvangryk sou word. 'n Afsonderlike hoofstuk met spesifieke verwysing na die akkulturasie en taalkontak-situasie tussen die verskillende taalgroepe en die neerslag wat dit in die naamgewing gehad het, word nog in hierdie studie bespreek. Daar is derhalwe besluit om die ondersoek te beperk tot Duitse plekname in Suidwes-Afrika. So 'n afbakening het die voordeel dat dit geografies, histories, staatkundig en in taalkundige opsig 'n afgebakende studiegebied vorm wat hom goed leen tot navorsing oor die toponieme van een taalgroep, weliswaar binne 'n meertalige situasie.

Die studiegebied is ter wille van die bondigheid dus taalspesifiek en chronologies afgebaken deurdat slegs Duitse plekname uit die tydperk van ongeveer 1812 tot 1915 betrek is. Die hoofdeel het uiteraard uit die Duitse koloniale periode gekom. Dié tydperk moet egter nie as 'n streng afgebakende indeling gesien word nie, aangesien name op 'n chronologiese kontinuum beweeg. Name in een tydsvak kan byvoorbeeld vertalings of vervormings uit 'n vroeëre periode en van 'n oer taalgroep wees. Die kerstening en koloniserings het tydens hierdie perio-

de polities en kultureel, dus ook toponimies en taalkundig, 'n ingrypende verandering op die Suidwes-Afrikaanse toponimikon gehad. Dit blyk veral uit die verduitsingsbeleid van die Duitse koloniale regering wat 'n nuwe, eiesoortige toponimikon tot gevolg gehad het (ZBU 2000 All 70i "Erlas" 1893, 1903, 1907, 1912).

'n Verdere oorweging is dat hierdie plekname in sigself 'n waardevolle kultuurhistoriese erfenis is. Hulle lewer ook 'n toponimies-linguistiese bydrae tot die onomastiese navorsing waarby raakpunte met streekgeskiedenis, taalkontak, ensovoorts ter sprake kom.

1.2 Ondersoekmetode

Die ondersoekmetode het hoofsaaklik insameling, verwerking, ontleding en aanbieding van die naamkundige materiaal behels.

1.2.1 Materiaalinsameling

Met die insamelingsprosedure is reeds gepoog om 'n seleksie te maak sodat 'n verteenwoordigende korpus materiaal aangebied kon word.

1.2.1.1 Pleknaamlyste

Die alfabetiese pleknaamlys is opgestel uit die rekenaardatabasis van die Sentrum vir Naamkondenavorsing (RGN). Daar is verder gebruik gemaak van lyste van plekname wat ten dele reeds in die Sentrum se argief beskikbaar was, pleknaamlyste van die Landmeter-Generaal van Windhoek, die lys van poskantore van die Posmeester-Generaal en die plaasnaamlyste uit die adresboeke van Schulze (1911, 1923-24), Meinerts (1939) en die SWA-Boer (1972).

Ter aanvulling van die primêre inligting uit bogenoemde lyste is verdere gegewens ingewin uit argivalia, standaardwerke oor die geskiedenis, geografie, plant- en dierkunde van die gebied, pleknaamkundige werke, ander gepubliseerde en ongepubliseerde bronne en landkaarte, en deur vraelyste, briewe en onderhoudvoering.

1.2.1.2 Argivalia

Inligting oor Duitse plekname is uit verskeie argivale bronne ingesamel. Tydens argiefnavorsing in die Staatsargief te Windhoek is die volgende aktelêers en versamelings deurgewerk:

Inventar der Akten des Zentralburo's des Kaiserlichen Gouvernements (1884-1915), *Inventar der Akten der Kaiserlichen Bezirksämter* (1893-1915), die C.J.C. Lemmer-versameling, wat 'n volledige indeks boeke, manuskripte en tydskrifte oor Suidwes-Afrika en ook enkele werke met betrekking tot plekname bevat.

Eersgenoemde twee reekse lêers, wat die amptelike beleidsake van die koloniale regering bevat, het waardevolle eerstehandse inligting oor die toekenning en verandering van plaasname, amptelike plekname en die skryfwyse opgelewer. Relevante onomastiese materiaal en die algemeen neergelegde beleidsriglyne aangaande die verduitsing is uit die lêers *Landesaufnahme: Geographische Ortsnamen* (ZBU 2000 VI gi 1893-1915); *Stationsanlagen und Benennungen* (ZBU 2207 All 49 1898-1915) en *Benennungen neuer Stationen und Geographischer Örtlichkeiten* (ZBU 2000 All 70i 1893-1915) geëksperpeer.

Daar is egter selde in hierdie argiefstukke vermeld wat die oorsprong van die plaasname is, of hoekom verandering daarvan aangevra is. Die meeste aktes is nog handskrifte, en daarby in die Gotiese skrif. Dit het die lees daarvan bemoeilik en was baie tydrowend. Die probleme met die ontsyfering van hierdie geskrifte het waarskynlik ook by die latere amptenary gelei tot wanlesings en die gevolglike spellingvariate laat ontstaan wat in hierdie argiefstukke voorkom.

Met die goedgunstige toestemming van die Administrateur-Generaal van Suidwes-Afrika (goedkeuring Nr. AG 674/83 ged. 1983) en die samewerking van die Direkteur van Argiewe te Windhoek, mnr. C.G. Coetzee, en mej. A.C. Stern, kon gebruik gemaak word van die naamkundige inligting in die reeks geslote lêers (SWA A A603 vol. 1-10 en A 603/1 vol. 1-2). Insaes is sodoende gekry in die SWA Pleknamekomitee se materiaal. Daaruit is waardevolle inligting in verband met naamsveranderings en skryfwessies gehaal.

Ander argivale bronne wat geraadpleeg is, is die 30 dele van die *Quellen zur Geschichte über Deutsch-Südwest-Afrika*, saamgestel deur eerwaarde H. Vedder [1929], en drie volumes van *Die Ältesten Reiseberichte über Deutsch-Südwest-Afrika* van dr. E. Moritz (1915, 1916 en 1919).

1.2.1.3 Ander bronne

Spesifieke werke oor plekname soos dié van C.G. Botha (1926), C. Pettmann (1931), J.H. Labuschagne (1971), P.J. Nienaber (1972), G.S. Nienaber & P.E. Raper (1977, 1980) en A.P.J. Albertyn (1984) is deur-gewerk en gegewens oor Duitse plekname is opgeteken.

Enkele reisbeskrywings en dagboeke van ontdekkingsreisigers in die gebied soos onder andere G. Thompson (1827), J.E. Alexander (1838), J. Tindall (1840-1855), G. McKiernan (1874-1879) en W.Coates Palgrave (1877) is geraadpleeg.

Verder is hoofsaaklik geskiedkundige en aardrykskundige standaardwerke oor Suidwes-Afrika nagegaan, waaronder die van C. von Francois (1899), K. Schwabe (1904, 1909), L. Sander (1912), H. Oelhafen von Schölltenbach (1926), E. Kaiser (1926), Th. Seitz (1929), H. Vedder (1934), O. Hintrager (1955), M.E. Townsend (1966), J.H. Esterhuyse (1968) en I. Goldblatt (1971). Dit het egter gou geblyk dat plekname in hierdie werke slegs sporadies voorkom en dan sonder veel bykomstige inligting oor die oorsprong en betekenis daarvan.

Plant- en dierkundige werke wat geraadpleeg is, is onder andere C.A. Smith (1966), Roberts (1978) en Coates Palgrave (1977).

Taalkundig-historiese studies oor Suidwes-Afrika wat geraadpleeg is, is byvoorbeeld die van E.A. Schlengemann (1929), G.P.J. Trümpelmann (1933) en H.C. Nöckler (1963). Voormelde werke het veral vir die hoofstuk oor *Taalkontak* belangrike aanknopingspunte verskaf.

Verskeie ander bronne is by die studie betrek om inligting oor die oorsprong van die name aan te vul. Uit die aard van die studier-

rein en aangesien daar nog geen omvattende wetenskaplike navorsing oor Duitse plekname in Suidwes-Afrika onderneem is nie, is derhalwe ook van meer populêre bronne gebruik gemaak soos die werke van L.G. Green (1952 e.a.) en O. Levinson (1961 en 1983).

Pleknaamkundige inligting is ter aanvulling van die basiese *Naamlys* gehaal uit tydskrifte soos *Afrikanischer Heimatkalender*, *Globus*, *Joernaal van die SWA Wetenskaplike Vereniging*, *Naamkunde*, *Names*, *Namibiana*, *Onoma*, die *SWA-Jaarboek* en vele meer.

Bruikbare inligting, veral met betrekking tot die registrasie van nuwe plaasname, is in die dagblaaie van die koloniale en na-koloniale periode gevind. Daarvoor is koerantreekse op mikrofilmrolle deurgewerk. Hierdie rolle is goedgegunstiglik deur dr. H.J. Aschenborn van die Pretoriase Staatsbiblioteek vir gebruik beskikbaar gestel.

Woordeboeke en atlasse wat besonder nuttig was, is in die bibliografie opgeneem, byvoorbeeld Althaus *et al.* (1980), spesifiek die hoofstuk oor Onomastiek; Cassell's (1978), Diercke (1967), *Grimms Deutsches Wörterbuch* (1862), Mitzka (1952), Müller (1982/83) en *The Times World Atlas* (1973) vir die kontrolering van oordragsvorme; Wahrig (1980) wat veral vir leksikale en etimologiese verklarings onontbeerlik was; en Webster's (1949).

1.2.1.4 Landkaarte

Deur die bestudering van ou historiese en moderne landkaarte soos die topokadastrale en topografiese reekse, kon die chronologiese en geografiese verspreiding van Duitse plekname nagegaan word. Buiten vir die opstelling van die *Naamlys*, is die landkaarte gebruik vir die kontrolering van graadvierkante, die optekening van spellingvariante en naamveranderings wat onder andere taalkontak weerspieël, ensovoorts. Van die oudste landkaarte wat gebruik is, is onder andere dié van Arrowsmith (1838); Richter (1845); Bogaerts (1860); Grun-demann (1867); Th. Hahn (1879); Von Francois (1890-92) en Futterer (1894).

Moderne landkaart wat geraadpleeg is, is die topokadastrale grondkaart van Suidwes-Afrika (1972) en die topografiese kaart van die SWA-reeks (1964 en 1976), die *Kriegskarten* van Sprigade & Moisel (1903-04, 1912 en 1914) en die Uniale oorlogskaart (1914-1915).

1.2.1.5 Vraelyste, onderhoudvoering en korrespondensie

Waar hiate nog voorgekom het, is vraelyste met dekbriewe in Afrikaans, Duits en Engels opgestel en aan elenaars en bewoners van plase, stadsklerke, polisiebevelvoerders en ander medewerkers in Suidwes-Afrika gestuur.

Onderhoude is met die media gevoer, waaronder twee radio-onderhoude met die SWAUK en met koerante of dagblaaie, onder andere *Die Suidwester*, die *Windhoek Observer* en *Die Republikein*. Samesprekings is verder met lede van die SWA Wetenskaplike Vereniging, die SWA Pleknamekomitee en die personeel van die Staatsargief te Windhoek gevoer. Korrespondensie is deurlopend bygehou met enkele medewerkers. Die inligting wat op dié wyse ontvang is, is eweneens aangewend. Erkenning vir bydraes van die verskillende segsliede word in die *Naamlys* aangetoon.

1.2.1.6 Veldwerk

Veldwerk is slegs op 'n beperkte skaal onderneem tydens 'n besoek van twee weke aan Suidwes-Afrika. Waardevolle kontakte is opgebou met segsliede en medewerkers, waarop later vrugbaar deur korrespondensie en telefoniese skakeling voortgebou is.

1.2.2 Materiaalverwerking

Die samestelling van die alfabetiese pleknaamlys met inligting uit bogenoemde bronne het sowat 1150 bruikbare lemmas opgelewer. Hierdie name en die bykomstige inligting is op indekskaarte aangebring. Die inligting bevat 'n aanduiding van die naam, ligging volgens lengte- en breedtegraadkoördinate tot op kwartgraadvierkant, en die distrik, naamsoort, oorsprong en betekenis (waar moontlik) en die bron van inligting.

Vir die liggingskontrole is die standaardwerk van Leistner & Morris (1976) gersaadpleeg, asook Nienaber & Raper (1977, 1980) vir dié name wat vervangings of vertalings van Khoekhoense plekname is, en verder ook landkaarte soos bovermelde topokadastrale en topografiese reekse.

Die verskuiwing van die ou distriksgrense (die oorspronklike "Bezirke") en die verandering van distriksbenamings na 1915 het soms probleme veroorsaak met die presiese situering van veral ouer name wat nie meer in gebruik is nie. Distrikte wat sedert die koloniale tydperk van naam, en moontlik ook van grense, verander het, is onder andere *Aroab* wat *Keetmanshoop* geword het, *Gibeon* en *Hasuur* wat *Mariental* geword het, en *Warmbad* wat *Karasburg* geword het. Verder het die grense verskuif tussen Karibib en Swakopmund; Rehoboth, Windhoek en Mariental; Otjiwarongo en Omaruru; ook Outjo en Otjiwarongo. Tsumeb het as distrik bygekom en die grense daarvan met Grootfontein het verskuif.

Dié plekname waaroor nie genoegsame etimologiese inligting ingewin kon word vir die pleknaamlysgedeelte nie, is gebruik as voorbeelde by die taalkundige en onomastiese ontledings. Met die opstel van die *Naamlys* is reeds aantekeninge gemaak van toponimiese en taalkundige verskynsels. Toponimiese kenmerke is met ander woorde alle relevante pleknaamkundige gegewens soos toponimiese motiewe, die strukturele aspekte van samestellings en simplekse, generiese en spesifieke terme, ensovoorts. Hierdie ontleding is onderneem binne die raamwerk van interdisiplinêre onomastiese navorsing soos dit algemeen gekonspieer en bedryf word (Althaus *et al.* 1980:189; Nicolaisen 1972: 46-47; Möller 1982:1-16).

Die metode om bronne uit verwante vakgebiede of dissiplines soos die taalkunde, geskiedenis, argeologie, volkskunde, geografie en ander wetenskappe te betrek, is gevolg om telkens die inligting wat versamel is, te kontroleer en die bevindinge te staaf. Daar is dus ruim gebruik gemaak van sodanige bronne uit ander vakrigtings by die etimologiese beskrywing en verklaring van die plekname, ook in die *Naamlys*.

Die linguistiese ontleding het enkele relevante taalkundige aspekte van die Duitse plekname behels, waaronder die fonologies-ortografiese, die morfosintaktiese en die semanties-pragmatiese kenmerke. Hierdie taalkundige aspekte is sover moontlik binne die Duitse taalsisteem ondersoek.

Daar is verder ingegaan op die teoretiese aspekte van name en naamgewing soos dit in die buiteland benader word. Daarvoor is 'n verskeidenheid teoretiese werke betrek waarin aanknopingspunte gevind is.

Ten einde 'n verteenwoordigende korpus materiaal oor Duitse toponieme te hê, was dit nodig om 'n stewige databasis op te bou. Om dié rede is daar nie 'n verdere afbakening of seleksie volgens geografiese grense of tematologiese aspekte gemaak nie. Daar is gepoog om sover moontlik 'n vergelykingsmetode te volg wat die chronologiese en geografiese verspreiding van die name illustreer. Dit is min of meer gedoen volgens die kriterium van watter name op watter tydstip waar verskyn het. Daarom is die datums (minstens die jaartal) sover dit bepaal kon word, ingesluit in die naamlysgedeelte.

Met betrekking tot terreinafbakening was daar twee moontlikhede: 'n ruim gebied, met konsentrasie op 'n geselekteerde groep name met net die belangrikste, miskien net amptelike name, of eerder 'n kleiner gebied wat meer intensief ondersoek kon word. Daar is gou besef dat dit alles sou afhang van die hoeveelheid en gehalte of betroubaarheid van die inligting wat ingewin is. Daarom is besluit om eerder al die gegewens oor al die name in te win, insluitende kleiner verdelings van plase, veeposte, kampe, koppies, spruite, ens. Met die skryf van die *Naamlys* kon ek dus meer selektief te werk gaan en 'n meer wetenskaplike verwerking daarvan gee. Uit die ingesamelde name kon ener syds 'n geheelbeeld van die Duitse naamgewing verkry word en die tipiese of onderskeidende omtrent sommige plekname self andersyds, afgelei word.

In samehang met die probleemstelling (dit wil sê die ondersoektema van die studie) is modelle opgestel waarvolgens die plekname toponimies en taalkundig ontleed is. Hierdie metode van ontleding is op aparte indekskaartjies gedoen waarop die name alfabeties gerangskik

en dan volgens 'n vasgestelde patroon ontleed is. Die volgende procedure van ondersoek is gevolg en die onderstaande aspekte is opgeteken:

- (a) Is die pleknaam formeel of struktureel 'n samestelling of 'n simpleks ?
- (b) Is dit 'n oordrag- of is dit 'n plaaslike vorm ?
- (c) Is dit 'n hibried, vertaling of vernoeming ?
- (d) Is daar fonologiese of ortografiese variante ter sprake ?
- (e) Uit watter sintaktiese kategorieë bestaan die samestelling en wat is die verbande of verhouding daartussen ? Watter ander morfosintaktiese eienskappe kom voor ?
- (f) Is eiename, veral familie- en/of voorname, deel van die samestelling ?
- (g) Is die naam formeel 'n uitsondering op die gebruikelike patroon, dit wil sê volgens die algemene naamgewingspatrone ?
- (h) Is semanties-pragmatiese aspekte van belang en kan 'n Afrikaanse vertaling gegee word ?
- (i) Watter toponimiese motiewe het tot die benoeming van die plekke aanleiding gegee ?

Deurgaans is 'n tweeledige, naamlik onomasties-formele en taalkundig-formele ontleding gedoen tesame met 'n beskouing van semantiese aspekte op beide vlakke. Die uitgangspunt was om die algemene kenmerke van Duitse plekname en pleknaamgewing te identifiseer en om die gevolgtrekkings daaruit af te lei.

1.3 Aanbieding

Die *Naamlys* vorm die kerngedeelte van die studie terwyl die inleidende teoretiese bespreking van hierdie name in hoofstukke aangebied is wat op die voorgaande model van ontleding gebaseer is. Naas die gebruikelike verklaring van die name in Afrikaans in die naamlysgedeelte, is 'n glossarium van minder deursigtige Duitse terme ingesluit. 'n Lys van afkortings word eweneens verstrek. Voetnote verskyn op 'n aparte bladsy aan die einde van die inleidende hoofstukke.

1.4 Die spelling van die name

Die name is hoofsaaklik geneem van die topokadastrale en topografiese kaarte uit die SWA-reekse. Waar eersgenoemde kaarte die name in amptelike gestandaardiseerde vorm weerspieël, is in die ander bronne dikwels spellingvariante opgeteken. Die spelling van die name is in hierdie geval sonder verandering opgeneem van die landkaarte en word in die naamlysgedeelte en die betrokke hoofstukke bespreek. Daar is dus nie gepoog om die name volgens die moderne Duitse ortografie te standaardiseer nie. Hierdie beleid is gevolg omdat daar juis aan die hand van hierdie spellingvariante sekere toponimiese en taalkundige verskynsels geïllustreer kon word.

Deur die benutting van verskillende metodologiese beginsels en 'n teoretiese uitgangspunt is sekere naamgewingspatrone en taalspesifieke sisteme van die Duitse toponimikon in Suidwes-Afrika ondersoek. Sodoende is die algemene kenmerke blootgelê wat eie is aan die Duitse pleknaamgewing in die gebied.

HOOFSTUK 2

HISTORIESE OORSIG

2.1 Die prehistoriese periode: oerbewoners en oernaamgewers

Sover die oorgelewerde kennis aangaande Suidwes-Afrika bekend is, kan aangeneem word dat die San en Khoekhoen as oudste taalgroepe die gebied in prehistoriese tye reeds nomadiserend bewoon het. Dat hulle ook name aan geografiese entiteite toegeken het en sodoende die oudste laag van die toponimikon gevorm het, blyk uit die veelvuldige behoue plekname uit daardie tydperk (Nienaber & Raper 1977, 1980).

Ander taal- en volksgroepe met wie die Europeërs in aanraking gekom het in die ondersoekgebied, was die Herero (van wie groot getalle plekname vertaal of vervang is), die Damara en die Ovambo. Met laasgenoemde is in 'n mindere mate toponimies-linguistiese kontak gevoer. Van onomastiese relevansie vir hierdie studie is die bogenoemde volksgroepe se plekname slegs waar verduitsing (soos vertaling en vervorming) van hierdie ou inheemse toponieme plaasgevind het. (Vir meer besonderhede hieroor vergelyk die hoofstuk oor *Taalkontak* en die *Naamlys*).

Die ontstaan of totstandkoming van die Europese, spesifiek die Duitse toponieme, kan in drie historiese periodes ingedeel word:

- (1) Die prekoloniale periode wat die Portugese seevaarders, ander ontdekkingsreisigers, oorlandekspedisies en die sendelinge insluit.
- (2) Die koloniale periode waartydens die militêre besetting deur Duitsland en die nedersettingsgeskiedenis met die gepaardgaande uitbreiding van dorpe, die spoorlyn, pos- en telegraafwese en ander vorme van vestiging die belangrikste rol speel.
- (3) Die postkoloniale periode waarin die beëindiging van die Duitse koloniale bewind plaasvind en die bestuur van die gebied as mandaat aan die RSA toevertrou word.

Die indeling in bogenoemde tydvakke impliseer, in naamkundige opsig, nié streng afgebakende kompartemente nie en sluit nie die oorvleueling van historiese gebeure en feitlikhede uit nie, maar bied eerder 'n hanteerbare en gerieflik onderskeibare indeling van die hoofmomente van die Duitse toponimiese era in die gebied. Die koloniale periode is uiteraard die belangrikste tydperk en word derhalwe breedvoeriger bespreek.

2.2 Die prekoloniale periode: handel en kerstening

Die Portugese seevaarders kan as die indirekte wegbereiders van die Europese besetting en die eerste Europese naamgewers van die gebied beskou word. Die oerbeweegrede om die seeroete na die ryk Ooste as handelsgebied te ontdek, het gepaard gegaan met die drang om die Christendom oor die hele wêreld uit te brei (Cubitt & Richter 1976:7). Handel en kerstening het hand aan hand gegaan deur meer as een historiese tydperk, maar het sedert die Renaissance en in die agtiende en negentiende eeu, 'n hernude oplewing in Europa beleef. Van die oudste Europese plekname in Suidwes-Afrika is van Portugese oorsprong. Die Portugese seevaarders het uit die aard van hul marine ontdekkingsreise hoofsaaklik kusentiteite benoem, onder andere baaie, kusstroke, riviere en riviermondings, kape en punte.

Diego Cão was die eerste Europeër wat op Suidwes-Afrikaanse bodem voet aan wal gesit het (Levinson 1961:19). Aan die barre kus te Kaap Kruis het hy in 1485 (op sy tweede reis) in opdrag van koning Johannes II van Portugal sy klipkruis opgerig en die plek *Cabo do Padrão* genoem (Moritz 1919 31/1:19, SESA 1970:509).

Die tweede gesant van koning Johannes II wat in 1487 uitgestuur is om die seeroete om Afrika te ondersoek, was Bartholomeus Dias. Hy rig sy *padrões* (kruise) op verskeie plekke op en benoem sekere baaie waaronder *Angra dos Ilheos/Angra Pequena* (vandag Lüderitz), *Walvisbaai* en etlike ander. Die geskiedenis van hierdie ontdekkingsreisigers is breedvoerig in verskeie historiese bronne oor Suidwes-Afrika bespreek. (Vergelyk die bibliografie vir onder andere Moritz (1915,

1916, 1919), Vedder (1934), Schwabe (1909), Levinson (1961), Cubitt & Richter (1976). Om dié rede word hier volstaan met 'n kort verwysing na die toponomasties relevante faktore uit hierdie vroeë geskiedenis van die gebied.

Die ontdekking van Suidwes-Afrika deur die Portugese seevaarders is om twee redes vir die Duitse pleknaamgewing van betekenis. In die eerste plek is die kartografie van die kuslyn verbeter (Norwich 1983:209 e.v.). Dit het die latere reise vergemaklik en het sodoende die besetting van die gebied indirek voorberei. In die tweede plek dui 'n ontleding van die Duitse plekname aan dat 'n aantal daarvan regstreeks of onregstreeks uit Portugees vertaal is. (Vergelyk die hoofstuk *Taalkontak*).

Op grond van hul religieuse opvoeding en onder die invloed van die Katolisisme, lyk dit of die pleknaamgewing van die Portugese veral Bybelse figure, heiliges of die herdenking van heilige dae en gebeure reflekteer (Pettman 1931:144, Vedder 1934:3 e.v.). Enkele plekname is ook topografies beskrywend.

Van hierdie in Portugees benoemde kusname is in die Duitse koloniale tydperk vertaal in Duits of is vervang met Duitse name, byvoorbeeld: *Bahia das Baleias* word *Walfischbucht* (Pettman 1931:144); *Cabo do Padrão* word *Kreuzkap* (SESA 1970:509), *Golfo da Conceicao* is volgens Pettmann (1931:144), op die Cantini-kaart (1502) suid van Walvisbaai aangetoon, en op die kaart van Ruscelli Girolamo (1561-62) as *P. de las Conceptio* (*B. d. la Conception*). Dit is eers in Engels as *Conception Bay* vertaal en in die Duitse tyd verduits na *Empfängnisbucht*; *Angra dos Ilhéus* (of *Ilheos*), die latere *Angra Pequena*, is vervang met *Lüderitzbucht* (nou *Lüderitz*).

Die oorlandreise van sekere grensboere, jagters en ontdekkingsreisigers het enkele Hollandse en Engelse benaminge in die streek laat ontstaan. Daar kan kortliks verwys word na die reis van die grensboer Jacobus Coetsé in 1760 (Moritz 1915 28/4:163); die reise in 1761-2 van Hendrik Hop en sy geselskap (Mossop 1947 VRV 28) wat in opdrag van goewerneur Ryk Tulbach uitgestuur is om 'n ekspedisie in

Groot Namaland te onderneem; Hendrik Jakob Wikar in 1778-1779 (Moritz 1919 31/1:61); W.A. Paterson (1778), saam met kol. R.J. Gordon in 1779 (Levinson 1961:25) tot aan die Oranjerivier; die reise van Willem van Reenen in 1791 (Moritz 1915 28/4:194); Pieter Pienaar en Van Reenen se twee broers wat in 1793 vanaf Walvisbaai op 'n twaalfdaagse reis met die Swakoprivier opgetrek het; die reis van die Meermin met dieselfde groep, onder bevel van kaptein Francois Duminy (Moritz 1915 28/4:194), met die opdrag om alle hawens tot en met Walvisbaai te annekseer.

Die Engelse oornam van die Kaap in 1795 het die einde van die Hollandse besetting en tydelik die invloed daarvan in die geskiedenis van die Suidwes-Afrikaanse territorium beteken. Engelse ontdekkingsreisigers en sendelinge het toenemend die gebied deurkruis en enkele Engelse benaminge nagelaat. Daar is onder andere die ekspedisie van kaptein James E. Alexander in 1836, Sir Francis Galton in 1851, Charles John Anderson in 1850-1857, James Chapman in 1860 en William Coates Palgrave in 1876. Van onomastiese waarde is die dagboeke, reisbeskrywings en ander optekeninge oor die land en die inheemse stamme, die plekbeskrywings wat dikwels, benewens topografies illustratiewe gegewens, ook ouer inheemse of ander eksogene name vir dieselfde plek aandui. *Windhoek* is byvoorbeeld deur Alexander herdoop na *Queen Adelaides Bath*, terwyl die ou inheemse naam eintlik *Aigams* was. Van historiese en onomastiese belang is ook die talle roete-kaarte wat deur die ekspedisies nagelaat is, onder andere een van die oudste kaarte van die Transgariep deur kol. R.J. Gordon in 1779 (Moritz 1919 31/1:143 Tafel III), die kaart van J. Arrowsmith in 1838 van Alexander se reis, George Thompson se kaart van 1827 (Forbes 1967 VRV 48 en 1968 VRV 49) en dies meer.

Die toetrede van Duitsland as koloniale moondheid in Groot Namakwaland, soos dit op daardie stadium nog bekend gestaan het, neem reeds 'n aanvang met die vestiging van die eerste Duitse sendelinge in die gebied. Daarmee saam is die hoeksteen van 'n nuwe Germaanse onomastikon gelê wat in die daaropvolgende drie dekades in die hele gebied toenemend uitgebrei is.

Die motief om die Christendom te versprei en die wêreld te koloniseer, het in die vroeë negentiende eeu die Europese sendelinge na Afrika laat kom om die evangelie aan die heidene van Suider-Afrika te verkondig. Die bedoeling was om met die kersteningswerk die volkere van Afrika op te hef tot die peil van die Westerse beskawing en om hulle vir die Christendom te wen.

Tesame met die kerstening het die idee van kolonialisme gekom; in der waarheid was sending en kolonisasie twee kante van dieselfde muntstuk. Saam met die sendelinge, die eerste Europese inwoners, het die handelaars en smouse gekom, benewens enkele grensboere.

Die eerste Duitse sendelinge, wat ook as die vroegste naamgewers van Duitse plekname beskou kan word, is die broers Abraham en Christian Albrechts. Hulle is in 1805 deur die Londonse Sendinggenootskap saam met die sendeling Johann Seldenfaden uitgestuur om die stasies Warmbad, Blydeverwacht (*Frohe Erwartung*) en Heirachabis te bedien (Moritz 1915 28/4:202). In optekeninge oor hul reis na Groot Namakwaland berig die Albrecht-broers (1806-1815) in Moritz (1919 31/1:94-105) oor die plekname deur hulleself toegeken, naamlik *Konwis* word *Stille Hoffnung* of *Frohe Erwartung*, en *t'Hames* word *Frohe Erfüllung* genoem. (Vergelyk die *Naamlys* vir volle besonderhede).

In 1808 is J.H. Schmelen ook deur die Londense Sendinggenootskap uitgestuur. Hy sluit hom later by die Rynse Sendinggenootskap aan en bedien die stasies te Pella en Bethanien, wat hy self gestig het. Naas sy pioniersreise deur die Transgariep is hy veral bekend vir sy Bybelvertaling in Nama. *Schmelens Erwartung* (tans *Okahandja*), was 'n vernoeming ter ere van hom.

Die sendingbediening is sedert die jare 1820-1840 deur die Rynse Sendinggenootskap oorgeneem. Verskeie groepe Rynse sendelinge het die vroeëre sendingstasies weer opgerig en beman. Die sendingstasies is in die reël rondom die sentrale nedersettings en waterplekke van die andersins nomadiese inheemse stamme gestig: "Wir haben so am Ende unserer Epoche eine Reihe von Missionsstationen, sich anlehnend an die Hauptwasserstellen, d.h. an die Konzentrationspunkte des Lebens

der Eingeborenen. In ihnen sitzen auch zum grössten Teil die Händler und Handwerker" (Schmidt 1922:18).

Vir 'n studie oor Duitse pleknaamgewing is veral dié plekname belangrik wat deur die sendelinge self benoem of in Duits vertaal is. Die toponimiese bydrae van die Rynse sendelinge, waaronder C.H. Hahn, H. Kleinschmidt, J. Bam, H.C. Knudsen, H. Scheppmann en so meer, is breedvoerig opgeteken in verskeie bronne oor die Rynse sendelinge. (Vergelyk Moritz 1916 29/4, 1919 31/1, Vedder *Quellen* 30 dele, Lau 1984-85 4 dele). Uit die sendelingsberigte blyk dat hulle heelwat plekname vervang en nuut toegeken het, onder andere die sendingstasies *Barmen* (*Neu* en *Gross Barmen* te Otjikango), *Elberfeld* (die hedendaagse Klein Windhoek), *Scheppmannsdorf* (Rooibank), *Schmelens Erwartung* (soms *Schmelens Hoffnung* genoem, vandag *Okahandja*) en *Keetmanshoop*.

Ander plekbenoemings wat deur hulle gegee is, was dikwels eksogene skeppinge as vervangings van inheemse name vir berge en riviere, soos onder andere die *Lievenberg*, die voorgestelde benaming die *Rhein* vir die Swakoprivier, die *Schwarzwald* (vir 'n gedeelte van die Khomas-hoogland) en die *Siebelsgebirge* (vir die Avasberge). Hierdie sendingname verskyn reeds op die oudste Duitse kaart van Suidwes-Afrika, naamlik op die kaart van J.H. Richter (1845), *Charte des Rheinischen Missionsgebietes in Süd-Afrika*, en die kaart van G. Grundemann (1867), *Grossnamaqualand* (Missionsatlas No. 9).

Die kultuurhistoriese invloed van die sendelinge op die Duitse naamgewing, spesifiek met betrekking tot die verduitsingsproses, was kardinaal. As Europese groep met 'n hoër opvoedingspeil en met hulle spesifieke taalgeleerdheid, kon hulle as die aangewese faktor beskou word wat 'n primêre invloed op die hele proses van pleknaamgewing gehad het. Feitlik elke sendeling het hom periodiek besig gehou met taalstudies in die inheemse tale van die gebied. Vergelyk die werke (waaronder Bybelvertalings, grammatikas en woordeboeke) van onder andere Schmelen, Knudsen, Hahn, Krönlein, Rust, en andere. Die kennis wat hulle in die inheemse tale opgedoen het, is weerspieël in die vertolkings, verklarings en vertalings van die inheemse plekname.

(Vergelyk in dié verband Vedder *Quellen* 30 dele en Nienaber & Raper 1977 en 1980, 3 dele). Aanvanklik is dit juis die sendelinge wat die behoud en bevordering van die inheemse tale bepleit, daarmee saam die inheemse plekname (ZBU 2000 All 70i 1893 p. 105-6).

Desnieteenstaande word die koloniserings- en die uiteindelijke verduitsingsproses tog uit dié geleedere ondersteun en nagestreef (Büttner 1884:317-326 en Wandres 1909:1). In ieder geval staan die geestelike peil en opvoeding (daarom ook die taalgebruik) van die sendelinge op 'n gemiddeld hoër vlak as dié van sommige uit die volgende groep naamgewers van die gebied, te wete die Schutztruppe, militariste, handelaars, jagters en nedersetters. Dit kan ook uit die pleknaamtoekennings van die sendelinge afgelei word, naamlik in hoe 'n mate gehou is by die religieuse en die nostalgies-kulturele grondslag van die benoemingsmotiewe. (Vergelyk die hoofstuk *Toponimiese motiewe*). In die gees van die streng religieuse opvoeding wat die sendelinge ontvang het, is ook die meeste van hulle sendingstasies benoem, soos onder andere dié met Bybelname, byvoorbeeld *Berseba*, *Bethanien*, *Pella*, *Rehoboth*, ensovoorts. (Aangesien dié Bybelname egter nie in die bereik van die Duitse onomastikon val nie, is hulle buite rekening gelaat). Die sendelinge het hulle invloed nie slegs op die geestelike en opvoedkundige vlak laat geld nie, maar ook op die algemene verloop van die geskiedenis van die gebied, veral op die daaropvolgende, gedeeltelik deur hulle geïnisieerde koloniserings- en die Duitse pleknaamgewing. In dié opsig tree hulle spesifiek as toegewyde, kreatiewe naamgewers na vore.

Die sendelinge het bedreig en ontevrede gevoel oor die onstabiele politieke toestande in Suidwes-Afrika en het hulle gaandeweg al hoe meer beywer vir die verkryging van 'n beskermheer in die vorm van een of ander owerheidsmag. Die gebeure wat aanleiding gegee het tot die versoek om beskerming is in 1868 deur die sendelinge en handelaars te Otjimbingwe opgeteken en aan die Engelse owerheidsmag te Walvisbaai gerig (Esterhuyse 1968:14-15). Hulle versoek beskerming teen die gedurige onluste, roof- en plundertogte en die dreigende oorlog tussen die Namas en Hereros (Von Weber s.j.:26). Die finale slag was die plundering van die Duitse sendingstasies te Otjimbingwe, Schepmanns-

dorf en Haigamchap (Esterhuyse 1968:14). Dit lei tot die opstel van 'n petisie om beskerming wat aan die heer W.C. Palgrave gegee is vir persoonlike oorhandiging aan die Kaapse goewerneur, sir Philip Wodehouse (Büttner 1884:318, SABW 1968:921).

Maar nóg die petisie, nóg die verslag van Palgrave (1876) bring enige definitiewe optrede van Britse of Duitse kant. Slegs beskerming vir die persone in en rondom die Brits-geannekseerde Walvisbaai word gewaarborg deur die Britse owerhede (Esterhuyse 1968:22).

Die onstabiele politieke toestande in Groot Namakwaland lei tot 'n hernude oorlog tussen die Namas en die Hereros (Esterhuyse 1968:24). Büttner rig inderdaad self weer versoë om beskerming aan die Duitse konsulaat in Kaapstad waarin die Duitse sendelinge hulle ontevredenheid uitspreek oor die onveilige toestande in die land (Büttner 1884:322-324).

Weens verskeie verspreide oorlogstoestande (byvoorbeeld die Zoeloe-oorlog in Natal, en belange elders, Büttner (1884:317)), onttrek die Britse regering sy amptenary uit die "Transgariep" (Suidwes-Afrika), en alhoewel dit slegs as 'n tydelike maatreël beskou is, was dit die keerpunt in die geskiedenis van die gebied. Die toetrede van Duitsland as imperiale moondheid is hierdeur vergemaklik en die verloop van sake sou van daardie tydstep af heeltemal verander.

2.3 Die koloniale periode

2.3.1 Landaankope, handelsbetrekkinge en beskermingsverdrae: Lüderitz en die DKG

Die bekendmaking van die koopman, F.A.E. Lüderitz van Bremen, dat hy 'n strook land in Groot Namakwaland gekoop het vir die oprigting van 'n handelspos in die gebied te Angra Pequena, is veral deur die sendinggenootskappe in Duitsland en die sendelinge in Suidwes-Afrika verwelkom (Büttner 1884:325). Hulle het uiteindelik hoop gehad dat 'n vaste owerheidsmag in die land gestasioneer sou word om toesig en beskerming te bied. Kolonisasie deur Duitsland is sterk voorgestaan, wat onder andere blyk uit Büttner se "Kolonialpolitiek" en die leerstelling van die sendingdirekteur F. Fabri.

Op 1 Mei 1883 het F.A.E. Lüderitz deur bemiddeling van sy gevolmagtigde, Heinrich Vogelsang, van die Namakaptein, Josef Fredericks van Bethanien, die baai Angra Pequena met 'n gebied van 5 Duitse myle in omtrek vir 100 pond Sterling en 200 gewere gekoop (Lemmer 1941:66). In dieselfde jaar, op 25 Augustus 1883, koop hy van dieselfde kaptein, die orige deel (Hintrager 1955:9), naamlik die hele kusstrook van die mond van die Oranje tot die 26ste suidelike breedtegraad en 20 geografiese myle¹⁾ land in (Esterhuyse 1968:40).

Die strook land staan spoedig bekend as *Lüderitzland* en die opgerigte handelspos te Angra Pequena word *Fort Vogelsang* genoem (Esterhuyse 1968:41). Lüderitz self het eintlik die benaming *Kaiser Wilhelm Bay* voorgestel in sy verslag "Eingabe an das Auswärtige Amt Nr. 4" van 13 Augustus 1883 wat aan die Departement van Buitelandse Sake te Berlyn gerig was, maar dié naam het nooit ingang gevind nie.

Lüderitz doen aansoek om beskerming van sy grondbesit en die handelspos in Angra Pequena. Hy kry bevestiging hiervan op 24 April 1884 deur Bismarck se telegram aan Lippert, die Duitse konsul in Kaapstad: "According to statements of Mr. Lüderitz colonial authorities doubt as to his acquisitions north of the Oranje-river [sic] being entitled to German protection. You will declare officially that he and his establishments are under protection of the Empire" (Büttner 1884:325).

Verdere beskermingsverdrae is vervolgens deur die konsul-generaal, dr. G. Nachtigal, met verskeie hoofmanne en stamme in die gebied gesluit ten opsigte van die hele Namibstrook wat deur Lüderitz bekom is. Die latere beskermingsverdrae met verskeie Nama- en Hererohoofmanne deur dr. H.E. Göring en dr. C.G. Büttner het die aangekoopte landstrook veilig onder Duitse beheer geplaas (Esterhuyse 1968:41 en Gürich 1891:13).

Daarmee was die eerste tree tot kolonisering deur Duitsland geneem en 'n vaste voorneme om die belange, beide handel en sending, sowel as die nedersetting deur ekonomiese bedrywe te bevorder en te beskerm.

Op 7 Augustus 1884 is die Duitse vlag amptelik deur kaptein z.S. Schering van die oorlogskip die "Elizabeth" in Angra Pequena gehys (Hintrager 1955:12). Ook die terrein ten noorde van Angra Pequena is deur die vlaghysing onder Duitse beskerming geplaas. Om die finansiële probleme en hoë uitgawes vir die handelspos en die ekspedisies te hanteer, word op 30 April 1885 die "Deutsche Kolonial Gesellschaft für Südwestafrika" (DKG) gestig (Sander 1912:22-23). Kort daarna, in Oktober 1886, is Lüderitz na sy ekspedisie aan die Oranjerivier en die Oranjemonding vermis en sy dood (ter see blykbaar) is bekend gemaak. Ter ere van dié man wat met waagmoed onderneem het om 'n kolonie in die barre landstreek te stig, is die vroeëre *Angra Pequena* (*Fort Vogelsang*) deur die DKG herdoop tot *Lüderitzbucht* (Hintrager 1955:19 en Sander 1912:34,35).

2.3.2 Die Duitse militêre besetting: Von Francois en die Schutztruppe

Dr. Heinrich Göring is in 1885 as eerste verteenwoordiger (Reichskommissar) van die Duitse Koloniale Ryk na die nuut verworwe kolonie uitgestuur, tesame met kanselier L. Nels en die polisie-offisier H. von Goldammer (Esterhuyse 1968:99). Die rede vir sy sending was hoofsaaklik om vredesverdrae en ooreenkomste met die inheemse stamhoofde en die DKG te sluit (Vedder 1934:659), ook om as regsverteenvoerder op te tree op aanvraag van die Britse en Duitse onderdane in die gebied (Hintrager 1955:19). Na veelvuldige probleme en openlike vyandigheid van beide die inheemse stamhoofde en Engelse handelaars, verlaat dr. Göring in 1890 die land, maar nie voordat ook die suidelike gebiede (vanaf Warmbad) tot en met die Oranjerivier deur vredesverdrae en bondgenootskappe onder die Duitse "Schutzvertrag" gestel is nie (Vedder 1934:659). Sy sending was die begin van die vestiging van 'n militêre besetting van die gebied. Dr. Göring het naamlik in sy ampstyd die versoek gerig om 'n militêre troepemag in Suidwes-Afrika te laat vestig, nadat die privaattroepe van die DKG onder Göring nie daarin kon slaag om die oorlogvoerende stamme te beheer nie.

Hierdie versoek lei dan tot die uitsending van die eerste klein taakmag, of "Schutztruppe", onder leiding van majoor Curt von Francois (Schwabe 1909:15). Op 24 Januarie 1889 land majoor Von Francois (1889-1894) met sy broer Hugo en 21 onderoffisiere en manskappe in

Walvisbaai (Hintrager 1955:26), met die opdrag om die gebied te beveilig, die wapeninvoer te beheer en, indien moontlik, te verhinder. Von Francois en sy troepemag vestig hulle aanvanklik in Tsaobis, die kruispunt op die hoofverkeerroetes van Hereroland, waar hulle 'n fort bou. Dit word deur Von Francois *Wilhelmsfeste* gedoop (Von Francois 1899:50) en verskyn reeds op sy kaart van 1890.

Gaandeweg word die troepemag vermeerder; in Oktober 1890 trek hulle op na Windhoek waar Von Francois die vestiging van 'n hoofstad in die vooruitsig stel. Hy ontwerp self en laat bou aldaar in Oktober 1890 die *Alte Feste* as hoofkwartier van sy manskappe (Mossolow 1966:67). Sy onomastiese bydrae lê grotendeels in die oprigting en benoeming van militêre poste, vestings, forte en polisiestasies wat in 'n strategies goed beplande netwerk oor die vernaamste verkeersweë, en veral in die suide, opgerig is (Schmidt 1922:46).

Geleidelik begin kleiner dorpe en nedersettings ontstaan, hoofsaaklik al langs die begaanbare "Baiweg" wat deur Jonker Afrikaner gebou is: "Stationssiedlung zum Schutze dieses Weges führt vom Meere bis nach Windhuk. Es sind kleine Posten, ein kleines verschanztes Haus, oder ein Pferdeposten (Tinkas)." In die suide, by Warmbad, Stolzenfels en Bethanie, gebeur dieselfde (Schmidt 1922:45).

Na die Nama- en Herero-oorloë en die onderwerping van Hendrik Witbooi in 1894, tree 'n tydperk van vrede en vooruitgang in. Uittredende soldate, nedersetters, handelslui en boere begin in groter getalle die land instroom. Dit lei tot daadwerklike koloniserings en die ontstaan van al hoe meer Duitse benaminge (Rehbock 1898:175). Die landkaarte van hierdie periode toon reeds 'n hele aantal Duitse plekname, byvoorbeeld die landkaarte van onder andere Von Francois (1890) en Futterer (1894).

2.3.3 Nedersetting en verkeersuitbreidings: Leutwein en die "Staatsbahn"

Kort na die militêre besetting deur die Duitse Ryk en die koloniale bestuursowerhede word die toename in die aankoop van en nedersetting op plase opgemerk. Die instelling van proefplase en die uitdeel van kroongrond deur die Deutsche Kolonial Gesellschaft (Hintrager 1955: 31) bevorder die invloed van immigrante uit verskillende sosiale en

ekonomiese lae van die Duitse bevolking (Seitz 1929:109): "Dabei setzte sich diese Farmerschaft aus den verschiedenartigsten Elementen zusammen ... Die ältesten Farmer waren zum grössten Teil als Händler, Handwerker oder Schutztruppler ins Land gekommen, daneben aber waren ungefähr alle Berufstände vertreten ..."

Op 15 Julie 1892 land die eerste nedersetters uit Duitsland en daarbenewens ook 'n versterking van die Schutztruppe. Die "Auswärtige Amt" (Departement Buitelandse Sake) van die Koloniale Regering, in samewerking met die DKG, neem die nedersettingspogings oor en die uitbestee van "Kronland" begin in alle erns. (Vergelyk die argiefaktes ZBU 1817 U 111 e6 en e7 Band I (1906)). Volgens die uiteensetting van Oelhafen von Schöllnbach (1926:25) het die bestuursbedrywighede met betrekking tot die landverdeling sedert 1892/93 groot kroonlanddistrikte tot stand gebring deur die jaarlikse verkoop en verhuur van nuutverworwe gebiede.

Die aanvanklike nedersetters het uit die geleedere van die besettings-troepe self gekom hoofsaaklik uit die afgetrede lede van die Schutztruppe (Rehbock 1898:175). Tog het 'n bestendige vloei van immigrante eers sedert 1894, na die Witbooi-oorlog en met die Staat se ondersteuning, toegeneem (Oelhafen von Schöllnbach 1926:24). Dit is ook die jaar waarin goewerneur Theodor Leutwein (1894-1905) op 1 Januarie in Swakopmund aangekom het om die bevel by Von Francois oor te neem (Hintrager 1955:34). Leutwein bevorder tydens sy ampstermyn die bou van die spoorlyn vanaf Swakopmund na Windhoek, asook die bou van die hawe in Swakopmund in 1895 (Schmidt 1922:45).

Hierdie hawe- en spoorlynnitbreidings bring die aanleg van talle stasies, haltes, sylyne en ander handels- en verkeersweë en nedersettings daarnaas tot stand. Die oprigting van veeposte en plase orals in die binneland bring 'n toename in die algemene besetting en koloniserings deur al hoe meer Duitse nedersetters teweeg en daarmee saam 'n toename in Duitse plekbenoemings, hoofsaaklik plase, handelsposte en geografiese entiteite soos berge en riviere.

Stasiename word nou by voorkeur in Duits toegeken onder andere *Friedrichsfelde*, *Johann Albrechtshöhe* (nou *Albrechts*), *Pforte*, *Richthofen*,

Rössing, Waldau, Welwitsch en Wilhelmstal. Dit is van die eerstes wat langs die treinroete ontstaan het, sommige as nuutskeppings, ander as vervangings van inheemse plekname. Die Hinterland-kolonie (dit wil sê die binneland en Windhoek) was naamlik geheel en al afhanklik van hierdie noodsaaklike verkeerslewenaar vanaf sy hawe na die nuwe hoofstad en die res van die binneland toe.

Sedert 1903-1904 is die ander hoofverkeersroetes gebou waaronder die spoorverbinding van die "Otavi-Minen-und-Eisenbahn-Gesellschaft" (OMEG) na die Otavi- en Tsumebgebied, die suidelike spoorlynverbinding van Lüderitzbucht-Aus-Keetmanshoop-Seeheim-Warmbad en die spoorlyne vanaf Keetmanshoop na Windhoek. Hierdie spoornetwerk sou dien om die kolonie polities en industrieel (in sy bedryfsverkeer in elk geval) ekonomies onafhanklik te maak. Dit het nuwe stukrag aan en 'n toename in die nedersettings en die daarmee gepaardgaande Duitse benaminge van die land teweeg gebring. Suidwes-Afrika het in 1914 reeds die mees uitgebreide spoorlynnetwerk van al die Duitse-kolonies gehad (Oelhafen von Schollenbach 1926:43,49): "Deutsch Südwestafrika war zu seiner Besiedelung, zu seiner wirtschaftlichen Erschliessung und Entwicklung ganz besonders auf Eisenbahnen angewiesen ... [und als] Hauptverkehrsstrasse des Schutzgebietes, den sogenannten Baiweg."

2.3.4 Oorlog en heropbou: Die Herero-opstand en die beleidsriglyne vir die toponimie

Die hernude uitbreek van die Herero- en Nama-opstande in 1904 het in 'n groot mate die opbouende boerdery- en handelsbedryf, daarmee saam die nedersettingspogings, in die wiele gery. Daar was uiteraard ook 'n tydelike afname in die bewoonde en nuutbenoemde plase as gevolg van die afname in plaasboere en nedersetters. Die oorlogstoestand het tot 'n vermeerdering van troepe, vakmanne en militariste in die algemeen gelei (Oelhafen von Schöllnbach 1926:34). Dit het bygedra tot 'n verandering in die benoemingsmotiewe van die Duitse naamgewers. Die benoeming van militêre, polisie- en ander strategiese poste lewer in hierdie periode die grootste groep Duitse plekname. Die oorlogsmotief word weerspieël in verskeie plekname, waaronder *Helio-graphenberg, Hohewarte, Orlogsende, Orlogsplatz, Siegfeld, Signal-spitze, Sturmfeld* en *Warte*. Ook die voorkeur om entiteite soos berge

en forte na militariste en ander hooggeplaaste persone te vernoem, is opmerklik, byvoorbeeld *Estorffberg*, *Streitwolfweg* en *Volkmannshöhe*.

Die einde van die oorlog in 1906 lei weer tot 'n toename in die besetting van plase deur lede van die Schutztruppe. Uit die aard van die oorlogsomstandighede is die meeste plase en groot dele kroongrond in hierdie periode (ongeveer 1898-1906) in die meer beskutte of "veiliger" en waterryker gebiede gekies. Menige voorheen bewoonde plaas in die droë dele, soos onder andere dié in Gobabis en dié aan die Kalaharigrensgebied, is om veiligheidsredes en die gebrek aan water verlaat: "Diese sogenannten 'Farmen der Kriegsteilnehmer' im Distrikt Gobabis am Fieber behafteten, sandigen Saume der Kalahari, wurden aber nur zum Teil bezogen, da die alten Schutztruppler sich lieber in den wasserreichen Tälern des Naukluftgebirges angesiedelt hätten ..." (Oelhafen von Schöllnbach 1926:25).

Die soort nedersettings wat in hierdie koloniale periode kenmerkend van die gebied en die historiese verloop van gebeure daarin geword het, kan in vier hoofgroepe ingedeel word, te wete: sendingstasies, militêre stasies, handels- en verkeersnedersettings, en plase (Schmidt 1922:45). Die name van hierdie groepe nedersettings vorm die basis van die toponimie van dié tydperk.

Dit is in hierdie derde fase van die koloniale periode dat 'n behoefte gevoel is vir die opstelling van beleidsriglyne ten opsigte van Duitse pleknaamgewing. Die verskyning van 'n ordonansie, die "Erlaß" van 1903 (Kol. Bl. S. 453): "Grundsätze für die Namengebung, Namenübersetzung, Schreib- und Sprechweise der geographischen Namen in den deutschen Schutzgebieten", het aanvanklik ten dele hieraan voldoen. Hierin word onder andere die amptelike benaminge van die kolonies te berde gebring, naamlik *Namaqualand*, oftewel *Südwestafrika*, word vir die eerste keer amptelik as *Deutsch-Südwest-Afrika* beskryf. (Vergelyk die argieflêer van die Zentralbüro ZBU 2000 VI gi 1893 *Landesaufnahme: Geographische Ortsnamen* "generalia".) Die koloniale regering moes uit die aard van die saak verdere beleidsriglyne neerlê (vergelyk die "Erlaß" van 1907 op dieselfde lêer) ten opsigte van die toekenning van name aan dorpe, stasies- en sylyne wat deur die uitbreiding van nedersettings en die spoorlyn genoodsaak is, asook die standaardisasie volgens die moderne Duitse ortografie en

die verduitsing van bestaande inheemse plekname (ZBU 2207 All 49d 1898 *Stationsanlagen und Benennungen* en ZBU 2000 All 70i 1893 *Benennung neuer Stationen und geographischer Ortlichkeiten*).

Kortliks het die beleidsriglyne die volgende omvat:

- behoud van die ou inheemse Herero- en Namaname sover moontlik
- standaardisasie van die ortografie van die Duitse, maar ook van die behoue inheemse plekname
- verandering van bestaande plekname slegs in noodsaaklike en uitsonderlike gevalle
- bestuurs-, pos-telegrafiese en ander tegniese probleme met die beleid, het gelei tot wysiging van die beleidsriglyne
- duplisering en onoordeelkundige pleknaamgewing (byvoorbeeld die voorkeur om verbindings met persoonsname te vorm) moes vermy word
- besondere inagneming van die plaaslike sosiokulturele situasie en die geografiese eienskappe van die land is voorgestel
- nuwe plekbenoemings en veral pleknaamveranderinge moes geskied met inagneming van die ander taal- en kultuurgroepe se belange
- omsigtigheid ten opsigte van die plekname van die etniese stamgroepe moes aan die dag gelê word, veral met betrekking tot verduitsing van hulle vertroude en heilige plekke en plekname wat tot die disoriëntering van die etniese stamgroepe kon lei
- 'n meer objektiewe en praktiese beleidsbepaling is voorgestel waarin 'n beleid van geleidelike verandering van plekname (met ander woorde die verduitsing daarvan) voorgestaan is
- voorstelle is gemaak vir die toekenning van nuwe Duitse plekbenoemings op grond van die topografiese en historiese faktore wat betrekking het op 'n plek.

2.4 Die postkoloniale periode: beëindiging van die Duitse kolonialisme en die nuwe mandaat

Tydens die Eerste Wêreldoorlog is die gebied Duits-Suidwes-Afrika deur die troepe van die Unie van Suid-Afrika binnegeval in opdrag van die geallieerde magte. Op 9 Julie 1915, met die oorgawe van die Duitse troepe aan generaal Louis Botha te Korab, naby Tsumeb, is die Duitse koloniale periode in Suidwes beëindig. Die gebied is as mandaat aan die Unie van Suid-Afrika oorhandig en deur die regering van die destydse Unie en later (na 1961) die Republiek van Suid-Afrika

geadministreer. In die benaming *Duits-Suidwes-Afrika* is die *Duits* geëlideer en het die land daarna amptelik as *Suidwes-Afrika* bekend gestaan. Op naamkundige gebied was verder twee aspekte van noemenswaardige belang:

- (1) Daar was 'n afname in die toekenning van nuwe Duitse plekname, veral wat amptelike plekname betref, terwyl 'n toename in Engelse en Afrikaanse plekname (veral plaasname) opgemerk word, en in sommige gevalle 'n vervanging van Duitse plekname deur ouer inheemse plekname voorkom, byvoorbeeld *Welwitschia* wat weer *Khorixas* geword het.
- (2) Pleknaamkundige kwessies is eers met die totstandkoming van die Uniale Pleknamekomitee in 1940 deur dié liggaam gehanteer tot en met die stigting in 1978 van die onafhanklike SWA Pleknamekomitee. Dié komitee het die werksaamhede van eersgenoemde komitee oorgeneem. Die argiefleërs, onder andere die SWA A A603, vol. 1-10, toon dat goedkeuring van enkele nuwe Duitse plekname, en die spelling- en skryfwyse van bestaande Duitse plekname, voorgelê is vir oorweging.

Wat dus toponimies van belang blyk te gewees het by die bespreking van Duitse plekname uit die koloniale periode, is die toponimies-linguistiese faktore wat 'n rol gespeel het by die toekenning van die plekname, die aard van die toponieme en hoe dit verander het sedert die vroegste prekoloniale periode, byvoorbeeld tydens die vroeë sendingjare deur die koloniale tydperk en militêre besetting tot in die tydvak van die nedersetting.

Verder, hoe die sosio-ekonomiese en ander kultuurhistoriese toestande tydens die koloniale periode die ligging of geografiese verspreiding van plekname in die gebied beïnvloed het, onder andere die teenstelling waterryke en woestyngede, die uitdeel van kroongrond, die bou van spoorlyne, die Nama- en Herero-oorloë, ensovoorts. Ook watter taalgroepe in die taalkontaksituasie 'n neerslag in die Duitse toponimikon van die land nagelaat het; watter tipe plekname in elke periode ontstaan het en watter toponimiese motiewe elk weerspieël. Hierdie aspekte sal in die volgende paar hoofstukke onder die loep geneem word.

TOPONIMIESE MOTIEWE

3.0 Inleiding

By die ontleding van Duitse plekname is 'n verskeidenheid van motiewe waargeneem wat aanleiding gegee het tot die benoeming van plekke. Die belangrikste of primêre motiewe (dit wil sê die wat die meeste voorkom), sluit in: oordrag as gevolg van vaderlandsliefde en nostalgie; vernoeming van persone; beskrywing van die plek na aanleiding van kleur, voorkoms, vorm en omvang; die aanwesigheid van diere en plante; ligging; bodemgesteldheid; en onderskeid of teenstelling.

Verder is ander motiewe opgeteken met 'n laer gebruiksfrekwensie. Hierdie motiewe sluit in verwysings na aktiwiteite en bedrywe, gemoedstoestand, getal, idiomatiese uitdrukkings of gesegdes, klimaat of weersgesteldheid, legendes, mitologie en estetiese faktore, ooreenkoms of assosiasie met liggaamsdele van mens of dier, oorlog en militêre aktiwiteite, en water.

Uit die aard van hul Europese herkoms, kultuur en taal word by die Duitse naamgewers 'n eiesoortige naamgewingspatroon gevind. In vergelyking met die inheemse naamgewers soos die San-, Khoekhoen- of Hererotaalgroepe, val die onderskeid duidelik op, veral by die name waar oordrag, persoonsverering, titulatuur, legendariese, mitiese en religieuse motiewe ter sprake kom en by modename, soos onder andere by gemoedstoestand uitgelig is.

By die identifisering van die toponimiese motiewe is dit nie altyd voor die hand liggend watter motief rede of aanleiding tot die benoeming was nie. Die gevaar om eie interpretasies of gegewe volksteorieë daaraan te koppel, bly om dié rede 'n wesentlike probleem. Daar is derhalwe gepoog om met omsigtigheid die toponimiese motiewe te rubriseer, gedagtig aan die oorsprong daarvan uit 'n Europese taal- en kultuuragtergrond.

'n Nadere analise van die plekname het getoon dat meer plekname waarskynlik as gevolg van oordrag uit Duitsland toegeken is as wat aanvanklik vermoed is. Dikwels is interpretasies of etimologieë verskaf wat inderdaad plaaslik van toepassing kan wees, maar terselfdertyd kan die moontlikheid van oordrag nie uitgesluit word nie. Vergelyk plekname soos *Scharfenstein*, *Frauenstein* en vele meer. Om telkens die juiste toponimiese motief in sulke gevalle te bepaal, is moeilik. Die vraag ontstaan: Wat was die oorwegings by die benoemer - die oordragvorm of die topografie van of die gebeure rondom die plaaslike entiteit, of het albei as benoemingsmotief opgetree in die benoemingsaksie? Die afleiding kan na aanleiding van enkele voorbeelde gemaak word dat 'n sekere dualiteit van motiewe kan bestaan, selfs 'n meerledige of meerdoelige benoemingsmotief. Hierdie moontlike meerledigheid van motiewe kom hoofsaaklik ter sprake in die kategorieë nostalgies kulturele oordrag, beskrywing van eenderse, plaaslike topografiese faktore en ander motiewe, soos modename of analogieskeppinge (Bach 1953:247, Nicolaisen 1978a:45).

Oorvleueling tussen hierdie rubrieke is dus nie uitgesluit nie. Dieselfde naam kan om verskillende redes in meer as een rubriek ingedeel word, onder andere omdat die motief nie altyd presies uit die naam alleen spreek nie.

Die bepaling van die toponimiese motiewe by vertalings en hibriede is 'n verdere knelpunt. Die uitgangspunt hierby was om die toponimiese motiewe uit die Duitse vorm van die name te neem, en nie om die oorspronklike naamgewers se motiewe te probeer bepaal nie. Die rede hiervoor is die moontlike versluiering van die toponimiese motief deur onnoukeurige vertalings, vervormings en hibridisering.

3.1 Hoofmotiewe

3.1.1 Oordragsname wat 'n motief van vaderlandsliefde, nostalgie, ens. toon

Oordrag impliseer die toekenning van 'n bestaande pleknaam uit een gebied aan 'n plek elders. Daar kan onderskei word tussen plekname wat op grond van nostalgiese, kulturele, patriotiese en historiese oordrag en dikwels 'n kombinasie van bogenoemde aspekte toegeken is,

'n tipe onderskeiding wat ook aangetref word by Nicolaisen (1979-80: 114-115).

In die lig van die verduitsingsbeleid (vergelyk die *Historiese oorsig*, ZBU 2000 A11 70i p. 77,81,104) is inheemse plekname in Suidwes-Afrika geleidelik op groot skaal vervang deur oordragvorme uit beide Oos- en Wes-Duitsland, en uit ander vroeëre Duitse gebiede soos Elzas-Lotharinge, Silesië en Pommere, sowel as uit ander gebiede waar Duits gepraat word.

In 'n poging om 'n identiese of ten minste gelyksoortige onomastiese milieu in die nuwe kolonie te skep, het op dié wyse parallelle naamvelde (Blok 1971:13) ontstaan. 'n Groot aantal plekname is deur die migrasie van sodanige naamvelde gegeneer; waar die een groep as die prototipe in Duitsland gedien het en die ander groep as die plaaslike stereotipe, of nabootsing, voorkom. Hierdie oordragvorme wat deur die Duitse nedersetters as onomastiese erfenis uit hul land van herkoms saamgebring is, weerspieël die name van groter entiteite soos provinsies, streke en skiereilande; vestigingsname soos stede, dorpe, kastele en forte; topografiese kentekens soos berge, riviere, woude, en so meer. Die tipe entiteit spreek nie onmiddellik uit die name nie; die indeling berus op navorsing na die herkoms daarvan uit Duitssprekende gebiede. (Vergelyk die *Naamlys*).

(1) Provinsiename, streke en skiereilande

Altmark, Bergen, Brandenburg, Helgoland, Hessen, Jutland, Kahlenberg, Kurland, Mecklenburg, Münsterland, Neu-Schwaben, Niedersachsen, Nordfriesland, Pfalz, Pommern, Reussenland, Rheinland, Rheinpfalz, Sachsen, Schlesien, Schweizerland, Thüringen, Tirol, Wartburg, Westfalen, Wittenberg, Zillertal, ens.

(2) Vestigingsname

(a) Dorpe en stede

Altenstein, Barmen, Berlin, Bielefeld, Bremen, Darmstadt, Elberfeld,

Frankfurt, Hamburg, Hannover, Heidelberg, Heilbronn, Koblenz, Leipzig, Lüneburg, Marburg, Nürnberg, Oberndorf, Obernzenn, Petersburg, Rostock, Rüdenau, Saalburg, Spandau, Teschendorf, Walldorf, Waltersdorf, Wittmund, ens.

(b) Kastele en forte

Harburg, Finkenstein, Frankenhof, Frankenstein, Gravenstein, Herrenhausen, Königstein, Lahnstein, Mecklenburg, Nordenburg, Rothenstein, Scharfenstein, Schroffenstein, Stolzenfels, Teufelsburg, Teuteburg, Treuenfels, Wartburg, ens.

(3) Topografiese kentekens

Bergfried, Bismarckau, Blockberg, Dannenberg, Drachenberge, Elbe, Finsterbergen, Frauenstein, Friedeberg, Fürstenwalde, Göllschau, Grieserau, Harzberg, Heimatberg, Herrenberg, Herzwolde, Hohenstein, Lahnsteinrivier, Lichtenau, Lichtenfels, Liebenau, Lorelei, Matterhorn, Niederungsfelde, Obernzenn, Pfalz, Pfeffelbach, Ravensberg, Rheinpfalz, Rüdenau, Sachsenwald, Schoenau, Schönborn, Schönwalde, Schwarzwald, Sparenberg, Steinbach, Stuckenberg, Tannenhof, Tiefenbach, Waldau, Waldberg, Westerwald, Zierenberge, Zugspitze.

3.1.2 Persoonsname

Die motief van persoonsvernoeming figureer prominent in die Duitse naamgewing van Suidwes-Afrika. Die name kon op grond van patriotiese, nostalgiese, historiese of kulturele oorwegings toegeken gewees het. In die meeste gevalle is dié soort plekname toegeken as 'n vorm van persoonsverering. Daar is plekname wat gebaseer is op name van adellikes, koninklikes, militariste, sendelinge, ontdekkingsreisigers, handelaars, nedersetters, hul familieledede en gesinslede, ook pioniers van die gebied.

In hierdie rubriek word ook plekname wat verband hou met byname, titulatuur en stamname ingesluit.

(1) Adellikes, koninklikes en ander hooggeplaastes

Albrechts, Auguste-Viktoria-Bucht, Bismarck, Bismarckbaai, Bismarckberg, Bismarckfelsen, Bismarckhöhe, Bismarckrivier, Burgsdorf, Caprivizipfel, Grossherzog Friedrichberg, Johann Albrechtshöhe, Johann Albrechtsquellen, Kaiser Wilhelmsberg, König Albertshöhe, Nachtigalberg, Prinz Heinrichberg, Schuckmannsburg, Schuckmannspitze, Wilhelmsfeste.

In enkele gevalle maak die titulatuur deel van die naam uit. (Kyk ook par. 2.7).

(2) Militariste en oorlogsveterane

Buchholzbrunnen, Estorff, Estorffberg, Estorffdank, Harnischkopf, Hartigkuppe, Kempinskiberg, Lampeberg, Leutwein, Liegnitzrivier, Maerckerpforte, Moltkeblick, Müllerschanze, Streitwolfweg, Trothakluft, Volkmannshöhe, Von Francois Ost/West, Von Moltkerivier.

(3) Sendelinge en sendingondersteuners

Hahnkopf, Heinrichshöh, Keetmannsdorf, Keetmanshoop, Lievenberg, Scheppmannsberg, Scheppmannsdorf, Scheppmannsquelle, Schmelens Erwartung, Schmelens Hoffnung, Siebelsgebirge.

(4) Ontdekkingsreisigers, handelaars, smouse, diamantdelwers, jagters en landmeters

Augustfelde, Buxtonquelle, Charlottenfelder, Diasspitze, Fischersbrunn, Fort Vogelsang, Hahlenberg, Hartmannsaue, Hartmannsberge, Jaegersquelle, Idatal, Klinghardtberge, Kriessrus, Lüderitzbucht, Lüderitzland, Reutersbrunnen, Stauchslager, Tönnesenberge, Volkmannshöhe, Welwitsch.

(5) Nedersetters, plaasboere en ander pioniers

In hierdie groep word die name (familie- of voorname) van die nedersetters self as toponimiese motief ondersoek. Die name van dié

persone het oorgegaan op hulle plase, op ander tipes vestigings soos veeposte en verdelings, ook op geografiese entiteite soos berge, riviere, valleie, vlaktes, ens.

(a) Familiename

Baumgartsbrunnen, Dresselfarm, Erpfsfarm, Halberstadtsfarm, Hefnersfarm, Herbothsfarm, Hillenhof, Hummelshain, Imkerhof, Kapp's Farm, Kopke's Farm, Krenzhof, Lindenhof, Luggenhof, Mundtsfarm, Oehlland, Ohlsenhagen, Roebersfarm, Scheidthof, Schieferhof, Schlettwein Farm, Siemenshof, Spatzenheim, Strohhof, Voigtland, Voigtsgrund, Voigtkirch, Waidmannsrüh, Wolffsgrund, ens.

(b) Voorname

Die voorname van die nedersetters is onderverdeel in manlike en vroulike voorname as benoemingsmotief.

(i) Manlike voorname

Alfredshöhe, Alexeck, Ehrhardtshof, Erhardtshöhe, Friedrichsfelde, Friedrichsheim, Friedrichsrüh, Gerhardshausen, Georg Ferdinandshöhe, Güntherberg, Günthers Au, Heinrichsfelde, Hermannshof, Isaaksbrunn, Johanneshof, Karlsbrunn, Karlsfelsen, Karlshof, Waltersdorf, Walters-hagen, Wilhelm-Abrechtstal, Wilhelmshöhe, Wilhelmsfeld, Wilhelmstal.

(ii) Vroulike voorname

Agathenhof, Amalienhof, Annenhof, Carolinahof, Charlottenfelder, Charlottental, Claratal, Elisenheim, Elisenhof, Elisenhöhe, Elisental, Emilienhof, Emmabrunn, Florahof, Friedabrunn, Hedwighof, Hedwigslust, Hedwigstal, Helenenhof, Hildenhof, Idastal, Karolinenhof, Klaratal, Luisenhof, Luisental, Margarethental, Mariabrunn, Marienfluss, Marienfläche, Marienhof, Mariental, Paulinenhof, Sophienhof.

(6) Byname

Alter Römer, Alter Römerberg, Barbarossahof, Dicker Wilhelm, Hexenkessel, Langer Heinrich.

(7) Titulatuur

In hierdie groep word twee soorte plekname onderskei, naamlik dié waarin die volle titel van die adellike nie voorkom nie, byvoorbeeld:

Caprivizipfel, Hohenhorst en Hohensee;

en dié waarin die titels soos *graaf, hertog, keiser, koning, prins*, ensovoorts met of sonder die naam voorkom, byvoorbeeld:

Graf und Gräfin, Grossherzog, Grossherzog Friedrichberg, Drei Kaiser-kuppen, Kaiser Wilhelmsberg, Kaisersfelden, Koenig, König Albertshöhe, Königsacker, Königstein, Prinzenbucht, Prinz Heinrichberg.

(8) Stamname

Slegs enkele Duitse plekname verwys na inheemse stamme of volksgroepe van die gebied. Dié name is dikwels vertalings uit Nama of Afrikaans en verwys soms indirek na die stamme wat ter sprake is, byvoorbeeld:

Buntfeldschuhhorn en *Feldschuhhorn* (waarin onder andere na die skoesel van die stam van die Velskoendraers verwys word).

Ander name is: *Buschmannklippe, Buschmannkuppe, Buschmannpütz, Buschmannwerft, Hererowerft.*

3.1.3 Beskrywing

'n Verdere belangrike toponimiese motief is beskrywing. Die motief dui daarop dat die plek benoem is deur dit na aanleiding van die een of ander kenmerk daarvan te beskryf. Hierdie kenmerk sluit in die kleur (wat op die bodemgesteldheid, plantegroei of beligting kan

slaan), en die voorkoms, vorm of omvang van die plek (wat onder andere hoogte, diepte, lengte, breedte, grootte, ensovoorts kan insluit).

(1) Kleur

'n Verskeidenheid kleurbenaminge wat met die bodemgesteldheid of plantegroei verband hou, kom by Duitse plekname in Suidwes-Afrika voor. Voorkeur word gegee aan die kleure bleek, blou, bont, bruin, donker, goud, groen, grys, rooi, swart, vaal en wit. Opmerklik is die ooreenkoms tussen die voorkeure vir hierdie kleure en die voorkoms daarvan in die Suidwes-Afrikaanse natuur. Sekere kleurbenaminge is moontlik deur oordrag toegeken, byvoorbeeld *Grünau*, *Rothenstein* en *Güldenboden*, maar vanweë die leksikale deursigtigheid kon die Europese name die plekke in Suidwes-Afrika beskrywend benoem. Om dié rede word hulle in hierdie rubriek ingesluit.

Kleurname

Blässkopf, Blässkranz, Blau Ost, Blau West, Blauberg, Blaufontein, Blaukehl, Braunfels, Buntfeldschuhhorn, Dunkerhuk, Dunkermodder, Dunkle Wand Punt, Fahle Kuppe, Fahlgras, Fahlhuk, Fahlwater, Finsterbergen, Goldene Aue, Güldenboden, Grauhof, Gründorn, Grünau, Gründorn, Grünthal, Gründorner Fläche, Gründornerrivier, Grüneberg, Grüental, Grünwald, Grünfeld, Rosaberg, Rotberg, Roteberge, Rotegabrivier, Rotekuppe, Rote Sandberge, Rotenfels, Rothenstein, Rothof, Rotkuppe, Rotland, Schwarzberg, Schwarzbrunn, Schwarzdorn, Schwarzeck, Schwarzenfels, Schwarzenstein, Schwarzerberg, Schwarzkamm, Schwarzkopf, Schwarzhuk, Weissberg, Weissbrunn, Weisseck, Weissenberg, Weissenbrunn, Weisser Berge, Weiss Fläche, Weissrandgebirge.

(2) Voorkoms, vorm en omvang

In hierdie kategorie is plekname ingedeel wat as geheel, of in dele daarvan, 'n verwysing bevat na die voorkoms, die vorm of die omvang, dit wil sê beskrywings van hoogte, diepte, lengte, breedte, grootte, ensovoorts. Ook dié wat op 'n vergelykende of metaforiese basis gegee is, is hierby ingesluit.

Bogenfels, Breitenberg, Der Pilz, Dieptal, Doppelkopf, Dreikopf, Dreizackberg, Ebene Erde, Einenge, Finger Gottes, Flächenposten, Flachland, Glocke, Glockenberg, Grosse Bucht, Grosse Münzenberge, Grosse Tigerberg, Helmkupe, Hochberg, Hochfeld, Hochfels, Hochland, Höchster, Hoheacht, Hohedün, Hoherberg, Hohlweg, Hügelland, Keilberg, Kerbe Huk, Kesselkupe, Kleine Bucht, Kleine Kuppe, Kleine Lange Wand, Kleine Münzenberge, Krumhuk, Krumneck, Kugelkopf, Küppchen, (Der) Lange Forst, (Der) Lange Heinrich, Langenberg, Latschenberge, Lochkupe, Naukluft, Panzerkupe, Pforte, Sargberg, Sargdeckel, Sattelhügel, Scharfeneck, Schlucht, Spitzkuppen, Splitterkupe, Tiefenbach, Tiefland, Turnberg, Zackenberge.

3.1.4 Diere en voëls

In 'n groot aantal plekname kom die name van Suidwes-Afrikaanse en ander wilde diere voor. Die kategorie bevat plekname waarvan die name van mak diere, reptiele, insekte, voëls en visse 'n komponent vorm, asook name waarin 'n onregstreekse verwysing na diere voorkom. Baie van hierdie name is vertalings, en ook enkele oordragvorme is ingesluit omdat hulle toekenning plaaslik toepaslik is.

(1) Wilde diere

Affenberg, Affenrücken, Elandsweide, Elefantenberg, Elefantenfluss, Elefantenpad, Gemsbockquelle, Gemsbocktal, Giraffenberge, Hartebeestmund, Hartebeestrücken, Hartebeestteich, Hasenkopf, Kamelberg, Kamelfeld, Kamelkupe, Kamelmund, Kamelwater, Kuduberg, Kududamm, Leobrunn, Löwenberg, Löwenhof, Löwen-Omuramba, Löwenrivier, Löwenrücken, Pantherhuk, Paviansfontein, Paviansklipp, Pavianskluft, Pavianskopf, Pavianskranz, Schakalskupe, Schakalslust, Schakalspütz, Schakalsrücken, Springbocktreck, Tigerberg, Tigerpforte, Tigerquelle, Tigerschlucht, Walfischbucht, Wildeck, Wildkuhl, Wildquelle, Wolfberg, Wolfgrund, Wolfshaag, Wolfspütz, Wolfsschlucht, Wolfstal, Wolfswasser, Zebraberger, Zebraquelle, Zebrapütz.

(2) Mak diere

Bockberg, Eselskuppe, Eselsruh, Hundskopfberge, Katzensteg, Ochsenkehle, Schaffluss, (An den) Schafweiden, Stierkuppe, Ziegenberge.

(3) Voëls

Adlerhorst, Ententeich, Eulenruh, Falkenhain, Falkenhorst, Falkenrheide, Geiersberg, Krähenvley, Krähwinkel, Kraikluft, Möwebucht, Schnepfenrivier, Straussberg, Straussenheim, Straussenkuppe, Straussennest, Straussfeld, Sturmvogelbucht, Vogelbucht, Vogelfederberg, Vogelkrantz, Vogelsang, Vogelstrausskluft, Vogelweide.

(4) Reptiele

Schildkrötenberg, Schlangen, Schlangental, Schlangkopf, Schlangpütz, Unkenfels.

(5) Visse

Blumfischfluss, Fischfluss.

(6) Insekte

Grillenberg

(7) Onregstreekse verwysing na diere

Honigberg, Jagdkuppen, Jägerhof.

3.1.5 Plante

Waar die pleknaam as geheel, gedeeltelik of onregstreeks na plante verwys, is dit in hierdie klas geplaas. Die plantsoorte wat as benoemingsmotief gedien het, is onderverdeel in bome en struike, blomme, gras- en rietsoorte en ander gewasse.

Opmerklik is die veelvuldige verwysings (veral dié in vertaalde name) wat op die inheemse doringbome betrekking het. Enkele hibriede en oordragsvorme kom ook voor, veral die kombinasies met *Wald-*.

(1) Bome en struike

Altdorn, Buschberg, Buschbrunn, Buschfeld, Buschpfanne, Dickbusch, Dickdorn, Dornbaum, Dornberg, Dornbuschrivier, Dorn Daberas, Dorn-düne, Dornenpfanne, Dornfeld, Dornfontein Süd, Dornhügel, Dornpütz, Dornwald, Dreikamelbaum, Eendorn, Einbaum, Eschenbach, Eschenhof, Eschental, Feigenbaumwasser, Kamelbaumrivier, Palmenfarm, Palmenhof, Palmenhorst, Palmental, Schwarzdorn, Sechskamelbaum, Stinkdorn, Tannen-hof, Tuerckfeigenbaum, Tzamab-Gründorn, Vaaldorn, Waldau, Wald-berg, Waldheim, Waldhöhe, Waldkappel, Waldkirch, Waldsee.

(2) Blomme

Blumenfelde, Blumental, Blumfelde, Blumpütz, Blumfischfluss, Blumtal, Edelweiss, Rosenhof.

(3) Gras en riet

Gras Süd, Grashof, Grasplatz, Rietquelle, Schilflager.

(4) Ander gewasse

Bärenklau, Kleeberg, Kleeforte Ost, Kleeforte West, (Der) Pilz, Welwitschia.

3.1.6 Ligging

Die ligging van 'n plaas is 'n belangrike oorwegingsfaktor, onder andere by die aankoop daarvan, en spreek uit die vele plaasname waarby dit as toponimiese motief figureer. In sommige gevalle slaan die beskrywing van die ligging slegs op 'n deel van die plaas, byvoorbeeld 'n put, 'n weiveld, of 'n veepos wat daarop voorkom.

An den Schafweiden, Anfang, Anhöhe, Anschluss, Bergweide, Draussen, Ecke, Eckenhagen, Ende, Flächenposten, Grenzwasser, Hinterland, Hochfeld, Hochland, Hohedün, Hohenau, Hoheneck, Hohenfelde, Hohental, Hohewarte, Komaseckberg, Mitte, Mittelpütz, Nordeck, Nordenberg, Nordfels, Nordland, Oberpackriem, Oberposten, Oberwasser West, Oberstolzenfels, Ostende, Osterode Nord/Süd, Randfeld, Randwüste, Süderecke, Tiefland, West Ende.

Alle verbindings met die windrigtings *Ost, West, Nord* en *Süd* is nie by hierdie kategorie van ligging opgeneem nie, alhoewel dié gevalle sekerlik met die ligging van plase, veral verdelings daarvan, te make het. Om onnodige herhaling te vermy, is slegs enkeles daarvan aangehaal. Die ander is, waar toepaslik, by die kategorie van onderskeidende en teenstellende toponimiese motiewe ingedeel.

3.1.7 Bodemgesteldheid

Die geologiese en geografiese kenmerke van die bodem van 'n plek gee dikwels aanleiding tot die benoeming daarvan. Duitse geoloë het veel bygedra tot die ontdekking en identifisering van die geologiese onderbou van die land. 'n Neerslag daarvan het sodoende behoue gebly in die Duitse plekname wat na die bodemgesteldheid, gesteentes en kristalle vernoem is. Enkeles daarvan is in hierdie kategorie opgeneem.

Diamant, Diamantberg, Dreckkuppen, Eisenberg, Eisenkuppe, Eisenstein, Feldspatberg, Felseneck, Felsenposten, Felsenquell, Felsenzirkus, Glasrücken, Glastal, Granitberg, Granitkopf, Kalkfeld, Kalkhügel, Kalkhövel, Kalkkegel, Kalkloch, Kalkofenfluss, Kalkpfanne, Kalkrand, Krantzplatz, Kupferberg, Kupfergrube Ida, Lehmpütz, Marmor, Marmorkopf, Marmorpforte, Porphyrkuppen, Sandbrunn, Sandäuene, Sandfeld, Sandhof, Sandhorn, Sandmund, Sandpforte, Sandpütz, Sandrücken, Salzbrunnen, Salzquellen, Salztal, Steineck.

3.1.8 Onderskeiding en teenstelling

Ter onderskeiding van gelyknamige oorde word aan die name van soda-

nige plekke soms 'n onderskeidende of teenstellende voorvoegsel gevoeg, wat 'n attribuut of 'n adjektiwiese bepaler kan wees van grootte, ouderdom (chronologie), windstreek of rigting, of liggingsonderskeiding en so meer (Bach 1953:434).

- (1) Die onderskeidende of teenstellende kenmerk word soms voor die grondwoord geplaas, byvoorbeeld Gross Ums, Alt Maltahöhe, Klein Omahoro, of dit kan ná die generiese term of grondwoord verskyn, byvoorbeeld Omahoro Gross, Vaaldorn Gross, ens.

In sommige plekname figureer albei, 'n voor- en agtervoegsel, as onderskeidende of teenstellende attribute, byvoorbeeld Klein Haremub Ost/West, Klein Okombahe Nord/Süd en dergelike strukture.

- (2) Die onderskeidende toevoeging verskyn dikwels slegs by een van die twee gelyknamige toponieme, terwyl die prototipe (bestaande vorm of oervorm) dit nie het nie, byvoorbeeld:

Alt Maltahöhe x Maltahöhe, Alt Seeis x Seeis, Klein Windhoek x Windhoek, Gross Aub x Aub, Gross Omaruru x Omaruru, Gross Tsaub x Tsaub.

Soos te verwagte in hierdie kategorie, is dit die jonger naam wat dikwels die onderskeidende kenmerk dra. Hierdie patroon is ook opgemerk by oordragvorme waarvan die prototipe uit Duitsland oorgeneem is en in Suidwes-Afrika as nuwe toponiem met 'n onderskeidende attribuut toegeken is,²⁾ byvoorbeeld:

Bremen x Neu-Bremen, Franken x Neu-Franken, Holsteinburg x Neu-Holsteinburg, Schwaben x Neu-Schwaben, Simmern x Neu-Simmern.

- (3) Windrigting of liggingsaanduidings word by voorkeur as onderskeidende komponent gebruik, byvoorbeeld:

Anias Nord x Anias Süd, Derm Ost x Derm West, Ellingerode Nord x Ellingerode, Oberstolzenfels x Stolzenfels, Oberwasser West x Oberwasser, Huniams Ost x Huniams West, Fettkluft Nord x Fettkluft Süd, Klein Otjikango x Klein Otjikango West/Ost, Klein Swartmodder x Klein

Swartmodder Ost, Klein Okamarue Nord x Klein Okamarue Súd, Osterode Nord x Osterode Súd, Ost Ende x West Ende.

- (4) Onderskeidings- en teenstellingsmotiewe is besonder aktief gevind in vertaalde vorme en hibridiese samestellings. Plase is byvoorbeeld benoem deur die inheemse naam van die lokaliteit oor te neem en 'n onderskeidende attribuut daaraan te voeg. Vergelyk verbindings met *Alt x Neu, Gross x Klein* wat hierbo genoem is, asook dié in die hoofstuk oor *Taalkontak*.
- (5) By teenstelling van 'n paar identiese name van verskillende plekke, is twee verskillende onderskeidingsterme dikwels gebruik om die nuwe naam van die reeds bestaande prototipe of zero-vorm te onderskei, byvoorbeeld:

Alt teenoor Neu

Alt Heusis x Neu Heusis x Heusis (prototipe).

Gross teenoor Klein

Gross Spitzkoppe x Klein Spitzkoppe x Spitzkoppe (prototipe)

Grosse Bucht x Kleine Bucht x zero vorm

ook

Klein teenoor Gross

Klein Barmen x Gross Barmen x Barmen (prototipe).

Moontlike oorvleueling tussen of hiate in hierdie groepe is nie uitgesluit nie. Hierby moet in ag geneem word dat die oervorme of prototipes, of die een of die ander van die teenstellende paar weens onderverdeling, herverdeling of herbenoeming soms kon weggeval het. Die voorkoms van die hele groep adjektiewiese onderskeidings of teenstellings as toponimiese motief is problematies. Dit is ook nie altyd duidelik of die teenstellende pare, byvoorbeeld *Alt x Neu*, noodwendig op ouderdom, tyd of chronologiese ontwikkeling van die benoeming slaan nie, ook of *Gross x Klein* juis 'n onderskeid in relatiewe grootte, hoogte of belangrikheid van die referente impliseer nie.

- (6) 'n Ander tipe onderskeidende samestelling is die patroon waar die onderskeidende attribuut in die tweede komponent voorkom en 'n eienaam

is, byvoorbeeld 'n persoonsnaam: *Grossvley Gathemann x Grossvley Thalheim*. In hierdie struktuurtype is die onderskeidende kenmerk die familienaam van die onderskeie eienaars, terwyl die prototipe 'n vertaling van die oorspronklike pleknaam, *Grootvlei*, is.

3.2 Ander motiewe

3.2.1 Aktiwiteite, bedrywe, beroepe en handeling

In hierdie groep dui die motief op die een of ander menslike aktiwiteit, handeling, bedryf, of beroep wat op of naby die plek beoefen is. Enkeles daarvan sou as gebeurtenisse geklassifiseer kon word, maar is hier opgeneem weens die primêre handeling wat ter sprake was.

Ackerbau, Ausspannplatz, Ausweiche, Eierfarm, Grabwasser, Grasabladeplatz, Jagdkuppen, Jägerhof, Kalkofenfluss, Signalberg, Signalspitze, Streitdamm, Streitfontein, Verschluss.

3.2.2 Gemoedstoestand

- (1) In hierdie kategorie is dié plekname ingedeel met 'n motief waaruit 'n sekere geestesingesteldheid of gemoedstoestand spreek, soms gepaard met oordragtelike of onregstreekse emotiewe konnotasies daarby. Die sogenaamde wens- en fantasiename wat baie nou saamhang met die gemoedstoestand (vergelyk Schmitz 1981:510), weerspieël stellig die wense, hoop, begeertes of fantasieë van die naamgewers en dikwels die vreugde of teleurstelling oor die nuutverworwe plaas of nedersetting.

Abendruhe, Daheim, Eintracht, Endlich, Erreicht, Freiheit, Freudental, Frieden, Friedenau, Friedensberg, Friedenshof, Friedental, Friedland, Frohe Erfüllung, Frohe Erwartung, Gottesgabe, Glückauf, Glücksburg, Gute Hoffnung, Gutweide, Gutwohne, Heimaterde, Hoffnung, Hoffnungsfelde, Ja dennoch, Schönau, Schönborn, Schönfeld, Schönwalde, Stille Hoffnung, Streben, Tränenklippe, Tränental, Unverzagt, Verloren, Vormdurst, Vorwaerts, Wohlzufrieden, Zufall.

(2) Sommige van hierdie name kan ook as modename beskou word, met ander woorde plase is benoem na die gebruiklike patroon van bestaande vorme elders (soos by analogie en oordrag). Hierdie naamgewingspatroon geskied eerder in navolging van 'n mode (Bach 1953:247), nie soseer uit nostalgie of die een of ander ooreenkoms in kenmerke van die onderhawige plekke nie. Hoofsaaklik naamvorme in die bogenoemde verbindings, byvoorbeeld met *Frieden-*, *Hoffnung-* en *Schön-* (wat enersyds miskien as bloot plekbeskrywend beskou sou kon word), is in der waarheid gestereotipeerde modevorme (Schmitz 1981:510).

(3) 'n Soortgelyke modepatroon is die verbinding van persoonsname met *-lust* en *-ruh* (alhoewel die primêre toponimiese motief wat hier geld, die persoonsvernoeming en *-verering* is). Uit hierdie name spreek eweneens 'n gemoedstoestand (wens, hoop, of fantasie), byvoorbeeld:

Hedwigslust, Herbertslust, Sperlingslust; Friedrichsruh, Heinrichsruh, Hermannsruh, Karlsruhe, Leyboldsruhe, Waldmannsruh, Wilhelmsruh.

3.2.3 Idiomatiese uitdrukkings en gesegdes

Sommige uitinge van die gemoedstoestand word weerspieël in idiomatiese uitdrukkings en gesegdes.

Onder hierdie kategorie is sekere idiomatiese en emotiewe uitinge, ook optatiewe of wensname, imperatiewe en selfs skertsname ingedeel. Sommige het uit 'n sinskonstruksie tot pleknaam gekristalliseer.

Arbeltadel, Daheim, Freiheit, Glückauf, Hagestolz, Ja dennoch, Mahlzeit, Prosit, Schwarzschaft, Vormdurst, Vorwaerts, Wandervogel, Wohlzufrieden, Zufall.

3.2.4 Getalle

In hierdie kategorie is dié plekname ingedeel wat een of ander getal as deel van die benoemingsmotief bevat. Dit is opvallend dat slegs enkele getalle voorkom, naamlik een, twee, drie, vier en ses. Die getalle hou meermale verband met die voorkoms van die benoemde plek

of verwys na bepaalde kenmerke daarvan, onder andere die aantal bome, putte, bergpieke of -spitse, en so meer.

Einaug, Einbaum, Eindorn; Doppelkopf, Zweikuppenberg, Zweispitz; Dreihuk, Dreikamelbaum, Dreikaiserkuppen, Dreikopf, Dreimasterbai, Dreizackberg; Vierkuppenberg, Vierzinkenberg; Sechskamelbaum.

3.2.5 Klimaat of weersgesteldheid

- (1) Die rol wat weersomstandighede as toponimiese motief gespeel het, kom na vore in onderstaande plekname:
Donnersberg, Durstfeld, Regenplatz, Regenstein, Sturmberg, Sturmfeld, Wetterfels, Wetterfelsrivier, Wetterkopf.
- (2) Onregstreekse verwysing na weersgesteldheid:
Sturmhaube, Wolkenhaube.

3.2.6 Legendariese, mitologiese en poëtiese naamgewing

Hier kan onderskel word tussen legendariese en mitologiese figure, diere of plekke. By poëtiese naamgewing is die ooreenkomste hoofsaaklik op die vlak van die metaforiese, vergelykende en simboliese jukstaposisie getref.

Drachenberg, Felsenzirkus, Finger Gottes, Gelsterberg, Loreleiberg, Märchentäl, Philosophenkopf, Riesengebirge, Satansloch, Satansplatz, Teufelsbach, Totenstadt, Tränenklippe, Träental.

Poëtiese name kan in meer as een kategorie figureer omrede die verskeidenheid van konnotasies wat daarin verweef kan wees.

3.2.7 Liggaamsdeel van mens of dier

Die verwysing na 'n liggaamsdeel van mens of dier is 'n gewilde en goed gevestigde naamgewingspatroon. Waar die verwysing na die liggaamsdeel van die mens is, kan dit as 'n soort antropomorfisering van die natuur beskou word, dit wil sê topografiese kentekens van die

plek wek die assosiasie van liggaamsdele van die mens en gevolglik word die plek daarvolgens benoem. In sommige plekname word ook na een of ander liggaamsdeel van 'n dier verwys. Albei soorte naamgewing is eintlik 'n vergelykende of metaforiese siening van die natuur en kan as sodanig as 'n vorm van poëtiese naamgewing beskou word. In enkele gevalle is die verwysing na 'n liggaamsdeel regstreeks, in ander gevalle is dit oordragtelik of analogies. Soms word verwys na een of ander voorval of gebeurtenis waarby 'n liggaamsdeel betrokke was.

Affenrücken, Blaukehl, Blutkopf, Blutkuppe, Blutpütz, Breckhorn, Einaug, Fellkopf, Finger Gottes, Knochenbucht, Kranzneus, Krumneck, Leberfluss, Löwenrücken, Skelettküste.

3.2.8 Oorlog en militêre aktiwiteite

Hierdie motief het 'n belangrike rol in die naamgewing van die koloniale periode gespeel. Buiten die militariste wat vernoem is (kyk par. 2.2 Persoonsname), is die volgende plekname met 'n militêre of oorlogsmotief opgeteken:

Ausspanplatz, Heliographenberg, Helmkuppe, Kanonenberg, Kugelberg, Orlogsende, Orlogsplatz, Panzerkuppe, Sattelhügel, Schanzen, Schanzenberg, Signalberg, Signalspitze, Streitdamm, Streitfontein.

3.2.9 Water

Die mens se afhanklikheid van water as oorlewingselement kom tot uiting in die onderstaande plekname waarin die benoemingsmotief direk of indirek verband hou met water. Verskeie waternaamkenmerke soos *bron, fontein, kolk, puts, see* en *water* kom as deel van die name voor.

Bankwasser, Bitterbrunnen, Bitterwasser, Brunnental, Grabwasser, Grenswasser, Quelledamm, Quelle, Quellkuppe, Quellort, Quellrivier, Schanzkolk, Schlipmündung, Seepforte, Springpütz, Wasser, Wasserberg, Wasserfall.

Die aantal Duitse name wat verband hou met water is veel geringer as by Khoekhoense plekname (Nienaber & Raper 1977:60 en 1980:26), of by Herero-plekname (Köhler 1958:95-96, 98-103). Duitse nedersetters het hulle op een plek gevestig; die inboorlinge, veral die Herero en Khoen, was veebesittende nomades wat uiters afhanklik was van waterplekke - vir hulle en hulle diere. Daar kan dus aanvaar word dat die Duitse inheemse naamgewers nie noodwendig deur dieselfde instelling en houdings gemotiveer is by die benoeming van plekke nie.

FORMELE TOPONIMIESE KENMERKE

4.0 Inleiding

'n Beskouing van die vorm van Duitse plekname toon dat hulle hoofsaaklik uit twee struktuurtypes bestaan, naamlik samestellings, en simplekse of nie-saamgestelde name.

4.1 Samestellings

Die meeste Duitse plekname is by wyse van samestelling gevorm. Samestelling is universeel in die onomastiek die produktiefse vorm waarin nuwe name gegiet word.

Die eerste gedeelte van die toponimiese samestelling word in die meeste gevalle as die bepalende, adjektiwiese of spesifieke gedeelte geïdentifiseer, byvoorbeeld *Bitter-* in *Bitterbrunn*. In aansluiting by die algemene praktyk word dit ook in hierdie studie die spesifieke term genoem. Die tweede komponent, die substantiwiese bestanddeel, byvoorbeeld *-berg* in *Weissberg*, is die grondwoord van die samestelling wat in die meeste gevalle die soort entiteit aandui. Dit word die generiese term genoem (UNEGN Working Group on Definitions E/CONF 61/L 1/Rev. 1 n.d. [1984]:48,53).

Vir die doel van die rubrisering in hierdie hoofstuk word die plekname wat uit samestellings bestaan, ingedeel na aanleiding van die samestellende dele en nie in verhouding tot die benoemde entiteit as sodanig nie. Die rede hiervoor is dat 'n groot gedeelte van hierdie name uit ander gebiede oorgedra is, byvoorbeeld uit Europa, of analogieskeppings is.

4.1.1 Generiese terme

By 'n ontleding van generiese terme blyk dit dat hulle meestal die soort entiteit aandui wat die naam dra, of gedra het. Daarom verwys hulle na verskillende soorte geografiese entiteite soos water, ver-

heffinge, glooiinge en insinkings, en na kulturele entiteite soos afbakings, vestigings en verdelings. Sommige generiese terme kan òf Duits, òf Afrikaans wees, byvoorbeeld *-berg*, *-burg*, *-hof*, *-land*, *-rand*, en *-see*, of kan uit Afrikaans ontleen wees, byvoorbeeld *-rivier*. In samestellings met dié terme is slegs name opgeneem wat ook 'n Duitse spesifieke term het. Die frekwenste generiese terme word hier onder aangedui:

(1) Water

-au(e): Weens die tweeledige betekenis van hierdie generiese term (Wahrig 1980:450) word dit by glooiinge ingedeel (Kyk par. (3) en die *Glossarium*).

-bach:

Bartenbach	Eschenbach	Steinbach
Brambach	Lauterbach	Teufelsbach
Breitenbach	Pfeffelbach	Tiefenbach
Eichenbach		

-bai:

Dreimasterbai	Möwebai	Walfischbai
---------------	---------	-------------

-brunn(en):

Baumgartsbrunn	Isaaksbrunn	Schwarzbrunn
Bitterbrunn	Karolsbrunn	Salzbrunn
Buchholzbrunnen	Kesslersbrunn	Sandbrunn
Buschbrunn	Leobrunn	Schweickardtsbrunn
Emmabrunn	Mariabrunn	Sontagsbrunn
Fischersbrunn	Neubrunn	Weissbrunn
Gesundbrunnen		

-bucht:

Elisabethbucht	Knochenbucht	Möwebucht
Empfängnisbucht	Kleine Bucht	Prinzenbucht
Grosse Bucht	Ludewigbucht	Sturmvogelbucht
Kartoffelbucht	Lüderitzbucht	Walfischbucht

-damm:

Blanksdamm	Quelldamm	Voigtsdamm
Neudamm	Streitdamm	

-fluss:

Fischfluss
Kalkofenfluss

Löwenfluss
Marienfluss

Schafffluss

-hafen:

Ludwigshafen

Sandwichhafen

-mund:

Achaubmund
Hartebeestmund
Kameelmund

Keimasmund
Narobmund
Oranjemund

Sandmund
Swakopmund

-mündung:

Schlipmündung

-pfanne:

Buschpfanne

Dornenpfanne

Kalkpfanne

-pütz:

Blumpütz
Blutpütz
Charliespütz
Dornpütz

Gapütz
Lehmpütz
Mittelpütz
Schlangpütz

Schmittzpütz
Springpütz
Sandpütz

-quell(e)(n):

Felsenquell
Gemsbockquelle
Jägersquell

Johann-Albrechts-
quellen
Rietquelle

Tigerquelle
Warmquelle
Zebraquelle

-rivier (revier):

Achaubmundrivier
Bismarckrevier
Blumfischrivier
Gründorne(r)rivier
Helmeringrivier
Houmsrevier
Kamelbaumrivier
Liebensteinrivier

Liegnitzrivier
Marienrivier
Naukluftrivier
Ortmansbaumrivier
Packriemrivier
Quellrivier
Rotegabrivier
Satansrivier

Schliprivier
Schnepfenrivier
Sonntagsbrunnrivier
Steindammrivier
Strohbachrivier
Von Moltkerivier
Wetterfelsrivier

-see:

Hohensee

Untersee

Waldsee

-teich:

Ententeich

Hartebeestteich

-wasser:

Bankwasser
Bitterwasser
Brackwasser
Feigenbaumwasser

Grabwasser
Grenswasser
Klein Wasser

Oberwasser
Oberwasser West
Tiefwasser

(2) Verheffinge

-berg:

Blauberg
Blockberg
Bockberg
Breitenberg
Buschberg
Dannenberg
Donnersberg
Drachenberg
Dreizackberg
Eisenberg
Elefantenberg
Fächerberg
Friedeberg
Geiersberg
Geisterberg
Gottberg
Graberberg
Grüneberg
Hahlenberg
Heidelberg
Heimatberg
Heliographenberg
Hochberg

Hoherberg
Honigberg
Kahlenberg
Kaiser Wilhelmsberg
Kannenberg
Katzberg
Keilberg
Kirchberg
Kirschberg
Kleeberg
Kleine Münzenberg
Klingenberg
Klommerberg
Krantzberg
Kranzberg
Kuduberg
Kupferberg
Langenberg
Lichtenberg
Lievenberg
Löwenberg
Mickberg
Nordenberg

Nuremberg
Ravensberg
Rechenberg
Rotberg
Roterberg
Ruschberg
Schanzenberg
Schneidenberg
Schwarzeckberg
Schwarzerberg
Schweinsberg - Ovikango
Sparenberg
Tigerberg
Vierkuppenberg
Vierzinkenberg
Vogelfederberg
Wahlenberg
Weissberg
Weissenberg
Weitzenberg
Wellenberg
Wittenberg
Zweikuppenberg

-berge(n):

Finsterbergen
Klinghardtsberge
Latschenberge

Naukluffberge
Rote Berge
Rote Sandberge

Zackenberge
Ziegenberge
Zierenberge

-dün(e):

Hohedün

Sanddüne

-fels:

Birkenfels
Bogenfels
Hochfels
Hohenfels
Lichtenfels

Reinfels
Remfels
Rheinfels
Rotenfels

Treuenfels
Unkenfels
Weissenfels
Wetterfels

-gebirge:

Bismarckgebirge

Riesengebirge

-hochebene:

Huib-Hochebene

Zwiebelhochebene

-hochland

Khomas-Hochland

-höhe(e):

Alfredshöhe
Alt Maltahöhe
Anhöhe
Eberhardshöhe
Frankenhöhe

George Ferdinandshöhe
Heinrichshöhe
Helenenhöhe
Johann-Albrechtshöhe
Luetzelhöhe

Maltahöhe
Marienhöhe
Nerangamihöhe
Waldhöhe
Wilhelmshöhe

-horn:

Breckhorn

Feldschuhhorn

Matterhorn

-hügel:

Dornhügel

Kalkhügel

Sattelhügel

-kamm:

Schwarzkamm

-kap:

Kreuzkap

-klippe:

Buschmannklippe

-kopf:

Blässkopf
Blutkopf

Dreikopf
Marmorkopf

Schwarzkopf
Wetterkopf

-kran(t)z:

Blässkrantz
Hornkranz

Narrnkranz
Pavianskranz

Wittkranz

-kuppe(n):

Blutkuppe
Buschmannkuppe
Dreikaiserkuppen
Eisenkuppe
Hartebeestkuppe
Heynrichskuppe
Jagdkuppen

Kamelkuppe
Kolmanskuppe
Letterkuppe
Lochkuppe
Mittagskuppe
Panzerkuppe

Rotkuppe
Schlafkuppe
Schwarzkuppe
Stengelskuppe
Stierkuppe
Teufelskuppe

-rand:

Schwarzrand

Weissrand

-rücken:

Hartabeestrücken

Löwenrücken

-spitze:

Zugspitze

-stein:

Rotenstein

Rothenstein

(3) Glooiinge en insinkings

-au(e):

Bismarckau

Grünau

Rheinau

Blocksau

Günthers Au

Rüdenau

Blumenau

Hagenau

Schoenau

Eppenau

Hartmannsau

Simmenau

Friedenau

Hohenau

Sommerau

Goldene Aue

Ilmenau

Steinau

Göllschau

Lichtenau

Waldau

Grieser Au

-fläche:

Gründorner Fläche
Marienfläche

Otjengafläche

Weissfläche

-furt:

Frankfurt

-kessel:

Hexenkessel

-kluft:

Fettkluft

Naukluft

Poolmanskluft

-kuhl:

Wildkuhl

-loh:

Gütersloh

-pfanne:

Buschpfanne

Dornenpfanne

Kalkpfanne

-pforte:

Daberas Pforte
Esperanzapforte
Goabpforte
Kleefpforte

Maerkerpforte
Marmorpforte
Nampforte

Pomona Pforte
Sandpforte
Seepforte

-schlucht:

Wolfsschlucht

-t(h)al:

Blumental
Blumtal
Brunnental
Charlottental
Claratal
Claustal
Dieptal
Elisental
Freudenstal
Friedensthal
Friedental

Friedrichstal
Gemsbocktal
Grünental
Hedwigstal
Hellertal
Hermanstal
Hohental
Johannestal
Luisental
Margaretental
Mariental

Morgenthal
Neckartal
Palmental
Pfannental
Rehderstal
Salztal
Schumannstal
Träental
Wilhelm Albrechtstal
Wilhelmstal
Wolfstal

-weide:

Elandsweide

(4) Afbakening, verdeling, vestiging

-acker:

Königsacker

-burg:

Brandenburg
Ahrensburg
Hamburg
Harzburg
Hausburg
Holzburg

Glücksburg
Kap Dernburg
Lüneburg
Marburg
Mecklenburg
Nordenburg

Petersburg
Teufelsburg
Teuteburg
Walzburg
Wartburg

-dorf:

Burgsdorf
Ludendorf
Neudorf

Oberndorf
Scheppmannsdorf
Teschendorf

Walldorf
Waltersdorf

-eck(e):

Berneck
Felseneck
Hoheneck
Landeck

Nordeck
Scharfeneck
Schwarzeck
Steineck

Süderecke
Waldeck
Wildeck

-farm:

Dresselfarm
Eierfarm
Erpfsfarm
Halberstadt's Farm
Hefnersfarm

Herbothsfarm
Kapp's Farm
Kopke's Farm
Mundtsfarm
Noellesfarm

Palmenfarm
Peters Farm
Roebersfarm
Schlesierfarm
Schlenthersfarm

-feld(e)(r)(n):

Aberfelde
Augustfelde
Bielefeld
Blumenfelde
Blumfelde
Buschfeld
Charlottenfelder
Eduardsfelde
Elberfeld
Fiegenfeld
Freienfelde

Friedrichsfelde
Grünfeld
Grünfelde
Heinrichsfelde
Hochfeld
Hohenfelde
Kaisersfelden
Kalkfeld
Kamelfeld
Lichterfelde
Niederungsfelde

Randfeld
Sandfeld
Schaffeld
Schnabelsfelde
Schoenfeld
Schwarzfelde
Spatzenfeld
Steinfeld
Stolzenfeld
Sturmfeld
Wilhelmsfeld

-feste:

Alte Feste

Wilhelmsfeste

-grund:

Hirschgrund

Voigtsgrund

Wolfsgrund

-haag:

Wolfshaag

-hafen:

Ludwigshafen

Sandwichhafen

-hagen:

Barreshagen
Eckenhagen
Holstenhagen

Niederhagen
Ohlsenhagen

Pommernhagen
Waltershagen

-hain:

Falkenhain

Hummelshain

Hüttenhain

-haus(en)/häuser:

Neuhaus
Berghausen
Bernhausen
Bodenhausen
Diekmannshausen
Gelnhausen

Gerhardshausen
Helmeringhausen
Herrenhausen
Höhrgrenzhausen
Holzhausen

Kaltenhausen
Schoenhausen
Steinhausen
Waldhausen
Kyffhäuser

-heim:

Blenheim
Drontheim
Elisenheim
Flörsheim
Friedrichsheim

Hohenheim
Hüttenheim
Mannheim
Seeheim

Spatzenheim
Waldheim
Wildheim
Wittesheim

-hof(en):

Agathenhof
Amalienhof
Barbarossahof
Ehrhardshof
Elisenhof
Elsenhof
Emilienhof
Erhardshof
Eschenhof
Frankenhof
Friedenhof
Friedenshof
Grauhof
Hagenhof
Haldenhof
Hedwigshof
Heinshof

Helenehof
Hermannshof
Herrenhofen
Hildenhof
Hillenhof
Hüttenhof
Jaegerhof
Karlshof
Karolinenhof
Krenzhof
Kronenhof
Lindenhof
Luggenhof
Luisenhof
Marienhof
Molkenhof
Neuhof

Palmenhof
Paulinenhof
Rainhof
Richthof
Richthofen
Rosenhof
Rothof
Scheidthof
Schieferhof
Schwabenhof
Siemenshof
Sonnenhof
Sophienhof
Strohhof
Tempelhof
Westfalenhof

-horst:

Adlerhorst
Falkenhorst
Hohenhorst

Karlshorst
Neuhorst
Palmenhorst

Uhlenhorst
Wittenhorst

-huk:

Donker Huk
Dreihuk

Dunkertuk
Fahlhuk

Kerbe Huk
Windhuk

-hütte(n):

Kleinhütte

Winkelshütten

-kathen:

Brunkathen

-land:

Ackerland
Flachland
Forstland
Friedland
Helgoland
Hinterland
Hochland
Hügelland

Jütland
Kurland
Münsterland
Neuland
Nordfriesland
Nordland
Oehlland
Rheinland

Rotland
Schweizerland
Siegerland
Stammland
Tiefland
Voigtsland
Westland

-loh:

Gütersloh

-ort:

Quellort

-pfalz:

Rheinpfalz

-platz:

Ausspannplatz
Grasplatz

Kranzplatz
Orlogsplatz

Satansplatz

-posten:

Felsenposten

Flächenposten

-ruh(e):

Eselsruh
Eulenruh
Friedrichsruh
Hermannsruh

Karlsruhe
Leyboldsruhe
Matruh

Weidmannsruh
Wilhelmsruh
Wilhelmsruhe

-stadt/stätt:

Darmstadt

Darmstätt

-wald(e):

Dornwald
Friedrichswald
Fürstenwalde

Grünwald
Sachsenwald
Schönwalde

Westerwald
Zonnewald

-weide:

Bergweide
Elandsweide

Gutweide

Notweide

-werft:

Buschmannwerft

Hererowerft

4.1.1.1 Algemene kenmerke van generiese terme

- (1) Enkele universele of algemene kenmerke met betrekking tot die voorkoms en verspreiding van generiese terme in Duitse plekname is opgemerk. In sekere opsigte korreleer hierdie kenmerke met die universele gevolgtrekkings oor generiese terme waartoe Millward (1972:48-53) geraak het. Kortliks is die ses basiese grondbeginsels of universales wat sy onderskei die volgende:
- (a) 'n Generiese kenmerk is identifiseerbaar slegs in verhouding tot die kontrasterende kenmerke rondom die benoemde entiteit, met ander woorde 'n vallei word 'n vallei genoem omdat dit omring is deur verheffings, byvoorbeeld *Gemsbocktal* wat omring is deur verheffinge van die Klinghardtgebirge, die *Marienfläche* wat omring is deur die Hartmanns- en Baynesbergreeks.
- (b) Die aanwesigheid van water in 'n omgewing word deur 'n ongelyke aantal generiese terme aangedui in teenstelling met die werklike verhouding van die hoeveelheid water en land. Sommige generiese terme dui direk op water, terwyl ander dit slegs impliseer. Vergelyk die generiese term *-aue* wat 'n waterdeurdrenkte glooiing impliseer, maar in Suidwes na plase in droë gebiede verwys; ook die veelvuldige voorkoms van *-brunn* en *-pütz* in plaasname.
- (c) Baie generiese terme in die taal of dialek van 'n gebied dui op geografiese entiteite, maar word nie in plekname gebruik nie, byvoorbeeld *-bahnhof*, *-postamt*, *-station*. Die teenoorgestelde hiervan is ook opgemerk, naamlik sekere generiese terme in plekname kom nie in die gewone nie-pleknaamkundige taal voor nie, byvoorbeeld reliktiese vorme soos *-hagen*, *-horst* en *-kathen*.
- (d) Op 'n gegewe tydstip en vir 'n bepaalde omgewing sal daar 'n voorkeur

vir sekere generiese terme wees wat baie effektief funksioneer. Variante van hierdie gebruiklike stel sal nog in terme van die oorspronklike gedefinieer word, vergelyk die voorkeur om plaasname met *-brunn* of *-hof* te benoem in vergelyking met variante met *-pütz*, of *-farm*.

- (e) Onderskeidende semantiese kenmerke by generiese terme kan omskryf word deur 'n beperkte aantal teenstellende eienskappe, byvoorbeeld water teenoor land (grond); vars teenoor sout (see-) water; spesifieke verwysing na water teenoor nie-spesifieke verwysing; natuurlike teenoor kunsmatige entiteite, byvoorbeeld 'n grot teenoor 'n myn; aanwesigheid van plantegroei teenoor afwesigheid; isolasie teenoor kontinuum, byvoorbeeld 'n fontein teenoor 'n rivier; skiereiland teenoor nie-skiereiland, met ander woorde gedeeltelik omring deur land, byvoorbeeld 'n baai of inham; en gedeeltelik deur water byvoorbeeld 'n punt, 'n kaap; relatiewe verhouding, byvoorbeeld met betrekking tot hoogte van 'n gebergte, berg of hoogland; relatiewe grootte, byvoorbeeld berg of heuwel, rivier of spruit, ensovoorts.
- (f) Die afhanklikheid van generiese terme van die kultuurgroep van die gebied (of die kultuurgebondenheid van generiese terme) speel 'n rol by die verlies of toename daarvan in 'n sekere gebied vir 'n sekere tydperk, met ander woorde die verandering van die soort terme wat gebruik word, hou verband met die veranderde kultuurbedrywigheid in die gebied. So het die gebruik van generiese terme wat na die bewerking van die grond en ander bedrywe verwys, tydens die koloniale periode toegeneem, byvoorbeeld *-damm*, *-hafen*, *-feste*, en so meer.
- (2) Die wyse waarop hierdie algemene kenmerke van die generiese terme in Duitse toponieme in Suidwes-Afrika optree, is bepaal volgens die plaaslike beginsels wat eie aan die ondersoekgebied is. Analogie, oordrag en mode het, benewens die invloed van nie-Duitse taalsisteme, 'n besliste invloed gehad op die keuse en toekenning van Duitse plekname in Suidwes-Afrika, veral wat kulturele vestigings betref. Daardeur het die generiese terme in sekere naamgewingspatrone uiteengeval waarvolgens sekere afleidings gemaak kan word. Daar kan tussen twee soorte kategorieë of voorkomste van generiese terme onderskei word.

- (a) Generiese terme wat geografiese kentekens aandui en in hul primêre oorsprong of toekenning meestal toepaslik is. Word hulle op 'n ander entiteit oorgedra, kan hulle "ontoepaslik" word, byvoorbeeld *Hahlenberg* as plaasnaam, *Mariabrunn* as plaasnaam, ensovoorts. (Vergelyk par. 3(a)).
- (b) Generiese terme wat na kulturele entiteite verwys en wat in hul primêre oorsprong of toekenning toepaslik of ontoepaslik is. Word hierdie terme op 'n ander plek oorgedra, kan hulle eweneens toepaslik of ontoepaslik wees, byvoorbeeld *Uhlenhorst* as plaas- en poskantoor-naam.
- (3) Daar is 'n duidelike verskil tussen generiese terme wat na geografiese kentekens verwys en dié wat na kulturele entiteite verwys. Die kenmerke en verskille word vervolgens uiteengesit.³⁾
- (a) Die voorkoms en verspreiding van generiese terme kan, veral met betrekking tot die primêre en sekondêre oorspronge daarvan en as gevolg van oordrag en analogie, nie altyd noukeurig bepaal word nie. Generiese terme kan daarvolgens in 'n misplaaste kategorie fungeer. Die vraag ontstaan of hulle dan nog as generiese terme geïdentifiseer kan word, en of hulle in dié gevalle nie as onuitgedrukte of nie-gerealiseerde terme optree nie (Zinkin 1984:253), byvoorbeeld die *-dorf* in *Waltersdorf* wat 'n plaasnaam aandui en nie 'n dorpnaam nie.
- (b) Generiese terme wat na geografiese entiteite verwys, kan op kulturele entiteite oorgaan, byvoorbeeld *au(e)* verwys na plase, poskantore en dergelike "kulturele" plekke. Dit is dus nie meer 'n generiese term wat net na 'n geografiese entiteit verwys nie.

Verder kan 'n vestiging, byvoorbeeld 'n plaas, met 'n generiese term wat in sy primêre oorsprong 'n waternaam aandui, benoem word, byvoorbeeld *Gemsbockquelle*. In dieselfde klas val die kombinasies met *-bach* en *-brunn*, en 'n generiese term soos *-berg* wat dikwels op plaasname oorgaan, byvoorbeeld *Heimatberg*, *Kirschberg*, ensovoorts, ook *-höhe* wat in 'n dorpnaam gebruik word, byvoorbeeld *Maltahöhe*.

Dit is opvallend dat veral kulturele of vestigingsname, die administratiewe benoemings (volgens Millward 1972:49 "political units") dié kenmerk openbaar. In die ondersoekgebied is dit dus plase, polisie-stasies, poskantore, stasies, ensovoorts wat meestal generiese terme dra wat na ander entiteite verwys. Sekere generiese terme sal derhalwe 'n verspreiding toon wat nie altyd in samehang met die geografiese of topografiese faktore van die benoemde entiteite is nie. In Suidwes-Afrika het sommige daarvan selfs semanties leeg geword, maar dien tog nog as naamafronder. Met ander woorde oordrag, analogie, mode en semantiese verskuiwings het 'n afwyking in die voorkoms en verspreiding van sekere generiese terme veroorsaak.

- (c) Daar is 'n verdere verskil tussen generiese terme wat na natuurlike formasies (geografiese kentekens) verwys en dié wat kulturele entiteite aandui. Dié verskil is moontlik daaraan toe te skryf dat geografiese kentekens meer prominent gemarkeer is met betrekking tot uiterlike, fisies waarneembare kenmerke. Generiese terme wat na geografiese entiteite verwys, gee dus 'n juister aanduiding van die entiteit self as wat die geval by kulturele entiteite is. 'n Rivierloop van groot omvang en lengte sal met *-rivier* of *-fluss* aangedui word, byvoorbeeld *Fischfluss*, *Leberfluss*, *Löwenfluss*, *Swakoprivier*, ensovoorts. 'n Kleiner rivier sal met *-bach* aangetoon wees, byvoorbeeld *Teufelsbach*. Daarteenoor neem kulturele of vestigingsname feitlik enige generiese term, ongeag grootte of omvang. Daar is dus by geografiese entiteite verskillende terme om na dieselfde breër kategorie te verwys, naamlik berge, valleie, riviere, ensovoorts wat dan as 'n topokompleks bekend staan (Burrill 1966:3). 'n Berg word verder onderskei van 'n heuwel, rant, kop of koppie na aanleiding van grootte en miskien ook vorm, maar 'n plaas en 'n dorp word nie noodwendig deur 'n generiese term onderskei wat op fisiese verskille soos grootte, omvang en vorm dui nie, vergelyk *Alfredshöhe* x *Maltahöhe*.
- (d) Fisiese verskille of kontrasterende kenmerke is die onderskeidingskriterium waarvolgens generiese terme by geografiese entiteite bepaal word (Millward 1972:48,49). 'n Vallei word van 'n omringende berg of bergreeks onderskei deur 'n generiese term wat 'n vallei aandui,

byvoorbeeld *Wilhelmstal* x *Wilhelmshöhe*. In teenstelling daarmee berus die onderskeidingskriterium by kulturele entiteite nie altyd op fisies waarneembare verskille nie, maar eerder op 'n ander norm soos eienaarskap, ligging, die aanwesigheid van plante, diere, water, ensovoorts. Ook omdat hulle nie statiese hoeveelhede nie, maar veranderlikes is, byvoorbeeld *Alfredshöhe* x *Wilhelmshöhe* (albei plaasname).

- (e) Sekere generiese terme openbaar 'n patroon van vrye variasie beide by geografiese en kulturele entiteite. Die frekwensie van variabiliteit staan moontlik in verhouding tot die frekwensie van voorkoms. Die bevindings hier onder is soos dit uit die voorbeelde van die Duitse plekname geneem is en geld nie noodwendig ander plekname uit ander tale nie. By watername verwys die generiese term *-fluss* in al die opgetekende gevalle na 'n rivier, maar *-bach*, *-brunn* en *-pütz* verwys ook na plaasname, poskantore, polisiestases en dergelike kulturele plekke. Die generiese terme kan by voorkeur, of deur oordrag, analogie en mode, gebruik word om na enige kulturele entiteit te verwys, vergelyk *-aue*, en *-tal*, terwyl ander nie soveel vrye variasie of wye verspreidingsmoontlikhede toon nie. Die term *-land* of *-farm* sal byvoorbeeld meer dikwels na 'n plaas verwys as na 'n poskantoor, polisiestase of ander tipe nedersetting, alhoewel die moontlikheid nie uitgesluit is dat enige generiese term in enige kulturele pleknaam gebruik kan word nie, hoe ontoepaslik ookal.

Hidronieme met *-fluss* verwys dus primêr na fluviële entiteite terwyl *-bai* en *-bucht* onder andere ook na nedersettings kan verwys, byvoorbeeld *Walfischbai*, *Lüderitzbucht*, ensovoorts. Terwyl 'n generiese term binne die kategorie van geografiese entiteite funksioneer, verwys dit dus primêr na 'n spesifieke geografiese entiteit en is daar min of geen variabiliteit nie, byvoorbeeld 'n berg sal die generiese term *-berg* dra en nie byvoorbeeld die generiese term *-fluss* of *-bucht* nie. Die soortnaamwoordelike referensie is dus nog sterk aanwesig by die benoeming van geografiese entiteite.

Sodra die generiese term buite die kategorie van die geografiese entiteite beweeg en toegepas word op kulturele entiteite, kom daar 'n groot mate van vrye variasie voor, byvoorbeeld die generiese term *-bucht* in die pleknaam *Walfischbucht* verwys na 'n nedersettingsnaam.

Die plekname met *-bucht* verwys dus almal primêr na 'n baai, vergelyk ook *Kartoffelbucht*, *Knochenbucht*, *Möwebucht*, ensovoorts en soms sekondêr na vestigingsname, maar nie na 'n rivier of berg of enige ander geografiese entiteit nie. Plekname waarin die generiese term *-bucht*, *-brunn* en *-pütz* voorkom, verwys primêr na 'n riviértjie, bron, fontein of put, maar sekondêr na plase, poskantore, polisiestasies en stasies, byvoorbeeld *Baumgartsbrunn*, *Buchholzbrunn*, *Salzbrunn*, *Schweickardtsbrunn*, *Teufelsbach*, en dies meer.

Dit wil voorkom of die neiging op amptelike vlak bestaan om in sommige gevalle in kulturele of vestigingsname die primêre generiese term te laat wegval. Hierdie verskynsel is moontlik toe te skryf aan die invloed van nie-Duitse taalsisteme soos onder andere Afrikaans en Engels. 'n Zero-generiese vorm ontstaan wanneer die kulturele entiteit (in formele geskrifte en op amptelike vlak) benoem word, byvoorbeeld *Lüderitzbucht* > *Lüderitz* (dorpnaam), *Möwebucht* > *Möwe* (nedersetting, hawe), *Kapp's Farm* > *Kapps* (stasiennaam). (Kyk par. 4.1.1.2 Zerogeneriese terme).

- (f) Referensiewisseling en/of konnotatiewe verskille by generiese terme (Duckson 1983:57-58) kom by enkele Duitse generiese terme voor. Referensiewisseling beteken in hierdie verband die verandering of wisseling in die verwysingsraamwerk en betekenis wat 'n generiese term ondergaan as 'n nuwe, vreemde geografiese of kulturele entiteit benoem moet word. Dit gebeur wanneer 'n leksikale item of 'n generiese term wat in die naamgewer se leksikon of toponimikon bestaan en gebruik is, nie meer presies toepaslik op die nuwe geografiese of kulturele entiteit in die nuwe omgewing is nie. Dit hang dus baie nou saam met die verplaasbaarheid daarvan in 'n koloniale gebied en die verandering wat die terme reeds in die taalgebruik van die naamgewers (en dus ook in hul toponimikon) onbewustelik en onopsetlik deur ontleding, sekere interne betekenisveranderings of betekenisvariasies ondergaan het. In Suidwes-Afrika byvoorbeeld dui *-rivier* in die toponieme spesifiek op 'n tydelike stroom; 'n droë rivierloop; 'n rivier wat kan afkom na goeie reëns. Die term *-fluss* word ook plaaslik gebruik om 'n droë rivierloop aan te dui, byvoorbeeld *Auobfluss*, *Schafffluss*, ensovoorts, maar die voorkeur word gegee aan *-rivier*. (Vergelyk die lys aan die begin van hierdie hoofstuk, par. 4.1.1(1)).

As gevolg van die referensiewisseling word *-fluss* as generiese verwysing na droë riviere meestal as onvanpas aangevoel omdat dit in Duitsland na 'n rivier met vloeiende water verwys. Dieselfde geld die tweeduidige *-au(e)*. 'n *Aue* in Duitsland impliseer 'n vogtige, waterhoudende glooiing of weiland (Wahrig 1980:450), terwyl dit in Suidwes-Afrika meestal na plase in die droë, woestynagtige gebiede verwys, byvoorbeeld *Goldene Aue*, *Göllschau*, *Hartmannsaue*, ensovoorts. In 'n sekere sin ondergaan generiese terme wat na kulturele entiteite verwys ook 'n mate van referensiewisseling, byvoorbeeld *-hof* soos in *Krenzhof*, *Schwabenhof*, ensovoorts wat as plaasnaam in Suidwes-Afrika beslis nie meer dieselfde tipe opstal aandui as dié in Duitsland nie.

- (g) Sekere generiese terme wat na beide geografiese en kulturele entiteite verwys, is eg Europese of Duitse generiese terme, onder andere *-au(e)*, *-bach*, *-fluss*, *-hagen*, *-hain*, *-hausen*, *-hof*, *-horst*, *-ruh* en *-wald*. Ander is weer eg Suidwes-Afrikaanse generiese terme, byvoorbeeld *-huk*, *-kamm*, *-klippe*, *-pfanne*, *-pforte*, *-platz*, *-pütz*, *-rivier* en *-werft*. Hieruit kan afgelei word dat eersgenoemde meestal in eksogene name voorkom, terwyl laasgenoemde plaaslike skeppings is.
- (h) Alhoewel daar 'n sekere hiërargie of ordening van generiese terme is wat in verhouding staan tot die konnotatiewe en referensiële onderskeid wat tussen geografiese entiteite getref word (Duckson 1983:55), is hulle nie gestandaardiseer nie. Die UNGEGN (1984:75,76, verder 13-88) het inderdaad waardevolle riglyne neergelê in 'n poging om minstens universeel gebruikte terme te definieer en te standaardiseer. Dit raak nogtans nie 'n interne taalspesifieke standaardisasie van generiese terme binne kategorieë nie.

Tussen twee of meer benoemde entiteite met generiese terme in dieselfde kategorie, byvoorbeeld verheffinge, val hierdie hiërargie op, onder andere dat die verwagte rangorde van groot na klein *-berg*, *-kuppe*, *-kopf*, *-hügel*, *-höhe*, ensovoorts sal wees. Tog is gevind dat die keuse tussen generiese terme uit een klas selfs by geografiese entiteite redelik willekeurig kan wees. Subjektiwiteit en die feit dat die proses van naamgewing in isolasie geskied, kan hier 'n oorweging wees. Anders gestel, die generiese term is in sy verwysing ook nie altyd in verhouding met die grootte en omvang van die benoem-

de entiteit nie (Burrill 1957:2-3), of dit is nie toepaslik toegeken in teenstelling met of in verhouding met 'n ander entiteit nie. Die berg waarvan die naam *Hochberg* is, hoef nie noodwendig hoër of groter as die *Helmkuppe* of die *Sattelhügel* of die *Wilhelmshöhe* te wees nie.

Ten spyte van hierdie oënskynlike arbitrêre toekenning van generiese terme by die benoeming van geografiese entiteite, is die juiste toepassing van die meeste daarvan nogtans opmerklik. Alhoewel *-berg* dus meestal na 'n hoër of groter geografiese verheffing sou verwys as *-höhe*, *-hügel*, *-kopf* of *-kuppe*, is dit nie noodwendig die geval nie, byvoorbeeld die *Lievenberg* is 1615m hoog, die *Kaiser Wilhelmberg* (Windhoek) is 1994m hoog, terwyl die *Schwarzkopf* 2214m hoog is. Hier moet in gedagte gehou word dat in die benoemingsproses die naam dikwels na aanleiding van 'n deel van die geheel toegeken is, met ander woorde dit wat sentraal in die aandag gestaan het.

Weens die willekeurige gebruik van generiese terme by kulturele entiteite is daar in dié groep nog minder sprake van hiërargie, ordening of standaardisasie. Generiese terme soos *-farm*, *-hagen*, *-hof*, ensovoorts onderskei nie tussen groter of kleiner plase nie (vergelyk ook par. 4.1.1.1(3)(c)). Die terme word dus selde of ooit op amptelike vlak gestandaardiseer.

- (i) Uniekheid teenoor algemene voorkoms of beperkte teenoor wye verspreiding van generiese terme is ook by Duitse plekname opgemerk. Generiese terme wat slegs een keer opgeteken is, is natuurlik uniek, byvoorbeeld *-klippe* in *Buschmannklippe*, *-kuhl*, in *Wildkuhl*, *-loh* in *Gütersloh*, *-haag* in *Wolfshaag*, *-kathen* in *Brunkathen*, *-pfalz* in *Rheinpfalz*, en vele meer. Hierdie terme het 'n beperkte voorkoms, moontlik omdat hulle as verouderde of versteende vorme aan gevoel word en dus minder benut word.

Daarteenoor het generiese terme soos *-au(e)*, *-berg*, *-hof* en *-tal* 'n wye verspreiding en hoë benutting. Die hoë frekwensie hou moontlik verband met die algemene verspreiding van die benoemde entiteite.

- (j) Baie soortnaamwoorde wat in die gewone taalgebruik op geografiese en kulturele entiteite dui, word nie in plekname gebruik as generiese

terme nie. In die ondersoekgebied is byvoorbeeld *Station, Bahnhof, Postamt*, en *Polizeistation*, nie as generiese terme in die name van een van dié entiteite gevind nie. Een rede hiervoor is miskien dat die meeste van hierdie kulturele entiteite net soos die plaasname deur oordrag en analogie toegeken is.

Die omgekeerde hiervan is ook waar (Millward 1972:49), naamlik dat sekere generiese terme nie meer in die gewone, nie-pleknaamkundige taal of woordeskat voorkom nie, byvoorbeeld *-haag* soos in *Wolfshaag*; *-hagen* soos in *Barreshagen, Ohlsonshagen*; *-hain* soos in *Falkenhain, Hummelshain, Hüttenhain*; *-horst* soos in *Palmenhorst, Wittenhorst, Uhlenhorst*, ensovoorts. Hulle word dus as gefossileerde generiese terme geïdentifiseer wat nog net in plekname behoue gebly het en dikwels net deur oordrag en analogie toegeken is.

4.1.1.2 Zerogeneriese terme

'n Aparte kategorie generiese terme is dié wat glad nie in 'n pleknaam figureer nie en as zerogeneriese term bekend staan of in sekere gevalle as verlies van generiese terme beskou kan word, vergelyk plekname soos *Marmor* in plaas van *Marmorkopf*, *Möwe* in plaas van *Möwebucht*, *Lüderitz* in plaas van *Lüderitzbucht*. (Vergelyk par. 4.1.1.1(3)(e)).

Hierdie zerogeneriese terme wat dus geen verwysingsvalensie het nie, toon ook andersoortige kenmerke van optrede. Dit blyk dat die onderliggende beginsels waarvolgens die zerogeneriese terme funksioneer, uiteraard so kompleks soos die taal- en onomastiese prosesse self is⁴⁾.

- (1) Op grond van die opgetekende voorbeelde kan die volgende soorte plekname met zerogeneriese terme geïdentifiseer word en sekere aannames oor die ontstaan daarvan gemaak word:
 - (a) Naamvorme waar die generiese term alreeds in die inisiële naamgewingsproses weggelaat is en die naam dus as simpleks ontstaan het, byvoorbeeld *Pforte, Wasser, Zufall*, en so meer. (Kyk par. 4.2.).

- (b) Naamvorme wat eintlik as samestellings ontstaan het, met ander woorde oorspronklik saamgestel is uit 'n spesifieke en generiese term, wat die generiese term verloor het. Daar kan nie in alle gevalle bepaal word hoe en wanneer die generiese term geëlideer is nie, omdat die proses geleidelik kan plaasvind, byvoorbeeld *Lüderitz(bucht)*, *Sandfisch(hafen)*, en so meer.
- (c) Naamvorme wat in vrye variasie, beide met of sonder die generiese term gebruik word, of so varieer in geskifte en op landkaarte, byvoorbeeld *Möwe x Möwebai x Möwebucht*.
- (d) Naamvorme waar die generiese term voorkom maar ontoepaslik, as semanties leeg, (onuitgedruk of nie-gerealiseerd) ervaar word, soos by oordrag en analogievorme, byvoorbeeld *Eichenbach*, *Hohensee*, *Mecklenburg* en *Oberndorf*, ensovoorts as plaasname.
- (2) Die algemene afleidings wat na aanleiding van die voorkoms van hierdie naamgewingspatroon gemaak kan word, is die volgende:
- (a) Die zerogeneriese term of die verlies van generiese term word bepaal deur sekere faktore inherent aan die samestelling en sy dele, byvoorbeeld of dit uit 'n byvoeglike naamwoord + selfstandige naamwoord of selfstandige naamwoord + selfstandige naamwoord bestaan met afleidings daarvan; ook die generiese term self, byvoorbeeld *Hochberg* behou die generiese term, maar 'n afleiding soos *Höchster* verskyn daarsonder. Dit kan ook deur eksterne faktore soos nie-Duitse taalsisteme (by taalkontak), idiolekte, sosiolekte, amptelike beleidsriglyne, ensovoorts bepaal word.
- (b) Die kategoriale aard van die generiese term is moontlik 'n faktor, met ander woorde of dit oorspronklik na 'n geografiese entiteit of na 'n kulturele entiteit verwys het. Die moontlikheid bestaan dat slegs sekere kategorieë neig tot zerogeneriese term. Uit die beskikbare data is die voorkoms van zerogeneriese term hoofsaaklik in die kategorie van kulturele entiteite opgemerk, dit wil sê in plaasname, name van poskantore, polisiestasies, ensovoorts byvoorbeeld *Albrechts*, *Leutwein*, *Lorelei*, *Lüderitz*, *Rössing*, *Welwitsch*, en so meer.

Geografiese entiteite neig blykbaar meer tot behoud van die generiese term. Uitsonderings is enkele nie-saamgestelde bergname soos *Ende*, *Glocke*, *Höchster*, *Mitte*, *Verloren*, ensovoorts.

- (c) Wye teenoor beperkte verspreiding kan 'n verdere oorwegingspunt wees. Kom die generiese term in vrye variasie en in wye distribusie voor in sy kategorie, kan dit makliker weggelaat word, byvoorbeeld *-tal* as baie algemene generiese term vir glooiinge, teenoor *-kessel* in dieselfde klas, maar met 'n baie kleiner distribusie. Dit is opgemerk dat *-kessel* weens die lae frekwensie daarvan, nie maklik in 'n glooiingsnaam geëlideer word nie, byvoorbeeld *Hexenkessel*. Die rede hiervoor is die ongewoonheid van dié soort terme.
- (d) Die verhouding waarin die generiese term tot die ander dele (die sintaktiese kategorieë) van die samestelling staan, is ook belangrik, byvoorbeeld die aard van die spesifieke term, die voorkoms van ander sintaktiese kategorieë soos die lidwoord, adjektiewe, voorsetsels, ensovoorts (Algeo 1973:25-26). Lidwoordgebruik beïnvloed soms die weglating van sekere generiese terme. Die verhouding tussen die lidwoord en die generiese term is een van kohesie en/of grammatikale bepaaldheid. Die verlies van die generiese term in kombinasies met lidwoorde is veral by 'n sekere struktuurtype opgemerk, naamlik dié met bykomstige adjektiewe, persoonsname of titulatuur as spesifieke terme, byvoorbeeld *(Der) Dicker Wilhelmsberg x Der Dicke Wilhelm*, *(Der) Langer Heinrichberg x Der Lange Heinrich*, *(Die) Dunkle Wand Punt x Die Dunkle Wand*. In sommige gevalle verval die lidwoord ook.
- (e) Waar die generiese term as vanselfsprekend of oorbodig beskou word en dit steeds onderliggend sterk aangevoel word en dus nie pertinent genoem hoef te word nie, word dit dikwels weggelaat, veral in gevalle van bekende geografiese kenmerke waarna dit verwys, byvoorbeeld die baie algemene *-berg* vir 'n bergnaam, *-tal* vir 'n valleinaam, *-brunn* vir 'n bronnaam, *-hof* vir 'n plaasnaam, ensovoorts. Dit is opmerklik dat juis hierdie generiese terme die hoogste frekwensie toon (vergeelyk die lysie in par. 4.1.1). Hoë gebruiksfrekwensie van die volledige pleknaam en dus ook van die generiese term, lei dikwels tot weglating van die generiese term. Hoe meer dikwels die naam gebruik word, hoe makliker raak die generiese term weens oorbekendheid afgeslyt en later weggelaat.

- (f) Die generiese term verskyn in die naam maar is ontoepaslik in sy sekondêre verwysing (byvoorbeeld *-bach* en *-brunn* in plaasname wat deur oordrag, analogie of as modename toegeken is), en word derhalwe as onuitgedruk of nie-gerealiseerd (Zinkin 1984:253), dit is as zerogeneriese term, beskou. Die samestelling bevat dus nie 'n toepaslike term wat die tipe entiteit wat benoem word, aandui nie, byvoorbeeld *Schepmannsdorf* vir 'n sendingstasie.
- (g) Die referensiële noodsaaklikheid van die generiese term as verwysingsetiket, die semiotiese faktore wat dit noodsaak om te figureer, kan die behoud of verlies daarvan bepaal. Waar by die verwysing na geografiese entiteite 'n meer spesifieke onderskeid na aanleiding van vorm, omvang of grootte getref wil word, sal die generiese term behou word, byvoorbeeld nie net 'n *-berg* (algemene verwysing) nie, maar 'n *-spitze* (spesifiek 'n skerp bergpunt), of *-fels*, of *-klippe*, ensovoorts. (Vergelyk ook die algemene kenmerke par. 4.1.1.1(3)(c) in dié verband). Die term *-hafen* as verwysing na kulturele entiteite sal byvoorbeeld dieselfde soort onderskeidingreël gehoorsaam vir behoud van zerogeneriese term, byvoorbeeld in *Ludwigshafen*, *Sandwichhafen*, en so meer.
- (h) Moontlik is daar 'n verband tussen die verlies van generiese term en die soort entiteit wat benoem word. Die generiese term wat as aanduiding van die soort benoemde entiteit optree, kan soms (veral as gevolg van taalkontak) by sekere soorte entiteite geëlideer word, byvoorbeeld by name van distrikte, dorpe, berge, baaie, ensovoorts en by ander, soos minder algemene of ongewone geografiese entiteite, weer nie, byvoorbeeld *Flächenposten*, *Löwenrücken*, *Schwarzkamm*, *Weissfläche*, en so meer.
- (i) Amptelike (teenoor die nie-amptelike) elisie van generiese terme val eintlik onder die groep wat as sosiale of administratiewe faktore bekend staan. Politieke of taalkundige redes mag hier naas die toponimiese, 'n rol speel, byvoorbeeld *Lüderitzbucht* as benaming vir die nedersetting (dorp) wat in 1907 amptelik *Lüderitz* geword het (ZBU 2000 All 70i en SWA A A603, vol. 1), maar *Maltahöhe* het nie *Malta*

geword nie. Die rede hiervoor was waarskynlik om die dorp Lüderitz van die baai Lüderitzbucht te onderskei, terwyl daar by Maltahöhe nie 'n topografiese onderskeiding nodig was nie. (Vergelyk ook par. 4.1.1.2(2)(g)).

- (j) Die rol van konvensie in die naamgewingsproses is 'n ander faktor by verlies van die generiese term. Weglating van die generiese term kon alreeds in die naamgewingsaksie plaasgevind het. Dan kom die omskrywing van zerogeneriese term as meer van pas in plaas van verlies of weglating daarvan. Die zerogeneriese term wat in sommige gevalle ook as die verlies van generiese term beskou word, kan dus patroonmatig óf wisselvallig voorkom. In teenstelling met sekere ander strukture wat neig tot opeenstapeling van generiese terme of toutologie (kyk par. 6.1.1(2)(1) *Taalkontak*), is hierdie 'n vorm van elisie of apokopee van 'n hele generiese en dus semantiese veld. Daar is gevind dat die plekname wat sensitief is vir die verlies van generiese terme of die patroon volg om zerogeneriese terme te neem, meestal betrekking het op kulturele entiteite. Dit is soms samestellings van persoonsname of ander beskrywende, adjektiwiese dele met een of meer generiese terme. Dit wil voorkom of die willekeurige verlies van generiese terme in sintaktiese gebruik veral by samestellings voorkom wat sekere van bogenoemde kenmerke bevat en nie noodwendig net kulturele entiteite aandui nie, maar ook dikwels benaminge van geografiese entiteite is, soos bergname, baainame, ensovoorts. Daarteenoor is daar egter sekere samestellings (veral van geografiese entiteite), wat 'n duidelike weerstand teen die verlies van die generiese term toon, byvoorbeeld *Knochenbucht* wat nie as *Knochen* gebruik word nie.

4.1.2 Spesifieke terme

Die generiese term of grondwoord word in die naamgewingsproses met sekere spesifieke terme gekombineer. Daardeur word die grondwoord gespesifiseer, dit wil sê die plek word geïdentifiseer en geïndividualiseer as 'n uniek benoemde entiteit wat hom sodoende binne 'n konteks van alle ander plekke onderskei (Raper 1983a:103). Die spesifieke term van 'n samestelling bepaal in dié sin ook die enkelvoudigheid, uniekheid en definitiewe verwysing of bepaaldheid van die naam (Algeo 1973:46).

Dit blyk dat die meeste spesifieke terme adjektiewies of as bepalende deel van die grondwoord optree. Die spesifieke term beskryf die grondwoord, dit wil sê die soort benoemde entiteit, in die meeste gevalle na aanleiding van die een of ander kenmerk daarvan en bevat derhalwe ook dikwels die benoemingsmotief. (Vergelyk hoofstuk 3 *Toponimiese motiewe*).

Die spesifieke terme kan uit 'n verskeidenheid bepalende dele of spesifiseerders bestaan waaronder persoonsname; beskrywing na aanleiding van kleur, voorkoms, vorm en omvang; dit kan verwys na die aanwesigheid van diere en plante; die bodemgesteldheid; ligging; onderskeidende of teenstellende kenmerke; aktiwiteite of beroepe; gebruiksartikels; getalle; klimaat of weersgesteldheid; liggaamsdele; sintuiglike gewaarwordinge; tydsbepaling en water. Die volgorde waarin die rubrieke aangebied word, is soos in die geval van toponimiese motiewe, volgens hoofkategorieë ingedeel, dit wil sê dié waarvan die frekwensie die hoogste is tot dié met die laagste telling.

4.1.2.1 Persoonsname as spesifieke term

Plekke, beide geografies en kultureel, is by voorkeur deur die Duitsers benoem deur persoonsname aan die generiese term van die entiteit te koppel. Die veelvuldige voorkoms van veral berg- en plaasname met persoonsname as spesifieke term dui onder andere op die gewildheid van dié naamgewingspatroon en die kolonistenaamgewers se voorliefde vir persoonsgedenking en -verering. Dit is verder 'n keuse wat nie geografies bepaal of beperk is nie, anders as beskrywende spesifieke terme.

(1) Familiename

Die familienaamkombinasies is verreweg die grootste groep wat in Duitse plekname optree. Die voorkeur om die familienaam as bepaling van vestigingsname toe te ken, val in dié rubriek op. Daarna volg kombinasies met verheffinge en watername, en laastens met glooiinge, afbakenings en verdelings.

(a) Vestigings

Burgsdorff, Dieckmannshausen, Dresselfarm, Erpfsfarm, Hagenhof, Halberstadtsfarm, Hefnersfarm, Herbothsfarm, Hillenhof, Hummelshain, Kapps Farm, Kopke's Farm, Krenzhof, Lindenhof, Luggenhof, Mundtsfarm, Oehlland, Ohlisenhagen, Roebbersfarm, Scheidthof, Schieferhof, Schlettwein Farm, Siemenshof, Spatzenheim, Strohnhof, Voigtland, Voigtsgrund, Voigtskirch, Waidmannsruh, Waltersdorf, Waltershagen, Wittesheim, Wolfsgrund, Wolfshaag.

(b) Verheffinge

Birkenfels, Bismarckberg, Bismarckgebirge, Bismarckfelsen, Bismarckhöhe, Estorffberg, Geiersberg, Hahlenberg, Hahnkopf, Harnischkop, Hartigkuppe, Hartmannberge, Humanskuppe, Jägerhofberge, Kempinski-berg, Klinghardtberge, Klommerberg, Kolmanskuppe, Kramarzbberg, Krauseberge, Krenzhöhe, Lampeberg, Lievenberg, Lüderitzberg, Luetzelhöhe, Maltahöhe, Mickberg, Nachtigalberg, Roonberg, Ruschberg, Volkmannshöhe, Wolfsberg.

(c) Watername

Baumgartsbrunn(en), Bismarckrevier, Blanksdamm, Breitenbach, Buchholzbrunn(en), Buxtonquelle, Fischersbrunn, Jägersquelle, Kesslersbrunn, Liegnitzrivier, Lüderitzbucht, Ortmannsbaumrivier, Reutersbrunnen, Scheppmansquelle, Schmittzpütz, Schönbergsquelle, Schweickardtsbronn, Sperlingswater, Stahlpan, Strohbachrivier, Voigtsdamm, Von Moltkerivier.

(d) Afbakenings en verdelings

Fiegenfeld, Richtersfeld, Schnabelsfelde, Streitwolfweg, Voigtland, Voigtsgrund, Wolfsgrund, Wolfshaag.

(e) Glooiinge

Bismarckaue, Blocksae, Blumenau, Hartmannsae, Maerckerpforte, Poolmanskluft, Rehderstal, Schumannstal.

(2) Voorname

(i) Manlike voorname

Die manlike voornaam is algemeen verteenwoordig in al die generiese kategorieë en tree as spesifieke term (dus as benoemingsmotief) op van vestigings, glooiinge, verheffinge, watername, afbakenings en verdelings. 'n Frekwensie-opname toon dat verreweg die meeste kombinasies met die generiese komponente van vestigings en verheffinge gevorm is. Daarna vorm die kombinasies met glooiinge en watername, en laastens afbakenings en verdelings, die voorkeurpatroon.

(a) Vestigings

Ehrhardshof, Flörsheim, Friedrichsheim, Friedrichsrüh, Gerhardshausen, Hansberg, Heinshof, Hermannshof, Karlshof, Karlshorst, Karlsruhe, Petersburg, Petersfarm, Waltersdorf, Waltersshagen, Wilhelmsfeste.

(b) Verheffinge

Alfredshöhe, Erhardtshöhe, Georg Ferdinandshöhe, Güntherberg, Heinrichshöh, Heynrichskuppe, Johann Albrechtshöhe, Johannesbank, Karlsfelsen, Wilhelmshöhe.

(c) Glooiinge

Friedrichstal, Günthers Au, Hermannstal, Joachimstal, Johannestal, Juliustal, Traugottvlei, Wilhelm-Albrechtstal, Wilhelmstal.

(d) Watername

Charliespütz, Isaaksbrunn, Johann Albrechtsquellen, Karlsbrunn, Karolsbrunn, Ludewigbucht, Ludwigshafen.

(e) Afbakenings en verdelings

Alexeck, Davidsdrehe, Eduardsfelde, Friedrichsfelde, Heinrichsfelde, Wilhelmsfeld.

(ii) Vroulike voorname

Die vroulike voorname neem 'n prominente plek in by benaminge van vestigings, glooiinge en watername, maar speel 'n ondergeskikte rol by verheffinge, afbakenings en verdelings. 'n Frekwensie-opname toon die volgende patroon van voorkeure in die kombinasies hieronder. Vroulike voorname tree as spesifiek op by:

(a) Vestigings

Agathenhof, Amalienhof, Annenhof, Carolinahof, Elisenheim, Elisenhof, Emilienhof, Florahof, Hedwighof, Hedwigslust, Helenenhof, Hildenhof, Karolinenhof, Luisenhof, Marienhof, Paulinenhof, Sophienhof.

(b) Glooiinge

Charlottental, Claratal, Elisental, Emiliental, Hedwigstal, Idastal, Klaratal, Luisental, Margarethental, Marienfläche, Mariental.

(c) Watername

Auguste-Viktoria-Bucht, Elizabethbucht, Emmabrunn, Friedabrunn, Mariabrunn, Marienfluss.

(d) Verheffinge

Elisenhöhe, Helenenhöhe

(e) Afbakenings en verdelings

Charlottenfelder

Opmerklik in hierdie kategorie van persoonsname, spesifiek voorname, is die gelyke voorkeur vir manlike en vroulike voorname in kombinasie met vestigings-, water- en glooiingselemente. Daarteenoor is daar die opvallende voorkeur vir manlike voorname as spesifiseerder van verheffings. Die vroulike voorname staan in 'n minderheidsverhouding van 6:1 (12:2) by verheffinge, afbakenings en verdelings.

Selfs by kombinasies met familienaam is bevind dat die persone wat by verheffinge vernoem is, by voorkeur manlike persone was. Die aanname dat 'n bepaalde voorkeurpatroon vir manlike name by die benoeming van Duitse oronieme bestaan, kan hiervan afgelei word (Althaus 1980: 193). In teenstelling met bogenoemde voorkeurpatroon by Duitse plekname, het Saltveit (1982:345-355) vasgestel dat in Noorweë die voorkeur weer vir vroulike wesens (beide dierlik en menslik) bestaan. Die bogenoemde aanname kan dus nie as universele kenmerke van oronieme neergelê word nie. Dit mag van gebied tot gebied en van taalgroep tot taalgroep verskil. Die voorkeurpatroon met manlike voorname in Duitse oronieme kan moontlik verband hou met die historiese en sosiokulturele omstandighede tydens die koloniale periode in Suidwes-Afrika. Daar was 'n groot meerderheid leidende manlike persone in die gebied: sendelinge, ontdekkingsreisigers, handelaars, smouse, soldate, en ander militariste, amptenare, goewerneurs, ensovoorts. Vrouens was veral in dié tydperk 'n baie klein minderheid.

4.1.2.2 Beskrywende spesifieke terme

(1) Beskrywend na aanleiding van die kleur of sonbeligting

<i>Bläss:</i>	<i>Blässkopf, Blässkranz</i>
<i>Blau:</i>	<i>Blauberg, Blau Ost, Blau West, Blaufontein, Blaukehl</i>
<i>Braun:</i>	<i>Braunfels</i>
<i>Bunt:</i>	<i>Buntfeldschuhhorn</i>
<i>Dunkel(r):</i>	<i>Dunkerhuk, Dunkermodder, Dunkle Wand Punt</i>
<i>Fahl:</i>	<i>Fahle Kuppe, Fahlgas, Fahlhuk, Fahlwater</i>
<i>Finster:</i>	<i>Finsterbergen</i>
<i>Golden(e):</i>	<i>Goldene Aue</i>
<i>Gülden:</i>	<i>Güldenboden</i>

<i>Grau:</i>	<i>Grauhof</i>
<i>Grön:</i>	<i>Gründorn</i>
<i>Grün:</i>	<i>Grünau, Gründorn, Grünthal, Gründornerfläche, Gründornerrivier, Grüneberg, Grüenthal, Grünewald, Grünfeld</i>
<i>Rot:</i>	<i>Rotberg, Roteberge, Rotegabrivier, Rotekuppe, Rote Sandberge, Rotenfels, Rothenstein, Rothof, Rotkuppe, Rotland</i>
<i>Schwarz:</i>	<i>Schwarzbrunn, Schwarzdorn, Schwarzeck, Schwarzeckberg, Schwarzenfels, Schwarzenstein, Schwarzerberg, Schwarzkamm, Schwarzkopf, Schwarzkuppe, Schwarzland, Schwarzrandgebirge, Schwarzschaft, Schwarzhuik</i>
<i>Weiss:</i>	<i>Weissberg, Weissbrunn, Weisseck, Weissenberg, Weissenbrunn, Weissenfels, Weisser Berge, Weiss Fläche, Weissrandgebirge.</i>

(2) Beskrywende spesifieke term na aanleiding van voorkoms, vorm en omvang

<i>Bogen:</i>	<i>Bogenfels</i>
<i>Breit(en):</i>	<i>Breitenbach, Breitenberg</i>
<i>Ebene:</i>	<i>Ebene Erde</i>
<i>Flächen:</i>	<i>Flächenposten</i>
<i>Glocke:</i>	<i>Glockenberg</i>
<i>Gross(e):</i>	<i>Grosse Bucht, Gross Spitzkoppe, Grosser Tiger Berg</i>
<i>Helm:</i>	<i>Helmkuppe</i>
<i>Hoch:</i>	<i>Hochberg, Hochfeld, Hochfels, Hochland</i>
<i>Hohe:</i>	<i>Hohedün, Hoherberg, Hohewarte</i>
<i>Hohl:</i>	<i>Hohlweg</i>
<i>Hügel:</i>	<i>Hügelland</i>
<i>Keil:</i>	<i>Keilberg</i>
<i>Kessel:</i>	<i>Kesselkuppe</i>
<i>Klein(e):</i>	<i>Kleine Bucht, Kleine Kuppe, Kleine Lange Wand, Klein Spitzkoppe</i>
<i>Krum:</i>	<i>Krumhuik, Krummendoorn, Krumneck</i>
<i>Kugel:</i>	<i>Kugelkopf</i>
<i>Lang(er)(n):</i>	<i>Langer Forst, Langer Heinrich, Langenberg, Lange Wand</i>
<i>Loch:</i>	<i>Lochkuppe</i>
<i>Nau:</i>	<i>Naukluft, Naute</i>
<i>Scharf(en):</i>	<i>Scharfeneck, Scharfenstein</i>

Spitz:	Spitzkoppe
Splitter:	Splitterkuppe
Tief(en):	Tiefenbach, Tiefland
Turm:	Turmberg
Witt:	Wittmund
Zack(en):	Zackenberge.

4.1.2.3 Spesifieke terme wat na diersoorte verwys

Die soortname van diere en voëls word dikwels as bepalende, spesifieke terme in plekname aangetref, veral van geografiese entiteite soos verheffinge, glooiinge, watername en plase.

(1) Diersoortname

Die spesifieke terme is nie gerubriseer volgens die name van wilde of mak diere, visse of insekte nie, vergelyk daarvoor die hoofstuk oor *Toponimiese motiewe*. Voëlname is wel apart ingedeel. Die spesifieke terme wat na diere name verwys is alfabeties aangebied:

Affe:	Affenberg, Affenrücken
Bär:	Bärenklau
Bock:	Bockberg
Eland:	Elandsweide
Elephant:	Elephantenberg, Elephantenfluss, Elephantenpad
Esel:	Eselskuppe, Eselsruh
Fisch:	Blumfischfluss, Fischfluss
Gemsbock:	Gemsbockquelle, Gemsbocktal
Giraffe:	Giraffenberge
Grille:	Grillenberg
Hartebeest:	Hartebeestmund, Hartebeestrücken, Hartebeestteich
Hase:	Hasenkopf
Hirsch:	Hirschgrund
Hund:	Hundskopfberge
Kamel:	Kamelberg, Kamelkuppe, Kamelfeld, Kamelmund
Katze:	Katzensteg
Kudu:	Kuduberg, Kududamm

Leo/Löwe(n): Leobrunn, Löwenberg, Löwenkopf, Löwen-Omuramba, Löwenrivier, Löwenrücken
Ochse: Ochsenkehle
Panther: Pantherhuk
Pavian: Paviansfontein, Paviansklipp, Pavianskluft, Pavianskopf, Pavianskranz
Schaf: (An den) Schafweiden, Schaffluss
Schackal: Schakalskuppe, Schakalslust, Schakalspütz, Schakalsrücken
Schildkröte: Schildkrötenberg
Schlange: Schlangen, Schlangental, Schlangkopf, Schlangpütz
Schwein: Schweinsberg-Ovikango
Springbock: Springbocktreck
Stier: Stierkuppe
Tiger: Tigerberg, Tigerpforte, Tigerquelle, Tigerschlucht
Unke: Unkenfels
Walfisch: Walfischbucht
Wild: Wildeck, Wildkuhl, Wildquelle
Wolf: Wolfsberg, Wolfsgrund, Wolfshaag, Wolfspütz, Wolfsschlucht, Wolfstal, Wolfwasser
Zebra: Zebraberge, Zebraquelle, Zebrapütz
Ziegen: Ziegenberge.

(2) Voëlsoortname

Adler: Adlerhorst
Ente: Ententeich
Eule: Eulenruh
Falke: Falkenhain, Falkenhorst, Falkenrhede
Geier: Geiersberg
Krähne: Krähenvley, Krähwinkel, Kraikluft
Möwe: Möwebucht
Schnepfen: Schnepfenrivier
Strauss(en): Straussberg, Straussenheim, Straussenkuppe, Straussen-nest, Straussfeld
Sturmvogel: Sturmvogelbucht
Vogel: Vogelfederberg, Vogelkrantz, Vogelsang, Vogelweide
Vogelstrauss: Vogelstrausskluft.

4.1.2.4 Spesifieke terme wat na plantsoorte verwys

(1) Blomme

Blum: *Blumfelde, Blumpütz, Blumfischfluss, Blumtal*

Blumen: *Blumenfelde, Blumental*

(2) Bome en struike

Busch: *Buschberg, Buschbrunn, Buschfeld, Buschpfanne*

Dorn: *Dornbaum, Dornberg, Dornbuschrevier, Dorn Daberas, Dorn Düne, Dornenpfanne, Dornfeld, Dornfontein Süd, Dornhügel, Dornpütz, Dornwald*

Esche(n): *Eschenbach, Eschenhof, Eschental*

Feigenbaum: *Feigenbaumwasser*

Kamelbaum: *Kamelbaumrivier*

Palme(n): *Palmenfarm, Palmenhof, Palmenhorst, Palmental*

Tannen: *Tannenhof*

Türckfeigen-

baum: *Türckfeigenbaumfontein*

Wald: *Waldau, Waldberg, Waldburg, Waldeck, Waldfriede(n), Waldhausen, Waldheim, Waldhöhe, Waldkappel, Waldsee, Waldkirch.*

(3) Gras- en rietsoortname

Gras: *Gras Süd, Grashof, Grasplatz*

Schilf: *Schilflager.*

(4) Name van ander gewasse

Klee: *Kleeberg, Kleepforte Ost/West.*

4.1.2.5 Verwysers na bodemgesteldheid

Die gesteldheid en kenmerke van die bodem, insluitende gesteentes, kristalle en ander geologiese materiaal wat bodembeskrywend is:

Diamant: *Diamantberg*

Dreck: *Dreckkuppen*

Eisen: *Eisenberg, Eisenkuppe, Eisenstein*

Feldspat: *Feldspatberg*

<i>Felsen:</i>	<i>Felseneck, Felsenposten, Felsenquell, Felsenzirkus</i>
<i>Glas:</i>	<i>Glasrücken, Glastal</i>
<i>Granit:</i>	<i>Granitberg, Granitkopf</i>
<i>Kalk:</i>	<i>Kalkfeld, Kalkhügel, Kalkhövel, Kalkkegel, Kalkloch, Kalkofenfluss, Kalkpfanne</i>
<i>Kupfer:</i>	<i>Kupferberg, Kupfergrube Ida</i>
<i>Lehm:</i>	<i>Lehmpütz</i>
<i>Marmor:</i>	<i>Marmorkopf, Marmorpforte</i>
<i>Porphyry:</i>	<i>Porhyrkuppen</i>
<i>Sand:</i>	<i>Sandbrunn, Sanddüne, Sandfeld, Sandhof, Sandhorn, Sand- mund, Sandpforte, Sandpütz, Sandrücken</i>
<i>Salz:</i>	<i>Salzbrunnen, Salzquellen, Salztal</i>
<i>Stein:</i>	<i>Steineck.</i>

4.1.2.6 Verwysers na ligging en dimensie as spesifieke term

<i>Fläche(n):</i>	<i>Flächenposten</i>
<i>Grenz:</i>	<i>Grenzwasser</i>
<i>Hinter:</i>	<i>Hinterland</i>
<i>Hoch:</i>	<i>Hochfeld, Hochland</i>
<i>Hohe:</i>	<i>Hoheacht, Hohedün, Hohenau, Hoheneck, Hohenfelde, Hohen- tal, Hohewarte</i>
<i>Mitte(n):</i>	<i>Mittenposten</i>
<i>Nord(en):</i>	<i>Nordeck, Nordenberg, Nordfels, Nordland</i>
<i>Ober:</i>	<i>Oberpackriem, Oberposten, Oberwasser, Oberstolzenfels</i>
<i>Ost:</i>	<i>Ost Ende</i>
<i>Rand:</i>	<i>Randwüste</i>
<i>Süd:</i>	<i>Süderecke</i>
<i>Tief:</i>	<i>Tiefeland, Tiefwasser</i>
<i>West:</i>	<i>West Ende.</i>

4.1.2.7 Antonieme soos onderskeiding en teenstelling as spesifieke terme

- (1) Die onderskeidende of teenstellende spesifieke term word aan 'n bestaande grondwoord, wat dikwels 'n selfstandige toponiem is, gevoeg om gelyknamige plekke te onderskei. Hierdie onderskeidende voorvoegsel, attribuut, adjektiewiese bepaler of spesifieke term, kan

op grootte (wat andersins ook beskrywend kan wees), ouderdom, ligging of rigting, of een of ander kenmerk van die plek dui (vergelyk die hoofstuk oor *Toponimiese motiewe*). Hier word volstaan met 'n rubrisering van die soorte spesifieke terme wat in die kategorie as onderskeidende bepalers van plaaslike (Suidwes-Afrikaanse) en Europese gelyknamige toponieme funksioneer.

<i>Alt:</i>	<i>Alt Barmen, Alt Heusis, Alt Maltahöhe, Alt Seeis</i>
<i>Neu:</i>	<i>Neu-Barmen, Neu-Bremen, Neu-Franken, Neu-Heusis, Neu-Holsteinburg, Neu-Schwaben, Neu-Simmern</i>
<i>Gross:</i>	<i>Gross Aub, Gross Barmen, Gross Daberas, Gross Nabas, Gross Manasse, Gross Omaruru, Gross Ottlau, Gross Ozombutu, Gross Spitzkoppe, Gross Tsaub, Gross Ums, Grosse Bucht</i>
<i>Klein:</i>	<i>Klein Aub, Klein Aus, Klein Barmen, Klein Daberas, Klein Haremub, Klein Manasse, Klein Omahoro, Klein Spitzkoppe, Kleine Bucht, Klein Windhoek</i>
<i>Nord:</i>	<i>Anias Nord, Fettkluft Nord, Hudab Nord, Gamis Nord, Kais Nord, Osterode Nord</i>
<i>Süd:</i>	<i>Anias Süd, Fettkluft Süd, Ganeib Süd, Hudab Süd, Kais Süd, Osterode Süd</i>
<i>Ost:</i>	<i>Derm Ost, Gamis Ost, Girib Ost, Huniams Ost, Von Francois Ost, Ost Ende, (as oordragsvorm wyk dit af van die bogenoemde patroon)</i>
<i>West:</i>	<i>Derm West, Huniams West, Von Francois West, Waldau West, West Ende (wyk ook as oordragsvorm af van bogenoemde patroon)</i>
<i>Ober:</i>	<i>Oberpackriem, Oberstolzenfels, Oberwasser.</i>

Opmerklik van die rigtingonderskeidende spesifieke terme is die verskuiwing uit die posisie van aanvangskomponent na 'n postgrondwoordposisie waar *Nord, Ost, Süd* en *West* in samestellings aan inheemse name gekoppel is en derhalwe 'n eiesoortige hibriedvorming tot gevolg het. Die name wat egter oordragsvorme is, behou die windstreekaanduiders as spesifieke term in die inisiële posisie.

- (2) Die patroon van naamgewing is nog verder uitgebrei om onderskeiding tussen gelyknamige toponieme deur onderskeidende spesifieke terme van grootte en rigting te bewerkstellig. In dié strukture kom meer as een spesifieke term voor waarvan een 'n windstreek of rigtingbepaler is. Die patroon vertoon die kombinasie *Klein* + grondwoord ('n toponiem) + windstreek of rigtingbepaler, byvoorbeeld:

Klein Haremub Ost x *Klein Haremub West*
Klein Okombahe Nord x *Klein Okombahe Süd/Ost*
Klein Okamurue Nord x *Klein Okamurue Süd*
Klein Otjikango x *Klein Otjikango Ost*
Klein Swartmodder x *Klein Swartmodder Ost*.

Die periferie is Duitse bepalings, maar die toponimiese grondvorm nie. Dit kan Nama, Herero of Afrikaans wees.

4.1.2.8 Spesifieke term wat na aktiwiteit, bedryf of beroep verwys

Ausspann: *Ausspannplatz*
Grab: *Grabwasser*
Jagd: *Jagd-kuppen*
Signal: *Signalberg, Signalspitze*

4.1.2.9 Name van gebruiksartikels of vervaardigde voorwerpe

Fächer: *Fächerberg*
Glocke: *Glockenberg*
Heliograph: *Heliographenberg*
Helm: *Helmkuppe*
Kanone: *Kanonenberg*
Krone: *Kronendal, Kronenhof, Kronland*
Kugel: *Kugelkopf*
Latschen: *Latschenberge*
Packriem: *Packriemrivier*
Panzer: *Panzerkuppen*
Sattel: *Sattelhügel*
Schanze: *Schanzenberg.*

4.1.2.10 Telwoorde as spesifieke term

Eintlik word net die laer getalle benut.

<i>Ein:</i>	<i>Einaug, Einbaum, Eindorn</i>
<i>Doppel:</i>	<i>Doppelkopf</i>
<i>Zwei:</i>	<i>Zweikuppenberg, Zweispitz</i>
<i>Drei:</i>	<i>Dreihuk, Dreikamelbaum, Dreikaiserkuppen, Dreikopf, Dreimasterbai, Dreizackberg</i>
<i>Vier:</i>	<i>Vierkuppenberg, Vierzinkenberg</i>
<i>Sechs:</i>	<i>Sechskamelbaum</i>

Die getal as spesifieke term kombineer hoofsaaklik met generiese terme vir verheffinge en in verwysings na topografiese entiteite, soos die aanwesigheid van bome, waterbronne, ens.

4.1.2.11 Spesifieke term wat na klimaat of weersgesteldheid verwyn

<i>Donner:</i>	<i>Donnersberg</i>
<i>Regen:</i>	<i>Regenplatz, Regenstein</i>
<i>Sturm:</i>	<i>Sturmberg, Sturmfeld, Sturmhaube</i>
<i>Wetter:</i>	<i>Wetterfels, Wetterfelsrivier, Wetterkopf</i>
<i>Wolken:</i>	<i>Wolkenhaube.</i>

4.1.2.12 Naam van liggaamsdeel as spesifieke term

<i>Blut:</i>	<i>Blutkopf, Blutkuppe, Blutpütz</i>
<i>Fell:</i>	<i>Fellkopf</i>
<i>Finger:</i>	<i>Finger Gottes</i>
<i>Knochen:</i>	<i>Knochenbucht</i>
<i>Leber:</i>	<i>Leberfluss</i>
<i>Skelett:</i>	<i>Skelettküste.</i>

4.1.2.13 Tydsverwysers as spesifieke term

Tyd van die dag

Abend: *Abendroth, Abendruhe*
Mittag: *Mittagskuppe*
Morgen: *Morgensonne, Morgenthal*

Dae van die week

Sonnabend: *Sonnabend Hügel*
Sonntag: *Sonntagberg, Sonntagsbrunn, Sonntagsbrunnrivier*

Seisoen

Sommer: *Sommerau.*

4.1.2.14 Spesifieke terme wat na water verwys

Brunnen: *Brunnental*
Quell: *Quelldamm, Quellkuppe, Quellort, Quellwasser, Quelle*
See: *Seepforte*
Wasser: *Wasserberg, Wasserfall*

4.2 Simplekse of nie-saamgestelde plekname

Die term *simpleks* dui vir die doel van hierdie studie op 'n onsamegestelde pleknaam waarin daar met ander woorde nie 'n duidelike of klaarblyklike samevoeging van spesifieke en generiese terme is nie⁵⁾. Hierdie tipe pleknaamvorm is in die minderheid en maak, met enkele oordragsvorme ingesluit, slegs ongeveer 7% van die totale aantal Duitse plekname in Suidwes-Afrika uit. Simpleksvorme is dus die uitsondering. Dit val verder op dat die simplekse uit persoonsname, soortname en ander enkelwoorde kan bestaan. Die rubrisering wat daaruit voortvloei, is:

4.2.1 Oordragsvorme

Enkele voorbeelde in hierdie kategorie mag problematies wees omdat die etimologieë daarvan nie bekend is nie en dele daarvan moontlik verholde gefossileerde generiese of spesifieke terme kan wees.

Achalm, Anhalt, Baden, Barmen, Bergen, Berlin, Bremen, Claussen, Elbe, Hansa, Heide, Heimat, Hessen, Kempten, Koblenz, Linden, Michau, Pfalz, Rhein, Sachsen, Schoch, Spandau, Tirol.

4.2.2 Persoonsname

Amalia, Berger, Bismarck, Böhme, Büschow, Estorff, Koenig, Kriess, Leutwein, Lorelei, Lüderitz, Michau, Müritz, Rössing, Wagner, Welwitsch.

Die oordragsvorme en persoonsname wat hier alleen as toponiem gebruik word, kan by sekere geografiese en kulturele entiteite vryelik kombineer met generiese terme en sodoende in die kategorie van samestellings inbeweeg, byvoorbeeld *Bismarckkaue, Bismarckberg, Estorffberg, Heimatberg, Koenigsberg, Loreleiberg, Lüderitzbucht, Rössingberg.*

4.2.3 Ander nie-saamgestelde of enkelwoord name

(1) Emotiewe uitdrukkings

Endlich, Frieden, Hoffnung, Paradies, Prosit, Streben, Unverzagt, Verloren, Verschluss, Vorwaerts, Zufall.

(2) Vergelykings en metafore

Diamant, Glocke, Krone, Pilz, Schanzen.

(3) Generiese terme

Ecke, Gebiet, Kranz, Pforte, Quelle, Schlucht, Warte, Wasser, Wiese.

(4) Liggingverwysers

Draussen, Ende, Mitte.

fiseer wat die patroon met of sonder generiese term volg. Daar is onder andere dié wat samestellings met persoonsname vorm en enkeles van die ander enkelwoordelemente wat ook met generiese terme kombineer. By dié groep voorbeelde funksioneer die simplekse sonder uitsondering as naam net so effektief as dié met generiese term, vergelyk:

<i>Diamant</i>	x	<i>Diamantberg</i>
<i>Ecke</i>	x	<i>Eckenhagen</i>
<i>Frieden</i>	x	<i>Friedenstal</i>
<i>Glocke</i>	x	<i>Glockenberg</i>
<i>Hoffnung</i>	x	<i>Hoffnungsfelde</i>
<i>Kranz</i>	x	<i>Kranzberg</i>
<i>Krone</i>	x	<i>Kronenberg</i>
<i>Marmor</i>	x	<i>Marmorpforte</i>
<i>Mitte</i>	x	<i>Mittenposten</i>
<i>Möwe</i>	x	<i>Möwebucht</i>
<i>Quelle</i>	x	<i>Quelldamm</i>
<i>Schanzen</i>	x	<i>Schanzenberg</i>
<i>Sonntag</i>	x	<i>Sonntagsbrunn</i>

4.2.8 Enkele van hierdie name kan komponente bevat wat òf as simpleks, òf as spesifieke term, òf as generiese term figureer, vergelyk:

<i>Ecke</i>	x	<i>Eckenhagen</i>	x	<i>Felseneck</i>
<i>Kranz</i>	x	<i>Kranzberg</i>	x	<i>Blässkranz</i>
<i>Krone</i>	x	<i>Kronenberg</i>	x	<i>Deutsch Krone</i>
<i>Quelle</i>	x	<i>Quelldamm</i>	x	<i>Felsenquell</i>
<i>Wasser</i>	x	<i>Wasserberg</i>	x	<i>Bankwasser</i>

4.3 Samevatting

Die wisselwerking waarmee sekere generiese terme in samestelling as simpleks of spesifieke term optree, is 'n interessante toponimies-linguistiese verskynsel. Uit die voorkoms van hierdie paradigma kan die afleiding gemaak word dat enige generiese term ook as simplekse toponiem of as spesifieke term kan optree. Spesifieke terme daaren-

teen kan nie so vryelik varieer nie. Dieselfde geld die emotiewe plekname.

Die hele klas simplekse is eintlik 'n unieke groep omdat hulle heeltemal vry is van die beperkende morfosintaktiese reëls waaraan samestellings gebind is. Die enigste reëls waaraan die simpleks moet voldoen, is toponimies van aard, naamlik om as toponiem 'n kommunikatiewe verwysingsfunksie (referensie) te hê.

HOOFSTUK 5

TAALKUNDIGE KENMERKE

5.0 Inleiding

5.0.1 Metode van ondersoek

In hierdie hoofstuk word die plaaslik-eiesoortige van die Duitse toponieme in Suidwes-Afrika ontleed en gesistematiseer volgens 'n grammaties-strukturele en transformasioneel-generatiewe metode. Dié formele ontleding behels die sintagmatiese en paradigmatische aspekte van die name. In die eersgenoemde geval word die opeenvolging en valensie van die bousels fonologies-grafemies sowel as morfemies-sintakties ondersoek. In die laasgenoemde geval word die vergelykbare elemente of strukture op verskeie vlakke in klasse ondersoek.

Bo en behalwe die ontleding en beskrywing van die strukture waaruit die name opgebou is, of die klassifikatoriese aspekte daarvan, word die semanties-pragmatiese aspekte wat daarmee saamhang, in 'n aparte hoofstuk aangebied.

5.0.2 Die eienaam as taalteken

Die eienaam het benewens sy verwysingsfunksie en -betekenis op onomastiese vlak ook op taalkundige vlak 'n tweekantige aard. Dit bestaan naamlik uit 'n uitdrukkingskant ("Ausdruckseite") en 'n inhoudelike kant ("Inhaltseite") (Wimmer 1973:9). Anders gestel: eiename bestaan soos ander taaltekens of rededele uit 'n reeks klanke of 'n klankstruktuur ("sound sequence") en 'n inhoud of betekenis ("meaning") (Raper 1982:1).

Tot dusver is in onomastiese studies (onder andere Fleischer 1964, Leys 1973, Van Langendonck 1978, Wimmer 1973, ensovoorts) eiename, en daarmee ook plekname, beskryf binne die taalsisteme van verskeie tale in vergelyking of in teenstelling met verwante ander rededele of sintaktiese kategorieë soos die soortname, selfstandige naamwoorde, voornaamwoorde, ensovoorts.

Bogemelde metodologiese benadering om eiename en ander rededele te vergelyk, het praktiese voordele omrede die eiensnaam ook 'n taalteken is wat uit dieselfde klank- en morfemies-sintaktiese bousels soos selfstandige naamwoorde en soortname saamgestel is. Op dié vlak kan hulle dus ook sintagmaties en paradigmatisies binne 'n sekere taalsistiem ontleed en beskryf word. Tog moet die soortnaamwoordelike kenmerke en bogenoemde vergelykingsmetode nie as norm uitgesonder word van die beskrywing van die eiensnaam nie (Debus 1980:189-190). Die valensie tussen die dele van eiename behoort byvoorbeeld nie net volgens die sintaksis van soortnaamwoordelike strukture ontleed te word nie. In die onomastiek word naamlik 'n ander studieobjek nagevors as in die linguistiek: "Die Onomastik ... ist gekennzeichnet durch eine enge Verbindung von Wortstudium und Sachstudium, die die Adaption auch nicht-linguistischer Forschungsmethoden notwendig macht (Wimmer 1973:41).

5.1 Fonies-grafemiese kenmerke

In hierdie afdeling word die fonologiese aspekte, dit wil sê die opeenvolging van die klankbousels in die Duitse plekname en hul grafemiese voorstelling ondersoek.

Verder word enkele afwykings van die gebruiklike skryfpatroon, of die standaardvorme (in soverre daar sprake daarvan kan wees), van nader bekyk. Ook word gepoog om die redes of oorsake te bepaal wat aanleiding gegee het tot sodanige variante. Daar is onder andere gevind dat taalkontak in die ondersoekgebied, dit wil sê die invloed van sekere nie-Duitse fonologiese en ortografiese sisteme, 'n rol gespeel het by die voorkoms van variante spelvorme. (Kyk ook hoofstuk 6, *Taalkontak*).

Die fonologies-ortografiese variasies en veranderings wat hier bespreek word, is dié wat nie as gevolg van taalkontak ontstaan het nie, maar binne die Duitse taalsistiem en toponimikon self plaasgevind het, behalwe by umlautgevalle wat soms wel as gevolg van nie-Duitse taalsisteme verander is. Hierdie onvastheid of labiliteit

van die klankbeeld van sekere Duitse plekname en die daarmee gepaardgaande gebrek aan 'n morfemies-sintaktiese stabiliteit by sulke naamvorme het dikwels tot afwykende ortografiese patrone gelei, onder andere klanktoevoegings, klankverlies, assimilasie, ontronding; dubbele konsonante in die auslaut; die invoeging of weglating van die genitiewe verbindingsklanke soos *-en-*, *-n-* en *-s-*; die vas en los skrywe van komposita; koppeltekengebruik; hooflettergebruik;umlautvariasie, ensovoorts.

Daar kan andersins aanvaar word dat eiename fonologies en ortografies nie wesentlik van soortname verskil nie. Dit blyk ook uit die Duitse toponieme in die ondersoekgebied. Hierdie kenmerke is eintlik vanselfsprekend as in ag geneem word dat albei uit dieselfde klankbou-sels en morfeme saamgestel is. Diachronies beskou het die oorspronklike vorm meesal in die ontwikkeling soortnaam > toponiem dus fonies en grafemies dieselfde gebly. Sinchronies beskou is daar meesal ook 'n homofone en homografiese voorstelling (Debus 1980:190-191). Op hierdie formele vlak, soos tewens ook op die woordbou- of morfologiese vlak, is daar nie 'n noemenswaardige teenstelling tussen die plekname wat in hierdie studie ontleed is en die gewone soortname in die Duitse taal nie.

Waarin die plekname wel kan verskil (en dit blyk ook in hierdie studie uit die variante of afwykende patrone op ortografiese vlak, kyk par. 5.2), is in die relikte van ouer, meestal versteende fonies-grafemiese en morfosintaktiese variante van 'n ouere taalsisteem wat as ongrammatikaal in soortname beskou sou word, maar in sodanige plekname behoue gebly het. Die verskil tussen die toponieme en soortname bestaan dus nie soseer, of primêr, in die formele as in die inhoudelike of semantiese aspekte van dié twee bogenoemde klasse nie (Kyk hoofstuk 7, *Semantiese aspekte*).

Die fonies-grafemiese uitsonderings van die Duitse naamgewingspatrone volg geen deurlopende sisteem nie. Tog kan op die fonies-grafemiese vlak enkele patroonmatige kenmerke uitgelig word, naamlik klankveranderings; fonologiese omgewing en die invloed daarvan op die verbindings- of oorgangsklanke; ortografiese konvensies en die voorkoms van variante skryfvorme.

5.1.1 Klankveranderings

Klankveranderings soos die byvoeging of weglating van foneme is 'n algemene verskynsel in die daaglikse taalgebruik. In die toekenning van name kom dit ook voor.

Die fonologiese veranderings en ortografiese variante word hier saam bespreek omrede die uitspraakvariasie van name (waarby ingesluit kan word wanhoor en wanuitspraak), dikwels neerslag gevind het in die ortografiese voorstelling van die name. In die skrifbeeld word telkens blyke gevind van hierdie oorspronklike fonologiese wisselinge.

Klankveranderings wat saamhang met die plaaslike situasie van taalkontak (moontlik ook interferensie van nie-Duitse fonologiese sisteme) en Duitse dialekverskille wat vermoedelik daardeur versterk is, word in die betrokke hoofstuk oor *Taalkontak* verder bespreek. Ook hierdie klankveranderings of aanpassings is hoofsaaklik in die spellingvariante opgemerk.

In hierdie studie word dus slegs gebruik gemaak van voorbeelde van klankvoorkomste en klankveranderings wat ook in die ortografie voorkom. Dit is in die meeste gevalle moeilik om te bepaal of die klankveranderings deur dialektiese uitspraakverskille uit Duitsland en die Duitssprekende gebiede oorgedra is, en of dit plaaslik onder die invloed van Afrikaans gebeur het. Die klankveranderings kon dus reeds bestaan het in die name wat oorgedra is uit Duitsland. Merkbaare verskille bestaan naamlik tussen die noordelike Nederduitse en die suidelike, byvoorbeeld Beierse, Swabiese en andere dialekte. (Vergelyk Treuheit 1967:9, en Mitzka 1952:86-92). Daar kan uit die aard en omvang van hierdie studie nie verder op hierdie verskille ingegaan word nie.

5.1.1.1 Klanktoevoegings

Daar kan drie soorte klanktoevoegings onderskei word, naamlik *prothesis*, *epentesis*, *paragoge*. Van die drie soorte klankveranderings-

prosesse is slegs epentesis en paragoge in die Duitse toponieme gevind.

(1) Epentesis

Die gevalle van epentesis wat by die vorming van Duitse samestellings voorkom, is hoofsaaklik waargeneem by die inskakeling van die verbindingsklanke wat oorspronklik (vermoedelik) kasusuitgange van die genitiefbetrekking was (Wahrig 1980:226).

In Duitse toponieme is daar verskillende verbindingsklanke waargeneem (ook bekend as die genitiefmerkers) naamlik *-en-*, *-n-*, *-er-*, *-s-*, ensovoorts. Dié genitiefuitgange speel in plekname ook die rol van 'n verbindingsklank (veral in samestelling tussen persoonsnaam en generiese term). Hierdie genitiefmerkers word in sekere samestellings funksieloos en betekenisloos binne die konteks van 'n pleknaam omrede die leksikale en/of inhoudelike betekenis daarvan irrelevant word. Gyger (1982:8) toon in haar bespreking van persoonsname hoe hierdie verlies teweeggebring is en in pleknaamsamestellings funksieloos geword het. Hieronder tel ook die skynbare meervoudsvorme wat eintlik genitiefuitgange van die swak verbuiging van manlike en sommige vroulike vorme van selfstandige naamwoorde is, byvoorbeeld die *-n* in *Affenrücken*, *Eulenruh*, *Glockenberg*, en so meer.

Die keuse van die verbindingsklank hang blykbaar saam met die fonologiese omgewing en artikulatoriese aspekte van die twee samestellende dele, bo en behalwe die samehang met die sterk of swak verboë genitiefuitgange, die genus van die naam, ensovoorts. Dit lyk of die verbindingsklank bepaal word deur die auslautklank(e) van die spesifieke term maar nie deur die anlautklank(e) van die generiese term nie.

(a) Fonologiese omgewing en die invloed daarvan op die keuse van die verbindingsklank in pleknaamsamestellings

Die fonologiese sisteem waarvolgens die verbindingsklanke optree, is nie ten volle in hierdie studie uitgewerk nie. Slegs enkele algemene kenmerke wat veral by die struktuurtype persoonsnaam + generiese term voorkom, is beskryf as 'n fonologiese reël, byvoorbeeld:

- (i) Is die auslout van die spesifieke term 'n middellae voorvokaal [ɛ] of die schwa [ə], soos dit hoofsaaklik by vroulike voorname en enkele familienaam voorkom, dan volg gewoonlik die fonologiese kombinasiepatroon van 'n + sonorant, byvoorbeeld [n], of geen (∅) verbindingsklank nie, vergelyk:

<u>persoonsnaam</u>	+	<u>n of ∅</u>	+	<u>generiese term</u>
Agathe [agatə]	+	n	+	hof
Anne [anə]	+	n	+	hof
Elise [ɛli:sə]	+	n	+	hof
Emilie [ɛmi:liə]	+	n	+	hof
Franke [frankə]	+	n	+	hof
Helene [hɛlɛnə]	+	n	+	hof
Hilde [hildə]	+	n	+	hof
Hille [hilə]	+	n	+	hof
Lampe [lampə]	+	∅	+	berg
Luiise [lui:sə]	+	n	+	tal
Marie [mari:ɛ]	+	n	+	fluss
Sophie [sofi:ɛ]	+	n	+	hof

- (ii) Is die ausloutklank van die spesifieke term 'n kort [a] soos by enkele familienaam en enkele vroulike voorname, dan volg meestal die kombinasiepatroon van geen verbindingsklank (∅), met soms die sibilante [s] as verbindingsklank, byvoorbeeld:

<u>persoonsnaam</u>	+	<u>∅ of [s]</u>	+	<u>generiese term</u>
Carolina [karol:na]	+	∅	+	hof
Emma [ɛma]	+	∅	+	brunn
Flora [flora]	+	∅	+	hof
Frieda [fri:da]	+	∅	+	brunn
Ida [i:da]	+	s	+	tal (soms wel ∅)
Klara [klara]	+	∅	+	tal
Malta [malta]	+	∅	+	höhe
Maria [mari:a]	+	∅	+	brunn

- (iii) Is die ausloutklank van die spesifieke term 'n stemlose sluitklank, 'n frikatief, 'n laterale sonorant of 'n triller, wat hoofsaaklik by

manlike voorname en familienaam voorkom, word die sibilante [s] as bindingsklank in samestellings gebruik.⁶⁾

[g] as bindings- of oorgangsklank volg dus:

1) na stemlose sluitklanke soos [p], [t] en [k]:

[p] = *Kapps Farm*

[t] = *Albertshöhe, Albrechtsquellen, Alfredshöhe, Baumgartsbrunn, Halberstadtsfarm, Herbertslust, Herbothsfarm, Klinghardtsberge, Mundtsfarm, Schweickardtsbrunn, Voigtsgrund, Voigtsland*

[k] = *Blanksdamm, Isaaksbrunn*

2) na stemlose frikatiewe soos [f], [ç] en [x]:

[f] = *Erpfsfarm, Wolfsberg, Wolfsgrund, Wolfshaag*

[ç] = *Friedrichstal, Friedrichsfelde, Hartigskuppe, Hedwigshof, Heinrichsfelde*

[x] = *Stauchslager*

3) na stemhebbende sonorante soos [l], [m] en [n]:

[l] = *Karolsbrunn, Siebelsgebirge, Teufelsbach*

[m] = *Kaiser Wilhelmsberg, Wilhelmsruhe, Wilhelmstal*

[n] = *Hartmannsaue, Hermannstal, Ortmannsbaumrivier, Schmelens Erwartung, Schumannstal, Volkmannshöhe, Schuckmannsburg, Satansplatz*

4) na trillers:

[r] = *Fischersbrunn, Günthers Au, Hefnersfarm, Petersburg, Petersfarm, Roebersfarm, Schlenthersfarm, Waltersshagen*

(b) Enkele ander epentetiese klanktoevoegings op die artikulatoriese vlak is waargeneem, soos byvoorbeeld die schwa [ə] in die fonologiese strukture van

Helmkuppe > [hɛlɛmkupə]
Sturmfeld > [sturəmfelt]
Turmberg > [turəmbɛrx]
Warmquelle > [varəmkvɛlɔ]

Hierdie schwa [ə] is miskien minder beklemtoon in die Duitse uitspraak as in soortgelyke voorbeelde in Afrikaans, maar dit kom tog voor in die betrokke fonologiese omgewing.

(2) Paragoge

Die toevoeging van klanke aan die einde van 'n woord na die oorspronklike auslaut word in enkele Duitse toponieme gevind. Hierdie voorbeelde is dikwels slegs variante uitspraak- en ortografiese vorme van dieselfde naam, byvoorbeeld

- (a) plekname met die wisselende auslaut *-e*, *-er* of *-en* soos dit in die generiese term *-feld* (ekv.) x *-felder* (mv.) voorkom. Hierdie term toon 'n taamlike onvaste patroon ten opsigte van die auslaut, hoofsaaklik tussen *-feld* x *felde*, vergelyk

Augustfeld x *Augustfelde*
Blumenfeld x *Blumenfelde*
Eduardsfeld x *Eduardsfelde*
Friedrichsfeld x *Friedrichsfelde*
Heinrichsfeld x *Heinrichsfelde*
Schnabelsfeld x *Schnabelsfelde*
Schwarzfeld x *Schwarzfelde*

Die onvaste auslaut hou andersins blykbaar in enkele gevalle verband met die morfosintaktiese relasie waarin die naam toegeken en gebruik is, vergelyk *Charlottenfelder* en *Kaisersfelden*. Sodoende het die auslaut *-felder* x *-felden* moontlik as oorblyfsels van morfosintaktiese relasies behoue gebly in hierdie plekname.

- (b) plekname met generiese term *-haus* en wisselende auslautvorme met *-en*,
byvoorbeeld

Berghaus x Berghausen

Neuhaus x Neuhausen

- (c) plekname met generiese term *-wald* en wisselende auslautvorme met *-e*,
byvoorbeeld

Friedrichswald x Friedrichswalde

Schönwald x Schönwalde

- (3) Assimilasie

Slegs regressiewe assimilasie is waargeneem.

- (a) Regressiewe assimilasie

As gevolg van die artikulasievolgorde van die stemhebbende nasale alveopalatale [n] deur dié van 'n stemhebbende bilabiale sluitklank [b], word die [n] gelabialiseer, met ander woorde as 'n bilabiale sonorante sluitklank [m] uitgespreek in die volgende plekname:

Eschenbach > Eschembach

Knochenbucht > Knochembucht

Tiefenbach > Tiefembach

Zierenberge > Zieremberge

Die /n/ word in die artikulasieproses gelabialiseer en dus as [m] uitgespreek.

5.1.1.2 Klankverlies

Klankverlies kom meer dikwels voor as klanktoevoeging in die alledaagse uitspraak van klankreekse soos woorde en name. Die soorte klankverlies wat by Duitse toponieme opgemerk is, is hoofsaaklik *sinkopee* en *apokopee*.

- (1) Sinkopee is die proses waarby klanke (en dikwels ook die letters in die skrifbeeld) binne 'n woord (in inlaut) wegval, byvoorbeeld

[ɛ] in *Dunkele Wand Punt* > *Dunkle Wand Punt*

[ʃɛ] in *Tuerckscheifeigenbaumfontein* > *Tuerckfeigenbaumfontein*

[ən] in *Dreizackenbergr* > *Dreizackberg*

[ə] in *Gute Weide* > *Gutweide*

[ɛn] in *Quelle(n)rivier* > *Quellrivier*

In die name as geheel word die gevolglike verskuiwing van woord- en sillabegrense opgemerk.

- (2) Apokopee

- (i) *-aue* apokopeer tot *-au* in

Blumenau, Göllschau, Grünau, Hohenau, Ilmenau, Lichtenau, Rheinau, Schoenau, Steinau, Waldau

- (ii) *-brunnen* apokopeer tot *-brunn* in

Baumgartsbrunn, Bitterbrunn, Emmabrunn, Fischersbrunn, Isaaksbrunn, Mariabrunn, Salzbrunn, Sonntagsbrunn, Weissbrunn

Soms kom albei vorme voor, byvoorbeeld

Buchholzbrunn x Buchholzbrunnen

Gesundbrunn x Gesundbrunnen

Schweickhardtbrunn x Schweickardtsbrunnen

- (iii) *-ecke* apokopeer tot *-eck* in

Alexeck, Felseneck, Hoheneck, Landeck, Nordeck, Scharfeneck, Schwarzeck, Steineck, Waldeck, Wildeck

- (iv) *-höhe* apokopeer tot *-höh* in *Heinrichshöh*

- (v) *-quelle* apokopeer tot *-quell* in *Felsenquell, Jägersquell*

- (vi) *-ruhe* apokopeer tot *-ruh* in *Friedrichsruh, Hermansruh, Weidmannsruh*.

Word daar gelet op die ekv. *-en* en *mv.-*vorme van die selfstandige naamwoorde in die generiese komponent, dan wil dit voorkom of die

auslaut -[e] van die terme eerder vanaf die ekv. -[e] (soms-[en]) as van die mv. -[en] apokopeer. Vergelyk die soortnaamwoordelike vorme

ekv.

mv.

die Aue
der Brunnen
die Ecke
die Höhe
die Quelle

die Auen
die Brunnen
die Ecken
die Höhen
die Quellen

Die weglating van -e en -en kom baie algemeen voor in Duitse pleknaamtoekennings. Dié apokopering is waarskynlik toe te skryf aan dieselfde apokoperingsproses wat algemeen in die 17de eeu in die noordelike Nederduitse dialekte voorgekom het (Schmitz 1981:458): "Die Apokope des auslautenden -e ist im 17. Jh. im Nordniederdeutschen allgemein verbreitet (Foerste Geschichte Sp. 1806). Bei den deutschen ON ist in nnd. Zeit die Dativendung -e abgefallen, in der Ma. erscheinen nur Formen mit apokopiertem e, während die amtlichen Namenformen z.T. noch -e bewahrten..."

- (vii) 'n Ander tipe apokopee is die verlies van die hele generiese term, die sogenaamde zerogeneriese vorme (vergelyk die hoofstuk *Formele toponimiese kenmerke* par 4.1.1.2). Sodoende word 'n hele woord of term geapokopeer, byvoorbeeld:

Lüderitzbucht > *Lüderitz*
Möwebucht > *Möwe*, ens.⁷⁾

5.1.1.3 Ander klankveranderings

Enkele voorbeelde van klankverandering waarby hoofsaaklik fyner klanknuanses soos vokaalverlaging, vokaalverhoging, en stemloosheid teenoor stemhebbendheid voorgekom het, is aangeteken.

(a) Vokaalverlaging

Die hoë geronde agtervokaal [u] verlaag na 'n middellae [ɔ] of middelhoë [o:], moontlik as gevolg van idiolektiese verskille in onder andere:

Weissenbrunn > *Weissenbronn*

Hierdie is nie noodwendig te wyte aan verafrikaansing nie want *-bronn* bestaan ook in Duitsland in plekname, byvoorbeeld:

Heilbronn, Gerabronn, Schellbronn, Tiefenbronn.

Die hoë geronde voorvokaal [y] verlaag tot 'n middelhoë geronde voorvokaal [ø] in onder andere:

Gründorn > *Gröndorn.*

Die middelhoë voorvokaal [i] verlaag tot 'n middellae voorvokaal [ɛ] in die uitspraak van rivier as [rɛviθ] in onder andere:⁸⁾

Bismarckrivier > *Bismarckrevier, Swakoprivier* > *Swakoprevier.*

(b) Vokaalverhoging

Die lae oop voorvokaal [a] verhoog tot 'n middellae oop voorvokaal [ɛ] in umlautgevalle soos waar *Darmstadt* > *Darmstätt* word.

(c) Stem teenoor stemloosheid

Stemlose klanke wat in die Duitse of verduitste plekname stemhebbend uitgespreek word, is slegs in die uitspraak van die dentale sibilante [s] gevind wat as gepalataliseerde sibilant [ʃ] gerealiseer is, soos in die verduitste vorm van die naam

Smitsputs [smitspoets] > *Schmittzpütz* [ʃmitspyts].

5.2 Die ortografie van Duitse plekname

Sekere ortografiese konvensies en die voorkoms van skriftelike variante daarvan is nagegaan met betrekking tot die Duitse plekname in die ondersoekgebied, ook in vergelyking met die algemene ortografiese konvensies van Duitse plekname elders, soos byvoorbeeld

deur Breu (1975:17-19,50-52) bespreek na aanleiding van die aanbevelings van die Verenigde Volke. Die veelheid van spellingvariante is hoofsaaklik in individuele gebruik waargeneem en kan as 'n uitvloeisel van die onvaste, nie-standaard ortografiese sisteem van die vroeë koloniale periode beskou word. Onvastheid met betrekking tot verouderde spelvorme teenoor moderne ortografiese konvensie; die vaste en los skryfwyse van samestellings; koppelteken- en hooflettergebruik en weglating van die umlautteken (deelteken) is opgeteken.

Die amptelike status van hierdie plekname kan in sommige gevalle in die *Naamlys* nagegaan word.

5.2.1 Ortografiese variasies

Verouderde skryfstrukture soos die *t̄h* in plaas van *t* kom as relikte in die skrifbeeld by enkele vorme met *-roth* en *-thal* voor, byvoorbeeld:

<i>Abendroth</i>	<i>Clausthal</i>	<i>Blumental</i>
<i>Morgenroth</i>	<i>Grünthal</i>	<i>Brunnental</i>
	<i>Hoffnungsthal</i>	<i>Charlottental</i>
	<i>Marienthal</i>	<i>Friedrichstal</i>

Die skryfvorme met *t̄h* vir *-thal* is meestal in ouer bronne gevind soos in Schwabe (1909) en Schulze (1911, 1923-24). In die familienaam *Abendroth* en *Morgenroth* is die *t̄h* as versteende auslautvorm behou.

5.2.2 Onvaste, willekeurige auslautpatrone

Die wisseling *dt* teenoor *tt* soos in
Darmstadt x *Darmstätt*

Die wisseling *f* teenoor *ff* soos in
Burgsdorf x *Burgsdorff*
Ludendorf x *Ludendorff*
Schepmannsdorf x *Schepmannsdorff*.

Die skryfvorme met dubbele *ff* is eweneens meestal in ouer bronne gevind.

5.2.3 Die vaste en los skryfwyse van samestellings

Die algemene moderne konvensie by Duitse toponieme is om samestellings aanmekaar te skryf (Brau 1975:50-52). In ouer bronne en in die argiefstukke, byvoorbeeld aktes, is dikwels variante skryfvoorme teëgekomsamestellings wat vas naas los geskryf is, dit wil sê die generiese term is as aparte, selfstandige komponent met hoofletter aangetoon. Die hele problematiek hierin lê by die selfstandige naamwoord wat as tweede of derde komponent, dit wil sê as selfstandige naamwoord of soortnaamwoordelike generiese term funksioneer. Dit het om twee redes probleme veroorsaak by die ortografiese voorstelling daarvan. Eerstens het die taalgevoel van die Duitssprekende hom gelei om hierdie generiese komponent steeds ortografies te kapitaliseer. Dit is gedoen deur die generiese term los van die spesifieke term en met 'n hoofletter te skryf. Tweedens het die destydse beleidsriglyne nie 'n allesomvattende standaardisasie ten opsigte van hierdie konvensie bevat nie. Dit het gelei tot 'n inkonsekwente voorstelling van hierdie struktuurtype, en het dus skryfvariante van vaste en los verbindings, met of sonder hoofletter, of die inkonsekwente gebruik van die koppelteken tot gevolg gehad. Die verskillende soorte samestellings waarin hierdie ortografiese variasies ter sprake kom, is:

- (a) Sintaktiese groeperinge met die struktuur b.nw. + s.nw., byvoorbeeld:
Goldene Aue, Hohe Acht, Rote Berge.
- (b) Verbindings van persoonsnaamgenitiewe + s.nw., byvoorbeeld:
Günthers Au, Johann Albrechts Höhe, Kapps Farm, Peters Farm.

Hierdie struktuurtype, dit wil sê die genitiefsformasies, is dikwels ook vas geskrywe en het in die moderne en amptelike bronne deurgaans 'n egte samekoppeling geword, as gevolg van verbleking van genitiefsverhouding tussen die oorspronklike sintaktiese komponente:
Johann Albrechtshöhe, Kappsfarm, Petersfarm, en so meer.

Die plaasname *Kapp's Farm* en *Kopke's Farm* toon soms in individuele gebruik die Engelse skryfwyse van genitiefsaanduiding met afkappings

-'s. Dit is dikwels ook sonder apostroef geskryf, gewoon *Kapps Farm* en *Kopkes Farm*, soms selfs vas as *Kappsfarm*, *Kopkesfarm*.

- (c) Komposita met (titel + persoonsnaam) + s.nw., byvoorbeeld:

Kaiser Wilhelm Berg, *Prinz Heinrich Berg* (teenoor die normale *Kaiser Wilhelmberg*, *Prinz Heinrichberg*, en so meer).

- (d) Komposita met (b.nw. + persoonsnaam) + s.nw., byvoorbeeld:

Dicker Wilhelm Berg
Langer Heinrich Berg.

Dié plekname is los of vas geskrywe al na gelang van die aanvoeling van die individuele naamgebruiker. Die los skryfwyse hang waarskynlik saam met die persepsie dat komponente soos *Kaiser Wilhelm* en *Langer Heinrich* in adjektiwiese verhouding staan tot die generiese terme, al word die adjektiwiese komponente nie verbuig nie, met ander woorde die naamtypes was vir sommige taalgebruikers sintaktiese groepe, vir ander (wat hulle vas geskryf het) was hulle morfologiese eenhede (komposita). Gebrek aan normbewustheid en geletterdheid met betrekking tot Duitse skryf-reëls kon bydraende faktore gewees het.

Die afleiding kan gemaak word dat die vaste en los skryfwyse van name nie patroonmatig geskied het nie, maar in individuele gebruik taamlik willekeurig voorgekom het. Die oorheersende neiging was om dié naamtypes mettertied vas te skryf.

5.2.4 Hooflettergebruik

Alle selfstandige naamwoorde word in Duits met hoofletters geskryf. Anders as in Afrikaans en Engels is die skryfwyse van Duitse plekname met hoofletters dus nie uitsonderlik nie. Hierdie Duitse ortografiese konvensie het 'n invloed uitgeoefen op die ouer Duitse skryfforme en is veral opgemerk by die doelbewuste skryf met hoofletters van die losstaande tweede komponent of generiese term in los geskrewe samestellings. Die rede hiervoor lê waarskynlik in die onderliggende bewustheid by die skrywer van die status en aanduiding van gewone soortnaam-

woordelike substantiewe. Omdat die generiese term soms bewustelik of onbewustelik as 'n onafhanklike, selfstandige naamwoord (substantief) in eie reg aangevoel is, is dit in vroeë optekeninge dikwels los van die determineerder of spesifieke term geskryf en met hoofletters aangetoon. Dit kan as individualisering van die generiese term as selfstandige woord binne die naamkonstruksie gesien word. Behoud van die hoofletter slaan op die interpretasie van die verhouding tussen die spesifieke en generiese komponente.

- (a) Die hooflettergebruik kom dus by alle selfstandige naamwoorde voor wat ook plekname is, byvoorbeeld *Ecke, Gebiet, Küppchen, Wasser*, ensovoorts, behalwe by selfstandige naamwoorde wat as generiese terme voorkom as die tweede of die derde komponent van samestellings wat aanmekaar geskryf is. Hier word die tweede en die derde komponent met kleinletters geskryf, byvoorbeeld:

Sechskamelbaum, Sonntagsbrunnrivier, Vierzinkenberg.

- (b) Hooflettergebruik kom ook by ander rededele voor soos voorsetsels, sommige lidwoorde, adjektiewe, telwoorde en bywoorde wat as deel van 'n naam optree en los geskryf is, byvoorbeeld:

An den Schafweiden, Der Dicke Wilhelm, Der Lange Forst, Die Drei Kaiserkuppen, ensovoorts.

Wat opval is dat dié rededele meestal met hoofletter geskryf word as hulle in los verbindings of as die eerste deel van sintaktiese groepe voorkom, byvoorbeeld:

Kleine Lange Wand, Rote Sandberge, ensovoorts.

Dieselfde rededele word egter met kleinletter geskryf sodra die verbinding of woordgroep tot 'n vaste samestelling versmelt (vergelyk (a)), byvoorbeeld:

Ausspannplatz, Vierzinkenberg, Zwiebelhochebene.

- (c) Hooflettergebruik by en die los skryf van die generiese term kom ook voor by plekname (soos sintaktiese groepe) waarin die eerste komponent met die adjektiewiese *-e* of *-er* voorkom, byvoorbeeld:

Dicker Wilhelm, Goldene Aue, Hoher Schein, Grosser Tigerberg, Langer Heinrich, Weisser Berge.

'n Ander rede vir die gebruik van hoofletters in bogenoemde struktuur-tipes lê waarskynlik daarin dat die eienaam basies as 'n selfstandige sin kan funksioneer. Die eienaam is naamlik volwaardig en sinvol en afgerond as selfstandige sintaktiese kategorie, ten spyte van die aard van sy samestellende dele en hul hiërargiese of liniêre interafhanklikheid andersins.

- (d) Die teenoorgestelde van hooflettergebruik, naamlik om selfstandige naamwoorde met kleinletters te skryf, is natuurlik nie in die Duitse toponimikon 'n variasiepatroon nie. Dit kan soos in Afrikaans en Engels in alle vaste samestellings gevind word waar die selfstandige naamwoord van die tweede of derde komponent en die generiese term met kleinletters geskryf word, byvoorbeeld:
Elephantenberg, Sechskamelbaum, Sonntagsbrunnrivier, ensovoorts. (Vergelyk (a)).

5.2.5 Koppeltekengebruik

Die veelvuldige en wisselvallige voorkoms van die koppelteken kan ten dele beskou word as 'n poging om die probleem van die vaste en los skryfwyse en die Duitse taalgevoel vir kapitalisering van die generiese terme te oorkom. Enersyds toon dit die besef dat 'n naam as samestelling 'n begripseenheid vorm en aanmekeer geskryf behoort te word. Andersyds was die koppelteken 'n medium om nog die dele met hooflettergebruik binne die verbinding te onderskei en in hul oorspronklike vorm te behou.

Koppeltekengebruik is hoofsaaklik in onderstaande soorte samestellings waargeneem:

- (a) Verbindings met vreemde woorde, met ander woorde hibridiese vorme, byvoorbeeld:
Churutabis-Sonntagsbrunn, Dunkle-Wand-Punt, Huib-Hochebene, Goreis-Ausspanplatz, Khomas-Hochland, Schweinsberg-Ovikango, Tzamab-Gründorn, ensovoorts.

(b) Verbindings met persoonsname

Voorname

Auguste-Viktoria-Bucht, Georg-Ferdinands-Höhe, Johann-Albrechtsquellen, Wilhelm-Albrechtstal.

Familiename

Buxton-Quelle, Caprivi-Zipfel, Trotha-Kluft.

- (c) Verbindings met ouderdomsonderskeidings soos *Alt* en *Neu*. By hierdie konstruksies is daar 'n neiging om die onderskeidende attributiewe elemente met reeds bestaande plekname of oordragsvorme los te skrywe of met koppelteken aan te toon, byvoorbeeld:

Kombinasies met *Alt*

los

met koppelteken

Alt Heusis

Alt-Tolene

Alt Maltahöhe

Alt Seeis

Alle ander samestelling met *Alt* is vas geskrywe, byvoorbeeld

Altdorn, Altenstein, Altmark, ensovoorts.

Kombinasies met *Neu*

los

met koppelteken

vas

Neu Heusis

Neu-Bremen

Neubrunn

Neu-Franken

Neudamm

Neu-Holsteinburg

Neudorf

Neu-Loore

Neuhaus

Neu-Schwaben

Neuhof

Neu-Simmern

Neuhorst

Neuland

Neumark

Neuschwanstein

Dit wil voorkom of die kombinasies met *Neu* volgens 'n sekere sisteem vas of met koppelteken geskryf word, naamlik met koppelteken waar die slotkomponent van die samestelling 'n reeds bestaande toponiem (oor-

dragsvorm) is soos in bogenoemde voorbeelde. Andersins vas, waar die slotkomponent 'n gewone selfstandige naamwoord (soortnaam) is, of die geheel 'n naamoordrag is soos *Neumark*, *Neuschwanstein*, ensovoorts.

- (d) Verbindings met windrigtings soos *Nord*, *Ost*, *Süd*, *West*, byvoorbeeld: *Aninus-Süd*, *Dawignab-Nord*, *Tsams-West* en *Zannarib-Ost*.
- (e) Verbindings met grootte-onderskeidings soos *Gross* en *Klein*, byvoorbeeld: *Gross-Vley*, *Gross-Tsaub*, *Klein-Omaruru* en *Klein-Otavi*.

5.2.6 Umlautteken

Variasiepatrone by die gebruik van die umlautteken is waargeneem by ouer en meer resente bronne, in amptelike en nie-amptelike gebruik, handskrifte of getikte weergawes, ensovoorts. Hierdie variante het meestal ontstaan as gevolg van andertaliges se onkunde ten opsigte van die skryfwyse daarvan of weens tegniese probleme met tikmasjiene waarop geen umlautteken (deelteken) voorgekom het nie, ensovoorts. Die pleknaamvoorbeelde met umlaut *a* *o* *u* is derhalwe afwisselend voorgestel as *ae* x *ä*, *oe* x *ö*, *ue* x *ü*, of gewoon *a*, *o* en *u* in enkele gevalle.

ae x *ä* x *a*

Faecherberg x *Fächerberg* x *Facherberg*
Jaegersquell x *Jägersquell* x *Jagersquell*
Maerckerpforte x *Märckerpforte*, ensovoorts.

oe x *ö* x *o*

Koenigsacker x *Königsacker* x *Konigsacker*
Loewenberg x *Löwenberg*
Maltahöhe x *Maltahohe*
Schoenwalde x *Schönwalde*, ensovoorts.

ue x *ü* x *u*

Grünau x *Grunau*
Grueneberg x *Grüneberg*
Luetzelhohe x *Lützelhöhe* x *Lutzelhöhe*
Suederecke x *Süderecke*, ensovoorts.

5.3 Morfosintaktiese kenmerke van Duitse toponieme

Hierdie afdeling behels onder andere die interne sintaksis of morfologiese bousels, dit wil sê die rededele waaruit die plekname saamgestel is; die voorkoms van ander soorte morfeme soos fleksie- en afleidingsmorfeme in reliktiese vorm, ensovoorts. Daarbenewens word die eksterne sintaksis of die verhouding van die plekname tot ander sintaktiese kategorieë in sinsverband ondersoek wat die sintaktiese valensie van die plekname weerspieël.

Op die morfosintaktiese vlak van die formele taalkundige ontleding word van die aanname uitgegaan dat die plekname morfologies en sintakties op sinchroniese en diachroniese vlak ontleed kan word in wortels, affikse, ensovoorts. Daardeur kan sekere sintagmatiese strukture en paradigmatiese sisteme blootgelê word wat eie is aan die Duitse toponieme in die ondersoekgebied. Uiteraard kan slegs enkele van hierdie aspekte in hierdie studie bespreek word.

Die morfosintaktiese beskrywing van eiename word onder andere deur Algeo (1973:20) opgesom na aanleiding van drie aspekte van sintaktiese valensie, naamlik

"The syntactic criteria most often cited are that proper nouns (1) are not used in the plural, (2) are not used with the range of articles available to common nouns, and (3) do not accept restrictive clauses as modifiers".

Hierdie sintaktiese aspekte van die eiennaam in die algemeen en plekname in die besonder word in die laaste afdeling onder die loep geneem.

Die samevoeging van twee of meer morfeme of wortels is 'n struktuurbeginsel wat deurgaans in die taal werkzaam is, ook by die vorming van nuwe saamgestelde plekname. Waar die morfeem as die kleinste betekenisdraende struktuurelement onderskei en gedefinieer word, kan dit as beskrywingsterm in die onomastiek miskien problematies wees. Tog word die aanname hier ondersteun, dat alhoewel plekname nie beskrywende of lopende leksikale betekenis het of hoef te hê nie (Van Langendonck 1978:64, 71-74), die ondersoek na die grammatikale betekenis en die semantiese representasie van dié toponieme wel die ontleding van morfeme en morfosintaktiese strukture kan akkommodeer.

Van Langendonck (1978:65) voer aan dat die naamwoordelike kenmerke van eiename juis bevestig word deur hierdie morfologiese afleidingsmoontlikhede, alhoewel dan nie in dieselfde mate as gewone soortname nie. Om hierdie rede word die voorkoms van sekere gefossileerde fleksie- en afleidingsmorfeme in die Duitse plekname ondersoek, veral dié wat grammatikale of sintaktiese begrippe uitdruk of uitgedruk het.

5.3.1 Interne sintaksis

Die vorm van Duitse plekname in Suidwes-Afrika is oorwegend morfemies kompleks. Hierdie toponieme is onder andere samestellings wat uit twee of meer wortels saamgevoeg is, met of sonder verbindingsmorfeme, afleidings- of fleksiemorfeme. Twee soorte morfemies komplekse toponieme kan hiervolgens onderskei word, naamlik egte of suiwer samestellings van twee of meer wortels, en onegte, nie-suiwer, geflekteerde of afgeleide samestellings (Schmitz 1981:498-499, 500-501). 'n Onderskeid kan getref word tussen egte samestellings enersyds en onegte of geflekteerde samestellings andersyds.

Egte samestellings: Die spesifieke term is 'n nie-geflekteerde stam. Die patroon hier is dat die spesifieke term uit 'n verskeidenheid reedele kan bestaan, maar dat die generiese terme meestal 'n soortnaamwoordelike substantief is.

Onegte samestellings: Die spesifieke term toon 'n geflekteerde of afgeleide stam. Die geflekteerde vorm bestaan uit fleksiemorfeme wat vanuit 'n sintaktiese verband bygevoeg is tot die stam en op onder andere kasus, genus of getal, ensovoorts kan dui.

Op die morfosintaktiese vlak van die formele ontleding word van die veronderstelling uitgegaan dat hierdie samestellings van verskillende morfeemklasse 'n nuwe paradigma vorm, naamlik eiename, ook toponieme soos in hierdie studie bespreek.

- (1) Samestellings waarvan die wortels ongeflekteerde onafgeleide vorme bevat, met ander woorde morfemies komplekse toponieme wat egte samestellings is en uit twee wortels bestaan, byvoorbeeld:

(a)	s.nw.	+	s.nw.	(b)	b.nw.	+	s.nw.
	Adler-	+	-horst		Alt-	+	-dorn
	Berg-	+	-weide		Bitter-	+	-brunn
	Blum-	+	-tal		Bläss-	+	-kopf
	Blut-	+	-pütz		Blau-	+	-kehl
	Bogen-	+	-fels		Brack-	+	-wasser
	Busch-	+	-pfanne		Braun-	+	-fels
	Dorn-	+	-wald		Fahl-	+	-gras
	Gift-	+	-kuppe		Grau-	+	-hof
	Glas-	+	-rücken		Grün-	+	-dorn
	Hirsch-	+	-grund		Hoch-	+	-feld
	Jäger-	+	-hof		Hohl-	+	-weg
	Kamel-	+	-feld		Klein-	+	-wasser
	Loch-	+	-kuppe		Neu-	+	-brunn
	Not-	+	-weide		Rot-	+	-berg
	Quell-	+	-ort		Schoen-	+	-walde
	Schackal-	+	-kuppe		Tief-	+	-wasser
	Tempel-	+	-hof		Weiss-	+	-eck
	Wild-	+	-heim		Weiss-	+	-fläche
(c)	b.nw.	+	eienaam	(d)	ww.	+	s.nw.
	Gross	+	Omaruru		Ausspann-	+	-platz
	Klein	+	Okombahe		Grab-	+	-wasser
					Pack-	+	-riem
(e)	bw.	+	s.nw.	(f)	bw.	+	eienaam
	Hinter-	+	-land		Ober-	+	Packriem
	Mitten-	+	-wald		Ober-	+	Stolzenfels
	Obern-	+	-dorf				
	Ober-	+	-posten				
	Ober-	+	-wasser				
	Unter-	+	-see				

(g)	telw.	+	s.nw.	(h)	persoonsnaam	+	s.nw.
	Doppel-	+	-kopf	Alex-	+	-eck	
	Drei-	+	-huk	August-	+	-felde	
	Ein-	+	-baum	Bismarck-	+	-felsen	
	Sechs-	+	-kamelbaum	Buchholz-	+	-brunn	
	Zwei-	+	-spitz	Clara-	+	-tal	
				Elizabeth-	+	-bucht	
				Günther-	+	-berg	
				Julius-	+	-tal	
				Ludewig-	+	-bucht	
				Voigts-	+	-land	
				Von Moltke-	+	-rivier	

(2) Samestellings wat uit drie of meer wortels bestaan of reeds bestaande name bevat, byvoorbeeld:

(a)	s.nw.	+	s.nw.	+	s.nw.
	(Blum-	+	-fisch)-	+	-rivier
	(Blut-	+	-wurst)-	+	-pad
	(Busch-	+	-mann)-	+	-kuppe
	(Feigen-	+	-baum)-	+	-wasser
	(Feld-	+	-schuh)-	+	-horn
	(Kalk-	+	-ofen)-	+	-fluss
	(Kamel-	+	-baum)-	+	-rivier
	(Sturm-	+	-vogel)-	+	-bucht
	(Wetter-	+	-fels)-	+	-rivier
	(Vogel-	+	-feder)-	+	-berg

(b)	b.nw.	+	s.nw.	+	s.nw.
	(Dunkle	+	Wand)	+	Punt ⁹⁾
	(Grün-	+	-dorner)-	+	-fläche
	Grosser	+	(Tiger-	+	-berg)
	Kleine	+	(Münzen-	+	-berg
	(Nau-	+	-kluft)-	+	-rivier
	Rote	+	(Sand-	+	-berge)
	(Schwarz-	+	-eck)-	+	-berg

(c)	b.nw.	+	s.nw.	+	s.nw.	+	s.nw.
	<i>Bunt-</i>	+	<i>-((feld-</i>	+	<i>-schuh)-</i>	+	<i>-horn)</i>
(d)	b.nw.	+	b.nw.	+	s.nw.		
	<i>Kleine</i>	+	<i>(Lange</i>	+	<i>Wand)</i>		
(e)	s.nw.	+	b.nw.	+	s.nw.		
	<i>Zwiebel-</i>	+	<i>-(hoch-</i>	+	<i>-ebene)</i>		
(f)	s.nw.	+	conj.	+	s.nw.		
	<i>Graf</i>	+	<i>und</i>	+	<i>Gräfin</i>		
(g)	s.nw.	+	ww.	+	s.nw.		
	<i>Gras-</i>	+	<i>-ablade-</i>	+	<i>-platz</i>		
(h)	persoonsname			+	s.nw.		
	<i>(Auguste</i>	+	<i>Viktoria)</i>	+	<i>-Bucht</i>		
	<i>(Georg</i>	+	<i>Ferdinand)-</i>	+	<i>-höhe</i>		
(i)	lidw.	+	b.nw.	+	persoonsnaam		
	<i>Der</i>	+	<i>Alte</i>	+	<i>Römer</i>		
	<i>Der</i>	+	<i>Dicke</i>	+	<i>Wilhelm</i>		
	<i>Der</i>	+	<i>Grosse</i>	+	<i>Tigerberg</i>		
	<i>Der</i>	+	<i>Lange</i>	+	<i>Heinrich</i>		
(j)	telw.	+	s.nw.	+	s.nw.		
	<i>(Drei</i>	+	<i>Kaiser)-</i>	+	<i>-kuppen</i>		
	<i>(Drei-</i>	+	<i>-master)-</i>	+	<i>-bai</i>		
	<i>(Drei-</i>	+	<i>-zack)-</i>	+	<i>-berg</i>		
	<i>(Vier-</i>	+	<i>-kuppen)-</i>	+	<i>-berg</i>		
	<i>(Vier-</i>	+	<i>-zinken)-</i>	+	<i>-berg</i>		
	<i>(Zwei-</i>	+	<i>-kuppen)-</i>	+	<i>-berg</i>		

5.3.2 Eksterne sintaktiese relasies

5.3.2.1 Samestellings wat geflekteerde en/of afgeleide morfeme bevat, met ander woorde onegte, nie-suiwer samestellings.

Die voorkoms van fleksiemorfeme soos weerspieël in geflekteerde pleknaamsamestellings kan sintakties bepaal wees. Verskillende soorte fleksiemorfeme is by Duitse toponieme aangetref wat morfosintakties gedetermineer is na aanleiding van grammatiese kategorieë en sintaktiese reëls. Hierdie fleksiemorfeme druk sintaktiese relasies tussen woorde uit en is dus ook van toepassing op die vlak van die frase of sin.

Die voorkoms van hierdie fleksiemorfeme by pleknaamsamestellings is oorspronklik deur die sintaktiese reëls bepaal wat ter sprake was by die toekenning en gebruik van die pleknaam. Die bogenoemde morfeme kan dus grammatiese verbuigings of uitgange aandui van getal (numerus), geslag (genus), naamval (kasus) en ander verboë kategorieë soos b.nw.-, ww.- en s.nw.-verbuigings, diminutiefvorme, lidwoorde, ensovoorts.

Hierdie geflekteerde dele word gewoonlik slegs as relikte waargeneem in die formele representasie van plekname. Dit word volgens Van Langendonck (1979:184) nie uitgedruk in of as deel van die naamsvorme self waargeneem nie, maar aan die periferie daarvan soos in die lidwoordgebruik en suffikse opgemerk. Plekname verskil dus van die gewone soortnaamwoordelike kategorie en ander sintaktiese kategorieë daarin dat van hierdie reliktiese uitgangsvorme behoue bly in die interne sintaksis van die naam. Dit impliseer dikwels in die verhoudingsvalensie of eksterne sintaksis van die name ook 'n verlies aan grammatikaliteit.

(a) Getal

Wat die grammatikale kategorie van getal van eiename betref, is die konsensus dat hulle numeratief neutraal of nie-telbaar is nie (Leys 1965:14,17) of verdeelde verwysing ("divided reference") het (Van Langendonck 1978:70). Die onderliggende aanname wat ook vir toponieme geld, is die inherente enkelvoudigheid en uniekheid van eiename, met

ander woorde die naam is enkelvoudig ten spyte van meervoudsmorfeme wat in sy samestellende dele mag voorkom. Van Langendonck (1978:70) voer verder aan dat eiename semanties enkelvoudig is omdat hulle ook morfologies enkelvoudig is. Selfs die skynbare meervoudsvorme soos die kollektiewe plurale of "pluralia tantum"- (Van Langendonck 1978:70) gevalle, byvoorbeeld *Rote Sandberge, Drei Kaiserkuppen*, ensovoorts is eintlik enkelvoudig omdat hulle primêr in hul verwysing uniek en bepaald, dit wil sê spesifiek is.

Die naam is dus steeds 'n enkelvoudige en unieke verwysing op grond van sy spesifieke aard en inherente bepaaldheid selfs as die generiese term grammaties in die meervoudsvorm staan, vergelyk bogenoemde en voorbeelde soos *Dreckkuppen, Charlottenfelder, Winkelshütten*, ensovoorts. Ook in gevalle waar die spesifieke term 'n meervoudige bepaler is (soos plekname met telwoorde wat meer as een aantoon, vergelyk *Dreikopf, Dreizackberg, Sechskamelbaum, Vierkuppenberg*, ensovoorts), is daar geen voorspelbare sisteem of patroon waarvolgens die meervoudsvorme deur die relasie telwoord en soortnaamwoord gedetermineer word nie. Die naam bly as sodanig enkelvoudig want, soos Van Langendonck (1978:70-71) tereg opmerk, selfs in die kollektiewe meervoud is daar 'n element van enkelvoudigheid.

Geflekteerde vorme wat op getal betrekking het, is dikwels moeilik identifiseerbaar. Volgens Debus (1980:192) kom daar onder sekere voorwaardes verskeie meervoudsmorfeme voor by eiename. Hulle word slegs in sekere struktuurtypes aangetref (veral die *-s* -meervoudsvorm) en verander nie die wesentlike enkelvoudige karakter van die naam as sodanig nie.

Alhoewel die pleknaam as geheel dus enkelvoudig is, kan die dele van die homonieme soortnaamwoorde waaruit hierdie name diachronies ontwikkel het, myns insiens 'n grammatiese meervoud toon, soos

- (i) Samestellings met getalle of telwoorde wat numeratief meer as een is soos bogenoemde voorbeelde en *Dreikaiserkuppen, Vierzinkenberg*, ensovoorts. By hierdie pleknaamstruktuur word die meervoudsvorme nie deur die verhouding telwoord + soortnaamwoord op sistematiese wyse gedetermineer nie.

Dikwels is uitsonderings waargeneem, vergelyk

telw. (mv.)	+	s.nw. (ekv.)
<i>Drei-</i>	+	<i>-huk</i>
<i>Drei-</i>	+	<i>-kopf</i>
<i>Zwei-</i>	+	<i>-spitz</i>

telw. (mv.)	+	s.nw. (ekv.)	+	s.nw. (ekv.)
<i>Drei-</i>	+	<i>-(kamel-</i>	+	<i>-baum)</i>
<i>Drei-</i>	+	<i>-master-</i>	+	<i>-bai</i>
<i>Drei-</i>	+	<i>-zack-</i>	+	<i>-berg</i>
<i>Sechs-</i>	+	<i>-(kamel-</i>	+	<i>-baum)</i>
<i>Vier-</i>	+	<i>-zack-</i>	+	<i>-berg</i>

telw. (mv.)	+	s.nw. (mv./ekv.)	+	s.nw. (mv./ekv.)
<i>Drei</i>	+	<i>Kaiser-</i>	+	<i>-kuppen</i>
<i>(Vier-</i>	+	<i>-kuppen)-</i>	+	<i>-berg</i>
<i>(Vier-</i>	+	<i>-zinken)-</i>	+	<i>-berg</i>
<i>(Zwei-</i>	+	<i>-kuppen)-</i>	+	<i>-berg</i>

(ii) Ander pleknaamsamestellings waarin kollektiewe plurale voorkom wat op die topografiese entiteite van toepassing is, maar as name enkelvoudig bly.

s.nw. (ekv.)	+	s.nw. (mv.)
<i>Dreck-</i>	+	<i>-kuppen</i>
<i>Hundskopf-</i>	+	<i>-berge</i>
<i>Jagd-</i>	+	<i>-kuppen</i>
<i>Kaisers-</i>	+	<i>-felden</i>
<i>Panzer-</i>	+	<i>-kuppen</i>
<i>Porphy-</i>	+	<i>-kuppen</i>

persoonsnaam	+	gen./ø	+	s.nw. (mv.)
<i>Charlotte-</i>	+	<i>-n-</i>	+	<i>-felder</i>
<i>Johann Albrecht-</i>	+	<i>-s-</i>	+	<i>-quellen</i>
<i>Klinghardt-</i>	+	<i>-s-</i>	+	<i>-berge</i>
<i>Winkel-</i>	+	<i>-s-</i>	+	<i>-hütten</i>

b.nw.	+	s.nw. (mv.)		
<i>Finster-</i>	+	<i>-bergen</i>		
<i>Rote-</i>	+	<i>-berge</i>		
<i>Weisser-</i>	+	<i>-berge</i>		
<i>Zieren-</i>	+	<i>-berge</i>		
b.nw.	+	s.nw. (ekv.)	+	s.nw. (mv.)
<i>(Nau-</i>	+	<i>-kluft)-</i>	+	<i>-berge</i>
<i>Rote</i>	+	<i>(Sand-</i>	+	<i>-berge)</i>
s.nw. (mv.)	+	s.nw. (mv.)		
<i>Giraffen-</i>	+	<i>-berge</i>		
<i>Latschen-</i>	+	<i>-berge</i>		
<i>Zacken-</i>	+	<i>-berge</i>		
<i>Ziegen-</i>	+	<i>-berge</i>		
s.nw. (ekv./mv.)	+	s.nw. (ekv.)		
<i>Affen-</i>	+	<i>-berg</i>		
<i>Affen-</i>	+	<i>-rücken</i>		
<i>Blumen-</i>	+	<i>-tal</i>		
<i>Blumen-</i>	+	<i>-felde</i>		
<i>Dornen-</i>	+	<i>-pfanne</i>		
<i>Elephanten-</i>	+	<i>-berg</i>		
<i>Elephanten-</i>	+	<i>-fluss</i>		
<i>Eulen-</i>	+	<i>-ruh</i>		
<i>Felsen-</i>	+	<i>-quell</i>		
<i>Geister-</i>	+	<i>-berg</i>		
<i>Glocken-</i>	+	<i>-berg</i>		
<i>Heliographen-</i>	+	<i>-berg</i>		
<i>Löwen-</i>	+	<i>-berg</i>		
<i>Schanzen-</i>	+	<i>-berg</i>		
<i>Schnepfen-</i>	+	<i>-rivier</i>		
<i>Straussen-</i>	+	<i>-nest</i>		
<i>Unken-</i>	+	<i>-fels</i>		

In laasgenoemde twee kategorieë kan die oënskynlike meervoudsmerker *-(e)n* verwar word met die verboë genitiefuitgang en dan eerder as 'n fleksiemorfeem beskou word.

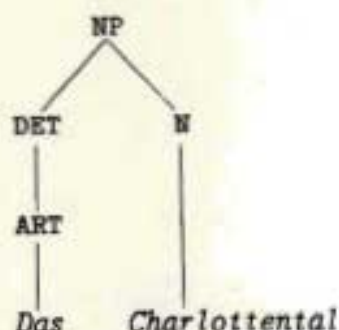
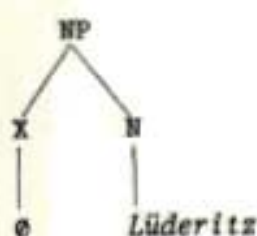
(b) Naamval

Alle eiename en dus ook plekname staan normaalweg in die nominatiewe naamval. Die nominatief is, soos die term aandui, die naamval van die nomen = naam = nominatief (Watermann 1963:8). Alhoewel die kasus van die pleknaam derhalwe primêr nominatief is, word enkele ander reliktiese kasusgevalle tog in plekname opgemerk wat 'n geflekteerde vorm uitdruk. Fleksiomorfeme wat die kasus anders as die nominatiewe naamval van dele, of die naam as geheel, reflekteer, is in enkele oorblywende struktuurtypes opgemerk. Veral die genitief figureer in pleknaamsamestellings by die persoonsnaamkomponent ter aanduiding van eienaarskap of besitting. Die datief kom selde voor, behalwe in enkele gepetriefeerde voorsetselfrases, ander sintaktiese relasies soos sinsnedesamesmelting, ensovoorts.

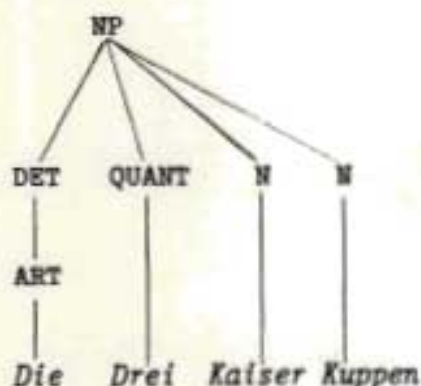
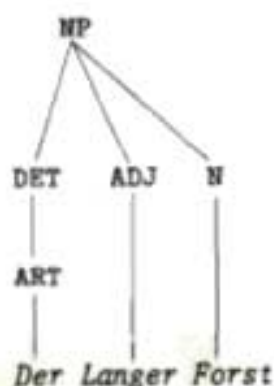
Die plekname val volgens hul semantiese representasie (grammatikaal) en funksioneel as toponimiese verwysingsetiket in die sintaktiese kategorie van die naamwoordstuk en kan vergelyk word met die naamwoordelike konstituentestruktuur.

Volgens Algeo (1973:10), Van Langendonck (1978:65-67), en andere word eiename universeel op grammatiese vlak beskou as behorende tot die verwante klas van selfstandige naamwoorde (N) en tree in die naamwoordstuk of -frase (NP) op. Tog onderskei eiename hulle van gewone selfstandige naamwoorde deur hulle ongemarkeerdheid met betrekking tot semanties-sintaktiese strukture, vergelyk Van Langendonck (1978:71): "...the unmarked status of the PNs ... Among all 'full' NPs, the PN manifests itself as the least marked. The notion of markedness is interpreted here as semantic-syntactic complexity both in surface and deep structure".

Omrede plekname as naamwoordstuk beskryf word en ook so optree, staan pleknaamsamestellings as nominale frases in die frasestruktuur van sinne bekend en is die naamval gewoonlik nominatief. Die semantiese representasie (SR) toon derhalwe 'n tipiese naamwoordelike karakter (Van Langendonck 1978:65-67) van die aard lidwoord of (DET) @ lidwoord + selfstandige naamwoord (N), byvoorbeeld:

Hierdie naamwoordstuk kan uitgebrei word deur 'n byvoeglike naamwoord (ADJ) of 'n telwoord (QUANT). In die vorm as pleknaam, verloor die adjektief en telwoord hul onafhanklike woordstatus.

Plekname word selde verder geflekteer in ander naamvalle en slegs die genitief en enkele datiefgevalle is in versteende vorme waargeneem. In die fleksie van die naamvalle bestaan daar dus 'n duidelike verskil tussen die einame (plekname) en die gewone soortnaamwoorde (Debus 1980:192).

(1) Genitiefgevalle

Plekname met genitiefsbetrekkinge word deur die fleksiemorfeem $-(e)n$ of $-s$ aangetoon waar die eerste komponent of spesifieke term 'n persoonsnaam of selfstandige naamwoord, titel of een of ander genitiefbetrekking aandui. In die pleknaamsamestelling word hierdie genitiefmorfeem $-(e)n$ of $-s$ egter as 'n funksielose genitiefmerker beskou (Gyger 1982:8). Dié genitiefmerkers word funksieloos en betekenisloos binne die konteks van 'n pleknaam omrede die pleknaam se leksikale of inhou-

delike betekenis irrelevant word. Om dié rede het die genitiefmerkers in talle plekname met die struktuur *persoonsnaam + genitiefmerker / Ø + s.nw.* weggeval, byvoorbeeld:

Idatal in plaas van *Idastal*

Kaiser Wilhelmberg in plaas van *Kaiser Wilhelmsberg*

Ludwigshafen in plaas van *Ludwigshafen*, ensovoorts.

Persoonsnaam + genitiefmorfeem (n) + s.nw.

<i>Agathe-</i>	+	-n-	+	-hof
<i>Charlotte-</i>	+	-n-	+	-felder
<i>Elise-</i>	+	-n-	+	-höhe
<i>Helene-</i>	+	-n-	+	-hof
<i>Marie-</i>	+	-n-	+	-fluss

Persoonsnaam + genitiefmorfeem (s) + s.nw.

<i>Alfred-</i>	+	-s-	+	-höhe
<i>Baumgart-</i>	+	-s-	+	-brunn
<i>Blank-</i>	+	-s-	+	-damm
<i>David-</i>	+	-s-	+	-drehe
<i>Delbrück-</i>	+	-s-	+	-höhe
<i>Eduard-</i>	+	-s-	+	-felde
<i>Friedrich-</i>	+	-s-	+	-felde
<i>Halberstadt-</i>	+	-s-	+	-farm
<i>Ida-</i>	+	-s-	+	-tal
<i>Isak-</i>	+	-s-	+	-brunn
<i>Karl-</i>	+	-s-	+	-brunn
<i>Mundt-</i>	+	-s-	+	-farm
<i>Voigt-</i>	+	-s-	+	-grund

s.nw. + genitiefmorfeem (n of s) + s.nw.

<i>Affe-</i>	+	-n-	+	-berg
<i>Esel-</i>	+	-s-	+	-kuppe

<i>Esel-</i>	+	<i>-s-</i>	+	<i>-ruh</i>
<i>Geier-</i>	+	<i>-s-</i>	+	<i>-berg</i>
<i>Jäger-</i>	+	<i>-s-</i>	+	<i>-quell</i>
<i>Kaiser-</i>	+	<i>-s-</i>	+	<i>-felden</i>
<i>Pavian-</i>	+	<i>-s-</i>	+	<i>-kopf</i>
<i>Schwein-</i>	+	<i>-s-</i>	+	<i>-berg</i>
<i>Teufel-</i>	+	<i>-s-</i>	+	<i>-bach</i>
<i>Wolf-</i>	+	<i>-s-</i>	+	<i>-tal</i>

(ii) Datief-gevalle

Die datief is slegs in onderstaande twee plekname waargeneem, naamlik die met 'n voorsetselfrase as bodemstruktuur. Die voorsetselfrases *an* en *vor* bepaal die datief. Die pleknaamsamestellings het dus 'n determinatief in die datief behou.

Voorsetselfrase + artikel + s.n.w.

<i>An</i>	+	<i>den</i>	+	<i>Schafwelden</i>
<i>Vor</i>	+	<i>dem</i>	+	<i>Durst > Vormdurst</i>

(*Vormdurst* is 'n sametrekking deur proklisis, assimilasie en elisie van bogenoemde frase

Klisis, meer besonder proklisis: *Vor dem Durst*
 > *Vordem Durst*
 > *Vordemdurst*

Assimilasie van /d/ > *Voremdurst*
 elisie van /θ/ > *Vormdurst*).

(iii) Optatiewe (wens-)frases as pleknaamsamestellings

Glückauf!
Mahlzeit!
Prosit!

Hierdie voorbeelde kan as mikrosintaktiese vorme beskou word (Cyger 1982:10) en het streng gesproke geen nominatiewe vorm as oorsprong

nie. Vergelyk egter ander mikrosintaktiese strukture (Bach 1953:120-122) soos die konjunksie *Graf und Gräfin* waarin 'n voegwoord (CONJ) voorkom. Die semantiese representasie is steeds dié van 'n gelykstellende naamwoordstuk in die nominatiewe naamval.

Ander interessante mikrosintaktiese strukture is dié waarin werkwoorde voorgekom het, byvoorbeeld *Ausspann(en)platz* en *Grasablage(n)platz* wat binne die pleknaamkonteks die werkwoordstatus verloor. In die geval van *Grasablageplatz* is die werkwoord inderdaad heeltemal geëlideer tot *Grasplatz* en is die semantiese representasie van dié naam verskillend van die oorspronklike vorm:

s.nw.	+	ww.	+	s.nw.	>	s.nw.	+	s.nw.
<i>Gras</i>	+	<i>ablage(n)</i>	+	<i>platz</i>	>	<i>Gras</i>	+	<i>platz</i>

Daar kan dus in aansluiting by Oliva (1978:227-228) in beginsel slegs twee naamgroepe onderskei word:

- (1) Eiename wat slegs in die nominatief singularis van die soortnaam funksioneer.
- (2) Die grondvorm van die naam is die vorm van een van die indirekte naamvalle van die soortnaam, vergelyk bogenoemde voorsetsel frasestrukture en werkwoord frasestrukture.

Die versteende afgeleide naamvalle soos in bogenoemde voorbeelde is uitsonderings. Die generiese term van die pleknaamsamestelling kan andersins in die sintaktiese verband in sinsgebruik verander na aanleiding van die kasus wat deur die sinsverband, die voorsetsels, werkwoorde en ander sintaktiese kategorieë bepaal word, byvoorbeeld:

- (1) Ich stand am Rande *des Giraffenberges* (der Berg).
- (2) Auf *der Marlenfläche* weiden viele Wildarten (die Fläche).
- (3) Er schlug sein Zelt schon vor *dem Gamsbocktale* auf (das Tal).

Die naamval van die generiese term verander dus steeds volgens die algemene reëls van die taal. As substantiewe grondwoord volg dit die deklinasiepatroon (verbuiging in naamvalle) van die betrokke selfstandige naamwoord in die gewone taal (Wahrig 1980:21). In sinsgebruik sal

die generiese term dus soos 'n gewone substantief optree en volgens die kasus wat in die spesifieke geval vereis word, verbuig, vergelyk:

- (1) Der Buschbestand *des Kaiser Wilhelmberges* ist sehr spärlich.
- (2) Die Diamanten *des Idarales* lagen verstreut im ganzen Gebiet.

(c) Genus

In Duits word die geslag grammaties deur drie verskillende lidwoorde uitgedruk, naamlik manlik *der*, vroulik *die* en onsydig *das*.

- (i) In plekname waar die lidwoord normaalweg nie figureer nie, word die geslag van die pleknaamsamestelling in sinsgebruik wel gemarkeer deur die onderliggende lidwoord van die soortnaamwoordelike generiese term, byvoorbeeld:

- (1) Am Rande *der Dornenpfanne* stehen viele Dornbäume. (Die Pfanne).
- (2) *Der Ludwigshafen* liegt an der Westküste. (Der Hafen).
- (3) *Das Charlottental* erwies viele Diamantenfunde. (Das Tal).

(Dit is ooglopend dat die verwysing in bogenoemde voorbeelde op die entiteite, en nie die plekname as sodanig, slaan nie. Derhalwe word die lidwoord deur die generiese term bepaal).

- (ii) Die geslag van die eiename word in die gebruik van die lidwoord weer-
spieël (Debus 1980:193). Die verskillende klasse of kategorieë eiename, naamlik persoonsname, plekname, byvoorbeeld berg-, water-, en ander name, wend die lidwoordgebruik verskillend aan. Dit is veral in gevalle waar die naam nie 'n herkenbare soortnaamwoordelike generiese komponent het nie. Debus (1980:193) het verder bevind dat watername oorwegend vroulik is en die vroulike lidwoord neem, alhoewel riviername weer meerendeels die manlike lidwoord toon (byvoorbeeld *der Rhein*). In hierdie ondersoek is dieselfde patrone gevind. Bergname staan oorwegend in die manlike genus met 'n manlike lidwoord, vergelyk *der Bismarckberg*, *der Schwarzkopff*, *der Sattelhügel*, ensovoorts. Daarteenoor staan egter *die Elisenhöhe*, *die Eselskuppe*, ensovoorts.

'n Deurlopende sisteem waarvolgens die genus van plekname optree, kan nie bepaal word nie. Debus (1977:6) het selfs aangevoer dat alle ei-

name eintlik as onsydig beskou moet word, sodra dit as naam toegeken en gebruik word.

- (iii) In Duitse plekname word die geslag van die samestelling alleen deur die geslag van die generiese term bepaal en word geensins deur die spesifieke term beïnvloed nie. Die grammatiese reël dat die genus van die samestelling deur die finale of laaste selfstandige naamwoord bepaal word, geld ook deurgaans in plekname. Die spesifieke term kan van enige aard of geslag wees, of dit kan selfs 'n vreemdwoord wees.
- (iv) As die generiese komponent in 'n grammatiese meervoudsvorm staan, word die lidwoord *die* (mw.), of verbuiginge daarvan, in sinsverband gebruik, byvoorbeeld:
- (1) *Die Drei Kaiserkuppen* liegen östlich von Lüderitzbucht in der Namibwüste.
 - (2) Wir bestiegen *die Porphyrkuppen* im Klinghardtgebirge.
 - (3) Eine Diamantengruben wurde in *den Charlottenfeldern* besucht.
- (v) Geslag (genus) word verder opgemerk in die verboë vorme van adjektiewe met persoonsname, wat manlik of vroulik is, en waar dié adjektiewe déél van die naam is, byvoorbeeld:

vroulik

(die) *Dunkle Wand*

(die) *Kleine Lange Wand*

(die) *Marienfläche*

manlik

(der) *Dicker Wilhelm*

(der) *Langer Forst*

(der) *Langer Heinrich*

Vergelyk ook die bepaling van lidwoordgebruik by manlike, vroulike en onsydige vorme in die afdeling Lidwoordgebruik, paragraaf (e).

(d) Adjektiewese verbuigings

Waar adjektiewese verbuigings voorkom in plekname, hou dit verband met die grammatiese kategorieë van getal, naamval en genus soos by gewone soortnaamwoorde. Daar is by plekname egter geen vaste deurlopende sisteem of patroon waarvolgens die adjektiewe in samestellings flekteer nie. Wat wel waargeneem is, is dat die geflekteerde adjek-

tiewe in hierdie struktuurtipe los van die generiese term geskryf word. In Duitse plekname wissel die fleksie van die attributiewe vorme volgens die relasie tussen die genus van die generiese term en die grammatiese kategorieë wat ter sprake is.

- (i) Vroulike vorme met *-e*
Deutsche Erde, Ebene Erde, Dunkle Wand Punt, Fahle Kuppe, Grosse Bucht, Hohe Acht, Hohe Dün, Goldene Aue, Kleine Bucht, Kleine Lange Wand, Kleine Münzenberge.
- (ii) Manlike verboë vorme met *-er*
Alter Römerberg, Dicker Wilhelm, Grosser Tigerberg, Hoher Berg, Hoher Schein, Langer Heinrich, Langer Forst, Schwarzerberg.
- (iii) Onsydige verboë vorme met *n* of *Ø* verbindingsmorfeem
Charlottental, Fahlgras, Hohental, Pfannental, Träental.
- (iv) Sommige adjektiewiese vorme flekteer egter nie in plekname volgens die verwagte fleksiepatroon daarvan in die gewone nie-propriale konteks nie, byvoorbeeld die onverboë vorme van *Alt, Gross, Klein, Neu* en enkele ander adjektiewe, vergelyk *Altdorn, Dickdorn, Grossvley, Kleinvasser, Neuhaus.*

(e) Lidwoordgebruik

Die inherente bepaaldheid van plekname het tot gevolg dat hulle slegs met die sintaktiese kategorie van determinatiewe soos die bepaalde lidwoord of zero-lidwoord optree.

Die gebruik van die numeratiewe of determinatiewe lidwoord in plekname is van tweërlei aard, naamlik ongemarkeerd, geneutraliseer as zero-lidwoord, of gemarkeerd, bepaald as vaste deel van die samestelling geïntegreer. In laasgenoemde geval kan die lidwoord ook 'n funksionele sintaktiese kategorie wees, wat saam met die eienaam in die naamwoordstuk optree soos in die geval van gewone soortnaamwoorde. Van Langendonck (1978:65,66) meen 'n belangrike verskil bestaan tussen die optrede van determinatiewe by eiename en soortname: "As regards the determiners of genuine PNs and CNs, there is an important difference: whereas appellatives can have indefinite as well as de-

finite articles, PNs can only display definite articles because they are inherently definite”.

Die optrede van die onbepaalde lidwoord in die eksterne sintaksis van die meeste plekname word as redundant aangevoel omdat die pleknaam reeds deur ander inherente eienskappe as determinatief en bepaald gemarkeer is (Debus 1977:8). (Vergelyk ook Leys 1965:17-18). Die onbepaalde lidwoord figureer dus nie in die gewone eksterne sintaktiese relasies van plekname nie en is ook nie by Duitse plekname in Suidwes-Afrika waargeneem nie.

Op die vlak van die eksterne sintaksis, dit wil sê die valensie van die pleknaam in sinsgebruik, kan die lidwoord saam met die pleknaam in die naamwoordstuk of voorsetselfrase optree. Die generiese komponent bepaal die numeratiewe en determinatiewe lidwoord, byvoorbeeld:

Der Zierenberg ist sehr hoch.

Wir reisen an *der Knochenbucht* entlang.

Die Diamanten lagen *im (in dem) Charlottental* wie Pflaumen im Sand.

Sie fuhr *an den Drei Kaiserkuppen* vorbei.

Das Khomas-Hochland ist westlich von Windhoek gelegen.

Ander rededele in die sin kan die gebruik van die lidwoord determineer, byvoorbeeld die gebruik van adjektiewe, 'n voorafgaande werkwoord, voorsetsels, ensovoorts. Vergelyk in dié verband die uiteensetting van Odendal (1983:380-382) ten opsigte van sintaktiese variasiebepalers.

Variasie in die gebruik van die lidwoord.

Volgens Odendal (1983:380-382) is daar vir Afrikaans 5 verskillende variasiebepalers met betrekking tot die gebruik al dan nie van die bepaalde lidwoord by geografiese eiename, naamlik:

- (i) 'n sintaktiese
- (ii) 'n morfologiese
- (iii) styl

- (iv) register en
- (v) 'n historiese parameter.

Hierdie variasiebepalers is ook op Duitse plekname van toepassing, met enkele aanpassings van taalspesifieke faktore.

- (i) Sintaktiese valensie van Duitse plekname in sinsverband word onder andere gedetermineer deur sintaktiese kategorieë soos werkwoorde, voorsetsels, ensovoorts wat deur kasus, genus, getal, en so meer beheers word. Die variasiebepalers is derhalwe baie meer gekompliseerd as dié in die optrede van Afrikaanse plekname in sinsverband.
- (ii) Morfologiese bepalings soos meervoudsvorme, die samestellende dele van die plekname, veral die woordsoort van die generiese term, kan 'n rol speel by die gebruik al dan nie van die lidwoord.
- (iii) Styl en register is, soos Odendal meld, faktore wat bepaal of die
- (+iv) pleknaam met of sonder lidwoord gebruik word, byvoorbeeld om dit in informele kontekste te elideer, of dat dit in gesproke taal makliker weggelaat word as in geskrewe tekste.
- (v) Die historiese verband waarin 'n pleknaam gebruik word, kan by Duitse plekname ook 'n belangrike rol speel. 'n Volledige wetenskaplike vergelykende studie van plekname in ouer en meer resente bronne sou egter nodig wees om meer lig op hierdie variasiepatroon te werp.
- (vi) Daar is verder 'n verskil opgemerk in die gebruik van die lidwoord by benaminge van geografiese entiteite en dié wat verwys na kulturele entiteite. Van Langendonck (1975:604) sien dit as 'n morfeem wat eiename in klasse verdeel: "... like in other Germanic languages, the definite article serves as a classificatory morpheme with PNs .. most the-names denote natural or inanimate names ... zero article is generally found with animate ... and 'cultural' names ..."

In die geval van geografiese entiteite is die lidwoordgebruik in 'n sinskonstruksie met Duitse plekname dikwels onontbeerlik. Die rede hiervoor lê moontlik in die soortnaamwoordelike aard van die generiese term in sodanige samestelling. Hierdie generiese term word steeds as soortnaamwoordelik aanvoel en determineer op daardie vlak steeds die bepaalde lidwoordgebruik, byvoorbeeld:

Das Bismarckgebirge, Das Klinghardtgebirge, Das Khomas-Hochland;
Der Grosse Tigerberg, Der Löwenfluss, Der Schaffluss;
Die Huib-Hochebene, Die Knochenbucht, Die Marienhöhe;
Die Drei Kaiserkuppen, Die Vierzinkenberge, ensovoorts.

Waar die bepaalde lidwoord deel uitmaak van die naam self, word dit in kontekstuele of gewone sinsgebruik nie normaalweg weggelaat nie, byvoorbeeld:

Der Pilz liegt am Rande der *Auasberge*.

Der Lange Heinrich streckt sich zum Nordwesten.

'n Opvatting bestaan dat die lidwoorde in laasgenoemde gevalle eintlik nie determinatiewe is nie, maar dat dit 'n soort sillabe of 'n nominale morfeem is (Raper 1982:7). (Vergelyk ook Van Langendonck 1975:604).

Die name van kulturele entiteite figureer meestal sonder die bepaalde lidwoorde, byvoorbeeld:

⊗ *Albrechts* ist die nächste Station.

Er wohnt schon jahrelang auf ⊗ *Voigtsgrund*.

⊗ *Hedwigslust* ist eine Farm im Bezirk Grootfontein.

Selfs in benaminge van geografiese entiteite wat geen eksplisiete generiese term bevat nie, of wat 'n vorm met zerogeneriese term toon, word die lidwoord as essensiële nominale komponent aangevoel, en word dit deur die implisiete of eksplisiete genus van die pleknaam bepaal, (vergelyk ook die afdeling oor Genus paragraaf (c)), byvoorbeeld:

Der Alte Römer

Der Dicke Wilhelm

Der Finger Gottes

Der Lange Forst

Der Lange Heinrich, ensovoorts.

Simplekse of nie-samegestelde plekname figureer ook deurgaans sonder 'n bepaalde lidwoord tensy dit deur 'n soortnaamwoord gekwalifiseer word, byvoorbeeld:

1. Die runde Kuppe links am Wege heisst *Glocke*.
Der Berg *Glocke* ist rundlich geformt.
Ø Ø *Glocke* ist rundlich geformt.
2. Auf *Quelle* wohnte eine deutsche Familie.
Auf der Farm *Quelle* stehen einige Dornbäume.
Auf *Quelle* stehen einige Dornbäume.

(f) Beperkende bepalings en relatiewe klouse (betreklige sinsnedes)

Op die vlak van die eksterne sintaksis kan verder gekyk word na die valensie van die eiensam/pleknaam met ander sintaktiese kategorieë soos onder andere beperkende bepalings of beperkende relatiewe klouse as bepalings. Soos vroeër aangehaal voer Algeo (1973:20) dit aan as een van die opvattinge oor eiename wat hulle sou onderskei van soortname "... the syntactic criteria most often cited are that proper nouns (3) do not accept restrictive relative clauses as modifiers".

Wat opgeval het by die ontleding van Duitse plekname, is dat die soortnaamwoordelike generiese term dikwels by name van geografiese entiteite 'n determinante rol speel met betrekking tot voorkoms al dan nie van beperkende bepalings en dergelike sintaktiese kategorieë. Waar die soortnaamwoord in 'n pleknaam figureer, word adjektiewe, ander beperkende bepalings, ensovoorts normaalweg in sinsgebruik in die naamwoordstukfrase (NP) van die sin ingevoeg om onder andere die adjektieffrase (ADJP) of voorsetselfrase (PP) uit te brei, byvoorbeeld:

Die weiter nach Norden gelegene *Huib-Hochebene* erhob sich endlich vor uns.

Der hoch emporragende *Kaiser Wilhelmberg* der südlich der Stadt Windhoek liegt, ist Teil der Awasausläufe.

Die nördlich gelegene *Marienfläche* die sich unweit der Giraffenberge ausdehnte, wurde endlich durchquert.

In hierdie pragmatiese gebruik van plekname is dit belangrik om te

onthou dat die naam en die referent 'n eenheid vorm of ko-eksistensiële gebruik word. Omdat die naam en die referent in dié gevalle in die spreekakte onlosmaaklik is, neem die naam telkens 'n relatiewe klous (die betreklike sinsdeel, -sede) of 'n beperkende bepaling asof dit 'n gewone soortnaam is. Neweskikkende bysinne kan dus in die gewone sinsgebruik bygevoeg word (vergelyk die bogenoemde voorbeelde). Dit maak egter nie deel uit van die interne sintaksis van die pleknaam nie en het uiteraard slegs betrekking op die referent of plek, nie op die naam nie.

Waar geen soortnaamwoordelike generiese komponent in die pleknaam voorkom nie, of nie-gerealiseerd is nie, soos dit in name van kulturele entiteite dikwels die geval is, word slegs beperkende bepalinge, adjektiewe, telwoorde, ensovoorts gebruik in samehang met 'n aanwysende of kwalifiserende soortnaamwoord wat die entiteit nader beskryf of identifiseer, byvoorbeeld:

1. Die grosse Uranmine *Rössing* liegt teilweise im Tal.
Die grosse Ø *Rössing* liegt teilweise im Tal.*¹⁰⁾
Ø Ø Ø *Rössing* liegt teilweise im Tal.
2. Die verpachtete Farm *Hedwigshof* steht jetzt leer.
Die verpachtete Ø *Hedwigshof* steht jetzt leer.*
Ø Ø Ø *Hedwigshof* steht jetzt leer.
3. Wir fahren an der zweiten *Station Albrechts* vorbei.
Wir fahren an der zweiten Ø *Albrechts* vorbei.*
Wir fahren an Ø Ø *Albrechts* vorbei.

By die interne sintaksis van pleknaamsamestellings wat onder andere byvoeglike naamwoordkomponente, telwoorde, ensovoorts, bevat, kan die afleiding gemaak word dat hulle eweneens beperkende bepalinge en lidwoorde sal neem in 'n sinskonstruksie waarin dit op die referent en nie die naam betrekking het nie, vergelyk:

Der Alte Römerberg der jetzt nur noch *Alter Römer* genannt wird, steht links am Wege.

Der Dicke Wilhelm an den wir vorbeifahren, ist 1 000 m hoch.

Die Drei Kaiserkuppen die wir nicht photographierten, liegen im Wüstengebiet.

Der Lange Heinrich der in der Nähe von Pforte gelegen ist, ist wirklich ein langer Bergrücken.

Die Vierzackenberge, die wir gestern passierten, waren rötlich getönt im Sonnenuntergang.

Die konklusie ten opsigte van plekname op die formele morfosintaktiese of grammatikale vlak is dus dat sommige daarvan wel reliktiese meervoude kan toon, met die bepaalde lidwoord kan verskyn en in die eksterne sintaksis sekere beperkende bepalings as relatiewe klouse kan neem, ahangende van die konteks. Dit lyk dus asof plekname nie los te make is van die semanties-pragmatiese aspekte daarvan nie, aangesien dit alleenlik op dié vlakke is dat hulle van gewone substantiewe, soortnaamwoorde, ensovoorts verskil.

TAALKONTAK SOOS WEERSPIEËL IN DIE PLEKNAME

6.0 Inleiding

In feitlik al die lande waar verskillende tale naas mekaar bestaan, of mekaar deur verskillende tydperke opgevolg het en in chronologiese lae 'n neerslag gevorm het, kan die uitwerking van sekere vorme van taalkontak, of ten minste meertalige naasbestaan, in die nomenklatuur teruggevind word.

Volgens Zinsli (1976:99) is toponimiese relikte die belangrikste getuienis vir vroeëre taalkontak. As gevolg van die fisiese en taalkontak tussen verskillende taalgroepe in 'n meertalige land (wat soms verskillende nasionaliteite, rasse, stamme, volkere, en so meer insluit), kan plekname uit al die verskillende tale voorkom wat soms in 'n meerdere of mindere mate by die "lenende" taal aangepas is. 'n Komplekse toponimiese situasie ontstaan waaruit 'n eiesoortige pleknaamkorpus tot stand kom. Raper (1983a:101,110) onderskei die gebruik van die term *toponimikon* om na hierdie naamsgebruikskat te verwys in teenstelling met die leksikon. Die wyse waarop leksikale items en toponieme uit ander tale deel word van 'n nuwe toponimikon word deur Algeo (1973:74) uiteengesit: "the name-stock of any language includes potentially the names of all other languages. Whereas appellatives are only exceptionally borrowed, the reverse is true for names".

Taalkontak kan op verskeie vlakke van taalgebruik waargeneem word. Op die onomastiese vlak word dit onder andere in die toponimikon weerspieël. Waar 'n inkomende kultuur- en taalgroep 'n land binnekom, sal daar uiteraard fisiese en taalkontak met die inheemse taal- en kultuurgroepe plaasvind. Die kommunikatiewe funksie van taal noodsaak dikwels 'n vlak van diskoers wat vir albei partye verstaanbaarheid sal bied. Daar vind dus modifikasies of aanpassings plaas en taalinterferensie of -transferensie is dikwels die gevolg.

Hierdie proses van transferensie van taalelemente of sisteme vanuit een taal in 'n ander het 'n sosiale en kommunikatiewe funksie. Met transferensie word hier bedoel die oornome van elemente, kenmerke en reëls uit 'n ander taal. Daar kan volgens Clyne (1980:641-642) tussen verskillende transferensietipes of -vlakke onderskei word, byvoorbeeld leksikaal, semanties, morfemies, fonologies, prosodies, sintakties en grafemies. Vir die doel van hierdie studie word hierdie aspekte of vlakke volgens twee hoofkategorieë ingedeel, te wete die leksikale en die grammatikale vlakke. Op die semanties-pragmatiese vlak is die kommunikatiewe funksie van plekname ook belangrik en dit word in elke naamgebruiker se toponimikon lewendig gehou. Op die terrein van naamgewing vind hierdie kontak uiting op die leksikale vlak in die vertaling van inheemse plekname, die ontstaan van ontlennings, analogievorme en nuutskeppings, die vervanging van endogene deur eksogene name, en op grammatikale vlak deur vermengde vorme soos hibriede en vervormings van allerlei aard, onder andere fonologiese en ortografiese aanpassings, volksetimologieë, ensovoorts.

In die Suidwes-Duitse toponimikon is etlike inheemse plekname sodoende oorgeneem deur verskeie prosesse waaronder ontlening en gedeeltelike vervorming waarskynlik die talrykste was. Die interlinguistiese beïnvloeding in die Suidwes-Afrikaanse nomenklatuur is derhalwe hoogs ingewikkeld en gevarieerd van aard.

6.0.1 Die meertalige konteks in Suidwes-Afrika

Die historiese en sosiokulturele agtergrond van die ondersoekgebied tussen 1812 en 1915 is die verwysingsraamwerk waarin die plekname van die Duitse naamgewers ondersoek word in 'n kontaksituasie met die ander bevolkingslae en taalgroepe wat ook as naamgewers daarin opgetree het.

Die verskillende taalgroepe wat in Suidwes-Afrika met mekaar in aanraking gekom het, was onder andere die San, Khoekhoen, Damara, Herero, Ovambo, Mbanderu en ander Swart bevolkingsgroepe; die Portugese seevaarders, die Franse, Engelse en Amerikaanse walvisvaarders en handelaars, die Hollanders, Afrikaners as Dorslandtrekkers en nederset-

ters, die Engelse sendelinge en handelaars; die Oorlam- en Basterstamme uit die Kaap; en die Duitsers as sendelinge, handelaars, soldate of "Schutztruppe"-lede en nedersetters.

Dié agtergrond van die taalgebruikers wat in 'n sodanige meervolkige en meertalige kontaksituasie verkeer of verkeer het, is 'n belangrike bydraende faktor tot die aard en duur van die taalkontak en die neerslag wat dit agtergelaat het op die plekname van die gebied.

Van al die plekname van die verskillende taalgroepe was die Afrikaans-Hollandse name vir die Duitsers die mees herkenbare en identifiseerbare vanweë die stamverwante Nederduitse oorsprong. Gevolglik is die Afrikaanse plekname makliker verduits as die name uit ander tale, dikwels deur slegs 'n geringe fonologies-ortografiese aanpassing aan te bring soos in *Dornpütz*, *Dreihuk*, *Krumneck*, *Schürfpens*, uit *Doornputs*, *Draaihoek*, *Kromnek*, *Skurfpens*.

Die sosiokulturele agtergrond waarteen taalkontak in Suidwes-Afrika plaasgevind het, moet as katalisator in gedagte gehou word wat daartoe aanleiding gegee het dat Duitse vertalings en vervormings van inheemse plekname ontstaan het.

Die taalsituasie was sodanig dat die Duitsers en die Namas, die Duitsers en die Hereros, "taalvreemdes" vir mekaar was. Die Duitse koloniseerders was grotendeels nie twee- of meertalig nie, behalwe enkele uitsonderings soos sendelinge en sommige handelaars, maar die Namas was wel. Die Oorlamme en Basters was ook 'n vorm van Nederlands of Afrikaans magtig. Afrikaans was van vroeg in die 19de eeu af reeds die algemene omgangstaal in Suidwes-Afrika. Die Afrikaanssprekende Basters het hulle reeds van 1868-1870 in die gebied rondom Rehoboth gevestig (Trümpelmann 1933:143). Daarby was Afrikaans immers nou verwant aan Duits en het vir die Duitse koloniseerders soos Platduits geklink (Trümpelmann 1933:144).

Met die San-, Nama- en Hereroname het die Duitsers egter baie probleme ondervind. Die San- en Namaplekname met hul ongewone klapklanke en die lang Herero-tongknopers, soos in *Otjihaenamaparera*, *Ondundozo-*

nananandana en *Otjiamanongombe*, is sprekende voorbeelde waarmee die Duitsers naamkundig geworstel het. Hierdie vreemde name, waarvan verskillende klapklanke en aaneengerygde sillabes die uitstaande kenmerke was, was vir die koloniseerders 'n fisiese en tegniese struikelblok. Artikulatoriese en ortografiese probleme het die proses van verduitsing van hierdie inheemse plekname bespoedig. Dit het tot gevolg gehad dat hulle op groot skaal in Duits vertaal is, of deur Europese name vervang is.

Studies wat spesifiek na die taalkontak en taalvermengingsituasie in Suidwes-Afrika verwys, is onder andere dié van Schlegemann (1929), Trümpelmann (1933), Nöckler (1963) en Nienaber & Raper (1977, 1980). Taalbeïnvloeding en -vermenging het volgens bogenoemde skrywers op verskeie vlakke van taalkontak plaasgevind. Dit word ook in die plekname van die land gereflekteer. Die oorsake van taalbeïnvloeding en -vermenging of transferensie het naamlik 'n taalkundige sowel as 'n sosiokulturele oorsprong (Weinreich 1953:1).

Die status van Duits as die amptelike taal in Suidwes-Afrika tydens die koloniale periode (1884-1915), het die kultuurhistoriese klimaat en taalkontaksituasie geskep waarin Duits as dominante invloed aangevoel is. Dit het verdere momentum gekry met die amptelike beleidsriglyne ten opsigte van naamgewing wat in 1912 deur goewerneur Seitz uitgevaardig is en waarin die verduitsing van inheemse plekname voorgestel is (Coetzee 1985:4-5).

6.0.2 Die rol van die historiese, geografiese en sosiokulturele faktore by taalkontak.

Met die kolonisering van Suidwes-Afrika in 1884 het die Duitsers nie net met een taalgroep in die gebied in aanraking gekom nie. Daar was 'n verskeidenheid van volks-, stam- en taalgroepe wat elkeen 'n eiesoortige onomastikon gehad het. Dit spreek uit die groot aantal plekname wat uit die verskillende tale in die gebied opgeteken is, onder andere uit San, Nama, Damara, Ovambo, Herero, Afrikaans en Engels. Omdat plekname primêr as verwysingsraamwerk van 'n geografiese oppervlak dien en hierin as oriënteringspunte funksioneer, speel dit, soos reeds gemeld, 'n belangrike kommunikatiewe rol tussen

mense. In 'n land soos Suidwes-Afrika wat deur verskeie koloniseringsgroepe ontdek en bewoon is, was die plekname noodsaaklike bakens op die ontdekkingsroetes. Die plekname weerspieël derhalwe 'n noue taal- en kultuurkontaksituasie tussen die verskillende bevolkings- en taalgroepe. Bewysplase daarvan is hoofsaaklik waargeneem in omtrentings, vertalings, nuutskeppings, hibriede en vervormings, ook in vervangings van inheemse plekname deur eksogene name en nuutskeppings van die koloniseerders.

'n Kaart is ingesluit waarop hierdie taalkontak in verduidelikte plekname skematies voorgestel is. Daaruit blyk dat die taalkontak hoofsaaklik in die suide en in die sentrale dele van die land plaasgevind het, veral aan die hoofverkeerroetes en dié dele waar die Duitse nedersetters hulle gevestig het en met die inheemse volke en die Afrikaanssprekendes in aanraking gekom het.

Die individuele onomastikon reflekteer kulturele en taalspesifieke elemente net soos sy leksikon hierdie inligting reflekteer (Nicolaisen 1980:41-42). Die Duitsers wat hulle in die gebied gevestig het, was nie noodwendig 'n homogene taalgroep nie; dialektiese verskille, idiolekte en ander taalverskille moet in ag geneem word by die fonologiese en ortografiese aanpassings van name. Daar word algemeen aanvaar dat die grootste groep Duitse nedersetters uit die noordelike dele van Duitsland, naamlik die Nederduitse en Nedersaksiese gebiede aangrensend aan Nederland gekom het (Grüner 1985:7-8). Nöckler (1963:18) wys daarop dat dit nie meer statisties moontlik is om te bepaal presies waarvandaan die meeste nedersetters gekom het nie. Groot getalle het ook uit die Suide, byvoorbeeld Beiere en die Swabiese streke (Hintrager 1955) en ander Duitssprekende dele van Europa gekom. Dit bly egter steeds moeilik om vas te stel of Europese dialektiese verskille 'n groter invloed op die proses van taalkontak gehad het as die plaaslike faktore.

Wat wel vasstaan, is dat die Duitsers met 'n eiesoortige repertoire van plekname, dit wil sê 'n diskrete onomastikon (Nicolaisen 1978b:211), die gebied betrek het. Die kultuurgebondenheid van talle Duitse naamvelde spreek hiervan.

6.0.3 Die aard van die taalkontak

By 'n ondersoek waar taalkontak en taalvermenging in plekname ter sprake kom, kan die plekname as oorblyfsels van hierdie kontak beskou word. Daaruit kan afgelei word in hoe 'n mate op leksikale vlak items ontleen is om nuwe name te vorm; hoe plekname as gedeeltelike of algehele vertalings behou is of as onregstreekse of breë vertalings voorkom; hoe vertalings van ontlenings gedoen is en hoe die betekenisinhoud van ontledings verander is, met ander woorde hoe "semantiese velde" onder andere by generiese terme aangepas of verander is deur betekenisverruiming, -vernouing of -assimilasie.

Verder het op die grammatikale vlak verskeie aanpassings of vervormings van een taalsisteem deur 'n ander ontstaan - vervormings op die fonologies-ortografiese vlak, prosodiese of suprasegmentele aspekte, die morfosintaktiese en volksetimologiese vlak. Vergelyk Botha (1984: 286): "Die vorm van baie name is met verloop van tyd ingrypend aangeskas deur klankverlies, klanktoevoeging, vokaalreduksie en -verlenging, umlaut, assimilasië, die werking van analogie, volksetimologie, taalkontak, e.s.m."

Bogenoemde prosesse van interlinguistiese wisselwerking was betrokke by die totstandkoming van 'n totaal oneiesoortige reeks name in die inkomende taal (in hierdie geval Duits), wat nie spontaan sou ontstaan het sonder die inwerking van taalkontak nie.

6.1 Taalkontak op leksikale vlak

Op die leksikale vlak word taalkontak hoofsaaklik gemanifesteer deur die prosesse van vertaling, ontlening, analogievorming en nuutskappings.

6.1.1 Vertalings

Die proses van verduitsing word tot 'n groot mate in die talle voorbeelde van vertalings van inheemse en Afrikaanse plekname weerspieël. Vertaling dui op 'n noue kontak van twee taalgroepe en 'n onderlinge begrip van mekaar se taalsisteme, hetsy deur bemiddeling van tolke of individuele meertaligheid. Die inkomende taal onderneem gewoonlik die vertaling van die bestaande plekname.

Naas Duitse vertalings van inheemse plekname, het ook Afrikaanse en Engelse vertalings van dieselfde plekname voorgekom. Nienaber & Raper (1977:128) merk hieroor op: "Waar 'n plek 'n Europese naam naas 'n Khoekhoense naam het, of waar 'n Europese pleknaam 'n Khoekhoense pleknaam vervang het, is die Europese name meestal gedeeltelik of in hul geheel uit Khoekhoens vertaal ..."

By die vertaalde name is analogieskeppings en ontlenings sterk verteenwoordig, vergelyk byvoorbeeld die groep *Blau Ost*, *Blau west*, *Blaukehl* of die vorme *Buschfeld*, *Dornfeld*, ensovoorts.

By algehele vertalings is daar soms meer as een vlak van vertaling gewees, met ander woorde meer as een inkomende vertalende taalgroep was betrokke. Soms het eers die Afrikaanse vertaling van die Nama-naam plaasgevind en daarna het die Duitse vertaling gevolg, byvoorbeeld *Krumneck* as Duitse vertaling van *Kromnek* waarmee die ou Nama-naam *Gamahorobes* vertaal is (Nienaber & Raper 1977:273). Dit is egter nie moontlik om in al die vertaalde voorbeelde te bepaal watter taalgroep eerste die vertaling gedoen het nie. Hier word volstaan met 'n lys van die belangrikste Duitse vertalings wat tydens die ondersoek opgeteken is, met die oorspronklike naam en die taal waaruit die vertaling gedoen is daarby.

Die voorbeelde van Duitse vertalings word onderverdeel in die kategorieë algehele, gedeeltelike en onregstreekse of breë vertalings.

- (1) Algehele vertalings van bestaande plekname uit onder andere Portugees, Engels, Herero, Afrikaans en Nama.

In baie gevalle is hierdie name eers in 'n ander taal vertaal en dan in Duits. Waar bekend, word hierdie vertalings in die middelste kolom verstrekk as via Engels, via Afrikaans, ensovoorts.

- (a) Uit Portugees vertaalde plekname

Empfängnisbucht: Conception Bay: Baia de la Conceptio
Golfo da Conceicao

Kreuzbucht, Kreuzkap: Cape Cross: Cabo do Padrão

Walfischbucht: Whale Bay: Bahía das Baleias

(b) Uit Engels vertaalde plekname

Prinzenbucht: Prince of Wales Bay

Skelettküste: Skeleton Coast

(c) Uit Herero vertaalde plekname

Frauenstein: Okaue Mukaendu

Kalkfeld: Okowakuatjiwi

Salzbrunnen: Okamaruru

Sandfeld: Omaheke

Weissenfels: Otuwapa

(d) Uit Afrikaans/Nederlands vertaalde plekname

Blösskranz: Bleskrans

Dickbusch: Dikbosch

Einaug: Benoog

Einenge: Naute

Grossvley: Grootvlei

Kalkhügel: Kalkheuvel

Kalkpfanne: Kalkpan

Krauwinkel: Kraaiport

Lehmpütz: Kalkputs

Neubrunn: Nieuwefontein

Quellort: Fonteintje

Rotberg: Rooiberg

Rotflur: Rooivloer

Rotkuppe: Rooiberg

Sandbrunnen: Zandputs

Schilflager: Rietlaagte/-plek

Schwarzbrunn: Swartputs

Schwarzdorn: Swartdoorn

Sechskamelbaum: Seskameelboom

Tigerschlucht: Tierpoort

Warte: Uitkyk

Weissenstein: Witte-aar

(e) Uit Nama vertaalde plekname

Grosser Tigerberg: Garub

Gutwohne: Gamgois

Hohedün: Awigas

Wasser: Uses

Zwiebelhochebene: Hanami

(f) Uit Nama via Afrikaans vertaalde plekname

Altdorn: Oudoring: Orokhub

Bitterwasser: Bitterwater: Augas

Blaufluss: Blouwesrivier: Hoab, Hoasab

Blaukehl: Bloukuil: Hoadommi

Blumfischfluss: Bloemvisrivier: Harachaoub

Blutkopf: Bloedkop(Roodekop): Aotanab

Blutputz: Bloedputs: Aukams

Elephantenfluss: Olifantsrivier: (Khoaelb)

Feldschuhhorn: (Velskoenhoring): Hawobenab

Fettkluft: Vetkloof: Nuichahas

Fischfluss: Visrivier: Oub

Grasplatz: (Grasplek) : Gagoas, Gadaos

Gründorn: Groendoorn: Amkhus

Grüneberg: Groenberg: Amros

Hohedün: (Hoëduin): Awigas

Hornkranz: Hoornkrans: Nagas, Nakhas

Leberfluss: Lewerrivier: Airob

Pavianskranz: Bobbejaanskrans: Narguab

Salzbrunn: Soutbron: Dabib

Sandmund: Sandmond: Huams

Schaffluss: Skaaprivier: Kubaub

Schakalskuppe: Jakkalskop: Girinaris

Schlangkopf: Slangkop: Aotanab

Schwarzrand: Swartrand: Nunanib

Stinkdorn: Stinkdoorn: Okhus

Warmquelle: Warmbad: Aexaub

Wasserfall: Waterval: Kharis

Weissenberg: Witkrans: Urganis

Weissfläche: Witvlakke: Urigab

Weissrand: Witrand: Urinanib

(g) Vertalings uit Duits in Afrikaans of Nederlands

*Frohe Erwartung: Blydeverwacht(ing)*¹¹⁾

(2) Gedeeltelike vertalings, hibriede en toutologiese vorme

By gedeeltelike vertalings is gewoonlik slegs 'n deel van 'n naam of een komponent deur die inkomende taal vertaal. Hierdie hibriede getuig eweneens van noue taalkontak tussen die twee tale. Gedeeltelike vertalings behels meestal samestellings waarby die Duitse toponiem in een of meer van sy dele komponente oorgehou het uit Afrikaans, Herero, Nama of 'n ander taal. Alle hibriede is nie noodwendig gedeeltelike vertalings nie. Soms is pleknaamsamestellings gevorm deur bloot 'n Duitse adjektiewiese gedeelte voor die bestaande toponiem te las.

Daar kan dus tussen twee soorte hibriediese samestellings onderskei word. In die eerste plek is daar gedeeltelike vertalings waarvan een komponent vertaal en die ander komponent behou is in die oorspronklike taal. Aan die ander kant is daar hibriediese vertalings wat nie altyd gedeeltelike vertalings is nie, maar 'n nuwe soort los samestelling, byvoorbeeld die Duits + Herero-hibriede met *Klein* en *Gross* wat slegs by 'n bestaande toponiem gevoeg is. Die generiese komponent in samestellings is soms as vertalings in die ontvangende of lenende taal oorgeneem. Hierdie komponent word meer dikwels en makliker vertaal, miskien omrede dié gedeelte die soort entiteit wat benoem is, aandui of beskryf. Die moeilik verstaanbare en soms onuitspreekbare deel word vertaal om dit verstaanbaar te maak vir die leners in die referensie-akte. Dikwels word 'n generiese term egter net bygevoeg of toegeken by 'n bestaande pleknaam wat outomaties relevant is en terloops die inheemse generiese term dupliseer. Toutologie is derhalwe 'n algemene verskynsel by vertalings, byvoorbeeld *Huib-Hochebene, Omaheke-Sandfeld*, ensovoorts.

Dit het ook geblyk dat tussen Duits en Afrikaans groot getalle plek-

name gedeeltelik vertaal is. Die dele wat vertaal is, kan aanvangs- of slotkomponente wees. Dit wil voorkom of die meeste Duitse vertalings 'n poging was om die eerste komponent of spesifieke term te vertaal en sodoende die naam te verklaar, maar om die generiese term in die Afrikaanse vorm te behou. By die meeste hibriediese vorme van Duits en Afrikaans het fonologiese verwantskap van die stamwoorde gewoonlik gelei tot een of ander fonologiese en/of ortografiese aanpassing of vervorming, byvoorbeeld *Fahlhuk* na aanleiding van *Vaalhoek*, *Kamelwasser* na aanleiding van *Kameelwater*, *Kuduskuppe* na aanleiding van *Koedoeskop*, *Schackalspütz* na aanleiding van *Jakkalsputs*, ensovoorts. (Soortgelyke voorbeelde word verder aangehaal by die afdeling fonologiese en ortografiese vervormings paragraaf 6.2.1).

(a) Duits + Afrikaans/Nederlands (soms as leenwoorde)

<i>Bismarck-</i>	+	<i>-rivier</i>	<i>Liegnitz-</i>	+	<i>-rivier</i>
<i>Blau-</i>	+	<i>-fontein</i>	<i>Loch-</i>	+	<i>-kolk</i>
<i>Dorn-</i>	+	<i>-fontein</i>	<i>Löwen-</i>	+	<i>-rivier</i>
<i>Dorn-</i>	+	<i>-pütz</i>	<i>Ober-</i>	+	<i>-packriem</i>
<i>Elephanten-</i>	+	<i>-pad</i>	<i>Ortmannsbaum-</i>	+	<i>-rivier</i>
<i>Fahle-</i>	+	<i>-koppje</i>	<i>Pavians-</i>	+	<i>-fontein</i>
<i>Fahl-</i>	+	<i>-gras</i>	<i>Quell-</i>	+	<i>-rivier</i>
<i>Fahl-</i>	+	<i>-huk</i>	<i>Rot-</i>	+	<i>-kop</i>
<i>Fahl-</i>	+	<i>-water</i>	<i>Sand-</i>	+	<i>-pütz</i>
<i>Gerlachs-</i>	+	<i>-hoop</i>	<i>Satans-</i>	+	<i>-rivier</i>
<i>Helmering-</i>	+	<i>-rivier</i>	<i>Schackals-</i>	+	<i>-pütz</i>
<i>Kamel-</i>	+	<i>-water</i>	<i>Schanz-</i>	+	<i>-kolk</i>
<i>Keetmans-</i>	+	<i>-hoop</i>	<i>Schlang-</i>	+	<i>-pütz</i>
<i>Kerbe-</i>	+	<i>-huk</i>	<i>Schlipmündung-</i>	+	<i>-rivier</i>
<i>Krähen-</i>	+	<i>-vley</i>	<i>Schnepfen-</i>	+	<i>-rivier</i>
<i>Kranz-</i>	+	<i>-neus</i>	<i>Schönau-</i>	+	<i>-rivier</i>
<i>Krum-</i>	+	<i>-huk</i>	<i>Sonntagsbrunn-</i>	+	<i>-rivier</i>
<i>Krum-</i>	+	<i>-nek</i>	<i>Streit-</i>	+	<i>-fontein</i>
<i>Lahnstein-</i>	+	<i>-rivier</i>	<i>Stuhlmann-</i>	+	<i>-duin</i>
<i>Lau-</i>	+	<i>-water</i>	<i>Von Bach-</i>	+	<i>-damm</i>
<i>Lehm-</i>	+	<i>-pütz</i>	<i>Von Moltke-</i>	+	<i>-rivier</i>

(b) Afrikaans + Duits (of verduitste vorme)

<i>Derm</i>	+	<i>Ost</i>	<i>Kraai-</i>	+	<i>-kluft</i>
<i>Diep-</i>	+	<i>-tal</i>	<i>Kwaai-</i>	+	<i>-kluft</i>
<i>Een-</i>	+	<i>-dorn</i>	<i>Oranje-</i>	+	<i>-mund</i>
<i>Gemsbock-</i>	+	<i>-quelle</i>	<i>Orlogs-</i>	+	<i>-ende</i>
<i>Gemsbock-</i>	+	<i>-tal</i>	<i>Orlogs-</i>	+	<i>-platz</i>
<i>Hartebeest-</i>	+	<i>-mund</i>	<i>Rem-</i>	+	<i>-fels</i>
<i>Hartebeest-</i>	+	<i>-rücken</i>	<i>Riet-</i>	+	<i>-quelle</i>
<i>Hartebeest-</i>	+	<i>-teich</i>	<i>Vaal-</i>	+	<i>-dorn</i>
<i>Jonker-</i>	+	<i>-grab</i>	<i>Witboois-</i>	+	<i>-ende</i>
<i>Kameel-</i>	+	<i>-mund</i>	<i>Witt-</i>	+	<i>-kranz</i>
<i>Kolmans-</i>	+	<i>-kuppe</i>	<i>Zwart-</i>	+	<i>-haus</i>

(c) Duits + Nama

<i>Alt</i>	+	<i>Heusis</i>	<i>Klein</i>	+	<i>Aub</i>
<i>Alt</i>	+	<i>Seels</i>	<i>Klein</i>	+	<i>Aus</i>
<i>Dorn</i>	+	<i>Daberas</i>	<i>Klein</i>	+	<i>Daberas</i>
<i>Gross</i>	+	<i>Aub</i>	<i>Klein</i>	+	<i>Haremub</i>
<i>Gross</i>	+	<i>Daberas</i>	<i>Klein</i>	+	<i>Nabas</i>
<i>Gross</i>	+	<i>Nabas</i>	<i>Neu-</i>	+	<i>Heusis</i>
<i>Gross</i>	+	<i>Tsaub</i>	<i>Rote</i>	+	<i>Gab</i>
<i>Gross</i>	+	<i>Ums</i>	<i>Voigts-</i>	+	<i>-kub</i>

(d) Duits + Nama + Afrikaans

Rote- + *-gab-* + *-rivier*

(e) Nama + Duits + Afrikaans

Achaub- + *-mund-* + *-rivier*
Swakop- + *-mund-* + *-(rivier)*

(f) Nama + Duits

<i>Achaub-</i>	+	<i>-mund</i>	<i>Khomas-</i>	+	<i>-Hochland</i>
<i>Aru-</i>	+	<i>-tal</i>	<i>Khuos-</i>	+	<i>-gebirge</i>
<i>Auas-</i>	+	<i>-ende</i>	<i>Komas-</i>	+	<i>-eckberg</i>
<i>Auob-</i>	+	<i>-fluss</i>	<i>Kubub-</i>	+	<i>-Ost/West</i>
<i>Churutabis-</i>	+	<i>-Sonntagsbrunn</i>	<i>Nam-</i>	+	<i>-pforte</i>
<i>Daberas-</i>	+	<i>-Ost</i>	<i>Naos-</i>	+	<i>-felsen</i>
<i>Daberas-</i>	+	<i>-pforte</i>	<i>Narob-</i>	+	<i>-mund</i>
<i>Ga-</i>	+	<i>-pütz</i>	<i>Narrn-</i>	+	<i>-kranz</i>
<i>Garuchab-</i>	+	<i>-fluss</i>	<i>Nauas-</i>	+	<i>-pforte</i>
<i>Goab-</i>	+	<i>-pforte</i>	<i>Naunas-</i>	+	<i>-kuppe</i>
<i>Goreis-</i>	+	<i>-Ausspanplatz</i>	<i>Tsaobis-</i>	+	<i>-mund</i>
<i>Hanami-</i>	+	<i>-Fläche</i>	<i>Tzamab-</i>	+	<i>-Gründorn</i>
<i>Huib-</i>	+	<i>-Hochbene</i>			
<i>Keimas-</i>	+	<i>-mund</i>			

(g) Duits + Herero

<i>Gross</i>	+	<i>Omaruru</i>	<i>Klein</i>	+	<i>Otjiruse</i>
<i>Gross</i>	+	<i>Ozombutu</i>	<i>Klein</i>	+	<i>Oukongo</i>
<i>Klein</i>	+	<i>Obaheme</i>	<i>Löwen</i>	+	<i>Omuramba</i>
<i>Klein</i>	+	<i>Okamarue</i>	<i>Sandfeld-</i>	+	<i>Omaheke</i>
<i>Klein</i>	+	<i>Okombahe</i>	<i>Schweinsberg-</i>	+	<i>Ovikango</i>
<i>Klein</i>	+	<i>Otjikango</i>			

(h) Herero + Duits

<i>Omaheke-</i>	+	<i>Sandfeld</i>
<i>Omahoro-</i>	+	<i>Gross</i>
<i>Omuramba-</i>	+	<i>Fluss</i>
<i>Otjenga-</i>	+	<i>Fläche</i>

Herero en Duitse komponente in hibridiese plekname vorm meestal los samestellings of woordkettings volgens 'n vaste patroon. Dit bestaan soms uit 'n Duitse byvoeglike naamwoord soos *Klein* of *Gross* + 'n be-

staande Hererotoponiem. (Vergelyk die voorbeelde hierbo en die bespreking van hierdie struktuurtypes in die hoofstukke *Toponimiese motiewe* en *Toponimiese kenmerke*).

(i) Duits + Engels (soms leenwoorde)

<i>Herboths</i>	+	<i>Farm</i>	<i>Peters</i>	+	<i>Farm</i>
<i>Kapps</i>	+	<i>Farm</i>	<i>Roebers</i>	+	<i>Farm</i>
<i>Kopkes</i>	+	<i>Farm</i>	<i>Schlesier</i>	+	<i>Farm</i>
<i>Mundts</i>	+	<i>Farm</i>	<i>Schlettwein</i>	+	<i>Farm</i> ¹²⁾
<i>Noelles</i>	+	<i>Farm</i>			

(j) Engels + Duits

<i>Charlies-</i>	+	<i>-pütz</i>
<i>Sandwich-</i>	+	<i>-hafen</i>
<i>Slaneys-</i>	+	<i>-höhe</i>

(k) Onbekende taal + Duits

<i>Esparanza-</i>	+	<i>-pforte</i>
<i>Nerangami-</i>	+	<i>-höhe</i>
<i>Pomona</i>	+	<i>Insel</i>
<i>Pomona-</i>	+	<i>pforte</i>

(l) Toutologie

Taalkontak word verder op leksikale vlak gemanifesteer in toutologiese vorme van plekname. Toutologie is die herhaling in die vertaalde deel van die generiese komponent in die oorspronklike naam en lei soms tot 'n opeenstapeling van generiese terme.

Toutologie word veral opgemerk by vertalings, hibriede en gedeeltelike vertalings van generiese terme. By hierdie vertalings en ook by vervormings, veral na aanleiding van fonologiese en ander aanpassings, word as gevolg van die gepaardgaande leksikale betekenisverlies in die vertaalde vorm, die toevoeging van 'n generiese term waargeneem wat 'n toutologiese herhaling van die generiese komponent in die inheemse of bestaande toponiem is (Nicolaisen 1976b:148).

Toutologie kom voor in plekname waar Nama Duitse hibriede gevorm is en waar die Duitse term die generiese komponent in Nama vertaal en die Namadeel steeds behou is, byvoorbeeld in *Auobfluss*, *Hamabfluss*, *Hudabfluss*, *Nossobfluss*, ensovoorts. Hierin verwys die Namamorfem *-ob* of *-ab* reeds na 'n fluviële entiteit en die generiese vertaling *-fluss* of *-rivier* is toutologiese byvoegings. Die rede vir hierdie toutologiese opeenstapeling is moontlik daarin geleë dat die Namanaam nie begryp is nie omdat Duitssprekende vertalers en naamgebruikers die leksikale betekenis nie geken het nie.

By die hibriede uit Herero en Duits is dieselfde patroon gevind. Die vorm *Omaheke-Sandfeld* (of *Sandfeld-Omaheke*, soos dit soms gebruik word) is 'n toutologie omdat *Omaheke* 'n sandveld aandui. Die *Omuramba-Fluss/Rivier* is ook 'n vertaling in die Duitse komponent van die eerste Hererokomponent wat 'n droë rivierloop beskryf.

(3) Onregstreekse, indirekte of breë vertalings

Bo en behalwe die direkte en letterlike vertalings is daar ook onregstreekse, indirekte of breë vertalings wat in geheel of gedeeltelik betrekking het op die pleknaam waarvan dit 'n breë vertaling is. Soms het die vertaling net gedeeltelik of onregstreeks betrekking op 'n element van die oorspronklike benoemingsmotief, soms op 'n ander element van die breër topografie van die plekbeskrywing. So 'n voorbeeld is *Salztal* wat die Afrikaanse vorm van die naam *Zoutputs* gedeeltelik vertaal, maar 'n onregstreekse of breë vertaling van die Namanaam *Keikeis* is, wat "glinster" of "blink glinstering" in geïntensiverende betekenis is (Nienaber & Raper 1980:498). Die Afrikaanse en Duitse name is dus onregstreekse of breë vertalings van die Namanaam wat na die glinstering van die soutpan verwys.

Die Duitse naam *Tränental* vir die plaasnaam *Liefdood* (ZBU 2000 AII 70i p.83-93, 1909) kan in dieselfde kategorie as 'n breë of onregstreekse vertaling van die Namanaam *Aos* gesien word (Nienaber & Raper 1980:177). *Liefdood* vertaal *Aos* regstreeks.

6.1.2 Ontlenings, analogie en neologismes

Op leksikale vlak toon die Duits-Suidwes-Afrikaanse toponimikon ook

die ontstaan van talle ontlennings, analogievorme en nuutskappings as gevolg van taalkontak.

Die invloed van die sosiokulturele omstandighede waarin taalkontak plaasgevind het, kom tot uiting in die talle voorbeelde van taalaanpassings in die gebied, byvoorbeeld ontlening van terme soos *-farm*, *-feld*, *-vlei*, *-pütz*, en so meer. Analogie formasies word hier verstaan as woord- (en naam-)vorme wat nie volgens spesifieke taal- of grammatikale reëls gevorm is nie, maar wat na die voorbeeld van bestaande verwante of oënskynlik verwante woordvorme geskep is. Vergelyk in dié verband Botha (1984:287) se opmerking: "Nie net die klankbeeld en spellingvorm nie, maar dikwels ook die leksikale betekenis van die woorde of stamme waarmee name saamgestel is of waarvan hulle afgelei is, het deur die eeue heen verandering ondergaan".

Eerstens is die kultuur van die taalkontakgroepe van belang. In dié verband skryf Weinreich (1953:3) onder andere: "Lexical borrowing, too, can often be explained by investigating the points on which a given vocabulary is inadequate in the cultural environment in which the contact occurs".

Die Duitse koloniseerders het in Suidwes-Afrika in 'n vreemde leefmilieu kennis gemaak met nuwe voorwerpe en nuwe begrippe vir geografiese, topografiese en kulturele entiteite. Hierdie historiese en sosiokulturele akklimatiseringsproses word deur Schlegemann (1929: 53) beskryf en die rede vir die aanvaarding van Afrikaanse terme vir hierdie nuwe begrippe word soos volg gemotiveer: "Wanneer 'n volk in aanraking met onbekende voorwerpe of begrippe kom, [neem] hy die woorde vir daardie nuwighede oor uit die taal van die volk wat reeds woorde vir daardie voorwerpe en begrippe besit ... Met ander woorde leemtes in 'n woordeskat word aangevul deur woorde uit 'n ander taal." Ter oriëntering moes vir die nuwe begrippe nuwe beskrywende name gevind word. Die proses van ontlening van die reeds bestaande terme en name uit die inheemse tale soos Nama, Herero, Afrikaans en Engels het gevolg.

Ontlennings is hoofsaaklik op grond van stamverwante woorde in Afrikaans gevorm omrede daar dikwels nie 'n ekwivalente woord daarvoor in Duits bestaan het nie, of omdat die inheemse of Afrikaanse woord die

benoemde entiteit beter beskryf het as die gelyke of sinonieme Duitse woord (Schlengemann 1929:60).

Die rede vir die vele verduitsings van ontlenings en neologiesmes geneem uit die Afrikaanse taal en onomastikon (of items van die toponimikon), kan volgens Trümpelmann (1933:146) toegeskryf word aan die noue verwantskap tussen Afrikaans en Duits: "Die wichtigste Voraussetzung für die Wortneubildungen und Fremdwörterverdeutschungen in Südwest bildete eine gewisse von Anfang an gegebene Verwandtschaft zwischen Afrikaans und Deutsch ... Eine gewisse Uebereinstimmung zwischen einzelnen Wörtern in beiden Sprachen veranlasste eine Angleichung der deutschen Wörter an die fremden Wortformen und Ausdrucksweisen."

In die Duitse toponimikon van Suidwes-Afrika het ontlenings, analogievorme en nuutskeppings ook volgens sekere naamgewingspatrone uitgeval.

'n Groot getal van die generiese ontlenings wat soos suiwer vertalings lyk, kan toegeskryf word aan die werking van analogie, dit wil sê die ontlening is op grond van 'n sekere ooreenkoms gebaseer. Dit is om dié rede dat ook binne hierdie konteks, analogie beskryf word as die mag van die voorbeeld wat werksaam was in die ontleningsproses. Daar bestaan gewoonlik een of ander verband of assosiasie tussen die woorde, hetsy fonologies, ortografies, struktureel of semanties, byvoorbeeld *krans* > *Kranz*, *pan* > *Pfanne*, *plek/plaas* > *Platz*, ensovoorts. Dikwels is dit slegs 'n fonologiese en ortografiese ooreenkoms met verskillende betekenisinhoudes of konnotasies.

Schlengemann (1929:56 e.v.) onderskei verskeie beginsels in die prosesse van analogie en ontlenings:

- (a) Verandering van betekenis na analogie van 'n stamverwante woord in die vreemde taal, byvoorbeeld *Feld* na aanleiding van *veld*, *Klippe* na aanleiding van *klip*, wat albei in die nuwe konteks 'n betekenisverruiming ondergaan het. Daarteenoor kan assimilasie van betekenis egter ook voorkom, byvoorbeeld *Kranz* na aanleiding van *krans*.
- (b) Verandering van die vorm na analogie van 'n stamverwante woord van dieselfde betekenis in die vreemde taal. (Vergelyk hiervoor fonologiese en ortografiese aanpassings paragraaf 6.2.1 e.v.).

- (c) Vorming van nuwe samestellinge en uitdrukkinge na analogie van dergelike gebruik van stamverwante woorde in die vreemde taal, veral by hibriede en toutologiese vorme.
- (d) Ontlenings van vreemde woorde weens hul groter en meer effektiewe seggingskrag.

In die proses waar ontlenings en ander vorme as naamkomponente oorge neem is, het dié dele soms 'n sekere betekenisoordrag of -verandering ondergaan. Die semantiese verskuiwing in die ontlenings het gewoonlik gepaard gegaan met die toekenning van die ontlenings aan nuwe landskapsentiteite en geografiese omgewingsfaktore (Trümpelmann 1933: 146): "Der äussere Eindruck einer grösseren oder geringeren Aehnlichkeit und Verwandtschaft zwischen gewissen Wörtern in beiden Sprachen gab zunächst Anlass zu einer Übertragung der Bedeutung der fremden auf die deutschen Wörter".

Die ontlenings of "vreemdwoorde" het die begrippe treffender en meer verbeeldingryk beskryf as ekwivalente woorde in die Duitse leksikon of toponimikon: "Abgeblasste und unklar gefasste, spracheigene Ausdrucksweisen wurden durch prägnantere und anschaulichere Fremdwörter verdrängt weil diese eine grössere Klarheit des Begriffs zu verbürgen schienen" (Trümpelmann 1933:147).

Komponente wat in plekname van die Duits-Suidwes-Afrikaanse toponimikon opgeteken is, en waarby betekenisoordrag of -verandering teweeggebring is deur ontlening en analogieskepping, is onder andere in generiese terme gevind. By plekname is hierdie ontlenings veelvuldig aangewend om nuwe samestellings te vorm. (Vergelyk die lys hier onder). Trümpelmann (1933:146) skryf oor hierdie aspek: "Analog gewisser, aus mehreren Wörtern zusammengesetzter Ausdrücke in der Fremdsprache wurden neue deutsche Ausdrücke durch Zusammenstellung ähnlich lautender deutscher Wörter gebildet und auf diese Wortneuschöpfungen die Bedeutung der fremden Wurzelwörter übertragen".

Die onderstaande lys van plekname bevat dus almal in een of meer komponente 'n ontlening uit 'n ander taal, hoofsaaklik uit Afrikaans. Dié dele is uitgesonder en aangedui naas die onderliggende stamverwante of homofone lekseme waaruit hulle ontleen is. Die beginsels

van analogievorming wat werkzaam was by die toekenning daarvan berus op fonologies-ortografiese, strukturele of semantiese grondslae.

Ontlenings en analogievorme op grond van vrye vertaling en die oorneem van stamverwante leksikale items in die lenende taal, kom as beide spesifieke en generiese terme voor in die verduitsde Duitse toponieme van die gebied. Omdat dit moeilik is om pleknaamtoekennings te onderskei wanneer 'n woord of term na analogie van 'n Afrikaanse woord of term vertaal of ontleen is, en wánnere dit as aanpassing of analogievorm geskep of oorgeneem is, word die voorbeelde in hierdie kategorie nie verder onderverdeel in sub-kategorieë nie.

In hierdie lys word slegs terme, woorde of komponente opgeneem wat ook in plekname aangetref is.

(i) Plekname waarin ontlenings of analogievorme voorkom:

<u>Ontlening/analogievorm uit</u>	<u>Voorkoms in plekname</u>
<i>Ausspannplatz</i> : uitspanplek	<i>Ausspannplatz, Goreis-Ausspannplatz</i>
<i>Bai</i> : baai/bay	<i>Dreimasterbai, Möwebai, Walfischbai</i>
<i>Beest</i> : bees(t)	<i>Hartebeestrücken, Wildebeesthuk</i>
<i>Bläss</i> : bles	<i>Blässkrantz</i>
<i>Brack</i> : brak	<i>Brackwasser</i>
<i>Busch</i> : bos	<i>Buschbrunn, Buschfeld, Dornbusch</i>
<i>Damm</i> : dam	<i>Kududamm, Quelldamm, Streitdamm, Voigtsdamm, Von Bachdamm</i>
<i>Dornbaum</i> : doringboom	<i>Dornbaumnivier, Kameldornbaumnivier</i>
<i>Drift</i> : drif	<i>Sendelingsdrift</i>
<i>Fahl</i> : vaal	<i>Fahlgras, Fahlhuk</i>
<i>Farm</i> : farm	<i>Kapps Farm, Kopkes Farm, Schlenters Farm, Schlesierfarm, Schlettweinsfarm</i>
<i>Feld</i> : veld	<i>Buschfeld, Dornfeld, Hochfeld, Kamelfeld, Kalkfeld, Sandfeld</i>

<i>Fett:</i> vet	<i>Fettkluft</i>
<i>Hartebeest:</i> hartebees	<i>Hartebeestrücken, Hartebeestteich</i>
<i>Huk:</i> hoek	<i>Dreihuk, Dunkerhuk, Kerbehuk, Pantherhuk, Windhuk</i>
<i>Kamelbaum:</i> kameeldoringboom	<i>Enkelkamelbaum, Sechskamelbaum</i>
<i>Kamm:</i> kam	<i>Schwarzkamm, Weisskamm</i>
<i>Klippe:</i> klip	<i>Buschmannklippe, Paviansklipp, Tränenklippe</i>
<i>Kluft:</i> kloof	<i>Fettkluft, Kraikluft, Naukluft, Poolmanskluft</i>
<i>Kran(t)z:</i> krans	<i>Das Kranz, Kranzberg, Kranzneus, Kranzplatz, Pavianskranz,</i>
<i>Krumm:</i> krom	<i>Krumhuk, Krummendoorn, Krumneck</i>
<i>Orlog:</i> oorlog	<i>Orlogsende, Orlogsplatz</i>
<i>Packriem:</i> pakriem	<i>Ober-Packriem, Packriemrivier</i>
<i>Pad:</i> pad	<i>Durstpad, Elephantenpad</i>
<i>Penz:</i> pens	<i>Dickpenz, Schürfpenz</i>
<i>Pfanne:</i> pan	<i>Etoshapfanne, Kalkpfanne</i>
<i>Platz:</i> plaas	<i>Krantzplatz, Orlogsplatz, Satansplatz</i>
<i>Posten:</i> veepos	<i>Eckposten, Felsenposten, Flächenposten, Mittenposten, Oberposten</i>
<i>Pütz:</i> puts	<i>Blumpütz, Blutpütz, Buschmannpütz, Dornpütz, Lehpütz, Mittelpütz, Sandpütz, Schackalspütz, Schlangpütz, Springpütz, Wolfspütz, Zebrapütz</i>
<i>Rivier:</i> rivier	<i>Gründornerrivier, Kameldornbaumrivier, Quellrivier, Satansrivier</i>
<i>Springbock:</i> springbok	<i>Springbocktreck</i>
<i>Tiger:</i> tier(luiperd)	<i>Grosser Tigerberg, Tigerpforte, Tigerquelle, Tigerschlucht</i>
<i>Treck:</i> trek	<i>Springbocktreck</i>
<i>Tuerckfeigenbaum:</i> turskvyboom	<i>Tuerckfeigenbaumfontein</i>
<i>Vley:</i> vlei	<i>Krähenvley, Schackalsvley, Vlaktenvley</i>
<i>Vogelstrauss:</i> volstruis	<i>Vogelstrausskluft</i>
<i>Werft:</i> werf	<i>Buschmannwerft, Hererowerft</i>
<i>Wolf:</i> wolf(hiëna)	<i>Wolfspütz, Wolfsschlucht, Wolfstal, Wolfswasser.</i>

(ii) Neologismes

Nuutskeppings wat ontstaan het in die proses van vertaling, ontlening en analogievorming is 'n verdere uitvloeisel van taalkontak. Na analogie van verskeie saamgestelde uitdrukkings in die vreemde taal waaruit die ontlenings geneem is, is nuwe Duitse name deur samestelling van gelykluidende woorde of woordkomponente gevorm. Daarop is weer die betekenis van die woorde in die oorspronklike lenende taal oorgedra. Sodoende is Duitse naamsamestellings of naamkomponente na analogie van die leenwoorde uit Afrikaans gevorm, wat dan ook in die Duitse of verduitsde toponieme as nuutskeppings voorkom, byvoorbeeld: *Ausspanplatz, Buschfeld, Dornfeld, Gemsbocktal, Hartebeestrücken, Sechskamelbaum, Springbocktreck, Tuerckfeigenbaumfontein*, en dies meer. (Vergelyk die voorafgaande lys van ontlenings vir verdere voorbeelde van pleknaamsamestellings).

6.2 Taalkontak op grammatikale vlak

Op grammatikale vlak kan taalkontak hoofsaaklik waargeneem word in die reliktiese vorme van name wat deur verskeie prosesse van vervorming ontstaan het.

6.2.1 Vervormings

Vervormings maak naas vertalings en ontlenings sekerlik die grootste groep van verduitsde plekname in Suidwes-Afrika uit en kan op fonologiese, ortografiese, morfologiese en sintaktiese vlak plaasvind, asook deur volksetimologiese en ander taalgerigte aanpassings. Daarvan is fonologiese en ortografiese aanpassings die mees algemene toponimiese uitvloeisel van noue taalkontak (Nicolaisen 1976a:54).

Die mees frekwente voorkoms van fonologiese en ortografiese aanpassings is dié tussen Afrikaanse en Duitse vorme van plekname. Hierdie vervormings kom hoofsaaklik voor in plekname waar algehele of gedeeltelike vertalings en verduitsings van Afrikaanse plekname plaasgevind het. Die Duitssprekendes het die inheemse, en veral Afrikaanse plekname, fonologies aangepas en vervorm deur verduitsing in die uit-

spraak en gevolglik ook in die ortografiese representasie daarvan. Sodoende het baie spellingvariante ontstaan. Die verduitste plekname het veel meer plaaslike fonologiese elemente uit Afrikaans en Nama oorgeneem as uit enige van die ander tale wat in die gebied gebesig is.

Omrede Afrikaans en Duits albei uit gemeenskaplike vroeëre Nederduitse dialekte sekere stamverwante leksikale items en dus ook toponimiese items geërf het, het die taalvermengingsproses op fonologiese en ortografiese vlak makliker plaasgevind as byvoorbeeld ten opsigte van die ander tale. Vervormings van anderstalige plekname ooreenkomstig die Duitse taalsisteem het soms gelei tot gedeeltelike verlies van die oorspronklike leksikale betekenisinhoud in die verduitste dele. Soms het dit gelei tot totale ondeursigtigheid en vreemde pleknaamvorme het sodoende ontstaan, byvoorbeeld *Vellicke en Vertwall* uit *Velletjie en Verdwaal*, en so meer.

Hierdie fonologiese en ortografiese vervormings kan in sekere fonologiese en ortografiese patrone ingedeel word na aanleiding van die onderliggende beginsels wat werkzaam was tydens die verduitsingsproses. Daarvolgens is patroonmatige klankveranderinge en spellingaanpassings wat tot variante skryfvorms gelei het, in enkele verduitste plekname onderskei.

(1) Klankveranderinge

Klankveranderinge wat veral by vertalings en ontlenings deur variërende uitspraak ontstaan het, het dikwels tot vervormings op fonologiese en ortografiese vlak gelei omdat hindernisse wat die uitspraak bemoeilik, oorwin word deur die weg van die minste weerstand te volg (Nöckler 1963:18). Verduitsings het op hierdie vlak plaasgevind waar 'n ongewone klank of klankreeks deur 'n meer bekende foneem of foneemgroep in Duits vervang of aangepas is (Trümpelmann 1933:148). Afrikaanse vokale is onder andere verander deur verkorting, ontronding, verhoging en verlaging, umlautbyvoeging, ensovoorts, byvoorbeeld:

- (a) Vokaalverkorting en -verlaging
 [o:] > [o], [ɔ] in *Bulspoort* > *Büllspforte*
Eendoorn > *Eindorn*
Hoornkrans > *Hornkranz*
Kleipoort > *Kleepforte*
Loogkolk > *Lochkolk*
 [e:] > [ɛ] in *Breekhoorn* > *Breckhorn*
Kameeldoringboom > *Kameldornbaum*

- (b) Vokaalverhoging
 [œ] > [y] in *Bulspoort* > *Büllspforte*
 [ɔ] > [u] in *Donkerhoek* > *Dunkerhuk*
Donkermodder > *Dunkermodder*
Kromhoek > *Krumhuk*
Kromnek > *Krumneck*
 [ə] > [i] in *Dikpens* > *Dickpenz*
 [ø] > [y] in *Kalkheuwel* > *Kalkhügel*

- (c) Vokaalverlaging
 [ə] > [ɛ] in *Kameeldoringboomrivier* > *Kameldornbaumrivier*

In die voorbeelde met *-rivier* wat as [ɾɛviə] uitgespreek word, is daar 'n algemene verlaging van albei vokaliëse sillabes met diftongering in die laaste sillabe:

[i:] > [iə] in bogenoemde *-rivier* voorbeelde

- (d) Umlautveranderings

Umlaut as realisering van Afrikaanse foneme, met die gevolglike verduitsste spellingvariante, was 'n ander vokaalaanpassing.

Vokale is in die ortografie dikwels met die umlautteken voorgestel, byvoorbeeld *a* as *ä*, *o* as *ö*, *u* as *ü*, ensovoorts, vergelyk die voorbeelde met *-puts* as *-pütz*, *Bles-* as *Bläss-*, *Groen-* as *Grön-*, ensovoorts. Benewens hierdie aanpassings is ander vokale ook met die umlautteken aangetoon, byvoorbeeld

[œ] > [y] in *Bloempus* > *Blumpütz*, *Bulspoort* > *Büllspforte*
 [u] > [ø] in *Windhoek* > *Windhök*

Sommige gevalle is afwykend van die normale umlautgebruik geskryf,

blykbaar na aanleiding van ander nie-Duitse fonologiese en ortografiese sisteme, byvoorbeeld bogenoemde voorbeelde van *Groendoorn* as *Gröndorn*, *Windhoek* as *Windhök*, en so meer. Die hoë agtervokaal [u] is dus vorentoe geskuif in die artikulasieproses en is as ö of middelhoë voorvokaal [ø] uitgespreek. Die ortografie was vir die Duitsers misleidend - nie die uitspraak van die klank nie.

Ander voorbeelde kan as uitspraakverskuiwings na aanleiding van die skrifbeeld beskou word (Bach 1953:34-40). Die Duitsers het met ander woorde die *oe* as ö gelees en dus in die ortografie met umlautvoorstelling weergegee. Baie van hierdie spellingvariante by Duitse of verduitsde plekname het nie soseer as fonologiese aanpassings nie, maar òf as leesfoute (wanlees), òf skryffoute (wanskryf) ontstaan. Die *oe* is deur die Duitsers gelees as ö, *ee* is as *ec* gelees, byvoorbeeld *Breekhoorn* > *Breckhorn*, ensovoorts. (Kyk ortografiese aanpassings paragraaf (2)(b)).

- (e) Verandering van diftonge of tweeklanke.

Diftongering kom voor in bogenoemde *-revier* voorbeelde en waar:

[oo] > [au] in *Kameeldoringboom* > *Kameldornbaum*

[ou] > [au] in *Noukloof* > *Naukluft*

- (f) Ander klankveranderings

Ander klankveranderings raak konsonante en glyklanke wat in die proses van taalkontak verduits is, of wat reeds in die Duitse taalsisteem bestaan het en die Afrikaanse klanke in die pleknaam vervang het, byvoorbeeld:

[j] > [ʃ] in *Jakkalsputs* > *Schakalspüt*

Die anlautende [s] is dikwels deur die Duitsers gepalataliseer tot 'n [ʃ] soos dit in die Suid-Duitse dialekte algemeen voorkom.

[s] > [ʃ] in *Skanskolk* > *Schanzkolk*

Skurfpens > *Schürfpens*

Smitsputs > *Schmittspüt*

[x] > [g] in *Gemsbokfontein* > *Gemsbockquelle*

- (2) Ortografiese veranderings en spellingvariante

Patroonmatige ortografiese aanpassings wat nie noodwendig klankveran-

derings meegebring of weerspieël het nie, maar wel spellingvariante laat ontstaan het, is in enkele variante skryfvoorme van verduitste plekname opgeteken.

(a) Verdubbeling van konsonante

Hierdie verskynsel is 'n tipiese ortografiese aanpassing by die Duitse spellingsisteem en het niks met foniese verdubbeling of toevoeging te make nie. Vergelyk *Blässkranz*, *Büllspforte*, *Fettkluft*, *Paviansklipp*, *Plattbeen*, *Plattkolk*, *Schmittspütz*, *Wittklipp*, *Wittkranz*, en-sovoorts.

(b) Ander ortografiese aanpassings

Dieselfde voorbeelde van name waarin fonologiese aanpassings waargeneem is, is ook dié waarin ortografiese variasie voorkom. Oorvleueling van voorbeelde in dié twee kategorieë is dus onvermydelik.

s > z in *puts* > *pütz*

Bloedputs > *Blutpütz*

Bloemputts > *Blumpütz*

Krans > *Kranz*

Bleskrans > *Blässkranz*

Witkrans > *Wittkranz*

k > ck in *Dikpens* > *Dickpenz*

Springboktrek > *Springbocktreck*

Pakriemrivier > *Packriemrivier*

sk > sch in *Skurfpens* > *Schürfpenz*

oe > u in *Draaihoek* > *Dreihuk*

Koedoeberg > *Kuduberg*

Windhoek > *Windhuk*

oe > ö in *Groendoorn* > *Gröndorn*

Windhoek > *Windhök*

Met die verduitsing na aanleiding van die skrifbeeld van die Afrikaanse [u]-klank (wat ortografies as oe voorgestel word) tot 'n [ø]-klank (ortografies as ö voorgestel) het die ortografiese variante *Gröndorn* en *Windhök* ontstaan. Dié spellingvariante het klaarblyklik eerder na aanleiding van die Afrikaanse ortografiese voorstellings

ontwikkel (met ander woorde as gevalle van wanlesing) en nie na aanleiding van foutiewe of wisselende ouditiewe waarneming nie. Die hoë geronde agtervokaal [u] is dus as middelhoë geronde voorvokaal [ø] geskryf. Dit kan nie as 'n dialektiese wisselvorm in uitspraak van *Grön-* beskou word nie.

Fonologies-ortografiese spellingvariante kom ook voor in die plaasname *Blässkranz* en *Breckhorn*. In die voorbeeld *Blässkranz* is die Afrikaanse [ɛ] van *Bles-* inderdaad fonologies en ortografies getrou weergegeë as *ä* (deur byvoeging van die umlautteken soos dit in die Duitse lekseem voorkom). By *Breekhoorn* as *Breckhorn* is die verduitsing van *Breek-* na *Breck-* eerder toe te skryf aan 'n lees- en skryffout as 'n aanpassing tot "brechen" of "zerbrechen" (al is die stamverwante woord in die verband baie misleidend). Nogtans, die *Breek-* het *Breck-* geword, nie byvoorbeeld *Brech-* nie.

Die ontstaan van spellingvariante kan dus toegeskryf word aan 'n verskeidenheid oorsake waaronder foutiewe fonologiese en ortografiese waarnemings deur veral Duitse amptenare en hul interpretasie van ander nie-Duitse taalsisteme. Latere spellingvariante, byvoorbeeld van *Lüderitz* x *Luderitz*, *Maltahöhe* x *Maltahohe*, is weer te wyte aan die gebruik van tikmasjiene en lettersetters wat nie oor karakters beskik het vir die diakritiese tekens soos die umlaut nie (SWA A A603 vol. 1).

Die fonologiese en ortografiese aanpassings en ontsporings het dikwels tot gevolg dat spellingvariante van dieselfde pleknaam voorgekom het, vergelyk al die bogenoemde aangehaalde voorbeelde met fonetiese en ortografiese aanpassings. Sodoende het van sommige van bogenoemde voorbeelde steeds albei skryfwyses voorgekom, naamlik die Afrikaanse en die verduitsste vorme, vergelyk die voorbeelde *Donkerhoek* x *Dunkerhuk*, *Donkermodder* x *Dunckermodder*, *Kromdoorn* x *Krummendoorn*, *Springboktrek* x *Springbocktreck*, ensovoorts.

Dit het veral gebeur met die vroeë optekeninge van plaasname toe nog geen vaste, patroonmatige of voorgestelde beleidsriglyne vir die skryf van plekname neergelê was nie.

(c) Algehele ortografiese vervormings of verduitsings

In enkele gevalle is nie slegs geringe fonologiese of ortografiese aanpassings in verduitste plekname aangetref nie, maar 'n totale vervorming van 'n bestaande Afrikaanse of Namanaam. Dit het gewoonlik gepaard gegaan met betekenisverlies en het 'n totale leksikale ondeursigtigheid tot gevolg gehad. Twee voorbeelde hiervan is gevind in die plaasname *Vertwall* en *Vellicke*. *Vertwall* is omvorm na aanleiding van die Afrikaanse *Verdwaal* wat 'n direkte vertaling van die ou Namanaam *Guhawus* was. Ook *Vellicke* lyk op die oog af soos 'n Duitse pleknaam, maar is inderdaad 'n fonologiese en ortografiese aanpassing van die Afrikaanse *Velletjie* (Nederlands geskryf *Velletje*) wat 'n verduitsing op grond van foniese assosiasies was. Nienaber & Raper (1980:508) verklaar hoe die Namanaam *Khoros* of *Kharos*, 'n verwysing na die karos wat van velle gemaak is, tot die opklaring van dié verduitsing gelei het. Hierdie twee plekname toon in hul huidige vorm dus 'n radikale vormverlies, met daarby versluiering van die etimologiese betekenis wat as gevolg van taalkontak ontstaan het.

(d) Die invloed van nie-Duitse taalsisteme op Duitse plekname

Die invloed van nie-Duitse fonologiese en ortografiese sisteme op Duitse of verduitste toponieme het sekere afwykende vorme laat ontstaan, onder andere dié wat Afrikaans as onderliggende klank- en spellingsstelsel vertoon en dié wat op 'n Nama-grondslag berus.

(i) Weglating van die umlautteken en ander klankaanpassings

Grunau x *Grünau*

Lüderitzbucht x *Lüderitzbucht*

Maltahöhe x *Maltahöhe*

(ii) Elisie van die generiese term en ander dele

Lüderitzbucht > *Lüderitz*

Johann Albrechtsquellen > *Albrechts*

(e) Volksetimologiese aanpassings

Soms lei fonologiese en ortografiese aanpassings of vervormings tot

'n totaal nuwe vorm. Vir die naamgebruiker is die naam met 'n nuwe betekenis gevul. Dit staan bekend as volksetimologisering of volksetimologiese aanpassing. Die oorspronklike pleknaam het dus deur vervorming 'n betekenisverandering ondergaan en 'n nuwe betekenisinhoud gekry. Voorbeelde uit die verduitsste plekname is, byvoorbeeld:

Afrikaanse vorm > Verduitsste vorm > Nuwe "betekenisinhoud"

<i>Draathoek</i>	>	<i>Dreihuk</i>	("Driehoek")
<i>Kleiport</i>	>	<i>Kleeforte</i>	("Klawerpoort")
<i>Loogkolk</i>	>	<i>Lochkolk</i>	("Gat/insinkingskolk")
<i>Skurfpens</i>	>	<i>Schürfpens</i>	("Krappens/Grawepens").

Oor volksetimologiese prosesse skryf Raper (1975c:193): "Apart from folk etymological corruptions of names, where later visitors or inhabitants alter the form or spelling of a name consciously or subconsciously so that it has meaning to them, a number of corruptions of place names occurs in which the resultant new name has less significance than the original, or no significance at all".

- (f) Die invloed van Duits op die inheemse plekname
- (i) Aanpassing van Nama- en Hereroname deur 'n verduitsste ortografiese voorstelling.

Die probleem met die inheemse Nama- en Hereroname was dat daar ten tye van die sending- en koloniseringsperiodes geen bestaande ortografie vir hierdie tale was nie. Die name is so getrou as moontlik na aanleiding van die uitspraak daarvan deur die Duitse sendelinge en ander ontdekkingsreisigers in die gebied opgeteken. Deur die neergelegde beleidsriglyne in 1898 met betrekking tot die skryf van inheemse plekname het die Duitse amptenare ook so na as moontlik 'n foneties getroue weergawe van die name probeer gee (Coetzee 1985:2).

Omdat Duits reeds 'n skryf- en leestaal was, kon dit deur sy reeds bestaande ortografiese sisteem 'n dominante rol speel in die visuele versterking van die ortografiese voorstelling van inheemse plekname

in die Duitse skryfstelsels. Veral in die sendelingsfase het die ontwikkeling van die inheemse tale mettertyd tot lees- en skryftale gevorder deur die opstel van Nama- en Herero-grammatikas en woordeboeke. Die belangrikste veranderinge ten opsigte van die spelling en skryfwyse van plekname is aangebring ten opsigte van die anlaut en auslaut, diftonge, vokaalaanpassings en ander vorme van verduitsing. Daardeur het die ortografiese voorstelling van inheemse plekname uiteraard 'n Duitse stempel gekry.

Enkele voorbeelde van verduitste inheemse plekname wat ten opsigte van die vokaalstelsel opgeteken is, is onder andere die voorstelling van *oe* of *oi* as *eu* in *Alt Heusis* (na aanleiding van *hosis*), > *Neu Heusis*, *Kaikais* > *Keikeis*, en vele meer. Dié hibridiese plekname met *Heusis* het verduitsing ondergaan op fonologiese en ortografiese vlak omrede die diftong in Duits as [eu] gerealiseer is en nie as [oe] of [oi] nie, vergelyk die vorm *hosis*, *hoisis* (Nienaber & Raper 1977: 547-548). Die *ei* van *Keikeis* is ook 'n tipiese Duitse skryfkonvensie.

(ii) Morfosintaktiese vervormings van inheemse en Afrikaanse name

Op die grammatikale vlak is verder ook morfosintaktiese aanpassings gevind, byvoorbeeld adjektiewiese verbuigings soos in *Gründornerri- vier*, *Gulkeser Düne*, *Krummendoorn*. In al drie gevalle het die Duitse genitiefvorm 'n postmorfeem *-er* of *-en* getoon wat nie in die ander tale voorkom nie.

Omdat die taal, spesifiek ook by die toekenning van name, nie in 'n vakuum bestaan nie en nie bloot uit onsamehangende woorde saamgevoeg is nie, het die sinskonstruksie met sy bepalende morfosintaktiese elemente, veral in 'n hoogs gespesialiseerde grammatika soos Duits met al die deklinasiepatrone, 'n invloed op sommige pleknaamverbindings gehad.

6.3 Vervangings as kategorie van taalkontak

Waar sommige inheemse en Afrikaanse plekname nie algeheel of gedeeltelik vertaal of vervorm is nie, is hulle vervang met eksogene name uit Duitsland en ander Duitssprekende gebiede in Europa.

Nicolaisen (1976b:148) onderskei dié verskynsel as die kategorie van taalkontak waar inheemse plekname deur eksogene name, wat geen verwantskap met die endogene naam vir die plek toon nie, vervang word: "The two names for the same place are completely unrelated to each other, in such doublets each half belongs strictly to the onomastic system of one language and cannot be used by the other so that even a bilingual individual will not normally interchange them".

6.3.1 Hierdie vervangings is in die meeste gevalle oordragsname (Kyk *Toponimiese motiewe* paragraaf 3.1.1 *Oordrag*) en word deur Nicolaisen (1978a:44-45) as "identical equivalents" en "examples of parallel naming" beskryf. Sodanige vervangings wat ook as "commemorative transfers" (gedenkname) beskou word, is baie gewild onder die inkomende taalgroep of koloniseerders van 'n gebied vanweë die plekname se latente beskikbaarheid of bruikbaarheid as name (Nicolaisen 1978a: 44-45). Hulle word ook in 'n sekere sin beskou as analogieskeppings omdat dieselfde plekname reeds elders bestaan. Dit was derhalwe nie nodig om hulle eers self te skep uit die bestaande leksikale materiaal nie.

6.3.2 Aan die ander kant het plaaslik geskepte Duitse name ook bestaande inheemse name vervang. Sonder twyfel was die Duitse koloniseerders se hoofbron van naamgewing ook die volgehoue gebruik van hulle eie leksikon en toponimikon waaruit hulle die toponimiese komponente soos spesifieke en generiese terme kon put wat geskik was vir gebruik as onomastiese materiaal.

Vervangings van bestaande inheemse toponieme met nuwe Duitse toponieme wat geen verband of verwantskap daarmee het nie en ook nie vertalings daarvan is nie, kom veelvuldig voor in die ondersoekgebied. Hierdie vervangings vorm doeblette wat twee totaal verskillende en aparte name vir dieselfde plek is en vele dubbelvorme laat ontstaan het. Voorbeelde is legio, maar slegs enkele word hier ter illustrasie aangehaal.

(1) *Der Finger Gottes* is byvoorbeeld nie 'n vertaling van die Namaam *Mukorob* nie. *Mukorob* beteken, volgens Nienaber & Raper (1977:822), "kyk die enkel".

- (2) *Lüderitzbucht* vervang die vroeëre Namaname vir dieselfde baai en plek, naamlik *Chanugaub*, *Naminus* en *Nuidoms*.
- (3) *Mariental* vervang die Afrikaanse naam *Enkelkameeldoringboom* en die Namanaam *Tsarachaeibes* wat, volgens Nienaber & Raper (1977:1048), "Stofbakkies" of "Stofgesig" beteken.
- (4) *Regenstein* vervang die vroeëre Namanaam *Aredareigas* met die betekenis van: "vlakte wat ek my oor verwonder of huiwer om oor te gaan" (Nienaber & Raper 1977:210).
- (5) Vervangings van Hereroname met Duitse plekname kom veelal voor in die noordelike dele van Suidwes-Afrika. Enkele van die opgetekende Duitse vervangings sluit in:

Margaretental vir die Hereroname *Orupembarora*; *Ohlsenhagen* vervang *Kamitombe*; *Petersfarm* was vroeër *Otjite*; *Schaffeld* was eers *Omuparara*; *Sturmfeld* vervang *Otjunda*; *Wilhelmsruhe* vervang *Otjonguatjonguari*.

- 6.3.3 Die plekname van ander taalgroepe is ook soms deur Duitse pleknaamtoekennings vervang. Hier word volstaan met 'n verwysing na bogenoemde voorbeelde uit Nama, Afrikaans en Herero.

Dit is duidelik dat in die proses van vervanging, oordrag op grond van nostalgiese, patriotiese, historiese en kulturele motiewe 'n belangrike rol gespeel het. Maar plaaslike geskepte Duitse name is ook gegee aan plekke wat vroeër inheemse of Afrikaanse name gehad het.

6.4 Samevatting en gevolgtrekking

Die Duits-Suidwes-Afrikaanse toponimikon is eiesoortig en verskillend van die Europese Duitse toponimikon en dié in ander Duitssprekende gebiede omrede die groot aantal voorbeelde van plekname wat spreek van taalkontak met die inheemse tale. In Suidwes-Afrika het die Duitse toponimikon deur die inwerking van verskeie taalkundige en toponimiese faktore soos die interlinguistiese wisselwerking tussen

Afrikaans en Duits in die gebied, op spontane wyse tot 'n totaal andersoortige, nuwe nomenklatuur ontwikkel waarby nuwe naamsoorte in vertaalde, ontleende en hibridiese vorm voorkom wat nêrens elders in Duitssprekende lande voorkom nie.

Die uniekheid en gevarieerdheid van hierdie toponimikon hang saam met die langdurige noue taalkontak wat hoofsaaklik tussen Afrikaans en Duits plaasgevind het.

SEMANTIESE ASPEKTE

7.0 Inleiding

Die semantiese aspekte van 'n pleknaam kom reeds ter sprake in die definisie daarvan as 'n taalteken met 'n klankpatroon, referensiële valensie en inherente sin of betekenis.

In die voorgaande hoofstukke het die beskrywing van plekname uit verskillende hoeke aan die orde gekom. Plekname is sodoende as taaltekens onderskei wat uit 'n verskeidenheid motiewe toegeken kan wees en dus verskillende etimologiese betekenis kan hê; wat as samestellings uit verskillende sintaktiese kategorieë of rededele kan bestaan; wat sekere grammatikale betekenis soos morfosintaktiese relasies vertoon en in 'n semanties-pragmatiese konteks relevansie het waarvan die primêre kommunikatiewe funksie is om te verwys.

Plekname funksioneer in eerste instansie as taaltekens wat na bepaalde entiteite in die werklikheid of in die verbeeldingswêreld kan verwys. Daarin is die primêre funksionele kommunikasiewaarde van plekname, asook die onomastiese betekenis van eiename in die algemeen, opgesluit.

Naas die strukturele of formele beskrywing van taaltekens is die vraag na die funksionele betekenisaspekte daarvan ewe belangrik. Om dié rede word die referensiële betekenis van plekname met betrekking tot die kommunikatiewe funksie daarvan as primêr geag in die semanties-pragmatiese kontekste waarin hulle mag voorkom. Die referensiële betekenis of verwysende funksie kom dus uit die aard daarvan ook op al die ander betekenisvlakke ter sprake.

Plekname word derhalwe binne die teoretiese raamwerk van 'n semanties-pragmatiese ontleding nagevors, primêr omdat die referensiële aspek daarvan binne die kader van beide die semantiek en die pragmatiek hoort. Verwysing het volgens die aanwysings van Gyger (1982: 4) uiteraard betrekking op 'n semanties-pragmatiese relasie in die

sin dat daardeur 'n taalteken funksioneel as verwysende element of teken vir 'n buitetalige entiteit toegeken word. Die aanname kan dus geformuleer word dat die referensiële betekenisaspek van plekname ook funksioneel die tema van die onomastiek is.

Die kontroversie oor die semantiek van eiename is deur verskeie filosowe, taalkundiges en naamkundiges onder die loep geneem en is steeds die sentrale twispunt in die teoretiese besprekings van eiename in die algemeen.

Die uiteenlopende opvattinge oor die betekenis van eiename spruit hoofsaaklik uit die diverse definisies van die begrip "betekenis" of "semantiese aspekte" (Debus 1980:193, Van Langendonck 1979:181). Die opvattinge of benaderingswyses varieer hoofsaaklik tussen twee uiterste beskouinge oor die semantiek van eiename. Enersyds is die standpunt dat eiename "betekenislose tekens" is. Vergelyk Mill (1892: 28): "The only names of objects which connote nothing are proper names; and these have, strictly speaking, no signification". Andersyds word dit as die mees betekenisvolle selfstandige naamwoordkategorie beskou (Egli 1886:203,219, Jespersen 1922:64, Pulgram 1954:187).

Tussen hierdie uiteenlopende beskouinge lê verskillende variasies of vlakke van interpretasies aangaande die semantiese aspekte van eiename. Vir 'n opsommende bespreking hiervan kan verwys word na die werke van Wimmer (1973) *Der Eigennamen im Deutschen*; Hilgeman (1978) *Die Semantik der Eigennamen*; die verhandeling van Meiring (1979) *Die semantiek van eiename*, en Raper (1983b) *Oor die betekenis van die eiename*, om maar enkele te noem.

Sonder om in diepte op elke teoretiese uiteensetting ten opsigte van die semantiek van eiename in te gaan, word hier slegs enkele relevantes aangehaal. Aan die hand van die bestaande teorieë oor die betekenis van eiename kan die semantiese aspekte van Duitse plekname in Suidwes-Afrika verder uiteengesit word.

Vir die doel van hierdie bespreking is die verskillende betekenisvlakke wat deur bogenoemde en enkele ander skrywers soos Debus (1977,

1980), Van Langendonck (1978, 1979) en Nicolaisen (1974) onderskei word, van belang. Die uiteensetting in enkele hooftrekke van die betekenisonderskeidings deur bogenoemde onomastici is noodsaaklik vir hierdie bespreking; derhalwe word hulle kortliks saamgevat.

Nicolaisen (1974:104) onderskei byvoorbeeld drie verskillende vlakke van betekenis by eiename: "the lexical level - the dictionary meaning of the word or words comprising the name; the associative level - the reasons why the particular lexical (or onomastic) items were used in the naming process ...; and the onomastic level - the meaning of a denotative name as a name, i.e. its application based on lexical and associative semantic elements but usually no longer dependent on them".

Debus (1977:193) onderskei ook drie vlakke van woordbetekenis (waarby eiename ingereken is as nominale klas), naamlik die etimologiese, die leksikale en die aktuele betekenis.

Van Langendonck (1979) bied 'n samevattende teoretiese raamwerk waarvolgens die verskillende betekenis van eiename ondersoek kan word. Sy oorhoofse betekenisonderskeiding word getrek tussen konseptuele en pragmatiese betekenisvlakke van eiename. Laasgenoemde kategorie kan in ooreenstemming gesien word met die "associative" en "onomastic level" van Nicolaisen en die aktuele betekenisonderskeiding van Debus. Ook Meiring (1979) lê klem op die agtergrondbeskrywing van eiename wat in 'n groot mate ooreenkom met die pragmatiese betekenis wat Van Langendonck onderskei.

Hierdie bespreking ondersteun die aanname dat eiename verskeie betekenisvlakke openbaar en word aangebied vanuit die oorhoofse tweeledige indeling in konseptuele en pragmatiese betekenis soos geskets in bogenoemde teoretiese model van Van Langendonck. Die grondliggende verskille tussen eiename en soortname word vir eers uitgewys, aangesien die primêre formele en funksionele betekenisvlakke ook daarin vervat is.

Die essensie van die semantiese kenmerke van Duitse plekname lê opgesluit in die aard van die plekname as taaltekens en as woorde; dat hulle as sodanig verwys na entiteite of lokaliteite op gegewe geografiese punte op die oppervlak van die aarde. Oor die aspek van verwysing as semanties-pragmatiese konteks word later breedvoeriger uitgelei. Vir eers word die verhouding eiename of pleknaam tot soortnaam volgens die metode van semantiese differensiasie tussen die twee soorte nominale klasse in perspektief geplaas. Die semantiese aspekte van plekname kan sodoende aan die hand van enkele wesentlike ooreenkomste en verskille tussen die eiename en soortname geïllustreer word. Plekname word onder sekere omstandighede as woorde beskou (vergelyk Van Langendonck 1968:205 aangehaal in Wimmer 1973:35): "Es ist jedoch nicht richtig, die Eigennamen nicht als Wörter zu betrachten. Wenn sie Nomina sind, muss man sie ebensogut wie die Appellativa als Wörter ansehen".

Die ooreenkomste tussen eiename en appellatiewe bestaan hoofsaaklik op formele vlak waarin albei as taaltekens of woorde beskryf word: Albei behoort tot die sintaktiese kategorie van selfstandige naamwoorde; albei toon klankpatrone wat ooreenstemmend in die fonies-grafemiese representasies blyk te wees (vergelyk *Taalkundige kenmerke* paragraaf 5.1); albei deel sekere ooreenstemmende morfosintaktiese kenmerke; ensovoorts. Vergelyk byvoorbeeld *Abendruhe*, *Bergweide*, *Hoher Schein*, *Jägersquell*, *Kleine Bucht*, ensovoorts waarvan die rededele, soos adjektiewe en soortnaamwoordelike dele identies homofoon met die pleknaamkomponente is en as sodanig deel vorm van die semantiese representasie (SR) van die naamwoordstukfrase (NP).

Semantiese kenmerke kan egter nie op dieselfde wyse by eiename geïsoleer word as dié by soortname nie, omdat konsepuele, dit wil sê die leksikale en deskriptiewe betekenisse, nie uit eiename geëkspliseer kan word nie as gevolg van laasgenoemde se inherente enkelvoudige verwysing.

Hierdie soort konsepuele betekenisbeskrywing het betrekking op items in die leksikon waarvan 'n semantiese representasie volgens semantie-

se eienskappe [+kenmerke] gegee kan word. Vir die beskrywing van die semantiek van eiename word 'n ander metode of teoretiese raamwerk benodig. Een van hierdie metodes is die beskrywing van semantiese differensiasie tussen ander taaltekens soos soortname en eiename. So doende kan die semantiese verskille tussen soortname en eiename onderskei word op 'n basis van vergelykbare klasse, in dié geval dié van die nomina (selfstandige naamwoorde) waartoe albei behoort. (Vergelyk in dié verband ook hoofstuk 5 *Taalkundige kenmerke*).

7.1.1 Die beginsels van arbitrêrheid en konvensie by taaltekens

Die eerste kenmerk van taaltekens is dat die verhouding tussen hul klankreeks en hul betekenis arbitrêr is, dog sodra die verband gelê is, word dit bevestig deur konvensie.

Die beginsels van arbitrêrheid en konvensie by eiename is ietwat andersoortig as by ander taaltekens, byvoorbeeld soortname. Dit kan as 'n onderskeidingskenmerk tussen die twee soorte nominale klasse gesien word.

Die naamgewer het binne die konteks van die onomastikon en in die proses om 'n entiteit te benoem, 'n algehele vrye keuse en daarby selfs die geleentheid om kreatief te werk te gaan. Hy kan uit die bestaande leksikon of sy eie onomastikon, items willekeurig kies om 'n naam mee te skep. 'n Bergnaam kan dus beskrywend van aard wees, byvoorbeeld *Der Pilz, Hochberg, Kugelkopf, Sattelhügel*, of dit kan na 'n persoon vernoem wees, byvoorbeeld *Kempinskiberg, Lampeberg, Lüderitzberg*, ensovoorts.

Die entiteit *berg* self kan egter in die leksikon nie met 'n ander soortnaam, byvoorbeeld *gebou*, beskryf word nie as wat reeds daarvoor deur konvensie bepaal of vasgelê is nie, met ander woorde 'n *berg* moet soortnaamwoordelik met *berg* beskryf word.

In die mate waartoe hierdie twee beginsels betrekking het op eiename, en spesifiek plekname, vorm egter nie deel van die doelstellings van hierdie studie nie. Daar word volstaan met enkele opmerkings in dié verband.

Wimmer (1973:56-60) onderskei duidelik tussen die beginsel van arbitrêrheid en konvensie by ander taalttekens en dié beginsels by eiename: "Die hier im EN zugesprochene Arbitrarität ist zu unterscheiden von der Arbitrarität, die als charakteristisch für die Zuordnung von Ausdruck und Inhalt aller sprachlichen Zeichen - also sowohl der EN als auch der Appellativa angesehen wird ..."

'n Kenmerk van eiename in teenstelling met soortname is immers hul besondere arbitrêre aard. Naamgewing en naamsverandering is 'n hoogs willekeurige en arbitrêre aksie of proses waarin taalttekens toegeken word aan buitetalige entiteite. Name kan veel makliker en veel meer as ander woorde nuut gevorm, vervorm, saamgestel en verander word as ander taalttekens, waarvan konvensie vereis dat die woordgebruiker dit nie na willekeur sal verander sonder om die taal geweld aan te doen nie.

By die keuse en samevoeging van komponente, dit wil sê die soorte spesifieke en generiese terme, om samestellings te vorm, geskied hierdie proses eintlik ook redelik vry van sintaktiese en semantiese bepalings of reëls (Wimmer 1973:57), alhoewel sekere morfosintaktiese naamgewingspatrone nog identifiseerbaar is. Vergelyk in dié opsig die hoofstukke oor *Toponimiese motiewe* en *Formele toponimiese kenmerke*.

Die verskille tussen eiename en soortname kom verder op verskeie vlakke van hul semanties-pragmatiese funksionaliteit ter sprake. In aansluiting by die verskille wat deur Raper (1983b:445-446) uitgewys is, is Duitse plekname volgens dieselfde onderskeidingskriteria met soortname vergelyk. Daarvolgens is gevind dat:

- (a) Die plekname "nie lopende leksikale betekenis hoef te hê om as kommunikasiemiddel te kan dien nie", byvoorbeeld die plaasnaam *Hagestolz* wat nie meer soos in die etimologie daarvan na 'n minderwaardige stukkie grond van 'n oujongkêrel verwys nie.
- (b) Die leksikale deursigtigheid van die plekname is irrelevant, "terwyl gewone soortname binne 'n bepaalde konteks deursigtig moet wees".

Vergelyk twee uitings soos "Ek woon op *Achalm*" of "Ek woon op *Hohedün*". Albei plaasname is onomasties ewe geldig, al is *Hohedün* leksikaal deursigtig en *Achalm* nie.

- (c) Die leksikale betekenis (indien enige) van 'n pleknaam "hoef nie van toepassing te wees op die entiteit waarna dit verwys nie", byvoorbeeld by *Grasplatz* is daar geen gras nie; dit is 'n woestyng gebied.
- (d) Die pleknaam behou sy geldigheid as naam al het die "gesteldheid wat tot die benaming van die entiteit gelei het", verander, byvoorbeeld *Hartebeestrücken*, *Gemsbockquelle* en *Kuduberg* waar feitlik geeneen van dié boksoorte meer voorkom nie.
- (e) Die plekname kan soms in terme van eienskappe van hul referente erken word, maar dit vorm nie 'n essensiële deel van hul betekenis soos by soortname nie, byvoorbeeld by *Welwitschia* ('n plaas en dorpsnaam) kom dié *Welwitschia mirabilis* voor wat die aanleiding tot die benaming was. Die naam is egter weer verander na *Khorixas*. Albei plekname is ewe geldig ten spyte van die eienskappe van die entiteit wat dit benoem.
- (f) 'n Pleknaam kan na meer as een referent verwys. Plekname in Suidwes is dikwels oorgedra van 'n rivier of 'n berg op 'n plaas, poskantoor, stasie, ensovoorts. Vergelyk *Kalkfeld* as gebieds-, dorps-, stasie-, poskantoor- en plaasnaam.
- (g) Plekname is nie taalspesifiek nie en word gewoonlik nie in woordeboeke opgeneem nie. In plekname word ook dikwels fonologiese en morfologiese relikte of aanpassings gevind wat nie in soortname sou figurer nie omdat dit die semantiese inhoud daarvan sou affekteer, of dit as ongrammatikaal sou laat voorkom. Fonies-grafemiese en morfologiese aanpassings in plekname is behou in *Guikeser Düne*, *Gutweide*, *Tiefenbach*, *Vormdurst*, ensovoorts. (Vergelyk *Taalkundige kenmerke*, paragraaf 5.1 en 5.3.2(b)).

7.2 Die konseptuele betekenisvlakke

Hierdie betekenisvlak, wat ook as die beskrywende of logies-semantiese

se betekenis beskou word deur Van Langendonck (1979:181-182), word deur hom onderverdeel in leksikale en grammatikale betekenis.

7.2.1 Die leksikale betekenisvlak

Die leksikale betekenis sluit onder andere ook die etimologiese en deskriptiewe betekenis van eiename in. Volgens Van Langendonck het eiename egter min of geen leksikale betekenis nie en slegs 'n geringe mate van grammatikale betekenis. Die grammatikale betekenis in dié verband dui op aspekte soos getal, genus, naamval, ensovoorts. (Vergelyk paragraaf 5.3.2 *Taalkundige kenmerke* en paragraaf 7.2.2). In verhouding met soortname wat as lekseme ten volle gelaai is met leksikale en grammatikale betekenis, is hierdie betekenis, soos reeds aangetoon, irrelevant by eiename of figureer dit slegs aan die periferie daarvan.

Die etimologiese en leksikale betekenis kan dus as eerste semantiese laag van die konseptuele betekenisvlak onderskei word.

Onder die etimologie van name word die oorspronklike leksikale inhoud van die samestellende komponente van die taaltekens (lekseme) verstaan, wat onder andere in die leksikon nagevors kan word as deel van die diachroniese naamkundenaavorsing (Debus 1977:193). So is die etimologie van die plaasnaam *Schönbörn*: "Schöner Brunnen", dit wil sê "mooi, skoon bron"; *Unkenfels*: "Froschfels", dit wil sê "paddarots".

In die proses van naamgewing is die etimologiese betekenis met die oorspronklike leksikale inhoud natuurlik aanvanklik van belang, omdat dit as benoemingsmotief gedien het. Jacob Grimm (1840, aangehaal uit Debus 1977:22) wys reeds daarop dat name "in ihrem Ursprung sinnlich und bedeutsam [sind]".

Plekname kon aanvanklik etimologiese betekenis gehad het, wat mettertyd verlore geraak het (Raper 1983b:446), byvoorbeeld *Pfalz* as plaasnaam waarvan die leksikale item etimologies ontwikkel het uit *pfalanza*, Lat. *palatium*, en ook as *Palast* gebruik word (Wahrig 1980:2826), met die betekenis van "paleis", "koningshuis". Of die etimologiese betekenis kan steeds herkenbaar wees waar die leksikale betekenis nog deursigtig is, byvoorbeeld *Hinterland* = "binneland", *Schildkrötenberg*

= "skilpadberg". Hierin kan die gedagte van Smith (1966a:492) ondersteun word: "All proper names had originally a peculiar and appropriate meaning ... It would be contrary to man's nature to name the objects of his thoughts by sounds which conveyed no meaning to him or others".

Meiring (1979:7-8) gaan van die standpunt uit dat eiename "heeltemaal sinvol in gesprekke gebruik [kan] word sonder dat die etimologiese betekenis van die naam bekend is; gevolglik is 'n naam se etimologiese betekenis irrelevant in 'n bespreking wat gaan oor die funksionele rol van die eiename in die Taalkunde". In terme van "die graad van deskriptiwiteit" van eiename wat sy aanhaal met verwysing na die deursigtigheid van onder andere etimologiese betekenis, noem sy ook kortliks Gardiner se "pure" en "less pure" beskouing van eiename (vergelyk egter Combrink se kritiek 1964); en Strawson (1973:213) se "pure and 'impure proper names'".

Die probleem met hierdie soorte onderskeidings is waarskynlik toe te skryf aan die verwarring van etimologiese, dit wil sê diachroniese betekenislae van name en die sinchroniese betekenis (indien enige) daarvan. Wimmer (1973:25) het reeds daarop gewys dat die interpretasie van die term *betekenis* met betrekking tot die diachroniese en sinchroniese uitgangspunte, nie verwar moet word nie: "Im Zusammenhang mit der sog. etymologischen Bedeutung von EN wird besonders darauf hingewiesen, dass Bedeutung synchronisch zu verstehen ist".

In die proses van die betekenisontwikkeling van plekname, soos by alle eiename, is dit dus belangrik om nie net die etimologie van die onderskeie komponente of leksikale betekenis van die rededele van 'n naam as sy sinchroniese betekenis te sien nie. Die naam is nie noodwendig met dieselfde betekenis gelaai as sy samestellende dele nie. Ook kon in 'n veranderde naamgewingsituasie betekenisverruiming, -vernouing of -assimilasie plaasgevind het van sekere dele in die naam, vergelyk *Hahnkopf* wat sinchronies as "Haankop" verklaar kan word, maar etimologies waarskynlik eerder op die familiename *Hahn* teruggaan. Die bergnaam *Kesselkuppe* sou sinchronies ook as "Ketelkop"

gelees kon word, maar is etimologies inderdaad "Holte- (of Gloopings)-kop".

Hier kan kortliks op enkele manifestasies van leksikale en etimologiese betekenis gewys word. Die Duitse naamgewers het op verskillende vlakke en op grond van verskeie motiewe name toegeken. Daar die meeste Duitse plekname in Suidwes deur middel van oordrag toegeken is (vergelyk hoofstuk 3 *Toponimiese motiewe*), is dit belangrik om enkele vrae in verband met die betekenis van hierdie plekname aan die hand van die voorgaande teoretiese uiteensetting te beantwoord. Hierdie vrae behels kwessies soos die betekenis van wat verouderd of argaies raak deur onder andere oordrag, internasionale en interlinguistiese leenwaarde, onomastiese funksionaliteit teenoor leksikale deursigtigheid, ensovoorts.

Konseptuele betekenis, dit wil sê die leksikale en grammatikale betekenis, word irrelevant en verouderd as gevolg van (a) die internasionale en (b) interlinguistiese leenwaarde en (c) die betekenis-isolering deur assosiasie met die entiteit, byvoorbeeld *Buschfeld*, *Spitzkoppe*, ensovoorts van sodanige plekname. Verskillende taalgroepe gebruik mekaar se plekname omdat die name interlinguisties verstaanbaar en onomasties funksioneel is. Dit hang ook daarmee saam dat die leksikale betekenis nie meer primêr is nie, maar verdring word deur die referensiële waarde van die name.

Hierdie ontleende- en oordragsname is ten spyte van hul konseptuele leegheid, nogtans ryk aan sekere pragmatiese betekenis en kan onder daardie kategorie verder nagegaan word (vergelyk paragraaf 7.4).

Lopende leksikale betekenis en deursigtigheid ten opsigte van die oorspronklike toekenningsmotiewe of etimologiese betekenis is by Duitse plekname eweneens irrelevant en spreek nie uit die sinchroniese vorm van die plekname *per se* nie. In dié verband word veral verwys na ondeursigtige oordrags- en modename of elemente daarvan wat nietemin onomasties so goed funksioneer soos plekname wat nog leksikaal en etimologies deursigtig is, byvoorbeeld *Achalm*, *Berlin*, *Elbe*, *Hannover*, *Jütland*, *Keulen*, *Obernzen*, *Pfalz*, *Schönborn*, *Zierenberg*, en so meer.

Die pleknaam is soos alle eiename "in wezen een refererende term en niet een predicerende" (Van Langendonck 1979:182). Die leksikale betekenis vorm naamlik nie deel van die konsep: wat is 'n eienaam nie? Met ander woorde dit bevat geen predikaat of klassoortindeling nie. Die plaasnaam *Berlin* sê byvoorbeeld niks omtrent die entiteit wat dit plaaslik benoem nie; dit bevat ook nie 'n eienskap of eienskappe soos "Berlin-wees" nie, en dit dui nie op 'n onderskeibare klas "Berlin(s)" nie.

Nietemin kan die aard van die leksikale betekenis van die grondwoorde in plekname wel deur navorsing bepaal word, omdat plekname aanvanklik uit ander rededele, onder andere uit soortname, ontwikkel het. Die leksikale betekenis van die woord of woorde is soms nog herkenbaar.

Wat Duitse plekname in die ondersoekgebied betref, kan onder andere verwys word na voorbeelde soos die reeds vermelde *Hannover* wat etimologies in Duitsland ontstaan het uit die beskrywing van 'n nedersetting by die lokaliteit *Am hohen Ufer* ("aan die hoë oewer"). Dit is deur assimilasie en elisie omgevorm tot *Hannover*. In Suidwes-Afrika het *Hannover* as plaasnaam geen konseptuele, dit wil sê leksikale of etimologies herkenbare betekenis meer nie. Vergelyk ook *Altmark*, etimologies "ou mark", *Obernzen* na aanleiding van "aan die bopunt van die Zenn (rivier)", *Waldkirch* as "woudkerk", ensovoorts.

In die oorspronklike naamgewingsmoment (Botha 1975:10) was die plekname dus gewoonlik nog semanties gelaai. Die naamgewers het die inhoud van die geheel of die samestellende dele geken en verstaan. Sodra die naam aan 'n entiteit toegeken is, het dit potensiële internasionale leenwaarde verkry en vir anderstaliges (soms ook vir die eie taalgemeenskap) leksikaal ondeursigtig geword. Sodoende het die leksikale betekenis vir die status van die eienaam om as naam te funksioneer, irrelevant geword. Die verlies van etimologiese betekenis hou nie alleenlik verband met ontlening of oordrag nie, maar ook met faktore soos a) vormverandering b) betekenisverandering (op leksikale vlak) van die grondwoord/-elemente, c) verdwyning van grondwoorde uit die leksikon, d) entiteitsassosiasie, en so meer.

Wat van belang is, is dat 'n eienaam nie lopende leksikale betekenis hoef te hê nie. "Leksikale betekenis is vir die funksionering van 'n eienaam as naam irrelevant" (Raper 1983b:446-449). Vergelyk ook sy beskrywing van "eiename wat soortname word en soortname wat eiename word" waarby die status van eiename en die leksikale betekenis daarvan ter sprake kom: "Op die leksikale vlak kan gestel word dat 'n soortnaam sy leksikale betekenis verloor wanneer dit die status van eienaam verkry, en dat 'n eienaam aan leksikale betekenis wen wanneer dit soortnaam word. Anders gestel: leksikale betekenis word irrelevant wanneer soortnaam eienaam word, en relevant wanneer eienaam soortnaam word". Laasgenoemde is by plekname die meer algemene verskynsel, veral by die toekenning van name aan geografiese entiteite wat op die basis van 'n beskrywende motief steun, byvoorbeeld *Grosse Bucht*, *Grüneberg*, *Hochberg*, *Hohedün*, *Keilberg*, *Kleine Kuppe*, *Roteberg*, *Spitzkoppe*, *Schwarzrand*, *Weissrand*, *Vierkuppenberg*, ensovoorts.

Die Duitsers het dus in Suidwes-Afrika plekname toegeken wat vir hulle een of ander assosiatiewe of konnotatiewe betekenis gehad het. Soos elke taalgroep plekname uit sy eie taal gee, het hulle ook, behalwe vir enkele oordrags-, mode- en analogiename, name toegeken wat meestal op leksikale vlak deursigtig was. Die beantwoording van vrae toon byvoorbeeld dat die respondente telkens deur middel van etimologisering die leksikale betekenis van die samestellende rededele van die plekname probeer gee, byvoorbeeld *Dornhügel* wat beskryf is as "heuwel met doringbome begroei", of soms in vertaalde vorm as "*Doringheuwel*" verklaar is. Daar kan dus aanvaar word dat die beginsels van arbitrêrheid en konvensionaliteit ook hierin 'n belangrike rol speel. 'n Naam kan gegee word wat beskrywend van die plek is of wat geen verband daarmee het nie, byvoorbeeld oordragsname, of dit kan gegee word met volle leksikale deursigtigheid of ondeursigtigheid.

In Suidwes-Afrika het die veelvuldige voorkoms van oordragsname, modename en ander tipes naamtoekenning hierdie stelling bevestig. Kulturele en geografiese entiteite het dikwels name uit Europa gekry wat geen verband met die plek vertoon nie, byvoorbeeld plekname soos *Oberndorf* ("Bo-dorp"), *Rheinpfalz* ("Rynpaleis"), *Waldau* ("Woudweiland"), ensovoorts wat almal plaasname is. Sommige oordragsname is

tóg tegelykertyd toepaslik en beskrywend met betrekking tot die plaaslike entiteit toegeken, byvoorbeeld *Adlerhorst*, *Frauenstein*, *Rothenstein*, *Scharfenstein*, en *Schroffenstein*. Die aard van die konseptuele betekenis by Duitse plekname is dus eweneens moeilik om te beskryf, alhoewel die meeste daarvan etimologies en leksikaal deursigtig lyk, vergelyk *Bogenfels*, *Goldene Aue*, *Hochberg*, *Roteberge*, *Waldau*, *Warmquelle*, en dergelike.

Sodra hierdie plekname as oordragsvorme toegeken is, of oorgedra is op 'n stasie of poskantoor, bevat dit nie meer op leksikale vlak enige predikaat nie en beskryf dit nie meer die eienskappe van die referent of die klas waartoe die referent behoort nie. Volgens Meiring (1983:1) hang dit saam met die verlies aan etimologiese betekenis: "'n eiensnaam onderskei hom op al die taalkundige vlakke van 'n soortnaam, want by die toekenning van 'n naam verloor die naam die verwysingswaarde wat op grond van etimologiese deursigtigheid met die naam verband hou. Om dié rede kan name ook verander word, aangesien oënskynlike leksikale betekenis nie op die referent van toepassing hoef te wees nie".

By Duitse toponieme in die ondersoekgebied het oordrag en die verandering van plekname alles betrekking op hierdie gebrek aan lopende leksikale betekenis of betekenisloosheid, aangesien die leksikale betekenis van die naam nie meer op die referent toepaslik is nie. In dié verband vergelyk ook Raper (1983b:445). Oordragsname waarvan die leksikale betekenis nie op die plaaslike referent van toepassing is nie, kom veelvuldig voor in die nostalgies-kulturele oordragsvorme soos vroeër aangetoon, vergelyk ook *Herrenhausen* ("Herehuis"), *Königstein* ("Koningsklip"), *Schwarzwald* ("Swartwoud"), *Tannenhof* ("Dennehof"), *Wittmund* ("Wye monding"), en so meer.

Op die leksikale betekenisvlak word telkens die semanties-pragmatiese aspek van vertaling en ontlening teëgekem. Die vertaling van plekname, die ontlening van leksikale items uit 'n ander taal om as deel van plekname te figureer, is in die hoofstuk *Taalkontak* aangetoon. Die veelvuldige voorkoms van hierdie vertalings en ontlenings in die ondersoekgebied bewys eintlik dat die leksikale inhoud wel onder sekere omstandighede soos die sosiaal-kommunikatiewe, dit wil sê in die

pragmatiese spraaksituasie, uit noodsaak agterhaal kan word en so-
doende geëkspliseer word. Die vertaler verstaan naamlik die inhoude-
like sy of leksikale betekenis van sommige van die plekname, vergelyk
Amros > Grüneberg, Awigas > Hohedün, Girinaris > Schackalskuppe, en-
sovoorts.

Volgens sekere teoretici (vergelyk Debus 1977:9, Kalverkämper 1978:
85, en andere) word eiename nie werklik vertaal nie, want hulle word
nie leksikaal ontleed of verstaan nie, maar slegs geken. Vir verdere
voorbeelde van volle vertalings, ontlenings, gedeeltelike vertalings,
ensovoorts word verwys na paragraaf 6.1 in die hoofstuk oor *Taalkon-
tak*.

Ontlenings van leksikale items uit ander tale toon dus dat dié naam-
komponent nog as sodanig leksikale en etimologiese betekenis het en
dus taalspesifiek is. Sodra hierdie ontleende deel of leksikale item
egter in 'n naam voorkom, is die verwysings- of referensiële beteke-
nis daarvan primêr, en is dit nie meer taalspesifiek nie. Die ont-
leende of vertaalde dele kan as volwaardige onomastiese items in
plekname figureer sonder dat die naam sy referensiële waarde of sy
status as eiennaam inboet.

Die hele kwessie van taalspesifiekheid met betrekking tot vertaling
of ontleding van name hang van die soort betekenis af wat bedoel
word. Waar plekname verklaar word wat uit poëtiese, metaforiese of
vergelykende sienings toegeken is, word buiten die konseptuele ook 'n
andersoortige betekenisvlak of semantiese konteks betrek, naamlik die
konnotatiewe en assosiatiewe betekenisvlakke van die mens se kogni-
tiewe denkprosesse, vergelyk bergname soos *Drachenberg, Felsenzirkus,
Helmkuppe, (Der) Pilz, Sattelhügel, Totenstadt*, ensovoorts. Die me-
taforiese jukstaposisie tussen teken en entiteit is in hierdie voor-
beelde te sien in die beskrywende element, met ander woorde die berge
en rotsformasies is benoem na aanleiding van die ooreenkoms tussen
die benoemde entiteit se vorm of voorkoms en dié van die voorwerpe
wat deur die soortnaamwoorde beskryf word.

Meiring (1979:39-40) beskryf die metaforiese gebruik van taaltekens
soos volg: "In taalkundige terme word die metafoer gewoonlik beskryf

as die gebruik van 'n woord, eiernaam of konstruksie in 'n sin sonder dat aan die voorwaardes vir letterlike interpretasie voldoen word. Die konteks en situasie waarin die woord letterlik toegepas word, is anomalies en onvanpas ... Die kennis van die spreker en hoorder ten opsigte van die betrokke eiernaam speel hier 'n belangrike rol, aangesien dit noodsaaklik is vir die interpretasie van 'n uitdrukking wat in die letterlike sin 'n anomalie kan wees".

Die meeste Duitse plekname lyk dus op leksikale en etimologiese vlak op die oog af semanties deursigtig, veral vir die Duitssprekendes. Word egter van die aanname uitgegaan dat ook hierdie plekname nie lopende leksikale betekenis het of hoef te hê nie, en derhalwe op sinchroniese vlak leksikaal leeg is, of dat die inhoudelike aspek nie van belang is in die referensiële betekenis konteks nie, dan word beide hierdie betekenisvlakke oorbodig vir die plekname se semanties-pragmatiese funksionaliteit. Vergelyk weer paragraaf 7.1.1(a),(b), (c) en plekname soos byvoorbeeld *Türckfeigenbaumfontein*, *Unkenfels* en *Vogelfederberg*.

7.2.2 Grammatikale betekenis van plekname

As tweede konseptuele betekenisvlak kan die grammatikale betekenis onderskei word. Vir hierdie aspekte word verwys na hoofstuk 5, *Taalkundige kenmerke* waarin die verskillende suprasegmentele en segmentele representasies van Duitse plekname onderskei is.

By die ontleding van die morfosintaktiese struktuuraspekte van die plekname is grammatikale aspekte soos getal, spesifiek die bepaaldheid en enkelvoudigheid daarvan, die geslag, naamval, predikaatloosheid en lidwoordgebruik reeds behandel. Ook is 'n semantiese representasie van die interne en eksterne sintaksis van die plekname voorgestel na aanleiding van die voorbeelde van Van Langendonck (1978: 86). Wat in hierdie afdeling verder beklemtoon word, is die vooronderstellings betreffende die grammatikale betekenis van eiename wat deur Van Langendonck (1979:183-184) opgestel is, en waarby die verwysende betekenisvlak aansluit. Die referensie word naamlik as die primêre betekenisfunksie uitgewys en bogenoemde vooronderstellings wat via die aard van die referent semanties daarby ter sprake kom, is

volgens Van Langendonck (1978:69) opgesom as: "There are at least three features inherent to PN reference. All three can be considered presuppositions of felicitous PN reference:

- (1) the presupposition of existence or 'specific reference';
- (2) the presupposition of uniqueness or 'definite reference';
- (3) the presupposition of singularity or 'singular divided reference'."

So kan daar met betrekking tot die spesifieke verwysing daarop gewys word dat 'n pleknaam soos *Welwitschia* na 'n spesifieke identifiseerbare geografiese punt op die landskap van Suidwes-Afrika verwys, of verwys het in die geval van die huidige *Khorixas*. *Welwitschia* as pleknaam het unieke en definitiewe verwysing (al is dit ook ten dele die naam van die oerplant, die *Welwitschia mirabilis*, waar dit dan as 'n soortnaamwoord geklassifiseer word en wat op sy beurt van die familienaam van die ontdekker daarvan afgelei is).

In die geval van enkelvoudige verwysing of verdeelde verwysing kan aangevoer word dat 'n pleknaam soos *Spitzkoppe* as bergkompleks en plaasnaam nogtans inherent enkelvoudig is ten spyte van die verdeelde verwysing.

Hierdie vooronderstellings het betrekking op die aard van die verwysing van die eiensnaam, nie op sy beskrywende betekenis nie, want dit ontbreek. Funksioneel is plekname hiermee binne die opset van die kommunikatiewe taalkunde te beoordeel (Meiring 1979:138) waar nie net na die struktuur van die eiensnaam, maar na die funksie daarvan in sosiale konteks gekyk word. Plekname, soos alle eiensname, kan volgens Meiring immers nie losgemaak word van die kommunikatiewe taalkunde nie. Die semantiese aspekte van plekname strek naamlik veel wyer as bloot die konseptuele, leksikale of grammatikale betekenis daarvan - hoofsaaklik omdat bogenoemde betekenisvlakke irrelevant word in 'n pleknaam sodra dit as sodanig toegeken word in die illokusionêre spreekakte van naamstoekenning. Die verwysingsaspek of referensiële betekenis van die Duitse plekname kan na aanleiding van die tweeledige aard daarvan ondersoek word, naamlik:

- (a) Verwysing as semantiese kategorie van toponieme
- (b) Verwysing as sosiaal-funksionele kommunikasiemedium.

7.3 Verwysing as primêre betekenisaspek van plekname

Daar bestaan ten spyte van die beginsels van arbitrêrheid en konvensie 'n duidelike verhouding tussen die betekenis van morfeme en hul verwysing na ekstralinguistiese entiteite sodra die teken aan die entiteit toegeskryf is. Sørensen (1967:1879) beklemtoon hierdie verband in terme van die opvatting oor semantiese aspekte en referensie soos volg: "The notion of meaning cannot be explained without reference to the relation of DENOTING, i.e. the relation holding between signs and the nonlinguistic entities signs are for". Hy karakteriseer of omskryf die verhouding tussen betekenis en verwysing elders (1963:16) as: "... identity of meaning entails identity of denotatum, but ... identity of denotatum does not entail identity of meaning". Plekname soos *Eulenruh* of *Uhlenhorst* gee geen aanduiding van die eienskappe van die benoemde entiteite wat 'n koppie en 'n plaasnaam is nie.

Wimmer (1973:71) se kritiek op hierdie formulering van Sørensen se omskrywing van betekenis en verwysing (die referensie) en betekenis en die benoemde entiteit (die referent) is dat die verhouding tussen die verwysing van taaltekens en entiteite, (dit wil sê die verhouding tussen designator, designatum en denotatum) nie so eenvoudig is en nie sonder meer gekonstateer kan word sonder inagneming van die konteks waarin hierdie verwysing deur middel van die gebruik van taaltekens plaasvind nie: "... Man kann den Zusammenhang der Referenz zwischen Zeichen und bezeichnetem Gegenstand nicht ohne die Berücksichtigung von Kontexten bestimmen, in den die Zeichen geäußert werden. Die sprachlichen Zeichen selbst referieren ja nicht auf Gegenstände, sondern immer nur die Sprecher in bestimmten Situationen mit Hilfe bestimmter Zeichen. In Sørensens Darstellung erscheint die Referenz als ein zu einfacher Zusammenhang zwischen Zeichen und bezeichneten Gegenständen. Bisherige Versuche, die EN-Bedeutung mit Hilfe von Aussagen über die Referenz zu beschreiben, zeigen die Kompliziertheit des Zusammenhangs von Zeichen und Gegenständen". Die naam *Walfischbai* kan na die dorp of die baai verwys en die feit

dat die voorkoms van walvisse die beweegrede tot die benoeming was, sê nog niks omtrent die dorpie waarvan dit ook die naam is nie.

7.3.1 Bepaaldheid, uniekheid of definitiewe verwysing as semantiese aspek

Plekname is taaltekens wat binne 'n konteks normaalweg elk slegs een entiteit of lokaliteit benoem en dus unieke of bepaalde referensie toon. Die lokaliteit wat deur 'n toponiem benoem word, is die unieke referent, alhoewel variasie van denotata ook voorkom, waar meer as een plek dieselfde naam dra (Raper 1983a:103). Die genoemde vooronderstellings betreffende die grammatikale betekenis van eiename wat deur Van Langendonck (1979:182-183) uitgesonder is (vergelyk paragraaf 7.2.2), is eweneens op Duitse plekname van toepassing.

- (a) Die eerste vooronderstelling het betrekking op die inherente bepaaldheid van eiename. Hierdie bepaaldheid het eerstens te doen met die begrip van eksistensie. Bepaalde nominale frases soos plekname het inherent ook dié vooronderstelling (Van Langendonck 1980:290). Waar 'n naam aan 'n entiteit toegeken word, hetsy in die werklike wêreld of in die geesteswêreld van spreker en hoorder, of in literêre werke, is die verwysing na die entiteit bepaald en uniek, alhoewel sonder predikaat, omrede geen eienskap van die entiteit vir die definisie van die eiennaam relevant hoef te wees nie (Van Langendonck 1980:291). Plekname verwys dus na bepaalde, spesifieke of unieke entiteite of lokaliteite. Hierdie plekke is, wat hierdie studie betref, nie fiktief nie. Die entiteit of referent waarna die pleknaam verwys, bestaan naamlik in die werklikheid van die Suidwes-Afrikaanse ondersoekgebied, byvoorbeeld *Grosser Tigerberg*, *Kaiser Wilhelmberg*, *Lüderitzbucht*, ensovoorts. Plekname wat byvoorbeeld in die ondersoekgebied nie meer in gebruik is nie, kan nie as fiktief beskou word nie al het van hulle in onbruik geraak. Hulle het nog oorspronklik werklik na die plek verwys wat deur hulle aangewys of benoem is, byvoorbeeld *Auguste-Viktoria-Bucht* wat in onbruik geraak het, *Scheppmannsdorf* wat weer *Rooibank* geword het, en *Welwitschia* wat na *Khori-xas* verander is.

Hier word nie verder ingegaan op die moontlike semantiese andersheid of suiwerheid al dan nie van sulke name nie; ook nie op die onder-

skeiding van plekname as lopende onomastiese items (dit wil sê wat nog in gebruik is) teenoor plekname wat net op ou kaarte of handskrifte verskyn, of die wat in die idiolektiese gebruik of orale toponimikon van sprekers voorkom teenoor dié wat verouderd geraak het nie.

Die definitiewe verwysing geld die bepaaldheid en impliseer dat die eienam ook sintakties bepaald is. Een van die basiese verskille tussen soortname en eiename kan juis op die vlak van bepaaldheid as semantiese aspek onderskei word. Die variasie tussen soortname en eiename ten opsigte van die semantiese aspek of kenmerk van bepaaldheid [\pm bepaaldheid] word in sintaktiese verband aangedui deur die gebruik al dan nie van die sintaktiese kategorie van determinatiewe (DET).

By soortname figureer 'n bepaalde of 'n onbepaalde lidwoord, byvoorbeeld

'n berg (onbepaalde lidwoord)

[-bepaald]

die berg (bepaalde lidwoord)

[+ bepaald]

By plekname figureer gewoonlik geen onbepaalde lidwoord nie, en slegs in sommige gevalle van die sinsverband die bepaalde lidwoord waar die verwysing van die lidwoord op die referent eerder as op die naam slaan en wel deur middel van die generiese term, vergelyk Meiring (1979:11). Dit hang gewoon saam met die unieke en bepaalde verwysing van die naam as referensiële teken (vergelyk paragraaf 5.3.2(e) Lidwoordgebruik).

Voorbeelde met en sonder lidwoord in sinsverband:

- (1) *Der Dicke Wilhelm* ist kein hoher Berg [+bepaald].
- (2) *Das Charlottental* liegt östlich von *Lüderitzbucht* [+bepaald], [Ø bepaald].
- (3) *Rössing* unweit Swakopmund, ist nach dem Bahndirektor benannt worden [Ø bepaald].
- (4) Die zweite Station nach Okahandja ist *Friedrichsfelde* [Ø bepaald].

Waar die plekname in 'n selfnoemfunksie optree, sal die bepaalde lidwoord nie normaalweg figureer nie, tensy dit deel is van die interne sintaksis van die naam. Vergelyk

- (1) *Charlottental* ist mir als Name unbekannt.
- (2) *Friedrichsfelde* is eine Zusammensetzung des Namen *Friedrichs-* + *-felde*.
- (b) Die tweede vooronderstelling ten opsigte van grammatikale betekenis impliseer dat eiename altyd enkelvoudig is, alhoewel enkelvoudig-verdeelde verwysing ook voorkom, die sogenaamde kollektiewe of "pluralia tantum"-gevalle, byvoorbeeld *Bismarckberge*, *Klinghardtberge*, *Latschenberge*, *Naukluftberge*, *Riesenberge*, *Rote Sandberge*, *Ziegenberge*, ensovoorts. By die gebruik van Duitse toponieme geld die aanname ook dat in hierdie semanties-pragmatiese konteks telkens "een uit 'n diskrete stel" (Van Langendonck 1978:70) van entiteite gekies word. Hier word volstaan met 'n verwysing na enkele voorbeelde van Duitse plekname, byvoorbeeld *Dreizackberg*, *Vierzackberg*, *Zweispitz*, en dergelikes.
- (c) Die derde vooronderstelling lui dat die entiteit waarna verwys word, dit wil sê die referent, tot 'n sekere klas van entiteite behoort wat onderskeidelik aangetoon word deur byvoorbeeld plekname, persoonsname, stamname, ensovoorts (Raper 1983b:448). Die onderverdelings in hierdie eersgenoemde klas van plekname val uiteen in onder andere bergname, watername, stasienname, ensovoorts.

Duitse plekname toon ook 'n verdeling in hierdie kategorieë van name, vergelyk die hoofstuk *Formele toponimiese kenmerke*, spesifiek die *generiese terme* waarin die entiteite waarna die name verwys, aangegee is, byvoorbeeld:

- (1) bergname soos
Blauberg, *Hoherberg*, *Honigberg*, ensovoorts;
- (2) watername soos
Grosse Bucht, *Knochenbucht*, *Möwebai*, *Marienfluss*, *Tiefwasser*, *Warmquelle*, *Zebraquelle*, ensovoorts;
- (3) vestigingsname soos
Burgsdorf, *Hefnersfarm*, *Helmeringhausen*, *Krenzhof*, *Palmenhorst*, *Westfalahof*, ensovoorts.

7.4 Die pragmatiese betekenis van plekname

Plekname in pragmatiese konteks impliseer die gebruik en betekenis daarvan in uitings wat reël of gerekonstrueer is. Om die semanties-pragmatiese aspekte van plekname te bepaal, moet die perspektief daaromheen verbreed word om nie bloot konteks-vrye plekname te bestudeer nie, maar om ook die werklike gebruik daarvan in die spraaksituasie of alledaagse gebruikskonteks te illustreer. Streng gesproke word hierdeur uit die domein van die semantiek na die domein van die pragmatiek beweeg. Die pragmatiek word ook as spreekakteteorie verstaan (Dobnig-Jülch 1977 in Van Langendonck 1980:286).

Die pragmatiek word in hierdie konteks omskryf as die studie van taal as sosiale interaksie in 'n kommunikerende gemeenskap. Waar met pragmatiek hier verder die tekensisteem of stelsel van tekens in verhouding tot die gebruikers van hierdie sisteem bedoel word, pas plekname as primêre verwysingstekens by uitstek in hierdie kommunikasiesisteem in.

Pragmatiese kennis speel 'n rol by die interpretasie van die referente van woorde en name wat in 'n uiting gebruik word. Pragmatiese betekenis is egter 'n soort nie- of ekstra-linguistiese betekenis wat via die referent tot die taalteken of naam kom en dus konnotatief is en as bybetekenis geklassifiseer word.

Tot dusver is die plekname as abstraksies op teoretiese vlak gesegmenteer en ontleed volgens formele beginsels om sodoende die toponimiese en taalkundige kenmerke te ekspliseer. Met die benadering van die Duitse plekname as semanties-pragmatiese uitings wat in 'n spraaksituasie of spreekakte ontstaan het, en op 'n kontinue basis daarin funksioneer, word veral klem gelê op die pragmatiese en semantiese aspekte van hierdie plekname in die konteks of gebruikssituasie wat ook die verdere semantiese interpretasie van die name beïnvloed.

Die spreekakte bestaan uit drie verskillende handelinge of aktes, te wete:

- (1) die lokusionêre, wat betrekking het op die taalitems self, dit

wil sê die taaltekens word bestudeer;

- (2) die illokusionêre, wat die eksplisiete kommunikatiewe funksies impliseer, met ander woorde die bestudering van die funksies van uitinge;
- (3) die perlokusionêre, wat die implisiete of eksplisiete invloed op die hoorder is, of 'n beweeg tot aksie is, of 'n handeling motiveer.

Veral die eerste twee spreekaktes kom by die bestudering van plekname en pleknaamgewing ter sprake, alhoewel die derde ook 'n rol kan speel.

Van belang vir die doel van hierdie ondersoek is die eksplisiete illokusionêre spreekakte waarin naamgewing en naamgebruik voorkom. Die drie onomastiese spraaksituasies impliseer dat eiename daarin fungeer as verwysings na buitetalige entiteite. Omdat eiename egter nie 'n beskrywende leksikale betekenis en geen predikaat bevat nie, tree hulle nie in beskrywende spreekaktes op nie, slegs in verwysende spreekaktes. Met plekname kan dus geen beskrywende spreekaktes uitgevoer word nie omdat die naam nie noodwendig die eienskappe van die plek, die referent, beskryf nie, maar slegs daarna verwys. Selfs die leksikaal deursigtige plekname soos *Schwarzrandgebirge*, *Weisser Berge* en dergelyke kom slegs in verwysende spreekaktes voor. Gebruike van plekname as soortnaamwoordelike verwysings of in metaforiese en metonimiese gebruik, byvoorbeeld "Hierdie plek is 'n tweede *Orlogsplatz*", kom nie hier ter sprake nie omrede die oordraagbare aard daarvan (dit wil sê tussen plekname en soortname) 'n verskuiwing in die betekenisvlak meebring. (Vergelyk Pulgram 1954:194 in verband met intensiewe en ekstensiewe betekeniswisseling by hierdie gebruik van die proprium).

By die gebruik van plekname is die volgende faktore dus van belang: die verwysing, die interpretasie van die uiting en die bedoeling (met betrekking tot die konsep) van die spreker. Hierdie aspekte dui op die funksie van die eienaam in sosiale konteks (Meiring 1979:138) en kan as illokusionêre akte gesien word.

7.4.1 Naamgewing (benoeming) en verwysing as spreekaktes

Om die naamgewingsproses in die enger begrip van die spreekakteteorie as 'n voorbeeld (of voorbeelde) van 'n illokusionêre akte te beskryf, is voorgestel deur Dobnig-Jülch (1977:47). Wimmer (1973) karakteriseer dit verder as 'n referensiële spreekakte. Die mate waarin naamgewing deel uitmaak van 'n illokusionêre spreekakte is verder deur Dobnig-Jülch (1977:45) en Debus (1980:194) skematies voorgestel volgens 'n toekenningsmodus en 'n toekenningstatus in 'n drieledige diagram. Dit is op die patroon van die klassieke triade of algemeen gebruiklike verwysingsdriehoek (Lyons 1968:404) gebaseer. (Hierdie skema is ook van toepassing op soortname en word nie hier as 'n onderskeidingskriterium tussen eiename en soortname gebruik nie).

Volgens Gyger (1982:7) word die konsepgedeelte van eiename vervang deur die verwysingsfunksie daarvan. Vergelyk in dié verband ook die standpunt van Van Langendonck (1979:186) en Raper (1983b:447 e.v.) oor die gebrek aan konseptuele betekenis by eiename. Van Langendonck (1979:186) koppel dit aan leksikale leegheid: "Enerzijds bevat de EN haast geen konseptuele betekenis; d.w.z. er is geen lexikale betekenis te bespeuren, alleen bepaalde grammatikale betekenissen." Volgens hom bevat die woordvorm van eiename naamlik geen konsep nie.

Hierdie skema stel myns insiens ook die drieledige kognitiewe betrekking tussen die naam (designator), die konsep (designatum of verwysing) en die entiteit of buitetalige objek (denotatum) voor soos dit deur Sørensen (1963:13) geïdentifiseer is. *Knochenbucht* se klank-

beeld is die designator of naam, die entiteit of die baai is die denotatum en die inherente sin of "betekenis" daarvan is die designatum (of konsep).

Verder word in die skema soos deur Debus (1980:194), Dobnig-Jülch (1977:45) en Kalverkämper (1978:32) aangevoer, die ontstaan van 'n een-tot-een verhouding tussen die individualiserende en identifiserende funksie van die eiennaam geïllustreer.

Hierdie sienings is heeltemal versoenbaar as die naamgewingsakte, die benoemingsproses dus, as 'n primêr verwysende handeling gesien word. Dit is nog 'n aspek van verskil tussen die betekenis van uiting teenoor die linguistiese betekenis daarvan en dit hou verband met die kognitiewe proses van verwysing. Referensie is 'n semantiese konteks op sigself; die mentale prosesse daaraan verbode is uniek. Studies ten opsigte van die kognitiewe denkprosesse van die mens, veral met betrekking tot sy taalvermoë en sy waarneming van die werklikheid om hom heen in verhouding tot hierdie vermoë, sou miskien deur pragmatiese taalgebruik, onder andere ook naamgewing, verder geïllustreer kan word. Vergelyk 'n uiting soos: "Wir bestiegen den Brandberg wo wir uns im *Felsenzirkus* niederliessen". Dit sou sonder die agtergrondkennis van die pleknaam en sy verwysing na die spesifieke rotsformasie anomalies klink of dubbelduidig vertolk kon word. Met die nodige konteksgebode en pragmaties-referensiële een-tot-een verhouding tussen spreker, pleknaam, entiteit en hoorder is hierdie uiting egter 'n geslaagde illokusionêre verwysingsakte. Verder toon dit die mens se vermoë om deur middel van kognitiewe prosesse soos sy taalvermoë, name van entiteite selfs op 'n metaforiese grondslag te gebruik en te identifiseer.

Die verwysingsfunksie van plekname is 'n belangrike illokusionêre handeling in die spreekakte. In hierdie konteks is plekname semanties-pragmaties funksioneel omdat hulle in dié opsig, dit wil sê reeds in die oorspronklike naamgewingsakte of naamtoekenningsproses ("Namengebungsakt", Wimmer 1973:86-89) reeds 'n sodanige funksie openbaar.

Voorbeelde van werklike primêre illokusionêre naamgewingsaktes kom

voor op die plaasaktes en ander dokumente van die argieflêers wat in hierdie studie gebruik is. (Vergelyk die ZBU- en Distriklêers in die *Bibliografie*). Hierop is die aansoeke om plaasname te benoem, te herdoop, ensovoorts en die daaropvolgende goedkeuring of afkeuring deur die regeringsbeamptes:

- (1) "Auf J.N. 796 vom 10.3. hin betreffend Witputz schlage ich ergebenst vor meine Farm in 'Waldsee' umzutaufen".
- (2) "Dem Farmer Gessert gestatte ich seine Farm Witpütz hinfort 'Waldsee' zu benennen".
- (3) "An das Amt stelle ich ergebenst das Ersuchen um Befürwortung dieses meines Antrages meiner Farm 58 'Donnersberg' benennen zu dürfen".
- (4) "Auf Ihren Antrag auf Umnennung Ihrer Farm *Brakwater* in *Anhalt* wird Ihnen ergebenst mitgeteilt, dass das Kaiserliche Gouvernement diese Umnennung nicht genehmigt hat".

Die funksionele waarde of illokusionêre krag van hierdie uitings is eksplisiet uitgedruk deur die performatiewe werkwoorde soos *schlage vor* ("voorstel"), *gestatte* ("goedgekeur", "toestaan"), *mitgeteilt* ("meegedeel"), *nicht genehmigt* ("nie goedgekeur nie"), ensovoorts wat die illokusies benoem. Die plekname in hierdie pragmatiese uitings is telkens in 'n benoemings- en verwysingsakte gebruik wat die illokusionêre kommunikasiewaarde daarvan illustreer.

In die daaropvolgende naamgebruiksakte is name eweneens pragmaties funksioneel as sosiale kommunikasietekens. Watter voorwerpe met soortname en watter entiteite met plekname benoem is, en hoe, is immers 'n sosiale konvensie (Dobnig-Jülch 1977:51): "Welche Gegenstände Eigennamen erhalten, ist eindeutig eine soziale Konvention". In hierdie konteks sou die sosiolinguistiek en sosio-onomastiek betrek kon word in ondersoek na naamgewing en naamsveranderinge, taalkontak, ensovoorts wat as sosiale konvensies ontstaan en bestaan. Die hele kwessie van toponimiese motiewe en naamgewingspatrone sou ook onder dié subdissiplines te berde gebring kon word.

Moontlike verdere kontekste van spraaksituasies of eksplisiete spreekaktes kan teoreties gerekonstrueer word deur voorbeeldsinne te

gee waarin plekname gebruik word. Hierdie metode is effektief omdat die plekname dan nie as taaltekens sonder konteks of as blote abstraksies beoordeel word nie. Waar hulle in laasgenoemde geval byvoorbeeld geen verbuiging, meervoude, geslag, predikaat of beperkende bepalinge toon nie, word dit in pragmatiese sinsgebruik wel opgemerk, omdat die naam in dié geval nie van die entiteit geskei kan word nie.

Die gebruik van plekname in sinsverband is om verskeie redes belangrik. In die eerste plek het plekname, soos ook soortname, 'n belangrike funksie in die semantiese struktuur van verwysende sinne. Die sin is naamlik die grootste ontleedbare grammatiese eenheid (Lyons 1968:172-173) waarin die onderlinge valensie en interafhanklikheid van die sintaktiese kategorieë tot uiting kom. Die sin word dus ook in hierdie hoofstuk gebruik as die semanties-pragmatiese konteks waarin plekname, net soos soortname, kan figureer.

Plekname word in illokusionêre dit wil sê kommunikatief-verwysende sinsuitinge soos die volgende aangetref:

- (1) "*Blutkuppe* wird allgemein als der 'Yellowstone' Südwestafrikas beschrieben".
- (2) "Bei *Blässkranz* kann man heute noch das weisse Tropfsteingebilde an der Felsenwand sehen".
- (3) "Die im Bezirk Sessfontein gelegene Farm des alten Schlettweins hiess *Warmquelle*".

Die "fokus van die Semantiek" val, volgens Meiring (1979:168), in eerste instansie op "die vraag of woorde 'n sekere funksie het, en wat die funksie is ten opsigte van die betekenis en interpretasie van 'n sin". In die tweede plek dui die sinsverband ook op die moontlike pragmatiese betekenis en begrippe soos verwysing, vooronderstelling, konteks en agtergrondbeskrywing wat slegs in die illokusionêre spraaksituasie ter sprake kom.

Vergelyk byvoorbeeld uitinge soos:

- (1) "Er wohnt schon einige Jahre ganz allein auf *Wohlfrieden*".
- (2) "*Auf Hoffnung* geht es in dieser Dürre nicht mehr weiter".

- (3) "Vormdurst wurde eine wichtige Wassertränke an der Grenze der Omaheke".
- (4) "Ich bitte eine Fahrkarte nach Pforte und Albrechts".

Meiring (1979:39) som die pragmatiese vooronderstellings soos volg op: "Wanneer 'n eiensam in 'n sin of uiting dus van toepassing is op 'n bepaalde konteks, het ons met pragmatiese vooronderstelling te doen. In alle kategorieë van eiename ... is daar een belangrike gemeenskaplike eienskap, naamlik dat hulle pragmaties gebruik word om 'n sekere doel te bereik. Hulle semantiese waarde lê in die feit dat hierdie entiteite deur middel van die naam geïdentifiseer word".

Die spraaksituasie as illokusionêre handeling dien hier as die primêre semanties-pragmatiese verwysingsraamwerk van die naamgewers en naamgebruikers van Duitse plekname in Suidwes-Afrika. Die sprekers gebruik in hierdie spraaksituasie plekname as doelbewuste tekensisteme (selfs as semiotiese tekens) wat as 'n interaksie van simbole beskryf kan word (Kalverkämper 1978:32).

Soos reeds in 'n vorige hoofstuk onder *Taalkontak* bespreek, het die meertalige konteks in Suidwes-Afrika 'n invloed uitgeoefen op die toekenning van Duitse en verduitste plekname in die gebied.

Met betrekking tot die pragmatiese betekenis van Duitse plekname lê die aanknopingspunt juis in hierdie spraaksituasie van meertaligheid en taalkontak. Waar die nuwe inkomende taal- en kultuurgroep name in of vanuit hul eie toponimikon toeken, of name uit ander tale deur ontlening, vertaling en vervorming in hul eie toponimikon opneem en gebruik, word 'n ingewikkelde toponomastiese verwysingsstelsel aangewend om in die kommunikatiewe behoefte te voorsien.

Sodoende word plekname soos *Gross Omaruru*, *Klein Otjikango West*, *Löwen-Omuramba*, *Omaheke-Sandfeld*, en selfs totale vervormings soos *Vellücke* en *Vertwall*, onomasties funksioneel en bruikbaar binne enige illokusionêre spraaksituasie.

Aanvaar ons die naamgewingsituasie as illokusionêre spreekakte, met ander woorde as 'n pragmatiese handeling, kan vanuit dié aanname gekonstateer word dat plekname ook na aanleiding van die oorspronklike benoemingsmotief 'n semanties-pragmatiese konteks het. Nicolai-

sen (1974:104) ag hierdie betekeniskonteks van die oorsprong van name ook belangrik: "... the associative level - the reason why the particular lexical (or onomastic) items were used in the naming process ..." is naamlik een van sy semantiese kriteria.

In Suidwes-Afrika het die Duitse naamgewers eweneens aan entiteite plekname toegeken op grond van een of ander motief of assosiasie daarmee. (Vergelyk hoofstuk 3 oor *Toponimiese motiewe* in dié verband). Die benoemingsmotiewe het in enkele hoofklasse uiteengeval waarvan oordrag, persoonsverering en beskrywing die hoofkategorieë gevorm het. Hierdie hoofmotiewe vorm enkele semanties-pragmatiese naamgewingspatrone waarin sekere semantiese en toponimiese naamvelde tot uiting kom. Vergelyk die gebruik van die term "onomastic fields" in vergelyking met "lexical fields" by Nicolaisen (1978b:209-216).

Die oordragsname kan as manifestasies van pragmatiese pleknaamgebruik as konseptueel, dit wil sê leksikaal leeg en ondeursigtig, beskou word. As pragmatiese betekenis egter in oënskou geneem word, is hulle gelaai met assosiatiewe bybetekenis wat onder andere ook konnotatiewe, affektiewe, stilistiese en sosiale betekenis insluit, maar wat hier nie altyd toepaslik is nie.

Voorbeelde van hierdie pragmatiese benoemingsmotiewe word in die nostalgies-kulturele oordragsname, persoonsverering deur plekke na belanghebbende persone te vernoem, modename, analogievorme, ensovoorts gevind. Uit hierdie soorte benoemingsmotiewe spreek 'n beduidende mate van pragmatiese betekenis wat aan die plekname gekoppel word, byvoorbeeld sosiale en stilistiese aspekte van styl en register van die Duitse naamgewers. Die sendelinge het byvoorbeeld by voorkeur Bybelname en kulturele oordragsname gegee. Die Schutztruppe en regeringsamptenare het eerder persone vereer, deur name van onder andere adellikes, militariste, ensovoorts aan plekke te gee, of name wat verband hou met veldtogte, oorlogvoering en oorlogsapparaat toe te ken, byvoorbeeld *Heliographenberg*, *Orlogsende*, *Orlogsplatz*, *Siegfeld*, *Streitwolfweg*, *Signalberg*, *Maerckerpforte*, *Volkmannshöhe*, ensovoorts. Die latere nedersetters het weens hul noue verbondenheid met die grond en die topografie verskeie beskrywende motiewe openbaar by die skepping van name vir plase, berge en veeposte, alhoewel per-

soonsverering en oordrag ewe belangrike motiewe by dié groep was. Vergelyk beskrywende plaasname soos *Quellwasser*, *Randwüste* en *Steinfeld*; gedenkname soos *Rössing*, *Richthofen* en *Trothakluft*; en oordragname soos *Schlesien*, *Pommern* en *Wittenberg*.

Van Langendonck (1979) heg veel waarde aan die pragmatiese betekenis van eiename, indien tog nie soveel nie soos Jespersen (1922:64) reeds daaraan toegewys het met die uitspraak: "proper names are the most meaningful of nouns, and that Mill and his followers lay too much stress on what might be called the dictionary value of the name, and too little on contextual value in the particular situation in which it is spoken or written". Wat Jespersen hier beklemtoon is juis die kontekstuele situasie waarin eiename figureer, met ander woorde die semanties-pragmatiese spraaksituasie; die naamgebruiksakte.

Raper (1983b:448) interpreteer die teoretiese uiteensetting van die pragmatiese betekenisvlakke na aanleiding van Van Langendonck (1979) soos volg: "Pragmatiese betekenis het betrekking op die referent van die eiennaam en word via hierdie ekstralinguistiese entiteite aan die naam toegeskryf. Van Langendonck (1979:185-186) onderskei vier verskillende soorte pragmatiese betekenis, naamlik konnotatiewe, affektiewe of emotiewe, sosiale of stilistiese, en fonies-assosiatiewe betekenis".

Met pragmatiese of assosiatiewe betekeniswaardes word die sekondêre, min of meer subjektiewe bybetekenisse van plekname bedoel (Van Langendonck 1979:181). Hierdie betekenisaspekte is vaag en onvas omrede hulle nie inherent aan die taalteken self is nie, maar in geassosieerde konteks bygehaal word deur 'n omweg, byvoorbeeld die gespreksituasie, konteks van spreekakte, spreker- en hoorderverhouding, en-sovoorts. Hierdie "descriptive backing" of "agtergrondbeskrywing" is volgens Meiring (1979:9) "die kollektiewe inhoud van alle konvensies en aannames waarmee 'n spesifieke naam in verband gebring word". Slegs deur die konteks word bepaal watter konvensie van toepassing is vir die identifisering van die referent. Hier kan byvoorbeeld ook verwys word na homofone plekname wat aan verskillende plekke toegeken is. Vergelyk:

- (1) Er fährt heute Nacht nach *Berlin*.
- (2) Sie ist auf Besuch in *Swakopmund*.

By die eerste sin kan verwarring bestaan oor watter *Berlin* bedoel word, tensy die sin binne 'n gespreksituasie beskou word en die afleiding daaruit gemaak kan word dat na die plaas naby Windhoek verwys word. Die tweede sin kan, omrede die eenmalige voorkoms van die pleknaam, sonder die gespreksituasie reg vertolk word. In albei gevalle help die agtergrondbeskrywing of pragmatiese betekenisvlakke om die interpretasies van die uitinge te vergemaklik.

In die omskrywing van die agtergrondbeskrywing sien Meiring (1979: 139) ook die aanwesigheid van die predikaat, alhoewel sy tog die predikaat van die inherente betekenisinhoud van eiename onderskei: "Die eiensam benoem 'n referent en die predikaat is die agtergrondbeskrywing waarmee ons bekend is, en waarmee die naam in die spesifieke situasie in verband gebring word". Hierdie siening van Meiring korreleer met die pragmatiese, dit wil sê assosiatiewe betekenis wat Van Langendonck (1979) in eiename onderskei. Sy koppel die agtergrondbeskrywing aan die breër semantiese konteks van eiename, dit wil sê die pragmatiese sy: "Omdat die eiensam nie betekenis het nie, vorm die agtergrondbeskrywing die vernaamste komponent waarmee rekening gehou moet word in die semantiek van eiename ... Dit moet egter beklemtoon word dat die agtergrondbeskrywing nie die betekenis is van 'n eiensam nie, maar bydra tot die semantiese inhoud van 'n uitdrukking" (Meiring 1979:11).

7.4.2 Pragmatiese betekenisvlakke van Duitse plekname

Daar kan van die aanname uitgegaan word dat Duitse plekname eweneens hierdie pragmatiese betekenis in hul toekenning en gebruik vertoon. Kenmerke van die betrokke entiteite of draers van die eiensam versterk op pragmatiese vlak die betekenisinhoud van die eiensam deur assosiasie, sosiale en stilistiese konnotasies of bybetekenis, ensovoorts.

Volgens Debus (1980:194) sou 'n volledige beskrywing van die pragmatiese betekenis van 'n eiensam dan tot 'n sekere mate 'n volledige sosiale geskiedenis van die eiensam moet bevat.

7.4.2.1 Konnotatiewe bybetekenis

Konnotatiewe betekenis sluit die kulturele betekenisassosiasies in wat die taalgemeenskap met die naam verbind via sy referent (Raper 1983b:448). Waar plekname na 'n enkele, unieke of bepaalde referent verwys, is daar meer kans om buitetonimiese, met ander woorde konkrete konnotasies met die naam te verbind (Van Langendonck 1979:185) al is dit dan in 'n beperkte graad, byvoorbeeld wie die historiese en ander feite van die plek ken, soos met

Haukluft(gebirge): as die bergagtige gebied waar die ergste skermutselings met Hendrik Witbooi plaasgevind het tydens die Nama-oorlog; waar die Hartmannse bergkwaggas geteel word, ensovoorts.

Oranjemund: as die diamantontginninggebied; die kusgebied waar Adolf Lüderitz ter see verdwyn het, ensovoorts.

Walfishbai: hawestad met skeepsbouwerf, plek waar walvisse in groot troppe voorkom; visfabrieke, ensovoorts.

Die verwysing van die naam self moet egter nie verwar word met die beskrywings van buitetalige faktore en ander konnotasies wat die naamgebruikers daaraan heg nie. Van Langendonck (1978:64) se uiteensetting dui op die verskil in verwysing en beskrywing rondom 'n eie-naam: "The reference of the name is not bound up with the descriptions that people might give of the extralinguistic person or thing. This does not mean that the reference of a name cannot be found by means of descriptions. It often happens, but is not essential to the definition of the name".

Onder konnotatiewe bybetekenis kan ook die moontlike sosiokulturele belangrikheid van plekname ondersoek word. Byvoorbeeld dat *Berlin*, *Hamburg*, *Koblenz*, ensovoorts in Duitsland meer bekende plekname met meer onomastiese prominensie is omdat dit met betrekking tot die referente (as groot wêreldstede) sekere sosiokulturele konnotasies bygekry het, terwyl dieselfde name as plaasname in Suidwes-Afrika redelik onbekend bly. Daar kan selfs geredeneer word dat hierdie plekname as plaaslike oordragsname ook 'n graad van bogenoemde konnotatiewe bybetekenis via die oorspronklike referente geërf het.

Of die belangrikheid van prototipe en stereotipe plekname sodoende via hul referente beoordeel kan word volgens buitetalige en buite-onomastiese kriteria, bly egter 'n moeilike vraag. Kan daar, buiten op die vlak van assosiatiewe konnotasies, enige ander afleidings omtrent die plekname as referente gemaak word? Is die genoemde plaasname net so belangrik as designators en geniet hulle dieselfde mate van onomastiese status as hul prototipes in Duitsland, die stadsname waarvan hulle oordragsvorme is?

Na my mening kan slegs die pragmatiese, konnotatief-assosiatiewe bybetekenis waarvolgens hierdie name beoordeel is, daardeur uitgesonderd word. Nie die naam as naam nie. Hierdie plekname word naamlik in bogenoemde konteks beoordeel volgens aspekte van die benoemde entiteite wat benoem is, onder andere die grootte, oppervlakte, bekendheid, bevolking, historiese faktore, ensovoorts. Die sosiale en ander konnotasies van die oorspronklike benoemde entiteite word ook in die benoeming en gebruik van die gelykluidende plaaslike plekname weer opgeroep.

Die vraag is egter of dit legitiem is om plekname of enige eiename op dié konnotasies te beoordeel? As identifiserende etiket het enige naam immers inherent 'n status van belangrikheid wat uniek en bepaald is, ongeag die eienskappe van die referent. Dit is nogtans belangrik om te onthou dat die naam nie van die entiteit losgemaak kan word in hierdie konteks van assosiatiewe status-beoordeling nie.

Tog meen Van Langendonck (1979:187) "De referentiële konnotasies die een naam in een kultuurgemeenschap te beurt vallen, zijn des te talrijker naarmate de referent van die naam aan belangrijkheid wint. Vermeerdering van belangrijkheid en konnotasies heeft aan formele kant kennelijk tot gevolg dat de naamsvorm ook aan stabiliteit wint".

7.4.2.2 Ekspressiewe, affektiewe of emotiewe bybetekenis

Bogemelde pragmatiese bybetekenis "hang saam met persoonlike gevoelens teenoor 'n entiteit, moontlik as gevolg van 'n aangename of onaangename ervaring, die voorkoms van die entiteit, die reputasie

daarvan en so meerⁿ (Raper 1983b:448). Sulke konnotasies kan op die naam oorgedra word en wissel van gebruiker of spreker tot spreker (Van Langendonck 1979:185): "Deze is het resultaat van de persoonlijke gevoelens die een spreker kan koesteren jegens de referent en die op de naam worden overgedragen". Sekere plekname in Suidwes-Afrika is vanuit 'n oorlogsmotief toegeken omdat belangrike veldslae by die plekke plaasgevind het, byvoorbeeld *Orlogsende*, *Orlogsplatz*, *Siegerland*, *Siegfeld*, ensovoorts. Die plekname het weens assosiasies met die gebeure rondom die entiteite, sekere emotiewe en ekspressiewe assosiasies behou. By die gebruik of aanhoor van die name sal sekere individue die oorlog in Suidwes in herinnering herleef of sekerlik emosies ervaar wat in verband gebring word met bogenoemde plekname. Dit bly egter steeds 'n besonder persoonlike ervaring wat nie deur alle naamgebruikers gedeel word nie.

Uit die bogenoemde voorbeelde van plaasname spreek telkens 'n sekere geestesingesteldheid of gemoedstoestand van die naamgewers en naamgebruikers waaraan alle huidige naamgebruikers nie noodwendig deel het nie.

7.4.2.3 Stilistiese en sosiale bybetekenis

Dat naamgewing nie heeltemal willekeurig geskied nie, maar deur middel van die mentaliteit en sosiokulturele houdings van die naamgewers deur sekere mentale meganismes gestuur word, is ook by Duitse plekname waargeneem. Die ontstaan van voorkeure vir sekere naamgewingspatrone en naamodes kan waargeneem word (Debus 1974-1977b, in Althaus 1980:194), vergelyk onder andere toponimiese motiewe soos oordrag, analogie en modename.

Daarmee word 'n verdere aspek van pragmatiese betekenis aangeroer, naamlik die stilistiese en sosiale houdings waarby styl, register, en ander sociolinguistiese faktore van die sprekers ter sprake kom. In die woorde van Van Langendonck (1979:185): "Een derde klasse van pragmatiese betekenis wordt gevat onder de termen 'stilistisch' en 'sociaal'. Hierbij doelt men op de associaties die taalelementen krijgen vanuit de sociale situatie in ruime zin. Ook en vooral weer in EN worden maatschappelijke structuren en variaties in stijl en sociaal register weerspiegeld".

Hierdie variërende stilistiese en sosiale voorkeure wat dikwels deur politiese, maatskaplike en kulturele faktore medebepaal word, word ook dikwels in plekname weerspieël (Raper 1983b:448). Sekere plekname in Suidwes-Afrika kan eweneens as "vogue"- of modename beskryf word. Wat hiermee saamhang is die gevoel dat sekere name 'n superieure, selfs adellike konnotasie dra, byvoorbeeld die talle plekbenoemings wat name van koninklikes, belanghebbendes en militariste bevat. 'n Ander verskynsel is die neiging om meer moderne name te gee, of skeppinge na analogie van name met komponente wat besonder populêr geword het as toponimiese terme in verbindings van allerlei aard, byvoorbeeld plekname met generiese terme soos *-born*, *-lust*, *-ruh*, ensovoorts. Hieronder kry ons die vele gestereotipeerde verbindings met 'n persoonsnaam as spesifieke term plus een van die bogenoemde generiese terme, byvoorbeeld *Schönborn*, *Schwerborn*; *Hedwigs-lust*, *Herbertslust*, *Sperlingslust*; *Friedrichsruh*, *Heinrichsruh*, *Hermannsruh*, *Karlsruhe*, *Leyboldsruhe*, *Waldsmannsruh* en *Wilhelmsruh*.

Ander plekname toon weer die gebruik van sekere stilistiese voorkeurpatrone in die spesifieke term, byvoorbeeld plekname met die verbindingskomponente *Frieden-*, *Hoffnung-* en *Schön-*, soos in *Friedenstal*, *Hoffnungsberg*, *Hoffnungstal* en bogenoemde *Schönborn*, *Schönberg*, *Schönfelde*, ensovoorts.

As oudmodiese elemente wat al hoe minder in plekname gebruik word, is argaïese generiese terme soos *-hag*, *-hagen*, *-hain*, *-horst*, *-kathen*, *-loh*, ensovoorts.

7.4.2.4 Fonies-assosiatiewe bybetekenisse

Hierdie pragmatiese betekenisvlak kom die meeste by plekname van geografiese entiteite voor waar leksikale deursigtigheid of oordrag 'n rol speel.

Volgens Raper (1983b:448) het die "fonies-assosiatiewe betekenis betrekking op die assosiasies wat deur die klankvorm van die naam opgewek word. Indien 'n eiensnaam byvoorbeeld homoniem is met 'n soort-

naam, word die konnotasies van die een op die ander oorgedra ... waar die leksikale betekenis van die gelykluidende soortnaam in die gedagte opkom". (Vergelyk in die verband ook Van Langendonck 1979:185). Foniese assosiasies is in die Suidwes-Afrikaanse plekname waargeneem met leksikale deursigtigheid van die soortnaam of ander rededele waaruit dit saamgestel is, byvoorbeeld *Dornbaum, Blauberg, Grüneberg, Kugelkopf, Schlucht, Schwarzerberg, Weissbrunn*, ensovoorts.

Van Langendonck (1979:189) gaan verder deur na pleknaammigrasies, dit wil sê oordragsname te verwys as synde toekennings waarby die fonies-assosiatiewe betekenis van primêre belang was: "Bij migratie van PLN [plaatsnamen] wil de naamgever de konnotaties van de oorspronkelijke plaats en zijn naam aan het nieuwe vestigingsoord doorgeven".

By Duitse plekname in Suidwes-Afrika is hierdie betekenisaspek as gevolg van die groot getalle oordragsname 'n belangrike oorwegingspunt. As daarmee na pragmatiese betekenisvlakke/verwys word, kan elke pleknaam nie net as homofoon met sy soortnaamwoordelike komponente beskou word nie, maar ook homofoon met die prototipe waarvan dit oorgeneem is, vergelyk deursigtige oordragsname soos *Goldene Aue, Grünau, Hohenfels, Schwarzwald* en dergelike.

Die hele naamgewingspatroon van oordrag of migrasie van plekname, met al die nostalgies-kulturele, emotiewe, affektiewe en sosiale konnotasies wat daarmee geassosieer word, kan dus in beginsel as 'n fonies-assosiatiewe proses beskou word.

Pleknaammigrasies soos *Elbe, Hannover, Hunsrücken, Lüneburg, Pommern, Schlesien, Wartburg, Wittenberg, Zillertal* en dergelike oordragsname (vergeelyk *Toponimiese motiewe* paragraaf 3.1.1), kan met betrekking tot hierdie oorgeërfde klankbeelde, ryk aan betekenisassosiasies word via hul oorsese referente.

In die ondersoekgebied is verder emotiewe naamsoorte opgeteken wat ook fonies-assosiatiewe konnotasies getoon het met die homonieme soortname of ander rededele waarvan hulle gevorm is, byvoorbeeld plekname soos *Endlich, Hoffnung, Friede, Verloren*, en diesulkes. Die assosiasie op foniese vlak vind in die naam 'n weerklank sodat bete-

kenisse wat aan die soortnaam gekoppel is, ook op die pleknaam oorgaan.

7.5 Samevatting

Die Duitse toponieme wat in hierdie ondersoek byeengebring is, is dus aan die hand van enkele bestaande semantiese teorieë en vanuit hul inherente semantiese aspekte, ingedeel in die twee hoof-betekeniskategorieë, te wete konseptuele en pragmatiese betekenisse. Omrede die betekenisvlakke van plekname nou verweef is met die formele en funksionele aspekte daarvan, behoort die leksikale, etimologiese en pragmaties-assosiatiewe betekenisse daarvan telkens vanuit verskeie benaderingswyses toegelig te word.

Die belangrikste benaderingsmetode of -model blyk die pragmatiese spraaksituasie of illokusionêre spreekakte te wees waarin plekname voorkom in die kommunikatiewe gebruikskonteks van toekenning of benoeming, en verwysing.

HOOFSTUK 8

SAMEVATTING

8.0 Die ondersoek is in twee dele aangebied. Eerstens is die naamlysge-
deelte opgestel, waarin 'n verteenwoordigende korpus van die Duitse
plekname in die ondersoekgebied byeengebring is. Die oorsprong en be-
tekenisse van hierdie name is vasgestel om as basis by die teoretiese
bespreking te dien. Tweede aan die orde was die bespreking volgens to-
ponimies-linguistiese beginsels wat die sewe inleidende teoretiese
hoofstukke van die studie vorm. In die *Naamlys* is die plekname alfa-
beties met aanduiding van voorkoms en verspreiding, naamsoort, ligging,
herkoms en etimologie aangebied in die vorm van 'n woordeboek van aard-
rykskundige eiename. Daar is gepoog om op 'n selektiewe basis 'n beeld
te gee van die soorte Duitse plekname wat in die ondersoekgebied toege-
ken is. Daaruit kon die algemene naamgewingspatrone en toponimiese
motiewe, asook sekere ander toponimies-taalkundige kenmerke, afgelei
word.

Na aanleiding hiervan is die plekname in die inleidende hoofstukke teo-
reties ontleed en beoordeel volgens sekere beginsels en kenmerke wat
eie aan die Duits-Suidwes-Afrikaanse toponimikon is.

Daar is sodoende bevind dat 'n eiesoortige Duitse pleknaamgewing in die
gebied ontstaan het wat as gevolg van verskeie toponimies-taalkundige
faktore tot 'n unieke toponimikon ontwikkel het. Hierdie uniekheid kom
in al die onderstaande hoofstukke ter sprake, maar word pertinent in
die hoofstuk oor *Taalkontak* geïllustreer.

Die tweeledige aard van plekname as taaltekens en onomastiese verwy-
singsetikette is die basiese agtergrondaanname waarvolgens die teore-
tiese bespreking geformuleer en gevoer is. Daar is naamlik telkens van
die aanname uitgegaan dat hierdie plekname sekere algemene, maar ook
unieke toponimiese en taalkundige aspekte vertoon. Met hierdie benade-
ring is gepoog om die ondersoek op 'n vergelykbare peil en grondslag te
hou met dié van bestaande wetenskaplike onomastiese studies.

8.1 Hoofstuk 1: Inleiding

In die inleidende hoofstuk is die oorspronklike doelstelling, die aard en omvang van die onderoektema, die onderoekgebied en die metode uiteengesit.

Die onderoektema is verder omskryf as 'n diachronies-sinchroniese onomastiese studie van Duitse toponieme wat ook taalkundig volgens sintagmatiese en paradigmatische kriteria ontleed kan word. Die onderoektema is verder chronologies bepaal binne die historiese tydperk van ongeveer 1812 tot 1915, met die geografiese grense van die destydse kolonie Duits-Suidwes-Afrika as afgebakende onderoekgebied. Enkele Duitse plekname wat voor en veral na 1915 toegeken is, is ook ingesluit.

8.2 Hoofstuk 2: Historiese oorsig

Die onderoek is gerig op 'n spesifieke historiese tydperk, naamlik die Duitse koloniale periode wat as die sosiokulturele milieu en historiese agtergrond van die studie beskou is.

Die historiese oorsig van die onderoekgebied skets kortliks die hoofmomente van die Duitse naamgewing, te wete die kerstening van die inlandse bevolking, die kolonisering van die gebied as geheel en die nedersetting op geskikte plekke. Die koloniseringsperiode is as die belangrikste sosiokulturele faktor uitgesonder wat as sodanig in die Duitse naamgewing weerspieël is. Wat verder in hierdie bespreking beklemtoon is, is die politieke en sosio-ekonomiese faktore en die kultuurhistoriese toestande wat die toekenning en verspreiding van Duitse plekname beïnvloed het.

8.3 Hoofstuk 3: Toponimiese motiewe

In dié hoofstuk is 'n uiteensetting van die belangrikste motiewe of beoegredes gegee wat tot die toekenning van Duitse plekname in die gebied gelei het. Daar is enersyds gevind dat die meeste plekname oordragsname is en dus 'n oorwegend Europese karakter vertoon. Aan die anderkant is gevind dat talle beskrywende plekname plaaslike skeppings is, of vertalings van inheemse plekname.

Die hoofmotiewe wat sodoende uitgesonder is, is vaderlandsliefde en nostalgie wat in die Europese oordragsname weerspieël word, persoonsverering en gedenkname, beskrywing van die topografie, ligging, aanwesigheid van plante en diere, ensovoorts. 'n Verskeidenheid ander motiewe is opgeteken waaronder die oorlogsmotief, gemoedstoestand, waarvan sommige in idiomatiese uitdrukkings en gesegdes uitkom, legendes, mitologie, godsdiens, ensovoorts.

8.4 Hoofstuk 4: Formele toponimiese kenmerke

Die ontleding van die vorm van die plekname het getoon dat die meeste daarvan by wyse van samestelling gevorm is. Die bespreking waarop die rubrisering van dié hoofstuk gebaseer is, is dié van die samestellende komponente, naamlik generiese en spesifieke terme.

Die generiese terme is ingedeel volgens die verwysing van die substantiewiese grondwoord wat die soort entiteit aandui, byvoorbeeld geografiese entiteite soos water, verheffinge, glooiinge en insinkings; en kulturele entiteite soos afbakenings, vestigings en verdelings. Sekere algemene kenmerke van generiese terme, ook die voorkoms van zerogeneriese terme, is breedvoerig aangewys.

Die gevolgtrekking kon gemaak word dat die voorkoms van generiese terme in Duitse plekname volgens interne morfosintaktiese, maar ook eksterne plaaslike beginsels bepaal word.

Spesifieke terme is gekategoriseer volgens die verskeidenheid bepalende, adjektiewiese spesifiseerders waaronder persoonsname, beskrywing na aanleiding van voorkoms, vorm, kleur, en so meer. Hulle voorkoms staan in noue verband met die oorspronklike benoemingsmotiewe.

As laaste kategorie van die strukturele aspekte is simplekse of nie-samegestelde plekname bespreek as unieke groep wat vry van interne morfosintaktiese reëls is.

8.5 Hoofstuk 5: Taalkundige kenmerke

In hierdie verband is veral gelet op die sintagmatiese en paradigmatische

se aspekte van die plekname as taaltekens. Sodoende is ingegaan op die fonies-grafemiese kenmerke, ortografiese variasies wat waargeneem is en beide interne en eksterne morfosintaktiese relasies van die name, waaronder: morfemies komplekse samestellings wat óf egte, óf onegte samestellings is, met ander woorde waarin onafgeleide stamme voorkom; eksterne sintaktiese relasies soos getal, genus, naamval, adjektiewiese verbuigings, lidwoordgebruik, beperkende bepalinge en relatiewe klouse.

Die konklusie kon gemaak word dat Duitse plekname eweneens op al die taalkundige vlakke van soortname onderskei kan word, alhoewel daar ook veelvuldige formele ooreenkomste bestaan tussen dié twee nominale groepe.

8.6 Hoofstuk 6: Taalkontak soos weerspieël in die plekname

In dié hoofstuk is die meertalige konteks van Suidwes-Afrika uitgebeeld as die sosiokulturele raamwerk waarbinne taalkontak as onomastiese katalisator werksaam was.

Verskillende taalgroepe het as gevolg van die fisiese en talekontak 'n stempel op die kaleidoskopiese onomastikon van die gebied nagelaat. Dit is gevind op leksikale en grammatikale vlak in talle voorbeelde van vertalings, ontlenings en vervormings wat as versteende naamvorme of relikte in die verduitste plekname agtergebly het.

Die Duitse pleknaamgewing het op dié wyse deur die inwerking van verskeie taalkundige en toponimiese faktore soos veral die interlinguistiese wisselwerking tussen Afrikaans en Duits in die gebied, op spontane wyse 'n eiesoortige toponimikon tot stand gebring. Die eiesoortigheid of uniekheid word gekenmerk deur die tweeledige aard daarvan, naamlik 'n groot getal oorgeërfde oordragsname uit Europa teenoor 'n algeheel of gedeeltelik verduitste pleknaamkorpus waarvan vertalings, ontlenings en vervangings 'n kenmerk is.

8.7 Hoofstuk 7: Semantiese aspekte

Met die bespreking van die semantiese aspekte van Duitse plekname is die belangrikste semantiese velde of soorte betekenisvlakke betrek. Die pragmatiese spraaksituasie is as die essensiële illokusionêre konteks waarin plekname toegeken en gebruik word, uitgesonder en geïllustreer aan die hand van enkele werklike gebruikskontekste en ander teoretiese sinsrekonstruksies.

Na 'n uiteensetting van enkele teoretiese benaderings is die tweeledige semantiese indeling in konseptuele en pragmatiese betekenisvlakke as teoretiese model gevolg. Daarin is die Duitse plekname volgens die belangrikste betekenissoorte ingedeel en volgens sekere betekenisonderskeidings bespreek. Onder konseptuele betekenis is byvoorbeeld die etimologiese, leksikale en grammatikale betekenis ondersoek. Op die pragmatiese betekenisvlak is onder andere gekyk na die assosiatiewe bybetekenis soos die konnotatiewe, die emotiewe en ekspressiewe, die stilistiese en sosiale, asook die fonies-assosiatiewe betekenis.

Die algemene bevinding was dat Duitse plekname, soos alle eiename, primêr as verwysende taaltekens optree; dat hulle, hoofsaaklik as gevolg van hulle oorgeërfde Europese aard, ryk aan pragmatiese betekenis is soos die bogenoemde konnotatiewe, sosiale, emotiewe en fonies-assosiatiewe.

Die oorspronklike aanname dat plekname eweneens verskeie betekenisvlakke openbaar, kon in dié afdeling bevestig word. Verder is gevind dat hulle, anders as soortname, slegs aan die periferie 'n mate van konseptuele betekenis vertoon; dat hulle deur sekere inherente onomastiese kenmerke funksioneel en betekenisvol word in 'n verwysende spreekakte waarby die pragmatiese bybetekenis figureer wat met verloop van tyd veel sterker te voorskyn tree as die konseptuele betekenis.

8.8 Hoofstuk 8: Gevolgtrekking

Die bevindinge uit bogenoemde teoretiese besprekings het gelei tot die slotsom dat die Duits-Suidwes-Afrikaanse toponimikon as gevolg van sekere toponimiese en linguistiese faktore, ten spyte van die groot aan-

tal oordragsname wat dit 'n noue verwantskap met en duidelike herkenbare Europese herkoms en karakter gee, tog op formele en funksionele vlakke tot 'n eiesoortige, maar nog eg Suider-Afrikaanse toponimikon ontwikkel het.

Daar is gevind dat hierdie plekname veel meer fasette openbaar as wat enigsins volledig in hierdie studie ondersoek kon word. Slegs sommige aspekte kon betrek word; die onderwerp is geensins uitgeput nie.

Daar sou onder andere nog verder gekyk kon word na ander fasette van plekname soos die psigo-onomastiese en sosio-onomastiese aspekte daarvan, byvoorbeeld watter resepsie het die plekname as uitvloeisel van die koloniserings- en die verduitsingsbeleid te beurt geval? Ook sou die houdings van die inheemse volke jeens die "Europese" naamgewingsprosedures, en *vice versa*, nagegaan kon word. Op literêr-onomastiese terrein sou die neerslag van die Duitse toponimikon in die literêre werke van die land nagevors kon word.

Vanuit sodanige veelvlakkige navorsing sou die aard van die onomastiek as interdisiplinêre wetenskap verder verwesenlik kon word, en die teoretiese grense van die vakgebied na nuwe bakens uitgeskuif kon word.

VOETNOTE

1. In hierdie spesifieke geval word die afstand nie in kilometer omgeskakel nie, omrede die verskil in terminologie en die vaagheid met betrekking tot die afstand tussen Duitse myle, Engelse myle en geografiese myle die omskakeling bemoeilik.
2. Soortgelyke patrone kom ook by Duitse naamgewers elders in Suid-Afrika voor. (Vergelyk Labuschagne 1971:17, 43, Grüner 1985:8).
3. Dié volgorde van aanbieding beteken nie 'n volgorde van belangrikheid of voorkeur nie. Ook kan al die kenmerke en verskille nie tot in die fynste besonderhede binne die bestek van hierdie studie uitgeput word nie. Slegs enkeles wat uit die gegewens die mees voor die hand liggende blyk te gewees het, is hier bespreek.
4. Die afleidings wat hier gemaak word, is slegs uit die gegewens van dié ondersoek geneem en sou sekerlik uitgebrei en meer indringend in 'n aparte studie nagevors kan word.
5. Die gebruik van die term *simpleks* kan problematies wees aangesien verskillende interpretasies daarvan bestaan. 'n Tweeledige interpretasie spreek byvoorbeeld ook uit Odendal (HAT 1979:965) waarvolgens 'n simpleks as 'n "enkelvoudige woord; enkelwoord teenoor kompositum" beskryf word. Ek gebruik die term in hierdie konteks in die sin daarvan as *enkelwoord*, nie as 'n *enkelvoudige woord* nie. Met ander woorde die *enkelwoord* in teenstelling met die kompositum, bevat een vry morfeem, maar inbegrepe daarmee die moontlikheid van ander gebonde morfeme of morfeemelemente, byvoorbeeld *Daheim* is 'n enkelwoord, alhoewel *-heim* as vry morfeem voorkom en *Da-* hier en soms elders as gebonde (soms vry) morfeem funksioneer. Die kompositum daarteenoor bevat twee of meer vry morfeme wat 'n samestelling vorm, byvoorbeeld *Grünau* (albei morfeme kom vry voor).
6. Hierdie *-s-* kan ook as morfologiese verskynsel, naamlik 'n genitief *-s-* beskou word, vergelyk verder paragraaf 5.3.2.1(b)(i).
7. Normaalweg sou hierdie proses nie in die leksikon voorkom nie, maar na-

me is nie meer taalspesifiek nie; hulle kan vervorm en vermink word. Al is dit on-Duits, het dit wel gebeur in SWA.

8. Die spellingvariasie *revier* kom volop in geskrifte voor en is na aanleiding van die uitspraak daarvan deur die Duitssprekende Suidwesters as sodanig aangetoon. (Die uitspraak van bogenoemde is bevestig deur dr. K.F.R.H. Budack en mnr. G. von Schumann, mondelinge mededeling, 29 Januarie 1986).
9. Die plekname met hoofletters in die tweede en/of derde komponent is as los verbindings in bronne aangetref en word hier dus ook so aangetoon.
10. Die asterisk * dui hier op die ongrammatikaliteit van dergelike sinskonstruksies.
11. Name wat ná die koloniale periode dalk weer uit Duits in Afrikaans vertaal is, is nie nagegaan nie. Die proses voor 1915 was hoofsaaklik Afrikaans > Duits, dit wil sê verduitsing.
12. Alhoewel *Farm* in Suider-Afrika as ingeburger in die Duitssprekendes se taalgebruik en plekbenoemings voorkom, is dit *nie* van Hoogduitse oorsprong nie. *Farm* word as leenwoord uit Engels, dit wil sê Angel-saksies beskou, vergelyk Grimm, GDW (1862:1332).... "an farm iter rührt das ags. fearm und das jetzt weit verbreitete engl. farm, meierei, pachtgut, was alles unhochdeutsch ist". Volgens die Oxford English Dictionary (1933:76-77) het *farm* etimologies uit die middeleeuse Latynse *firma* ontwikkel. Daarin word ook verwys na die nie-Teutoniese oorsprong: "..... Not found outside Eng., and no satisfactory Teut. etymology has been proposed. On the assumption that the primary sense was 'fixed portion of provisions, ration', it would be admissible to regard the word as a late L. *firma*, and so ultimately identical with Farm sb.² ... If the hypothesis of its Latin origin be correct, the word must have been adopted at a very early date: it occurs frequently in the oldest poetry the corresponding OHG. gloss '*formot, fofet*' in *St. Gall. MS. 913* may be derived from an OE. source, *the vb. being otherwise unknown in OHG.*" (my kursivering).

Ook in Chambers English Dictionary (1906:334) word na die Latynse oorsprong van *Farm* verwys.

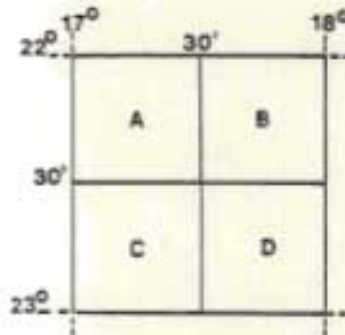
DEEL II

NAAMLYS

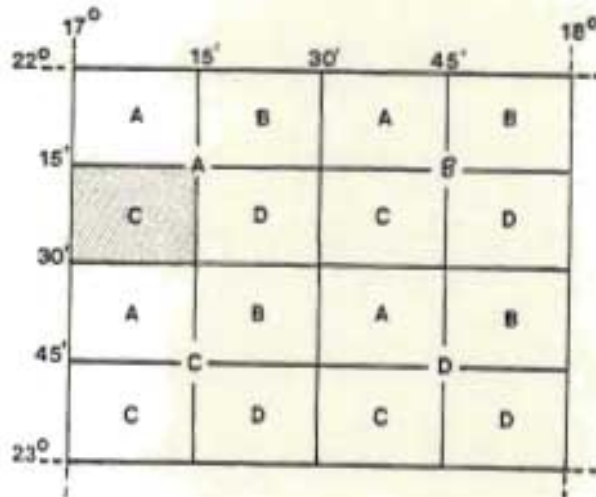
Liggingaanduiding

Liggingaanduiding geskied volgens die metode wat deur die Hoofdirektoraat: Opmetings en Kartering en SENA gebruik word en volledig uiteengesit is in Leistner & Morris (1976) en Raper (1977:15-16).

Daarvolgens word die graadvierkant vanaf sy noordwestelike hoek gelees as breedtegraad suid van die ewenaar en lengtegraad oos van Greenwich. Die graadvierkant word in vier kwarte ingedeel waaraan die letters A, B, C en D toegeken word:

Elke kwartgradvierkant word verder verdeel in kleiner blokkies (kwarte) en aan elke sestiende deel word weer die letters A, B, C en D toegeken.

Die ligging van 'n plek, byvoorbeeld S 2217 AC, word gelees as Suidwes-Afrika (S); die eerste twee syfers (22) dui die breedtegraad aan en die volgende twee (17) die lengtegraad. Die eerste alfabetiese letter (A) dui die kwartgraadvierkant links in die noordwestelike hoek aan en die tweede letter (C) dui een sestiende van die graadvierkant aan soos op die skets hier bo aange-
toon.

Liggingaanduiding van verouderde en verdwene name, van berge en riviere.

'n Aantal van die plekname, veral plaasname, het in onbruik geraak of is ver-
vang. Plase is dikwels onderverdeel, geabsorbeer in groter plase of het ver-
dwyn as plase en die name daarmee saam. Dit was 'n probleem om die plekke te
situeer. Die optekening daarvan op ou landkaarte was soms vaag en misleidend
omrede die kaarte met behulp van instrumente opgestel is wat minder akkurate
lesings gegee het. Die plasing korreleer dus nie altyd presies met die lokali-
sering daarvan op moderne landkaarte nie. 'n Verdere probleem was die naams-
verandering van enkele distrikte en die verskuiwing van distriks- en reservaat-
grense (vergelyk die *Inleiding* par. 1.2.2.) waardeur plase en hul name veran-
der of geëlimineer is. In bogenoemde gevalle is vierkanthakies gebruik om die
graadvierkant by benadering aan te toon en wel volgens die ligging van die
naaste hoofdorp of naaste plek met 'n bekende ligging, byvoorbeeld *Fürsten-
walde* [S 2217 AC].

Die ligging van berge en riviere wat oor meer as een graadvierkant strek, is
deur die graadvierkant aangetoon waarin die grootste deel van die entiteit val,
of deur minstens twee of drie opeenvolgende graadvierkante, byvoorbeeld by die
oorsprong van die rivier (indien bekend), of volgens sy loop en monding.

'n Landkaart is agter in die manuskrip opgeneem waarop die plekke makliker ge-
vind kan word.

Aan die einde van elke lemma is 'n benaderde Afrikaanse vertaling van die lek-
sikale betekenis van die naam gegee. Waar by hierdie vertalings die komponen-
te, *Groot, Klein, Hoë, Noord, Suid, Oos, Wes*, ensovoorts voorkom, is koppelte-
kens nie aangebring nie, alhoewel sommige van hierdie benaderde vertalings met
Afrikaanse name mag ooreenstem.

Die betiteling *mnr.* is in die Naamlysgedeelte weggelaat.

Abendroth S 2316 CC

Berg WSW van Windhoek geleë, aan die uithoeke van die Khomashoogland op plaas Aros nr. 303, dist. Windhoek (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Die naam is natuurbeskrywend en hou verband met die refleksie van die lig (met sonsondergang) teen die berghange. "Aandrooi".

Abendruhe S 1918 BB

Plaas nr. 913 en motorbushalte, dist. Grootfontein. Die amptelike skryfwyse van *Abendruhe* was aanvanklik met umlaut, dog is intussen deur die Uniale Pleknamekomitee in die huidige ortografie genormaliseer. (SWA A A603, vol. 4, 1954). "Aandrus".

Abendruhe S 2415 BB

Plaas nr. 441, 50 km O van Tsondabvlei, dist. Maltahöhe (Leistner & Morris 1976:2). "Aandrus".

Achalm S 1917 CB

Plaas nr. 583, dist. Tsumeb (SWA 1:1 000 000 1972). Die oorsprong van die plaasnaam word volgens Hintrager (1955:164) toegeskryf aan oordrag uit Suid-Duitsland.

Achaubmund S 2416 BB

Plaas nr. 166, dist. Rehoboth, aan die Achaubmundrivier. Hierdie hibridiese plaasnaam is saamgestel uit 'n Khoekhoense komponent *Achaub-* en 'n Duitse komponent *-mund*. Die woordkorrelaat van *-mund*, naamlik *Mund*, is 'n generiese term wat (rivier-) "monding" beteken. Die plaas is so genoem omdat hy geleë is waar die Achaubmundrivier in die Visrivier uitmond (Nienaber & Raper 1977:168).

Achaubmundrivier S 2416/2417

Sytak van die Visrivier, genoem na die samevloeiingspunt in die Visrivier. Die naam bestaan uit die Khoekhoense spesifieke term *Achaub-* en 'n dubbele generiese term: die Duitse *-mund* en die Afrikaanse *-rivier*.

Ackerbau S 1918 CA

Plaas nr. 3, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:304). Die naam verwys na die landboubedryf of "Akkerbou".

Ackerland [S 1918]

Plaas nr. 350, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:304). Die naam *Ackerland* verwys na 'n stuk grond wat vir die landboubedryf geskik is, m.a.w. "Landbougrond", of "Akkerland".

Adlerhorst S 2216 AD

Berg op die plaas Westfalenhof nr. 23, dist. Karibib. Volgens A.F. Redecker (vraelys 1982) is dit 'n berg met 'n ontoeganklike plek waar die witkruis-arend (*Aquila verreauxi*) neste bou. In Roberts (1978:95,98) word die verspreiding van hierdie arendsoort oor die hele Suider-Afrika, d.w.s. Suidwes-Afrika ingesluit, aangegee. Volgens Wahrig (1981:1889) is *Adlerhorst* 'n groot roofvoëlnes.

Affenberg S 2115 DD

Berg, 1300 m hoog, NO van Karibib (GSWA, Karibib 1:100 000, 1914/1915). Volgens F.J. Jooste (brief 11 Aug. 1983) is dit 'n "prominente kop met hoekbakens van dorpsgronde en verskeie plase daarby". Uintjies kom algemeen voor en groot getalle bobbejane is gereeld hier aangetref. Die berg het sy naam na aanleiding van die bobbejane gekry wat met tussenposes daar hou om na uintjies en skerpioene te soek. *Bobbejaan* is in Duits eintlik *Pavian*, mv. *Paviane*, hier egter as *Affen-* getoponimiseer. "Apeberg".

Affenrücken S 2815 BB

Op die DSWA-kaart 1:2 000 000 (1914-1918) word dit aangedui as 'n berg of kleinerige bergreeks in die binneland 80 km N van Oranjemund en SO van Lüderitzbucht. Vgl. ook Von Eyssen (1970:21). Die term *-rücken* ("rug") kom dikwels voor as generiese term by bergreekse. Die geomorfologiese vorm van die berg is by die naamgewing geassosieer met die rug van 'n aap, en is m.a.w. 'n meta-

foriese benoeming. Die vormassosiasie het moontlik net betrekking op 'n deel van die bergreeks. "Aperug".

Agathenhof [S 2016/S 2017]

Plaasgedeelte bygekoop by Hohensee nr. 304, dist. Otjiwarongo. W. Triebner, eienaar van die plaas, skryf (vraelys 1982): "Hohensee is aanvanklik as 'n kleinhoewe deur die Duitse regering uitgegee. ...daar is later 2 maal land bygevoeg om die oorspronklike 300 ha na 8000 ha te vergroot. Die eerste byvoegingsgrond is deur die eienaar 'Agathenhof', na sy vrou, vernoem en die tweede deel bo-op die plato 'Kurland'. "Agathehof".

Ahrensburg Nord/Süd S 1916 DD

Plase nrs. 79 en 86 onderskeidelik, albei dist. Grootfontein. F.A. Mosehaus en mev. G. Helm (vraelyste 1982) bevestig albei dat die plaas deur die vorige eienaar benoem is na sy geboorteplek in Duitsland, nl. Ahrensburg NO van Hamburg. (Diercke 1967:7, G. von Schumann, vraelys 1985).

Albrechts S 2116 CC

Spoorwegstasie op die roete Okahandja - Karibib, geleë op die plaas Johann Albrechtshöhe. Die naam van dié voormalige strategies belangrike Duitse militêre stasie was 'n vernoeming na die groothertog *Johann Albrecht* von Mecklenburg wat ook voorsitter van die DKG was (Lenssen 1966:73, 193, Mayer s.j.:276-278, e.a.). Vroeër was die plaas en die stasie bekend onder die Hereronaam *Otjimukoka* (H.J. Wiss, vraelys 1983) wat in 1903 vervang is met die Duitse naam *Johann Albrechtshöhe*. 'n Verkorting van die stasiennaam is in 1915 (NPNK brief en vraelys 1913, SWA A A603, vol. 1) aangevra; die stasie is vandag amptelik slegs bekend as *Albrechts*: "It has been decided to change the name of the place hitherto known as Johann Albrechts Höhe [sic]. It will from the date of the publication of the next issue of the Official Gazette be known as Albrechts." (Vgl. ook ZBU 2207 All 49d *Stationsanlagen und Benennungen*, Band 1 1898-1907). Redes vir die verkorting is nie deur die NPNK verstrekk nie. Dit is waarskynlik toegepas omrede die verkorting makliker op briefhoofde, stasiennaamborde en kaartjies kon pas in amptelike gebruik as die veel langer oorspronklike naam wat nog in die plaasnaam behou is. Kyk onder lemma *Johann Albrechtshöhe* vir bespreking van die plaasnaam.

Alexeck S 2119 AC

Plaas nr. 267, dist. Gobabis, ongeveer 160 km N van Gobabis. Die plaas vorm 'n hoek op die Hereroland-Oos-grens en is reg N van die Epukirorivier geleë. Die Hereronaam was *Ombakaha*, en is vervang deur die plaas te vernoem na die eerste eienaar, Alex Bullick, 'n afgetrede Schutztruppe-soldaat (Green 1952: 147, G. von Schumann, vraelys 1986). "Alexhoek".

Alfredshöhe Nord/Süd [S 1917/18/19]

Die plase nr. 351 en nr. 367, albei dist. Grootfontein, was die eiendom van Alfred Leybold (Meinerts 1939:304) na wie dit vernoem is. "Alfredshoogte Noord/Suid".

Altdorn S 2618 CC

Plaas nr. 32 (en Ged. 1 van 32), dist. Keetmanshoop (Meinerts 1939:339). Die Duitse naam is 'n vertaling van die ou Nama-naam *Orokhub* (Budack 1965, Studie 232): "/Oro//Khub 'Ou doring', /oro = oud, ten opsigte van lewenlose voorwerpe, //Khub = doring. (Plek op die teenswoordige plaas Altdorn nr. 32 SO van Keetmanshoop)". (Kyk Nienaber & Raper 1977:971). In die volksmond is die naam vandag algemeen bekend onder die Afrikaanse onoffisiële ekwivalent "Oudoring". Volgens E.P. Benade en H.W. van Zyl (vraelyste 1982) is daar groot doringbome, veral kameeldoringbome, (*Acacia giraffae*, Smith 1966:272) langs die Leeurivier wat die plaas kruis. "Oudoring".

Altdorn S 2717 DC

Plaas nr. 3, dist. Karasburg (vroeër Warmbad, Meinerts 1939:456). Die vertaling van die naam is dieselfde as by *Altdorn* hierbo. "Oudoring".

Altenstein S 2218 AA/AC

Silyn en plase nr. 115, dist. Gobabis (Meinerts 1939:286). Die aktes (DGO 2 L5 D3 UV A 51) dui op naamsverandering in 1911: "Altenstein [vroeër] 1/2 5 am Weissen Nossob [ook bekend as] Omateva Ost. ... Farmer Christian Böhm beantragt durch Schreiben vom 12 Januar 1911 Omutewa Ost umzunennen in Altenstein oder Landsberg ..." Op 15 Aug. 1911 is die verandering van die Hereronaam na

Altenstein bevestig deur amptelike kennisgewing (J. Nr. 19331). Die naam van die plaas kom van die kasteel wat S van Eisenach geleë is in Thüringen (nou DDR).

Alter Römer S 2217 BD

Plaas nr. 128, dist. Windhoek, aan die hoofroete na Gobabis, ongeveer 85 km vanaf Windhoek (SWA 1:1 000 000 1972). Hierdie plaas dra die bynaam wat aan majoor Ludwig von Estorff gegee is deur sy manskappe. Na die beëindiging van die oorloë teen die Namas en Herero's (1905-1907), is die bekende baaiweg of baairoete wat Jonker Afrikaner laat bou het, herbou onder aanvoering van majoor Von Estorff. Die lede van die Schutztruppe wat hierby betrokke was, was uiteraard nie besonder ingenome met hierdie soort werk nie, maar Von Estorff het hulle aangemoedig deur te verwys na die ou Romeinse legioensoldate wat die beste verkeersweë (strate) gebou het: "So brauchten auch sie sich nicht zu gut dafür zu erhalten. Das zog. Die Wegebauarbeiten schritten gut voran. Der spätere Kommandeur [Estorff] der Kaiserlichen Schutztruppe und Corpskommandeur in und nach dem Weltkrieg erhielt von jenen Ansprachen her den Namen 'Der alte Römer' (die ou Romein) unter dem der allgemein beliebte, populäre Offizier Überall bekannt war und noch ist." (Von Lindequist *Quellen* 29:15, ook in Lenssen 1966:72-73, Schwabe 1907:285, Schmiedel 1967:29, e.a.). Kyk ander plekname vernoem na majoor von Estorff self, o.a. *Estorff/Estorffberg/-Estorffdank*, ens.

Alte Römerberg S 2016 D

Berg in dist. Otjiwarongo (SWA 1:1 000 000 1972). Volgens Schwabe (1907:285 e.v.) vernoem na majoor L. von Estorff, soos by vorige lemma.

Alt Heusis S 2216

Plaas in die Khomashoogland, dist. Windhoek (Meinerts 1939:521). Hibridies Duits-Nama. *Heusis* is die verduitste vorm van die Namanaam //hoesis (Nienaber & Raper 1977:547) wat "melkemmer" beteken. *Alt* beteken "oud". Kyk ook *Neu Heusis*.

Alt Maltahöhe S 2416 DD

Polisiestatie, dist. Maltahöhe. *Alt* hier ter onderskeiding van die hoofdorp. (Kyk *Maltahöhe* vir verklaring van oorsprong van tweede komponent). Die naam *Alt Maltahöhe* het nie ingang gevind nie en verskeie pogings om dit te verander is op lêer ZBU 2000 A 11 70i p. 137 ged. 20 Jul. 1912 opgeteken: eerstens na *Wittenberg* (afgekeur) toe na *Burgsdorff*, wat wel behou is. Kyk aldaar.

Altmark [S 1915/16]

Plaas nr. 121, dist. Outjo (Meinerts 1939:411). Die plaas is blykbaar oorspronklik deur 'n Duitser Max Becker, gekoop wat uit die streek Altmark NO van Berlyn, Duitsland (Diercke 1967:7) afkomstig was en dit vernoem het na sy tuisgebied (C.A. Schlettwein, vraelys 1984). *Altmark* is ook die naam van 'n stad S van Marienburg in ou Oos-Pruise (G. von Schumann, vraelys 1986).

Alt Seeis S 2217 DA

Plaas nr. 133 en 135, dist. Windhoek (Meinerts 1939:521). Hibridiese pleknaam: Duits en Nama. Vir die Namakomponent *Seeis* kyk Nienaber & Raper (1977:1001-2), wat die verklarings van "klein bakkies", "klein wange" of "gesig van die vlakke" aangee.

Amalienhof S 1918 CC

Plaas nr. 177, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:304). Die huidige eienaar, Walter Villinger, skryf (vraelys 1982): "Die ersten Besitzer der Farm, Herr Arthur Klatt und seine Ehefrau Amalie Klatt, haben die Farm so benannt und eintragen lassen und zwar noch vor dem ersten Weltkrieg." Volgens mev. I. Schatz (brief 1984) is *Amalienhof* deur Arthur Klatt na sy moeder, "welche Amalie hiess", benoem.

An den Schafweiden S 2316 BC

Berg, 1874 m hoog, SW van Windhoek geleë, in die Rehobothgebied, op plaas Doornboom nr. 316 (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Dié sintakties interessante pleknaam is selfverklarend: "Aan of langs die skaapweiding, skaapweide".

Anfang S 2715 BC/BD

Kop in Klinghardtberge, tussen *Sargdeckel*, *Kugelkuppe* en S van *Doppelkopf*, almal bergkoppe in dieselfde bergmassa (Kaiser 1926:292). Terwyl dr. E. Reuning en G. Klinghardt op hul roete deur die gebied met trigonometriese opmetings en karterings besig was, het hulle sommige koppe vernoem na toepaslike gebeurtenisse of deur uiting te gee aan hul gemoedstoestand. Vergelyk verder in dié verband bergname soos *Mitte*, *Draussen*, *Ende*, *Höchster*, *Verloren*, ens. - almal in dieselfde bergkompleks. "Begin, Aanvang".

Anhalt S 2218

Plaas nr. 90, dist. Gobabis (DGO 2 L5 D4 UV A 61 1909). Volgens die aktes was die plaas vroeër bekend as *Brakwater*, deur Ernst Semmler gekoop in 1909 en herdoop tot *Anhalt* in 1913. Volgens G. von Schumann (vraelys 1986) en Albertyn (1984:17) is die plaas vernoem na 'n dorp in die provinsie Sakse, Duitsland, waar die eerste eienaar gebore is en groot geword het.

Anhöhe S 2216 AD

Koppie op die plaas Westfalahof nr. 33, dist. Karibib. Die eienaar van Westfalahof, A.F. Redecker, (vraelys 1982) verduidelik: "Name einer Kuppe die im höher gelegenen Teil der Farm besonders prominent ist." "Hoogte".

Annenhof [S 1917/2017]

Plaas nr. 158, dist. Grootfontein. Volgens mev. Evi Prion (mondelinge mededeling aan G. von Schumann, 2 Des. 1985) en mev. I. Schatz (vraelys en brief, 29 Mrt. 1984) is die plaas deur Gustav Prion na sy moeder *Anne* vernoem. Vroeër was die plaas bekend onder die Hereronaam *Ondengaura*. Naamsverandering op aktes (ZBU 2000 A 11 70i p.19, J. No. 21940, ged. 1 Nov. 1906) aangetoon. "Annehof".

Anschluss S 2215 DD

Plaas nr. 112, dist. Karibib (SWA 1:1 000 000 1972). Volgens F.J. Jooste (brief en vraelys 1983) was dit oorspronklik 'n gedeelte van die plaas Donkerhoek: "Die vroeëre eienaar Erich Wunde het 'n gedeelte aangrensende kroongrond

van die Duitse regering aangekoop en bygevoeg tot sy plaas. Daarom noem hy dit *Anschluss*. Toevallig het latere grootpaaie vanaf Karibib, Windhoek en Swakopmund mekaar ook daar ontmoet. Dit beteken aansluiting."

Arbeit Adelt S 2416 AA

Plaas nr. 5, dist. Maltahöhe. Die naam is n.a.v. die Duitse idioom toegeken en is nie 'n Afrikaanse of Nederlandse naam soos deur Albertyn (1984:50) beweert nie (G. von Schumann, vraelys 1986). "Arbeidadel".

Arbeidadel S 2014 DA

Plaas nr. 479, dist. Khorixas (Leistner & Morris 1976:11). Hierdie idiomatiese plaasnaam in Damaraland is as 'n samestelling op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) aangetoon, maar as twee komponente in Leistner & Morris. "Arbeidadel".

Arutal S 2716 AB

Plaas nr. 25, dist. Lüderitz. Die naam is 'n hibridiese samestelling van Nama *Aru-* ("Arubome" = *Albizzia anthelminthica*, Pönnighaus, 1931 Joernaal 6 28/9. Kyk Nienaber & Raper 1977:223,497) en Duits *-tal*. "Arudal".

Auasende S 2217 C

Berg aan die uitlope van die Auasbergreeks OSO van Windhoek. Dit is die "laaste" van drie bergkoppe, 2412 m hoog (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Hibridiese samestelling van Nama *Auas-* (Kyk Nienaber & Raper 1977: 227 e.v. vir verklaring) en Duits *-ende*. "Auaseinde".

Auguste-Viktoria-Bucht [S 1711]

Baai 30 km S van die Kunenemonding. Volgens Lenssen (1966:82) het die baai sy naam in die laat negentiende eeu ontvang: "Zwei Forschungs-reisende meldeten fast zu gleicher Zeit aus dem nordwestlichen Landesteil die Entdeckung geeigneter Hafentmöglichkeiten ... Auch der Forschungsreisende Esser hat eine ähnliche Landestelle weit oben an der Atlantikküste entdeckt; er bezeichnete die Stelle, 30 km südlich der Kunenemündung, als drei Kilometer breite Bucht, die er nach der Kaiserin 'Auguste-Viktoria-Bucht' benannte". Auguste Viktoria

(1858-1921) was die vrou van keiser Wilhelm 11 (getroud 1881). Hierdie baai-naam het in onbruik geraak en verskyn net op ou kaarte van die koloniale periode, bv. die DSWA 1:2 000 000 1903, 1912, ens.).

Augustfelde [S 2616 CB]

Plaas nr. 42, dist. Lüderitz. Moontlik vernoem na August Stauch, die ontdekker van die ryk diamantveld in die gebied rondom Lüderitzbucht in 1908. Daar is ook ander plekke in die gebied wat sy naam dra, bv. *Stauchslager* (Cowley 1983:68). Albertyn (1984:49) meld slegs dat dit "'n stuk grond wat aan August behoort het," is.

Aussenkehr/Aussenkjer S 2817 AD/BC

Plaas nr. 147, dist. Karasburg, N van Steinkopf en W van Noordoewer geleë in die gebied van Warmbad en Uhabis, aan die noordwaartse kromming van die Oranjerivier. Skryfwyse wissel in geraadpleegde bronne tussen *Aussenkehr* en *Aussenkjer*. Verskyn as verduitsing *Aussenkehr* op BSK DSWA 1902 (Oelhafen, 1926); ook op die Oorlogskaart (1914/1915). Die naam is waarskynlik deur die Noorweegse sendeling, H.C. Knudsen, toegeken wat van 1842 tot 1847 op Bethanien sendingwerk gedoen het. Hy het talle van sy buiteposte na plekke in Noorweë vernoem (Heese 1980:80). Spellingvariasie waarskynlik toe te skryf aan fonologiese verwarring by skrywers. (Vgl. Green 1952:142-143).

Ausspanplatz S 2217 CA

Plaaslike takkantoor van Pos- en Telegraafwese, Windhoek, ook plein in Windhoek. Volgens segsliede en sekere skrywers, o.a. Stern & Harper (1977: 109), is die besondere uitspanplek deur die Duitse garnisoen gebruik as vergader-, parade-, algemene uitspanplek en suiping vir hul diere. "Uitspanning", "Uitspanplek".

Ausweiche S 2616 CA

Plaas nr. 46, dist. Lüderitz. Volgens F.H.J. Bolz (vraelys 1982) is dit deel van plaas Klein-Aus. "Ausweiche - ein Zug kann dem Anderen ausweichen. Es sind dort 2 Ausweichegeleise gelegt worden." Die woordkorrelaat *Ausweiche* beteken "uitwyk-sylyne". Die ou Staatsbahn se spoorlyn loop deur die gebied

en waar dit oor die hoogte gaan van Aus, is die sylyn waarna die plek benoem is. "Uitwyk, Uitdraai".

Bachbrecht S 2217 CA

Plaaslike takkantoor van Pos- en Telegraafwese, Windhoek. Verskillende segsliede waaronder H.C. Nöckler (vraelys 1983) en H.J. Wiss (vraelys 1984), is dit eens dat dit 'n sillabenaam, d.w.s. 'n samevoeging van dele van die name *Bachstrasse* en *Johann Albrechtstrasse* is = *Bachbrecht*. Die poskantoor staan inderdaad op die hoek van Bach- en Johann Albrechtstrasse en is op 1 Mei 1965 geopen (G. von Schumann, gesprek 14 Jul. 1983).

Bachmühle [S 1918]

Plaas nr. 516, dist. Grootfontein, vernoem na die dorp in Beiere, Duitsland (Müller 1982/83:73).

Baden S 1918 AD

Plaas nr. 763, dist. Grootfontein. *Baden* is 'n streek- en dorpnaam in die suidwestelike gedeelte van Duitsland (Müller 1982/83:76) en naamoordrag was hier die essensie van die benoeming.

Bankwasser S 2818 CB

Plaas nr. 139, dist. Karasburg. Volgens C.B. Nolte (vraelys 1982) is daar groot klipbanke op die plaas waarop water versamel tydens reëntyte. 'n Duitse landmeter het, volgens hom, glo met sy opmetings op die banke met water afgekrom en die plaas daarna genoem. "Bankwater".

Barbarossahof [S 1918/2018]

Plaas nr. 182, dist. Grootfontein. Twee verskillende verklarings is opgeteken. Mev. I. Schatz vertel (brief 29 Mrt. 1984): "Herr Steinfurt hatte einen langen roten Bart und sein Spitzname war Barbarossa. Als er die Farm Okatjongeama (Hereroname) kaufte, gab er ihr den Namen *Barbarossahof*." Dit was ook die bynaam van keiser Friedrich I (1121-1190) gewees (G. von Schumann, vraelys 1986, Knaur 1932:108,442), wat op die derde kruistog in Saleph verdrink het (ou Kyff-

häuser sage). Daar is verder 'n *Barbarossa* as plaasnaam opgeteken op S 2518 DC, dist. Keetmanshoop. Vgl. Albertyn (1984:17 en 43) wat ook twee verskillende verklarings gee. Vir *Barbarossa* "Rooibaard" (waarby die legende van die Algierse seerower en keiser Barbarossa ("Rotbart") ter sprake kom) "so genoem weens die oorheersende rooi grond op die plaas." Vir *Barbarrosahof*: "'n Werf beroemd vir dié druiwesoort." Dat die bynaam *Barbarossa* (Lat. vir Rooibaard) met *Barbarrosahof* verband kan hê, lyk dus waarskynlik.

Bärenklau S 2418

Plaas nr. 84, dist. Mariental. Volgens die plaasakte (BGO 15, GN 15-98/99 ged. 1913) is die ligging van Bärenklau tussen Schönwalde en Lauenstein aangedui. Die naam is reeds op hierdie koopakte aangetoon as *Bärenklau*. Die *Bärenklau* ("beerklou") is 'n plantsoort wat in Europa voorkom (Knauer 1932:109) (Bot. = *Akanthus*spesie) waarvan die blare soos 'n beerklou lyk (Wahrig 1980:564). Twee oorde in die huidige DDR dra dié naam (Postleitzahl 1977:249) en die plaasnaam is waarskynlik 'n oordrag daarvan.

Barmen [S 2216]

Vroeëre sendingstasie van die Rynse sending in S.W.A. ook bekend onder die Hereronaam *Otjikango* en *Gross Barmen*. Vandag 'n ontspanningsoord met warm bronne en 'n historiese gedenkwaardigheid (SESA 1970:79). Barmen is benoem deur die twee sendelinge C.H. Hahn en H. Kleinschmidt na die dorp en hoofsetel van die Rynse sending te Barmen aan die Ruhr in Duitsland. (Moritz 1916 29/4: 163-168). Kyk ook *Gross Barmen*.

Barreshagen S 2117 DD

Plaas nr. 161, Windhoek. Volgens E.C. Hamman (vraelys 1983) was een van die vorige eienaars met die familienaam *Barre* van 1914 tot 1922 daar woonagtig. Albertyn steun die verklaring (1984:103): "Dis vernoem na die eerste eenaar, Rudolf Barre. Die 'Hagen' kom van 'Hag' wat beteken 'afkamping' of 'omheining' en is dikwels as pleknaamvormer gebruik." "Barrestuiste".

Bartenbach [S 2216 AD]

Veepos by 'n waterput op die plaas Westfalenhof nr. 23, dist. Karibib. Die put

is deur 'n Wilhelm Bartenbach gegrawe, vandaar die naam (A.F. Redecker, vraelys 1982).

Bassermann S 2116 DB

Plaas nr. 172, dist. Okahandja (Meinerts 1939:374). Volgens I. Verster (vraelys 1982), was Wilhelm Bassermann die eerste eienaar van die plaas. Hy het een van die eerste volstruisplase in SWA begin en dit na homself vernoem (G. von Schumann, vraelys 1986).

Baumgartsbrunn S 2216 DB

Plaas nr. 15, dist. Windhoek. H. J. Wiss, botanikus en afgetrede boer van Farm Otjiseva (vraelys 1983), vertel dat 'n sekere *Baumgart* (familienaam) op die plaas 'n put gegrawe het. "Baumgartsbron".

Bergen [S 1917/18]

Plaas nr. 668, dist. Grootfontein. Oordragsnaam uit Duitsland, provinsie Niedersachsen (Müller 1982/83:97).

Berger S 2418 DD

Plaas nr. 278, dist. Mariental. Die huidige eienaar, S.E. Berger, skryf (vraelys 1982) dat die plaas na sy vader, Carl Berger vernoem is.

Bergfried S 2517

Plaas nr. 53, dist. Maltahöhe. Oordrag van pleknaam uit die provinsie Niedersachsen, Wes-Duitsland (Müller 1982/83:98). "Bergvrede".

Berghausen [S 2316/17]

Plaas nr. 38, dist. Rehoboth (Meinerts 1939:418). Oordragsnaam uit Wes-Duitsland waar alleen nie minder nie as 27 plekname *Berghausen* opgeteken is (Müller 1982/83:98-99).

Berghof S 2315 BD

Plaas nr. 222, dist. Windhoek. H. J. Wiss (vraelys 1983) verklaar die herkoms n.a.v. die plaas se ligging: "Eine Farm an der Westseite des Khomashochlandes in sehr bergigem Gelände ..." Volgens Hintrager (1955:164) is dit 'n Swabiese pleknaam oorgedra uit Suid-Duitsland. Blykbaar is die naam wat oorgedra is, bepaal deur plekkenmerke soos deur Wiss beskryf.

Bergland S 2416 DC

Plaas nr. 94, dist. Maltahöhe (Meinerts 1939:364). Soos ander plaasname in die bergagtige omgewing van die Naukluftbergreeks (bv. *Bergplaas*, *Boplaas*, *Kalkhügel*, ens.) n.a.v. die bergagtige topografie benoem.

Bergmann [S 2517]

Plaas aan die Lewerrivier, volgens Rohrbach (1907:170) was die naam afkomstig van dié in SWA en Duitsland beroemde dr. Ernst von Bergmann (1836-1907) en het die ou naam *Sechskamelbaum* of *Zeskameelboom* vervang (BGI 4 J. Nr. 842 ged. 10 Sept. 1904 en 1913). Vandag is die plaas as *Rosenhof* nr. 97 en *Dickdorn* nr. 98 bekend.

Bergweide [S 1917/18]

Plaas, dist. Grootfontein. Verskeie segsliede soos mev. I. Schatz en H. Prickett (vraelyste 1983) meen die plaas het besonder goeie bergweiding; vandaar dat die eienaar, Buchholz, die naam toegeken het. Vgl. ook *Gutweide* in dieselfde distrik. "Bergweiding".

Berlin S 2216 AD

Plaas nr. 325, dist. Windhoek. Volgens H. Deloch (vraelys 1983) en Frau Elly Grygier (brief 1 Febr. 1983), is die plaas vernoem na die eertydse hoofstad van Duitsland, (nou in die DDR).

Bernhausen [S 2216/17]

Plaas nr. 337, dist. Windhoek. A Trümper, (vraelys 1982) verduidelik die her-

koms as: "Bernhausen is Bernhard se huis ... Das ist unser Stammhaus in dem kleinen Dorf Bernshausen, gestiftet im 8ten Jahrhundert. Bernhard hat sein Haus dort aufgeschlagen - also Bernshausen". "Bern(hard)shuis".

Bielefeld S 1914/15

Plaas nr. 255, dist. Outjo. Vandag is die plaasnaam *Masuren*. (T.M. Hancock, vraelys 1983). Volgens C.A. Schlettwein (vraelys 1984) is die plaas deur die landmeter Drinkuth wat uit Westfale afkomstig was na die *Bielefeld* in Westfalen Duitsland genoem: "Bielefeld wurde dann im Laufe der Zeit von einem Ehepaar Kopp erworben, die aus Ostpreussen stammten, die gaben dann den Namen *Masuren*."

Billstein S 2317

Berg, 2248 m hoog, S van Windhoek geleë. (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). H. J. Wiss (vraelys 1983) verduidelik dat dit moontlik na die berg in Duitsland, SW van Küssel in die Rheinland-Pfalz, vernoem is.

Birkenfels S 2214 DA

Plaas nr. 33, dist. Swakopmund. Rautenberg (1967:158,271) beskryf dit as: "...eine Kleinfarm am Swakop ... taufte Birkenmayers in Anlehnung an ihren Familiennamen." Anton Birkenmayer het die plaas gedeeltelik na die familienaam vernoem. Daar is ook 'n plek in Beiere met dié naam (Müller 1982/83:114).

Bismarck S 2217

Plaas nr. 395, dist. Windhoek. Volgens J.H. Visser en H. Brummund (vraelys 1982) het die plaas reeds van vroeg af die naam *Bismarck* gehad. Brummund voeg by dat die plaas n.a.v. die *Bismarckberge* vernoem is wat in die plaas val. Die berge is vernoem na die eerste kanselier van die Duitse ryk, Otto von Bismarck (1815-1898) wat in 1884 die uitbreiding van die "Kolonialpolitik" voorgestaan en deurgevoer het tot sy botsing met en afdanking deur keiser Wilhelm II in 1890 (Knaur 1932:157).

Bismarckkaue S 2718 BA/DA

Plaas nr. 23, dist. Karasburg. Vernoeming na Otto von Bismarck. (Vgl. vorige lemma). "Bismarckweiding".

Bismarckberg/-gebirge S 2217

Berg 2231 m hoog, naby Ondekaremba, O van Windhoek (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Kyk bespreking *Bismarck* (vorige lemmas). Die wisselvorme met *-berg* en *-gebirge* kom voor. "Bismarckberg".

Bismarckfelsen S 2216/2217

Berg, 2420 m hoog, met trigonometriese baken, S van Windhoek geleë (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Vernoeming soos by vorige lemmas. "Bismarckrotse".

Bismarckhöhe S 2217

Berg, dist. Windhoek, gelyk te stel met die bergbenoemings *Bismarckberg/-gebirge/-felsen*. Green (1952:3) meld by bg. naamvorm: "Windhoek is ringed in by the Eros and Auas mountains ... The main peaks still bear the names of the old war lords - Moltkeblick (over eight thousand feet) and Bismarckhöhe". "Bismarckhoogte".

Bismarckrivier [S 2216 DA]

Sytak van die Kuisebrivier. Volgens W. Hoff (vraelys 1982) was daar op ou Duitse landkaarte (hy meld nie watter landkaarte nie) twee riviere ingeteken: "Die een was die Von Moltkerivier wat dwars oor die plaas Neu-Heusis gevloei het en in die Kuisebrivier uitmond. Dan was daar die Bismarckrivier wat bokant Neu-Heusis die 'Zamkusrevier' (sic) genoem word en oor die noordelike deel van die plaas Alt-Heusis, en uiteindelik ook in die Kuiseb, uitmond." Kon nie op ou of moderne landkaarte [as riviernaam] teruggevind word nie. Vermoedelik het die naam in onbruik geraak. "Bismarckrivier".

Bitterbrunn S 2719 DA

Plaas nr. 100, dist. Aroab (Meinerts 1939:262). Volgens Leistner & Morris (1976:30) is daar ook 'n plaas Bitterbrunn nr. 284 naby Tränental (geneem van die Kaart SWA 1:1 000 000 1972). "Bitterbron".

Bitterwasser S 2317 DD

Plaas nr. 116, dist. Mariental, NW van Hoachanas. Die huidige Duitse naam is 'n vertaling van die ou Namanaam *Augas* (Nienaber & Raper 1977:236). Die eienaar, P.J. Kayssler, skryf oor die herkoms en betekenis (vraelys 1982) dat daar voor die opstal 'n pan was met water wat bitter was weens die brak grond van die omgewing. "Bitterwater".

Blankenese S 2418 AA

Plaas nr. 140, W. van Kalkrandstasie dist. Mariental (SWA 1:1 000 000 1972). Volgens Albertyn (1984:56) is dit vernoem na 'n warmbron in Duitsland vanwaar die eerste eienaar gekom het. Dit is ook die naam van 'n voorstad van Hamburg in Noord-Duitsland (Müller 1982/83:118).

Blanksdamm S 2718 CD

Plaas nr. 19, dist. Karasburg. Die eertydse eienaar was G.A. Blank na wie dit vernoem is (Albertyn 1984:30). Die plaasnaam *Blanksdamm* verskyn nie op die SWA 1:1 000 000 (1972) nie, maar is vervang deur *Grünau Nord/Ost* nr. 19. "Blanksdam".

Blässkopf S 2416 AB

Berg op plaas Blässkranz (Otto Voigts, vraelys en foto 1982): "Die bergkop het 'n opvallende wit kranz, 'n 'bles' wat gevorm is uit porfiriese kalk wat in lopende of druppende water van 'n fontein soos 'n reuse stalagtiet teen die berghang af gevorm is." "Bleskop".

Blässkranz S 2416 AB

Plaas nr. 7, dist. Maltahöhe. Die verklaring van die plaasnaam se oorsprong

soos by *Blässkopf*. "Dit is 'n 105 m krans opgebou in honderde duisend jare, 'n boog uit kalk wat 'n 'Bles' gevorm het (soos in blesbok). Die opvallende wit bles loop van bo tot onder ... In Afrikaans *Bleskrans*; in Duitse tyd geskrywe *Blässkranz*." Die naam was dus eers Afrikaans en is later na opmeting van die plase deur die eienaars of Schutztruppe verduits. "Bleskrans".

Blaufluss S 2618

Rivier in die suide van die Tses-reservaat, dist. Keetmanshoop. Die naam is 'n vertaling van die Namariviernaam *Hoabrivier*, of *Hoasab*, en beteken "Blou-rivier" (Nienaber & Raper, 1977:551,557). Op die Kriegskarte (Sprigade & Moisel, 1904) verskyn die vertaalde riviernaam *Blaufluss* reeds. Hierdie vertaling is die kern waaraan verskeie Duitse plaasname ontspring het; vgl. *Blau Ost*, *Blau West* en *Blaukehl*. Al hierdie uit Nama vertaalde plaasname vorm 'n topokompleks en is bodembeskrywend n.a.v. die kleur van die klipgesteldheid by die bron, en dus ook van die rivierbedding. Vgl. Kroenlein (*Quellen* 11 1862:350) se verklaring: " ≠ Hoab (Blau) hat seinen Namen von den vielen bläulichen Schieferbruchstücken die das Flussbett mit sich führt."

Blaufontein S 2719 AD

Plaas nr. 276, dist. Keetmanshoop. Gedeeltelik in Duits vertaalde naam met *Blau-* ("blou") en Afrikaans *-fontein* as generiese term. "Dit dui die kleur van die grond aan waar 'n fontein is", aldus Albertyn (1984:30). "Bloufontein".

Blaukehl Nord/Süd S 2618 AB

Plase nr. 141 en 142, dist. Keetmanshoop, grens aan Blau Ost nr. 143 en 144 in die weste en ook aan die Hoasab (Blouwesrivier, SWA 1:1 000 000 1972). Die verband in oorsprong is dus duidelik. *Blaukehl* is 'n vertaling van *Bloukeel* (ook "Bloukuil"). Die moontlikheid dat dit soos in die geval van die plase Hoas op S 2718 AB ook 'n direkte vertaling van die Namanaam is, is goed denkbaar. (Aldus die segsliede in Nienaber & Raper 1980:414, waarin die naam *Hoadommi*, d.i. letterlik "Bloukeel", genoem word). "Bloukeel Noord/Suid".

Blau Ost/West S 2618 AB

Plaas Blau Ost nr. 143 en 144 en plaas Blau West nr. 145, almal vroeër dist. Keetmanshoop (Vedder 1934:182,184). Blau West het gedeeltelik in die Tses-reservaat geval (Meinerts 1939:340). Kyk verklaring by lemma *Blaufluss*. "Blou Oos/Wes".

Blocksaue/Blockaue S 1918 CB

Plaas nr. 198, dist. Grootfontein. Die meer korrekte spellingvariant *Blocksaue* met genitiefs *-s*) kom in sekere bronne (o.a. Schulze vanaf 1915, 1923-24: 235; Leistner & Morris 1976:33) voor, alhoewel Meinerts (1939:305) dit daarsonder aangee. Dit is 'n samestelling van die familienaam *Block-* en *-aue* ("weiland, vlei, grasveld"). *Block* was die familienaam van die eertydse eienaar (mev. I. Schatz, brief 29 Mrt. 1984). "Blocksweland".

Blockberg S 2615 CB

Berg, dist. Lüderitz (F 7/017). Volgens verklaring van mev. H. Prickett (vraelys 1983) is die Block(s)berg in die Harzberge van Duitsland geleë. Die plaaslike bergnaam is waarskynlik 'n naamoordrag.

Blomthal/Blohmtal S 2215 DD

Plaas nr. 17, dist. Karibib. In verskeie bronne (Meinerts 1939:326, Leistner & Morris 1976:34, Sprigade & Moisel, Kriegskarten 1:2 000 000 1912 en die kaart SWA 1:1 000 000 1972) is die plaasnaam met skryfwyse *Blohmtal* opgeteken en nie *Blomthal*, soos by Schulze (1923-24:249) en die berig in die koerant *DSWAZ*(5) Sept. 15, 1901 nie. In lg. berig word die ligging beskryf: "Farm Wittfru, später Blomthal genannt, gelegen etwa 30 km südlich von Tsoabis am Swartwater Revier, Omaruru ..." Volgens hierdie ligging moet dit dieselfde plaasnaam wees met die verouderde spelling *-thal*. (Karibib het eers vanaf 1 Des. 1901 'n distrik geword. Voor dié datum was dit Omaruru). Moontlik het die spellingvariant *Blohmtal* a.g.v. 'n oorskryffout ontstaan. Vgl. ook Albertyn (1984:35) se probleem met die ortografie van die naam: "Blohm' was sekerlik bedoel om 'Blume' (blom) voor te stel". "Blomdal".

Blumenau S 2218 DD

Plaas nr. 58, dist. Gobabis. Gedeelte van plaas Kharikaitsaub ("Klein grootputs"), geleë aan die Swartnossobrivier (Nienaber & Raper 1980:503). *Blumenau* is nie 'n vertaling van die Namanaam nie. Die eienaar, J.A. van Zyl, skryf dat die eerste eienaar Wilhelm Blum was wat die plaas na homself vernoem het (vraelys 1983). "Blumsveld, -weiland".

Blumental [S 1917/18]

Plase nrs. 527 en 528, dist. Grootfontein. Die naam verwys na die dal wat in die reëntyd oortrek is met blomme. (Albertyn 1984:17). "Blommedal".

Blumfelde S 2318 CB

Plaas nr. 95, dist. Mariental. Die huidige eienaar, O.G. van Schalwyk, verklaar die herkoms: "In die somer as daar reën val, groei daar 'n blom, rankplantjie wat ons hier dubbeltjies noem. Dis 'n geel blommetjie van so ongeveer 3 cm deursnee ... Dis eintlik 'n geel kombers van blomme met die kalkrantjies aan die teenoorgestelde kant ..." Die naam is amptelik gelys as posagentskap (Poskantoorlys RSA en SWA 1970:134). Die kwessie van die spellingvariant *Blumfeld* (teenoor *Blumenfelde*) is op SWA A A603, vol. 2 (1948) aangedui as 'n reeds bestaande skryfvorm wat, alhoewel dit nie "grammaties korrekte" Duits is nie, tog ingang gevind het. "Blomvelde".

Blumfischfluss S 2416 DB

Rivier, sytak van die Visrivier, SW van Rehoboth; vloei bokant Aub verby. Die Duitse naam is reeds vroeg deur sendelinge van die ou Namanaam *Harachaoub* vertaal (Nienaber & Raper 1977:522). Die vertaling in Engels kom by Alexander (1836:294) voor as "the Arigha 'Oup (or Flowering Fish) river" en het ook in 'n Afrikaanse vertaalde vorm, "Bloemvis(rivier)", bestaan.

Blumpütz [S 2619 DA]

Naam van plaas in dist. Keetmanshoop gewees; dit bestaan blykbaar nie meer nie (Kyk *Blumental*). "Bloemputs".

Blumtal S 2619 DA

Plaas nr. 36, dist. Keetmanshoop, en plaas nr. 241 in dieselfde distrik. Volgens die plaasaktes (DAR 24 G36 UV 1910) is die naam *Blumpütz* (oorspronklik Afrikaans *Bloemputs*) amptelik op 15 Nov. 1910 verander na *Blumtal*. Daarna kom die plaasname *Bloemputz/Blumtal* afwisselend in amptelike stukke voor. In die 'Grundbuch' word *Blumtal* en sy spellingvariant *Blumental* opgeteken. Hierin is *Blumtal* as korrekte vorm aangedui. Kyk ook aktes plaas *Wildheim* (DAR 30 G207 UV W11, 1912). Albertyn (1984:43) verklaar dit n.a.v. "'n dal wat (hier) oortrek (is) met blomme in die reëntyd."

Blutkopf/Blutkuppe S 2314

Berg in die Namib-Naukluftpark agter Dabbedraai op pad na Ururas. Die Afrikaanse weergawe van die naam is *Bloedkoppie*. Die Duitse vorm is 'n vertaling van dié Afrikaanse en die vroeëre Namanaam *Aotanab* wat blykbaar n.a.v. die moord op 'n sekere Nama, Geiseb, toegeken is aan die plek van sy verblyf (Nienaber & Raper 1977:203, Moritz 1972:61). 'n Ander verklaring lui dat die naam ontstaan het a.g.v. die topografiese kenmerke van die berg (G. von Schumann, vraelys 1986). In die ondergaande son het die ronde granietkoepel 'n rooibruin skynsel; daarvandaan "Bloedkop". Die twee Duitse variantevorme verskil slegs m.b.t. die generiese terme en nie in die beskrywende spesifieke term nie. Op die Kriegskarte (Blatt Zesfontein 1904) verskyn op dieselfde ligging die bergnaam *Roodekop*, wat heelwaarskynlik 'n onafhanklike vertaling is wat op kleurasosiasie gebaseer is en so ook met die oorspronklike Namanaam in verband staan. "Bloedkop".

Blutpütz Ost/West S 2516 DA

Plase nrs. 105 en 111 onderskeidelik, dist. Maltahöhe (DMA 8 L6 C 1 ged. 1911). Volgens E. Freytag (vraelys 1982) is daar: "'n fontein wat tussen berge geleë is en uit bloedrooi klippe bestaan. Die Namanaam is *Aukams* en die vertaling van die naam is *Blutpütz* of *Bloedputs*". Nienaber & Raper (1977:239, 248) verstrek dieselfde verklaring van die vertaalde plaasnaam onder *Aukams* en *Aus*. "Bloedputs".

Blutwurstpad S 2216 AD

Veldpad deur berge, verkeersroete vir vee en inboorlinge, op plaas Westfalenhof, dist. Karibib. Die eienaar, A.F. Redecker (vraelys 1982), vertel dat muilkarre van inboorlinge verskeie kere op die bergpad omgeslaan het: "Der Name ist von den Eingeborenen gegeben (/Oa/hob in Nama)". Die Duitse naam kan as 'n gedeeltelike vertaling beskou word van die Nama /ao = Blut ("bloed") + -pad met verdere volksetimologisering daarvan. Andersins is *Blutwurst* 'n bekende Duitse vark-en-bees-worssoort waarvan die belangrikste bestandele bloed van die dier, vet en kruie is. "Bloedwors".

Bockberg S 2715 BA

Berg, dist. Lüderitz. (F 6/400). Oorsprong onbekend. Kan familienaamvernoeming of 'n verwysing na die diersoort, (bok) wees. "Bokberg".

Bockberg S 2115 DA

Berg, dist. Omaruru. Alternatiewe naam vir die Erongoberg (Nienaber & Raper 1977:955). Dit is 'n verduitsing van die Afrikaanse vorm *Bokberg* soos by Palgrave (1877:73) reeds opgeteken: "Another cause of discontent, this time affecting the Zwartbooi clan of Namaquas, arose from the fancied insecurity of their tenure of Bokberg". Die Bergdamaras se besit van bokke word deur Hahn (1901:125) aangevoer as moontlike benoemingsmotief. Die skryfwyse *Bockberg* met -ck is dan die verduitste vorm van die naam.

Bodenhausen S 2217 BC

Plaas nr. 191, dist. Windhoek (Meinerts 1939:521 en kaart SWA 1:1 000 000 1972). Cord H. Cordes, die huidige eienaar (vraelys 1982), verklaar die oorsprong van die naam as: "Besitzer der Farm 1912-1922 war Bodo Freiherr von Bodenhausen." Die plaas is na dié eertydse eienaar genoem.

Bogenfels S 2715 AD

Rotsformasie en nedersetting met polisiestatie (tot 1909) aan die weskus, sowat 90 km S van Lüderitz in die Sperrgebiet geleë. Die bekende rotsboog of "Boogrots" soos dit in Afrikaans vertaal is, is deur talle skrywers beskryf

soos Wood (1957:35-66), Green (1948:75), Rosenthal (1961:5,8), Nel (1948:33 e.v.), Owen (1825) in Moritz (1915 28/4:225), Cubitt & Richter (1976:foto 17), en vele meer. Die Duitse naam *Bogenfels* is 'n gepaste topografiese beskrywing van dié uitsonderlike rotsformasie wat deur die werking van erosie ontstaan het. "Boogrots".

Böhme [S 1917/18]

Plaas nr. 36, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:306). Vernoem na die familie-naam van die eertydse eienaar Karl Böhme.

Brackwasser S 2617 CA/CB

Plaas nrs. 144 en 151, dist. Bethanien, albei S van Bethanien geleë en aangrensend aan mekaar. Vroeër was dit blykbaar een plaas, nr. 97 (Meinerts 1939:266) met stasie en posagentskap (G. von Schumann, vraelys 1986). Plaas nr. 151 staan nou bekend as *West-Brackwasser*. Die oorspronklike Namanaam was *Tiaob* (Nienaber & Raper, 1977:1027) wat direk vertaal is as *Brakwater* en in verduitsste vorm as *Brakwasser* behoue gebly het.

Brandenburg S 1916 DD

Plaas nr. 87, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:306). Die plaasnaam is 'n vernoeming van die stad en die provinsie Brandenburg in Oos-Duitsland (DDR).

Braunfels S 2015 AC

Plaas nr. 387, Damaraland. Enersyds kan dit 'n benoeming wees wat berus op topografiese kenmerke (bruin rotse); andersyds kan dit as oordragsnaam uit Duitsland, provinsie Hessen, beskou word (Müller 1982/83:141). "Bruinrots".

Breckhorn Ost/West S 2417 CC

Plaas nr. 38, (ged. A. is Breckhorn Ost) dist. Maltahöhe. Die verduitsste vorm is 'n aanpassing en vertaling van die Afrikaanse naam *Breekhorning*, op Ndl. geskryf *Breekhoorn*, wat op sigself reeds 'n vertaling van die ouer Namanaam *Khoanas* was (Nienaber & Raper 1980:505). Een verklaring van die oorsprong lui: "Die plaasnaam kom van die plaas se ligging in die bergreeks ... Die

Swartrandbergreeks streek van N na S in die vorm van 'n horing van 'n bees. Waar die plaas Breckhorn lê, is daar 'n breuk in die 'horing'; vandaar die naam" (W.J. Potgieter, vraelys 1982). Volgens die plaasaktes (DMA 2 L5 UV b13) het die plaasnaam vroeër 'n bekende waterplek aangedui en is omstreeks 1902 deur Hauptmann Ernst von Heynitz van Hendrik Witbooi gekoop. Die spelling op die aktes wissel: *Breckhorn*, *Brekhorn* en *Breekhoring*. 'n Ander verklaring van die oorsprong is deur K.R. Schwarzkopf (seun van R.P.A. Schwarzkopf, vraelys 1982) verstrekk: "Breck: die rivier Hudup breek sy vloei van W-O na N-S". Die *-horn* kan gesien word as 'n oronimiese verwysing, nl. na 'n bergpiek, in welke geval die verklaring van W.J. Potgieter aanvaarbaar klink. As die Namanaam egter in ag geneem word, is ook die verklaring van K.R. Schwarzkopf moontlik. "Breekhoring".

Breitenbach S 1917 DC

Plaas nr. 152, dist. Grootfontein. Die eienaar G. Koepp skryf (vraelys 1982): "Die naam beteken breë rivier." Dit kan ook 'n blote oordrag van 'n familienaam wees, volgens Albertyn (1984:17) of na die oord in Saarland, N van Saarbrücken, Duitsland, verwys (Diercke 1967:32).

Breitenberg S 2218

Plaas nr. 51, dist. Gobabis, geleë aan die Witnossobrivier. Die plaas het vroeër jare, voor 1911, slegs as "Farm 58d am W. Nossob" bekend gestaan. Die koper, G. Buschmann doen reeds in 1909 aansoek om die plaas *Breitenberg* te herdoop (plaasaktes DGO 2 L5 d6 1911). Volgens die huidige eienaar, K.A. Giess, (vraelys 1985) is die plaas na die gelyknamige oord in Beiere, Duitsland, vernoem.

Bremen S 2517 CA

Plaas nr. 1, dist. Bethanien, en verskeie ander plase, onder andere Bremen nr. 672, dist. Grootfontein op [S 1917/18]; Bremen nr. 4, dist. Karasburg op S 2717 DD; Bremen nr. 144, dist. Outjo op S 2015 BD; Bremen nr. 182, dist. Mariental op S 2519 AA, is almal vernoem na die bekende hawestad in Noord-Duitsland (T.R. Kriess, vraelys 1982). *Bremen* is ook 'n bekende Duitse familienaam.

Brunkathen S 1918 CC

Plaas nr. 194, dist. Grootfontein. Volgens die eienaar, G. Schneider (vraelys 1982) en G. von Schumann (vraelys 1986) was die vorige eienaar (in die twintigerjare) ene Hauptmann H. Bruhn; en "Kate" of "Kathen" beteken in Duits *huis* (*Bauernhütte*) (Wahrig 1980:2066), dus "Bruhn se huis". Die *-h* van Bruhn is geëlideer tot *-Brun*, waarskynlik met die standaardisering van alle verouderde spelvorre met *-h* soos o.a. *-thal*, *-roth*, en ook *-Kathe* tot *-kate*.

Brunntal/West S 2016 BB

Plaas nr. 7, dist. Otjiwarongo. Ook plaas Brunntal West, nr. 344, in dieselfde distrik. Duits *Brunnen* = "Fontein(e)". "Hier is 'n dal met baie waterbronne" Albertyn (1984:71). "Bron- of Fonteinedal".

Buchholz S 2519

Plaas nr. 194 en 606, dist. Mariental. Die naam is moontlik 'n oordrag van 'n plek- of familienaam. *Buchholz* is 'n bekende Duitse familienaam, maar die pleknaam verskyn ook verskeie kere in Duitsland, o.a. in die provinsies Niedersachsen, Nordrhein-Westfale, Beiere, Baden-Württemberg, ens. (Müller 1982/83: 161).

Buchholzbrunn/-West S 2617 CA

Plaas nr. 98 en 99 onderskeidelik (Meinerts 1939:266); ook 'n plaasgedeelte nr. 142 met dieselfde naam dist. Bethanien (SWA 1:1 000 000 (1972)). Daar is verder 'n gelyknamige sylyn, stasie en winkel op die plaaskompleks gewees. Volgens F. Kober (brief 2 Sept. 1982) is die oorspronklike plaas vernoem na die eertydse eienaar, 'n majoor, wat 'n bekende figuur in Suidwes-Afrika was, "Hauptmann Buchholtz vom Grossen Generalstab" volgens Rautenberg (1967:168). Ook op lêer ZBU 2000 All 70i p.14 word verwys na die vernoeming van majoor Buchholtz. Op die aktes (DBE 1 BN 2-2 F1/1 1914) het die plaas, gekoop deur Albert Seifert, op daardie stadium reeds bekend gestaan in die vorm *Buchholzbrunn* en *Buchholzbrunn-West* waarin die *-f* geëlideer is. (Vgl. KZ no. 35, Des. 18, 1913).

Büllsport S 2416 AB

Plaas nr. 172, dist. Maltahöhe. Dit was ook die naam van 'n polisiestatie op die grens van Rehoboth. Die naam is in die literatuur oor Suidwes-Afrika dikwels opgeteken gevind met verskillende spelling variante en vertaalde vorme, nl. in Engels, Afrikaans en met bg. verduitste vorm, *Büllsport*. So is daar bv. *Bullsmouth* (Alexander 1836/38), *Bullsport* (Grundemann 1867), *Bulls Pforte* (Richter 1845) en later selfs *Bulspoort* en *Bullenpforte*. Die ligging en oorsprong word deur Rohrbach (1907:154) opgesom: "Der Weg nach Nauchas führt ... auf eine schmale Lücke zwischen der Nordwestseite des Naukluftgebirges und dem Urihuibgebirge zu. Diese sehr charakteristische Passöffnung heisst Büllspoort, die Bullenpforte." Von Bülow (1896:209) beskryf die Engelse herkoms van die naam: "Kapitän Alexander welcher von Süden kommend ... bezeichnete das obere Thal als einen Pass durch das Gebirge dem er den Namen Bullsmouth giebt." Inderdaad het Alexander die Namanaam *Kopumnaas* raak vertaal (Nienaber & Raper 1977:763). *Büllsport* is dus 'n verduitste aanpassing van die Afrikaanse vorm van die naam, *Bulspoort*, wat op sigself 'n benaderde vertaling is van die Namanaam *Kopumnaas* of *Gobannas*.

Buntfeldschuh/-horn S 2715 DA

Pleknaam opgeteken aan die Weskus net skuins NO van Angras Juntas en onderkant Bogenfels (Oorlogsk kaart, 1914/15, 30 mp 1); ook opgeteken as *Buntfeldschuhhorn* op hierdie kaart. Volgens Kaiser (1926:278) is die plek 27 km vanaf die Klinghardtberge geleë. Op ander kaarte is die naam opgeteken as *Buntfeldschuh*, alleen naby Dreimasterbaai, bv. op die kaart DSWA 1:2 000 000 (1914-1918). Die pleknaam verwys heelwaarskynlik (soos in die geval van *Feldschuhhorn* op S 2617 DC) ook na 'n Hottentotse stamnaam, nl. die *Feldschuhträger* (*Veldskoendraers*). Indien dan nie direk nie, minstens indirek na hulle skoeisel, nl. die veldskoene wat hulle self vervaardig het van diervelle. "Bontveldskoenhoring".

Burgkeller S 2017/2117

Plaas nr. 234, dist. Otjiwarongo. J.J. van der Merwe (gesprek, Windhoek 1983) vertel: "Burgkeller se oorspronklike eienaar was Wilhelm Höpker. Blykbaar het hy in Duitsland in 'n kasteel of burg gewoon. Die kelder van die burg was hulle bymeakaarkomplek gewees; hulle afspraak was 'im Burgkeller'. Die plaas

het Höpker toe genoem 'Zum Burgkeller', later verkort tot 'Burgkeller', in herinnering aan sy tuiste". Volgens die plaasaktes (BOM 2 L5 d 2 1909) was die ouer Hereronaam *Okozonduzu*, aangedui as O van die Waterbergpad en OSO van Osire. Tot en met 16 Nov. 1909 staan die plaas bekend as *Okozonduzu*. Die goedkeuring om *Okozonduzu* na *Burgkeller* te verander, is op die bekendstellingsbrief (J. Nr. 25900, ged. 16 Nov. 1909) uitgereik. "Kasteel-, Burgkelder".

Burgsdorff S 2416 DD/S 2516 BB

Plaas nr. 45 en ged. A, B en C, dist. Maltahöhe (Meinerts 1939:364). Volgens Albertyn (1984:50) is die plaas na die bekende Hauptmann Karl Henning Konrad von Burgsdorff (1867-1904), eerste eienaar van die plaas en stigter van Maltahöhe, vernoem. Hy was ook jare lank die "Bezirkshauptmann" van die distrik Maltahöhe en Gibeon. Die plaas lê 20 km reg S van Maltahöhe. (*Maltahöhe* is 'n vernoeming van die eggenote van Von Burgsdorf. Kyk *Maltahöhe*).

Buschberg S 1915 DA

Plaas nr. 234, dist. Outjo. Die plaas was vroeër deel van die Nasionale Etoshawildtuin (T.M. Hancock vraelys 1983). D.J. Nel (brief 20 Jan. 1984) en C.A. Schlettwein (vraelys 1984) verklaar die oorsprong van die plaasnaam n.a.v. die dig beboste berge en omgewing van die plaas. "Bosberg".

Buschbrunn(en) [S 1916/17]

Plaas nr. 344, dist. Grootfontein. Volgens mev. H. Prickett (vraelys 1983) en Albertyn (1984:17) is die plaasnaam toe te skryf aan waterbronne wat weggesteek lê tussen die digte bosse. "Bosbron".

Buschfeld S 1918 AD

Plaas nr. 256, dist. Grootfontein. Die huidige eienaar, L.W. Thomas, skryf (vraelys 1982): "Buschfeld ist die deutsche Bezeichnung für 'bosveld' oder 'bushveld'. Mein Vater, Andreas Thomas, der Schutztruppler war, hat die Farm gekauft und ihr den Namen gegeben." "Bosveld".

Buschmannklippe S 2218 CA/CB/CC

Bergreeks, dist. Gobabis. Of die berg se naam verband hou met die Boesmans wat daar aangetref is, kan nie sonder meer beweer word nie. Daar is 'n plaasnaam in dieselfde distrik: *Buschmannwerft* (kyk aldaar). Die distrik Gobabis en aangrensende Kalahari is inderdaad die laaste vaste habitat van die Boesmans. Tog bestaan die moontlikheid ook dat die berg- en plaasnaam op die familienaam *Buschmann* berus. Ene Georg Buschmann het 'n plaas in dieselfde distrik besit. (Vgl. die aktes van *Breitenberg* DG02 L5 D6 1911). Treuheit (1960:74) noem dat die familienaam *Buschmann* alombekend is in Duitsland. "Boesmansklip" of "Buschmannsklip".

Buschmannkuppe S 2719 CD

Berg, graadvierkant Träental (Leistner & Morris 1976:58), dist. Karasburg (S.A. kaart 1:500 000 Topo. TSO 500). Volgens K.A. Giess (vraelys 1985) is dit vernoem na die Duitse familienaam. "Buschmannkop".

Buschmannspütz S 1918 DB

'n Puts, watersuijing, reg S van Erikson's Puts geleë, dist. Grootfontein. Mev. H. Prickett (brief 4 Okt. 1983) verduidelik dat dit die plek of puts is waar Boesmans water kom haal het. Vgl. ook Schwabe (1907:302). "Boesmansputs".

Buschmannswerft S 2218

Plaas nr. 483, dist. Gobabis (Meinerts 1939:287). Hierdie plaasnaam kan moontlik na die San of Boesmans verwys, maar die plaasaktes (DG02 L5 d6, 1911) van Breitenberg en die berg Buschmannklippe, waarna vroeër verwys is, open die moontlikheid dat ook hierdie plaas 'n vernoeming van Georg Buschmann kan wees. "Boesmanwerf" of "Buschmannswerf"..

Büschow S 2218 AC

Plaas opgedeel in nr. 108 en ged. 2 van 108, dist. Gobabis. Volgens die huidige eienaar, W.H.J. Wilckens (vraelys 1982) is Büschow 'n klein oord, W van Berlyn: "Ich nehme an, dass der erste Besitzer der Farm aus Büschow in

Deutschland kam und die Farm nach seinem Heimatort genannt hat." Büschow in die DDR is naby Sternberg geleë (DDR Postleitzahl 1977:256). Die plaasaktes (DG02 L5 d UV 634) toon die plaas is in 1907 deur ene H. Goldbeck gekoop ten tyde waarvan dit net as "Farm 14 am Weissen Nossob" beskryf is. Goldbeck het die naam op 25 Mei 1910 as *Büschow* aangegee (DA J.Nr. 320).

Buschpfanne S 2619 DC

Plaas nr. 267, dist. Keetmanshoop, vroeër Aroab (Meinerts 1939:262). In die adresboek van 1939 word *Gannapan* nr. 262 as alternatiewe benaming van *Buschpfanne* aangegee wat as gedeeltes van nr. 267 beskryf word. Daar is glo baie gannabome om 'n pan in die nabyheid (veldwerk 1983). Vgl. ook Wienaber & Raper (1977:373): "Buschpfanne ... vroeër genoem Gannapan, met hierdie lid Ganna- soos Nama //gana- = kameeldoringboom (en nie soos ganna = as- of loogbos nie)." Die Duitse naam is blykbaar 'n aangepaste of indirekte vertaling van die Namanaam. "Bospan".

Buxtonquelle [S 2216 DD]

Hibridiese pleknaam vir 'n bron, 'n suiping in die Swakopriviervallei. Samestelling tussen Engelse familienaam en 'n Duitse generiese term. Die naam is opgeteken deur Hahn (1847 *Quellen* 25:24) op sy reis van Neu-Barmen na Rooibank. "Den 24 September früh kamen wir bei der Buxtonquelle an. Diese Quelle haben wir nach dem bekannten Freund Afrikas Sir Thomas Fowell Buxton benannt ... Sie liegt auf dem rechten Rheinufer, etwa 1/4 Std. davon entfernt." Die ligging is naastenby bepaal, na die opgawe van Hahn nog 'n halwe dagreis per ossewa van Lievenberg af en volgens Lau (1985:867) gelyk te stel met die plaas Klein of Neu Barmen nr. 5. "Buxtonfontein".

Caprivizipfel S 1722-25/S 1922-25

Die Caprivi-strook (of -Zipfel, soos dit in die Duitse koloniale tydperk bekend gestaan het), is 'n smal, ongeveer vierhonderd-en-tagtig kilometer lange strook of landpunt. Dit strek vanaf die NO hoek van Suidwes-Afrika oor Botswana se noordelike gedeelte tot aan die Sambesierivier (Raper 1972:107). Die streek is na Graf Georg Leon von Caprivi (1831-1899) vernoem, wat die opvolger (tussen 1890-1894) van Bismarck as die imperiale kanselier was. Alhoewel *Caprivi* nie 'n Duitse naam (of titel) is nie (dié titel *Caprivi di Montecucoli* is

Romaans-Italiaans), word die naam nogtans in die *Naamlys* ingesluit: enersyds as vernoeming van die Duitse kanselier tydens wie se régime die landstrook onder Duitse beheer gekom het, en andersyds as voorbeeld van 'n hibridiese vorm met *-Zipfel* as generiese term. *Zipfel* dui op 'n "hoek" of "hoekstuk" (Wahrig 1980:4281). C. Pettmann (1931:132) beskryf dit nader as "a point, extremity". "Caprivi-strook".

Carlsruh kyk Karlsruh

Charliespütz S 2819 BA

Plaas, 12 km vanaf Ukamas, dist. Warmbad (nou dist. Karasburg), NW van Ariamsvley. Die naam bestaan nie meer as Duitse plaasnaam nie. Op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) verskyn slegs die naam *Ukamas*. In Leistner & Morris (1976:64) verskyn die naam as *Charlys Putz* (geneem van die landkaart SA 1:500 000 T.S.O. 500, 1950), ooglopend as 'n hibridiese pleknaam na vorm en spelling. Die verduitste vorm, soos dit in Schulze (1923-1924:339) verskyn, kan ook as hibridies beskou word: *Charlie-* (Engels) en *-pütz* 'n verduitsing van die Afrikaanse *-puts*. "Charliesputs".

Charlottenfelder [S 2615 CA]

Ou myn, nou spookdorp, van die eertydse diamantdelwerye tydens die diamantstormloop van 1908, geleë aan die weskus van Suidwes-Afrika, dist. Lüderitz. Hierdie naam is waarskynlik as variant van *Charlottental* gebruik. Kyk aldaar. "Charlottevelde".

Charlottental S 2615 CA

Diamantprospekteergebied, vallei met myn en wassery van die destydse Namaqua Diamonds Ltd. (Schulze 1923-1924:51), dist. Lüderitz, naby Kolmanskop en Lüderitzbucht (DSWA 1:2 000 000 1918). Volgens F. Kober (brief 2 Sept. 1982) en Levinson (1983:54) is dit vernoem na die bruid van een van die prospekteerders en stigters van die Charlottental Diamantengesellschaft, nl. Georg Winkelross. "Charlottedal".

Christiandore S 2218 AC

Plaas nr. 104, dist. Gobabis. Die plaasnaam is 'n samestelling van die name van die eerste eienaar se ouers, *Christian* en *Dorothea Schüllenbach* (mev. Anni Eichhoff-Schroda vraelys 1985).

Churutabis - Sonntagsbrunn S 2717 AD

Plaas nr. 108, dist. Bethanien. 'n Samestelling van 'n Nama- en Duitse komponent. Blykbaar is die *Sonntagsbrunn*-komponent afgelei van die naam *Sonntagsbrunnrivier*. (Kyk aldaar op S 2716). Meinerts (1939:266) gee die hibriediese vorm, so ook Nienaber & Raper (1977:288) wat die Namagedeelte bespreek. "Sondagsfontein", "-bron".

Claratal S 2216 DD

Plaas nr. 18, dist. Windhoek. Rohrbach (1907:138), wat self geruime tyd op Claratal gewoon het (Von Weber 1969:45), beskryf die ligging van die plaas: "Auch an der westlichen Strasse liegt jenseits des Sattel zwischen dem Auesgebirge und dem Khomashochland eine Reihe vor dem Aufstand blühender Farmen, Haris, Claratal, Vaalgras und andere". Volgens H. J. Wiss (brief en vraelys, 31 Jul. 1983) was Clara (gebore Weihe) die vrou van die eerste eienaar, August Schmerenbeck, van Windhoek. Die spellingvariant *Klaratal* verskyn in enkele bronne (*DSWAZ* V(336) Sept. 8, 1903). "Claradal".

Claratal S 2615 CA

Diamantmyn van die eertydse firma South West Diamonds 1920 (Schulze 1923-1924: 51), dist. Lüderitz. Vroulike voornaamvernoeming. Wie dié Clara was, is onbekend. "Claradal".

Claussen S 2016 BD

Plaas nr. 354, dist. Otjiwarongo (SWA 1:1 000 000 1972). Volgens C.D. Gerhardt (vraelys 1982) is die familienaam van die landmeter Claussen wat die gebied

tydens die Duitse koloniale tydperk in plase opgemeet het, aan dié plaas gegee.

Clausthal S 2116 CD

Plaas nr. 5, dist. Karibib. F.J. Jooste (brief en vraelys, 11 Aug. 1983) gee die verklaring: "Die naam *Klaus* met *K* en *tal* sonder *h* is aanvaarde Duits. Die spelling *Clausthal* dui op 'n dorp met dieselfde naam in Middel-Duitsland aan die Harzberge ... waarskynlik was die eerste eienaar van hierdie plaas afkomstig van Clausthal, Duitsland."

Daberas Pforte S 2518 CB

Plaas nr. 15, dist. Keetmanshoop, SO van Gibeon. Die naam is 'n hibridiese samestelling met die Nama-komponent *Daberas* ("brakbos", Nienaber & Raper 1977: 298-299) en die Duitse generiese term *-pforte* ("poort"). "Daberaspoort".

Daheim S 2115 DD

Plaas nr. 106, dist. Karibib. Die oorspronklike naam van die plaas was *Rivierplatz*. Na onderverdeling het U. Müller (Meinerts 1939:326) sy gedeelte *Daheim* genoem (F.J. Jooste, vraelys en brief, 11 Aug. 1983). "Tuis, of tuiswees".

Daheim S 2218 BC

Plaas nr. 157, dist. Gobabis. Die ou Hereronaam *Oke* is vervang deur die Duitse naam *Daheim* (DGO 2 L5d8 UV d42 J.Nr. 10363 ged. 27 Mei 1910). Die betekenis soos by vorige lemma.

Dammbeck S 1917 DA

Plaas nr. 511, dist. Grootfontein. Die naam is in herinnering aan die Dammbeck in Schleswig-Holstein, Duitsland gegee (Müller 1982/83:183), alhoewel laasgenoemde nou sonder die *-c-* geskryf word. Dit kom dikwels voor dat die naam in SWA nog die ouer spelvorm behou het en sodoende 'n stukkie naamkundige geskiedenis bewaar.

Dannenberg S 1917 BA

Plaas nr. 478, dist. Tsumeb. O.J. Britz (vraelys 1983) verklaar die herkoms: "Dannenberg is 'n stad in Kreis Lüchow-Dannenberg in Niedersachsen, Duitsland. Miskien is dit deur die landmeter, of die destydse mynbestuurder, Buthut, so genoem".

Dannenberg S 2117 DA

Plaas nr. 149, dist. Okahandja. Oorsprong dieselfde as by Dannenberg op S 1917 BA.

Dannhauser S 2219

Plaas nr. 718, dist. Gobabis. Vernoem na die gelyknamige plek in Duitsland (Müller 1982/83:184). Daar is ook 'n dorpie Dannhauser in Natal.

Darmstadt/-städt S 2618 DB/S 2619 CA

Plaas nr. 43, dist. Keetmanshoop, lê W van Kiriis Ost/West. Die spelling-variante is *Darmstadt* (Meinerts 1939:340) en *Darmstädt* (SWA 1:1 000 000 1972 en ZBU 2000 AII 70i p. 83 1909), waarop die amptelike verandering van *Kiriis West* na *Darmstädt* genoem word. Die spellingvariasie *-stadt* en *-städt* kom albei in die Duitse onomastikon voor en verwys na 'n "stad" en 'n "plek" (Wahrig 1980:3526). Die plaas is vernoem na die stad in die provinsie Hessen, Duitsland (Müller 1982/83:184).

Davidsdrehe S 2216/17

Plaas nr. 16, dist. Okahandja. Op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) is dit as 'n klein plaasgedeelte van Düsternbrook nr. 60 SW van Okahandja ingeteken, maar op die kaart GSWA (UDF 1:250 000 vel 02 Windhuk 1915), figureer die pleknaam prominent as belangrike verkeerspunt op die roete na die noorde. Die

naam is 'n samestelling van die persoonsnaam *David*- met byvoeging van die genitiefs *-s* (verwysende na die Hererohoofman) en die Duitse generiese term *-drehe* ("draai"). Dit is die plek waar die waens moes omdraai ("drehen") as die osse gesuip en gerus het ...". (Albertyn 1984:65).

Delbrückshöhe/-berg S 2216

Berg, 1529 m hoog, NW van Windhoek, geleë aan die uithoeke van die Khomashoogland, dist. Karibib (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). *Delbrück* is 'n bekende Duitse familienaam. Die staatsekretaris van Duitsland (1909-1916) was Clemens von Delbrück (DOK 90 IA 8525 4 1910, Knaur 1932:266). "Delbrückshoogte".

Denneckekop S 2016 D

Berg, dist. Otjiwarongo (SWA-reeks 1:250 000 Otjiwarongo 2016 1964). Rudolf Den(n)ecke het plaas nr. 131 in dieselfde distrik besit vanaf 1917 tot 1924 (G. von Schumann, vraelys 1986). Die samestelling met *-kuppe* is op 'n latere stadium met die Afrikaanse generiese term *-kop* vervang. "Denneckekop".

Der Dicke Wilhelm kyk Dicker Wilhelm

Der Finger Gottes kyk Finger Gottes

Der Grosse Tigerberg kyk Grosser Tigerberg

Der Kessel kyk Kesselkuppe

Der Lange Forst kyk Langer Forst

Der Lange Heinrich kyk Langer Heinrich

Der Pilz kyk Pilz

Derm Ost/West S 2318 CA

Plase nrs. 107 en 109 onderskeidelik, dist. Mariental. Die plaasname kan as

hibrides beskou word, nl. Afrikaans *Derm* en Duits *Ost/West*. Die Afrikaanse deel van die plaasname is 'n vertaling van die Namanaam *Guias* ("derm") soos by die sendeling F.H. Vollmer (*Quellen* 5, 1953:41), spesifiek as *Dünndarm* ("dun-derm") beskryf. (Vgl. Nienaber & Raper 1977:474). Die tweede komponent gee die liggings in Duits aan, nl. "Oos" en "Wes".

Deutsche Erde S 1917 CA

Plaas nr. 553, dist. Grootfontein. Baie plase in die noorde van Suidwes-Afrika is deur die koloniale regering uitgedeel en het bekend gestaan as *Kroongrond*. Dit was dus nie vreemd nie om dit te beskou as "Duitse grond".

Deutsche Erde S 2517 BC

Plaas nr. 57, S van Gibeon, dist. Mariental, (Schulze 1923-24:213 en Meinerts 1939:275). Rohrbach (1907:171) gee die ligging: "Im Fischflusstal liegen oberhalb des kleinen Brokkaros, Dürkrib, die Farm 'deutsche Erde' ..." (Let op na adjektiwiese gebruik in dié vorm). Die koopakte (BGI 4 UV d10 ged. 1 Okt. 1902) tussen Hendrik Witbooi en Richard Kaempffer toon dat die plaas as geheel vroeër bekend gestaan het as *Dürkrib*, N van Fahlgras. Die naamsverandering na *Deutsche Erde* is op 25 Jan. 1903 goedgekeur. Die betekenis is soos by vorige lemma.

Deutsche Krone S 2217 BC

Plaas nr. 136, dist. Windhoek. Volgens die eienaar C.W.H. Voigts (vraelys 1982), hang die herkoms van die naam saam met dié van 'n dorp in Wes-Pruise waar die vorige eienaar gebore is. "Duitse Kroon".

Diamant S 2316 DC

Plaas nr. 349, dist. Rehoboth, SW van Rehoboth, grens aan plase Lepel en Klein Aub (SWA 1:1 000 000 1972 en Leistner & Morris 1976:83). Die plaasnaam is in Afrikaanse en Duitse vorm homoniem, "*Diamant*", en verwys na die hardheid van die edelsteen.

Diamantberg S 2615

Berg en dorpgedeelte, dist. Lüderitz. Die bergnaam, homoniem in Afrikaans en

Duits, hou verband met die ontdekking van die ryk diamantvelde rondom Lüderitz en die gevolglike diamantstormloop wat tussen 1908 en 1914 daar plaasgevind het: (De Villiers 1975:12-18, Schmidt 1922:96 en Green 1952:152). "Diamantberg".

Diasspitze S 2615 CA

Vuurtoring en rotsformasie, dist. Lüderitz (Schulze 1923-24:275). Vernoem na die Portugese ontdekker van Suidwes-Afrika, Bartholomeus Dias, wat op 24 Des. 1487 (SESA 1971:33) hier 'n kruis opgerig het tydens sy landing te Angra Pequena, vandag Lüderitzbucht. "Diaspunt, -spits".

Dickbusch S 2619

Plaas nr. 71, dist. Keetmanshoop. Die oorspronklike ortografiese vorm van die plaasnaam was Nederlands: *Dickbosch*, wat verduits is na *Dickbusch*. (Vgl. Schulze 1915-16, 1923-24:261). "Dikbos" of "Digte bos".

Dickdorn S 2518 CA

Plaas nr. 13, dist. Keetmanshoop. Die vermoede is dat dit 'n verduitsing van 'n Afrikaanse naam of 'n vertaling van 'n Namanaam kan wees wat na 'n soort doringboom verwys. (Kyk volgende lemma). "Dikdoring".

Dickdorn S 2417 DC

Plaas nr. 98, dist. Mariental. Die plaas grens N aan Gaitsabis nr. 99 en SW aan Satansplatz. Hierdie naam is moontlik ook 'n vertaling van 'n Afrikaanse of Namanaam, wat òf na 'n spesifieke soort doringboom, miskien die soetdoring of widdoringboom soos by Albertyn (1984:92) as die *Acacia karroo* aangetoon is, vgl. ook Smith (1966:426), òf na 'n ander spesie verwys. Daar is elders ook 'n Nederlandse vorm van die plaasnaam: *Dikdoorn*, plaas nr. 455, dist. Rehoboth op S 2316 DD wat aan Groendoorn grens en in die nabyheid van die plaas Driedoornvlakte lê. Die voorkoms van die *Acacia*- of widdoringbome in die omgewing het gedien as motief tot benoeming van hierdie groep plaasname (veldwerk 1983).

Dicker Wilhelm S 2616 AC

Berg of rotsagtige formasie, dist. Lüderitz, sowat 35 km NW van die dorpie Aus. Verskeie optekeninge met beskrywings van die berg en die oorsprong van sy naam is in die literatuur te lees. In SESA (deel 5, 1972:125) word die berg beskryf: "Garub Berg SWA. This mountain (1500 metres) in the Lüderitz district - also known as Grosse Tiger Berg or Dicker Wilhelm - rises steeply ... about 200 metres above the Namib Desert plain ..." Verder is die herkoms en betekenis van die naam by Green (1952:274) opgeteken "... There is an enormous rock in the Namib, about twenty miles from Aus, called Dikke Wilhelm [sic]. It dominates the desert, and like the army regulations of Kaiser Wilhelm II it is not easily lost to sight; hence the name the isolated mountain [was] called Dikke Wilhelm (after Kaiser Wilhelm II) ..." Kyk ook *Grosser Tiger berg* en *Tigerberg*. "Dik Wilhelm".

Diekmannshausen S 2017 AA/AB

Plaas nr. 99, dist. Grootfontein. Die eienaar, H.H. Diekmann (vraelys 1982), meld dat die plaas na die geboortedorp van sy vader in Duitsland benoem is. Vgl. ook W. Diekmann (1981 *Namibiana* Vol. 111 (1) *Die Familie Diekmann in Südwestafrika*). Hulle familienaam is van die pleknaam afgelei. Die plaas was voorheen bekend as *Walencourt* en is later opgedeel in *Walencourt*, *Hoffmannstal* en *Diekmannshausen*. Op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) verskyn slegs die naam *Walencourt* [sic] nr. 99 met die verskillende onderverdelings van die plaas wat aan die Waterbergplaatopark lê. "Diekmannshuis, -tuiste".

Dieptal S 2215 CB

Plaas nr. 25, dist. Karibib. Hierdie hibriediese vorm van die naam (nl. Afrikaans *Diep-* en Duits *-tal*) is 'n verduitsing van die veel ouer Afrikaanse naam *Diepdal(-daal)*. Vgl. die optekening daarvan op die kaart van Hahn 1879 en by Conradt (1954:60). Op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) verskyn die naam in die verduitste vorm *Dieptal*, N van Salem.

Donkerhuk S 2215 DD

Plaas nr. 91, dist. Karibib. Die naam is 'n verduitsing van die tweede kompo-

ment van die Afrikaanse naam *Donkerhoek* (BKA L4 C3 p.82 1899-1902). Die verduitsde vorm *Dunkerhuk* verskyn ook in die aktes en in Schulze (1915-1916). Vgl. met die plaasnaam *Donkerhoek* nr. 397, dist. Windhoek, op S 2315/16 en nr. 494 dist. Mariental, op S 2519. Volgens mev. U. Moldzio (vraelys 1982) is die oorsprong van die plaasnaam toe te skryf aan die donker hoek wat die berge vorm waar die plaashuis staan en die son eers laat opkom en weer vroeg ondergaan. "Donkerhoek".

Donnersberg S 2318

Plaas nr. 29, dist. Gobabis. Die plaas was volgens die Aktes (DGO 2 L5 d10 UV d54 1909) vroeër bekend as plaas "nr. 58 am Weissen Nossob". Die eienaar rondom 1910-1912, Heinrich Siegmeyer, het aansoek gedoen om die plaasnaam te verander na *Donnersberg*. Dit is moontlik vernoem na die gelyknamige berg in die Pfalz of die een in Böhmen (G. von Schumann, vraelys 1986). *Donner*-beteken "donder". "Donderberg".

Doppelkopf S 2715

Berg in Klinghardtbergreeks, WNW van die berg Sonntag en NW van Lochkuppe, dist. Lüderitz. Dit is 'n langwerpige bergrug met twee uitstaande pieke (Kaiser 1926, 1:100 000). "Dubbelkop".

Dornbaum S 2217 CB

Plaas nr. 74, dist. Windhoek (Meinerts 1939:522) en kaart SWA 1:1 000 000 (1972). Die naam hou verband met die een of ander spesie van die *Acacia*-doringbome, moontlik die kameeldoringbome *Acacia giraffae* (Smith 1966:272) wat volop in die omgewing van Windhoek versprei is. "Doringboom".

Dornberg S 2014 BA

Berg, NW van Khorixas, dist. Damaraland, geleë in die nabyheid van die bolope van die Huabrivier. Leistner & Morris (1976:92) gee die ligging naby Welwitschia aan, maar die naam verskyn nie op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) nie. "Doringberg".

Dornbuschrivier S 2216 AD

Rivier, bloop van 'n sytak, wat in die dist. Windhoek NNW oor die plase Glynberg, Berlin en Nord Huneb in die Swakoprivier invloei. Volgens die aanwysings van H. Deloch, eienaar van die plaas Berlin nr. 325, is dit 'n groterige rivier. Die rivier het volgens hom sy naam te danke aan die baie kameeldoringbome (*Acacia giraffae*) wat in en langs die rivierbedding groei. "Doringbosrivier".

Dorn Daberas S 2518 CB

Plaas nr. 16, dist. Keetmanshoop, naby die Tsesreservaat (Meinerts 1939:340). Dit is 'n hibridiese pleknaam saamgevoeg uit Duits *Dorn* en Nama *Daberas*. *Daberas* beteken "brakbos" volgens Nienaber & Raper (1977:298-9), wat die hele groep hibridiese plekname met *Daberas* as komponent bespreek, nl. *Daberas Pforte*, *Dorn Daberas*, *Gross* en *Klein Daberas*, *Daberas Ost* en *Süd*, ens. Die eerste komponent beteken "doring" en funksioneer hier as 'n los bepaling van *Daberas*. "Doring-Daberas".

Dorndüne [S 2318]

Duineheuvel en halte op verkeersroete tussen Aminuis en Gross Ums, dist. Gobaabis. Op die kaart GSWA (1:250 000 UDF vel 21 Arahoab 1914) is die plek aangedui met trigonometriese baken 4415 daarop en N van Aminuis en S van Gross Ums geleë. "Doringduin".

Dornenpfanne Süd S 2318 AC

Plaas nr. 260, dist. Windhoek; lê aan die Olifantsrivier en grens aan plase Dornfontein en Eschenhof. Die eienaar, E.W. Albrecht (vraelys 1983), sê dit is ook die naam van 'n pan: "'n 8 Hektaar groot soutpan wat met doringbosse omhein is. Van die pan en die doringbosse om die pan het die plaas sy naam gekry. *Dornenpfanne* beteken in Damarataal [bedoel Namataal]: 'Kubpan' (//Kub = Nama vir 'doringbome'." (Vgl. Nienaber & Raper 1977:789 en elders, as verklaring van *Kub*-komponente i.v.m. doringbome). "Doringpan".

Dornfeld S 2015 BB

Plaas nr. 135, dist. Outjo (Meinerts 1939:411). Die plaas is so genoem omrede die veelvuldige voorkoms van die *Acacia*-doringbome, spesifiek die kameeldoringbome *Acacia giraffae*, Smith 1966:272) wat hier volop groei en die nasionale boom van Suidwes-Afrika is. "Doringveld".

Dornfeld S 2117 CA

Plaas nr. 157, dist. Okahandja. Die benoeming hou verband met die topografie. "Doringveld".

Dornfeld S 2218 DB

Gedeelte (sonder nr.) van plaas nr. 947 (Groot Gunichas), wat aan die Gobabis-dorpsmeent grens, dist. Gobabis. Die eienaar, Ph. Pollitzer, skryf (vraelys 1982): "Ein Feld mit vielen Dornen - damit sei gemeint Dornenbäume ..." Toe dié gedeelte van die plaas Gunichas afgesny is, was die groot doringbome waar die nuwe skool opgerig moes word, besonder opvallend; daarom, volgens hom, is die naam gekies. "Doringveld".

Dornfontein/-Süd S 2318 AC

Plaas nrs. 258 en 257, dist. Windhoek. Albei grens aan Dornenpfanne in die noorde en lê ook aan die Olifantsrivier. Die naam is 'n samestelling van Duits *Dorn*- en Afrikaans *-fontein*. "Doringfontein".

Dornhügel S 1918 AD

Plaas nr. 241, dist. Grootfontein. Die eienaar, S. Beyer, skryf (vraelys 1982): "Es bedeutet hügeliges Gelände mit Dornbaum und Buschbestand. Mein Vater wollte diese Farm *Ruhland* nennen, das ist ein Ort in Schlesien, Deutschland ... doch der damalige Bezirksamtman meinte: dieses wäre kein Name für eine Farm in SWA - lieber, wenn vorhanden, ein Eingeborenenamen, oder nach Vegetation oder sonstiger Beschaffenheit der Farm. So entstand der Name: 'Dornhügel'; ist eigentlich nicht recht, denn es sind nur schwache Erhebungen - Kalkrücken". Die lang aanhaling word gegee om die oorspronklike beleidsrig-

lyne t.o.v. verduitsing van plaasname in Suidwes wat hier ter sprake gekom het, te toon, nl. dat inheemse of topografies gepaste name toegeken moes word eerder as oordragsvorme uit Duitsland (ZBU 2000 VI gl 1903-1912). "Doringheuvel".

Dornpütz S 2015 AD

Plaas nr. 72, dist. Outjo. Op die plaasaktes (BOU GXV 3a 1906) was die spelling tot en met 1906 nog *Doornpütz* en is eers daarná verduits na *Dornpütz*. Die verduitste plaasnaam het behoue gebly. "Doringputs".

Dornwald S 2016 BB

Plaas nr. 2, dist. Otjiwarongo (kaart SWA 1:1 000 000 1972). Die benoeming het (volgens segsliede, veldwerk 1983) waarskynlik geskied n.a.v. die bosryke omgewing waarvan 'n verskeidenheid doringbome die grootste deel vorm. "Doringwoud".

Drachenberg S 2715 AB

Berg, dist. Lüderitz (Foto 7/010). Die naam is moontlik na analogie van die Drachenfels, 'n kasteelruïne naby Bonn, of na die berg in Silesië (G. von Schumann, vraelys 1986) geskep; andersins is dit as legendariese naam oorge-dra uit Duitsland, óf omrede die vorm van die berg die assosiasie met 'n draak opgeroep het. "Drakeberg".

Draussen S 2715 BC/BD

Berg in die Klinghardtberge, aan die oostelike uithoeke daarvan, dist. Lüderitz. *Draussen* as oroniem is ongewoon en beteken "Buite". Dit kan vergelyk word met die ander ongewone of uitsonderlike oronieme in die omgewing soos o.a. *Anfang, Mitte, Ende, Höchster* en *Verloren*. Telkens fungeer die simpleks sonder generiese term wat dit oronimies sou tipeer. "Buite, Buitekant".

Dreckkuppen S 2716 CA

Heuwels, NO van Kerbe Huk, ingeteken op kaart DSWA 1:2 000 000 (Bylae tot *Der Weltkrieg*, 1914-1918). "Modderkoppe".

Dreihuk S 2818 BA

Polisie- en spoorwegstasie geleë op die hoofroete van Karasburg na Noordoewer en Vioolsdrif, dist. Karasburg. Dit is nie duidelik of *Dreihuk* wel n.a.v. die Afrikaanse vorm *Driehoek* vertaal is nie, en of dit dalk fonologies van *Draaihoek* afgelei is, aangesien *Drei* ("drie") in Duits en *Draai* in Afrikaans homofoon is. Op die kaart van Gordon in Mossop (VRV 28, 1947:50) verskyn die riviernaam *Draaij* of *Draaijrivier (Gelnab)* SW van die Karasberge. Die stasiensnaam hou moontlik met dié naam (en *Draaihoek*) verband. "Driehoek".

Dreikameelbaum S 2819 AA

Plaas nr. 85, dist. Karasburg, lê SO van die dorp Karasburg. Op ouer kaarte en in bronne soos Meinerts (1939:457) is die naam as een kompositum aanmekaar geskryf. Op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) word dit egter met koppelteken geskryf, terwyl Leistner & Morris (1976:94) dit sonder koppelteken as *Drei Kameelbaum* gee. Die naam het betrekking op drie kameeldoringbome (*Acacia giraffae*, Smith 1966:272) wat op die plaas staan (Albertyn 1984:31). "Dreikameel(doring)boom".

Dreikaiserkuppen S 2615 CB

Bergreeks, dist. Lüderitz (Foto 7/017). Hierdie pleknaam (soos ook dié in die vorige lemma) is uit 'n telwoord + pleknaam saamgesmelt tot samestelling. Schulze (1906) berig oor die ligging van die koppe regs van die Kowisberge en die Kuikop: ... "Im Südwesten erheben sich die drei Kaiserkuppen, dicht vor uns im Nordosten der Kuikop, beide Erhebungen wichtige Richtungspunkte, ... wir sind auf dem Wege nach Ukama ..." "Dreikeiserskoppe".

Dreikopf S 2817 DA

Berg N van Noordoewer, dist. Karasburg (Leistner & Morris 1976:94, geneem van die kaart SA 1:500 000 (1950). *Dreikopf* beteken "Driekop" en is 'n verwysing na die vorm van die berg met drie koppe.

Dreimasterbai S 2715 C

Baai, dist. Lüderitz (Foto 6/390), direk S van Bogenfels en naby die ou Van

Reenensbaai. Hierdie optekening slegs by Dürrling (BSK DSWA 1:5 000 000 Windhoek 1897 in Oelhafen, 1926). *Dreimaster*- verwys na 'n soort seilboot met drie maste (Wahrig 1980:952). "Dreimastebaai".

Dreizackberg S 2715 AB

Berg, dist. Lüderitz (Foto 7/011). Die berg is so genoem omrede hy drie pieke het volgens die vermelding daarvan in Kaiser (1926:278) as "der Dreizack" wat in die Namib opstyg. "Driepiekeberg".

Dresselfarm [S 1917]

Plaas nr. 21, dist. Grootfontein. Volgens mev. H. Prickett (brief, 4 Okt. 1983) is die plaas vernoem na die eertydse eienaar, E.E. Dressel. Die inskrywing in Meinerts (1939:307) bevestig dit. "Dresselplaas".

Dunkerhuk kyk Donkerhuk

Dunckermodder/Donkermodder S 2618 DC

Plaas nr. 60, dist. Keetmanshoop. Vergelyk met die skryfwyse *Donkermodder* soos in Leistner & Morris (1976:89) opgeteken. Die verduitsste spelling is slegs in ouer Duitse bronne gevind.

Dünkirchen S 1918 AC

Plaas nr. 716, dist. Grootfontein. Meinerts (1939:307) gee die spelling met die umlautteken, terwyl Leistner & Morris (1976:99) dit weglaat. Mev. H. Prickett (brief 4 Okt. 1984) lê 'n verband met die naam van die hawestad in Frankryk. Die plaasnaam is 'n verduitsing of 'n aanpassing van *Dünkerken*.

Dunkle Wand Punt S 2715 DA

Punt aan die weskus, dist. Lüderitz. Vergelyk met die hoër op geleë *Lange Wand* en *Kleine Lange Wand* soos beskryf in Pfeiffer (1976:159), albei ook aan die weskus van Suidwes-Afrika geleë; maar op S 2314 en S 2414 min of meer tussen Meobbaai en Sandwichhawe. Die Duitse benaming *Wand* ("muur") word in

verskeie plekname aan die westkus van die Namib gevind, waar die woestyn die Atlantiese Oseaan ontmoet en die duine 'n feitlik onoorbrugbare muur vorm. Die benaming het na aanleiding daarvan ontstaan. Vgl. in dié verband Pfeiffer se reisbeskrywing met verwysing na hierdie spesifieke struikelblokke wat op hulle reis deur die gebied teëgekom is. "Donkermaurpunt".

Durstfeld S 2418/2419

Woestynstreek, strek O en N van die huidige Aranos. Dit is op die kaart GSWA (UDF vel 21 Arahoab 1914) as *Durstfeld* ingeskryf W van Arahoab. In die Suidwes-Afrikaanse geskiedenis, geografie- en reisbeskrywings word die term (wat eienaamstatus verkry het) dikwels gemeld, nl. as *Durststrecke* en *Durstfeld*. Vgl. Schwabe (1909) e.a. Dit is tipies beskrywend van die woestynstreke van SWA, NO vanaf Gobabis en O na die Kalahari-woestynstreek, en dan ook regdeur die Namib as beskrywende term vir 'n waterlose "dorstrek" of "dorsveld" gebruik. "Dorsveld".

Düsternbrook S 2216 BB

Plaas nr. 60, dist. Okahandja. Volgens E. Vaatz (vraelys 1982) is dit die naam van 'n voorstad van die Duitse stad Kiel in Schleswig-Holstein. Die eertydse eienaar, R. Matthiesen, was van hierdie voorstad van Kiel afkomstig.

Ebene Erde S 2417 DB/DD

Spoorweghalte op die hooflyntrajek van Keetmanshoop na Mariental, dist. Mariental. Die stasie lê ±20 km S van Mariental. "Gelyke aarde", of "Gelykgrond".

Eberhardtshöhe S 2016 CC

Plaas nr. 81, dist. Otjiwarongo (vroeër Omaruru, BOM2 L5 d5 ged. 1913). Die plaas het vroeër bekend gestaan onder die Herero-Duitse samevoeging *Okarumue Nord*. Die eienaar, Ernst Keller, het die plaas omstreeks 1913 gekoop en die naam verander na *Eberhardtshöhe* (J.Nr. 21509 ged. 27 Mei 1913). *Eberhardt* is 'n bekende Duitse voornaam + *-höhe* ("hoogte"). "Eberhardtshoogte".

Eberlanzhöhle S 2615 CA

Grot aan die westkus, S van die dorp Lüderitz, maar N van die *Fjord* en *Grosse Bucht*, dist. Lüderitz (Afd. Natuurbewaring en Toerisme, brosjure s.j.). *Eberlanz* is die familienaam van Friedrich Eberlanz wat die grot ontdek het (H.P. Bader, gesprek 3 Nov. 1985) en *-höhle* beteken "grot". "Eberlanzgrot".

Ecke S 1913 DD

Nedersetting, moontlik ook vroeër oorstaanplek en suiping op 'n plaas ± 75 km S van Sesfontein in Kaokoland (Leistner & Morris 1976:102 en kaart SWA 1:250 000 TSO 405 1969). Die naam verskyn nie op die moderne kaart SWA 1:1 000 000 1972 nie. *Ecke* beteken "Hoek".

Eckenhagen S 2118 CC

Plaas nr. 515, dist. Gobabis. Volgens E.G. Pack is dit na 'n klein dorp in Duitsland [in Nordrhein Westfale, Müller 1982/83:222] vernoem (vraelys 1982): "Dit is 'n stuk uitvalgrond wat met die opmeet van plase oorgebly het [vergeelyk die aangrensende plaas Uitval nr. 573]. Aangesien dit 'n driehoek van 184 ha was, het hy dit *Eckenhagen* genoem, wat beteken dat dit 'n hoek is. Buiten dit was dit 'n dorpie in my pa se geboorte-omgewing".

Edelweiss S 2419 BC

Plaas nr. 438, dist. Mariental. Die eienaar, D. Neumann (vraelys 1982), skryf die herkoms van die plaasnaam toe aan die volksnaam vir die blomsoort *Leontopodium alpinum* (Wahrig 1980:1001).

Eduardsfelde S 1915 CC

Plaas nr. 17, dist. Outjo. Volgens C.A. Schlettwein (vraelys 1984) is dit 'n voornaamvernoeming van die Duitse operasanger Eduard Möller. Volgens Schulze (1915-16) was die eienaar Hans Möller (G. von Schumann, vraelys 1986). "Eduardsveld".

Eendorn/Eindorn S 2818 DB

Plaas nr. 106, dist. Karasburg, SO van Warmbad. *Eendorn* is 'n gedeeltelike verduitsing van die vroeëre Nederlandse vorm *Eendoorn*. Op die moderne kaart (SWA 1:1 000 000 1972) en ander plaasnaamlyste verskyn die naam slegs in sy amptelike Nederlandse vorm *Eendoorn*. Die verduitste vorm het in onbruik geraak, alhoewel dit in 1908 algeheel as *Eindorn* vertaal was op versoek van die Koloniale Gesellschaft (ZBU 2000 All 70i p. 58). "Eending".

Ehrhardshof S 1917 CC

Plaas nr. 575, dist. Grootfontein. Die naam is 'n samestelling van die voor-naam *Ehrhard*- en *-hof*. Soms is die naam met behoud van die *h* in *Ehrhard* geskryf (Meinerts 1939:307), soms daarsonder opgeteken as *Erhardts*, bv. in Leistner & Morris (1976:114) en op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) waarin die vorm met *dt* opgeteken is. Spellingvariasie in dié kategorie van name is nie ongewoon nie. "Erhardststal".

Eichenbach [S 1917]

Plaas nr. 358, dist. Grootfontein. Die eienaar, Gustav Drescher, het die plaas dié naam gegee omdat sy vrou uit Eichenbach, (provinsie Rheinland Pfalz, Müller 1982/83:231) Duitsland, afkomstig was (mev. I. Schatz, brief, 29 Mrt. 1984).

Eierfarm S 2214 DA

Plaas nr. 17, om en by Km 6, dist. Swakopmund. Die naam was blykbaar net 'n bynaam vir *Nonidas* en bestaan nie meer nie, maar word algemeen Km 6 genoem. In Rautenberg (1967:271) lees ons: "1911 wurde bei Km 6 die 'Eierfarm' für Herrn Lartz vermessen". E. Brodmann, oud-Swakopmunder (brief, 8 Aug. 1983) vertel dat die kleinhoewe in die Swakopvallei geleë was en dat die boerdery-opbrengs, produkte soos melk en eiers, aan Swakopmund gelewer is - vandaar blykbaar die bynaam "Eierplaas".

Eilenriede S 1917 AD

Plaas nr. 548, dist. Grootfontein. Die plaasnaam is 'n oordrag van 'n ge-

lyknamige pleknaam in Hannover, Duitsland en is deur die eertydse eienaar toegeken (C.C.E. Potgieter vraelys 1982).

Eilenriede S 2318 BA

Plaas nr. 53, geleë aan die Witnossobrivier, SW van Gobabis, dist. Gobabis. Volgens die plaasaktes (DGO 3 L5 d11 UV e63 1913) was die plaas eers bekend as "Farm 58 Süd am Weissen Nossob". Die eienaar, Kurt Werner, het die plaas na sy herkomsoord, Eilenriede in Duitsland, vernoem (mev. I. Benseler SWAWV Windhoek, mondelinge mededeling, 14 Jul. 1983).

Einaug S 2717 BD

Plaas nr. 111, dist. Keetmanshoop, geleë SW van die Klein Karasberge en N van Holoog. Die Duitse naam is 'n vertaling van die Afrikaanse naam *Eenoog* (ZBU 2000 All 70i p. 58 ged. 1908). Die Afrikaanse naam (met die Nama-antropomorfisering in ag geneem), is waarskynlik 'n vertaling van 'n ouer Nama-naam. "Eenoog".

Einbaum (S 1917/19)

Plaas nr. 346, dist. Grootfontein. "Eenboom".

Einenge S 2719 DB

Plaas nr. 289, dist. Karasburg (Meinerts 1939:262). Op die plaasaktes (DAR 26 GB5 ged. 1890) verskyn die oorspronklike plaasnaam as *Naute* [nie te verwar met Naute nr. 119, dist. Keetmanshoop op S 2617 DD nie] wat op 18 Jul. 1890 deur David Vilander aan Gert Yman verkoop is. Rondom 1900 koop ene Klein die plaas en verander die naam op 14 Des. 1900 na *Einenge* (ZBU 2000 All 70i p. 99 ged. 1910) Die naam *Einenge* is 'n vertaling van *Naute*. Die plaas lê op die grens van die Kalahari Gemsbokpark en is in 'n nou plek begrens deur Stahlpan nr. 291 en Kakolk nr. 290. "Noute, nou plek".

Eintracht S 2219 AD

Plaas nr. 118 en spoorweghalte aan die Witnossob, dist. Gobabis (Meinerts

1939:288). Die plaasaktes (DGO 3 L5 d12 UV e27 1907) toon dat die plaas vroeër onder die Hereronaam, *Otjivarumendu* nr. 7, bekend was. Die betekenis van lg. naam is "plek van die manne" (Köhler 1958:104). Die naam is op 26 Febr. 1911 amptelike verander na *Eintracht* (DA J. Nr. 320 1907-1911) soos versoek deur die eerste eienaar, Emil Kessler (ZBU 2000 All 70i Vig 2 ged. 26 Febr. 1911) en is 'n oproep tot eendrag. Soos in Wahrig (1980:1060) "Solidariteit", "Eendrag", of "Eenstemmigheid".

Eisenach S 2516 BB

Plaas nr. 50, dist. Maltahöhe (Meinerts 1939:364). Oordrag van gelyknamige pleknaam W van Gotha in Thüringen, nou Oos-Duitsland, DDR (Müller 1982/83:237). Dit is die dorp waar J.S. Bach gebore is en Martin Luther in die Wartburgkasteel die Bybel in Duits vertaal het (G. von Schumann, vraelys 1986).

Eisenberg S 1917 CB

Plaas nr. 509, dist. Grootfontein, naby Otavi. Mev. H. Prickett (vraelys 1983) verklaar die herkoms van die naam n.a.v. die minerale, waaronder ryk neerslae yster en koper, wat in die Tsumeb-Otavigebied ontgin word. Die naam is dus omgewinggebonde en tog tegelyk tipies Duits. Daar is nl. verskeie berge en oorde in Duitsland wat dié naam dra en oordrag is nie uitgesluit nie (Müller 1982/83:237).

Eisenberg S 2016 CC

Plaas nr. 78, dist. Otjiwarongo. Mev. L. Wilhelm (vraelys 1982) gee die oorsprong: "Op die plaas is 'n ou ystermyn wat ontgin is in die Duitse tyd - vandaar die naam". "Ysterberg".

Eisenberg S 2818 AA

Pleknaam, dist. Karasburg. Die plaasnaam op dieselfde ligging heet *Ysterputs* nr. 254. Die gelykbetekende komponente *Eisen-* (in *Eisenberg*) en *Yster-* (in *Ysterputs*) dui op die bodemgesteldheid van die omgewing. "Ysterberg".

Eisenkuppe S 2715 DD

Berg, dist. Lüderitz (Lüderitz 2715 kaart 1:50 000 en Foto 2/234). "Ysterkop".

Eisenstein S 2618 CB

Plaas nr. 136, dist. Keetmanshoop. Die plaas is in 1922 deur Gustav Loevenich verloor in 'n geregtelike geding (*Die Suid-West* 4(33):1 Aug. 25, 1922) waarin die plaas beskryf word as gedeeltelik bergagtig. "Ysterklip".

Eisenstein S 2818 AB

Kyk *Eisenberg* in dieselfde omgewing (Leistner & Morris 1976:105). Blykbaar is bg. 'n alternatiewe naam daarvoor. "Ystersteen of -klip".

Elandsweide S 2017 BC

Plaas nr. 338, dist. Otjiwarongo (Lyste van Landmeter-Generaal, Windhoek en kaart SWA 1:1 000 000 1972). Volgens W. Triebner, afgetrede boer (vraelys 1982), spreek die naam vanself: "Elandsweiding".

Elberfeld S 2718

Plaas nr. 118, dist. Keetmanshoop. Dit is na die gelyknamige dorp in Duitsland vernoem. Kyk bespreking van sendingstasie met dieselfde naam (volgende lemma).

Elberfeld [S 2217 CA]

Vroeëre sendingstasie van die Rynse sendinggenootskap, vandag bekend as Klein-Windhoek, dist. Windhoek (Moritz 1915 28/4:244, 256 en Moritz 1916 29/4:163, 168): "Einige Monate später setzte er [sendeling C. Hahn] die Reise nach Norden mit Knudsen fort und schloss sich in Bethanien dem vorausgereisten Bruder an mit welchen er auf dem Platze Jonker Afrikaners die Station Elberfeld (Klein Windhoek) anlegte." Sendeling H. Kleinschmidt gee in sy Tagebuch (1842) aangehaal uit Moritz die verklaring vir die benoeming: "Der ganze Platz hat viel Ähnliches mit dem afrikanischen Wupperthal und dem deutschen Elberfeld weshalb wir ihn eben Elberfeld genannt haben."

Elefantenberg S 1917 CB

Plaas nr. 584, dist. Grootfontein. Dit is ook die naam van 'n berg en stasie, almal SO van Otavi geleë (Meinerts 1939:307, kaart SWA 1:1 000 000 1972 en SWA-reeks 1:250 000 vel 1916 Tsumeb, 1976). E.H.W. Koepp (vraelys 1982) vertel: Daar is in die begin, voor 1900, deur 'n sekere Bassingthwaighte in dié omgewing baie olifante geskiet, waarna [sic] die berg vernoem is." In *Khoabib* op S 1917 is die vertaling van *Olifant(plek)-berg* wel korrek (Nienaber & Raper 1977:702). Die opgetekende Namanaam maak die pleknaam dus veel ouer as die tydperk wat deur segsman Koepp verstrekk word, vgl. Nienaber & Raper: "Blykbaar wys die Namanaam daarop dat olifante in hierdie buurt gehou het ... Dat olifante in die dist. Grootfontein volop was, blyk uit die baie plaasname soos net suid van Otavi, Elephantenberg nrs. 584, 793, 792 ... [ens], waarvan sommige sonder veel twyfel vertalings sal wees ..." "Olifantberg".

Elephantenfluss/Elefantfluss S 2217/2318/2418/2519 e.v.

Rivier, loop NO en dan S, SO deur die distrikte Windhoek en Mariental en vloei in die Auobrivier in net voor dit die NO hoek van die distrik Keetmanshoop kruis op weg na die Kalahari Gemsbokpark (SWA 1:1 000 000 1972). Die Duitse naam is dikwels opgeteken (ook die Afrikaanse naam *Olifantsrivier*). Albei is 'n gedeeltelike vertaling van die Namanaam *Khoaelb*, *Koaelb* (Nienaber & Raper 1977:702-703). "Olifantsrivier".

Elephantenpad S 1914 BC

Ongeïdentifiseerde plek, moontlik verkeersroete van die Kaokolandse woestyn-olifante of berg, graadvierkant Kamanjab volgens Leistner & Morris (1976:108). Dit is 'n hibriediese pleknaam saamgestel uit Duits *Elephanten-* en Afrikaans *-pad*. "Olifantpad".

Elisabethbucht/Elizabethbucht S 2615 CC

Baai net S van Lüderitz en NO van Possession-eiland geleë (SWA 1:1 000 000 1972). Die naam is ook dié van 'n nedersetting uit die diamantdelwerytydperk van tussen 1911 en 1948 (Cowley 1983:67) maar wat vandag nog net 'n spookdorp

is. Die hibridiese baainam is eintlik van Engelse herkoms soos blyk uit 'n kaart van George Thompson "A map of Southern Africa" wat in 1827 gepubliseer is (Forbes 1968, VRV 49) en waarop "Elizabeth Bay" net S van Angra Pequena (tans Lüderitz) opgeteken is. Vgl. ook Layrle 1836 in Moritz (1919(31/1): 137). Die Engelse vorm was dus 57 jaar voor die Duitse besetting in 1884 reeds in gebruik gewees. Voorheen was die baai onder die Portugese naam *Golfo de Sao Estevao* bekend (Skead 1973:54). Die element *-bucht* is 'n vertaling van die generiese term *bay*. Dat daar 'n samehang tussen die baainam en 'n gestrande skip kon gewees het, kom in die verklaring van F. Kober (brief 28 Aug. 1982) uit: "Den Namen erhielt die Bucht, weil vor Jahren, vór der Entdeckung der Diamanten, ein Schiff mit dem Namen Elizabeth dort gestrandet ist". Hy meld egter nie in watter jaar die stranding plaasgevind het of watter skip dit was nie. Spellingvariasies met *s* en *z* kom algemeen voor. "Elisabethbaai".

Elisenheim S 2217 AC

Plaas nr. 68, dist. Windhoek. Die plaasnam is saamgestel uit 'n persoonsnam, die vroulike voornaam *Elise-* met genities *-n* en met die generiese term *-heim* as aanduiding van 'n vestiging. Na wie die plaas vernoem is, kon nie vasgestel word nie. "Elisestuiste".

Elisenhof S 2517 AA

Plaas nr. 52, dist. Maltahöhe. Die naam is 'n samestelling van die vrouenaam *Elise-* + *-hof*, op die gewone patroon. Wie dié vrou was, is nie bekend nie. Volgens die plaasaktes (DMA 6 L5 d6 UV S35 1910) van plaas Sandrücken word die plaas Oberkeitzub (sic) verkoop en op 18 Jan. 1910 (J. Nr. 790) word die verandering na *Elisenhof* goedgekeur. "Eliseopstal".

Elisenhöhe S 2217 CD

Plaas nr. 88, dist. Windhoek. Die vroeëre Namanaam was blykbaar *Korukurakas* (PLAC-databasis, SENA). Die vroulike voornaam *Elise-* in samestelling met *-höhe* is op die gewone patroon gevorm. Wie sy was, kon tot dusver nie bepaal word nie. "Elisehoogte".

Elisenore S 2117 CB

Plaas nr. 85, dist. Okahandja, deur Martin Meyer na sy vrou Elise Eleonore vernoem (mev. Anni Eichhoff-Schroda, vraelys 1985 en mev. I. Schatz, vraelys 1983).

Elisental S 2616

Plaas (nr. onbekend), dist. Keetmanshoop. Die gewone Duitse naamgewingspatroon van vroulike voornaam *Elise-* + genities -*n* + generiese term -*tal* is gevolg by die vorming van die naam. "Elisevallei".

Ellingerode /Nord S 2318 CD

Plase nrs. 129 en 101 onderskeidelik, dist. Mariental. (Was vroeër in dist. Rehoboth geleë volgens Meinerts 1939:419). Genoem na die gelyknamige oord in Duitsland, SW van Göttingen geleë (Grosser Atlas 1975:35).

Elsenhof S 2115 CD/DC

Plaas nr. 63, dist. Karibib. Dit is 'n onderverdeling van Goabeb, NW van Usakos. Volgens die eienaar, J.H. Paulsen (vraelys 1982), is dit 'n akroniem wat soos volg saamgestel is: "E.L. was die voorletters van my vrou, -sen is die laaste drie letters van my van. Hof staan vir woonplek of opstal".

Emilienhof S 1817 BC

Plaas nr. 588, dist. Grootfontein, eiendom van die OMEG (Schulze 1923-24:236). Vernoeming berus op vroulike voornaam *Emilie-* + -*hof* ("opstal") volgens die gebruikelike patroon. "Emiliehof".

Emiliental S 2615

Nedersetting en ou diamantveld aan die kus net N van Charlottental en Lüderitzbucht, dist. Lüderitz (DSWA 1:2 000 000, 1914-1918). Die vernoeming is blykbaar soos in die geval van *Idatal*, *Charlottental* en ander in die diamantgebied van Lüderitz en Kolmanskop n.a.v. die voorname van die eggenotes van die diamantdelwers en nedersetters toegeken. "Emilievallei".

Emmabrunn S 2117 AD

Plaas nr. 222, dist. Okahandja, NO van die dorp Okahandja. Die plaas was deel van Günthers Au en is na Emma Mahn vernoem wie se man vennoot van die maatskappy Braus, Mahn & Co. was (mev. Anni Eichhoff-Schroda, vraelys 1985). "Emmabron".

Empfängnisbucht S 2314 CD

Baai, ook nedersetting aan die SWA-weskus, S van Sandwichhafen en die Steenbokskeerkring (SWA 1:1 000 000 1972). Die Duitse naam is 'n vertaling van die Engelse naam nl. *Conception Bay* wat reeds in 1879 op kaarte van die gebied verskyn (Th. Hahn 1879). Die Engelse naam is op sy beurt weer 'n vertaling van die veel ouer Portugese baainam *P.d. las Conceptio* (Ruscelli kaart 1561/62 in Norwich 1983:212) gewees.

Ende S 2715 BC/BD

Berg in die Klinghardtberge, NO van die bergreeks en reg O van Höchster (vgl. Kaiser 1926 en sy kaart 1:1 000 000). Die berg is heelwat kleiner as bg. Höchster en lê relatief laer, met eintlik nie meer as heuwelstatus in vergelyking met die ander berge nie. Dié kop maak die eindpunt uit van die bergreeks en dit was die rede vir die benoeming. "Einde".

Endlich S 2318 AB

Plaas nr. 245, dist. Windhoek (Schulze 1923-24:368). *Endlich* beteken "Uiteindelik".

Engelbrecht S 1914 DC

Plaas nr. 272, in Damaraland, SW van Kamanjab geleë. (SWA 1:1 000 000 1972, SWA-reeks Kaokoveld, 1:500 000 g.d. en die SWA 1:250 000 TSO 405 1969). *Engelbrecht* is 'n welbekende Duitse familienaam wat hier as plaasnaam fungeer.

Ententeich S 2117 BD

Plaas nr. 128, dist. Okahandja. Die waterpanne op Ententeich het wilde voëls aangelok, o.a. wilde eende soos die rooibek-eend *Anas erythrorhyncha*. (Roberts 1978:69). (Veldwerk, 1983). "Eendedam".

Eppenau S 2617 DD

Plaas nr. 123, dist. Keetmanshoop. Op die treinroete na Keetmanshoop; vernoem na 'n Duitse kaptein, Ludwig Eppenauer, die eerste eienaar, ongeveer 1904 (Albertyn 1984:43). 'n Verkorting van die familienaam *Eppenauer*.

Erpfsfarm S 2017 AA

Plaas nr. 107, dist. Grootfontein; NW van die Waterbergplato. Vernoem na die eertydse eienaar, Rudolf A. Erpf (mev. H. Prickett, vraelys 1983). In die plaasnaamlysgedeelte van Meinerts (1939:307) verkeerdelik sonder die *f* gedruk. Op die persoonsnaamregister van Meinerts (1939:60) verskyn die korrekte spelwyse: ook op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972), nl. *Erpfsfarm*. "Erpfsplaas".

Erreicht [S 2217/18]

Plaas (nr. onbekend); dist. Windhoek (Albertyn 1984:120). Die naam dui op 'n gevoel van voldoening. "Bereik".

Eschenbach S 2418 BB

Plaas nr. 319, dist. Mariental. Volgens F. Kober (vraelys 1982) is dit 'n oordrag van 'n pleknaam uit Beiere, Duitsland (daar is nie minder nie as vier gelyknamige oorde in Duitsland opgeteken, vgl. Müller 1982/83:259) en hou dit verband met die Europese esboom (Esche = *Fraxinus excelsior*, Cassell's 1978:204). "Esboomspruit".

Eschenhof S 2317 BD/S 2318 AA

Plaas nr. 261, dist. Windhoek. 'n Vroeë eienaar van die plaas was Richard Eschmann (G. von Schumann, vraelys 1986); sy van hou moontlik verband met die plaasnaam. Vgl. egter vorige lemma. "Esboomopstal".

Eschental S 2715 AB

Vallei net S van Wüstenkoning aan die weskus van SWA, dist. Lüderitz (Kaart DSWA 1:2 000 000, 1914-1918). Vir ontstaan is daar verskeie moontlikhede: a) Die familienaam *Eschen* van die polisieersant, Hermann Eschen, of die boorman, Karl Eschen, (G. von Schumann, vraelys 1986); b) oordrag van die naam van die dorp in die provinsie Bad Württemberg, Duitsland (Müller 1982/83: 259). Die esboom groei nie in SWA nie (Smith 1966:211). "Esboomdal".

Eselskuppe S 2115 DD

Koppies, SW van die dorp Karibib, dist. Karibib. Die naam verwys na die weidingsveld van esels van die munisipaliteit van Karibib: "In vroeër jare is nagpote en asdromme met waens bedien en die donkies het gereeld soek geraak in die laerliggende omgewing van die Eselskuppe". (F.J. Jooste, brief en vraelys, 11 Aug. 1983). "Eselskop".

Eselsruh S 2818 DD

Plaas nr. 107, dist. Karasburg, SO van Warmbad, aangrensend aan Hartebeestmund nr. 108 en Eendoorn nr. 106. "Eselsrusplek".

Esperanzapforte S 2218 DB

Poort, dist. Gobabis. Leistner & Morris (1976:115) meld slegs die plaasnaam *Esperanza* in hierdie distrik, maar nie die hibridiese poortnaam met die Duitse generiese term *-pforte* nie. Op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) verskyn ook slegs *Esperanza*. Die vol vorm van die naam word nie meer gebruik nie. "Esperanzapoort".

Estorff S 1914 CD

Plaas nr. 600, dist. Damaraland, SW van Kamanjab (SWA Kaokoland 1:500 000 g.d.). Na majoor Ludwig von Estorff (1859-1943) kommandeur van die "Kaiserliche Schutztruppe" vernoem; bekend onder die bynaam "Der alte Römer" (E. Moldzio, vraelys 1982). (Kyk ook *Alter Römer*).

Estorffberg S 1914 CD

Berg in Damaraland, SW van Kamanjab in die omgewing van die plaas Estorff nr. 600 (kyk vorige lemma), volgens die kaart SWA 1:500 000 (g.d.) waarskynlik op die plaas self. Oor hierdie berg skryf Green (1952:59): "German explorers made the first maps of this region, and a number of German names survive - the Hartmann mountains [sic], Estorff Berg ...". Na majoor Ludwig von Estorff vernoem (Kyk *Estorff*).

Estorffdank S 2516 BD

Plaas nr. 72, dist. Maltahöhe; reg S van Maltahöhe en grens aan plaas Krähwinkel nr. 71 en Osis nr. 73 en 74. Die spelling *Esdorffdank* met 'n *d* in Meinerts (1939:364) is foutief. Op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) en in Leistner & Morris (1976:115) verskyn die korrekte spelling. Vernoeming na majoor L. von Estorff. (Kyk *Estorff*, -berg). "Estorffdank".

Eulenruh S 2318 AA

Plaas nr. 254, dist. Windhoek. In SO hoek van die distrik; grens aan die plase Nonikam nr. 253 en Achenib nr. 247. Vgl. kaart SWA 1:1 000 000 (1972). Die vroeëre eienaar was uit die provinsie Pommere, Duitsland, afkomstig waar die kasteel Eulenburg by Neustettin geleë is. "Uil(e)rus".

Fächerberg S 2516 B

Berg; ongeveer 64 km SW van Maltahöhe, dist. Maltahöhe. *Fächer* beteken "waaier". "Waaierberg".

Fahle Kopje/Kuppe S 1813 DB

Berg in verre NW van Kaokoland, S van die Kunenerivier. Op die kaart GSWA (1:250 000 UDF vel 1 en 2 Kunene 1915) as twee woorde met die Nederlandse generiese term aangegee. In hierdie vorm is dit 'n hibridiese samestelling met Duits *Fahle* ("vaal") en Nederlands *Kopje* ("koppie"). Op die Kriegskarten van Sprigade & Moisel (1:2 000 000 1910/1912) verskyn *Fahle Kuppe*. "Vaalkoppie", "Vaalkop".

Fahlgras S 2517 BD

Plaas nr. 61, SO van die Gibeondistrik, tussen en aan die Lewer- en Visrivier geleë. Op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) is dit as *Faalgras* opgeteken, andersins in die literatuur as verduitste vorm *Fahlgras* geskryf (Rohrbach 1907:170, Schwabe 1909:380, Lenssen 1966:178, Ohlemann 1972:39 en Nienaber & Raper 1977:541, e.a.). "Vaalgras".

Fahlhuk S 2417 AA

Plaas nr. 159, dist. Rehoboth, aangrensend aan Draaihoek nr. 473, dist. Maltahöhe (SWA 1:1 000 000 1972). Die naamgewing berus op kleur en ligging. *Fahlhuk* is 'n verduitsing van "Vaalhoek".

Fahlwater S 2116 CD

Plaas nr. 9, dist. Karibib, op die verkeersroete Windhoek na Swakopmund via Okahandja, by die afdraai na Wilhelmstal geleë (SWA 1:1 000 000 1972). Die naam is 'n hibriediese samestelling van Duits *Fahl*- en Afrikaans *-water*. Volgens H.B. Talaska en mev. A. Talaska - Biemond (vraelys 1982, brief 28 Mei 1983) het die eertydse eienaar, Anton Talaska, die Hereroputte uitgebou en die naam n.a.v. die grou-vaal water gegee. Die verduitste naam is as gedeeltelike vertaling van die Afrikaanse naam toegeken wat moontlik reeds 'n ouer inheemse naam vertaal het. "Vaalwater".

Falkenhain S 1817 DA

Plaas nr. 303, dist. Grootfontein (Schulze 1923-24:236); aan die oewers van die Omuramba-Ovamborivier in die verre noorde van die distrik, op die grens van Ovamboland (SWA 1:1 000 000 1972). Die naam is moontlik na analogie van gelyksoortige plekname in Duitsland, provinsie Westfalen en Niedersachsen (Müller 1982/83:268), of deur oordrag gegee. *Falkenhain* is 'n samestelling van *Falken*- ("valke", "arende") en *-hain*, 'n afgebakende stuk grond of woud met omheining (vgl. Wahrig 1980:1671, 1674). Albertyn (1984:100) sien 'n plaaslike verband met "die groot getalle valke (*Falco tinnunculus*)" wat daar aangetref word.

Feigenbaumwasser S 2617 DC

Plaas nr. 149, dist. Outjo, ongeveer 20 km SSO van Outjo. Moontlik het ons hier te make met 'n vertaling uit óf Nama (moontlik soos in die geval van Gobeoms op K 3018, Nienaber & Raper 1977:440), waar die vernoeming verband hou met die *Ficus capensis* (Smith 1966:508), óf andersins 'n vertaling van 'n ou Hereronaam wat nie bepaal kon word nie. Volgens Albertyn (1984:78) verwys die naam na die wilde vyeboom wat op die plaas by 'n waterbron groei. "Vyeboomwater".

Feldschuhhorn S 2617 DC

Plaas nr. 81 en spoorwegstasie, dist. Bethanien. Deels 'n vertaling en deels 'n vorm van volksetimologiese verskuiwing van die ouer Namanaam *Hawobenab* (Nienaber & Raper 1977:539). Ook die naam van 'n rivier in dieselfde distrik. Feldschuhhorn Ost en West nr. 88 en 90 onderskeidelik, lê SW van Feldschuhhorn nr. 81, en aan die hoofroete W van Seeheim. "Veldskoehoring".

Feldspatberg S 2715 BC

Berg, rotsformasie in die Klinghardtgebergte, dist. Lüderitz, binne die Diamantspergebied. Die naam is toegeken na aanleiding van die bodemgesteldheid van dele van dié gebergte. Kaiser (1926:292) beskryf die geologiese formasie van die Klinghardtgebergte en meld in verband met hierdie bergreeks die voorkoms van veldspaat in fyn porfiriese uitskeidings op dié berg. *Veldspaat* is 'n geologiese versamelterm vir 'n helder soort gesteente of kwartsietagtige mineraal, vgl. Wahrig (1980:1264), en kom veelvuldig voor in die Namakwalandse en Suid-Namibgebergtes. "Veldspaatberg."

Felseneck S 2116 DA

Plaas nr. 26, dist. Okahandja (Schulze 1923-24:284 en Meinerts 1939:375). In 1903 het die plaas nog onder die Hereronaam van die gebied *Okanatjikuma* bekend gestaan (BWI 70 F lb 1903). In hierdie akte verskyn die eienaar se aansoek om die plaas n.a.v. die rotse aldaar te herbenoem: "Ich bitte das kaiserliche Gouvernement meine bei Okanatjikuma gelegene Farm ohne Namen mit bezug auf die an der Grenze gelegenen Felsenecke des Okanatjikuma Berges 'Felseneck' benen-

nen zu dürfen." Albertyn (1984:65) verwys na die voorkoms van 'n hoë rotswand op die plaas waar die Khanrivier ontspring. "Rotshoek."

Felseneck S 2416 AC

Plaas nr. 124, dist. Maltahöhe, aan die westelike hange van die Naukluftberge, O van die Tsams-vlei (SWA 1:1 000 000 1972). Topografies beskrywend. "Rots-
hoek".

Felsenposten S 2216 AD

'n Veepos op die plaas Westfalenhof nr. 23, dist. Windhoek. Volgens A.F. Redecker (vraelys 1982) dui die naam van die veepos, wat in die nabyheid van die koppe "Adlerhorst" op die plaas geleë is, op die kranse van hierdie berg. "Kranspos".

Felsenquell [S 1917/18]

Plaas nr. 2, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:308). Die naam is afkomstig van 'n groot fontein wat aan 'n berg ontspring en die plaas se hoofwaterbron is (mev. H. Prickett, vraelys 1983). "Kransfontein".

Felsenzirkus S 2114 BA/AB

Rotsformasie en berggedeelte in die Brandberg, Damaraland. Optekening van die benoeming en verklaring in Krynauw (1971:149): "The climb from Weyersbrunn was a veritable via dolorosa and needed all our energies to continue ... from here to the Felsenzirkus ... as we went through this incredible conglomeration of rocks. Heinrich Roth and his party could not have given a better name to this place in 1955 than *Felsenzirkus* (the circus of the rocks)." Die naam is metafories. "Rotssirkus".

Fernblick [S 1917/18]

Plaas nr. 742, dist. Grootfontein. Die benoemingsmotief spruit uit die topografie van die plek, nl. die wyd uitgestrekte landskap wat 'n ruim uitsig bied. "Vergesig, wye uitsig".

Fettkluft Nord/Süd S 2719 CB

Plase nrs. 33 en 34, dist. Warmbad, NO van Karasburg, aan die Gaiabrivier. 'n Vertaling van die ouer Namanaam *Nuichahas* wat verdwyn het (Nienaber & Raper 1977:933). T.J.N. van Blerk (vraelys 1982) sê: "Dit was blykbaar die naam van 'n berg of kloof gewees, of berge wat 'n kloof vorm. Ek dink hier was baie heuningbyneste a.g.v. die fonteinwater en blomme in die berge en klowe. "Vetkloof Noord/Suid".

Fetzelhofen S 1918 AD

Plaas nr. 343, dist. Grootfontein. Volgens C.C. Pistorius (vraelys 1982) is die herkoms as volg: "Die naam is van 'n dorp in Duitsland en beteken 'die plaas van Fetzel' ... In 1912 het 'n sekere mnr. en mev. Michael Ochs die plaas gekoop. Die plaas was naamloos en mnr. Ochs het dit na sy geboortedorp in Beiere, Wes-Duitsland, vernoem waarvandaan hy geëmigreer het."

Feuerglut {S 2016/17}

Motorbushalte, dist. Outjo, aan die pad na Biermannskraal. Op die argieflôer SWA A A603, vol. 4 (1954) is die spellingvariant *Feuersglut* i.p.v. *Feuerglut* aangeteken. "Vuurgloed".

Fiegenfeld S 2017 CD

Plaas nr. 393, dist. Otjiwarongo, ongeveer 40 km SW van die Waterbergplato en naby die grens van Hereroland-Wes. Die naam berus op die familienaam van die eienaar, Oskar Max Fiege (mev. Rosi Cruys, vraelys 1985, Meinerts 1939: 398). "Fiegesveld".

Finger Gottes S 2518 AC

Rotsformasie 34 m hoog, in dist. Mariental. Dié uitsonderlike rots staan onder verskillende name bekend, o.a. *Mukorob*, (Nama) en die Afrikaanse en Engelse ekwivalente van "Der Finger Gottes." Die Duitse naam is nie 'n vertaling van die *Mukorob* wat "kyk, sien die enkel" beteken nie (Nienaber & Raper 1977:821-822); ook nie van sy ander Namanaam *Haradab* ("wikkeltand" of "los tand") nie.

Der Finger Gottes is dus 'n metaforiese nuutskepping van die Duitsers... Die rots lyk na 'n groot vinger. (Vgl. A. Möller 1968:7). "Vinger van God".

Finkenstein S 2217 CB

Plaas nr. 71 en stasie, dist. Windhoek. L.K. Finke, afgetrede boer, (vraelys 1982) sê die plaas is vernoem na die familie *Finke* wat oorspronklik "Finkensteiners" genoem is, 'n naam wat tot in die negende eeu teruggevoer kan word. Die naam *Finkensteiner* is later verkort na *Finke*. Finke se pa het die plaas in 1903 van 'n sekere Abraham gekoop. Dit was toe nog bekend as *Abrahamsplaas*. Hy het die naam verander na *Finkenstein* omdat daar ook baie klippe op die plaas is.

Finsterbergen S 1917 AD

Plaas nr. 469, dist. Grootfontein. Volgens segsman A. Hofmeister (vraelys 1983) is dit vernoem na "'n klein dorp in Duitsland waarvandaan die vorige eienaar gekom het". "Donkerberge".

Fischersbrunn S 2414 DB

Nedersetting, soutpanne en diamantdelwery, dist. Walvisbaai, SO van Meobbaai, N van die Meobnedersetting en Reutersbrunn (DSWA-kaart 1:2 000 000 1914-1918). Verskeie optekeninge van die naam bevestig dat dit n.a.v. die familienaam van dr. Paul Fischer, bestuurder van Lüderitz Kolonial Kontors, gevorm is (Pfeiffer 1976:161, G. Reuter, vraelys 1983 en brief, 30 Jul. 1983, kantore van die Landmeter-Generaal, Windhoek, Levinson 1983:86). "Fischersbron."

Fischfluss vanaf S 2316/17, S 2417 tot S 2517, S 2617, S 2817 AA

Rivier, langste in SWA, vloei deur verskeie distrikte, met verskeie oorspronge en sytakke. Die Duitse naam van die Groot-Visrivier is gewoon die ekwivalent van die Afrikaanse naam wat 'n vertaling van die ou verdwene Namanaam *Oub* is wat letterlik "vis" beteken (Nienaber & Raper 1977:975). Volgens die verklaring by Rohrbach (1907:149) kom die naam van die groot hoeveelhede visse wat in die reënseisoen, wanneer die hele rivier in vloed is, uit die Oranjerivier stroomop in die fonteine en syriviere indring. "Visrivier".

Flächenposten (S 2216 AD)

Veepos in die omgewing van plaas Westfalenhof nr. 23, dist. Okahandja. A.F. Redecker (vraelys 1982) verklaar die naam n.a.v. die berglose gebied. Dié veepos lê in die laagste deel van die plaas. "Vlakte-(vee)pos".

Flachland [S 1917/18]

Plaas nr. 23, dist. Grootfontein. Topografies beskrywend. "Vlakland".

Florahof S 2217/18

Plaas (sonder nr.) 8 km vanaf Kapps Farm, dist. Windhoek. Kry sy naam by die eertydse eienaar, Julius Folkmann (BWI 70 Flb ged. 20 Sept. 1910) "..... dass ich meiner Besizung, die bis heute noch keinen Namen hat, *Florahof*, nennen werde,..." Die plaasnaamvoorstel is goedgekeur en amptelik aangeteken op argieflêer (ZBU 2000 All 70i p. 108 JN 269 28 ged. 15 Sept. 1910). "Florahof".

Flörsheim S 2617 CB

Plaas nr. 69, dist. Bethanien. Ook die naam van 'n reservaat reg O van Bethanie aan die Guribrivier (Meinerts 1939:266), direk S van die plaas Wasserfall. Die naam is in herinnering aan die stad Flörsheim am Main, provinsie Hessen, Duitsland, toegeken (veldwerk, 1983).

Flugsand S 2617 DC

Plaas nr. 85, dist. Bethanien, aan die verkeersroete O van Bethanie na Seeheim. Volgens Wahrig (1980:1337) is Flugsand "...vom Wind angewehter Sand (bei Dünen und in Wüsten); ...". Die plaasnaam is in dié besondere geval bodembeskrywend en baie gepas n.a.v. die ligging daarvan in die woestynstreek. Albertyn (1984:1) gee 'n soortgelyke verklaring, nl. dat dit "deurslag" beteken soos wanneer sand met water oorversadig is, soos 'n mens dit veral langs riviere vind na vloedwaters. "Waai- of spoelsand".

Forstland S 2116 AC

Plaas nr. 89, dist. Omaruru (Meinerts 1939:387). Op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) verskyn slegs die nommer van dié klein plaas, NO van die dorp Omaruru, tussen Waldfrieden nr. 72 en Wolfstal nr. 88. Albertyn (1984:69) reken die plaasnaam hou verband met die boomryke omgewing. "Woudland".

Fort Vogelsang kyk Lüderitz

Frankenhof S 2216 BB

Plaas nr. 2, dist. Okahandja. Op die kaart GSWA 1:250 000 UDF vel 2 Windhoek (1915) is die plaas SO van Barmen aangedui. Die naam is 'n oordrag uit die provinsie Beiere, Suid-Duitsland.

Frankenhöhe S 1917 CD

Plaas nrs. 490, 492 en 497, dist. Grootfontein. Volgens mev. H. Prickett (vraelys 1983) was die eertydse eienaar, H. Merz, afkomstig uit Frankenland aan die Mainrivier, Suid-Duitsland. Die plaasnaam *Frankenhöhe* hou daarmee verband.

Frankenstein S 2619 AB

Plaas nr. 6, dist. Aroab. Op die plaasaktes (DAR 30 G. 237 UV f4 ged. 1910) was Frankenstein in 1910 'n naamlose plaas grensend aan Gammib naby Koes. Die koper, Paul Kintscher, het goedkeuring verkry (J. Nr. 1728 ged. 27 Febr. 1911) om die plaas *Frankenstein* te noem soos op die koopakte ged. 11 Apr. 1910 reeds versoek. Die naam is oorgeneem uit òf die Hessen òf die Rheinpfalz provinsie, Duitsland alhoewel daar ook in Silesië 'n stad met die naam is (Müller 1982/83: 285-286, G. von Schumann, vraelys 1986).

Franketurm [S 2115 BD]

Bekende toring en fort, vandag 'n historiese gedenkwaardigheid, in dist. Omaruru, vernoem na majoor Victor Franke wat op 4 Febr. 1904 die dorp Omaruru teen die Herero-aanval beskerm en van die beleg bevry het (SESA 8 1972:328). "Franketoring".

Frankfurt S 2717 DB

Plaas nr. 7, dist. Karasburg, NNW van Karasburg en O, sowat 30 km van die Visrivieravyn geleë. Volgens Albertyn (1984:39) is die plaas vernoem na die stad Frankfurt an der Oder in Oos-Duitsland, nou (DDR). Daar is verskeie stede met dieselfde naam in Duitsland, bv. ook Frankfurt am Main, e.s.m.

Frauenlob S 1918 CA

Plaas nr. 373, dist. Grootfontein (Leistner & Morris 1976:124 en kaart SWA 1:1 000 000 1972). Die plaas is n.a.v. die eendersluidende pleknaam in Bad Württemberg, Duitsland, gegee. (Veldwerk 1983, Müller 1982/83:287).

Frauenstein S 2217 AD

Plaas nrs. 62 en 277, dist. Windhoek, NO van Windhoek, grensend aan plaas Ongeama nr. 61 en Voigtskirch nr. 135. Die Duitse naam is 'n direkte vertaling van die Hereronaam *Okaue Mukaendu*, volgens H. Kolberg (nuusbrief SWAWV 9/12 5). Vyftig Hottentotvroue is deur Hererohordes, na 'n plundertog op hul werwe, bo-op dié rotsheuvel vermoor. Die plaas het dus, na die weergawe van H. Kolberg, sy naam van dié rots gekry waarby die gebeurtenis afgespeel het. Dit is egter nie onmoontlik nie dat die naamgewer die identiese pleknaam in Niedersachsen of die berg en kasteel *Frauenstein* O van Nürnberg aan die Oberpfälzerwoud (Diercke 1967:17), ook in gedagte gehad het by die benoeming van sy plaas. "Vrouesteen" of "Gedenksteen van die vroue".

Freiheit S 2218 CB

Plaas nr. 50, dist. Gobabis, S van Witvley. Op die plaasaktes (DGO 3 L5 d16 UV f23 1908) verskyn die naam *Freiheit* vir die eerste keer op 'n briefhoof gedateer 24 Sept. 1908. In 'n vorige briefwisseling, 21 Aug. 1908, word die plaas as *Kohanaronana* (by Groot Witvley) en as "identisch mit Otjiaranana" beskryf wat op 10 Jun. 1907 deur A. Lauterborn gekoop is. August Lauterborn noem die plaas daarna self *Freiheit* in sy registrasie van die plaasnaam. "Vryheid".

Freudental S 2016 AC

Plaas nr. 154, dist. Outjo. Volgens C.A. Schlettwein (vraelys 1984) het Freudental in die Duitse koloniale tydperk 'n Duitse eienaar gehad wat "sy plaas oënskynlik uit vreugde en dankbaarheid *Freudental* genoem het". "Vreugdedal".

Friedabrunn S 2417 DA

Plaas nr. 20, dist. Mariental. Die naam is 'n samestelling van die vroulike voornaam *Frieda*- en die generiese term *-brunn*. "Friedasbron".

Friedeberg S 2819 BD

Vroeëre sendingstasie naby Warmbad by die kraal van Jager Afrikaner, vandag dist. Karasburg. Benoem deur sendeling J.L. Ebner, een van vyf Duitse sendelinge wat in 1811 in opdrag van die Londonse sendinggenootskap na Kaapstad gestuur is. Aanvanklik was hy te Pella as medewerker van Christian Albrechts aangewys, maar is later afgevaardig na die woonplek van die kaptein Jager Afrikaner. Dié plek het hy in ± 1814 met bg. naam herdoop na *Friedeberg* omdat hy gehoop het sy werksaamhede sou 'n gunstige en vreedsame invloed op die gemeenskap uitoefen (Moritz 1919 31/1:127). "Vredeberg".

Friedenau S 2216 DB

Plaas nr. 16, dist. Windhoek. Die gewese argivaris van die Vereniging vir Wetenskaplike Ontwikkeling, wyle mev. Ursula Massmann (brief, 24 Aug. 1983), bevestig dat die plaas deur haar vader benoem is: "Mein Vater, Hans Schenck, kaufte die Matchless Mine, bezw. die Farm, auf der diese Kupfermine lag, etwa 1909 und nannte sie 1910 in *Friedenau* um. Friedenau war der Geburtsort meines Vaters und damals ein Vorort von Berlin". (Vgl. ook DOK 4 J.No. 00235 brief ged. 4 Jan. 1910).

Friedenhof S 2017 DD

Plaas nr. 441, dist. Otjiwarongo. Die eienaar, Emil Diekmann, verduidelik hoe die wanspelling tot die nuwe naam aanleiding gegee het: "Dit moes *Friesenhof* wees, van Friesland, waar ons ouers vandaan gekom het, maar die landmeter het

dit nie goed gelees nie en *Friedenhof* geskryf ... Ons kom eintlik van Friesland af en daar word die plase met *-hof* geskryf [aangedui], dit sluit dan die opstal in".

Friedenshof S 1918 CC

Plase nrs. 193 en 187, albei in dist. Grootfontein. Leistner & Morris (1976: 124) gee die spellingvariant sonder die genities *-s*, nl. as *Friedenhof*. Friedenshof is 'n klein nedersetting in Beiere, Duitsland (Müller 1982/83:292). Die plaaslike naam is deur oordrag gegee.

Friedental S 2316 BA

Plaas nr. 44, dist. Windhoek (vroeër dist. Rehoboth, Meinerts 1939:419). Die plaas lê op die grens van die Rehobothgebied, SSW van Windhoek. Die naam berus op oordrag van een van verskeie plekname in Duitsland (veldwerk 1983).

Friedenstal S 2016 AB

Plaas nr. 170, ged. 3/B dist. Outjo. Die plaas was reeds benoem toe die huidige eienaar, W. de Wet, dit gekoop het (vraelys 1982). In die ouer Duitse ortografie is die naam nog as *-thal* geskryf, maar dit het in die moderne ortografie weggeval. Oorsprong soos by vorige lemma.

Friedland [S 1917/18]

Plaas nr. 15, dist. Grootfontein. Die plaas is vernoem na die gelyknamige plek in die provinsie Niedersachsen, Wes-Duitsland (Müller 1982/83:292). Daar is ook 'n Friedland in Schleswig-Holstein, wat moontlik as benoemingsmotief hier of by een van die ander plaasname kon gegeld het, nl. *Friedland* nr. 56, dist. Gobabis op S 2218 DC, *Friedland* nr. 19, dist Maltahöhe op S 2416 CB.

Friedrichsfelde S 2115 DD

Plaas nr. 55, vroeëre perdestalle van die Schutztruppe en spoorwegstasie, dist. Karibib. Dit is "die eerste stasie vanaf Karibib op die Windhoekspoorlyn. *Friedrichsfelde* se Hereronaam is *Okatjimukuju* ('Groot wildevyboom'). Die

stasie is in Jun. 1903 herdoop ter ere van keiser Friedrich" (G. Schumann, vraelys 1983). Daar was verskeie Duitse vorste met die voornaam Friedrich (Knaur 1932:443), nl. Friedrich I, die eerste koning van Pruise (1701-1713), Friedrich II (bekend as Friedrich der Grosse, geleef 1712-1786). Die plaasnaam is waarskynlik 'n oordrag van 'n voorstad van Berlyn (segsliede, veldwerk 1983). Amptelike naamsverandering (op ZBU 2207 All 49d Band 1 ged. 8 Jun. 1903) bevat 'n foutiewe verwysing, nl. na die rykskanselier Friedrich. "Friedrichsveld".

Friedrichsheim S 2218 BD

Plaas nr. 170, N van die dorp Gobabis, dist. Gobabis. Die plaas beslaan na verdeling selgs 'n klein gedeelte van die oorspronklike plaas, *Nikodemusberg*. Mev. Erika Käfer (gebore Schwalm) skryf: "Der Farmname ist von meinem Vater genannt worden, da sein Name Friedrich Schwalm war. Mein Vater war Schutztruppler in Süd-West-Afrika und hat nach seinem Abgang von der Schutztruppe die Farm gekauft und ihr den Namen *Friedrichsheim* gegeben". Op die plaasaktes (DGO 3 15 d17 UV f18 ged. 1899) word die eienaarskap van Friedrich Schwalm reeds aangetoon. "Friedrichstuiste".

Friedrichsruh S 2216 DD

Plaas nr. 13, dist Windhoek. Dit is ook die naam van 'n stasie op die ou "Staatsbahn"-roete Swakopmund-Windhoek en is 'n vervanging van die Hereronaam *Okatjimukufu* (ZBU 2207 All 49d ged. 8 Jun. 1903). Volgens die huidige eienaar H.L. Hanssen (vraelys 1983), was die oorspronklike Duitse nedersetter in die gebied ene Friedrich Mertens, na wie die plaas vernoem is. *Friedrichsruh* kon natuurlik ook ter herinnering aan die landgoednaam van Graf Otto von Bismarck in Duitsland vernoem gewees het of na een van die talle ander gelyknamige oorde in Wes-Duitsland. (Vgl. Knaur 1932:443). "Friedrichsrus".

Friedrichstal [S 1918 CA]

Plaas nr. 722, dist. Grootfontein. Dit is 'n oordragnaam uit Duitsland en verwys na die geboorteplek van die huidige eienaar, O.D. Gärtner se moeder (vraelys 1983). Hy spesifiseer nie in watter provinsie dié oord lê nie. "Friedrichsdal".

Friedrichswald S 2117 CD

Plaas nr. 73, dist. Okahandja. Op die plaasaktes (BWI 70f 1b ged. 1903) is die eienaar aangetoon as Ernst Friedrichs (J. Nr. 3804 ged. 2 Des. 1903 en brief daarby) waarin Friedrichs self aansoek doen om sy plaas *Friedrichswald* te noem. "Friedrichswoud".

Frischgewagd S 2217 BD/DB

Plaas nr. 289, dist. Windhoek (Meinerts 1939:523). Op die SWA 1:1 000 000 (1972) verskyn die hibridiese (Duits en Nederlandse) variant "Frischgewaagd". Die plaas lê O van Windhoek op die roete na Gobabis en grens aan Grossvley Gathemann en Grossvley Thalheim aan die Olifantsrivier (Seeis). 'n Wuutskeping op tipies Duits/Afr. patroon soos *Wohlfrieden*, *Varsbegin*, ens. "Opnuut gewaag".

Frohe Erfüllung/Frohe Erwartung S 2819 BC/AD

Dié ou Duitse sendingnaam, wat deur die sendelinge Christian en Abraham Albrecht gegee is, het in onbruik geraak en is vervang met die Hollandse vertaling daarvan - *Blydeverwacht*. Dit is ook die naam van plaas nr. 72, dist. Karasburg, aan die Gaiabrivier N van *Stolzenfels* en die Oranjerivier. Die ligging en toponimiese motief is soos in die opgawe van 1807 van die Albrechtbroers, (*Reise nach Gross-Namaland 1806-1815*, in E. Moritz 31/1 1919:94-105): "Diese Quelle heisst auf hottentottisch t'Hames. Als ich hinkam, gefiel sie mir ausnehmend, so dass ich dachte, die verdient wohl Frohe Erfüllung genannt zu werden, und ich bin auch mit meinen beiden Brüdern einig geworden, dass die Quelle Konwis, weil ich eine Stille Hoffnung hatte, als ich dahin kam, Gott würde für uns sorgen und uns hier einen Platz anweisen, Stille Hoffnung und t'Hames Frohe Erfüllung genannt werden soll, weil es da viel besser ausfiel, als ich erwarten konnte ... denn sie liegen noch keine Tagereise von dem Grossflusse und einige Stunden von dem Hamansrivier ..." Ook by T. Fenchel (in *Quellen* 18, 1885:108) is die optekening gevind: "Die übrigen ... liessen sich auf //Hai-/ais nieder und nannten den Ort Blydeverwachting (Frohe Erfüllung)". Die pleknaam is in ouer geskrifte en landkaarte soms opgeteken as *Frohe Erwartung*, maar meestal as *Blyde Verwacht*, (vgl. Grundemann 1867 *Gross-namaqualand*, Missionatlas Nr. 9). "Blye vervulling".

Fürstenwalde [S 2217 CA]

Plaas nr. 35, dist. Windhoek. Vroeër 'n "Eingeborenen-Reservat" en "Regierungsfarm" waarop karakoelskape uit Buchara geteel is. (H.J. Wiss, vraelys en brief, 22 Aug. 1983). Die plaas lê NW van Windhoek, deels aan die Goreangabdamm en die huidige Daan Viljoenwildreservaat (GSWA 1:250 000 UDF vel 02 Windhuk 1915). Die naam is oorgeneem uit Duitsland en is as vervanging van die ou Namaanaam *Goreangab* toegeken. Fürstenwalde is 'n oord tussen Berlyn en Frankfurt an der Oder in Oos-Duitsland.

Galenbeck S 2418 AB

Plaas nr. 121, dist. Mariental (1939:276). C.J. Roux, die huidige eienaar (vraelys 1982), gee die verklaring "... as gevolg van 'n put met baie brak water, wat die enigste water op die plaas was, het die Duitsers die plaas *Galenbeck* gedoop." *Beck* = "beek", "stroom". Oordrag van die pleknaam in Oos-Duitsland (DDR Postleitzahl 1977:266) is daarmee egter nie uitgesluit nie. "Bitterstroom".

Gapütz S 2719 DD

Plaas nr. 64, dist. Karasburg. Volgens Nienaber & Raper (1980:292-293) verwys die eerste gedeelte, wat Nama is, na 'n boomsoort, die familie *Leguminosae*, of wildelemoenboom (Smith 1966:567, 322). Die tweede komponent is 'n verduitsing van die Afrikaanse *puts*. Mev. E.E. Fourie, (vraelys 1983) bevestig dat daar wel so 'n put op die plaas was waar baie van dié bome gestaan het. "Gaput(s)".

Gartenlaube S 2418 DC

Plaas nr. 146, dist. Mariental (Meinerts 1939:276). Die plaas lê aan die Auobrivier, SSO van Stampriet en NW van Gochas af, op die roete na Stampriet. Die naam is volgens Albertyn (1984:57) gegee deur die eerste eienaar, wat 'n Duitser was, en beteken "Tuinpraeël".

Gebiet S 2317

Stasie, dist. Rehoboth (NPNK 1978:85). Dat die naam uit die algemene gebruik

van die term in Duits (soos o.a. ook vir *Diamantgebiet*) ontwikkel het, is 'n gangbare mening, maar bly onbevestig. "Gebied".

Geiersberg/Gayersberg S 2217 BD

Plaas nr. 201, dist. Windhoek (Meinerts 1939:523). *Geier*-soos in *Lammergeier*) verwys na die arende of roofvoëls (Roberts 1975:80,99,101). Ons sou die plaasnaam dus kon interpreteer as "Aasvoëlberg". Tog is in die adresboek van Schulze (1923-24:368) die spellingvariant "Gayersberg nr. 201, Windhoek ... Besitzer:Friedrich Gayer", gevind. Die plaas is dus eintlik na die familienaam van dié eertydse eienaar en nie na die arendsoort as sodanig genoem nie. Op die moderne landkaart verskyn die naam nie meer as *Gayersberg* nie, maar slegs dié nommer, 201, op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) en die naam *Geiersberg* op die kaart SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek (1964). Die variante skryfwyse het waarskynlik ontstaan deur die homofonie tussen *Gayer* en *Geier* wat dan ook tot die ortografiese wisseling gelei het. Oorspronklik dus "Gayersberg".

Geisterberg S 2116 CC/S 2216 AA

Berg en plaas (gedeelte van Kaliombo), dist. Karibib. Albertyn (1984:36) gee die samestelling *Geisterberg-Fläche* in dieselfde distrik aan. Die bygelowige inboorlinge het geglo hul voorvadergeeste woon in dié berg en praat met hulle as die wind deur die klowe waai. Hierdie mondelinge oorlewering is aan F.J. Jooste en H. Deutschmann (vraelyste 1983, 1984), albei van dieselfde omgewing, vertel. F.J. Jooste toon ook aan dat die plek vroeër 'n Afrikaanse naam gehad het, nl. *Duiwelsberg*, waarmee die Duitse naam moontlik verband hou en ook uit die mitologie gegee is: "Geeste-, Spokeberg".

Gelnhausen S 1917 AC

Plaas nr. 443, dist. Grootfontein. Volgens E. Hacken (vraelys 1982) is Gelnhausen 'n stad in suidelike Duitsland, provinsie Schwaben, en is die plaasnaam by wyse van oordrag toegeken.

Gemsbockquelle S 2013 BA

Puts of fontein in die Uniabriviergebied, dist. Kaokoland (Leistner & Morris 1976:132). Die fontein is deur die Duitse ontdekkingsreisigers wat die gebied

gekarteer het, benoem (Green 1952:59). Die naam verwys na die gemsbok, die *Oryx antilope*, wat in groot getalle in die gebied voorkom. "Gemsbockfontein".

Gemsbocktal [S 2216 AD]

Veekamp en vallei, op plaas Westfalenhof nr. 23, dist. Karibib. Die woord verwys na die gemsbokke wat, volgens A.F. Redecker (vraelys 1982), volop op die plaas voorkom. "Gemsbokdal".

Gemsbocktal S 2715 BC

Bergkloof en vallei tussen Bakenberg en Doppelkopf in die Klinghardtgebergte, dist. Lüderitz. Waarskynlik deur G. Klinghardt of dr. E. Reuning toegeken, wat hierdie gebergte opgemeet en die verskillende koppe en valleie benoem het. Volgens Kaiser (1926:279) hou die valleinaam verband met die troppe gemsbokke wat tydens droogtejare daarheen trek. "Gemsbokdal".

Georg Ferdinandshöhe S 2016 CC

Plaas nr. 86, dist. Otjiwarongo. Die huidige eienaar, H. G. Engelhard, gee die oorsprong (vraelys 1984) as: "Georg Ferdinand was my pa se naam. My oupa, Oskar Engelhard, het die plaas so genoem. "Georg Ferdinand-hoogte".

Gesundbrunnen [S 1917/18]

Plaas nr. 344, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:309). Die naam hou verband met die mineraalhoudende bronne daarop (mev. H. Prickett, vraelys 1983). "Gesondheidsbron".

Giftkuppe [S 2115 BD]

Berg met trigonometriese baken, 1360 m hoog, op plaas Konona-Ost S van Omaruru (GSWA 1:100 000 1915 vel 15 f 3 Karibib). "Gifkop".

Giraffenberge S 1813 AC/AD

Bergreeks, SW van Ohopoho en S van die Tönnesenberge, dist. Kaokoland (SWA

1:1 000 000 1972 en Carp Expedition 1952:99). Volgens Albertyn (1984:27) was dit vroeër "'n geliefde blyplek van kameelperde (*Giraffa camelopardalis*)". "Kameelperdberge".

Glasrücken S 2715 BC

Bergrug in Klinghardtgebirge, dist. Lüderitz (Kaiser 1926, bylae kaart 1:100 000). Die naam is bodembeskrywend n.a.v. die idiomorfiese kristalle van sanidine op die bergrif, wat versmelt het om die voorkoms van glas te gee (Kaiser 1926:29, 3-4). Vergelyk met *Glastal*. "Glasrug".

Glastal S 2715 BC

Vallei in Klinghardtgebirge, dist. Lüderitz. Kaiser (1926:293, 294) meld die fonoliet en ander gesteentes wat die geologiese samestelling van die gebirge en die omliggende terrein uitmaak; verskeie kere ook die glasagtige kristalle wat aanleiding tot die benaming *Glastal* gegee het: "Die schönste Ausbildung zeigen diese Gesteine an den Kuppen des Glastales wo sie in dem ... Gänge aufgeschlossen und deckenartig weit ausgebreitet sind ... mit kleinerem Nephelin und grösserem Sanidin ... am Vley südlich vom Tor am Glastal ..." "Glasvallei".

Glocke S 2016 AA

Plaas nr. 278, dist. Outjo. Die naam is ook van toepassing op 'n berg in die omgewing (N. Lemmer, vraelys 1982): "Glocke beteken klok. Die ronde berg lyk soos 'n groot klok ... die ronde kop oorheers die omgewing en vroeër is al die plase van die bakens bo-op die kop af opgemeet".

Glockenberg S 2718 BC

Berg, dist. Keetmanshoop. Volgens Leistner & Morris (1976:136) N van Grünau gesitueer en deel van die Groot Karasberge (S.A. 1:500 000 Topo TSO 500, 1950). "Klok(ke)berg".

Glückauf S 2416 DB

Plaas nr. 34, N van die dorp Maltahöhe, dist. Maltahöhe (SWA 1:1 000 000 1972,

Schulze 1923-24:278). T.H.A. von Schütz skryf (vraelys 1982): "Glückauf is die groet van die mynwerkers in Duitsland en beteken: 'Kom gelukkig weer bo uit'. Die eerste eienaar het blykbaar 'n konneksie met die Duitse mynbedryf gehad". Hierdie verklaring word bevestig op die plaasaktes (DMA 3 L5 d8 UV g35 ged. 1903), waar die plaasnaam telkemale nog deur die eertydse eienaar, Adolf Maiwald, en die amptenare van die koloniale regering, met die uitroep-teken *Glück-auf!* geskryf word. By verwysing na die plaasnaam is die uitroep-teken outomaties daaraan gekoppel. Dit laat vermoed dat die naam op daardie tydstip (1904-1905) nog 'n nuwe naam was waaraan die gedagte van die myners-groet gekoppel was. Dit steun Von Schütz se verklaring. Die gebruik van die koppelteken en die uitroep-teken het later verval.

Glücksburg S 2016 AA

Plaas nr. 152, dist. Outjo. Volgens C.A. Schlettwein (vraelys 1984) het die plaas vroeër aan Herman Salpeter behoort wat dit óf uit innerlike motivering *Gelüksburg* genoem het, óf andersins in herinnering aan een van die gelyknamige plekke in Duitsland in die provinsies Schleswig-Holstein en Nordrhein-Westfalen (Müller 1982/83:325).

Glücksburg S 1917 CC

Plaas nr. 559, dist. Grootfontein. Mev. H. Prickett (vraelys 1983) skryf die oorsprong van die plaasnaam toe aan die gelykluidende naam van 'n plek in Schleswig-Holstein in Noord-Duitsland.

Goabpforte S 1917 CA

Plaas nr. 56, dist. Grootfontein. Dié hibriediese plaasnaam is 'n samestelling van die Nama *Goab*- en die Duitse generiese term *-pforte* ("poort"). Vir die verklaring van die eerste komponent kyk Wienaber & Raper (1980:331), waar die betekenis van *Goab* gegee word as "Kloofplek". *Goabpforte* is dus 'n toutologiese naamsvorm. Die plaas lê inderdaad in 'n poort tussen die berge en die naam is dus topografies beskrywend. "Goabpoort, -kloof".

Goblentz kyk Koblenz

Goldene Aue S 2218 AC

Plaas nr. 106 aan die Witnossobrivier, dist. Gobabis. Tydens die eienaarskap van Bernard Liebenstein het die plaasnaam, vroeër slegs bekend as "Farm 16 am Weissen Nossob," of *Otjiwarumendu*, verander na *Goldene Aue* (DGO 3 L5 d19 en argieflêer ZBU 2000 All 70i p. 112 ged. 7 Febr. 1911). Dit is gedoen in herinnering aan die gebied met dieselfde naam wat aan die Helmerivier in Thüringen (nou DDR) grens (Diercke 1967:13, 27).

Göllschau S 2316 BC

Plaas nr. 20, dist. Rehoboth (Schulze 1923-24:319), nou dist. Windhoek (SWA 1:1 000 000 1972); ook bekend as *Krähenvley*. Die plaas lê ongeveer 50 km reg W van Rehoboth, O van die Gamsbergpas. Mev. Anni Eichhoff-Schroda (vraelys 1985) reken die eerste eienaar het dit na sy herkomsdorp, die *Göllschau* in Silesië, vernoem.

Goreis-Ausspanplatz S 1915 DD

Plaas nr. 120, dist. Outjo, grens aan Goreis nr. 122 en Goreis Süd nr. 116 op S 2015 BB (SWA 1:1 000 000 1972). Plaas nr. 120 staan nou onder die Afrikaanse naam *Saamspan* bekend. Die ouer, hibridiese plaasnaam is 'n los samevoeging van Nama *Goreis* ("pan waar gorabome staan", d.i. die waterboom of withoutboom (Smith 1966:49, 515), volgens Nienaber & Raper 1977:452-453, 1980:359-360), en die Duitse komponent *Ausspanplatz*. Dit is 'n tipies Suider-Afrikaanse wyse van plekbeskrywing van die vee-uitspan en -oorstaanplekke in die tyd van die ossewatrekke (W. Moritz 1971:8,12). "Goreis-uitspanplek".

Gottberg S 2219

Plaas nr. 378, dist. Gobabis (Meinerts 1939:291), ongeveer 60 km O van Gobabis, aan die grens van Botswana. Moontlik in navolging van die soortgelyke *Gottesberg* W van Waldenburg, Silesië (Diercke 1967:11,21) of dié in verskeie ander provinsies in Duitsland (Müller 1982/83:332).

Gottesgabe S 2218 BA

Plaas nr. 159 naby Witvley, dist. Gobabis (SWA 1:1 000 000 1972). Die plaas

is deur die voormalige eienares, mev. J.B. Friedrich, vernoem na haar gelyknamige herkomstsoord, in Schleswig-Holstein, Duitsland (C.G. Friedrich, vraelys 1982).

Grabstein S 2519 CD

Plase nr. 207 en 208, asook polisiestatie daarby, geleë ONO van Koës, dist. Keetmanshoop (Leistner & Morris 1976:142 en kaart SWA 1:1 000 000 1972). Volgens Albertyn (1984:44) is 'n Duitse patrollie hier in 1904 deur Namas oorval en vermoor. Hulle is op die plaas begrawe. "Grafsteen".

Grabwasser S 2718 CA

Plaas nr. 261 en stasie, dist. Karasburg (KZ nr. 2 Jan. 15, 1914 en Leistner & Morris 1976:142). Daar was verskeie plase in Suidwes met hierdie naam (Meinerts 1939:xxlIII en Schulze 1923-24:203,262). Die naam verwys na die gebruik om graafwater in die woestynggebiede te bekom. "Graafwater".

Graf und Gräfin [S 2216 AD]

Berge op plaas Westfalahnhof nr. 23, dist. Karibib (A.F. Redecker, vraelys 1982). Volgens Redecker is die twee koppe naby mekaar geleë. Die name is n.a.v. 'n besoek van gesiene jagersgaste uit Duitsland toegeken. "Graaf en Gravin".

Granitberg S 2715 A

Berg, S van Lüderitz, naby Pomona Pforte, dist. Lüderitz (Dürpling DSWA 1:5 000 000 1897 uit Oelhafen von Schöllnbach 1926). Die naam is bodembeskrywend - 'n graniethoudende berg (Kaiser 1926:217). "Granietberg".

Granitkopf S 2316

Berg, 1792 m hoog; op plaas Hornkrantz nr. 21, in die bergagtige deel van die Gamsbergpasgebied, dist. Windhoek (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel. Windhoek 1964). "Granietkop".

Gras SÜd S 2417 AB/AD

Plaas nr. 2, dist. Mariental. Gras SÜd lê S van Gras nr. 153 aan die Visrivier. Die naam dui die relatiewe ligging m.b.t. *Gras* aan. "Gras Suid".

Grasablageplatz kyk Grasplatz

Grashof S 2619 DD

Plaasgedeelte van Vaalgras, grens in die ooste aan Botswana, dist. Keetmanshoop (vroeër Hasuur). Die plaasnaamverandering en -verdeling in Grashof 1 en 11 (ZBU 2000 All 70 i p.99 ged. 1910) het nie lank behoue gebly nie en verskyn nie meer op die moderne kaart SWA 1:1 000 000 (1972) nie. "Grasopstal".

Grasplatz S 2615 CB

Stasie met nedersetting, 23 km O van Lüderitz, dist. Lüderitz. Die naam is, teen die verwagting in, nie 'n topografiese beskrywing nie. In die sandduine van die Namib is daar geen gras nie, en was hierdie halte alles behalwe 'n grasryke plek. Tog was dit die eerste uitspanplek na Lüderitz, waarheen grasbale vanaf Aus en Maltahöhe aangery is om die trekosse mee te voer (Vedder s.j. ms, *Quellen* 2:182-183). Op die ouer kaarte, o.a. Sprigade & Moisel DSWA 1:2 000 000 (1910-1912), is die volle naam nog opgeteken. Ook die GSWA 1:250 000 UDF vel Lüderitz (1914-1915) omskryf die plek met verwysing na die aflaaiplek. *Grasplatz* as verkorting het amptelik behoue gebly. Die Duitse naam is 'n vertaling van die ou Namanaam *Gagoas* of *Gadaos* (Nienaber & Raper 1977:338-339). "Grasplek" of "Grasafllaaiplek".

Grauhof S 2618 AD

Plaas nr. 147, dist. Keetmanshoop. Dit grens aan die Tses-reservaat en plaas Blaukehl SÜd nr. 142. Op die vraelyste van die NPNK (SWA A A603, vol. 4, ged. 25 Mei 1954) word die naam slegs as 'n baie ou naam beskryf wat van Duitse, nie inheemse oorsprong is nie. Die naam is moontlik oorgedra uit Duitsland. In die provinsie Niedersachsen is 'n gelyknamige plek (Müller 1982/83:336).

Gravenstein S 2317 BC

Plaas nr. 65, dist. Windhoek, naby Rehoboth. Volgens G.W. Schaary (SWA A A603 vol. 3, 14 Mrt. 1954 en vraelys 1982) is die plaas vernoem na een van die direkteure van die maatskappy wat die plaas in die koloniale tyd besit het, nl. ene Gravenstein.

Grenswasser [S 2417 DD]

Plaasgedeelte nr. 88 van plaas Orab, dist. Mariental. G.H. Kruger (vraelys 1982) skryf die aard en oorsprong van die naam toe aan 'n waterinrigting (put, suiping) ver van die opstal op plaas Orab en byna op die grens van ander plase soos Nuniboom en Kalkpan. "Grenswater".

Grieserau S 2214 DA

Plaas nr. 51, dist. Swakopmund (Meinerts 1939:450). Verskeie segsliede het aangedui dat dit waarskynlik 'n vernoeming na 'n pleknaam in Duitsland kan wees; andersins, is dit 'n familienaamvernoeming, bv. die -au ("weiding, veld, vlakte") van *Grieser* = *Grieserau*. Volgens E. Brodman (brief, 30 Okt. 1983) het die plaas aan S. Schickedanz behoort wat dit na sy "Heimatort" in Duitsland (provinsie Beiere) vernoem het. Die plaasnommer verskyn nog op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972).

Grillenbergr S 2414

Berg in die Namibwoestyn, aan die weskus tussen Conception- en Meobbaai dist. Lüderitz. Op die roetekaart van Pfeiffer (1976:160) is Grillenberg beskryf en aangetoon in die binneland by Conception-baai bokant Holsatio en die Charlottenfelder. Die bergnaam is volgens segsliede uit Duitsland, provinsie Beiere, oorgeneem (Müller 1982/83:340). "Kriekberg".

Grimm Rücken S 2217 DD

Bergreeks SO van Windhoek, dist. Windhoek. Die hoogste piek van 1876 m is op plaas Dordabis nr. 98. Die bergrug strek van O na W oor plase Bitterwater nr. 109, Protea nr. 108, Hatsamas nr. 92, in die noorde, en Dordabis nr. 98. (SWA-

reeks 1:250 000 spes. vel. Windhoek 1964). *Grimm* is 'n bekende Duitse familie-naam (Schulze 1923-24:104) en verwys in dié geval moontlik na die skrywer Hans Grimm wat verskeie boeke oor SWA geskryf het (G. von Schumann, vraelys 1986). "Grimmug".

Gröndorn/Groendorn S 2316 DD

Plaas nr. 362, dist. Rehoboth, SSW van Rehoboth, grensend aan plaas Dikdoorn nr. 455. In die huidige amptelike skryfvorm is die plaasnaam hibridies: Afrikaans *Groen-* + Duits *-dorn*, terwyl dit in sommige ouer Duitse bronne (ZBU 2000 All 70i ged. 1903) opgeteken gevind is as *Gröndorn*. Omrede die Afrikaanse naam reeds 'n vertaling van Nama *Groendoorn/Groending* was (in elk geval as gedeeltelike kerngroep rondom Nama *Kams/Gams*, kyk Nienaber & Raper 1977:627-628 en 1980:460), kan die verduitsing daarvan na *Gröndorn/Groendorn* as 'n latere vervorming beskou word. (Nie te verwar met die plase *Gründorn* elders nie). "Groending".

Gross Aub S 2818 BB

Plaas nr. 118, dist. Karasburg, grens aan Klein-Aub nr. 52 SO van die dorp Karasburg. *Gross* is Duits vir "groot" en *Aub* is Nama vir "fontein" (Nienaber & Raper 1977:231-232). Die eienaar van Gross Aub, J.J. Fourie (vraelys 1982), skryf: "as dit reent, is hier groot panne wat vol water staan." "Groot Aub".

Gross Aub S 2619 CA

Plaas nr. 44, dist. Keetmanshoop, NO van Aroab. Ook hierdie hibridiese samestelling word breedvoerig bespreek onder *Gelaub* in Nienaber & Raper (1977:230-231) en is aangedui as 'n belangrike waterbron in die gebied. Die verduitsing kom ter sprake op die algemene argieflaer (ZBU 2000 All 70i ged. 15 Jun. 1908 J. Nr. 6502): "Durch Einrichtung einer Militär- und Telegraphenstation auf Grossaub, die sich *Gelaub* nennt und besonders [weil] die sich auf den Telegrammen so bezeichnet, bürgert sich diese Hottentotten-Bezeichnung *Gelaub* anstatt *Grossaub* ein. Die Umänderung des Namens *Gelaub* in *Grossaub* ist erwünscht" (J. Nr. 10887 ged. 9 Des. 1908). Die Duitse naam is nog in dié jaar goedgekeur (p.64. J. Nr. 3263 ged. 21 Febr. 1908) en het behoue gebly. "Groot Aub".

Gross Barmen S 2216 BA

Vroeëre sendingstasie, plaas nr. 7; nou vakansieoord en poskantoor, dist. Okahandja, ongeveer 25 km SW van die dorp Okahandja. Ook bekend onder die Hereronaam *Otjikango*. Die stigting en benoeming van die eertydse sendingstasie is deur die twee sendelinge C.H. Hahn en H. Kleinschmidt onderneem. Hulle het in 1844 weens die droogte van Okahandja weggetrek na Otjikango aan die Swakoprivier (Moritz 1916 (29/4):163). Daar het hulle op 31 Okt. 1844 die eerste sendingstasie vir die bediening van die Hereros gestig en dit *Neu-Barmen* genoem (Wackernagel 1884, kaart). Hierdie benoeming was 'n gedeeltelike oordrag van die pleknaam *Barmen*, die hoofsetel van die Rynse sendinggenootskap in Duitsland. Vandag bestaan die sendingstasie nie meer nie. Die plaasnaam *Gross-Barmen* staan m.b.t. sy onderskeidende komponent, in teenstelling met die plaasnaam *Klein Barmen* in dieselfde distrik. Die huidige eienaar van Gross Barmen, F. W. Schmidt, verduidelik die ligging van die vakansieoord m.b.t. die plaas as volg: "Gross Barmen (der Erholungsort) ist eine Enklave in der Farn". Kyk ook *Barmen* en *Neu Barmen*. "Groot Barmen".

Gross Daberas S 2518

Plaas nr. 17, dist. Keetmanshoop. Die dele van die hibridiese naam is Duits *Gross* en Nama *Daberas*. Volgens Nienaber & Raper (1977:299 en elders) verwys *Daberas* na die "dawe" -bos of "brakbos". "Groot Daberas".

Gross Manasse S 2619 DB

Plaas nr. 263, dist. Keetmanshoop, op die Botswanagrens, NNO van Rietfontein (SWA 1:1 000 000 1972, Leistner & Morris 1976:151). Of die plaas na die bekende hoofman, kaptein Manasse van die Rooinasie, te Hoachanas, vernoem is, kon nie dokumentêr vasgestel word nie, maar dit is die algemene mening van segsliede. Vergelyk met *Klein Manasse* nr. 264 met dieselfde ligging. "Groot Manasse".

Gross Nabas S 2418

Motorbushalte en plaas nr. 136, dist. Mariental. *Gross Nabas* is een van 'n groep plaasname met dié komponent *Nabas* waaronder ook *Klein Nabas Ost* en *West*

nrs. 137 en 138. Die hibridiese naam is gevorm uit Duits *Gross* en Nama *Nabas* wat na 'n "soort knolvrug of wilde aartappel verwys". (Nienaber & Raper 1977: 828-829). "Groot Nabas".

Gross Omaruru S 1914 DD

Plaas nr. 20, SO van Kamanjab. Op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) en die kaart SWA 1:250 000 TSO 405 (1969) lê dit teenoor *Klein Omaruru* nrs. 21 en 22. Inderwaarheid is albei name, alhoewel die plekke geografies oor 'n groot afstand verwyder is, ter onderskeiding van die dorp, *Omaruru*, toegeken. "Groot Omaruru".

Gross Ottlau [S 1918 CA]

Plaas nr. 444, dist. Grootfontein. Die naam is oorgedra uit Silesië, Duitsland (mev. H. Prickett, vraelys 1983), met die onderskeidende *Gross* as eerste komponent. "Groot Ottlau".

Gross Ozombutu S 2016 DC

Plaas nr. 124, dist. Otjiwarongo, 48 km O van Kalkfeld en 50 km S van Otjiwarongo. Vroeër was dit een groot plaas, *Ozombutu*, opgedeel in *Nord Ozombutu* nr. 123, *Ozombutu Ost* nr. 126 en *Gross Ozombutu* nr. 124. Volgens O. Köhler (1958:104) en M. Burkhardt (vraelys 1975) is die Hererokomponent 'n verwysing na 'n eetbare plant, 'n ronde, wilde knol of wilde-aartappel. Tot die naam is *Gross* toegevoeg as onderskeidende spesifieke komponent. "Groot Ozombutu".

Gross Spitzkoppe S 2115 CC

Bergpiek en plaas nr. 71, Damaraland, 56 km NNO van Usakos en aangrensend aan Klein Spitzkoppe nr. 70. Die name van die bekende *Spitzkoppe*, nl. onderskeidelik *Gross* en *Klein Spitzkoppe*, het op die plase oorgegaan. Die kontrasterende *Gross* en *Klein* hou nie met die grootte van die plase verband nie, maar met die hoogte van die pieke. Die berg *Gross Spitzkoppe* lê nl. op die plaas *Gross Spitzkoppe* en dieselfde geld vir *Klein Spitzkoppe*. Kyk onder *Spitzkoppe* vir die verklaring van die Namanaam *Geins* waarvan dit (*Spitzkoppe*) 'n vertaling is (Nienaber & Raper 1977:409 en 443), "Groot Spitzkoppe".

Gross Tsaub [S 2014]

Plaas nr. 13, dist. Outjo (Kaart SWA 1:1 000 000 1972). Volgens Nienaber & Raper (1977:1050) is *Geitsaub* "Groot-Tsaub", wat "groot puts" of "groot waterplek" beteken. Die verduitste vorm *Gross Tsaub* verskyn afwisselend met die Afrikaanse vorm *Groot Tsaub* in amptelike dokumente en moderne landkaarte en is meer algemeen in gebruik onder Duitssprekende Suidwesters. "Groot Tsaub".

Gross Ums S 2318/19 BB

Plaas nr. 502, gewese posagentskap en spoorwegbushalte, dist. Gobabis. Dit is in teenstelling met *Klein Ums* benoem wat verder N 16, albei aan die hoof verkeersroete van Aranos af na Gobabis. Kyk Nienaber & Raper (1977:1087) vir die verklaring van *Ums*. Die Khoekhoense komponent *-Ums* beteken "huis". "Groot Huis."

Grosse Bucht S 2615 CA

Baai in Lüderitzbucht, dist. Lüderitz (Foto 10/073 SENA). Die baai is in die suidelike gedeelte van die dorpegebied en die aangrensende verbode Diamantgebied nr. 1. Die basinaam, wat as twee woorde geskryf word, is beskrywend van die grootte van die baai: "Groot baai".

Grosser Münzenberg S 2715 BA

Berg, dist. Lüderitz (Foto 3/289, SENA). Die naam is moontlik na analogie van die Münzenberg N van Basel en S van Freiburg, Duitsland, toegeken (veldwerk 1983). Kyk ook *Kleiner Münzenberg*. "Groot muntberg".

Grosser Tiger Berg S 2616 AC

Berg 1 500 m hoog, dist. Lüderitz, ongeveer 11 km N van die Garubstasie op die roete Lüderitz-Aus. Dit was in die Duitse koloniale tyd bekend as *Der Grosse Tiger Berg* en later ook as *Der Dicker Wilhelm* (Green 1952:274). *Der Grosse Tiger Berg* is 'n vertaling van die ouer Khoekhoense naam van die berg "Garub" (Nienaber & Raper 1977:389). Volgens segsliede het luipeerds in die grotte van

hierdie berg gehou. (Die algemene benaming vir luiperds in suidelike Afrika is in die volksmond "tier"). "Groottierberg".

Grossherzog/Grossherzog Friedrichberg S 2217 CC

Berg, 2339 m hoog met trigonometriese bakens, S van Windhoek op plaas Regenstein nr. 32 en Krumhuk nr. 30 (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Hierdie berg wat in die koloniale tydperk, en veral tydens die Eerste Wêreldoorlog gedien het as heliograafstasie, is na die groothertog Friedrich von Mecklenburg vernoem (D. Voigts, vraelys 1982 en Gevers 1927:76). Op die kaart SWA 1:1 000 000 1972) verskyn slegs die korter naam *Grossherzog*. Die voornaam en generiese term is weggelaat; 'n algemene gebruik by langer samestellings waar die vol vorm te lomp en onhanteerbaar gevind is, vgl. *Albrechts*. "Groothertog Friedrichberg".

Grossvley Gathemann S 2217 BD

Plaas nr. 209, dist. Windhoek, O van die roete na Gobabis en grensend aan die buurplaas *Grossvley Thalheim* in die weste, albei aan die Seeis- of Olifantsrivier geleë. Dit is na die afgetrede soldaat en eerste eienaar daarvan vernoem, Heinrich Gathemann, wat reeds in 1890 in SWA as Schutztrup aangekom het (Hintrager 1955:229). Die deel *Grossvley* is 'n vertaling van *Grootvlei* en verwys na die groot pan wat op die plaas was totdat die groot vloed in 1934 dit verspoel het (Albertyn 1984:105). "Grootvlei Gathemann".

Grossvley Thalheim S 2217 BD

Plaas nr. 127, dist. Windhoek, grens aan Springbockvley en geleë aan die Seeisrivier, O van Windhoek, grensend aan *Grossvley Gathemann*. Die plaas was vroeër en is steeds onder inwoners van die gebied onder die naam *Alt Seis (Thalheim)* bekend, soos opgeteken op die Kriegskarte van Sprigade & Moisel, Blatt Windhuk (1904). Dit is vernoem na een van die eerste plaasboere in die gebied, 'n voormalige Schutztruppelid, nl. F. Thalheim (Hintrager 1955:229). "Grootvlei Thalheim".

Grünthal S 1917 CC

Plaas nr. 557, dist. Grootfontein. Die vroeëre eienaar was Waldemar Grünwald.

Die naam *Grünthal* is oorgeneem van die gelyknamige oord in Beiere, Duitsland (Müller 1982/83:355). "Groendal".

Grünau S 2718 CB/CC/CD

Kompleks van plase en plaasgedeeltes, nl. Grünau Süd-West nr. 16, Grünau Süd-West nr. 17, Grünau Nord-West nr. 18 en Grünau Nord-Ost nr. 19, asook poskantoor, stasie en regeringskooltjie, geleë op die roete Karasburg-Seeheim, NW van die hoofdorp Karasburg, dist. Karasburg. Volgens C.F. Swartz (vraelys 1982) kan die naam toegeskryf word aan die omgewing wat pragtig groen word na die somerreëns. Die naam kan ook terselfdertyd in herinnering aan die gelyknamige oord in Duitsland (Müller 1982/83:353) toegeken wees. Dat dit daarby ook verband hou met die plaaslike topografie, is dan 'n toevallige ooreenkoms. "Groen weiland" of "Groenvallei".

Gründorn S 2517 BD

Plaas nr. 62, dist. Mariental, aan die hoofverkeersroete tussen Keetmanshoop en Mariental, SO van Gibeon. Reeds vroeg in bronne opgeteken, o.a. Schwabe (1907:380) en is waarskynlik 'n direkte vertaling (of indirek, d.i. uit Afrikaans) van 'n ouer Namanaam. "Groending".

Gründorn S 2718 AC

Plase nrs. 103 en Port A, dist. Keetmanshoop. Oor hierdie plaasnaam skryf Rehbock (1898:19): "Von Warmbad aus wandten wir uns nördlich den Houmfluss aufwärts nach Kanus und von dort nach Groendoorn [nou nr. 103] der Farm der Familie Hill, die wie die Familie Bassingthwaighte in Tsawisis, das wir am folgenden Tage passierten, bereits seit langen Jahren im Lande wohnt". Uit hierdie aanhaling en die grondregister (KZ nr. 2 Jan. 15, 1914) blyk dat *Gründorn* 'n vertaling van *Groendoorn* is, wat op sy beurt 'n vertaling van die Khoekhoense naam *Amkhus* is (Nienaber & Raper 1977:188).

Gründorner Fläche S 2517 BD

Sylyn, asook plaasnaam nr. 242, dist. Mariental, aan die hoofpad Keetmanshoop - Mariental, SO van Gibeon. Die naam van die plaas is aan die spoorwegstasie

toegeken. Die plaasnaam is afgelei van die riviernaam. Kyk *Gründornerrivier*. Die laaste komponent, *Fläche*, benoem die glooiing. "Groendingvlakte".

Gründornerrivier S 2517 B

Rivier, sytak van die Groot-Visrivier, in die omgewing van Gibeon, dist. Mariental. Die naam is moontlik ook 'n vertaling van 'n vroeëre Khoekhoense naam wat ten grondslag aan die hele topokompleks *Gründorn(er)* geleë is. (Kyk vorige lemmas). "Groendingrivier".

Grüneberg S 2318 BA

Grüneberg nr. 66 en Grüneberg Ost nr. 529, albei dist. Gobabis. Die Duitse naam is volgens Wienaber & Raper (1980:168) 'n direkte vertaling van die ouer Namanaam *Amros*. *Grüneberg* is ook 'n bekende naam in Duitsland, o.a. in Brandenburg, nou DDR, (Postleitzahl 1977:273, G. von Schumann, vraelys 1986), sodat oordrag 'n meewerkende faktor kon gewees het. "Groenberg".

Grünental S 2218 AD

Plaas nr. 151, dist. Gobabis; ook die naam van 'n sylyn op die trajek Windhoek-Gobabis. Die huidige eienaar, W. Pack, gee dié oorsprong: "My Grandfather [ook Wilhelm Pack, n.a.v. die aktes DGO 3 15 d20 UV g117 ged. 1906] named this farm after a small village close to his birthplace in West Germany". Dié *Grünental* is in Schleswig-Holstein geleë, volgens Müller (1982/83:354) en G. von Schumann (vraelys 1986).

Grünewald S 2116 BB

Plaas nr. 420, dist. Otjiwarongo (SWA 1:1 000 000 1972). Die plaas is aan die hoofroete Okahandja-Otjiwarongo geleë. Oordrag van die gelykluidende pleknaam uit Duitsland, (miskien uit Oos-Pommere of uit die provinsie Niedersachsen, Müller 1982/83:354, G. von Schumann, vraelys 1986). "Groenwoud".

Grünewald S 2418 CB

Plaas nr. 135, dist. Mariental. Op die GSWA-kaart (1:250 000 UDF vel 21 Ara-

hoab 1914) is *Grünwald* NO van Mariental aangetoon. Die naam is anomalies. Volgens C.J.A. Sieberhagen (vraelys 1982) beteken dit wel "groen woud", maar die hele omgewing bestaan in werklikheid uit die tipiese "rooi" Kalaharisandduine. Die plaas is moontlik ook in herinnering aan 'n plek in Duitsland vernoem soos dié van die vorige lemma.

Grünfeld S 2219 CA

Plaas nr. 409, dist. Gobabis (Meinerts 1939:291). Volgens segsliede oordrag van *Grünfeld*, die naam van 'n dorp in Oos-Duitsland, naby Nauen, DDR (Postleitzahl 1977:273). "Groenveld".

Grünfelde S 2117 CC

Plaas nr. 47, dist. Okahandja. Die betekenis is dieselfde as by "Grünfeld" (vorige lemma) en die oorsprong is eweneens oordrag uit Duitsland. (Kyk ook *Grünfelde*, volgende lemma).

Grünfelde [S 2418 DA]

Plaas nr. 199, dist. Mariental, vandag amptelik bekend as *Fricourt Teil*. K.O. von Klitzing (vraelys 1982) gee 'n verklaring van die ou Duitse naam: "Mein Vater hatte eine Farm bei Okahandja, die *Grünfelde* hiess und noch heute so heisst. Meine Familie hatte aber auch in Deutschland ein Gut (Farm) das *Grünfelde* hiess."

Gudenberg S 2216 AD

Berg in Khomashoogland, NW van Windhoek, 1737 m hoog, met trigonometriese baken daarop (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel. Windhoek 1964). Geleë op plaas Dutunachab nr. 324 net S van plaas Berlin nr.325. Die naam is oorgeneem van die gelyknamige dorp S van Kassel, in die provinsie Hessen, Duitsland (Diercke 1967:12).

Guikeser Düne S 2219 CA

Plaas nr. 224, Gobabis. Die pleknaam is 'n samstelling van Nama *Guikes-*

(Guikus, Nienaber & Raper 1977:479) en die Duitse "afleidingsmorfeem -er om die Namawoord adjektiewies te maak voor *Düne*". Volgens Albertyn (1984:9) verwys die naam na die enkeldoring (*Acacia robusta*, of die *Acacia burkei*, volgens Smith 1966:211, 63). "Enkeldoring(boom)duin".

Guldbrandsdalen [S 2618]

Vroeëre sendingstasie, O van Bethanie en die Groot Visrivier, min of meer waar Sneefontein geleë was (Moritz 1916 29/4:141). Die naam is in die tydperk 1843 deur die Noorweegse sendeling H.C. Knudsen toegeken. *Guldbrandsdalen* is eintlik 'n Noorweegse pleknaam wat uit die tuisland van Knudsen oorgedra is. Die naam het in onbruik geraak.

Güldenboden S 2117 CA

Plaas nr. 280, dist. Okahandja. Die naam is n.a.v. die ridderorde en landgoed in Oos-Pruise waar die familie van W. Stantien belange gehad het, benoem (mev. Anni Eichhoff-Schroda, vraelys 1985).

Günther's Au [S 2116/2117]

Plaas nr. 152, voorheen bekend as *Ovikokorero*, dist. Okahandja (Schulze 1923-24:284). Günther was blykbaar een van die vennote van die Liebig-Maatskappy aan wie die plaas behoort het (G. von Schumann, vraelys 1986). "Güntherweiland".

Güntherberg S 2216

Berg, 1859 m hoog, in die Khomashoogland, dist. Windhoek, SW van die stad geleë (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel. Windhoek 1964). H. J. Wiss (vraelys 1983) meen die plaas is vernoem na 'n persoon wat in die omgewing gewoon het of na die landmeter wat die plase daar opgemeet het. "Güntherberg".

Gute Hoffnung S 1917 DB

Plaas nr. 14, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:309). Die motief tot benoeming kan tweeledig wees. Enersyds is dit 'n emotiewe uitdrukking wat "goeie

hoop" beteken (mev. H. Prickett, vraelys 1982); andersyds kan dit ter herinnering aan die gelyknamige dorp in die Nordrhein-Westfalenprovinsie, Duitsland (Müller 1982/83:362) benoem wees. "Goeie Hoop".

Gütersloh S 2218 DD

Plaas nr. 523, dist. Gobabis. Volgens Albertyn (1984:9) is dit vernoem na die dorpie wat SO van Osnabrück, Westfale, Duitsland, geleë is en waarmee die eienaar verbintenis gehad het. Daar is ook 'n Gütersloh S van Dresden (nou DDR) wat moontlik as oorsprong gedien het (G. von Schumann, vraelys 1986, Diercke 1967:7).

Gutweide S 2017 AB

Twee plase, onderskeidelik Gutweide nr. 756 en nr. 135, albei dist. Grootfontein. Die goeie weiding op die plaas word deur die huidige eienaar, L.J. Geldenhuys (vraelys 1982) as die aanleiding tot die naam gegee. "Goeie Weiding".

Gutwohne S 1817 CB

Plaas nr. 304, dist. Grootfontein. In Leistner & Morris (1976:154) is die verdeling *Gutwohne Nord* ook opgeteken. Die eienaar, G.H. Korner (vraelys 1982), gee die betekenis as "goed woon". Nienaber & Raper (1980:278-279) sien hierin 'n direkte vertaling van die Namanaam *Gangois* wat, soos hulle dit stel: "Voortreflikheid van ligging" of "Welgeleë", moontlik van 'n fontein, weerspieël. "Goedwoon, Goeie Woning".

Hagenau S 2116 DD

Plaas nr. 13, ook spoorwegstasie, op die trajek Okahandja-Karibib, dist. Okahandja. Die naam van die plaas het op die stasie oorgegaan. Dit is in herinnering aan die stadsnaam *Hagenau* wat SW van Karlsruhe en Baden-Baden in die voormalige Duitse provinsie Elsas (nou deel van Frankryk) geleë is (H. Graefe, mondelinge mededeling, 29 Jan. 1985).

Hagenhof S 2015 DA

Plaas nr. 91, dist. Outjo. Dit was die eiendom van ene Hugo Hagen, 'n polisie-

offisier in die koloniale tydperk (D.J. Nel, vraelys en brief, 20 Jan. 1984). *Hagenhof* is ook die naam van 'n oord in Duitsland (Postleitzahl 1977:84 en Müller 1982/83:371).

Hagestolz S 1917 CA

Plaas nr. 93, dist. Grootfontein. Die naam slaan op die Duitse term *Hagestolz*, wat 'n "verstokte oujongkêrel" voorstel. Die Oud-Hoogduitse term *hagustalt* beteken letterlik "*Hagbesitzer*", d.w.s. besitter van 'n minderwaardige stuk grond, as gevolg waarvan die eienaar nie kon trou nie (Wahrig 1980:1672). "Alleenloper", "Hagbesitter".

Hahlenberg S 2615 DA/CB

Sylyn tussen Rotkop en Tschaukaib, 35 km O van Lüderitz op die hoofverkeersroete na Aus, dist. Lüderitz. Op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) geskryf as *Haalenberg*, wat 'n spellingvariant of -fout is. F. Kober gee die oorsprong en korrekte spelling aan: "Zurück nach Kolmanskop, an der Bahn- und Padstrecke östlicher Richtung (also Landeinwärts) zeigt sich die Siding Hahlenberg. Dieser Punkt ist durch einen deutschen Landmesser festgelegt worden zwecks geplanten Eisenbahnbau. Der Name des Landmessers war Von Hahlenberg".

Hahnkopf S 2818 DA

Berg S van Warmbad, in die omgewing van Kinderzit, dist. Karasburg (Leistner & Morris 1976:155). Die moontlikheid is geopper (veldwerk 1983) dat dit 'n vernoeming van een van die Hahn-familie kan wees, óf die sendeling C.H. Hahn, óf Theophilus Hahn, óf een van die ander *Hahns*. Dit bly egter tot hede blote spekulasie.

Halberstadts Farm S 1918 CB

Plaas nr. 212, dist. Grootfontein. Die plaas is na die eertydse eienaar, Wilhelm (E.W.W.) Halberstadt vernoem (Meinerts 1939:310, mev. H. Prickett en I. Schatz, vraelyste 1983). "Halberstadtsplaas".

Hamburg S 1917 DC

Plaas nr. 504, dist. Grootfontein, SO van Otavi. Vernoem na die gelyknamige hawestad in Noord-Duitsland (Müller 1982/83:380).

Hamburg S 2016 CA

Plaas nr. 75, dist. Otjiwarongo. Op die plaasaktes (BOM 4 15 d29 UV L81) word aangedui dat die naam *Hamburg* 'n vervanging van die vroeëre naam *Lehmpütz - Nordwest* is. Die naamverandering is op 29 Aug. 1912 deur O. Hintrager goedgekeur (J. Nr. 2062): "Dem Farmer Julius Schoer gestatte ich seine Farm Lehmpütz-Nordwest hinfort 'Hamburg' zu benennen". Oordrag van Duitse stadsnaam.

Hammerstein S 2416 CC

Plaas nr. 102, dist. Maltahöhe, O van Maltahöhe aan die hoofverkeersroete oor die Tsauchabgebied na Walvisbaai. Die naam is (volgens G. von Schumann) afkomstig van die dorp O van Neustettin in Pommere (nou Poolse gebied). Daar is ook 'n gelyknamige dorp in die Rheinland Pfalz, Duitsland (Müller 1982/83:383).

Hanamihochebene kyk Zwiebelhochebene

Hannover S 1917 CB

Plaas nr. 549, dist. Grootfontein, net N van Otavi. E. Hacken (vraelys 1982), gee die oorsprong: "Al die plase in die omgewing is na Duitse provinsies genoem of stede waarvan die boere gekom het, bv. Hannover, Holstein, Franken, ... ens." In Suidwes-Afrika was *Hannover* 'n populêre naam en is meer as een keer vernoem (kyk *Hannover* op S 2317 BD).

Hannover S 2317 BD

Plaas nr. 70, dist. Rehoboth (Albertyn 1984:92 en Meinerts 1939:420). Na die gelyknamige plek in Duitsland vernoem.

Hansa [S 1916/17/18]

Plaas nr. 355, dist. Grootfontein. Mev. H. Prickett dui aan (vraelys 1983) dat: "This expression combines all the old North German trade settlements", m.a.w. die Hansa-handelsgenootskap (Knaur 1932:562) en stadsnaam het gedien as oorsprong vir hierdie plaasnaam soos ook by *Hansa* op S 2518 DB. Die naam kom nie meer op moderne landkaart voor nie.

Hansa S 2518 DB

Plaas nr. 178, dist. Keetmanshoop. Soos by vorige lemma.

Harnischkop S 2216 CC/CB

Berg op plase Koam nr. 304 en Kiamsab nr. 319 in die Khomashoogland, S van Windhoek, dist. Windhoek (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel. Windhoek 1964). Volgens H. J. Wiss (vraelys 1983) is die plek in die Duitse tyd opgemeet en die landmeters het persoonsname aan die berge toegeken. *Harnisch* was die familie-naam van 'n bekende Duitse amptenaar van die Koloniale Regering, (vgl. ZBU argiefleër 2000 All 70i ged. 1898), asook van 'n boukontrakteur, R. Harnisch (G. von Schumann, vraelys 1986). Dit kon nie vasgestel word na wie bg. berg vernoem is nie.

Hartebeestmond S 2818 DD

Plaas nr. 108, dist. Karasburg. Die samestelling kan as 'n hibried van Afrikaans *Hartebeest*- en Duits *-mond* beskou word. *Hartebeest*, 'n ontlening uit Afrikaans is reeds in Suidwes-Duits ingeburger vir die Duitse naam *Gnu* of *Kuhantilope*. Dié name was "egter nie in die algemene Duitse volkstaal bekend nie, sodat hulle hier met die Afrikaanse woord vervang is." (Schlengemann 1929:55). "Hartebeesmond(ing)".

Hartebeestrücken/kuppe S 2218 CC

Bergreeks, dist. Gobabis (ligging ook in dist. Windhoek). Samestelling van die uit Afrikaans ontleende *Hartebeest* + die Duitse *-rücken* ("rug"). Verskeie plase en plekname in hierdie omgewing dra boksoortname, bv. *Springbocklaagte*,

Gemsbokkoppies, Springboktreck, Hartebeestvlei, ens. n.a.v. die diersoorte se veelvuldige voorkoms in die gebied. "Hartebeesrug/kop".

Hartebeestteich Nord/Süd S 2117 BD

Plase nr. 133 (-Nord) en nr. 132 (-Süd), dist. Okahandja. Die samestelling is op die gebruiklike patroon van *Hartebeest-* + Duits *-teich* gevorm. Bo en behalwe die diersoort, die hartebeest (*Bubalis* of *Alcephalus caama*, Bosman, Van der Merwe, Hiemstra 1981:275), wat in al hierdie plekname as benoemingsmotief voorkom, kan ook gemeld word dat een van Jonker Afrikaner se familieleden die by- of familienaam van Piet Hartebeest gehad het (Vedder 1934:320). "Hartebeestdam Noord/Suid".

Hartigkuppe S 2216 CC/CD

Berg 1762 m hoog, op plase Kobos nr. 305, Bergkrans en Ammans nr. 318, in die Khomashoogland (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel. Windhoek 1964). Die berg is vernoem na dr. Rolf Hartig, 'n direkteur van die voormalige Liebig Kompanie, Neu-Heusis, (H. J. Wiss, vraelys 1983). "Hartigkop".

Hartmanns Aue/Hartmannsaue S 2418 BB

Plaas nr. 320, dist. Mariental. Op die NPNK-vraelys SWA A A603, vol. 9. (1959-1960) verskaf die destydse eienaar, C.E. Mittelstädt, die volgende verklaring: "Louis Hartmann was die naam van 'n polisieersant, vroeër van (Aranos) Aroab". "Hartmannsweiveld".

Hartmannberge S 1712 AC/AD/CB/CD

Bergreeks in die NO Kaokoland, vernoem na die geograaf, pionier-landmeter en ontdekkingsreisiger dr. Georg Hartmann (1865-?), na wie die Hartmannse sebra ook vernoem is. Dr. Georg Hartmann het omstreek 1900 (1893-1898, 1901) die noordelike deel van SWA, o.a. die Kaokoveld tot aan die Kunene en die Seekus van die Dood deurreis en kartografies opgemeet (Hintrager 1955:230, SESA 5 1972:447). Wie die bergreeks na hom vernoem het, is egter nie bekend nie. Hy het tydens die Eerste Wêreldoorlog gesneuwel. "Hartmann(se)berge".

Harzburg S 2218 BD

Plaas nr. 166, dist. Gobabis. Die huidige eienaar, S.W.J. van der Merwe, meld dat die plaas na die dorp in Duitsland, Bad-Harzburg, naby die Oostenrykse grens vernoem is. Op die plaasaktes (DGO 4 h5 d22 UV L91) het die plaas vroeër onder twee ander name bekend gestaan: tot en met 1913 onder die Hereronaam *Otjimukandi* 11 (as verdeling) en tentatief deur die eertydse eienaar, Wilhelm Graefe, as *Wilhelmsruh* aangegee. Hierdie naam het nie amptelike status bereik nie en is op 18 Mei 1913 vervang met *Harzburg* (J. Nr. 10295).

Hasenkopf Sued S 2619 CD

Plaas nr. 59, dist. Aroab (Meinerts 1939:262), nou nr. 256, dist. Keetmanshoop, W van Aroab geleë, aan die Hartbeespan. Die omgewing was bekend vir sy groot getalle springhase wat deur die San en Khoekhoen gejag is. Die naam is moontlik 'n vertaling van 'n vroeëre inheemse pleknaam. "Haaskop Suid".

Havelberg S 1918 CC

Plaas nr. 184, dist. Grootfontein. Die naam is deur oordrag n.a.v. die gelyknamige dorpie aan die Havelrivier, W van Berlyn in die provinsie Brandenburg (nou Oos-Duitsland) toegeken (Diercke 1967:13).

Hedwigshof S 1917 CC

Plaas nr. 558, dist. Grootfontein. Die naam is in herinnering aan die gelyknamige oord in Schleswig-Holstein, Noord-Duitsland, toegeken (mev. H. Prickett, vraelys 1982).

Hedwigslust S 1817 CB

Plaas nr. 307, dist. Grootfontein. Volgens mev. I. Schatz (brief 29 Mrt. 1984) stam die naam uit die familie Becker; meneer Franz Becker se vrou se voornaam was *Hedwig*. "Hedwigslus".

Hedwigstal S 2016 CC

Plaas nr. 77, dist. Otjiwarongo. Die naam word deur mev. L. Wilhelm (vraelys

1982) verklaar as: "*Hedwig*- is 'n vrouenaam en *-dal* is 'n vallei. Hedwig was die naam van die oudste dogter van my oupa. Daar is 'n vallei op die plaas. "*Hedwigsdal*".

Hefnersfarm S 2316 BA

Plaas nr. 45, dist. Rehoboth. In Meinerts (1939:420) is die volle naam met die generiese term *-farm* opgeteken. In Leistner & Morris (1976:161) is slegs die familienaam opgeneem as plaasnaam, nl. *Hefner*, sonder die generiese merker. Die eienaar, Max Hefner, is op 19 Apr. 1915 tydens patrollie op Swartfontein vermoor (G. von Schumann, vraelys 1986). "*Hefnersplaas*".

Hegestolz [S 1918]

Berg, dist. Grootfontein. Die bergnaam is 'n wanspelling van die plaasnaam *Hagestolz* met dieselfde ligging. (Kyk aldaar). E.H.W. Koepp (vraelys 1982) voeg hieraan toe: "Die naam beteken 'alleenloper' ... in die begin van die eeu (ongeveer 1908) het 'n landmeter die plaas opgemeet en omdat die berg die enigste uitstaande kenmerk in die omgewing is, het hy dit so genoem." Die plaasnaam is dus van die bergnaam oorgeneem. "*Alleenloper*".

Heide S 2317 CB

Plaas nr. 407, ook sylyn met dieselfde benaming op die plaas, dist. Rehoboth. Leistner & Morris (1976:162) gee plaas Heide nr. 377 met dieselfde ligging aan. Die naam is moontlik na Hans Heide of 'n ander persoon met dié van vernoem (G. von Schumann, vraelys 1986), óf na een van die plekke in Duitsland met dié naam (Müller 1982/83:407).

Heidelberg S 1917 BB

Plaas nr. 291, dist. Grootfontein. 'n Afgetrede boer van die omgewing, A. Feucht, vertel dat die plaas vroeër in 1907 deur drie Duitse dokters besit is wat aldrie op Heidelberg in Duitsland studeer het (vraelys 1982). Hulle het die plaas na dié stad vernoem. Van 'n ou kaart en uit dokumente in die museum op Swakopmund kon hy vasstel dat die vroeëre naam van die plaas *Hiebis West* was. Die Duitse naam het die Namanaam vervang.

Heidmöhle [S 2115]

Rotsformasie, dist. Omaruru, ongeveer 50 km W van die dorp. *Heidmöhle* is 'n bekende Duitse familienaam en is hier op die plaas van toepassing gemaak.

Heilbronn S 1916 DD

Plaas nr. 84, dist. Grootfontein. Volgens Hintrager (1955:164) is die plaas na 'n stad in Duitsland vernoem. Dié stad is geleë aan die Neckarrivier, op die distriksgrens van Baden en Württemberg, SO van Heidelberg (Grosser Atlas 1975:51). Dit is dus nie 'n Afrikaanse pleknaam soos deur Albertyn (1984:9, 44) beweer nie. Die wisseling van *-bronn* en *-brunn* kom albei voor in Duitse plekname, vgl. o.a. *Schweickhardtsbronn/brunn*. *Heilbron* en *Heilbrunn* kom albei in Duitsland voor as dorpname (Müller 1982/83:410).

Heimat S 2517 AD

Plaas nr. 53, dist. Mariental (Meinerts 1939:277, Schulze 1923-24:215). Die motief van vaderlandsliefde en nostalgie spreek uit die naam wat deur oordrag toegeken is n.a.v. een van die gelyknamige oorde in Duitsland, provinsie Beiere of Nordrhein Westfale (Müller 1982/83:411). "Vaderland" of "Geboorteland".

Heimat S 2119 DC

Plaas nr. 442, dist. Gobabis (Leistner & Morris, 1976:162). Vgl. die vorige plaasnaam *Heimat*.

Heimatberg [S 2115]

Berg, ongeveer 50 km SW van die dorp Omaruru, dist. Omaruru (Lyste van die Landmeter-Generaal, Windhoek). Die naam is deur oordrag toegeken n.a.v. dieselfde pleknaam in Duitsland, provinsie Beiere (Müller 1982/83:411). "Vaderlandsberg".

Heimaterde S 2017 CB

Plaas nr. 391, dist. Otjiwarongo. Die oorsprong van die plaasnaam word deur

F.H. Goldbeck verstrek (vraelys, 1982): "Mev. Gertrud Diekmann, het die plaas betree, dit het haar aan haar geboorteplek in Duitsland herinner; daarom 'Heimaterde'." 'n Voorstad van Mülheim a.d. Ruhr dra dieselfde naam (Müller 1982/83:411). "Vaderlandsaarde, -grond."

Heinrich S 2317

Alleenstaande heuwel, 1565 m hoog, met trigonometriese baken, tussen Girib Ost nr. 60, en Versailles nr. 67 en St. Elmo nr. 71 (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel. Windhoek 1964). Die manlike voornaam, *Heinrich*, het as benoemingsmotief gedien, maar wie die persoon was, kon nie bepaal word nie.

Heinrichsfelde S 2616 CA

Plaas nr. 10, dist. Lüderitz. Volgens F. Bolz (vraelys 1982) is dit deel van die plaas Klein-Aus. "*Heinrich* ist der Vorname des ersten Besitzer der Farm. Daher *Heinrichsfelde*". Die amptelike naamsverandering verskyn op die argief-lêer ZBU 2000 All 70i p. 117 (1911).

Heinrichshöh S 2216 AB/BA

Berg in die omgewing van die Lievenberg en die bolope van die Swakoprivier, dist. Karibib. Die eerste optekening van die bergnaam is by die sendeling C.H. Hahn (*Quellen* 25 1847:25) gevind. Na aanleiding van sy roetebeskrywing kon die ligging en oorsprong bepaal word. "Wir erreichten den Berg, auf dem der sel. Scheppmann sich so schwer verwundete. Zur Erinnerung an ihn nannten wir denselben Heinrichshöh ..." Hahn en sy gesin was op pad van Gross Barmen (*Otjikango*, SESA 1976:179) na die sendingstasie Rooibank (Scheppmannsdorf). Hulle reis dus van O na W en aan die oewers (soms selfs in die rivierbed) van die Swakopmundrivier. "Heinrichshoogte".

Heinshof [S 1918]

Plaas nr. 26, dist. Grootfontein. Volgens segsliede (veldwerk 1982) is die plaas vernoem na die eertydse eienaar, Hein Roever. "Heinshof".

Helenehof S 2016 CB/CD

Plaas nr. 115, dist. Otjiwarongo. Die eerste eienaar, Franz Gödde, het die plaas na sy vrou Helene vernoem (mev. I. Schatz, vraelys 1982). Op die plaasaktes (BOM 4 L5 d30 ged. 1912) word die naam *Helenehof* as 'n vervanging van die Hereronaam *Orue* aangetoon. "Heleneshof".

Helgoland S 2418 CA

Plaas nr. 117, dist. Mariental (Meinerts 1939:277). Ter herinnering vernoem na die bekende eiland wat by die monding van die Elbe aan die NW kus van Duitsland geleë is (Diercke 1967:6-7). Op die GSWA-kaart (UDF vel 21 Arahoab 1914), is die naam *Helgoland* ingeteken met trigonometriese baken 3912 daarop, NW van Mariental.

Heliographenberg S 2218 AD/DA

Berg, dist. Gobabis. Volgens Schwabe (1907:74) is dit blykbaar genoem na die talle heliograafstasies wat tydens die Duitse tyd en veral tydens die Eerste Wêreldoorlog bo-op die berge aangebring is, vgl. ook *Signalberg* elders. "Heliograafberg".

Hellertal [S 1917]

Plaas nr. 521, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:310). Ligging O van Otavi. Volgens segsliede (veldwerk, 1983) is dit vernoem na die gelyknamige *Hellertal* in Westfale, Duitsland (Müller 1982/83:415).

Helmeringhausen S 2516 DD

Dorp met poskantoor en plaas nr. 12, dist. Bethanien (Meinerts 1939:267), geleë op die samevloeiing van die hoofverkeerroetes vanaf Aus en Bethanie. Die eerste eienaar, Hubert Hester, was afkomstig van Westfale in Duitsland. Hy het dit vernoem na die streek in Duitsland bekend as *Helmeringhausen*. (Albertyn 1984:2).

Helmeringrivier S 2516 D

Rivier, dist. Bethanien. Kyk *Helmeringhausen*. Dit wil voorkom of die rivier sy naam van die plaaslike dorpie, Helmeringhausen, gekry het. "Helmeringrivier".

Helmkuppe S 2217 CC

Berg in die Awas-bergreeks, N van Moltkeblick. Optekening van die geomorfologie daarvan en 'n aanduiding van die benoemingsmotief is by Gevers (1927:77) gevind: "Wohl jedem der auf der Pad von Klein-Windhoek nach Kapps Farm von Avis aus den Moltkeblick betrachtet hat, werden die merkwürdigen, ganz aus dem morphologischen Rahmen des langrückigen Gebirgszuges fallenden roten Kuppen aufgefallen sein, wie z.B. die *Helmkuppe*, der *Pavianskopf* und der *Pilz* am nördlichen Fusse des Moltkeblicks." "Helmkop".

Herbertslust S 1918

Plaas nr. 907, dist. Grootfontein. "Herbertslus".

Herbothsfarm [S 2217]

Plaas nr. 64, dist. Windhoek (Schulze 1923-24:369). Die eerste eienaar was C. Herboth na wie die plaas vernoem is (H. J. Wiss, vraelys 1983). "Herbothsplaas".

Hermannshof [S 1918]

Plaas nr. 17, ook bekend as *Awagobibital* volgens Meinerts (1939:310), dist. Grootfontein. Die eienaar, Albert Hermann, het die plaas na sy familie vernoem (mevv. H. Prickett en I. Schatz, vraelyste 1983). "Hermannshof".

Hermannshof S 2619 AA

Plaas nr. 213, dist. Keetmanshoop, S van Koës. Die plaas is deur die eienaar na die familie Hermann vernoem. (Vgl. argieflêer ZBU 2000 All 70i p. 83 J. Nr. 552 ged. 26 Jan. 1910, "Besitzer Farmer Hermann in Hermannshof"). *Hermannshof* is ook 'n pleknaam in Duitsland (Müller 1982/83:422). "Hermannshof".

Hermannsrub S 2318 CD/DC

Plaas nr. 131, dist. Mariental (vroeër dist. Rehoboth, Meinerts 1939:420) geleë aan die Olifantsrivier, N van Stampriet. Vgl. die vorige twee lemmas. "Hermannsrub of -rusplek".

Hermanstal S 1917 CB/DA

Plaas nr. 513, ook plase nr. 514, Hermanstal Ost en nr. 523, Hermanstal Süd, O van Otavi, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:310), waarin spellingvariasie tussen *Herman* en *Hermann* opgeteken is. Verskeie informante beskou die naam as 'n vernoeming na die eertydse eienaar, E.H. (Hermann) Schroth. "Hermansdal".

Herrenberg kyk Scharfenstein

Herrenhausen S 1918 CA

Plaas nr. 597, dist. Grootfontein. Die vernoeming na die gelyknamige voorstad en kasteel in Hannover, Duitsland, is deur die eienaar Jan Tepe voorgestel omdat sy vrou Leni gaande was oor dié kasteel (mev. I. Schatz, brief 29 Mrt. 1984).

Herrenhofen S 2218 DA

Plaas nr. 79, naby Witvley, dist. Gobabis. Die huidige eienaar, H.A. Glaue, (vraelys 1982) skryf die naam toe aan "die naam van 'n plek in Duitsland ...". Volgens Müller (1982/83:423) is daar 'n *Herrenhof* in Niedersachsen, Duitsland.

Herzwolde S 2218 AB

Plaas nr. 148, dist. Gobabis. Op die plaasaktes (DGO 4 L5 d23 ged. 24 Jan. 1912) is die naam reeds in die koopaansoek aangeteken as "'Herzwolde' ... nördlich an die Farm Omakware ..." Dit is 'n oordragnaam. "Eerste besitter het uit Duitsland gekom en het die plaas na die plek van sy herkoms vernoem" (Albertyn 1984:9).

Hessen S 2218 DA

Plaas nr. 79, geleë in die Kaukarus-blok, dist. Gobabis. Leistner & Morris (1976:164) gee geen plaasnommer vir Hessen aan nie, slegs die geregistreerde *Kaukarus Noord en Oos*. "Kaptein-luitenant André was uit Hesse afkomstig en het die plaas aldus benoem" (mev. Anni Eichhof-Schroda, vraelys 1985).

Hexenkessel S 2317 BC

Onderverdeling van plaas Wiese nr. 62, dist. Windhoek. Die plaasnaam het moontlik betrekking op die klipperige omgewing of is na analogie van die *Hexenhügel* in Duitsland gevorm (G. von Schumann, vraelys 1986). Die plaas lê in 'n tregteragtige poort. "Heksvallei".

Heynrichskuppe S 2516 B

Berg, dist. Maltahöhe. Wie dié *Heynrich* was, na wie die berg vernoem is, kon nie vasgestel word nie. "Heynrichskop".

Hildenhof S 2214 DB

Plaas nr. 58, dist. Swakopmund. Volgens E. Brodmann (brief, 8 Aug. 1983) is dit vernoem na die eggenote of moeder van A.F. Levermann, die eertydse eienaar van die plaas. "Hildesopstal".

Hinbrechts S 2117

Plaas nr. 246, dist. Otjiwarongo. Die vorm met die genitiewe -s laat vermoed dat die toponiem hier van 'n familienaam afkomstig is. Familienaam funksioneer reëlmatig in soortgelyke strukture as plaas- en byname sonder 'n generiese term.

Hinterland S 2218 BB

Plaas nr. 180, dist. Gobabis. 'n Blote liggingaanduidende naam as verwysing na die binneland (Büttner 1884 en Rehbock 1898:210).

Hirschgrund S 2017 BB

Plaas nr. 986, omgewing Waterberg, dist. Grootfontein. Die eienaar, F.K. Hirsch (vraelys 1982) wou sy familienaam verewig, en na analogie van *Voigtsgrund* het hy die generiese term *-grund* bygevoeg: "Hirschgrund: der Grund und Boden wo die Familie Hirsch angesiedelt wurde". Die Hereronaam van die plek was *Otjimbuko* ("staande loot", 'n boomsoort volgens G. von Schumann, vraelys 1986). "Hirschgrund."

Hochberg S 2117 DC

Plaas nr. 158, dist. Windhoek. Op die plaasaktes (BWI 70 F16, J.Nr. 31570/11 ged. 11 Jan. 1912) word die toekenning van die plaasnaam bevestig deur die regeringsbeampte in Seeis: "Dem Farmer Willy von Johnston habe ich auf seinen beim Kaiserlichen Bezirksgericht hier, gestellten Antrag gestattet, seine Farm Nr. 14 am Schwarzen Nosob [sic] hinfort 'Hochberg' zu benennen ..." "Hoëberg".

Hochfeld S 2117 BD

Plaas nr. 131, met poskantoor en polisiestatie, 'n winkeltjie en gastehuis-cum-kafee daarop, dist. Okahandja, geleë aan die kruising van die hoofverkeersroetes na Gobabis en Okahandja. Die eienaar, Claus Sell, vertel (vraelys 1982): "Die plaashuis is hoog geleë, dit kyk af op 'n pan, vandaar die naam." "Hoëveld".

Hochfeld S 2818 DB

Plaas nr. 112, dist. Karasburg. Die boer, M.J. O' Connell, skryf (vraelys 1982): "Die plaas is redelik hoog geleë, ongeveer 17 km vanaf Warmbad." Oordrag van die bergnaam in Vogesen of 'n ander pleknaam uit Duitsland kon ook 'n rol gespeel het, vgl. Müller (1982/83:441) vir verskeie voorbeelde daarvan. "Hoëveld".

Hochfels S 2216 DB

Plaas nr. 41, berg, dist. Windhoek. C.L. Kiekebusch, die eienaar, skryf (vraelys 1982): "Die naam beteken 'hoë rots'. In die middel van die plaas is die

berg met 'n top van drie steil rotse". Die naam verskyn vir die eerste keer op die plaasaktes (BWI 70 Flb, J. No. 5419, ged. 4 Aug. 1909) met die verandering van die Hereronnaam *Otjompau* na *Hochfels*.

Hochland [S 1918]

Plaas nr. 450, dist. Grootfontein. Die eienaar, Edward E. Hoch (vraelys 1982) het die plaas na homself vernoem. "Hochland".

Hochland S 2017 AD

Plaas nr. 326, dist. Otjiwarongo. Op die moderne kaart en lyste ingeskryf as *Hoogland* (SWA 1:1 000 000 1972). W. Triebner bevestig dat die naam oorspronklik as Duitse naam toegeken is: "Hochland (op die landkaart verkeerd geskryf as 'Hoogland' nr. 326) is so genoem omdat die plaas bo-op die Waterberg lê." In Meinerts (1939:399) verskyn nog die Duitse vorm *Hochland*.

Hochland S 2216 DC

Plaas nr. 37, dist. Rehoboth (Meinerts 1939:420). H.G. Busch (vraelys 1982) meld oor die naam: "Hoë, bergagtige deel. In die Duitse tyd was dit die hoogland waar die perde gehou is omdat daar nie perdesiekte was nie. Dit is 'n bergagtige veld waar die hoogland na die Weste afval." "Hoogland".

Hochland S 2818 AD

Plaas nr. 141, dist. Karasburg, ± 35 km W van Warmbad aan die bologe van die Houmsrivier. Naam weerspieël hoë ligging.

Höchster S 2715 BD

Berg, 1006 m hoog, dist. Lüderitz (Lüderitz 1:50 000 2715 BD, Foto 2/222). Vgl. ook die bylae tot Kaiser (1926) se kaart 1:100 000 en sy beskrywing van dié berg. Hiervolgens is *Höchster*, vergeleke met die ander koppe, een van die hoogste pieke van die Klinghardtbergreeks. (Die) "Hoogste".

Hoffnung S 1917 DD

Plaas nr. 175, dist. Grootfontein. Die naam is na die gelyknamige dorp in Schleswig-Holstein vernoem (mev. H. Prickett, vraelys 1983). "Hoop".

Hoffnung S 2217 AC

Plaas nr. 66, dist. Windhoek, O van Klein Windhoek. Die oorsprong is dieselfde as dié by die vorige lemma, kennelik 'n uitdrukking van gemoedstoestand (Von Weber 1969:42). "Hoop".

Hoffnungsfelde S 2216 DD

Plaas nr. 19, dist. Windhoek, SSW van Windhoek, op die grens van Rehoboth. Die plaas is glo deur Jonker Afrikaner aan die Bassingthwaighes as trougeskenk gegee. (*SWA Jaarb.* 1978:150). Dit was die legendariese James Benjamin Bassingthwaighte, stamvader van die broers wat tot vandag toe nog daar boer. Hoe die plaas egter aan sy Duitse naam gekom het, is nie bekend nie. Moontlik is dit vroeër deur 'n sendeling toegeken (G. von Schumann, vraelys 1986). "Hoopvelde".

Hoheacht S 2416 CB

Plaas nr. 98, dist. Maltahöhe; ook die naam van 'n berg, volgens M. Etzold (vraelys 1982) "is dit die naam van een van die hoogste berge in die Zarisbergreeks en het die vorm van 'n 8 - vandaar die naam. 'hoë agt'." Die verklaring word bevestig in Rohrbach (1907:156): "... im Naukluftgebirge ist ein eigentümlich geformter doppelter Tafelberg, der nach der Form des Plateaus auf seiner Höhe die 'Hohe Acht' genannt wird." (*Hoheacht* verskyn ook as bergnaam in Wes-Duitsland, nl. van 'n berg 35 km S van die stad Bonn (Diercke 1967:6).

Hohedün S 2719 BC

Plaas nr. 277, dist. Karasburg, S van Tränental (SWA 1:1 000 000 1972). Die Duitse naam is 'n vertaling van die Nama-naam *Awigas*, vgl. Nienaber & Raper (1980:202): "Hier aan die Bakrivier is permanente duine met pannetjiesveld

... Geografies, topografies en taalkundig klop alles goed met die bewering dat Hohedün uit 'n ouer Khoekhoense naam vertaal is, ..." Die Duitse naam verskyn sedert 1900 op die plaasaktes (DAR 26 G70 ged. 17 Des. 1900). "Hoë duin".

Hohenau S 2217 CB

Plaas nr. 81, dist. Windhoek, W van die stad en aan die hoofpad na Leonardville. Die naam is moontlik in herinnering aan die dorp in Beiere of die een in Oostenryk gegee (G. von Schumann, vraelys 1986). "Hoëweiding".

Hoheneck S 1817 DA

Plaas nr. 299, dist. Grootfontein. Die plaas is omstreeks 1915 deur 'n Swabiese nedersetter aangelê wat die naam uit Suid-Duitsland oorgedra het (Hinttrager 1955:164). "Hoëhoek".

Hohenfelde S 1915 CA/CC/CD

Plaas nr. 41, dist. Outjo, aan die hoofverkeersroete Outjo-Kamanjab. Die huidige eienaar, J.C. Avis, en verskeie ander segsliede (o.a. D.J. Nel en C.A. Schlettwein, vraelyste 1983 en 1984) bevestig dat die plaas deur P.K.E. Wohler vernoem is n.a.v. die relatief hoë ligging daarvan. "Hoëveld".

Hohenfelde S 2417 CC

Plaas nr. 41, dist. Maltahöhe (Meinerts 1939:365), geleë SO van Maltahöhe aan die Hutuprivier. Verskeie nedersettings in Duitsland dra dieselfde naam (Müller 1982/83:457).

Hohenfels S 2016 DB

Plaas nr. 153, dist. Otjiwarongo, aan die hoofpad Okahandja - Otjiwarongo (Schulze 1923-24:304). *Hohenfels* vervang die vroeëre Hereronaam *Ondembakahiwa* (BOM 4 L5 d33 Uv h69 ged. 1909-1911). Die destydse eienaar, Carl Georg Freiherr von Knobelsdorff, het die naamverandering aangevra (J. Nr. 866 ged. 25 Mrt. 1911, ook ZBU 2000 All 70i Vig2 p.117 ged. 21 Mrt. 1911). Dit is ook die

naam van 'n berg in dieselfde distrik. Enkele kleinere nedersettings in Duitsland het ook dié naam (Müller 1982/83:457). "Hoërots".

Hohenfels S 2816 BC

Eertydse polisiestasie en Sperrgebiet-patrolliepos aan die Oranjerivier, suidelik van Daberas nr. 32, dist. Lüderitz, in Diamantgebied 1. Green (1952:195) gee 'n beskrywing van dié historiese plek, die topografiese benoemingsmotief en die ligging (wat hier by benadering uitgewerk is van die kaart SWA 1:1 000 000 1972): "Built early in the century, Hohenfels guarded the border for hundreds of miles. From there German policemen ... rode along the river as far as the tremendous canyon where the Lorelei mountain rises above the dry ranges... patrols from Hohenfels kept diamond raiders out of the 'Sperrgebiet'... the high rock which gave the place its name juts up sheer from the Orange River for eighty feet". "Hoërots".

Hohenheim S 2316 AD

Plaas nr. 24, dist. Windhoek, aan die hoofpad Windhoek-Gamsbergpas, grens aan plaas Gamsberg (SWA 1:1 000 000 1972). Volgens Hintrager (1955:164) is die naam deur oordrag toegeken n.a.v. 'n gelyknamige plek in Suid-Duitsland. (Waarskynlik die kasteelruïne naby Stuttgart, Diercke 1967:14).

Hohenhorst S 2216 DC

Plaas nr. 12, dist. Windhoek. Die eerste eienaar, na wie die plaas ook verneem is, se naam was Siegfried *Hohenhorst* (H. J. Wiss, vraelys 1983). Vroeër was dit bekend as *Vaalgras* (vgl. argieflêer ZBU 2000 A11 70i ged. 7 Jan. 1907). "Hoëvesting".

Hohensee [S 2016/17]

Plaas (sonder nommer) dist. Otjiwarongo. W. Triebner (vraelys 1982) vertel van die hoogliggende plaas teen 'n sandsteenplato waarop fonteine voorkom en na aanleiding waarvan die naam oënskynlik gegee is. Tog noem hy ook dat die eerste eienaar 'n graaf van *Hohensee* of 'n baron *Von Hohensee* was. Die naam

is dus tipies Duits met 'n plaaslike kenmerk en Duitse familienaam wat saam in spel is.

Hohenstein S 1915 CD

Plaas nr. 39, dist. Outjo. Verskeie segsliede (o.a. C.A. Schlettwein, T.M. Hancock en D.J. Nel, vraelyste 1983, 1984) bevestig dat die plaas sy naam te danke het aan die aanwesigheid van 'n baie hoë granietklip wat soos 'n vinger regop hemelwaarts reik. Hierdie plaasnaam berus dus op 'n topografies gefundeerde benoemingsmotief, in teenstelling met *Hohenstein* op S 2017 CA. "Hoë-klip".

Hohenstein S 2017 CA

Plaas nr. 305, dist. Otjiwarongo. Volgens die verklaring van A. Schneider (vraelys 1982) is die plaas vernoem na die Duitse kasteel wat die "familiekasteel" van die oorspronklike eienaar se vrou was. Die burg *Hohenstein* in Duitsland lê in die provinsie Hessen (Müller 1982/83:460).

Hohental/Nord S 1917 CD/CC

Plaas nr. 327 en sylyn, dist. Grootfontein. *Hohental Nord* nr. 554 is in dieselfde distrik geleë. Twee verklarings is opgeteken. Mev. I. Schatz (vraelys 1984) skryf ... "Herr H. Soddemann kaufte das fleckchen Erde von der O.M.E.G. Es lag tief im Tal und aus Spass, weil es so tief lag, nannte er es *Hohental*: also das Gegenteil von tief." Mev. H. Prickett en Albertyn (1984:19) daarteenoor meen die plaas is vernoem na 'n gelyknamige plek in Beiere, Duitsland. "Hoëdal/Noord".

Hohentwiel S 1917 CD

Plaas nr. 506, dist. Grootfontein, S van Otavi. Die eienaar, Ernst G. Haerlen, skryf (vraelys 1982): "Hohentwiel ist die grösste Bergmine Deutschlands und in Württemberg gelegen (heute Baden-Württemberg) nahe am Bodensee...da ich ^tWürttemberg_{er} bin... habe ich meine Farm... so genannt".

Hohentwiel S 2715 BC/BD

Berg in Klinghardtbergreeks, dist. Lüderitz. Dit is 'n ander naam vir Pietab 2 soos dit in Kaiser (1926:292) verskeie kere aangehaal, maar nie verklaar is nie. Die naam is, soos die voorgaande, 'n oordragnaam.

Hohenzollern [S 2216/17]

Berg, dist. Windhoek (GSWA 1:100 000 UDF vel 02 Windhoek 1915). Die bekende Duits-Pruisiese landgoed in die provinsie Sigmaringen, wat burg- en adellike familienaam van die pagheer van Hohenzollern is en ook 'n smal strook aan die Bo-Neckarrivier beskryf (Knaur 1932:609), was die aanleiding tot hierdie bergbenoeming.

Hoher Schein S 2217 CD

Berg 2270 m hoog met trigonometriese baken, geleë SSO van Windhoek tussen die plase Rietfontein nr. 85 en Onnaams nr. 270, Langbeen nr. 86 en Kudis nr. 271 (SWA 1:250 000 spes. vel. Windhoek 1964). Die berg is waarskynlik n.a.v. die weerkaatsing van sonlig teen die bergrant benoem. "Hoëskyn".

Hoherberg S 2615 AD

Berg, dist. Lüderitz (SWA-reeks 2615 Lüderitz F.S.). Die naam is beskrywend van die hoogte van die berg. "Hoëberg".

Hohewarte S 2217 CB

Plaas nr. 76, en verdelingsgedeelte nr. 276; in die Duitse tyd ook poskantoor en polisiestatie, dist. Windhoek. Verskeie geskiedkundiges en ander skrywers het die ou plaasnaam opgeteken en die historiese en strategiese belangrike ligging van die plaas op die hoofverkeersroetes na die ooste en suide van die land beskryf. Vergelyk o.a. Rehbock (1898:11) wat op die hoë ligging wys waarmee die naam verband hou (alhoewel dit ook in herinnering aan Hohewarte in Beiere vernoem kan wees (Müller 1982/83:461). *Hohewarte* beteken "hoë uitkykpunt" of "Hoë wagtoring" (Wahrig 1980:4111).

Hohlweg S 2719 BD

Plaas nr. 82, dist. Aroab (Meinerts 1939:262), nou plaas nr. 297, dist. Keetmanshoop, geleë aan die grens van die Kalahari-Gemsbokpark. Die vroeëre naam van die plaas, waarvan die Duitse vorm *Hohlweg* 'n gedeeltelike vertaling is, was in Afrikaans *Holpan*. (Vgl. argieflêer ZBU 2000 All 70i p.99 ged. 1910 waarop die naamsverandering gelys is). Die generiese term *-pan* is vervang met *-weg*, die geheel beteken nou "Hol of uitgeholde pad". Vgl. Albertyn (1984:44) se verklaring: "Die plaas is so genoem omdat hier 'n pad deur 'n kloof gebou is".

Höhrgranzhausen S 2216 AD

Gedeelte van plaas Westfalenhof nr. 23, dist. Windhoek. Volgens A.F. Redecker (vraelys 1982) is die: "Farmgegend an der Nordgrenze der Farm, genannt nach dem Wohnort eines Jagdgastes in der Nähe von Koblenz (Deutschland)."

Holstein S 1915 CB

Plaas nr. 249, dist. Outjo. E. Hacken skryf die oorsprong toe aan oordrag van die gelyknamige plek in Duitsland. *Holstein* is ook 'n bekende Duitse familienaam en ene Heinrich Holstein was plaasbestuurder in hierdie distrik (G. von Schumann, vraelys 1986, Schulze 1923-24:113).

Holstein S 1917 AD

Plaas nr. 472, dist. Grootfontein. Die eerste eienaar het van die provinsie Holstein in destydse Duitsland geïmmigreer en sy plaas daarna vernoem (C.C.E. Potgieter, vraelys 1982).

Holstenhagen S 2418 AA

Gedeelte van plaas Müritz, Port B. naby Lidfontein, dist. Mariental. Die naam is deur oordrag van 'n gelyksoortige pleknaam in Duitsland toegeken. (Postleitzahl 1975:102).

Holzberg S 2218 BD

Plaas nr. 167, aan die Swart Nossob, dist. Gobabis. Die plaas is vroeg reeds in die plaasaktes opgeteken (DGO 15 d24 UV L65 ged. 15 Sept. 1902, verwys na 1899). Holzberg is 'n dorp in Beiere, Suid-Duitsland (Müller 1982/83:466); dus 'n oordragnaam.

Holzhausen S 2619 CB

Plaas nr. 35, dist. Keetmanshoop. Volgens die SWA-boer plaasnaamlyste (1976) is die plaasnommer ged. 1 van 240. Die eienaar, J.N. Blaauw (vraelys 1982), skryf: "Vroeër jare het hier 'n Duitse boer gebly met die naam van Karl Holtz, hy het die plek *Holtzhausen* genoem. (Vgl. die plaasakte DAR 26 G 69 "Beestpütz" aangekoop deur Karl Holz op 9 Sept. 1906). Die naamsverandering is op 17 Des. 1909 goedgekeur: "Der Name Beestpütz ...ist ungeändert in den Namen Holzhausen ..." (J. Nr. v B S 10156). Die -t is geëlideer uit die plaasnaam.

Honigberg S 2016 BD

Plaas nr. 300, dist. Otjiwarongo, geleë NO van Otjiwarongo aan die hoofverkeersroete Otjiwarongo-Otavi. Die sylyn op die plaas dra die Afrikaanse naam, "Heuningberg".

Hornkranz/ Süd S 2316 AD

Plaas nr. 21 en nr. 201 onderskeidelik, dist. Rehoboth, W van Rehoboth geleë. By Rohrbach (1907:147) word nadere besonderhede van die ligging van hierdie histories bekende verblyfplek en skansplek van Hendrik Witbooi gegee: "Zwischen dem Hakosgebirge und den Groote Dooden(berge) liegt Hoornkrans, das berühmte Raubnest Hendrik Witboois während der letzten Jahre vor seiner Unterwerfung durch Major Leutwein". *Hornkranz* is 'n vertaling van die Afrikaanse naam en dié weer van die veel ouer Namanaam *Nagas/Nakas* of *Nakhas*. Nienaber & Raper (1977:836) gee die verklaring van die dele as verwysende na 'n bergkrans in die vorm van 'n horing, n.a.v. die verklaring van K.F.R.H. Budack (1965, *Stu die 228*). "Horing- of Hoornkrans".

Hügelland S 1817 CD

Plaas nr. 866 en nr. 866 ged. I, dist. Tsumeb. Die naam verwys na 'n heuwelagtige stuk grond of "rantjies" (P.W. Coetzer, J. Bruwer en J.J. Fourie, vraelyste 1982). Die wanspelling *Hügelland* verskyn op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972). "Heuwelland".

Huib-Hochebene/Huibhochfläche [S 2616/17 - S 2716/17]

Bergagtige hoogland in suide van Suidwes-Afrika, distrikte Bethanien en Lüderitz en is N van die Hunsberge en W van die Visrivier geleë. Die graadvierkantligging is slegs by benadering gegee. Die hibridiese platonaam bestaan uit die Nama spesifiek *Huib-* (/huib) en die Duitse generiese term *-Hochebene* of *-fläche*, wat 'n vertaling blyk te wees. (Volgens Nienaber & Raper, (1980: 426-427), is dit moontlik 'n onregstreekse vertaling van die /huib as "kransberge", waaroor daar egter nog onsekerheid bestaan, daar dit slegs 'n afleiding is). Die geheel kan beskou word as 'n tautologiese benaming wat hoofsaaklik in Duitse bronne en op Duitse landkaarte van die koloniale tydperk opgeteken gevind is. Die volle vorm het verskeie spelling variante: *Hochebene*, *-Fläche*, *-Plato*, *-Hochland* en dies meer. "Huibhoogland".

Humanskuppe S 2217

Berg 1997 m hoog, SO van Windhoek, op plaas Hohenau nr. 81, dist. Windhoek (SWA 1:250 000 spes. vel. Windhoek 1964). Die naam is saamgestel uit die familienaam *Human-* en *-kuppe*. "Humanskop".

Hummelshain S 2117 DC

Plaas nr. 154, dist. Windhoek, aan die Swart Nossobrivier. H.C. Nöckler vertel (gesprek, 13 Jul. 1983): "In Putzel se boek *Postmarks of South West Africa* word aangedui dat die eienaar Eugen Sibold is. Mevrou Sibold is 'n gebore *Hummel*. Dit is 'n vernoeming na dié familienaam." Hierdie verklaring word ondersteun deur H. J. Wiss (vraelys 1983) en die adreslyste van Meinerts (1939:524) en Schulze (1923-24:369) waarin die eienaar nog as Albin Hummel aangetoon is. "Hummelstuiste".

Hundskopfberge S 1914 AA

Bergreeks in die noordelike deel van Kaokoland, graadvierkant Kamanjab (Leistner & Morris, 1976:176). Ook op die kaart SWA 1:500 000 Kaokoveld (g.d.) ingeteken. Green (1952:59) gee die oorsprong daarvan. "German explorers made the first maps of this region, and a number of German names survive ... e.g. Hundskopf". Die naam is topografies beskrywend n.a.v. die vorm van die berg. "Hondekop".

Hunsrück S 2617 CB

Plaas nr. 68, dist. Bethanien, O van Bethanie geleë. Die naam is deur oordrag gegee n.a.v. die naam van die bergreeks en streek O van Trier, Wes-Duitsland (Diercke 1967:6).

Hüttenhain S 2116

Plaas nrs. 34 en 274 onderskeidelik, dist. Okahandja. Verskeie bronne en segsliede toon dat die familienaam van die eerste eienaar, Heinrich Hüttenhain, aan die plaas gegee is. (Vgl. o.a. vraelys 1983, H.D. Stahr, *Die Suid-West* 4(32):2 Aug. 1922).

Hüttenhof S 1917 AC

Plaas nr. 425, dist. Grootfontein. Die huidige eienaar, F.H. von Maltzahn (vraelys 1982), gee die oorsprong as "Hüttenhof beteken baie hutte op 'n werf, of versameling van hutte van werkers. Dit was die naam van my vader, Heinrich von Maltzahn, se tuiste in Duitsland."

Ibenstein S 2217 DC

Plaas nr. 55, dist. Windhoek (vroeër dist. Rehoboth), NO van Rehoboth aan die Skaaprivier geleë. Dit is na die eerste eienaar, Hermann Iben, vernoem. (Schulze 1923-24:320). "Ibensteen, -klip".

Idastal S 2615 CA/CB/CC

Rivierbedding en vallei met diamantmyn, dist. Lüderitz, S van Lüderitzbucht in

die Pomona omgewing, Diamant-Sperrgebiet I (Levinson 1957:97). *Idatal* is die rivierbedding waarin August Stauch en professor R. Schreiber in 1909 die rykste diamantneerslae ontdek het. Stauch het die vallei na sy vrou, Ida Schwerin von Franzborg, van Pommere, vernoem (Green s.j.:176). Die naam is afwisselend as *Idatal* of *Idastal* (sonder die genitiewe -s) geskryf en is soms in samehang met, of as wisselvorm van *Stauchslager* (kyk aldaar) gebruik. "Idasvallei".

Ilmenau S 1918 AC

Plaas nr. 539, dist. Grootfontein (Schulze 1923-24:238). Die huidige eienaar, A.F. Sievers (vraelys 1983) gee die oorsprong van die naam as: "Herr Wedde [die eertydse eienaar] stamte von der Lüneburger Heide und dort gibt es einen Fluss Ilmenau, südl. von Hamburg. Der Fluss Ilmenau fließt durch Lüneburg ... Wahrscheinlich hat er nach dem Fluss, seiner Farm den Namen gegeben..." *Ilmenau* is ook 'n dorp, 30 km S van Erfurt, DDR (Diercke 1967:7).

Imhoff S 2016 DB / S 2017 CA

Plaas nr. 306, dist. Otjiwarongo (Meinerts 1939:399), O van die dorp geleë. Die naam verwys na die familienaam van die eertydse eienaar se vrou wat 'n gebore nooi *Imhoff* was (G. von Schumann, vraelys 1986).

Isaaksbrunn S 2617 CB

Plaas nr. 71, dist. Bethanien (Schulze 1923-24:209). Volgens die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) is dit aan die hoofverkeersroete Bethanie-Seeheim, grensend aan Buchholzbrunnen en Brackwasser. Na watter *Isaak* dit vernoem is, kon nie bepaal word nie. "Isaaksbron, -puts".

Ja dennoch S 2318 CC

Plaas nr. 110, dist. Mariental (Meinerts 1939:420). Op die kaart SWA 1:1 000 000 (1972) is dit WSW van Leonardville aangetoon. Die naam weerspieël die destydse gemoedstoestand van die naamgewer en beteken "Ja nogtans".

Jagdkuppen S 2715 BB

Berg(e), dist. Lüderitz (SWA-reeks 1:50 000, Lüderitz 2715). "Jagkoppe".

Jägerhof S 2016 BB/BD

Plaas nr. 11, dist. Otjiwarongo, aan die hoofpad na Otavi geleë. Volgens die plaasaktes (BOM 4 L5 d34 UV 113 ged. 1908) het ene Arthur Küssner reeds op 12 Sept. 1907 aansoek gedoen om die plaas, toe nog bekend as "Farm No 55 an der Otavibahn", te koop en 'n nuwe naam te gee. Die naamsverandering is eers op 22 Jun. 1908 op J. Nr. 14876 goedgekeur. Vgl. ook argieflêer ZBU 2000 All 70i (ged 1910). "Jagtersopstal".

Jägerhofberge S 2016 BB/BD

Drie berge, dist. Otjiwarongo, op plaas Jägerhof nr. 11 (vorige lemma). Volgens die liggingaanduidings en skets van die plaas op plaasakte (BOM 4 L5 d34 UV 113 ged. 1908) lê die berge op die pad tussen Otjiwarongo en Otavi, aan die noordwestekant van die Otavispoorlyn. Die berge ontleen hul naam aan die plaas waarop hulle geleë is. "Jagtersopstalberge".

Jägersquell(e) S 1918 AC

Plaas nr. 5, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:311). "Jagtersputs/bron".

Jakalsgrund [S 2214]

Plaas (sonder nr.), dist. Swakopmund (Schulze 1923-24:333). Die hibridiese plaasnaam is saamgestel uit Afrikaans *Jakals-* [sic] en 'n Duitse generiese term *-grund*. "Jakkalsgrond".

Joachimstal S 2218 AC

Plaas nr. 107, dist. Gobabis (Schulze 1923-24:225). Die huidige eienaar gee twee moontlike verklarings, nl. dat dit 'n voornaamvernoeming is "Joachim- ist ein deutscher Vorname + Tal = 'laagte' in Afrikaans" (W.J.H. Wilkens, vraelys 1982), maar ook dat dit moontlik as oordragsnaam gegee is: "In Deutschland ist Joachimstal ein Dorf...Der erste Besitzer, ein deutscher Soldat oder Schutztruppler, hat diese Farm offensichtlich nach seinem Heimatort benannt." Joachimstal in Duitsland is in die Berlynse distrik geleë (Postleitzahl 1976: 279).

Johann Albrechtshöhe S 2116 CC

Plaas nr. 44, en sylyn, dist. Karibib. (Kyk verkorte vorm *Albrechts*). Van die oudste aktes oor die plaas (BKA 2 L5 d5 ged. 1902) verwys reeds na die Duitse naam vir *Otjimukoka*, nl.: "...auf dem Terrain der Regierungsfarm Joh. Albrechtshöhe, 1902" (J.No. 803 ged. 1906). Dié histories belangrike verkeers- en militêre aansluitingspunt is amptelik op 15 Jun. 1903 herdoop tot Johann Albrechtshöhe (ZBU 2207 All 49d Band I) "... ter ere van die president van die 'Deutsche Kolonial Gesellschaft', Hertog Johann Albrecht von Mecklenburg" (G. von Schumann, notas 14 Jul. 1983). "Johann Albrechtshoogte".

Johann-Albrechtsquellen S 2415

Fonteine, waterplek in die Tsauchabrivierbedding W van die Naukluft- en Zarisberge (Sprigade & Moisel 1904, Kriegskarten Blatt Rehoboth. Vernoeming soos by voorgaande lemma na die hertog van Mecklenburg, Johann Albrecht. "Johann-Albrechtsfonteine".

Johannestal S 1917 DB

Plaas nr. 652, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:311). Die plaasnaam is saamgestel uit die manlike voornaam *Johannes*- en die generiese term *-tal* ("vallei"). Na wie dit vernoem is, is nie vasgestel nie. "Johannesvallei".

Jonkergrab S 2216 CD

Plaas nr. 7, dist. Windhoek (Meinerts 1939:524), aan die Kuisebrivier volgens die liggingaanduiding op die plaasaktes (BWI 70 F 1b ged. 26 Sept. 1910). Op dié aktes word die naamtoekenning bevestig: "...dass die Farmer, Gebrüder von Schütz ihre ...Farm 'Jonkergrab' benennen". Die graf van die Namakaptein, Jonker Afrikaner, soos geïmpliseer in die persoonsnaamgedeelte van die plaasnaam, is nie werklik op die plaas nie, maar in Okahandja. Hy is wel in die omgewing van Tsaobis deur sy eie seun geskiet (Vedder 1934:655). "Jonkersgraf".

Juliustal [S 1917/18]

Plaas (sonder nr.), dist. Grootfontein. Op die argieflêer (ZBU 2000 All 70i

ged. 1906) word die oorsprong van die plaasnaam gegee, vgl. J. Nr. 646 ged. 17 Aug. 1906: "Der Farmer Julius Ackermann hat die Genehmigung erhalten die Farm Okatjoru 'Juliusstal' zu benennen". Dit is op die gebruiklike patroon van voor-naam + generiese term gevorm. "Juliusvallei".

Jütland S 2016 AC

Plaas nr. 156, dist. Outjo. Die plaasnaam is deur oordrag van die gelyknamige skiereiland en streek in die NO deel van Duitsland, 'n gedeelte van Schleswig-Holstein en Denemarke, aan die Noordsee (Websters 1949:525) toegeken.

Kahlenberg S 2016 DD

Plaas nr. 130, dist. Otjiwarongo. Deur die eienaar, Eberhard Krekel, na die gelyknamige distrik in Noord-Duitsland vernoem (BOM 4 L5 d37 ged. 14 Jan. 1914).

Kahlsbrunn S 2116 CC

Plaasgedeelte van Kaliombo, dist. Karibib. Volgens F.J. Jooste (vraelys 1982) is dit na die vorige eienaar vernoem. "Kahlsbron".

Kaisersfelden S 1917 DA

Plaasgedeeltes nrs. 326, 325 en 522, almal dist. Grootfontein, O van Otavi geleë aan die hoofverkeersroete na Grootfontein. Die plaas is in herinnering aan *Kaisersfelden* in Beiere, Suid-Duitsland, genoem. Die eienaar, Thomas Mayr, wat uit Beiere afkomstig was, het die plaas ter ere van die Duitse keiser (waarmee die pleknaam *Kaisersfelden* verband hou) vernoem (mev. I. Schatz, vraelys 1983).

Kaiser Wilhelm Bai S 2615 CA

Baai en nedersetting te Angra Pequena, dist. Lüderitz. Hierdie naam is deur F.A.E. Lüderitz voorgestel as vervanging van die naam *Angra Pequena* (Zöllner 1984:34). Die naam het nie ingang gevind nie en is ook nooit amptelik gebruik nie. Na die dood van Lüderitz is *Angra Pequena* vervang met die benaming *Lüderitzbucht*. "Keiser Wilhelmbaai".

Kaiser Wilhelmberg S 2116 DD

Kyk *Kaiser Wilhelmberg*, volgende lemma.

Kaiser Wilhelmberg S 2216 DB/S 2217 CA

Alleenstaande berg, S van Windhoek, 1994 m hoog (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Die berg is (soos die gelyknamige berg, 1613 m hoog in dist. Okahandja op S 2116 DD) na die regerende monarg, keiser Wilhelm I (1797-1888), vernoem tydens die beginjare van die koloniale periode (Wandres 1909:1 en Mayer s.j.:39). "Keiser Wilhelmberg".

Kalkfeld S 2016 CC

Nedersetting met spoorwegstasie, polisiestasie en poskantoor, dist. Otjiwarongo. In die volksmond is dit ook 'n verwysing na 'n streek in die sentrale-noordelike gebied van Suidwes-Afrika. Die streeknaam dui geografies op 'n beperkte gebied rondom Kalkfeld, wat strek vanaf Omaruru in die suide tot by Outjo in die noorde en SW van Otjiwarongo af (SWA 1:1 000 000 1972). Die Duitse naam *Kalkfeld* vertaal die ouer Hereronaam *Okowakuatjiwi*. Dit is op 18 Jan. 1907 amptelik deur die "Kaiserliche Deutsche Post" na *Kalkfeld* verander: "Der Name 'Kalkfeld' entspricht dem besonderen Charakteristikum der dortigen Gegend den vielen zu Tage liegenden Kalksteinen" (ZBU 2000 AII 70i berig J. Nr. 858). Die naam is dus in beide tale beskrywend van die bodem van die streek en beteken "plek waar die kalkstene lê". Geologies strek die gebied van die kalkneerslae natuurlik baie verder. Die hoogste konsentrasie kalk- en marmerklip is veral opmerklik in en om Karibib, die Erongogebergte en met Kalkfeld as kerngebied. "Kalkveld".

Kalkhövel kyk Kalkhügel

Kalkhügel S 2416 CD

Plaas nr. 97, dist. Maltahöhe. Op die plaasaktes (DMA 3 UV 130 ged. 1903) word die vorm *Kalkhövel* teëgekom wat lyk of dit van 'n Afrikaanse vorm *Kalkheuvel* afgelei is. Die Duitse vorm *Kalkhügel* het behoue gebly. "Kalkheuvel".

Kalkhügel S 1918 CA

Plaas nr. 12, dist. Grootfontein (Schulze 1923-24:238). Dit is ook die naam van 'n heuwel in dieselfde distrik (SWA 1:1 000 000 1972.) "Kalkheuwel".

Kalkloch S 2117 BC

Plaas nr. 230, dist. Okahandja. Volgens R.S. van der Merwe (vraelys 1982) is dit reeds in die koloniale tyd benoem n.a.v. die watergat wat daarop voorkom en waarvan die water baie kalkkerig is. "Kalkgat".

Kalkofen S 2417 CD

Onderverdeling van plaas Voigtsgrund, dist. Mariental (J. Spangenberg, vraelys 1982). *Kalkofen* is benoem na die oond waar kalk vroeër gebrand is. "Kalkoond".

Kalkofenfluss S 2115 BC/DA

Sytak van die Omarururivier, ongeveer 60 km W van Omaruru. Of die naam verband hou met kalksteenverbranding is nie bekend nie. Dat die rivier wel in 'n gebied van ryk kalkneerslae voorkom, is seker. "Kalkoondrivier".

Kalkpfanne S 2218 BC/BD/DB

Plaas nr. 314, dist. Gobabis, W van die dorp geleë. Op moderne landkaart (SWA 1:1 000 000 1972) verskyn slegs die Afrikaanse ekwivalent, nl. "*Kalkpan*". Die Duitse naam is 'n vertaling van en wisselvorm van dié Afrikaanse naam.

Kaltenhausen S 2215 DB

Plaas nr. 89, dist. Karibib, W van Windhoek aan die watersuijing Kauchas. Die naam *Kaltenhausen* is deur die eertydse eienaar, Otto Bohnstedt, wat die plaas reeds voor 1908 besit het (BKA 2 15 d6 UVK 112 ged. 1908) na dieselfde oord in die Hessenprovinsie, Duitsland, genoem (F.J. Jooste, brief 11 Aug. 1983).

Kamelbaum/-rivier S 2217 DA

Rivier en plaas nr. 119, albei dist. Windhoek (GSWA 1:250 000 UDF vel 02 Wind-

huk 1915). *Kamelbaum*. R. is ingeteken as rivierloop wat NW vloeï vanaf Windhoek en Okahandja. Die riviernaam is 'n verwysing na die kameeldoringbome (*Acacia giraffae*, Smith 1966:272-273) wat kenmerkend van die gebied is. *Kamelboomrivier* is 'n verduitsing van die Afrikaanse naam "Kameeldoringboom(rivier)".

Kamelkuppe S 2115 BB

Berg op die plaas Schönfeld nr. 92, dist. Omaruru. Volgens B.A.S. von Seydlitz (vraelys 1982), is die Kamelkuppe 'n berg met twee knoppe soos die rug van 'n kameel met sy twee skowwe; daarvandaan die naam. 'n Ander moontlike verklaring van die naam lui dat dit verwys na die "Kameeltroepe". Die "Schutztruppe" het nl. op 'n stadium van kamele gebruik gemaak wat spesiaal uit Egipte en Arabië ingevoer is. Hulle het bekend gestaan as die "Kamelreiterkorps" (Seitz 1929:40-41). "Kameelkop".

Kameelmond S 2618 CB

Plaas nr. 50, dist. Keetmanshoop, O van Keetmanshoop by die uitmonding van die Kameelboomrivier in die Leeurivier in. "Die hibridiese (Afrikaans-Duitse) plaasnaam vertaal die ou [Hottentotse] naam, [Ganams] soos Nama //gàna- vir kameeldoringboom, *Acacia giraffae* (Smith CNSAP 1966:272) en am-s = mond, uitmonding,..." (Nienaber & Raper 1977:369). "Kameelmonding."

Kanonenberg S 2217 CC

Berg op plaas Coheganas nr. 26, SO van Windhoek aan die boppe van die Usiprivier (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). "Kanonberg".

Kap Dernburg S 2715 DA

Kaap aan die westkus van SWA N van Pantherhuk, dist. Lüderitz (SWA 1:1 000 000 1972 en Foto 6/243 72 N Lüderitz). Die plek is na die Duitse "Kolonialdirektor" en staatssekretaris van kolonies, Bernard Dernburg (1865-1919), vernoem (Knauer 1932:270, Goldblatt 1971:176) wat SWA in 1908 besoek het na die ontdekking van diamante in die Kolmanskop- en Lüderitzgebied (Hintrager 1955:109). "Kaap Dernburg".

Kap Kreuz kyk Kreuzkap

Kapps Farm S 2217 CA/CB

Plaas nr. 65, dist. Windhoek, aan die hoofverkeersroete na die ooste. Die sylyn op die plaas staan bekend onder die verkorte naam *Kapps*. Die eienaar van die plaas was Fritz Kapps (Schulze 1923-24:369). Dié vernoeming word deur verskeie bronne en segsliede bevestig (Albertyn 1984:106, H.J. Wiss, vraelys 1983, ens.). "Kappsplaas".

Karlsfelsen S 2216

Berg, 1534 m hoog, dist. Windhoek, geleë op plaas met dieselfde naam (GSWA 1:250 000 UDF vel 02 Windhuk 1915). Die plaasnaam het verdwyn (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964) en slegs die bergnaam verskyn op die moderne topografiese kaarte. "Karlsrots".

Karlshof [S 1917/18]

Plaas nr. 35, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:11) vernoem na een van die gelyknamige plekke in Wes-Duitsland, o.a. in die provinsies Hessen, Rheinpfalz en Niedersachsen.

Karlshorst [S 2016 AA]

Plaas nr. 131, Outjo (Meinerts 1939:413). Vernoem na die gelyknamige nedersetting in Niedersachsen, Wes-Duitsland (C.A. Schlettwein, vraelys 1984, Müller 1982/83:516).

Karlsruh [S 1917/18]

Plaas nr. 520, dist. Grootfontein. Die eienaar, Karl Schulz, het die Afrikaanse naam *Olifantsfontein* vervang met dié Duitse selfvernoeming (ZBU 2000 AII 70i p. 18 ged. 24 Okt. 1906). "Karlsruh(plek)".

Karlsruh S 2218 BD

Plaas nr. 168, aan die Swartnossob, dist. Gobabis. Die vroeëre plaas *Kambarare*

is deur Karl Goldbeck aangekoop en herdoop tot *Karlsruh* (DGO 5 15d28 UVK 127 ged. 1899-1907). "Karlsru(s)plek".

Karlsruhe S 2318 CA

Plaas nr. 86, dist. Mariental. Volgens Karl Holz (vraelys 1982) het hy die plaas na homself vernoem. Ander segsliede (veldwerk 1983) reken dat *Karlsruhe* (Suid-Beiere) moontlik as gedenknaam hierby gedien het. "Karlsru(s)plek".

Karolinenhof [S 1917/18]

Plaas nr. 512, dist. Grootfontein. Dit is vernoem na die eertydse eienares, mev. Karoline W. von Salis Soglio (Meinerts 1939:311, mev. I. Schatz, vraelys 1984). "Karolinehof".

Karolinenhof S 2219 BD

Plaas nr. 269, dist. Gobabis (Meinerts 1939:292). Deur Albert Lemcke na sy vrou Karoline vernoem (DGO 5 15s29 UVK129 ged. 1907-1913). Die naam kan moontlik ook verband hê met die gelyknamige plek in Schleswig-Holstein of dié in Berlyn (Diercke 1967:5). "Karolinehof."

Karolsbrunn S 2016 AC

Plaas nr. 35, dist. Otjiwarongo. Na 'n vorige eienaar, Karol, vernoem (P.E. Roos, vraelys 1982). "Karolsbron".

Kartoffelbucht S 2615 AC

Baai, W van Haai-eiland ("Shark Island") en S van Angrapunt, dist. Lüderitz. "Aartappelbaai".

Katzensteg S 2418 DB/DD

Plaas nr. 150, dist. Mariental, geleë aan die Olifantsrivier NO van Gochas aan die verkeersroete na Aranos en die Botswana-grens. Die naam verwys, volgens Albertyn (1984:58), moontlik na 'n brug oor die rivier. "Katteweg of Kattbrug".

Keetmansdorf S 2314 BA

Ou naam van 'n sendingstasie in die Kuisebgebied te huidige *Rooibank*, ook bekend onder die naam *Scheppmannsdorf* (kyk aldaar), dist. Walvisbaai. Die naam is deur die eerste sendelinge van die Londonse sendinggenootskap toegeken ter ere van die sendingvriend, Johann Keetman, vir sy geldelike ondersteuning (Vedder 1940:59). Van die vroegste optekeninge van die naam kom voor in die dagboeke van C.H. Hahn, J.H. Kleinschmidt en H. Scheppmann. Vgl. ook Moritz (1916 29/4:240-241 e.v.). "Keetmansdorp".

Keetmanshoop S 2618 CA/AC

Hoofdorp van die dist. Keetmanshoop op die hoofverkeersroete van die suide na die noorde, 502 km S van Windhoek geleë. Die plek is in 1866 as 'n sendingstasie van die Rynse sendinggenootskap opgerig en sendeling J.G. Schröder het dit *Keetmanshoop* genoem ter ere van Johann Keetman, 'n welgestelde koopman en voorsitter van die Rynse Sendingbond in Elberfeld (dieselfde Johann Keetman na wie *Keetmansdorf* vernoem is). Keetman was die weldoener wat 1 000 Taler (+ 2 000 Mark), aan die sending beskikbaar gestel het vir die stigting van 'n sendingstasie te *Zwartmorast* (oftewel *Nu Goaes*). Die Nederlands geskrewe Afrikaanse naam (*Zwartmorast*) vertaal die ouer Namanaam. Vgl. Vedder (*Quellen* 2:17), Albat (1966:11), Nienaber & Raper (1977:928) en vele meer wat oor die pleknaam hetsy as *Nugoaes* of *Keetmanshoop* skryf.

Keilberg S 1917 DA

Plaas nr. 743, dist. Grootfontein. Die huidige eienaar, H.K. Volkmann, meld dat dit die naam is van 'n plaas en 'n berg wat op dieselfde ligging voorkom (vraelys 1982): "Die naam beteken dit is 'n berg soos 'n wig. Op die plaas is daar 'n berg wat bestaan uit sandsteen. Hierdie formasie lê tussen ou graniet en tilite en kalksteen en het die vorm van 'n wig van sandsteen tussen die ander gesteentes. My oorlede pa (W.B. Volkmann) het goeie geologiese kennis gehad en het hierdie formasies herken toe hy hier die eerste plase opgemeet het. Hy het die plaas toe daarna benoem". Daar is ook 'n dorp met dieselfde naam in Beiere, Wes-Duitsland (Müller 1982/83:522). "Wigberg".

Kempinskiberg S 2216/17

Berg, dist. Windhoek (GSWA 1:100 000 1914). Na die beskrywing van Gevers

(1927:78) is dit deel van die Avasbergreeks. Vermoedelik vernoem na 'n Duitse offisier of amptenaar in die koloniale periode (veldwerk 1983).

Kempton S 2318 CD

Plaas nr. 127/8, dist. Rehoboth. Na die gelyknamige stad vernoem wat ± 50 km NO van Bodensee in Suid-Duitsland (Beiere) geleë is (Diercke 1967:16-17).

Kerbe Huk S 2815 BB

Baai en diamantdelfgebied in die "Sperrgebiet" nr. 2, sowat 60 km N van Oran-jemund, dist. Lüderitz (SWA 1:1 000 000 1972, DSWA 1:2 000 000 1918). Topogra-fies beskrywend van die rotsagtige inham. "Skerphoek".

Kesselkuppe S 2817

Berg in die Klinghardtgebergte, aan die NO uithoeke van die bergreeks, SW van die berg H \ddot{o} chster. Die naam is volgens Kaiser (1926:280) 'n beskrywing na die vorm daarvan: "Eigenartig nun in diesem Gewirr ist eine von vielen einzelnen Kuppen umgebene Senke, die wir geradezu als das Zentrum des Klinghardtgebirges auffassen können. Eine kesselartige Senke, der auch nur der Name 'der Kessel' ...gegeben werden konnte, ist von Quarztrücken und einem Kranze von Phonolith-bergen umgeben... Der Kessel ist etwa 5-6 km in Durchmesser gross, ist rundlich gestaltet,..." *Kessel* beteken 'n holte, depressie of laagte. "Holtekop" of "Laagtekop".

Kesslersbrunn S 2617 CB

Plaas nr. 78 en waterbron S van Bethanie, dist. Bethanien. Vernoem na die boorkontrakteur, Kessler, wat die boorgat daarop gesink het (DBE, BN26 F1/7 ged. 1912 en ZBU 2000 All 70i p. 14 J.No. 1858, 1906). "Kesslersbron".

Khomas-Hochland [S 2216]

Hoogland en plaas nr. 1, dist. Windhoek, W van Windhoek. Hierdie hibridiese pleknaam bestaan in dié geval uit Nama *Khomas*- en Duits *-Hochland*, en beskryf die bergagtige streek W en NW van Windhoek. Die naam *Khomas* is volgens Nie-naber & Rasper (1977:705-706) 'n baie ou naam wat, volgens die verklarings deur

hulle aangehaal, op die topografie van die omgewing steun, nl. dat dit 'n rotsagtige, bergagtige of beboste terrein is. Die Duitse gedeelte van die naam *-Hochland* beteken "hoogland". "Bergagtige, rotsagtige hoogland".

Kirchberg S 2218 DD

Plaas nr. 79, dist. Gobabis. Die eienaar, S.E. Neuhaus skryf, (vraelys 1982) dat dit die nooiensvan van sy moeder was. "In Afrikaans beteken dit 'kerkheuvel' in Engels 'Churchhill'. Die plaas se naam was eers *Nabatsaub* wat afgelei is van die Namataal en beteken 'Rooiputz'." (Vgl. ook Nienaber & Raper, 1977: 831). Die naam *Kirchberg* verskyn nie meer op die SWA 1:1 000 000 (1972) nie; slegs die buurplaasgedeelte *Nabatsaub* nr. 71.

Kirchberg S 2615 BA/BB

Berg, dist. Lüderitz (Kaart Lüderitz F.S. SWA 2615). Volgens Hintrager (1955: 164) is dit 'n Swabiese oordragsnaam uit Suid-Duitsland.

Kirchberg/Kirschberg S 2817 CC

Plaas nr. 13, dist. Karasburg. Volgens Leistner & Morris (1976:211) word hierdie plaasnaam (waarvan die spelling en ligging van die SWA 1:1 000 000 1972 geneem is) geskrywe as *Kirchberg*, terwyl dit in Meinerts (1939:459) as *Kirschberg* ("kersieberg") verskyn. Die ouer adresboek Schulze (1923-24:341), het weliswaar *Kirchberg* nr. 13 as plaasnaam opgeteken, dist. Warmbad. Die spellingvariant by Meinerts is dus 'n skryf- of drukfout. Volgens Albertyn (1984:10) was dit die nooiensvan van die eerste eienares.

Klaratal kyk Claratal

Kleeberg(e) S 2217 DB

Plaas nr. 292, dist. Windhoek, NO van die Kleeberge. Die plaas het sy naam heelwaarskynlik van die berge met dieselfde ligging gekry. Die eertydse eienaar, H.R.A. Dietterle (vraelys 1982) skryf: "Die Duitse naam *Kleepforte* beteken 'Klawerpoort'. Die oorspronklike eienaar, dr. Rassau (om en by 1908) het my vertel dat die plaas bekend was onder die naam *Kleipoort* en hy het dit dan *Kleepforte* gedoop. Ons noem dit 'VERBALLHORNEN' in Duits. 'n Gedeelte

van Kleepforte het ons *Kleeberg* genoem. Toe ons dit verkoop het, het die nuwe eienaar dit onder die naam van *Klawerberg* laat registreer". (*Klawerberg* vertaal weer *Kleeberg*). Vandag verskyn slegs die Duitse vorm van die plaasnaam op landkaarte, o.s. SWA 1:1 000 000 (1966/1972) en die SWA 1:250 000 spes. vel. Windhoek (1964) en het die Afrikaanse vertaling verval. "Klawerpoort".

Kleeforte/-Ost S 2217 DD/DB

Plase nrs. 110 en 111, O van Windhoek geleë, in dieselfde distrik. Vergelyk die verklaring soos gegee vir *Kleeberg*. Die plase *Kleeforte* en *Kleeforte Ost* is aan die Kleeberge geleë (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Die name vorm hier 'n topokompleks met 'n gemeenskaplike oorsprong. Volgens die verklaring van Dietterle het die vervorming, of volksetimologiese aanpassing van *Kleipoot* na *Kleeforte* (anders as *Kleeberg* na *Klawerberg*) op grond van fonologiese en ortografiese wanlesings plaasgevind en daarmee gepaard ook 'n semantiese verskuiwing ondergaan, nl. *klei* > *klawer*. *Kleeforte* is dus te lees as *Klawerpoort* en nie as *Kleipoot* nie. Of die Afrikaanse vorm 'n vertaling van 'n vroeëre Nama- of Hereronaam was, kon nie vasgestel word nie.

Klein Aub S 2316 DC / S 2619 AC / S 2818 BB

Drie verskillende plase, onderskeidelik nr. 350, dist. Rehoboth, nr. 34, dist. Keetmanshoop en nr. 52, dist. Karasburg. Aldrie is homofone, hibridiese samestellings van 'n Duitse (of Afrikaans) komponent *Klein* en die Namakomponent *Aub* wat "klein fontein" beteken (Nienaber & Raper 1977:231). Die naam staan in opposisie tot *Gross Aub*, kyk aldaar.

Klein Aus S 2616 CA

Plaas nr. 8, dist. Luderitz. Ter onderskeiding van *Aus* (dorpnaam) toegeken (Nienaber & Raper 1977:248-249).

Klein Barmen S 2216 BA

Plaas nr. 5, dist. Okahandja, naby Otjimbingwe, as teenstelling van *Gross Barmen*. (Kyk aldaar vir verdere verklaring).

Klein Daberas S 2518 CB

Plaas nr. 17, dist. Keetmanshoop. Die Namakomponent *Daberas* beteken "Abiekwa-boom" (Nienaber & Raper 1977:299).

Klein Manasse kyk Gross Manasse

Klein Spitzkoppe kyk Gross Spitzkoppe en Spitzkoppe

Kleine Bucht S 2718 AB

Baai, dist. Lüderitz (35 NNW foto 8/045). As teenstelling van *Grosse Bucht* op dieselfde ligging. Kyk *Grosse Bucht*. "Kleinbaai".

Kleine Kuppe S 2217 CA

Berg aan die uitlope van die Auasbergreeks, N van die Moltkeblick en S van Windhoek, dist. Windhoek (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Die naam is beskrywend van die berg wat baie laer en kleiner as die Auasberge is. "Klein Koppie".

Kleine Lange Wand kyk Lange Wand

Kleine Münzenberg S 2715 BA

Berg, dist. Lüderitz (Foto 3/289 2715 Lüderitz). Dit is in teenstelling met die *Grosse Münzenberg* wat in dieselfde distrik geleë is, benoem. "Klein Muntberg".

Kleinhütte S 2418 DA

Plaas nr. 141, dist. Mariental (Meinerts 1939:278). "Klein Hut(-jie)".

Kleinwasser [S 2618/19]

Plaas (nr. onbekend), dist. Keetmanshoop (Schulze 1923-24:263). Dit was vroeër bekend onder die Nederlandse-Nama-naam *De Putzeis* wat op sy beurt 'n gedeeltelike vertaling van die Namanaam was. *Kleinwasser* is 'n indirekte vertaling en

vervang albei ouer name (ZBU 2000 All 70i p. 99 ged. 1910). "Kleinwater".

Klingenberg/-Ost S 1918 AB

Plase nrs. 274 en 275 onderskeidelik, dist. Grootfontein. Dit is buurplase en verdelings van 'n groter plaas. Die naam is óf 'n oordrag van die bekende Duitse familienaam *Klingenberg*, óf 'n benoeming na die gelyknamige plek in Silesië (Klingenberg am Main) in Duitsland (mev. H. Prickett, vraelys 1983). Volgens Albertyn (1984:20) is dit "vernoem na die eerste eienaar, baron von Klingenberg wat 'n offisier was in die Duitse Schutztruppe".

Klinghardtberge S 2715 BC/BD

Bergreeks, dist. Lüderitz, vandag in die Diamantgebied Nr. 1, SO van Lüderitz in die Namib (Foto 5/249,4/374). Kaiser (1926:278 e.v.) gee 'n goeie beskrywing van die topografie, ligging en herkoms van die bergnaam. Hy beskryf dit o.a. as 'n vreemde geomorfologiese formasie in die suidelike Namib: "...Über diesem Sockel erheben sich nun die Phonolithkuppen bis auf 800, 900 m nach Angaben des ersten Erkunders dieses Gebirges, des Farmers G. Klinghardt, nach dem das Gebirge auch den Namen erhalten hat,..." en op p. 4, 5 "Herr Farmer G. Klinghardt hatte schon lange vor allen anderen genannten Herren die Namib durchstreift. Das von Dr. Reuning nach ihm benannte Klinghardtgebirge, ... haben Reuning und Klinghardt besonders eingehend durchforscht". "Klinghardtberge".

Knochenbucht S 2615 CA

Baai, dist. Lüderitz (6 m E 2615 foto 10/075), S van Halifax-eiland en Guano-baai. *Knochenbucht* ("Been- of Beenderebaai") is vandag 'n gewilde piekniekplek met 'n goeie uitsig oor die barre Halifax-eiland". (Afdeling Natuurbewaring en Toerisme, SWA-Administrasie-brosjyre s.j.). Die herkoms of oorsprong van die naam is nie bekend nie. (Vertaling van 'n ouere naamvorm kan in die spel wees). Die naam roep 'n beeld van doodsbeendere op wat kenmerkend is van die hele woestynkusstrook van die land. Of die naam *Knochenbucht* egter na mensebeendere of dierebene, of dalk na vis-, robbe-, pikkewyn- of walvisgeraamtes verwys, is nie uit die naam te bepaal nie. Dit is wel bekend dat groot vis- en walvissterftes niks ongewoons aan dié kus van SWA is nie (Rautenberg

1967: 20). Die strande lê in sulke tye besaai met dooie walvisse en kleiner vissoorte waaraan die jakkalse, hiënas en strandwolwe en selfs leeus aas. Dit is ook bekend dat walvisvangers uit die vorige eeue strandhutte uit hierdie walvisribbes en dryfhout opgerig het as beskutting teen die elemente (Von Francois 1899, in Rautenberg 1967:80, 81). "Beenderebaai".

Koblenz S 2015 BD

Waterbron, veepos en stat, dist. Grootfontein. Volgens die lyste van die Landmeter-Generaal, Windhoek (Foto 1/4078), is hierdie naam geskryf *Goblentz* en die plek geïdentifiseer as "tribal villages or cattle posts" aan die Eiseb. *Goblentz* lyk of dit 'n wanspelling kan wees van *Koblenz* soos vermeld in Schwabe (1909:278): "In dem Grootfonteinbezirk... die wichtige Wasserstelle Koblenz am Omarambu besetzt..." In lg. geval is dit dan 'n vernoeming na die gelyknamige Duitse stad *Koblenz* (Müller 1982/83:551). Die huidige plaas *Koblenz* nr. 141, dist. Outjo het dieselfde benoemingsmotief maar of dit na dieselfde plek plaaslik verwys, is nie seker nie.

Komaseckberg S 2216

Berg op plaas Davidsdrehe nr. 61, NW van Windhoek. Dit is 'n hibridiese samestelling van Nama *Komas* (wanspelling van *Khomas* soos in *Khomashoogland*) en Duits *-eck* ("hoek") en *-berg* (Afrikaans of Duits). Die berge vorm deel van die uitlope van die *Khomashoogland*-bergreeks (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). "Komashoekberg".

Koenig S 1916 CB

Plaas nr. 332, dist. Outjo, vernoem na 'n Duitse generaal. Al die buurplase het ook die name van generaals gekry, bv. *Alexander, De Gaulle, Mountbatten, Franklin, Monty, Cherniakov, Dwight, Mac Arthur*, ens. (P.J. Mostert, vraelys 1982).

Konig Albertshöhe [S 2217 AB]

Ou kopermyne in die Onjattiberge, dist. Windhoek. Dit was reeds vroeër 'n Hererowerf met die naam *Ovindjengendji*. Die Hereronaam is deur die Duitse naam vervang omrede die onuitspreekbaarheid daarvan (ZBU 2000 AII 701 p.10-11

ged. 1903). Die Duitse naam is ter ere van koning Albert van Sakse (1828-1902) wat in 1866 teen die Pruiëse geveg het (Knaur 1932:25), toegeken (J. No 2583 ged. 13 Aug. 1903 op bg. argieflêer). "Koning Albertshoogte".

Königsacker [S 2217 BC/BD]

Plaas, voorheen bekend as *Springbokvley*, aan die Seeisrivier naby Aris, dist. Windhoek. Die eertydse eienaar, Heinrich Gatheman, het die versoek gerig om die plaasnaam te verander (BWI 70 F 16, brief ged. 9 Okt. 1909) van *Springbockvley* na *Königsacker*, ter herinnering aan die Duitse dorp in Schleswig-Holstein. Die Duitse naam is in Schulze (1923-24:370) opgeteken, maar verskyn nie op die moderne landkaart SWA 1:1 000 000 (1972) nie, waarskynlik omrede dit as deel van die plaasgroep Springbokvlei geassimileer of heringedeel is. "Koningsakker".

Königstein S 2114 AB/BA

Hoogste piek in die Brandbergmassief, ongeveer 160 km W van Omaruru in Damaraland, NW van die Uiswyn. Die hoogte word aangegee as 8,484 vt. (SWA-Handboek s.j.:10) d.w.s. 2586 m. Die naam is moontlik deur die Duitse geoloog, dr. Reinhard Maak, toegeken n.a.v. die gelyknamige berg, kasteel en stad aan die Elberivier in Sakse (Knaur 1932:780). "Koningsklip".

Kopkes Farm [S 2217/2317]

Plaas, dist. Rehoboth. Vernoem na die Duitser wat die plaas vroeër besit het (veldwerk 1983). "Kopkesplaas".

Krähenvley [S 2217/2317]

Plaas (nr. onbekend), dist. Rehoboth. Dit is 'n hibridiese samestelling van Duits *Krähen-* en Afrikaans *-vlei*, wat verduits is na *-vley*. "Kraaivlei".

Krähwinkel S 2516 BD/DB

Plaas nr. 71, dist. Maltahöhe. Die Duitse naam vertaal die ouer Namanaam *Gora-bis* (Nienaber & Raper 1980:356). "Kraaihoek".

Kraikluft S 2315 BB

Plaas nr. 124, dist. Karibib. F.J. Jooste (vraelys, 1983) bevestig die herinstelling van die Afrikaanse naam *Kraai-poort* as amptelike naam (soos aangegee in Leistner & Morris 1976:232): "In sekere dele van die Namibwoestyn en ook op Kraai-poort is groot swart kraaie met die kenmerkende wit bors 'n algemene verskynsel. Daarvandaan die naam". "Kraaikloof".

Kraikluft S 2718 BA

Plaas nr. 85, dist. Keetmanshoop. In die verduitsde vorm van die naam is die Afrikaanse spesifieke term *Kraai-* fonologies en ortografies aangepas na *Krai-*. "Kraaikloof".

Kramarzberg [S 2416 AB]

Kop in die Naukluftberge (Schwabe 1909:129, ook op sy kaart, 1894), geleë in 'n SW rigting van Büllspoort af. Die ligging word slegs by benadering aangegee. Vermoedelik vernoem na 'n Duitse offisier of manskap (veldwerk 1983).

Kranz S 2218

Plaas nr. 169, dist. Gobabis, geleë te Gross Witvley (Schulze 1923-24:226). Die naam verskyn nie meer in moderne bronne nie. Die naam is op die aktes (DGO 5 15 d35 UV p. 130) opgeteken as "Farm 5 am weissen Nossob" wat op 1 Jan. 1908 deur ene M. Lange aangekoop en herdoop is tot *Kranz*. Volgens Albertyn (1984:11) is die plaas vernoem na 'n "topografiese verskynsel in die Swartnossobrivier waaraan die plaas grens". "Krans".

Kranzberg S 2115 DC

Plaas nr. 59, dist. Karibib, ook stasie en sylyn op dieselfde plaas (SWA A A603 vol. 1, A/3/15 ged. 8 Des. 1915). Op hierdie lêer verskyn die brief aan die spoorweg-direktoraat, Windhoek: "I am directed to suggest that the name of the junction at Kilo 162 of the Tsumeb-Swakopmund-Karibib line should be 'Kranzberg', which it is understood is the name of the farm on which the junction is situated". F.J. Jooste (brief, 19 Aug. 1983) gee die oorsprong van die naam: "Geleë in vlakte met omringende berge (Erongoberge, Usakosberge,

Karibibberge). *Kranz* dui in Duits op 'kring' van 'n begrafnis- of lourierkrans en nie op 'n klip of rots (Fels) nie". In hierdie geval sou albei interpretasies tog moontlik wees.

Kranzberg/Krantzberg S 2718 BB

Plaas nr. 164 en ged. 5 van nr. 314, dist. Keetmanshoop. Die spellingvariant met -f kom voor in Leistner & Morris (1976:234). Die naam is gegee n.a.v. die bergagtige omgewing (A.J. Erasmus, vraelys 1982): "Die plaas bestaan uit baie kranse, klowe, koppe, riviere met langwerpige rante en hoë berge".

Kranzneus S 2217 CC/CD

Plaas nr. 219 en berg, dist. Windhoek, op pad na Rehoboth, O van die hoofverkeersroete tussen die twee dorpe. Die naam word ook as verwysing na die *Kranzneusberge* gebruik wat op die plaas Groot Aub geleë is (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Volgens Nienaber & Raper (1980:267-268) is *Kranzneus* 'n vertaling van die ou Namansam vir die kranse aan die berg op die een plaas, nl. *Haguib*. "Kransneus".

Krantzplatz [S 2517]

Plaas nr. 169, dist. Mariental, in die gebied van die Visriviervallei. Volgens Rohrbach (1907:172) was dit 'n veeartsenykundige stasie en volgens Schmidt (1922:99) se beskrywing 'n militêre stasie, wat 'n belangrike aanknoping van Windhoek na die suide van die land gevorm het. "Kransplek".

Krause-Berg(e) S 1814 CD

Bergreeks, NO van Sesfontein, sowat 70 km daarvandaan en net S van Otjitundua in die Kaokoveld, gebied 1 (SWA 1:1 000 000 1972). Die berge is na 'n Duitse grootwildjagter, ene Krause, vernoem wat volgens segslui (veldwerk 1983) een van die vroegste Duitse pioniers in die gebied was. "Krauseberge".

Krautsand S 2214 DA/DB

Plaas nr. 39, baie klein en O van Swakopmund geleë (Meinerts 1939:450) Dit is as deel van die kompleks van plasies op die hoofverkeersroete na Rössing in

die Swakopmundvallei aangelê. Die naam is toegeken n.a.v. die eiland in die Elberivier, regoor Glückstadt, Noord-Duitsland (G. Reuter, Landmeter-Generaal, Windhoek, vraelys 1982). Vgl. ook Liedtke (1984:51) waaruit die etimologie van die naam blyk: "Bis 1620 noch unbesiedelte gras und krautreiche Sandinsel in der Elbe ...".

Krenzhof S 2014 BB

Plaas nr. 211, dist. Outjo. W.D.H. Krenz van die S.A. Inligtingskorps, SWA, verskaf die oorsprong van die plaasnaam (vraelys 1982): "Die naam *Krenzhof* het my oupa gegee nadat hy die grond van die regering gekoop het. Die Namanaam is *Ou-Tsaub* ("bitter put"). "*Krenzhof* staan dus in direkte verband met die naam van die ou vader, Friedel Krenz".

Krenzhöhe S 2014 BB/S 2015 AA

Berg met bushalte in die omgewing van Gross Tsaub en Krenzhof. Op die vraelys SWA A A603 vol. 6 (ged. 7 Febr. 1957) is die Afrikaanse naam *Krenzhoogte* afgewys, terwyl *Krenzhöhe* goedgekeur is. Dit word beskryf as: "Hill overlooking area owned by Krenz." (F.K. Krenz, vraelys 1957). "*Krenzhoogte*".

Kreuzbucht S 2114 CA/CC

Kyk *Kreuzkap*. Die vorm *Kreuzbucht* as alternatiewe benaming is slegs by Mayer (s.j.:36) gevind: "Crossbai (Kreuzbucht)...bildet einen guten Hafen mit grasreichem Hügelhinterland. Hier landeten im Jahre 1486 Portugiesen und setzten ein hölzernes Kreuz, das durch ein Steinernes abgelöst worden ist." "Kruisbaai".

Kreuzkap S 2113 DB/DD S 2114 AA/AC

Baai en kaap met klein nedersetting, 120 km N van Swakopmund in die Skedelkusgebied, dist. Swakopmund. Die Duitse benaming *Kreuzkap* is 'n verduitsing van *Cape Cross* (en die ouer Portugese naam vir die plek *Cabo do Padrão* wat deur Diego Cão daaraan gegee is. Die Duitse naam het blykbaar ontstaan in die tyd toe die ou oorspronklike verweerde klipkruis van Diego Cão deur die Duitse kaptein van die kruiser "Falke" op 30 Jan. 1893 (amper 400 jaar na die oprigting daarvan deur Diego Cão in 1484), na Duitsland geneem is vir bewaring in die "Berliner Museum für Meereskunde" (Lenssen 1966:57). "Kruiskaap".

Kriegskuppe S 2819 CA

Berg, SO van Warmbad, dist. Karasburg (S.A. 1:500 000 Topo T.S.O. 500, 1950).
"Oorlogskop".

Kriess S 2518 AA

Plaas nr. 219, dist. Mariental, vernoem na die Duitse boer en handelaar, Hugo Kriess van Gibeon (Meinerts 1939:278, 117 en Schulze 1923-24:127). (Kyk *Kriessrus*).

Kriessrus [S 2314/15]

Uitspanplek in die Namib-Naukluftpark. C.G. Coetzee (SWA-Pleknamekomitee, gesprek 26 Sept. 1983) gee die oorsprong: "Daar staan 'n paar bome, ens. Hans Kriess het mense daarheen uitgeneem om die natuurtonele te bekyk. Hy woon nog op Swakopmund. Ons het jarelank al gepraat van 'Kriess se rusplek' en 'Kriessrus'. Natuurbewaring het die naam gegee toe die park so 'n klompie jare gelede ontwikkel is". In sy huidige vorm is dit 'n hibriediese samestelling van die Duitse familienaam *Kriess*- en Afrikaans *-rus*. Kyk *Kriess*. "Kriessrus".

Krone S 2014 AC/CA

Plaas nr. 721 in Damaraland, aan die Huabrivier, sowat 90 km W van Khorixas. (SWA 1:1 000 000 1972). Die Namanaam was *Ganas* ("Kameeldoringboom", aldus A. Zaby 1979 1(1):52 in Nienaber & Raper 1980:288). *Krone* vervang die ou Nama-naam. "Kroon".

Kronenhof S 2516 AD

Plaas nr. 117, dist. Maltahöhe. Die eerste komponent soos by die vorige lemma beteken "kroon". 'n Oordragnaam: *Kronenhof* is naby Kehl, Wes-Duitsland, geleë (Müller 1982/83:571).

Krumhuk S 2217 CC

Plaas nr. 30, dist. Windhoek, S van die Auasberge en W van die hoofverkeers-

roete na Rehoboth (*DSWAZ* IV (9) Febr. 27, 1902). Die eienaar, R.D. Voigts, gee die oorsprong en verklaring van die verduitsing van die plaasnaam (vraelys 1982): "Das ist eine phonetische deutsche Schreibweise für *Kromhoek* = 'krumme Ecke'. Die Farm ist in den Auasbergen. Weil die Auasberge unterhalb Regen-stein einen scharfen Knick machen, wurde schon vor 1902 der Weideplatz *Kromhoek* genannt, aber in deutscher Schreibweise im Grundbuch mit *Krumhuk* eingetragen (auch vergleichbar: Alte Schreibweise von *Windhuk*). *Krumm* met dubbel m is die korrekte Duitse skryfwyse vir *krom* soos by Gevers (1927:76): "Farm Krumm-huk". "Kromhoek".

Krummendoorn [S 2216/17]

Skut en veilingplek op die Daan Viljoen-afdraaipad, dist Windhoek, NW van Windhoek. Die plek word geadverteer as veilinggebied vir lewende hawe. (*Die Suidwester*:14 Jul. 15, 1983). Die Afrikaanse naam (Nederlands geskryf *Kromdoorn*) is in die verduitsingsproses tot *Krummendoorn* vervorm. "Kromdoring".

Krumneck S 2216 DD

Plaas nr. 20, dist. Windhoek, ook berg, SW van Windhoek en die Bismarckfelsen in die Auasberge. Die Duitse naam is 'n vervorming van die Afrikaanse naam *Kromnek* en albei is vertalings van die ou Nama-naam *Gamahorobes* (Nienaber & Raper 1977:413). W. Woker (vraelys 1982) gee 'n moontlike rede tot die benoeming: "In die middel van die plaas is 'n koppie wat lyk soos 'n reus met 'n krom nek."

Kuduberg S 2218 DD

Plaas nr. 60, dist. Gobabis, geleë aan die Swartnossobrivier en die hoofpad na Leonardville. Dit is opgeneem as Duitse pleknaam omrede die spelling *Kudu-*, en nie *Koedoe-* nie, in amptelike gebruik verskyn (*SWA* 1:1 000 000 1972, Leistner & Morris 1976:237, ens.).

Kuduberg S 2317

Berg, 1683 m hoog, 10 km NW van Rehoboth, dist. Rehoboth (*SWA* 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). A.F. Redecker verklaar die benoeming van die bergreeks op

Westfalenhof n.a.v. die boksoort: "Ein Bergzug genannt nach auf Westfalenhof besonders heimischen Wildart, dem Kudu".

Kuduberg S 2718 CA

Plaas nr. 9, dist. Karasburg. Motief en verklaring soos by vorige gelyknamige lemmas.

Kududamm S 1917 DD

Plaas nr. 161, dist. Grootfontein, SSW van Grootfontein geleë (SWA 1:1 000 000 1972, Schulze 1923-24:239). Die naam is 'n verwysing na die boksoort, die Kudu met *-damm* as generiese term. Albei komponente kan as leenwoorde in die Duitse taal beskou word, alhoewel albei in Suidwes-Duits ten volle ingeburger is. "Koedoedam".

Kugelkopf S 2715 BC/BD

Kop in die Klinghardtgebergte, dist. Lüderitz. Die benoemingsmotief en verklaring van die naam is deur Kaiser (1926:292) gegee en op sy "Beilage Karte" onderkant die berg *Anfang* aangetoon. Hy beskryf die berg na vorm en bodemgesteldheid as volg: "Kugelförmige Absonderungsformen zeigt namentlich der *Kugelkopf*, der nach diesen eigenartigen bis zu 1m Durchmesser haltenden Kugeln seinen Namen erhalten hat". "Koeëlkop".

Kuhwärder S 2016 CB

Plaas nr. 114, dist. Otjiwarongo. Die naam is 'n oordrag van dié van die gelyknamige klein hawe in Noord-Duitsland, naby die stad Hamburg. "Die vorige eienaar van die plaas het uit daardie omgewing gekom en die plaas so genoem" (U.J.A. Kaiser, vraelys 1982).

Kupferberg [S 1917/18]

Plaas nr. 517, dist. Grootfontein. Volgens Albertyn (1984:20): "Koperryke berg," benoem n.a.v. die mineraleaanwesigheid in die omgewing. "Koperberg".

Kupferberg S 2216 DB

Plaas nr. 33, dist. Windhoek, SW van Windhoek en die Kaiser Wilhelmsberg, in die Auasberge en grensend aan Regenstein nr. 32. Die bodemgesteldheid van die omgewing het aanleiding gegee tot die naam. "Koperberg".

Kupfergrube Ida S 2214 D

Ou kopermyn en nedersetting, dist. Swakopmund (Schulze 1923-24:333). "Kupfergrube" beteken "kopermyn". Dit is nie bekend na watter Ida die myn vernoem is nie. In bg. vorm is die naam in die omgekeerde volgorde van bepaler en kern toegeken. "Kopermyn Ida".

Küppchen S 2516 B

Koppie naby Gibeon, dist. Mariental. *Küppchen* is die verkleiningsvorm van *Kuppe*. Die naam is beskrywend van die klein bergie. As naam is dit uitsonderlik omdat dit as dimunitief van die gebruiklike naamgewingspatroon afwyk. "Koppie".

Kurland S 2017 AD

Plaasgedeelte nr. 457/6 bygekoop by plaas Hohensee nr. 304, dist. Otjiwarongo. Dit is vernoem na 'n gelyknamige provinsie (of streek) wat deel was van Littaue, O van Oos-Pruise. Die eertydse eienaar was 'n Pruisiese offisier (W. Triebner, vraelys 1982).

Kyffhäuser S 2416

Plaas nr. 18, dist. Maltahöhe. Dit is 'n oordragsnaam toegeken n.a.v. die gelyknamige kasteel en oord in Thüringen aan die Onder-Harz, Oos-Duitsland, N van Erfurt en Weimar. Dit is hier waar die burg van die legendariese keiser Barbarossa-Friedrich Rotbart II gestaan het, wat volgens die Kyffhäuser-sage na sy terugkeer van die kruistogte hier ter ruste gelê is (Knaur 1932:844, Diercke 1967:13,27).

Lahnstein S 2416 BC

Plaas nr. 16, dist. Maltahöhe. Die eienaar, Anton Lahnstein, het die plaas in 1901 gekoop en sy familienaam, asook die naam van sy geboorteplek in Duitsland (Lahnstein aan die Ryn), voorgestel as plaasnaam (T.K. Landsrath, vraelys 1982). *Lahnstein* vervang in 1907 die Afrikaanse naam *Kleinpens* (DMA 4 15 d27 UV 14 1907).

Lahnsteinrivier S 2416/2417

Rivier, vloei deur dist. Maltahöhe en Mariental, ook deur plaas Lahnstein (kyk ald.) waaraan dit sy naam ontleen het.

Lampeberg [S 2218]

Berg, dist. Gobabis, geleë aan die Swartnossobrivier. Dit is vernoem na die distrikshoof van Gobabis (1895-1896), luitenant E. Lampe, wat op 6 Apr. 1896 (SESA 5, 1972:214) tydens die Nama-Herero-opstande in dié omgewing gesneuwel het (Lenssen 1966:79-80, Hintrager 1955:37).

Landeck S 2015 AD

Plaas, dist. Outjo. Volgens die eienaar, N. Maguva (vraelys 1982), is dit vernoem na die geboorteplek van sy moeder. Dié oord lê nou in Oos-Duitsland (DDR). Daar is ook twee dorpies in Wes-Duitsland met dieselfde naam (Müller 1982/83:584).

Langer Forst S 2218 DA/DB

Heuwel, 1551 m hoog dist. Gobabis, geleë op plaas Schellenberg. Volgens F.K. Ulrich verskyn die naam soms met die lidwoord as *Der Lange Forst* en het betrekking op 'n lang, uitgestrekte verheffing of heuwelrug, wat eintlik nie vorstelik voorkom nie. "Lang (koninklike, vorstelike) woud".

Langer Heinrich S 2215 CD

Berg, reg S van Riet en die Swakopmundrivier, 85 km O van Swakopmund, dist.

Swakopmund (SWA 1:1 000 000 1972 en kaart by Albertyn 1984:96). Die naam berus op die langwerpigheid van die berg; moontlik na analogie van die verkorte, idiomatiese vorm van die persoonsnaam *Langhinrichs* (DMA 3 L5 d8 UV g35 1908). (Veldwerk 1983). "Lang Heinrich".

Lange Wand/Kleine Lange Wand S 2314/2414

Duine tussen Sandwichhawe en Conceptionbaai, ingeskryf op die kaart by Pfeiffer (1976:157) as *Lange Wand*. Vergelyk o.a. met *Dunkle Wand Punt* op S 2715 DA soos beskryf in Pfeifer (p.159) en met *Kleine Lange Wand*, ook aan die westkus geleë maar ongeveer op S 2314 en S 2414, tussen Meobbaai en Sandwichhawe. Die Duitse benaming met *Wand* in bg. plekname het waarskynlik ontstaan n.a.v. die beskrywing van die duine van die Namibwoestyn wat hier aan die kusgebied die Atlantiese oseaan ontmoet en 'n muur daarteen vorm. Vergelyk veral die beskrywing daarvan by Pfeiffer (1976:159,161): "The Kleine lange Wand" (little long wall) was reached after having dug away the sides of a dune in a concerted effort and traversing an extensive mud flat... On the last leg of our journey, the difficult stretch along the "kleine lange Wand" was easily passed at low tide". Die benaming spruit uit die topografie van die kusgebied en kan vergelyk word met ander gelyksoortige benamings, bv. *Dunkle Wand Punt*. "Klein Lang Muur."

Latschenberge [S 2116 CD]

Bergreeks op plaas W van Fahlwater, dist. Karibib. Die berge lyk volgens die verklaring van H.B. Talaska (vraelys 1982) na uitgetrapte pantoffels. Die assosiasie daarvan het tot die metaforiese naam aanleiding gegee. Die Latschenberge in Duitsland, waarmee die plaaslike naam moontlik verband hou, is in die suid-oostelike deel van Duitsland geleë (Diercke 1967:12,13). "Pantoffelberge".

Lauenstein S 2418 CD

Plaas nr. 81, dist. Mariental. Die huidige eienaar, S.A. Kirsten, gee die oorsprong (vraelys 1982): "Ek het verneem dat die familie van die eerste eienaar, Von Benno, 'n kasteel in Duitsland besit het, genaamd 'Schloss Lauenstein' - vandaar die plaasnaam". Die Lauensteinkasteel is in Oos-Duitsland (Diercke 1967:11).

Lausitz S 2218 CB

Plaas nr. 220, dist. Gobabis. Op die plaasaktes (DGO 6 15 d37 UV L36) word die naamsverandering bekragtig om "Farm 122 am Epukiro-Omaramba met *Lausitz* te vervang soos aangevra deur die eienaar Richard Leuschner (J. Nr. 20999 ged. 9 Okt. 1914). Volgens Albertyn (1984:11) is dit 'n "gebied in Duitsland van waar die eienaar gekom het". Lausitz val in Oos-Duitsland tussen die Elbe- en Oder-rivier, 'n bergreeks en landelike gebied, op die grens met Noord-Tseggoslowakye (Diercke 1967:7).

Lauwater Ost S 2318 AA/-West S 2317/-Süd S 2317 BD

Plaas, SSO van Windhoek, dist. Windhoek. Die naam is 'n gedeeltelike vertaling van die Afrikaanse naam "Louwater".

Leberfluss [S 2417/2517]

Rivier, dist. Mariental, vloei deur die middelste deel van SWA van N na S, rofweg vanaf Mariental by Gibeon verby en mond net S van Fahlgras nr. 61 in die Visrivier uit. Die Duitse naam is 'n vertaling van die Hottentotse riviernaam *Aiaḽ* en *Airoḽ* (Nienaber & Raper 1977:173). Die vertaalde vorm het reeds vroeg by die sendelinge e.a. Europeërs verskyn (bv. Tindall 1842 *VRV* 40:30) en is algemeen in die literatuur van die koloniale periode gebruik. "Lewerrivier".

Leckerwater S 2014 CC

Plaas, dist. Rehoboth. Die naam is 'n verduitsing van die Afrikaanse vorm "Lekkerwater".

Lehmpütz S 2016 CC

Plaas nr. 76, dist. Otjiwarongo, aan die Omaruru-rivier (BOM 6 L5 d55 ged. 1906). Die eerste put wat daar gegrawe is, was baie kleierig (R. Gossow, vraelys 1982). "Kleiput".

Leipzig S 1918 CD

Plaas nr. 201, dist. Grootfontein. 'n Vernoeming van die gelyknamige stad in Oos-Duitsland (DDR).

Leobrunn [S 1816]

Pan en toeriste-uitkykpos, Etosha-wildtuin (Wood 1957:60). Moontlik na die jagter en ontdekkingsreisiger Leo Waibel vernoem. Vgl. die kaart van die roete van Jaeger & Waibel (1914-1919) waarop dié bron aangestip is tydens hul reise rondom die Etoshapan en deur die verre noordelike gebiede; dog meer waarskynlik verband met leeus. "Leeubron", "Leobron".

Letterkuppe S 2615 DD

Berg, dist. Lüderitz (Kaart Lüderitz 1:50 000 2515 DD). Die spellingvariant *Letterkopf* is op die kaart van Sprigade & Moisel (1910-1912 DSWA 1:2 000 000) opgemerk. Die berg is moontlik na analogie van die gelyksoortige pleknaam in Niedersachen, Wes-Duitsland, benoem.

Leutwein S 2217 CC

Stasie S van Windhoek, dist. Windhoek. Vernoem na goewerneur Theodor Leutwein wat tydens sy ampstermyn (1894-1905) die bou van die spoorlyn vanaf Swakopmund na Windhoek bevorder het (Hintrager 1955:39). Volgens Pettmann (1931:32) is daar ook in Namakwaland, net S van die Oranjerivier, 'n plek met dié naam.

Leyboldsruhe [S 1918]

Plaas nr. 377, dist. Grootfontein. Dit is na die eienaar A. Leybold vernoem, met die generiese term *-ruhe* ("rusplek") bygevoeg (mev. H. Prickett, vrselys 1983). "Leyboldsrus(plek)".

Lichtenau S 2016 CC

Plaas nr. 87 aan die Otavispoorlyn, dist. Otjiwarongo. Op die aktelêer (BOM 2 L5 d56 ged. 1912) is die verandering van die Hereronaam *Okowakuatjiwi* na *Lich-*

tenau goedgekeur. Die naam is 'n oordrag van dié van die gelyknamige *Lichtenau* in Beiere (Müller 1982/83:606).

Lichtenberg S 1917 AD

Plaas nr. 473, dist. Grootfontein. 'n Tweede naam Lichtenberg, wat na 'n plaas aan die Kuiseb verwys, is afgekeur a.g.v. verwarring met bg. plaasnaam (BWI 70 f 1b ged. 1912). Die motief was eweneens naamoordrag; verskeie oorde dra dié naam in Duitsland (Müller 1982/83:607).

Lichtenfels S 2517 DA

Plaas nr. 10 dist. Keetmanshoop. Dit is ook die naam van 'n dorp ('n vroeëre hertogdom) en nedersetting in die provinsie Niedersachsen, asook 'n stad in Beiere (Diercke 1967:16,17).

Lichtenstein S 2217 CC

Berg en plaas nr. 23/24, dist. Windhoek. Albei is na die gelyknamige hertogdom wat tussen Suid-Beiere, Switserland en Italië geleë is, vernoem (Hintrager 1955:164). 'n Ander verklaring (wat myns insiens na poëtisering klink), is dat die plaasnaam ook 'n gedeeltelike vertaling van die Hereronaam *Okatjitue* is, wat na die strale van die son teen die rotse verwys (M.O.B. Rusch, vraelys 1982).

Liebenau S 2016 DD

Plaas nr. 414, dist. Otjiwarongo. W. Dedig gee as verklaring (vraelys 1982): "Liebenau ist durch den vorigen Besitzer nach der Gegend Liebenau in Deutschland [in Suid-Beiere] benannt aus der er ursprünglich kam".

Liebenstein S 2216/17

Berg 2304 m hoog met trigonometriese baken, S van Windhoek (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Die berg is een van 'n reeks koppe in die Avasbergreeks, S van Grossherzog Friedrichberg (Gevers, 1927:76:77). Die naam is 'n oordrag van dieselfde kasteel- en gebiedsnaam uit Duitsland (Diercke 1967:10,11).

Liebensteinrivier S 2517 AD/CB

Rivier en plaas nr. 50, dist. Mariental. Of die riviernaam na analogie van die plaasnaam, of andersom toegeken is, is nie seker nie. Oorsprong van eerste gedeelte van die naam soos by *Liebenstein*.

Liegnitzrivier S 2417 AD

Rivier, dist. Mariental (Kaart Nainabas 1:50 000 SWA-reeks 1964). Die naam is 'n samestelling van die Pruisiese stadsnaam *Liegnitz* (Knauer 1932:888), wat vandag in die Poolse gebied val (Diercke 1967:11,21), met byvoeging van die leenwoord *-rivier*.

Lievenberg S 2216 AD/AB

Berg en plaas nr. 25, dist. Karibib. Die ontstaan van die bergnaam word in 1847 deur die naamgewer, sendeling C. Hugo, self verduidelik (*Quellen* 25, 1929: 25): "Diesen Berg ... habe ich zu Ehren des Fürsten Lieven, des warmen Missionsfreundes, Lievenberg genannt". Die bergnaam is 'n vernoeming na die Baltiese graaf, Lieven, wat die sendingwerk in Suider-Afrika finansieel ondersteun het (P.J. Nienaber, 1972:70). Die naam van die berg het op die plaas oorgegaan. Op die kaart van Richter (1845) verskyn die naam dus nog nie, op Grundemann (1867 Missionsatlas Nr. 9) tog wel.

Lindehof S 2016 AA/AB

Plaas nr. 173 ged. 1, dist. Outjo. Naam n.a.v. die familienaam van die eienaar wat ged. 1 gekoop het, ene Linde (J.G. Spyron, vraelys 1982), met byvoeging van *-hof*. Gedeelte 1 van Lindehof was vroeër 'n deel van die plaas Kameelfeld nr. 159.

Linden [S 1918]

Plaas nr. 164, dist. Grootfontein. Volgens die eienaar, W. Düvel (vraelys 1982), is die plaas 'n vernoeming van die gelyknamige oord in Beiere waar sy vrou gebore is.

Lindenhof S 2118 CC

Plaas nr. 205 dist. Gobabis, vroeër bekend as "Farm 82 am Schwarzen Mossob", vandag deel van plaas *Eckenhagen* (W. Pack, vraelys 1982). Die plaas is na die vorige eienaar, E. Linde, vernoem (DGO 6 15 d38 UV 116 ged. 1907).

Lochkolk S 2619 AD

Plaas nr. 11, dist. Keetmanshoop. Die naam is op die aktes (DAR 25 G36 UV L9 ged. 1904) in Afrikaans opgeteken as *Loogkolk*. Die oorspronklike eienaar, Hendrik Blauw, wat sedert 1890 die plaas bewoon het, het die plaasnaam as *Loogkolk* aangegee. Die Duits-Afrikaanse samestelling is in die spesifieke term *Loch*- 'n fonologiese en ortografiese vervorming van *Loog*-. Daarmee saam het dit 'n algehele semantiese verskuiwing ondergaan. Dit kan sodoende as 'n volksetimologiese aanpassing beskou word. Die ouer Afrikaanse naam hou nl. verband met die loogbos, die *Mesembryanthemum micranthum*, of moontlik ook die gannabos (*salsola aphylla*) waarvan *loogbos* die volksnaam is (Smith 1966:219). Die Duitse naam *Lochkolk* verwys na 'n gat of insinking. "Gatkolk".

Lochkuppe S 2715 BD

Berg, dist. Lüderitz (Lüderitz 1:50 000 Foto 3/297). Hierdie klein berg word beskryf in Kaiser (1926:292) en is op sy kaart 1:1 000 000 aangedui. Die berg waarvan die naam beteken "gat- of laagtekoppie", is klein vergeleke met die ander plekke van die bergreeks en lê tussen verskuiwende duine. "Gatkop".

Lorelei/-berg S 2816 BB

Ou kopermyne met polisiestatie aan die voet van die Loreleibergreeks (P.E. Fourie, vraelys SWA A A603, vol. 6) sowat 235 km SO van Lüderitz en 170 km vanaf Aus op die Rosh Pinahpad uit, dist. Lüderitz. Die myn en bergreeks is deur die mynontginer, Moshe Eli Kahan, wat in 1924 uit Duitsland na Suidwes-Afrika geëmigreer het, vernoem na die gelyknamige legendariese *Loreleifels* of *Loreleiberg* aan die Rynrivier by St. Goar, in Duitsland (Knaur 1932:911). (Davis 1969:161 & 1967:74, Green 1952:195, Lenssen 1966:187).

Lorelei S 2219 BB

Plaas nr. 459, dist. Gobabis. Die eienaar, J.A. Vorster (vraelys 1982) gee die oorsprong aan as die gelyknamige, legendariese Loreleirots in Duitsland. Kyk *Lorelei/-berg*.

Loreleigebirge kyk Loreleiberg

Loewenberg [S 2016/17]

Plaas nr. 118, dist. Otjiwarongo (Meinerts 1939:402). Twee gelyknamige oorde kom in Duitsland voor (Müller 1982/83:619). "Leeu- of Leeueberg".

Löwenfluss kyk Löwenrivier

Löwenkopf S 2115 AA

Bergpiek in die Erongobergrees, 2060 m hoog (GSWA 1915 UDF vel 02 Windhoek). Die Afrikaanse vertaling is "Leeukop".

Löwen Omuramba S 1818 BB

Rivier, gedeelte van die groter Omuramba-riviernetwerk in die NO van Suidwes (SWA-reeks 1:1 000 000 1972). Dit is 'n hibridiese naamvorm tussen Duits en Herero, waarin *Omuramba* 'n "droë rivierloop" beteken.

Löwenrivier S 2618 CD

Rivier, dist. Keetmanshoop. Die Duitse sowel as die Afrikaanse name is vertalings van die ou Hottentotse naam *Chamob* (Nienaber & Raper 1977:282). Volgens Rehbock (1898:51) lui die beskrywing daarvan: "Die wichtigsten Nebenflüsse des grossen Fischflusses sind der Harachaoub und der KoinKiep auf dem rechten, der Schaffluss und der Chamob oder Löwenfluss auf dem linken Ufer, von denen der zuletzt genannte aus den Gei-Karasbergen gespeist wird". "Leeurivier".

Löwenrücken S 2014 AD

Bergrug of -reeks in Kaokoveld. Die naam lyk 'n metaforiese. (SWA Kaokoveld 1:500 000 g.d.). "Leeubrug".

Ludendorff S 1918 CA

Plaas nr. 597, dist. Grootfontein, gedeelte van Kraifontein wat opgedeel is in Ludendorff en Herrenhausen. Dit is ook 'n plaaslike berg. Arthur Mayer het sy plaasdeel so genoem uit bewondering vir die egpaar Ludendorff en generaal Erich Ludendorff (1865-?, Knauer 1932:916), wat 'n generaal tydens die Eerste Wêreldoorlog was (mev. H. Prickett, vraelys 1983).

Lüderitz S 2615 CA

Hawe en hoofdorp van die dist. Lüderitz, 298 km N van Oranjemund en 490 km van Windhoek (SESA 1970:57). Die dorp is amptelik na Franz Adolf Eduard Lüderitz, 'n handelaar van Bremen, vernoem. Voor 1886 was *Lüderitz* amptelik bekend as *Angra Pequena* en het selfs vir 'n geruime tyd bekend gestaan as *Fort Vogelsang*, 'n vernoeming na die bevoelagte van F.A.E. Lüderitz, nl. Heinrich Vogelsang (Gürich 1891:13). Lüderitz self het die naam *Kaiser Wilhelms Bai* voorgestel, maar die naam het nooit ingang gevind nie. Die "Deutsche Kolonial Gesellschaft" het in die jaar (1886), na sy dood ter see in Okt. 1886 aan die weskus in die gebied van Oranjemund, die baai en nedersetting aldaar ter ere van sy stigtingsbydrae *Lüderitzbucht* gedoop (Sander 1912:34, 35, Lenssen 1966:21). Lüderitz het reeds in 1883 m.b.v. sy vennoot Heinrich Vogelsang 'n landstrook van 200 km rondom die destydse Angra Pequena van die Topnaar-stamhoof, Joseph Fredericks van Bethanie, gekoop (Pettman 1933:32, SESA 7 1970:59). Die generiese term *-bucht* het in amptelike gebruik weggeval m.b.t. die dorp. Dit het slegs behoue gebly as verwysing na die baai self. Die amptelike dorp- en distriksnaam is sedert 1907 *Lüderitz* (ZBU 2000 All 70i ged. 1907 en SWA A A603 vol. 1).

Lüderitzberg S2316

Berg SW van Windhoek, geleë op plaas Fyndraai nr. 250 (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek). Vernoeming. Kyk *Lüderitz*.

Lüderitzbucht kyk Lüderitz

Ludewigbucht S 2417 BD

Inham en baaiplek aan die Hardapdam, dist. Mariental (Hardap 2417 BD 1:50 000 SWA-reeks 1964). Die Duitse familienaam (Meinerts 1939:136) is toegeken aan die plek, maar wie hierdie Ludewig was, is nie bekend nie. "Ludewigbaai".

Ludwigshafen S 1917 BB

Plaas nr. 480, dist. Grootfontein. Dit is die naam van 'n stad, 'n hawe en ontspanningsoord aan die Ryn (Knaur 1932:918), wat oorgedra is op hierdie plaas (mev. H. Prickett, vraelys 1983). "Ludwigshawe".

Luisenhof [S 2217]

Plaas, dist. Windhoek, naby Aris. Op die plaasaktes (BWI 70 F16 ged. 1909) is die versoek van die eienaar Heinrich Gathemann om die naam te verander na *Luisenhof*. Die vroulike voornaam verwys na mev. Luise Gatheman, vrou van Gatheman. "Luisehof".

Luisenhof S 2418 CD

Plaas nr. 221, dist. Mariental. Vernoem na die vrou van Hans Sandberg, Luise Sandberg, wat ook later die eienares van die plaas was (Meinerts 1939:278, veldwerk 1983). "Luisehof".

Luisental S 2015 BB

Plaas nr. 14, dist. Outjo NW van die dorp geleë. Die eienaar, Erwin Jansen (vraelys 1982), meld dat die plaas vernoem is na die vrou of moeder van 'n vroeëre Duitse pionier. Wie sy was, is nie bekend nie. "Luisevallei".

Luetzelhoehe S 2818 BB

Plaas nr. 118 en 119, dist. Karasburg. C.H.B. Oberholzer meld (vraelys 1982) dat die naam uit die Duitse tyd dateer en na 'n hoogtetjie of heuwels verwys.

Leutzel = "klein" of "min" in dialektiese Duits (Wahrig 1980:2427); en etimologies verwant aan *luttel* (Afr., Ndl.) en *little* (Eng.). "Klein hoogtetjie".

Lüneburg S 2318 CA

Plaas nr. 112, dist. Rehoboth. Daar is 'n Lüneburg in Duitsland en een in Natal. Die eertydse eienaars van die plaas het uit die gebied in Duitsland na Suidwes-Afrika geëmigreer. (Veldwerk 1983).

Maerckerpforte [S 2416 AC/CA]

Kloof tussen die Naukluft en Zarisberge waar die Tsauchabrivier deurvloei, dist. Maltahöhe. Dit is na majoor G. Maercker vernoem wat tydens die veldtog teen Hendrik Witbooi patrollies hier deurgeneem het na die binneland toe (Rohrbach 1907:159). "Maerckerpoort".

Mahlzeit S 1915 DD

Plaas nr. 230, dist. Outjo. Die ongewone naam (soos ook die aangrensende plaas *Prosit*) is deur 'n landmeter toegeken wat die plase in die koloniale tyd opgemeet het. Hy het oënskynlik hier sy maaltyd en 'n glasie "Schnaps" genuttig (T.M. Hancock, vraelys 1984 en D.J. Nel, vraelys 1984). Vergelyk ook plaas *Mahlzeit* nr. 232 op S 2619 BC (Leistner & Morris 1976:274). "Maaltyd".

Maltahöhe S 2416 DD

Hoofdorp, dist. Maltahöhe, 120 km W van Mariental, aan die hoofweg Lüderitz - Windhoek. Dit is in 1900 deur die afdelingsbalju en latere distrikshoof majoor Henning von Burgsdorff, gestig. Die dorp ontleen sy naam aan die bynaam van die majoor se eggenote, Frau Martha Beathe Luise von Dallwitz of te wel, Malta von Burgsdorff (ZBU 2000 A II 70i p. 10 ged. 1901, A. von Burgsdorff en Lenssen 1966:107). Die generiese term *-höhe* steun duidelik op die topografie; *Maltahöhe* is nl. ongeveer 300 m hoër as die omliggende gebied. "Maltahoogte".

Mannheim S 1917 BA

Plaas nr. 100, dist. Grootfontein. Die naam (ook 'n bekende Duitse familie-

naam) is in herinnering aan die stad en hawe aan die Ryn, Duitsland, vernoem (Müller 1982/83:636). (Veldwerk 1983).

Marburg S 2016 BA

Plaas nr. 1, dist. Otjiwarongo. Gustav Lacheiner het die plaasnaam toegeken (BOM 6 L5 D57 ged. Okt. 1911 J. Nr. 3057) n.a.v. die gelyknamige dorp en kasteel aan die Lahnrivier in Duitsland, provinsie Hessen (Knaur 1932:951).

Märchental S 2715 AC

Vallei en diamantveld in die Pomonagebied, dist. Lüderitz. Nadat August Stauch die ryk diamantvelde in 1911 ontdek het, het prof. dr. E. Scheibe saam met hom die gebied verken. Op dié spesifieke terrein het die diamante gesaai gelê soos pruime onder 'n boom (Levinson 1957:97, Ceasar 1977:64). Prof. Scheiber sou blykbaar in verwondering uitgeroep het: "Ein Märchen, ein Märchen!" (''n Sprokie, 'n sprokie'!). Die naam het behoue gebly as *Märchental*. "Sprokiesdal".

Margarethental S 2218 BC

Plaas nr. 81 en sylyn, dist. Gobabis. Die ou naam en beskrywing was "Farm 13 am Weissen Nossob" of *Klein Witvley* (DGO 6 L5 D40 UVM9 en ZBU 2000 AII 70i p. 89 ged. 1910). Die huidige eienaar, C.F.G. Neuburg skryf (vraelys 1982): "My skoonvader, Erich Schmidt, het die naam ter ere van sy eggenote Margarete gekies." *Tal* beteken "vallei". Spellingvariasie tussen die vorme *Margarethental* en (die verouderde) *Margaretenthal* het in die plaasaktes voorgekom. "Margaretedal".

Mariabrunn S 1918 CA

Rooms-katolieke sendingstasie, sowat 11 km NW van Grootfontein, op die plaas Varkfontein. Die stasie is in 1923 op hierdie plaas gestig wat ongeveer 3000 hektaar beslaan. 'n Besonder sterk fontein op die plaas het tot die saamgestelde naam aanleiding gegee. Die naam *Maria* verwys heelwaarskynlik na Maria, die moeder van Christus. "Mariafontein".

Marienfläche S 1712 DA

Vlakte waardeur die Marienfluss vloei, tussen die Hartmann- en die Otjihepaberge in die noordelike Kaokoland. Die vlakte ontleen sy naam aan dié van die rivier, die *Marienfluss* (Abel 1954:117-118, Goyns 1971:22-24). "Marievlakte".

Marienfluss S 1712 AB/DA

Rivier in Kaokoland, vloei vanaf die gebied Onjombo en Otjia noordwaarts en mond naby die Atlantiese oseaan in die Kunenerivier uit (GSWA vel 182 Kunene UDF 1915, SWA 1:1 000 000 1972). Die rivier gaan deur die Hartmann- en Otjihepaberge deur waar lg. die westelike flank van die Baynesbergreeks vorm (Goyns 1971:22-24). Die Herero- (Ovambo-)naam daarvan is *Otjinyange*; en *Rio Santa Maria* (SESA 6 1972:487) is die Portugese naam, waarvan die Duitse naam 'n vertaling kan wees. "Mariarivier."

Marienhof/-West S 2316 BD

Plase nrs. 49 en 111 onderskeidelik, dist. Rehoboth. Die vorige eienaar, F.M. Lisse, het die plase na sy vrou Marie vernoem (E.K.V. von Alten, vraelys 1982). "Mariesopstal".

Marienhöhe S 1914 AD

Plaas nr. 639, Damaraland, in die verre NO hoek, op die grens van dist. Outjo, sowat 90 km O van Sesfontein (Leistner & Morris 1976:284, SWA 1:1 000 000 1972). "Marieshoogte".

Mariental S 2417 DB

Hoofdorp van die distrik met dieselfde naam, asook plaas nr. 86, dist. Mariental. Die plek waarop die dorp aangelê is, was vroeër bekend onder die Namanaam *Tsarachaibes*, wat *Stofbakkies* beteken (Nienaber & Raper 1977:1048), en die Afrikaanse naam *Enkelkameeldoringboom*. Herman Brandt, afkomstig uit Keulen, het die plaas in 1890 van Hendrik Witbooi gekoop. Drie jaar later is hy met Anna-Maria Mahler getroud na wie hy sy plaas vernoem het. Sy was die eerste blanke vrou van die distrik (Massmann, ms s.j., H. Brandt, vraelys 1982). "Mariadal".

Marmor S 2215 BC

Plaas nr. 111, dist. Karibib (SWA 1:1 000 000 1972). Dié beskrywende naam hou verband met die bodemgesteldheid van die gebied waar ryk marmerneerslae voorkom. "Marmer".

Marmorkopf S 1916 CA

Plaas nr. 215, dist. Outjo. Volgens C.A. Schlettwein (vraelys 1984), is daar op die plaas 'n koppie wat uit ligte gesteente bestaan, maar of dit werklik marmer is, of 'n ander soort kwartsiet, is nie seker nie. "Marmerkop".

Marmorpforte S 2215 CA

Plaas nr. 37, dist. Swakopmund. Die spelling *Marmor Pforte* as twee woorde kom ook voor. G. Reuter (vraelys 1983) vertel die poort lê tussen twee marmerkoppe. "Marmerpoort".

Matterhorn S 2517 AD

Plaas nr. 60, dist. Maltahöhe. Vernoem na die gelyknamige Alpeberg in Switserland.

Mecklenburg S 2217 BA

Plaas nr. 188, dist. Windhoek. Die eertydse eienaar, Hans Denk, was uit die gebied Mecklenburg in Duitsland afkomstig (H. J. Wiss, vraelys 1983). Die verandering van die Hereronaam *Okatjinaneno* in *Mecklenburg* is in 1910 goedgekeur (BWI 70 F 1b, J. Nr. 4776 ged. 14 Mrt. 1910).

Michau S 2219 CB

Plaas, ged. 1 van 286, naby Sandfontein, dist. Gobabis. Die huidige eienaar, H.G. Schierschmidt, skryf (vraelys 1982): "Die eerste eienaar se naam was blykbaar Michau".

Mittagskuppe S 2715 BD

Berg, NO van Lüderitz, dist. Lüderitz (Lüderitz 1:50 000, Foto 2/224). "Middagkop".

Mitte S 2715 BC/BD

Kop in Klinghardtgebirge, aan die suidelike uitlope van die bergreeks. Dit is 'n alleenstaande verheffing, aldus die beskrywing van Kaiser (1926, Bylae *Das Klinghardtgebirge*). Die naam vorm deel van 'n topokompleks en vergelyk patroonmatig met die name van die ander pieke, o.a. *Anfang*, *Ende* en *Draussen*. "Middel".

Molkenhof S 2115 BA

Plaas nr. 102, dist. Omaruru. Die ou Hereronaam *Eausiro (Süd)* is op 22 Jun. 1911 deur die eerste eienaar, Franz Reimann, verander na *Molkenhof* (BOM 6 L5 d 53 ged. 1911), waarskynlik na analogie van die Molkenberg in Beiere (Müller 1982/83:668).

Moltkeblick S 2217 CC

Berg, 2483 m hoog, in die Awasbergreeks SO van Windhoek, dist. Windhoek (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek, 1964). D. Voigts (vraelys 1982) gee die herkoms as "... benannt nach dem deutschen Feldherrn Helmuth von Moltke [1800-1891, Knauer 1932:1019], als zweithöchster Berg in Südwestafrika mit trigonometrischen Punkt und Farmeckbaken zwischen Aris-Waldeck-Windhoek". Generaal Von Moltke het beroemdheid verwerf tydens die Franse veldslag 1870-1. "Moltkeblick, -sig".

Morgenroth S 2316 CB

Plaas nr. 17, dist. Windhoek. Die plaasnaam is nie 'n vertaling van die Nama-naam *Aruzis* nie (soos aangevoer in Nienaber & Raper 1980:188-189). Dit is n.a.v. die familienaam van die eertydse eienaar, Georg Morgenroth gegee, wat die plaas in 1907 van die Baster, Neels Matros, gekoop het (ZBU 2000 UVM 5 ged. 3 Jan. 1907). Op 'n brief (AII 70i ged. 3 Jan. 1910) word die naamsver-

andering goedgekeur: "Die Änderung des Farmnamens 'Aruzis' in *Morgenroth* wird genehmigt". *Morgenroth* is dus 'n Duitse familienaam. "Mörerooi".

Morgenson(e) [S 2216/17]

Plaas (nr. onbekend), dist. Windhoek, naby Aris geleë (Schulze 1923-24:370). Op die aktes (BWI 70 F lb ged. 9 Okt. 1909) doen die destydse eienaar, Heinrich Gathemann, aansoek om die plaas van sy vrou *Morgenson(e)* te noem. Die wisselspelling met uitgang *-e* kom op dieselfde lêer voor. "Oggendson" of "Möreson".

Morgenthal [S 2618/19]

Plaas (nr. onbekend), dist. Keetmanshoop. "Möre"- of "Oggenddal".

Möwebucht S 1912 BC

Baai en vissersnederstelling in die Skedelkuspark, net S van die Hoarusib-riviermonding en sowat 320 km N van Walvisbaai (Cosburn 1978:144). Dit is vernoem na die Duitse oorlogskip die *Möwe* wat in Aug./Sept. 1884 op bevel van die rykskanselier, Otto von Bismarck, die vlag van die "Imperiale Ryk" aan die westkus, vanaf Togoland tot by Angra Pequena, op verskeie plekke moes hys as teken van inbesitname van die nuut verworwe kolonies. Die vlaghysing en annekasieseremonie is onder aanvoering van dr. Georg Nachtigall en luitenant Graf Maximilian Von Spee (die latere vise-admiraal Graf von Spee (1861-1914, Knaur 1932:1565) uitgevoer (Green 1952:58, Esterhuysen 1968:72). *Möwe* = "seemeeu", "Seemeeubaai".

Müllerschanze [S 2115]

Natuurlike skans van rotsblokke, dist. Omaruru. Dit is vernoem na die jong sersant, Adolf Müller, wat sy lewe tydens 'n aanval in die Herero-oorlog op dié spesifieke plek verloor het (Lenssen 1966:133). "Müllerskans".

Mundtsfarm S 2218 AB

Plaas nr. 192, dist. Gobabis. Volgens die huidige eienaar, G.H.G. Kubisch (vraelys 1982), is dit in 1907 na die vorige eienaar, E. Mundt, vernoem. Op

die plaasakte (DGO 6 L5 d41 UV m10 ged. 1907) is dokumentasie oor die vervanging van die ouer Hereronam deur die Duitse naam opgeteken: "Namensänderung Farm Okapaue, beantragt von Erich Mundt... hinfort 'Mundtsfarm' zu benennen". "Mundtplaas".

Münsterland S 2015 BB

Plaas nr. 113, dist. Outjo, vernoem na die dorp Münster en die gebied Münsterland in Duitsland (C.A. Schlettwein, vraelys 1984, Müller 1982/83:681).

Nachtigalberg S 2316

Berg op plaas Nineis nr. 246, SW van Windhoek, dist. Windhoek (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Waarskynlik vernoem na die Duitse rykskommissaris, Gustav Nachtigal, wat in 1884 die nuwe kolonie in amptelike hoedanigheid besoek het (Esterhuyse 1968:72). "Nachtigalberg".

Nampforte S 2516 AB

Plaas nr. 80, dist. Maltahöhe (Meinerts 1939:365). Die hibridiese plaasnaam, bestaande uit Nama *Nam*- ("vlak laagwater", Nienaber & Raper 1977:844-845) en Duits *-pforte* ("poort"). Op die moderne landkaart (SWA 1:1 000 000 1972) verskyn net plaas *Nam* nr. 86. "Nampoort".

Naosfelsen S 2316 BA

Berg, 1784 m hoog, W van Windhoek, op plaas Naos nr. 46 (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Die bergnaam is hibridies gevorm n.a.v. die plaasnaam *Naos* ("boomstomplek", Nienaber & Raper 1977:858) en die Duitse komponent *-felsen* ("rotse, kranse"). "Naoskrans".

Narobmund S 2417 AC

Plaas nr. 27, dist. Maltahöhe, grens aan Rehoboth waar die Narobrivier in die Visrivier uitmond. Die plaas ontleen sy naam aan sy ligging aan die rivier *Narob* ("sonder klippe", Nienaber & Raper 1977:866) in kombinasie met die Duitse generiese term *-mund*. "Narobmond".

Narrnkranz S 2517 AB

Plaas nr. 31, dist. Mariental (Meinerts 1939:279). Die naam is 'n samestelling van die verduitste vervorming *Narrn-* (wat volgens die plaasakte BGI 10 UV N33 ged. 1905 eintlik Nama *Naru* behoort te lees) en die Duitse generiese term *-kranz*. Vgl. Nienaber & Raper (1980:617-618) i.v.m. die gelyksoortige *Narubes* ("krieboom") teenoor *Narnbees*. "Narukrans".

Naukluft/-berge/-rivier S 2416 AA/AB/AC/ S 2417

Plaas nr. 9, dist. Maltahöhe, bergreeks en rivier in Maltahöhe, Rehoboth en Mariental distrikte. Die bergreeks waar die rivier ontspring, is ongeveer 80 km NW van die dorp Maltahöhe, O van die groot Namibsandduine en ongeveer 160 km van die Atlantiese westkus af (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Maltahöhe-Mariental 1964, SESA 8 1970:110). Die naam *Naukluft* is 'n samestelling van die Nederlandse vorm *Nauw* (alhoewel *Nau-* ook in die noordelike Duitse dialekte soos Platduits algemeen voorkom) en Duits *-kluft*. Die naam is in sy geheel 'n vertaling van die Nama-naam *Ohab* ("Noukloof"), aldus die sendeling H. Hegner (*Quellen* 14 1894:123) en Schwabe (1909:127). "Noukloof".

Neckartal S 2617 DB

Plaas nr. 1, dist. Keetmanshoop. Hintrager (1955:164) noem die naam onder die Swabiese plekname wat uit Suid-Duitsland oorgedra is en dat dit 'n vernoeming na die Neckar, 'n sytak van die Ryn, en sy vallei is.

Neu Barmen kyk Gross Barmen

Neu-Bremen S 2118 AC

Plaas nr. 115, Okahandja. Die eienaar was afkomstig uit Bremen. (Albertyn 1984:66). Ter onderskeiding van lg. is *Neu-* bygevoeg.

Neubrunn S 2116 CC

Plaas nr. 100, dist. Karibib. F.G. Jooste (brief 11 Aug. 1983) verklaar: "Waarskynlik is daar een of ander tyd 'n nuwe puts gegrawe". Die naam is

inderdaad 'n vertaling van die Nederlands gespelde Afrikaanse naam *Nieuwfontein* nadat *Neuquell* eers voorgestel was (ZBU 2000 AII 70i p. 58 ged. 1909), wat egter met *Neubrunn* vervang is (GSWA 1914 UDF vel 21 Arahoab).

Neudamm S 2217 AD

Plaas nr. 63, dist. Windhoek. Regeringsproefplaas met die eerste dam wat van staatsweë gebou is (Albertyn 1984:107). Die plaas is na hierdie dam vernoem (H. J. Wiss, vraelys 1983). "Nuwedam".

Neudorf [S 1918]

Plaas nr. 155, dist. Grootfontein. Verskeie dorpe en kleiner nedersettings het dié naam in Duitsland (Müller 1982/83:693-694). Bogenoemde plaasnaam is waarskynlik in navolging van dergelike prototipes toegeken. "Nuwedorp".

Neu-Franken S 2316 DA

Plaas nr. 216, dist. Rehoboth. Oordrag van die gedeelte *-Franken* ('n dorp- en provinsienaam in Wes-Duitsland, Müller 1982/83:285) met toevoeging van die onderskeidende term *Neu-*. "Nuwe Franken".

Neuhaus Ost/West [S 1918]

Plaas nrs. 27 en 28, dist. Grootfontein. Die naam is moontlik n.a.v. een van die gelyknamige oorde in Duitsland (Müller 1982/83:699) toegeken. "Nuwe huis".

Neuheusis S 2216 DA

Plaas nr. 332 met poskantoor en plaaswinkel daarop, dist. Windhoek, in 'n westelike rigting is die Khomashoogland geleë. Die naam is 'n samestelling van die Duitse *Neu-* en die verduitste Namadeel *-heusis* (van //hoisis, vgl. Nie-naber & Raper 1977:547-548), wat "melkemer uit aruhout" beteken. Die naam *Neuheusis* is ter onderskeiding van *Alt-Heusis* gegee (W. Hoff, vraelys 1982). Die skryfwyse *heusis* is op die plaasakte opgeteken (ZBU 2000 AII 70i Vig 2 p. 118, 1911) en vertoon 'n progressiewe assonerende diftong *eu* [ɔi] n.a.v. *Neu-*. "Nuwe heusis".

Neu-Holsteinburg S 2416 A

Vroeëre sendingstasie van die Rynse sendinggenootskap, dist. Maltahöhe, wat benoem is deur sendeling H.C. Knudsen (1845), vgl. Moritz (1916 29/4:141-159). Die naam verskyn reeds op die vroegste kaarte van die gebied (Grundemann 1867, Müller 1889). Soos die meeste sendingname is dit ook 'n oordrag-naam uit Europa, moontlik uit Noorweë n.a.v. Knudsen se tuisdorp, met toevoeging van die teenstellende spesifieke term *Neu-* om die jongere naam te onderskei.

Neuhorst/Nord S 1917 AD

Plase nrs. 474 en 475 onderskeidelik, albei dist. Grootfontein. Vernoem na die gelyknamige nedersetting in die provinsie Schleswig-Holstein, Wes-Duitsland (Müller 1982/83:701).

Neuland S 2118 DB

Plaas nr. 514, dist. Gobabis. Volgens E. Tolken (vraelys 1982) is die plaas as 'n nuwe gedeelte in 1935 bygekoop by die oorspronklike plaas Sturmfeld. "Nuweland".

Neuland S 2015 BB

Plaas nr. 277, dist. Outjo. Die stuk grond is in die laat twintigerjare deur ene Gerhard Schumann van die destydse regering gekoop. Dit was 'n stuk "nuwe land" wat nie voorheen deur 'n ander besit was nie; vandaar die naam (C.A. Schlettwein, vraelys 1984). Daar is nog verskeie ander plase gelys met dié naam, o.a. een op S 2616 AB plaas nr. 98, dist. Keetmanshoop. Verskeie plekke in Duitsland dra die naam, sodat oordrag of navolging nie uitgesluit is nie. "Nuweland".

Neumark S 2318 CB

Plaas nr. 103, dist. Rehoboth. Oordrag van stadsnaam uit die Oberpfalzgebied, Duitsland (Müller 1982/83:703) is deur verskeie segsliede voorgestel as verklaring (veldwerk 1983). "Nuwemark".

Neuschwaben S 2215 BB

Plaas nr. 73, dist. Karibib. Hintrager (1955:164) lys dit onder die Swabiese plekname wat uit Suid-Duitsland oorgedra is, wat in kombinasie met die onderskeidende spesifieke term *Neu-* gebruik is. "Nuwe Schwaben".

Neuschwanstein [S 1918]

Plaas nr. 353, dist. Grootfontein. 'n Eertydse eienaar het hierdie bekende kasteelnaam uit Duitsland in sy geheel as plaasnaam aangewend. Dié sprokiesagtige kasteel is deur keiser Ludwig III op 'n bergheuwel in Beiere gebou (mev. I. Schatz, vraelys 1983).

Neu-Simmern S 2318 CB

Plaas nr. 96, dist. Rehoboth (Meinerts 1939:422). Die gedeelte *Simmern* is 'n oordragnaam van die dorp aan die Rheinland Pfalz wat S van die Hunsrückbergreeks in Suid-Duitsland geleë is (Diercke 1967:10). Die *Neu-* is bygevoeg as onderskeidende term. "Nuwe Simmern".

Niedeck S 2318 AB

Plaas nr. 38, naby Leonardville, dist. Gobabis (DGO 6 L5 d43 UV N65 ged. 1912). Die plaas is volgens segsliede (veldwerk 1983) vernoem na die bosbou-nedersetting in Niedersachsen, Wes-Duitsland (Müller 1982/83:709).

Niederhagen S 2416 DC

Plaas nr. 96, dist. Maltahöhe. Die eerste eienaar, Max Graf von Littichau, het die plaas reeds onder die naam *Niederhagen* aangekoop (DMA 5 L5 d36 UV N37 ged. 1911). Die naam is na die nedersetting in Nordrhein-Westfalen, Wes-Duitsland, vernoem (Müller 1982/83:712).

Niedersachsen S 2315 BB

Plaas nr. 4, dist. Windhoek. Die eienaar, W.A. Siedentopf, bevestig die oordrag van die streeknaam uit Wes-Duitsland (vraelys 1983): "Die Käufer der Farm stammten aus der Landschaft Niedersachsen in Deutschland."

Niederungsfelde S 2016 CA

Plaas nr. 45, dist. Otjiwarongo. Op die plaasakte (BOM 6 d59 ged. 1912) verskyn die naamsverandering: "Dem Farmer Paul Block gestatte ich seine Farm Lehmputz-Nord hinfort *Niederungsfelde* zu benennen". Die naam is moontlik na analogie van die landskap Niederung, in Oos Pruise, suid van Danzig (vandag Gdansk in Poolse gebied, Diercke 1967:9) gevorm.

Notweide S 1915 DC

Plaas nr. 232, dist. Outjo. P. Geigers, verteenwoordiger van die Rooms-Katolieke skool aldaar, skryf (vraelys 1982): "Die Gegend war lange unbewohnt und eine Weide-reserve in Trockenheit - so sagen alte Leute." Die plaas is ook onder die hibridiese vorm *Noodweide* bekend. Albertyn (1984:80) voeg hieraan toe: "Dit was vroeër staatsgrond wat gedurende ernstige droogtes aan boere toegestaan is as noodweiding." "Noodweiding".

Nordeck S 2618 CC

Plaas nr. 130, dist. Keetmanshoop. Die naam beteken "Noordhoek" (Albertyn 1984:46) en is na die kasteel in Niedersachsen vernoem (Müller 1982/83:72).

Nordenberg S 2016 CA

Plaas nr. 46, dist. Otjiwarongo, aan die Etanenokoppe. Die eienaar, Paul Block, het oorspronklik die name *Blocksland*, *Paulshof* en *Nordpohl* voorgestel. *Nordenberg* is voorgestel en goedgekeur (BOM 6 L5 d60 ged. 1911). Hierdie naam kan as oordragsnaam toegeken gewees het n.a.v. die dorp *Nordenberg* in Beiere, of dit kan, soos deur Albertyn (1984:73) voorgestel, ook verband hou met die topografie van die plaas waarop die Etanenoberg geleë is. "Noordberg".

Nordenburg S 2215 AD

Plaas nr. 76, dist. Karibib. Volgens E. & H. Christensen (vraelys 1982) was die eerste eienaar, Sandelviosky, afkomstig uit Oos-Pruise, van die dorpie Nordenburg naby Königsberg.

Nordfels S 2116 DD

Koppies of rantjies, noord van die dorp Okahandja dist. Okahandja (E. Gaike, foto byskrif *SWA Jaarboek* 1951:35). "Noordrots".

Nordfriesland S 2015 CC

Plaas nr. 16, dist. Omaruru. Verdweene oordragnaam wat 'n gedeelte van 'n streek in Noordwes-Duitsland beskryf het wat as *Friesland* bekend staan. Die plaasnaam is op moderne kaarte vervang met *Boskloof* nr. 16 (SWA 1:1 000 000 1972). "Noord-Friesland".

Nordland S 1917 CB

Plaas nr. 510, dist Grootfontein. Die huidige eienaar, B.H.P. Ehrenpfordt (vraelys 1982), gee die ligging van die plaas as benoemingsmotief aan: "... land in die noorde. Sover bekend het die eerste eienaar wat die land van die OMEG gekoop het, die plaas so gedoop. Op hierdie plaas is ook 'n hoë bergpiek (tweede hoogste in noorde van die land) met die naam *Nordlandpiek*. Dis onbekend of die piek na die plaas genoem is of andersom." "Noordland".

Nuremberg S 2015 BC

Plaas nr. 58, dist. Outjo, vernoem na die stad in die provinsie Beiere, Suid-Duitsland (Albertyn 1984:80). *Nuremberg* is die Engelse ekwivalent van *Nürnberg*.

Oberndorf S 2616/2617 AC

Bergreeks en plaas nr. 43, dist. Bethanien. Albei is deur die eerste eienaar na sy geboortedorp aan die Neckarrivier in Suid-Duitsland, provinsie Württemberg, vernoem (Albertyn 1984:3, Diercke 1967:16). Hintrager (1955:164) noem die naam ook onder die Swabiese oordragsname.

Obernzen S 1917 CD

Plaas nr. 490, dist. Grootfontein. Mev. G. Schumann, dogter van die eertydse

eienaar, gee die herkoms van die plaasnaam (vraelys 1982): "Obernzenn is die naam van die dorp in Beiere, Duitsland, waar my ouers groot geword het en gewoon het voordat hulle na Suidwes gekom het in 1928. Die Zenn is 'n riviertjie wat deur die dorp loop en Obern- is die begin van die Zenn. My ouers het die naam aan die plaas gegee".

Oberpackriem S 2417 CA/CB/AD

Plaas nr. 30, 5 km O van Gorobvley, dist. Maltahöhe (DMA L5 d40 UV 037 1908). Die plaas ontleen sy naam aan die *Pakriemrivier*, wat 'n vertaling uit Nama *Gheikaub* is (Nienaber & Raper 1980:315): "Die rivier self loop van wes noordoos om eindelik aan die suidelike kant met die Visrivier te verenig, ruweg noordwestelik van die Hardapdamgebied. 'Packriem' (die eerste lid volgens die Duitse spelling) vertaal die ou naam en bewaar dit". Die byvoeging van die liggingaanduiding in Duits is *Ober-*. Die plaas lê aan die bolope van die Packriemrivier en die Kleinpackriemrivier (H.G. Fechter, vraelys 1982). Die *Ober-* verwys volgens hom na die boonste deel van die rivier. Die "Packriem" is die tou waarmee die bagasie op die diere vasgemaak is. Fechter verwys verder na die kronkels in die rivier wat die pakriemassosiasie gewek het: "In der Ochsenwagenzeit wurden die Packriemen selber hergestellt aus Hauten (velle). Wie bekannt ist, waren diese Riemen nicht glatt, sondern hatten viele Windungen - genauso fließt das Rivier durchs Gelände. Die Farm liegt am Oberlauf des Riviers, deshalb *Ober-Packriem*". "Bowe - Packriem".

Oberstolzenfels [S 2416]

Plaas nr. 6, dist. Maltahöhe, in die bergagtige gebied van die Naukluft. Volgens Albertyn (1984:53) verwys die plaasnaam na "die indrukwekkende rotsformasie" wat daar voorkom. Die naam kan andersins as onderskeidend van die homofone *Stolzenfels* van elders beskou word, bv. die eertydse strategies belangrike polisiestasie en oorgangspost te Schuitdriest aan die Oranjerivier, wat deur oordrag na die kasteelnaam in die Rynlandgebied van Duitsland vernoem is. "Oberstolzenfels".

Oberwasser/-West S 2114 DB

Plaas nrs. 118 en 182 in Damaraland. Die naam is in herinnering aan die ge-

lyknamige dorpie *Oberwasser* in Bad Württemberg, Duitsland, toegeken (Müller 1982/83:755). Die tweede plaas word deur -West onderskei: "Boonste water".

Ochsenkehle [S 2116]

Plaas (nr. onbekend), dist. Okahandja. Die naam is moontlik na analogie van 'n soortgelyke naam in Duitsland gevorm soos o.a. *Ochsenkopf*. Dié dorpie lê ongeveer 20 km NO van Bayreuth. "Oskeel".

Oehlland S 2118 CC

Plaas nr. 207, dist. Gobabis (Schulze 1923-24:15). Die eerste eienaar was Wilhelm Oehl, wat die plaas na homself vernoem het (DGO 6 L5 d45 UV 9238 ged. 1908). "Oehlland".

Ohlshagen S 2219 AC

Plaas nr. 174, dist. Gobabis (Schulze 1923-24:15). Die plaas het oorspronklik aan Karl Ohlsen behoort (DGO 6 L5 d46 UV 0245 1910). Die naam is 'n samestelling van sy familienaam en -hagen wat "omheinde stuk grond" beteken (vgl. die *Glossarium*). (E. Schmidt, vraelys 1982). "Ohlsonsgrond".

Oldenburg [S 1918/19]

Plaas (nr. onbekend), dist. Grootfontein, ongeveer 50 km O van die dorp. Dit is na die dorp Oldenburg in Ostholstein, Noord-Duitsland vernoem (B.J. Alberts, vraelys 13, SWA A A603, vol. 9 1957). 'n Plaas geleë te Gobabis, het dieselfde naam gehad (ZBU 2000 AII 70i p. 117 1911), maar dié het in onbruik geraak. "Ouburg".

Oranjemund S 2816 CB

Dorp, dist. Lüderitz, aan die westkus op die grens van SWA en die Kaapprovinsie, waar die Oranjerivier in die Atlantiese see uitmond en die grootste konsentraat diamantdelwerke deur die CDM bedryf word. Die naam is 'n samestelling van die eerste deel van die riviernaam *Oranje*, waarmee kolonel R.J. Gordon die Prins van Oranje vereer het, en die Duitse generiese term -*mund* = "mond."

Orlogsende S 2120 AD

Slagveld aan die bloop van die Epukirorivier, O van Otjiamanongombe aan die suidelike rand van die Sandveld, op die Kalahari-Botswana grens (Sprigade & Moisel s.j. [1914-1915] *Kriegskarten* DSWA 1:2 000 000). Optekeninge van hierdie ou pleknaam kom verder by Schwabe (1907:298) en Lenssen (1966:156) voor. Volgens Lenssen is die slagveld deur die Duitse soldate genoem na die plek waar die Herero's die laaste weerstand gebied het en die oorlog beëindig is. "Oorlogseinde".

Orlogsplatz S 2219 AC

Plaas (nr. onbekend), dist. Gobabis. Die naam is reeds in 1900-1903 op die plaasakte opgeteken (DGO 7 L5 455 UV 0250 1903, J. No. 6534) en verskyn slegs as bronnaam op die DSWA-reeks 1910 Blatt 17 Gobabis. Die naam hou verband met die Herero-oorlog. "Oorlogsplek".

Ortmansbaum/-rivier S 2818 BC

Plaas nr. 120, ook rivier, dist. Karasburg. Volgens Albertyn (1984:32) beteken die plaasnaam: "'Ortman se boom'. Hier is 'n besondere boom wat na 'n sekere Ortman vernoem is en so het die plaasnaam ontstaan". Die Duitse familienaam *Ortman* is goed bekend. Die riviernaam is heel waarskynlik n.a.v. die plaasnaam toegeken, soos ook in 'n hele paar ander gevalle gebeur het.

Ost-Ende S 2115 BC

Plaas nr. 123, dist. Omaruru. Verskeie oorde in die provinsie Niedersachsen, Duitsland, dra dié naam (Müller 1982/83:771) waarvan bg. moontlik oorgeneem is.

Ostende [S 2615 CA]

Vakansieoord, baaiplek en lagune, dist. Lüderitz, net onderkant Diamantberg (Green 1952:153). Moontlik 'n oordragsnaam.

Osterode Nord/Süd S 2418 AD

Plase nrs. 168 en 133, dist. Mariental (KZ no. 25: Jun. 25, 1914 en Meinerts

1939:279). Die naam is waarskynlik na *Osterode* in Oos-Pruië of *Osterode am Harz* in Niedersachsen vernoem. Vgl. Websters (1949:837) "Osterode city now Ostroda SW Olsztyn dept., N Poland, 19 m W of Olsztyn formerly in East Prussia, Germany.. assigned to Poland by Potsdam Conference 1945".

Otjengaffläche S 2017 AA

Verskeie plase (6 gedeeltes) in dist. Grootfontein (Meinerts 1939:315-316). Die hibridiese pleknaam is saamgestel uit Herero *Otjenga-* ("Platz des asse-gais", volgens Köhler (1958:103), maar volgens Von Erpf, boer van die omgewing, kan dit "hooggeleë bronne met wye uitsig" beteken, wat met die Duitse *-fläche* semanties ("vlakke") ooreenstem. Daar is ook 'n *Otjenga-Fläche* in die Otjiwarongodistrik. "Otjengavlake".

Packriemrivier kyk Oberpackriemrivier

Palmenfarm S 1917 AD

Plaas nr. 467, dist. Grootfontein. Die plaasnaam is toegeken n.a.v. die makalanie- of waaier-palmbome (*Hyphaene critina*, Smith 1966:212, 254, 537) wat by die fontein op die plaas groei (O.J. Britz en mev. I. Schatz, vraelyste, briewe 1983). Die palmsade is versprei in hierdie omgewing deur die rondtrekkende Ovambos wat na die Otavibergland gekom het om koper te kom haal en met die Boesmans (en Namas) ruilhandel te dryf. Hulle het by die waterbronne van o.a. Haijas, !Naiba (nou *Palmenfarm*) en Khorab uitgespan en van hulle padkos (makalanies of palmappels uit Ovamboland) daar geëet. Dit was van hierdie makalaniepitte wat rondom die fontein laat lê is dat die groot hoeveelhede makalaniebome rondom die fonteine op die onderskeie trekroetes gegroei het. Die Duitse naam is deur die eerste eienaar, Georg Fusch, toegeken n.a.v. dié palmsoort wat andersins nie inheems in dié gebied groei nie. "Palmplaas".

Palmenhof S 1917 AC

Plaas nr. 55, dist. Grootfontein. Die naam van die plaas verwys ook na die makalaniepalms wat daarop voorkom (mev. H. Prickett, vraelys 1983). Vgl. *Palmenfarm*. "Palmopstal, Palmplaas".

Palmenhorst S 2214 DB

Plaas nr. 38, 44 km vanaf Swakopmund (Schulze 1923-24:333), dist. Swakopmund. Die plaas is volgens E. Brodman (brief aan mev. U. Massmann, 8 Aug. 1983) deur die eerste eienaar, Hermann Voss, aangekoop en benoem n.a.v. die palmbome wat hy daar aangeplant het. "Palmwoud".

Palmental S 2215 BD

Plaas nr. 86, dist. Karibib. Die plaasnaam het ontstaan n.a.v. die palmbome wat daar gekweek is (F.J. Jooste, brief 11 Aug. 1983): "In die Duitse tyd was dit 'n regeringsnavorsingstasie vir bome, geleë in en aan die Swakoprivier. Daar is veral navorsing gedoen met palms en groot hoeveelhede van verskillende soorte is aangeplant. In die twintigerjare het 'n siekte voorgekom en al die palmbome het gevrek". "Palmvallei".

Pantherbake S 2214 DA

Baken, 8 km N van Swakopmund, dist. Swakopmund. Volgens Albertyn (1984:97) het die naam "betrekking op 'n skeepvaartsinjaal, bestaande uit 'n driepoot van houtpale regoor die soutwerke. Die vermoede is dat die oorspronklike teken deur die bemanning van die Duitse oorlogsboot "Panther" voor die aanvang van Wêreldoorlog I opgerig is". "Luiperdbaken".

Panther Huk S 2715 DC

Baai en nedersetting aan die westkus van SWA, S van Bogenfels en Roast Beef-eiland, tussen Port Nolloth en Lüderitzbucht, dist. Lüderitz (Dürrling DSWA 1:5 000 000 1897, SWA 1:1 000 000 1972). Dat die naam verband hou met die Duitse oorlogskip, die *Panther*, is deur verskeie segsliede geopper. Ander sien dit weer as 'n verwysing na die diersoort (soos Albertyn 1984:50, "Luiperdhoek" - *Panthera pardus*). "Luiperdhoek".

Paradies [S 2219]

Plaas nr. 161 naby Gross Witvley, dist. Gobabis (Schulze 1923-24:229). Die naam kom verskeie kere in die provinsie Beiere voor (Müller 1982/83:780) en

die plaaslike een kan na analogie van een van dié Duitse plekname geskep wees, of 'n uitdrukking van die ingesteldheid van die eertydse eienaar, A. Kimmel, gewees het (veldwerk, 1983) om van sy plaas 'n paradys te maak. "Paradys".

Paradies S 2618 AC

Plaas nr. 8, dist. Keetmanshoop (Schulze 1923-24:264). Benoemingsmotief moontlik oordrag, e.s.m. soos by vorige lemma. "Paradys".

Paulinenhof S 2217 CB

Plaas nr. 72, dist. Windhoek. Volgens die eienaars G. en L.W.B. Schaepe (vraelys 1982) is die plaas na hul ouma, Pauline Schaepe, vernoem. "Paulinehof".

Paviansfontein S 1917 DB

Plaas, deesdae bekend as *Hoba Ost* en *Hoba West* nr. 13, dist. Grootfontein. Die plaas het sy naam gekry van die troppe bobbejane wat by die fontein kom water drink (mev. H. Prickett, vraelys 1983). Volgens Wahrig (1980:2804) kom *Pavian* uit vroeë Hoog-Duits *bavian* < Ndl. *bavian* < Oud-Frans *babouin*. "Bobbejaanfontein".

Paviansklipp S 2218

Oorstaanplek vir waens en trekvee, ook kliprantjies aan die Witnossobrivier, dist. Gobabis (GSWA 1914 UDF vel 21 Arahoab). Die naam is 'n samestelling van *Pavians-* (uit vroeë Hoog-Duits en Ndl. *bavian* en die verduitste vorm *-klipp* (n.a.v. die Afrikaanse "klip"). "Bobbejaanklip".

Pavianskluft S 2216 DB

Plaas nr. 394, dist. Windhoek. Dit was vroeër 'n gedeelte van *Hochfels* II (T. Garbade, vraelys 1983). Die naam kan soos in die geval van *Pavianskranz* (kyk ald.), 'n vertaling van 'n ouer Namanaam wees. Kyk *Pavianskopf*. "Bobbejaankloof".

Pavianskopf [S 2217]

Berg aan die noordelike uithoeke van die Moltkeblickberg op pad na Klein Windhoek na Kapps Farm, dist. Windhoek (Gevers 1927:77). Die vorm van die berg het tot die benaming aanleiding gegee. "Bobbejaanskop".

Pavianskranz S 2717 CB

Plaas nr. 180 aan die Konkieprivier, dist. Bethanien. Die Duitse vertaling van die ou Namanaam *Narguab* (Nienaber & Raper 1980:616) het reeds vroeg op dokumente en kaarte verskyn, vgl. die kaart van Von Francois (1890-1900), Heinrichs (1901 *Quellen* 4:133), en die plaasaktes (DBE 1 BN 2-10 F1/12 1900) waarop F. Gessert die kooptransaksie van die plaas met kaptein Paul Fredericks gesluit het. Die Duitse naam het ook verdwyn en vandag is die plaas onder die Afrikaanse vertaling daarvan bekend. "Bobbejaanskranz".

Petersburg S 2016 AA

Plaas nr. 151, grens S aan die dorpsgronde van Outjo, dist. Outjo. Die plaasnaam is waarskynlik 'n oordrag. Daar is verskeie plekke in Duitsland met die naam *Petersburg*, vgl. Müller (1982/83:785). Die Duitse naam vervang die ou Namanaam *Gawadapis* (Nienaber & Raper 1980:311).

Petersfarm S 2117 DD

Plaas nr. 169, dist. Windhoek. Die plaas is na die familienaam van die eerste eienaar, August Peters, vernoem. Die ou Hereronaam van die plek was *Otjite* en is deur Peters vervang met *Petersfarm* (mev. A. Barnard, vraelys 1982). "Petersplaas".

Pfalz S 2617 AD

Plaas nr. 61, dist. Bethanien (Meinerts 1939:268, Leistner & Morris 1976:391). Die plaas is vernoem na die dorpie aan die Ryn, ook na die Pfalz-landskap in Beiere, suid van die Ryn, wat etimologies na die woonkwartier (paleis) van 'n adellike verwys (Wahrig 1980:2826).

Pfannental S 2618

Plaas nr. 30 (en 29 volgens Schulze 1923-24:264), dist. Keetmanshoop. Daar is twee groot panne op die plaas waarmee die naam verband hou (W.J. Maritz, vraelys 1982). "Pan(ne)dal".

Pfeffelbach [S 1918]

Plaas nr. 511, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:316). Die eienaar, August Blinn, was afkomstig van die gelyknamige oord Pfeffelbach in die Rheinland-pfalz provinsie, Duitsland (mev. I. Schatz, brief 29 Mrt. 1984).

Pforte S 2016 AA

Plaas nr. 127, dist. Outjo. Die plaas lê N van die dorp, grensend aan die dorpsgrond (SWA 1:1 000 000 1972). Die Namanaam was *Daos (Kaos)* (Lensen 1966:108), waarvan *Pforte* 'n vertaling kan wees. Daar is 'n poort tussen die berge (Albertyn 1984:80). "Poort".

Pforte S 2115 CD

Plaas nr. 65, dist. Karibib (Leistner & Morris 1976:391). "Poort".

Pforte S 2214/15

Stasie op die ou "Staatsbahn"-trajek Swakopmund, Welwitsch, Riet en Pforte, dist. Swakopmund. Die stasie lê in 'n diep poort S van Marmor tussen hoë, steil kranse N van die Swakoprivierbedding (Schwabe 1907:124, Rautenberg 1967:130, 131, 281, 287). Die plaasnaam is soms in kombinasie met *Marmor* as *Marmor-pforte* nr. 37 opgeteken (Albertyn 1984:97). Die plek is in oorlogstye deur die Duitse Schutztruppe as heliograafstasie ingerig (Rohrbach 1907:152). Die stasie is n.a.v. die nou poort in die Swakopriviervallei benoem (E. Brodmann, brief aan mev. U. Massmann, 8 Aug. 1983). Volgens Albertyn word op die kadastrale eenheid van die gebied 'n bergrif geannoteer as "Pforte-Berge": "Etlike 'saals' of poorte deur die rif word aangetoon". "Poort".

Philosophenkopf S 2115 AB

Berg 2219 m hoog met trigonometriese baken daarop, tussen plase Grabwasser en

Erongo West, dist. Omaruru (GSWA 1:100 000 1915 UDF vel 15 F3 Karibib). "Filo-soofkop".

Pilz (Der) [S 2217]

Kop aan die noordelike uitlope van die Moltkeblickberg, aan die pad vanaf Klein Windhoek na Kapps Farm geleë, dist. Windhoek (Gevers 1927:77). Die naam berus op vormassosiasie en is metafories beskrywend van die kop. "Paddastoel".

Pommern S 1817 CB

Plaas nr. 306, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:316, Schulze 1923-24:241). Die eerste eienaar, Karl Hartmann, was van dié gelyknamige provinsie in Noord-Pruise afkomstig (mev. H. Prickett, vraelys 1983). Vandag is Pommere deel van die DDR en Pole (Diercke 1967:21).

Pommern S 2218 CD

Plaas nr. 91, dist. Gobabis (Meinerts 1939:296). Na dieselfde gebied of provinsie in ou Pruise vernoem waar, volgens Albertyn (1984:13), die eerste eienaar 'n landgoed besit het.

Pommernhagen S 2318 AC/AD

Plaas nr. 255, dist. Windhoek. Die eienaar, Kurt von Vormann (Schulze 1923-24:372), was uit die provinsie Pommere afkomstig. Die *-hagen* verwys, volgens dr. W. Lüsse (vraelys 1982), in Duitsland na 'n afgebakende gebied of omheining van 'n stuk grond, en word dikwels by plekname gevoeg om 'n vestiging aan te dui. "Pommere-erf".

Pomonapforte S 2715 AB

Polisiestatie in die Pomonagebied, dist. Lüderitz (Schulze 1923-24:672). Die naam is 'n samestelling van die Engelse nedersettingsnaam van die diamantdelwery van die CDM en die Duitse generiese term *-pforte*. "Pomonapoort".

Poolman(n)skluf [S 1918]

Plaas nr. 332, dist. Grootfontein. Die plaas is na die familienaam van die

eertydse eienaar, Heinrich Poolmann, vernoem (Schulze 1923-24:153,241) met byvoeging van die generiese term *-kluft*. "Poolman(n)skloof".

Porphyrkuppen S 2715

Koppe in die Klinghardtbergreeks, dist. Lüderitz. Die koppe is deur G. Klinghardt (Kaiser 1926:293) self benoem n.a.v. die gesteentes (mineraalneeslae van porfier) wat in oorvloed daar voorkom: "Die Verbreitung dieser schönen Gesteine veranlasste mich dazu, diese Bergkuppen als Porphyrkuppen zu bezeichnen. Die porphyrischen Feldspäte erreichen bis 12 cm Grösse..." "Porfierkoppe".

Portmut [S 2217]

Plaas nr. 33, dist. Windhoek. Die plaas is vernoem na die familienaam van Josef *Port*, met byvoeging van *-mut*: "Portmut means: Port's courage. It was given by my father as he became the first owner of that very desolated wild country place in 1906, at that time still populated by roaming Hottentots" (A.F. Port, vraelys 1982). "Portsmoed".

Prinzenbucht S 2715 AB

Nedersetting en baai, dist. Lüderitz (Foto 8/043 38 NNW Lüderitz S 2715 AB), ook 'n spoorlyntrajek van die vroeëre "Deutsche Diamantgesellschaft" (Rosenthal 1961:58). Die naam is 'n verduitsing van die ouer Engelse baainam die *Prince of Wales Bay* (Büttner 1884:243) wat op sy beurt 'n vernoeming van die skeepsnaam die *Prince of Wales* was (G. von Schumann, gesprek 3 Nov. 1985). "Prinsebaai".

Prinz Heinrichberg S 2217

Berg, 2050 m hoog, N van Windhoek, dist. Windhoek (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Vernoem na die kroonprins, Heinrich von Preussen, gebore 14 Aug. 1862 (Rautenberg 1967:13). "Prins Heinrichberg".

Pristelwitz S 2115 BD

Plaas nr. 128, dist. Omaruru (Schulze 1923-24:299). "Die eerste eienaar van

die plaas was Günther von Wallenberg. Hy was afkomstig van die dorp Pristelwitz in Oos-Pruise" (Albertyn 1984:70, H. D. Wurm, vraelys 1982).

Prosit S 1915 DC/DD

Plaas nr. 231, dist. Outjo, NW van die dorp Outjo, langs die plaas Mahlzeit nr. 230 geleë. Dieselfde landmeter het die twee plase *Prosit* en *Mahlzeit* opgemeet en die twee passende name toegeken (T.M. Hancock, vraelys 1983). "Gesondheid".

Quartzriff S 2718 CB

Plaas nr. 20, dist. Karasburg. Die naam verwys na die bodemgesteldheid, nl. 'n kwartsrif wat op die plaas voorkom (Albertyn 1984:33). "Kwartzrif".

Quelldamm S 2016 CC

Plaas nr. 110, dist. Otjiwarongo (Meinerts 1939:401, 406, Schulze 1923-24:308). "Fonteindam".

Quelle [S 1917/18]

Fontein, watersuiping en bushalte geleë op plaas Waldkappel, of in die omgewing daarvan, dist. Grootfontein. Die naam is afgelei van die baie fonteine op bg. plaas (W. Krause, NPNK vraelys en SWA A A603, vol. 6 1955). "Fontein".

Quellkuppe S 2715

Bergpiek in die Klinghardtberge, N van die hoof-bergmassa en die kop Kokerboom (Kaiser 1926, bylae-kaart). Alhoewel geen waterbron op die kaart ingeteken is nie, hou die naam tog blykbaar (volgens die beskrywing van Kaiser), verband met 'n fontein daarop. "Fonteinkop".

Quellort S 2619 DD

Plaas nrs. 52 en 57, dist. Aroab (Schulze 1923-24:204), vandag nr. 269, dist. Keetmanshoop (Leistner & Morris 1976:405). Die Duitse naam is 'n breë of

gedeeltelike vertaling van die ouer Afrikaanse naam van die plaas "Fonteinje" met sy ietwat Nederlandse spelling (ZBU 2000 AII 70i p. 99 ged. 1910). Die Duitse lokatief *Ort* is bygevoeg. Die plaasnaam suggereer die voorkoms van baie fonteine wat vroeër op die plaas was (C.J. Hoffmann, vraelys 1982). "Fonteinplek".

Quellrivier S 2517 BD

Rivier, dist. Mariental, vloei deur die opvanggebied van die Hardapdam (SWA 1:50 000 1966 Hardap 2417). "Fonteinrivier".

Quellwasser S 1918 D

Fontein met watersuiplingsplek, O van die hoofdorp, dist. Grootfontein. Die plek is ook bekend onder die Hereronaam *Otjítuo* (Jodtka 1902 Kaart 1:800 000 in *Kol. Bl.* nr. 21). "Fonteinwater".

Quickborn S 2117 AA

Plaas nr. 205, dist. Otjiwarongo. Die plaas is moontlik vernoem na die gelyknamige oord ten NW van die stad Hamburg in Noord-Duitsland. (Müller 1982/83: 806), of na analogie van die plaas *Schwerborn* nr. 6 in dieselfde distrik (Schulze 1923-24:308, Meinerts 1939:406-407).

Rainhof [S 2117]

Plaas nr. 123, dist. Windhoek. Waarskynlik deur die eertydse eienaar, Theodor Schmidt, vernoem na die gelyknamige dorpie *Rain* in Beiere, met byvoeging van die generiese term *-hof* vir 'n opstal. "Rainopstal".

Randfeld S 2217 BA

Plaas nr. 186, dist. Windhoek. Volgens R.W. Dennler (vraelys 1982) is die plaas in 1911 aan sy vader toegestaan wat dit *Randfeld* genoem het n.a.v. die randjiesveld daarop. "Rand(tjies)veld".

Randwüste S 2318 DC

Plaas nr. 557, Gobabis. Die plaasnaam is n.a.v. die topografie toegeken en omdat dit in die noorde begrens word deur die Omaheke-Sandfeld en in die ooste deur Botswana en die Kalahariwoestyn. Dit lê dus op die rand van die woestyngebiede. "Randwoestyn".

Rasthof S 1914 BD

Plaas nr. 631, N van Kamanjab, dist. Outjo. Volgens Albertyn (1984:81) het die eerste eienaar, Wilhelm Nieder-Müller, se ouers in die omgewing van *Rastberg* in Duitsland gewoon: "Hy het sy plaas *Rasthof* genoem ter nagedagtenis aan die streek van sy herkoms".

Ravensberg Ost/West S 2216 BA/BB

Plaas nrs. 3 en 290 onderskeidelik, dist. Okahandja, SW van die dorp aan die Swakopmundrivier. Deur oordrag moontlik na die gelyknamige stad in Schleswig-Holstein of die berg in die Harzgebergte in die eertydse Pruise, (nou binne die DDR, Diercke 1967:21) vernoem. "Kraaiberg".

Rechenberg S 2615 AD

Berg, dist. Lüderitz (kaart F.S. SWA-reeks Lüderitz 2615). Op hierdie kaart is die naam as "Rake", d.w.s. in Engelse vorm aangetoon, m.a.w. 'n "Harkberg" of 'n "Skuinshellingberg". Daar is 'n gelyknamige nedersetting *Rechenberg* in die provinsie Baden-Württemberg, Suid-Duitsland (Müller 1982/83:816) wat moontlik met die plaaslike naam verband hou.

Regenplatz [S 2217]

Plaas, onderverdeling van Gravenstein nr. 65, dist. Windhoek. Die naam is betreklik nuut (na 1950 toegeken) en verwys na die hoë reënval in dié omgewing (G. Schaary, eienaar Gravenstein, vraelys SWA A A603, vol. 3, 14 Mrt. 1954). "Reënplek".

Regenstein S 2217 CA

Plaas nr. 32, dist. Windhoek. Die Duitse naam vervang die ouer Namanaam *Are-dareigas* (Nienaber & Raper 1977:209) maar is nie 'n vertaling daarvan nie. Twee verklarings t.o.v. *Regenstein* is deur segsliede verskaf. Die eerste het betrekking op die weersomstandighede in hierdie suidwestelike deel van die Auasbergreeks, nl. waar altyd die beste reënval gemeet word. Die ander verklaring lui dat die naam deur oordrag na die gelyknamige berg en kasteelruïne S van Halberstadt in die omgewing van die Harz, Suid-Duitsland, vernoem is. "Reënklip".

Rehderstal S 1915 CC

Plaas nr. 23, dist. Outjo. Dit is vernoem na Fritz C. Rehder, eienaar van die plaas in die dertigerjare en magistraat van Outjo (C.A. Schlettwein, vraelys 1984 en D. Haag, gesprek 25 Mei 1984). Vandag is dit die hoofkwartier van 'n wildplaas van Hanoflex (Pty) Ltd. (T.M. Hancock, vraelys 1983). "Rehdersvallei".

Reinfels S 2618 CC

Plaas nrs. 125 en 126 onderskeidelik, dist. Keetmanshoop, SW van die dorp, aan die hoofverkeersroete na Seeheim (Meinerts 1939:343, SWA 1:1 000 000 1972). Die ou spelling van die naam *Rheinfels* is nog by Schulze (1923-24:264) aangetref. Dit laat vermoed dat die plaas na die kasteel aan die Ryn, net S van St. Goar, vernoem is (Diercke 1967:10).

Remfels [S 2616]

Plaas (nr. onbekend), dist. Bethanien. Die naam is 'n hibridiese samestelling van Afrikaans *Rem-* moontlik na analogie van die *Remhoogte*) en Duits *-fels*. "Remkrans, Remrots".

Reussenland S 2317 DD

Plaas nr. 116, dist. Mariental, vernoem na 'n streek in Pruise wat nou in Oos-Duitsland val. Die eerste eienaar was afkomstig uit dié gebied (Albertyn 1984:60).

Reutersbrunnen S 2414 DB

Bron S van Meob, Fischersbrunnen en Truppenbrunnen, aan die strand skuins oorkant Voëlleiland, dist. Lüderitz (DSWA 1:2 000 000 1915-1918). Die bronnaam is deur verskeie reisigers opgeteken as 'n belangrike waterplek, vgl. o.a. dr. E. Reuning (1912, in 1954:76) en E.H. Pfeifer (1976:161). Die bron is na Herman Reuter, 'n bekende handelaar in die Lüderitzdistrik, vernoem. "Reutersbron".

Rhein S 2214 DA (by die uitmonding)

Verdwene naam vir die Swakoprivier, deur die Rynse sendelinge, Hahn, Knudsen en Rath toegeken as alternatiewe Europese benaming vir die deur hulle as onaanvaarbare kru Namaanaam daarvan, *Tsoaxaub* (Rautenberg 1967:21, Moritz 1916 29/4: 229 e.v. 199, Nienaber & Raper 1977:1011-1013). Alhoewel die Duitse naam *Rhein* selfs op die kaart van J.H. Richter (1845) ingeskryf is, nl. "Zwachoub od. Rhein", het dit nie inslag gevind nie en is mettertyd heeltemal deur *Swakop* verdring. "Ryn".

Rheinau S 2016 CA

Plaas nr. 51 in die Kalkfeldgebied, dist. Otjiwarongo (Schulze 1923-24:308). 'n Segslied van die Damara Farming Co. (vraelys 1982) gee die oorsprong as "'n kasteelnaam uit die Rynlandgebied". Volgens Diercke (1967:14, 16) geleë in Rheinau, Switserland, net S van Schaffhausen en Rheinau in Frankryk, S van Strassburg, wat vroeër deel van Elsas-Lotharinge was.

Rheinfels kyk Reinfels

Rheinland S 2619 DC

Plaas nr. 41, dist. Aroab, nou Keetmanshoop (Meinerts 1939:263 en Schulze 1923-24:205). Die plaas is deur die eertydse eienaar, Ernst Goedecke, reeds met die naam *Rheinland* aangekoop (DAR 30 G 259 UV R21 1912). Die naam is in herinnering aan die gelyknamige gebied, die Rynland in Duitsland, toegeken.

Rheinland S 1917 CA

Plaas nr. 431 en 432, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:316). Volgens verskeie segsliede is die plaas deur die eienaar, Adolf Brinkmann, vernoem na sy herkomsgebied, die Rynland in Duitsland (Albertyn 1984:22, mev. I. Schatz, vraelys en brief 29 Mrt. 1984 en mev. H. Prickett, vraelys 1983).

Rheinpfalz S 2317 DB

Plaas nr. 82, dist. Rehoboth (Meinerts 1939:422). Die eienaar, K. Mayer, het die plaas so genoem omrede sy moeder, wat in 1908 na Suidwes-Afrika gekom het, uit die provinsie Rheinpfalz in Duitsland afkomstig was (Albertyn 1984:94).

Richthofen S 2214 DA

Plase nrs. 32 en 47, met spoorwegstasie aan die Swakopriviervallei, dist. Swakopmund (Meinerts 1939:450). Die stasie, ongeveer 20 km van Swakopmund (Schulze 1923-24:333), is vernoem na die "Kolonialdirektor", T.W. Oswald Manfred Freiherr (Baron) von Richthofen (Rautenberg 1967:130, 136, 262, 280 en Albertyn 1984:97).

Richthofen S 2217 DB

Plaas nr. 126, dist. Windhoek (Schulze 1923-24:529). Die eienaar was ene Otto Richter en die naam is 'n samestelling van sy familienaam "Richt- + -hofen" (H. J. Wiss, vraelys en brief 31 Jul. 1983).

Richterveld S 2216 AC

Vroeëre sendingstasie van die Rynse sendinggenootskap te Otjimbingwe, dist. Okahandja. Die naam verskyn o.a. op die kaart van Baines (1864) en word deur Von Rohden (1888:151) as 'n "Neben Station welche die Brüder [waarskynlik Hahn, Knudsen en Rath] Richterveld nannten" beskryf. Ook by Pettmann (1931:131) vind ons 'n verwysing na die verdwene naam: "The name (Richterveld) appears to have been born at one time by a station in 1849, at Otjimbingwe" Die stasie is moontlik na die Richterbroers, J.H. en W. Richter, wat albei aan die Rynse sendinggenootskap verbonde was, vernoem. Dieselfde benaming het behoue gebly in die bekende streeknaam *Richterveld* in die Noord-Kaap, NO van Alexanderbaai,

wat na Wilhelm Richter, die inspekteur van die Rynse sending, vernoem is (SESA 9 1976:345-346).

Riesengebirge S 2218 BC

Bergreeks op plaas Margaretental nr. 8, dist. Gobabis. Volgens C.F.J. Neuburg (vraelys en brief 28 Mei 1982) is dit 'n "effense bergagtige gedeelte wat na die Mossobriviervallei strek. Die rotsagtigheid het aan die [legendariese] reus Rüberzahl uit die Riesengebirge in Suid-Oos Pruise (Silesië) herinner". Die naam is toegeken in herinnering aan die gelyknamige *Riesengebirge* wat aan die legende van die reuse gekoppel word. Lg. gebergte lê op die grens tussen Tjeggieslowakye en Silesië (nou Pole, Diercke 1967:8, 11 en 40). "Reusgebergte".

Rietquelle S 2319 C

Plaas nr. 275, dist. Gobabis (GSWA 1914 UDF vel 21 Arahob). Die hibridiese plaasnaam is 'n vertaling van die Nama \neq *Ab* ("riet") en is reeds by die sendingeling F. Judt (*Quellen* 6 1896:166, 175) opgeteken in die Afrikaanse vertaling: "Ab = Riet- und Springfontein" (Nienaber & Raper 1977:155). Tans leef die ou Nama-naam in die Afrikaans-Duitse vertaling voort. "Rietfontein".

Roebersfarm [S 1918]

Plaas nr. 569 (ook bekend as *Okaputa Nord III*), dist. Grootfontein (Meinerts 1939:317). Na die plaaseienaar, E. Roeber, vernoem. "Roebersplaas".

Rodenbeck S 2118 AC

Plaas nr. 120, dist. Okahandja (Schulze 1923-24:289). Die eienaar, O. Rapmund, was uit die omgewing van die dorp Rodenbeck, Nordrhein-Westfalen, Duitsland, afkomstig (Müller 1982/83:843).

Rodenhof S 2016 CD

Plaas nr. 113, dist. Otjiwarongo. "Die plaas het eers aan Fritz Rodenwoldt behoort, vandaar die naam: 'Roden' + '-hof'" (Albertyn 1984:75). "Rodenopstal".

Rodenstein S 2017 CA

Plaas nr. 307, dist. Otjiwarongo. Rodenstein is die naam van 'n kasteelruïne in die Odenwald in Duitsland. 'n Oordragnaam. (H.R. Schneider, vraelys 1982).

Roonberg [S 2216]

Berg, dist. Windhoek. Die berg is vernoem na 'n ou Duitse generaal, Roon [waarskynlik Graf Albrecht von Roon, Knaur, 1932:1378] (R.E.F. Rusch, vraelys 1983). Volgens Knaur het dié Pruisiese generaal, wat ook oorlogsminister in die tydperk 1859-1873 was, geleef van 1803 tot 1879. Dit is onseker of hy ooit in SWA was. "Roonberg".

Rosaberg S 2217 CB

Berg, 2069 m hoog, O van Windhoek, op plaas Hohewarte nr. 76, dist. Windhoek (SWA reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). *Rosa* is die rooskleur (pienk) en ook 'n vroulike voornaam. Watter verband dit met die bergnaam het, kon nie bepaal word nie.

Rosalie S 2017 AB

Plaas nr. 136, dist. Grootfontein. *Rosalie* is 'n vroulike voornaam. Wie sy was, is onbekend (mev. H. Prickett, vraelys 1983).

Rosenhof S 2417 DC

Plaas nr. 97, dist. Mariental (vroeër Gibeon, Schulze 1923-24:218). Op die plaasakte (BGI 4 UV J.Nr. 842 1913) word die nuwe plaasnaamgedeelte as *Rosenhof* benoem teenoor die oorspronklike plaasnaam wat *Sechskamelbaum* was. Verskeie plekke in Duitsland dra die naam. "Rooshof".

Rosenstein S 2519 DA

Plaas nr. 492, dist. Mariental. Volgens die huidige eienaar, Hendrik Maritz (vraelys 1982), is die plaas na 'n kuil en waterval op die plaas genoem waar

in die dertigerjare 'n Duitse jagter, Moses Rosenstein, hom in die onbewoonde Kalaharideel gevestig en van jag geleef het. Die waterkuil is na dié Rosenstein vernoem. Die plaas is amptelik in 1942 deur 'n konstabel Hofman na dié waterkuil vernoem.

Rosenthal S 2216

Berg 1780 m hoog, op plaas met dieselfde naam, NW van Windhoek, dist. Windhoek (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel. Windhoek 1964). Die berg en plaas is in herinnering aan die gelyknamige dorpie in die provinsie Hessen aan die bolope van die Lahnrivier (Diercke 1967:12-13) vernoem.

Rössing S 2214 DB

Stasie, uraanmyn en berg, tussen 40-60 km NO van Swakopmund, dist. Swakopmund. Die naam van die ou "Staatsbahn"-stasie S van die berg, is afkomstig van kolonel Nonus von Rössing (Von Schumann 1985:2) wat die: "Kommandeur der Eisenbahnbrigade Rössing [was]. Sein Name wurde allmählich dann auf die Hanoasberge bei der Station übertragen..." (Rautenberg 1967:33). Buiten dié Duitse naam vir die berg en die Namanaam *Hanoas*, het die berg ook 'n ander naam gehad, toegeken in 1836 deur kaptein James Alexander: "The Blue mountain which Captain Alexander named Mount Colquahoun (now Rössing)". (Latham diary... *SWA Ann.* 1949:129).

Rostock S 2315 BD

Plaas nr. 393, dist. Windhoek. Die plaas is vernoem na die hawestad *Rostock* aan die Oossee, tans DDR (Diercke 1967:6-8).

Rotberg S 2218 AD/BA/BB/BC/BD

Bergkompleks, dist. Gobabis. Die naam slaan, volgens segsliede (veldwerk 1983) op die kleur van die bodemgesteldheid van die omgewing, nl. die rooi Kalaharisandduine. "Rooiberg".

Rote Berge S 2615 DA

Bergreeks, dist. Lüderitz (Foto 5/263 Z5 W. Lüderitz 2615). Die Duitse naam

verwys na die kleur van die berge; moontlik 'n vertaling van 'n ouer Nama-naam. "Rooiberge".

Rotegab/-rivier S 2718 AD

Rivier en plaas nr. 95, dele A en B, dist. Keetmanshoop. Die riviernaam het waarskynlik op die plaasnaam oorgegaan. *Rotegab* is 'n samestelling van die Duitse kleurnaam *Rote-* en Nama *-gab*. Die Rotegabrivier is 'n sytak van die Gab of Gaobrivier en beteken volgens Nienaber & Raper (1980:692) "Rooiwal of Rooioewer (-rivier)".

Rote Kuppe S 2115 CD

Berg 1500 m hoog, SW van Karibib, op plaas Nabachab, dist. Karibib. "Rooikop".

Roterberg S 2715 BA

Berg, dist. Lüderitz (Foto 5/256 Lüderitz 2715). "Rooiberg".

Rote Sandberge S 2615 DC

Berge, dist. Lüderitz (Foto 4/362 30 W Lüderitz 2615). Dit is nie seker of hierdie 'n alternatiewe of meer volledige benaming vir die hele kompleks "Roteberge" in die Lüderitzdistrik is nie. Kyk ook *Rote Berge* op S 2615 DA en *Rotberg* op S 2715 BA. "Rooisandberge".

Rotenfels S 2017 BA

Plaas nr. 145, dist. Grootfontein. Die naam kan n.a.v. die gelyknamige oord *Rothenfels* in die Spessartgebergte, Beiere, Suid-Duitsland (Diercke 1967:16, Bach 1953:1) toegeken wees, of plaaslik gegee wees n.a.v. die rooierige rotse en gesteentes op die plaas (Albertyn 1984:22). "Rooirots".

Rotflur S 2719 BB

Plaas nr. 272, dist. Keetmanshoop (vroeër ook Rynse sendingstasie, Schulze 1923-24:205). Die Duitse naam is 'n vertaling van die ouer Afrikaanse naam

Rooivloer wat oor *Rooiflur* vervorm is tot *Rotflur* (ZBU 2000 A II 70i p. 99 1910). "Rooivloer".

Rothenstein S 2316 BA

Plaas nr. 43 gedeelte A & B, dist. Rehoboth (Meinerts 1939:422), albei dele val vandag in dist. Windhoek. Die naam is volgens segsliede 'n ekwivalent van die Duitse plekname in Europa, maar dit is onseker of dit n.a.v. die gelyknamige dorpie in Beiere of na die een net S van Jena, Thüringen (Diercke 1967:11) toegeken is.

Rothof S 1918 CB

Plaas nr. 229, dist. Grootfontein. Die eertydse eienaar, F. Freiherr von Hundelshausen, het die plaas ter nagedagtenis aan sy plek van herkoms vernoem, nl. dié in Beiere, Suid-Duitsland. "Rooihof".

Rotkop/Rotkuppe S 2615 CB

Stasie, dist. Lüderitz. Vernoem na die berge die *Rote Sandberge* op dieselfde ligging. Dié stasiename, waarvan spellingvariante in ouer bronne voorkom met *-kop* en *-kuppe*, het behoue gebly as Duits-Afrikaanse hibried. "Rooikop".

Rotland S 1918 AD

Plaas nr. 254, dist. Grootfontein. Die eerste eienaar, L. Ochs, het die plaas genoem na die rooi grond wat daarop voorkom (S.J. Coetzee, vraelys 1982, Albertyn 1984:22). "Rooiland".

Rüdenau/Word S 2216 BA

Plaas nr. 6, dist. Okahandja (Schulze 1923-24:289). Die plaas is na die landgoed en nedersetting in Beiere, Suid-Duitsland, vernoem (Müller 1982/83:859).

Ruschberg S 2217 CC

Berg, 2428 m hoog, op plaas Lichtenstein nr. 366 Ged. 2, dist. Windhoek. "Dit

is die tweede hoogste plek in die Awasbergreeks en n.a.v. die familienaam *Rusch geskep*" (O.B. Rusch, vraelys 1982). "Ruschberg".

Saalburg S 2016 AC

Plaas nr. 157, dist. Outjo (Schulze 1923-24:313). Die eerste eienaar het van die gelyknamige oord in Wes-Duitsland gekom en sy plaas na sy herkomsplek vernoem (Albertyn 1984:81). Volgens Diercke (1967:10,12,13) lê die kasteelruïne *Saalburg N* van Frankfurt am Main, maar daar is ook 'n dorpie *Saalburg* in Thüringen aan die Saale-rivier, SO van Jena en Saalfeld.

Sachsen S 1817 DA

Plaas nr. 302, dist. Grootfontein (Schulze 1923-24:242). Die plaas is deur die voormalige eienaar na sy geboorteplek, die stad en provinsie Sachsen (vandag in Oos-Duitsland) vernoem (G.H.K. Körner, vraelys 1982).

Sachsenwald S 1918 BC/AD

Plaas nr. 25, dist. Grootfontein. Die naam is 'n oordrag van dié van die woude O van die stad Hamburg, Noord-Duitsland. Die naamgewer is Ludwig Menge, die eienaar van die plaas (mev. I. Schatz, brief 29 Mrt. 1984).

Sachsenwald S 2218 BA

Plaas nr. 186, dist. Gobabis (Meinerts 1939:297), Leistner & Morris 1976:430). 'n Oordragnaam. Kyk vorige lemma. (Diercke 1967:4).

Salzbrunnen S 1918 CD

Plaas nr. 344, dist. Grootfontein. Die eerste boorgat op die plaas het soutwater opgelewer. Die fontein op die plaas het ook soutwater gehad en is deur die Herero *Okamaruru* ("sout water") genoem. Dus 'n vertaling van die Hereronam (W.D. von Teichmann, vraelys 1982). "Soutbron".

Salzbrunn S 2417 BD/DB

Stasie en sylyn, dist. Mariental. Volgens Nienaber & Raper (1980:233) is *Salz-*

brunn moontlik "in sy eerste lid" 'n gedeeltelike vertaling van die Khoekhoense naam *Dabib*, wat "brak" (bron) kan beteken. Die Namanaam is in 1912 amptelik verander na *Salzbrunn* (ZBU 2000 AII 70i Vig2 p. 126 1912). "Soutbron".

Salzquellen S 2014 CC

Fontein naby Welwitschia (vandag Khorixas), dist. Damaraland (SWA-reeks 1:500 000 Kaokoveld g.d.). "Soutfonteine".

Salztal S 2619 CB

Plaas nr. 239, met soutpan en puts daarop, dist. Keetmanshoop. Op die Kriegskarte van Sprigade & Moisel (1904) verskyn die ou Nederlandsagtige naam *Zoutpütz* as onregstreekse vertaling van die Namanaam *Keikeis* (Nienaber & Raper 1980:498). Die naam is in 1909 amptelik verander na *Salztal* (DAR 24 G19 UV S22 1902, ZBU 2000 U II 70i p. 83-93 ged. 26 Jan. 1910). *Salztal* is slegs in die eerste komponent 'n vertaling van die Nederlandse vorm van die naam *Zoutpütz*. Die vertaling van *Salztal* is eintlik "Soutdal".

Samariterbrunnen S 2318

Plaas nr. 110, dist. Rehoboth (Schulze 1923-24:322). Volgens kaart GSWA (1:100 000 UDF vel 21 Araohab 1914) N van Hoachanas. Die Bybelgelykenis van die barmhartige Samaritaan lê ten grondslag van die plaasnaam. (Veldwerk 1983). "Samaritaansbron".

Sandbrunn S 2719 BA

Plaas nr. 70, dist. Aroab (nou nr. 292, dist. Keetmanshoop), N van Koichas (KZ no. 12 Jul. 10, 1913). Die Ndl. geskrewe Afrikaanse naam *Zandputs* is verduits tot *Sandbrunn* (ZBU 2000 AII 70i ged 18 Apr. 1910). "Sandbron".

Sandduene S 2619 CD

Plaas nr. 58, dist. Aroab (Meinerts 1939:264, nou nr. 278, dist. Keetmanshoop, Leistner & Morris 1976:432). Die naam dui op die duine en woestynagtigheid van die omgewing. "Sandduin".

Sandfeld S 2418 DB

Plaas nr. 314, dist. Mariental. Die naam verwys na die sanderige bodemgesteldheid van die gebied. "Sandveld".

Sandfeld (-Omaheke) S 1918/19 - S 2218/19/20 e.v.

Streek in die NO van SWA wat hoofsaaklik Hereroland-Oos en -Wes beslaan. Die streek is ook onder die Hereronaam *Omaheke* bekend, waarvan bg. Duitse vorm 'n vertaling is. Die Afrikaanse vorm *Sandveld* kom ook naas die Duitse vorm op landkaarte van die gebied voor (o.a. Sprigade & Moisel, Kriegskarten 1914). Die naam is beskrywend van die uitgestrekte woestyng gebied wat oor die hele noord-oostelike gebied van SWA strek tot aan die grens van Botswana, die Kalahari-Gemsbokpark, W min of meer tot by die Waterbergplatorand, die Grootfonteindistrik, en S tot net N van die Gobabisdorpsmeent (Schwabe 1904:22). "Sandveld".

Sandfischhafen kyk Sandwichhafen

Sandhof S 2417 CA

Plaas nr. 108, dist. Maltahöhe (Meinerts 1939:366, Schulze 1923-24:279). "Sandopstal / -plaas".

Sandhorn [S 2416/2516]

Plaas (nr. onbekend), dist. Maltahöhe. "Sandhoring".

Sandmund S 2719 AC

Plaas nr. 80, dist. Keetmanshoop (Schwabe 1909:311). Die Duitse naam is 'n vertaling van die ou Namanaam *Huams* wat verwys na die sanderige topografie van die omgewing (Nienaber & Raper 1980:423). "Sandmond".

Sandpforte /-rivier S 2417 CA

Plaas nr. 36 en rivier, dist. Maltahöhe en Mariental (Meinerts 1939:366,

Schulze 1923-24:279, SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Maltahöhe-Mariental 2416 12/082). Die naam is gegee n.a.v. die hope waaisand in die klipperige omgewing (A.J. Liebenberg, vraelys 1982). "Sandpoort (-rivier)".

Sandplatz [S 2019/20]

Plaas nr. 123, dist. Gobabis (Meinerts 1939:297). Die naam verwys na die sanderige woestynstreek (DGO 5 UV J. 16 p. 90 1910). "Sandplek".

Sandpütz/Word S 2016 CC/CA

Plaas nrs. 394 en 395 onderskeidelik, dist. Otjiwarongo (Schulze 1923-24:208). 'n Eertydse uitspanplek en watersuiiping (Veldwerk 1983). "Sandputs/Noord".

Sandpütz S 2316 BD

Plaas nr. 50, dist. Rehoboth (Meinerts 1939:423). Die nedersetting met 'n waterput is dikwels tydens die Nama-oorloë van 1900-1905 gebruik (Schwabe 1909:347). "Sandputs".

Sandrücken S 2517 AA

Plaas nr. 51, dist. Maltahöhe (DMA 6 L5 449 UV S35 ged. 24 Sept. 1908). Die naam verwys na duinagtige sandriewe of -rûens, (K.H.R. Otto, vraelys 1982). "Sandrug".

Sandwichhafen S 2314 AD

Lagune en hengeloord, vroeër natuurlike hawe wat versand en toegespoel het, ongeveer 50 km S van Walvisbaai, dist. Walvisbaai. Die hibridiese samestelling bestaan uit die Engelse komponent *Sandwich*- en die Duitse vertaling van die generiese term *harbour* as *-hafen* ("hawe"). Verskeie skrywers o.a. Green (s.j.: 167), Serton (VRV 35 1954:33), voetnota by Mc Kiernan (1874-1879) en Rautenberg (1967:14) reken die naam *Sandwichharbour* of *-hafen* is 'n verengelsing van 'n vroeëre Duitse vorm *Sandfischhafen*. Tog is in die ouer literatuur en landkaarte die oorspronklike vorm *Sandwichharbour* telkens opgeteken gevind, vgl. Bogaerts (1860) en Büttner (1884). Stapf (1887) het inderdaad 'n Nederlandse vorm van die naam aangegee, nl. *Zandvisch*. (Vgl. Gebhardt 1973:99).

Die gebruik van die vorm *Sandfischhafen* is in 1910 deur die koloniale regering op amptelike vlak afgewys (ZBU 2000 A II 70i p.91 ged. 1910): "Der Küstenort *Sandwichhafen* wird auf amtlichen Karten auch *Sandfischhafen* geschrieben, es bestehen z. Z. zwei amtliche Schreibweisen.... Die schwankende Schreibweise kann zu Unklarheiten führen, der Ort ist deshalb in Zukunft einheitlich *Sandwichhafen* zu schreiben im Anschluss an die Schreibweise des historischen Namens an den sich die Ortbezeichnung anlehnt.... Ich möchte dafür vorschlagen die letztere Schreibweise [*Sandwichhafen*] amtlich ausschliesslich einzuführen". Die historiese oorsprong en verband word nie verder vermeld in hierdie akte nie, maar die verwysing word hier volledig aangehaal ter wille van die kontroversie oor die eerste komponent. Die moontlikheid van 'n etimologies veel ouere Noorse vorm, *sandvik*, wat letterlik "sandbaai" beteken en in die Engelse volksmond tot *Sandwich* ontwikkel het, is 'n interessante etimologiese alternatief. Indien hierdie oervorm hier betrek kon word, sou dit 'n paslike benoemingsmotief wees vir die topografie van Sandwichhawe wat inderdaad 'n "sandbaai" is.

Sargberg S 1917 CB

Berg en plaas nr. 585, dist. Tsumeb (Leistner & Morris 1976:436). Die berg het die vorm van 'n doodskis en is deur Duitse soldate tydens die Eerste Wêreldoorlog met dié passende naam benoem (W. Suchier in Mayer s.j.:216-217). Die plaas het sy naam aan die berg ontleen. "Doodkisberg".

Sargdeckel S 2417 BC

Koppie, dist. Mariental (SWA-reeks 1:50 000 vel Kubmaams 1968). Naam deur vormassosiasie. Kyk *Sargberg*. "Doodkisdeksel".

Sargdeckel S 2715 BB/BC/BD

Berg in die Klinghardtgebergte, dist. Lüderitz (Kaiser 1926, Kaart). Oorsprong en betekenis soos *Sargdeckel* (vorige lemma).

Satansloch [S 2217]

Veilingskut, dist. Windhoek (*Suidwester*: 14 Jul. 15, 1983). "Satansgat".

Satansplatz/Satansrivier S 2417 DC

Plaas nr. 26 en rivier, dist. Mariental (Meinerts 1939:280, BGI 10 UV S31 ged. 2 Aug. 1905). Die plaas word beskryf as 'n brakwaterplek aan die Satansrivier, wat in die Tsubrivier uitmond (Rohrbach 1907:162). Volgens J. Spangenberg en O. Voigts (vraelyste 1982) het die Namas vertel dat dit "die duiwel se plek genoem word omdat dit daar spook en ondraaglik warm word". "Satansplek, -rivier".

Sattelhügel S 2515

Heuwel, S van Spencerbaai, maar binnelands en nie langs die kus geleë nie (Schultze 1907, 1:2 500 000). Vormassosiasie. "Saalheuwel".

Schadeck S 2417 AC

Plaas nr. 1, dist. Mariental (Meinerts 1939:280). Die plaas is na die gelyknamige stad in die provinsie Hessen, Suid-Duitsland, vernoem.

Schaffeld S 1918 CD

Plaas nr. 199, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:317). Vir die oorsprong van die plaasnaam is drie verklarings verskaf nl. (1) dat dit afgelei is van die werkwoord "schaffen" omdat die eienaar, Buchner, hard gewerk het om iets te bereik en om die plaas op te bou (mev. M. Meng en I. Schatz, vraelyste 1982); (2) dat dit na die gelyknamige oord in die provinsie Westfalen, Noord-Duitsland, vernoem is (veldwerk 1983), (3) dat dit n.a.v. die goeie skaapwêreld daar vernoem is (Albertyn 1983:22): "Skaapveld".

Schaffluss S 2317 D/2618 CA

Rivier, ontspring in die Rehobothgebied en vloei suidwaarts in die rigting van die Mariental-distrik waar dit eers in die Usib, sytak van die Auobrivier inloop (Rehbock 1898:13, Von Bülow 1896:237). Die Duitse naam is 'n vertaling van die Nederlands geskrewe Afrikaanse *Schaaprivier* (*Skaaprivier*) (Judt 1897:178 *Quellen* 6), wat op sy beurt 'n vertaling van die Nama-naam *Kubauß* (Nienaber & Raper 1980:571) is. "Skaaprivier".

Schackalskuppe S 2616 DA

Plaas nr. 18 en sylyn, dist. Lüderitz (Meinerts 1939:361, Schulze 1923-24:276). Die naam is 'n gedeeltelike vertaling van die Namanaam *Girinaris* (Nienaber & Raper 1980:327) wat eintlik "Jakkalseiland" beteken. Volgens F. Kober (brief 28 Aug. 1982) was jakkalse (*Canis aureus*) vroeër jare volop in die omgewing. "Jakkalskop".

Schakalslust S 2516 BB/S 2517 AA

Plaas nrs. 45 en 49, dist. Maltahöhe (Meinerts 1939:366). Die twee buurplase was vroeër een onverdeelde plaas. Die naam verwys na die vroeëre voorkoms van jakkalse in die omgewing. (KZ (22) Jun. 4, 1914). "Jakkalslus".

Schakalspütz S 2214 AB

Bron en watersuiping aan die westkus, ongeveer 50 km N van Swakopmund en 15 km S van Hentiesbaai, dist. Swakopmund (SWA 1:1 000 000 1972). "Jakkalsputs".

Schakalsrücken S 2318

Berg met trigonometriese baken 4353 daarop, in die omgewing van Chamasaris en Tsarachasibis aan die Witnossobrivier geleë (GSWA 1:100 000 UDF vel 21 Arahoab 1914). Die generiese term *-rücken* hier as "bergrug" te interpreteer. "Jakkalsrug".

Schanzen S 2719 AB

Plaas nr. 63, ook poskantoor, winkel en skooltjie, dist. Keetmanshoop (Meinerts 1939:264). Die naam hou verband met die Afrikaanse naam *Skanse* soos in Meinerts aangetoon, (vgl. ook Albertyn 1984:46), wat met die oprigting van 'n verskansing en vesting te make het. (Vgl. Wahrig 1980:3201... "Befestigung bauen"). "Skanse, Verskansing".

Schanzenberg S 2516 D

Berg, dist. Maltahöhe. Die bergnaam is n.a.v. 'n Europese pleknaam toegeken

(veldwerk 1983). Daar is drie plekke met dié naam in die provinsie Noordrhein-Westfalen en in Schleswig-Holstein (Müller 1982/83:879).

Schanzkolk S 2619 DD

Plaas nr. 265, dist. Keetmanshoop (Leistner & Morris 1976:437). Die naam is 'n hibridiese samestelling van Duits *Schanz*- en Afrikaans *-kolk*. Volgens Albertyn (1984:46) was daar vroeër 'n jagterskuiling by 'n watergat. "Skuilgat".

Scharfeneck S 2015 DD

Plaas nr. 62, dist. Otjiwarongo (Meinerts 1939:407). Moontlik n.a.v. *Scharfeck* in Schleswig-Holstein (Müller 1982/83:879, veldwerk 1983).

Scharfenstein [S 2718 BB]

Bergpiek, die hoogste in die Groot Karasbergreeks, dist. Karasburg. Pettman (1931:132-133) gee twee moontlike oorspronge van die naam. Eerstens, dat dit 'n vrye vertaling van die Namanaam *Karas* is wat op die topografiese aspekte van die omgewing steun. (Vgl. ook die verwysing na die skerp klipgruis of "kwartsitiese skis wat die bergspitse kroon" soos deur Nienaber & Raper (1977: 648) bespreek). Andersins, dat dit moontlik na die kasteel en nedersetting *Scharfenstein* in Schleswig-Holstein, Noord-Duitsland, vernoem kon gewees het. "Skerpsteen, -klip".

Scheidthof S 2218 CA

Plaas nr. 293, dist. Windhoek (Leistner & Morris 1976:437). Op die plaas is in die Duitse tyd skaapboerdery bedryf en die direkteur daarvan was ene Scheidt, na wie die plaas vernoem is (mev. M.R. Grahl, vraelys 1982). "Scheidtsopstal".

Schellenberg S 2218 DA

Plaas nr. 79, dist. Gobabis (Meinerts 1939:297). Die huidige eienaar, Franz Kurt Ulrich Trübenbach (vraelys 1982) sê die plaas is na sy tuisdorp in Beiere vernoem.

Schenckswerder S 2117 CD

Plaas nr. 76, dist. Okahandja. Die plaas is deur die eienaar, Hans Schenck in herinnering aan sy vader vernoem in samestelling met die naam van die dorp waar sy moeder vandaan gekom het, *Werder*, aan die Havel, 'n voorstad van Berlyn (DOK 5 J.No. 00235, brief 24 Aug. 1983, dr. J. Bergman, vraelys 1982). Die Duitse naam vervang die vroeëre Hereronaam *Otjikune*.

Scheppmannsdorf S 2314 BA

Voormalige sendingstasie van die Rynse sendinggenootskap, 30 km S van Walvisbaai in die Kuisebgebied geleë, dist. Walvisbaai (Petermann 1858 Tafel 7 Karte von Süd-Afrika...). Hierdie stasie is in 1845 deur die sendeling Heinrich Scheppmann gestig vir die bediening van die Topnaars, 'n Namastam in die streek (Nienaber P.J. 1972:348). Die plek waar die sendingstasie opgerig is, was eers bekend as *Rooibank*, wat 'n vertaling van die ouere Namanaam /*Awa!haos* is (Nienaber & Raper 1977:256-257). Na die dood van die sendeling Heinrich Scheppmann het sy opvolger, eerwaarde J. Bam, die stasie ter nagedagtenis aan hom, *Scheppmannsdorf*, genoem (Pettman 1931:131). Lg. naam het nie ingeburger geraak nie en die plek is vandag weer algemeen bekend as *Rooibank*.

Scheppmann's Mountain [S 2314]

Berg, ligging onbekend en slegs by benadering bepaal, dist. Walvisbaai. Volgens die optekeninge by sendeling Hugo Hahn (1848:25 *Quellen* 25) is dit gelyk te stel met die berg wat hy *Heinrichshöh* (na eerwaarde Heinrich Scheppmann) benoem het. (Kyk *Heinrichshöh*). Die hibriediese benaming *Scheppmann's Mountain* is slegs by Pettmann (1931:131) gevind. "Scheppmannsberg".

Scheppmannsquelle S 2314 BA

Warmbron in die Swakopriviervallei, in die omgewing van die berg Heinrichshöh, dist. Walvisbaai (Hahn 1848:25 *Quellen* 25). Soos by die vorige twee lemmas is die plek vernoem na Heinrich Scheppmann, maar die naam het ook in onbruik geraak. "Scheppmannsfontein".

Schieferhof S 2116 CB

Plaas nr. 64, dist. Omaruru. Volgens Albertyn (1984:70) beteken *Schiefer-* "leiklip" en word die naam daarvolgens verklaar as "Leiklipopstal". Segslui (veldwerk 1983) het 'n ander oorsprong aangevoer, nl. dat die naam 'n samestelling van die eertydse eienaar se van *Schiefer* (vgl. Meinerts 1939:188), kan wees. "Schieferopstal".

Schilflage(r) S 2418 DA

Plaas nr. 143 en regeringskool, dist. Mariental (Schulze 1923-24:218, Meinerts 1939:280). Spellingvariasie met en sonder die *r* in die auslaut is in bg. bronne gevind. Dit kan 'n betekenisverskil impliseer tussen *-lager* ("lêplek, laer") en *lage* ("stelling, ruimtelike verhouding, ligging"). (Vgl. Wahrig 1980:2303). Die vroeëre optekening by Schulze is waarskynlik die korrekte een. Albertyn (1984:60) verklaar die naam as "Rietlaagte... so genoem vanweë die baie dekriet wat in die Auobrivier hier groei". "Rietplek".

Schildkrötenberg S 2217 CC

Berg, 2196 m hoog, in die omgewing van Aris, op plaas Krumhuk nr. 30, dist. Windhoek (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Die berg is n.a.v. sy ronde vorm en kleur benoem. Die donker lawa- en ander gesteentes vorm lae op die ronde berg; dit het die assosiasie met 'n gevlekte skilpaddop gewek (D. Voigts, vraelys 1982, Gevers 1927:77). "Skilpadberg".

Schlafkuppe S 2715 BD

Berg in die noordelike deel van die Klinghardtbergreeks, dist. Lüderitz (Kaiser 1926:292, bylae kaart 1:100 000). Kaiser gee 'n beskrywing van die ligging en voorkoms van die berg met skets, maar nie die oorsprong van die naam nie. "Slaapkop".

Schlangen S 2017 BC

Plaas nr. 965, dist. Otjiwarongo (Leistner & Morris 1976:438), aan die bosryke Waterberg waar baie slange en ook luislange voorkom (W. Triebner en F.E. Diekmann, vraelyste 1982). "Slange"/"Slangplaas".

Schlangenrivier S 2216

Spruit, O van Gross Barmen dist. Okahandja (GSWA 1:1 000 000 UDF vel 02 Windhuk 1915). "Slangrivier".

Schlangental [S 1917]

Myn in die Otaviberglandgebied, dist. Grootfontein (mev. I. Schatz, brief 30 Jul. 1983). "Slangdal".

Schlangkopf S 2617 DB

Plaas nr. 124, dist. Keetmanshoop (Meinerts 1939:343). Die Duitse naam is 'n verklaring van die Namanaam *Aotanab* (Nienaber & Raper 1977:204). Die voorkoms van een van die spitse in 'n bergreeks in die gebied gelyk op 'n slangkop (Albertyn 1984:46). "Slangkop".

Schlangpütz [S 2317]

Plaas nr. 530, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:317). Volgens mev. H. Prickett en I. Schatz (vraelyste 1982 en brief 29 Mrt. 1984) is die plaas na die voormalige eienaar, O. Schlenther, vernoem. "Schlenthersplaas".

Schlesien S 2315 BB/BC

Plaas met onderverdelings nr 3. 126, 106 en 483, op die distrikgrense van Karibib, Walvisbaai en Windhoek (SWA 1:1 000 000 1972). Die naam is oorgeneem van die vroeëre provinsienaam Schlesien in Duitsland (vandag binne die Poolse gebied in Oos-Europa (Diercke 1967:21, G.H.G. Kubisch, vraelys 1982).

Schlesierfarm S 2218 BA

Plaas nr. 187, dist. Gobabis (Meinerts 1939:297). Die huidige eienaar, G.H.G. Kubisch (vraelys 1982), vertel dat sy grootvader [R.E. Kubisch] uit Schlesien gekom het en die plaas heet: "Die 'Farm des Schlesier'". Die amptelike naamsverandering van die plaas "No. 97 am schwarzen Nossob" is deur Richard E. Kubisch aangevra in 1912 (DGO 9 L5 d76 UV s73 1912). "Schlesierplaas".

Schlettweins Farm S 2117 AB

Plaas nr. 218, dist. Otjiwarongo (Meinerts 1939:407). Die plaas is na C.A. Schlettwein sr. van Otjitambi vernoem (dr. R. von Maltitz, vraelys 1983). "Schlettweinsplaas".

Schlip, Schlipmündung en Schliprivier S 2417 AA

Polisiestatie, plaas nr. 472, plaas nr. 156 en rivier, dist. Mariental. Vgl. die optekening by Nienaber & Raper (1980:401-402): "Schlip kom al as sodanig voor op die Kriegskarte van 1904. Vandag is dit 'n gehug op plaas nr. 472 en deur hom loop die Schliprivier wat suidwaarts vloei om by Schlip Mündung (plaas nr. 156) deur die Visrivier ontvang te word..." Die komponent *Schlip* word nie deur Nienaber & Raper verklaar nie. In Schulze (1923-24:322) is naas die Duitse vorm *Schlip* in parentese bygevoeg (*slip*). Dit is egter nog nie duidelik of dit 'n spellingvariant of 'n Engelse of Afrikaanse ekwivalent voorstel nie. Wahrig gee *Schlipp* (met dubbel *pp*) as: "Schiefe Ebene in der Werft" ("skuins helling in die werf"), dan "Helling"-, "SkuinSTEMONDING".

Schlucht S 2115 DA

Plaas nr. 162, dist. Omaruru. Die naam *Schlucht* is van Duitse herkoms en beteken "kloof". Dit is die grootste kloof in die Erongo-gebergtes (M.F. Hinterholzer, vraelys 1982). "Kloof".

Schmelens Erwartung S 2314 BA

Voormalige sendingstasie en alternatiewe naam vir Okahandja in die tyd van die Rynse sendelinge (Richter 1845, Petermann 1858, Hahn 1856:187, 202, *Quellen* 25). Die stasie is ter nagedagtenis aan eerwaarde Heinrich Schmelens benoem en verskyn ook as *Schmelenshoop* en *Schmelins* (sic) *Hope* (Palgrave 1877:14, Büttner 1884:238, Pettmann 1931:131). "Schmelenshoop".

Schmittspütz S 2618

Plaas (nr. onbekend), dist. Keetmanshoop (Schulze 1923-24:264). Die naam is in hierdie vorm 'n verduitsing van die Afrikaanse "Smutspuits" of "Smitspuits".

Schnabelsfelde S 2217

Plaas nr. 46, dist. Okahandja (Meinerts 1939:380), NO van die dorp (GSWA 1: 250 000 UDF vel 02 Windhuk 1915). Die plaas is na die eerste eienaar, Hermann Karl August Schnabel, vernoem (Schulze 1923-24:289). "Schnabelsfelde".

Schneidenberg [S 2116]

Plaas nr. 205, dist. Okahandja (Meinerts 1939:380). Die naam is 'n verkorte vorm van die eienaar, K. Schneidenberger, se van. "Schneidenberg".

Schneider S 2318 DB

Plaas nr. 114, dist. Gobabis. Die plaas is waarskynlik na die eertydse eienaar, H. Schneider vernoem. (Veldwerk 1983, Meinerts 1939:167). "Snyer".

Schnepfenrivier S 2617 DA

Plaas nr. 73, dist. Bethanien (Meinerts 1939:268). Die naam is moontlik na analogie van 'n gelyknamige plek soos Schnepfenbach in Beiere toegeken wat uit 'n samestelling bestaan van die voël naam *Schnepfen*- 'n soort strandlopertjie of kiewiet (Roberts 1978:184). *Schnepfen* is voëls van die spesie *Scolopacinae* of *Charadriidae* (Wahrig 1980:3290). "Kiewietrivier".

Schoch S 2218 AB

Plaas nr. 193, dist. Gobabis. Die plaas is volgens die huidige eienaar, J.W.E. Kern (vraelys 1982), vernoem na een van sy voorouers, nl. W. August Schoch, wat in 1910: *Transvaal 34 Jahre im Lande der Buren, Erinnerungen von August Schoch* gepubliseer het.

Schoenau S 1918 CC

Plaas nr. 181, dist. Grootfontein (Lyste van die Landmeter-Generaal, Windhoek, Foto 1/4160). Verskeie oorde in Duitsland dra dié naam. Die plaasnaam is waarskynlik n.a.v. een van dié name toegeken (Grosser Atlas 1975:137).

Schoenau [S 1918]

Plaas nr. 60, dist. Grootfontein, deel van nr. 181 (vorige lemma). Die huidige eienaar, S.F.O. Hoppe-Speer (vraelys 1983), vertel: "Da Schönau wirklich schön ist mit den Randbergen, den Granitkuppen, dazwischen Flächen u. Täler, so taufte mein Vater den Namen 'Schönau' d.h. 'schöne Aue'". Oordrag kon tegelykertyd 'n rol gespeel het, soos by so vele ander gelyknamige gevalle. "Mooi weiland".

Schönau/-rivier S 2818 AD

Plaas nr. 126 en rivier, dist. Karasburg (Leistner & Morris 1967:438). Die mooi groen omgewing het aanleiding gegee tot die benaming (Albertyn 1984:33), alhoewel oordrag terselfdertyd 'n faktor kon gewees het. Die rivier ontleen sy naam aan die plaas. (Kyk Schoenau).

Schönbergsquelle S 2818

Fontein, NO van Ramansdrif en die Oranjerivier, dist. Karasburg (Brink en Rhenius VRV 28, moderne roetekaart). Familienaamtoekenning. "Schönbergsfontein".

Schönborn S 2218 DC

Plaas (nr. onbekend), dist. Gobabis. 'n Oordragnaam uit Ostholstein, Noord-Duitsland. (Veldwerk 1983, Schmitz 1982:510). "Skoonbron" of "Mooibron"/"-fontein".

Schoenfeld S 2115 BB

Plaas nr. 92, dist. Omaruru. Volgens B.A.S. von Seydlitz (vraelys 1982) het sy vader die plaas in 1913 van die Duitse koloniale owerheid gekoop. Hy was die eerste eienaar daarvan en het dit na die familielandgoed in Silesië genoem. 'n Vervanging van die Hereronaam *Okakutuata*. "Mooiveld".

Schoenhausen [S 1918]

Plaas (nr. onbekend), dist. Grootfontein. Volgens A. von Teichmann (vraelys 1982) is dit sy broer se plaas en is die plaas vernoem na 'n klein oord in Wes-Duitsland waarvandaan sy grootouers afkomstig was. Daar is verskeie soortgely-

ke plekname in die provinsie Westfale en Hessen (Müller 1982/83:903). "Mooi woning".

Schönwalde S 2418 CD

Plaas nr. 82, dist. Mariental. Die plaasnaam is oorgeneem van die gelyknamige oord in Schleswig-Holstein (Müller 1982/83:904). "Mooi woud".

Schroffenstein S 2115

Bergpiek in die Erongobergreeks, geleë op plaas Grabwasser, dist. Karibib (GSWA 1:100 000 UDF vel 15 F3 Karibib 1914). Die berg is na die ou kasteel in Duitsland vernoem. (Veldwerk 1983, ZBU 2000 AII 70i p. 41 J.Nr. 21656 22 Aug. 1907).

Schuckmannsburg S 1724 DB

Buitepos van die Duitse Schutztruppe in die NO uithoek van die Caprivistreek (Sprigade & Moisel *Kriegskarten* 1:2 000 000 1912, DSWA 1:2 000 000 1914-1918). Dié voormalige stasie van die koloniale regering is vernoem na goewerneur Bruno von Schuckmann, wat Von Lindequist vanaf 1907 tot 1910 opgevolg het (Hoeflich 1960:39). "Schuckmannsburg".

Schuckmannspitze S 2216

Berg in die Khomashoogland, op plaas Kobos nr. 305, SW van Windhoek, dist. Windhoek (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). H.J. Wiss (vraelys 1983) sê die kop is deur landmeters na die goewerneur, B. von Schuckmann, vernoem. "Schuckmannspiek".

Schumanstal S 1917 CB

Plaas nr. 550 met sylyn daarop, dist. Grootfontein. Die plaas is deur Rudolph Schumann, 'n inspekteur van die spoorweë, na homself vernoem nadat hy die plaas gekoop het. "Schumannsvallei".

Schürfpenn S 2418 AB

Plaas nr. 120, dist. Mariental. Die bg. vorm van die naam is 'n verduitsing

van die Nederlands geskrewe Afrikaanse naam *Schurfpens*, wat op sy beurt 'n vertaling van die Namanaam *Gorokhoms* is. Dit is deur sendeling T. Fenchel (1887: 134 *Quellen* 18) opgeteken "... erreichte /Goro //khoms (hol. Schurfpens)". In die verduitste vorm het die naam 'n ander betekenis bygekry, nl. "Skraap, grawe pens", alhoewel *Schürfen* ook "oppervlakkige skraap" beteken en *Schürfe* 'n klein skraapwond is (Wahrig 1980:3327), en dus nog verband hou met "skurfte". "Skurftpens".

Schutzgebiet S 1713/1725 tot S 2816/2825

Staatkundige landsnaam wat tydens die koloniale tydperk van 1884 tot 1915 die algemene Duitse benaming vir die gebied Suidwes-Afrika was. Die benaming het gedien as 'n staatkundig-topografiese beskrywing vir die besette gebied vanaf die Kunene in die noorde tot aan die Oranjerivier in die suide, en vanaf die Atlantiese westkus tot aan die Botswana- en Kalaharigrens in die ooste. Vgl. die optekening as internasionaal aanvaarde beskrywing by Von Moltke (1977:171): "In a declaration, signed in Lisbon on 30 December 1886, Portugal admitted her acceptance of Germany's fixation of the northern boundary of her 'Schutzgebiet' (Protectorate) of South West Africa..." Die hele gebied, soos beskryf in Von Moltke, is dus onder Duitse beskerming geplaas en amptelik die *Schutzgebiet* genoem. "Protektoraat, Mandaatgebied".

Schwabenhof S 2117 AC

Plaas nr. 158, Okahandja. Die naam is 'n Swabiese oordragsnaam uit Suid-Duitsland (Hintrager 1955:164). Die eerste eienaar was van die gebied afkomstig. (G.M. Sigwart, vraelys 1982). "Swabehof".

Schwarzbrunn S 2619 CB

Plaas nr. 33, dist. Keetmanshoop. Die naam is 'n vertaling van die half Nederlands, half Duits geskrewe Afrikaanse *Swartpütz* wat deur die eienaar, F. Lehmann, met bg. verduitste vorm vervang is (ZBU 2000 AII 70i p. 99 ged. 1910). "Swartputs".

Schwarzdorn [S 2417/18]

Plaas nr. 170, dist. Mariental (Meinerts 1939:280). Die *Acacia*-doringboom-

soort wat in die gebied groei, waarskynlik die *Catophractes alexandre* wat, volgens Smith (1966:449), "in Great Namaqualand to Hereroland" voorkom, het volgens segsliede (veldwerk 1983) tot die benaming aanleiding gegee. "Swartdoring".

Schwarzeck/Schwarzeckberg S 2818 CB

Plaas nr. 130 en berg, dist. Karasburg (Foto 8/2501). Die berg- en plaasnaam is n.a.v. die topografiese eienskappe van die omgewing gegee (Albertyn 1984: 33). "Swarthoek".

Schwarzenfels S 2016 AD

Plaas nr. 33, dist. Otjiwarongo. Die huidige eienaar, W.P. Gossow (vraelys 1982), verduidelik dat die omgewing uit berge bestaan wat baie vulkaangesteentes bevat. "Swartrots".

Schwarzenstein S 1915 CC

Plaas nr. 16, dist. Outjo. Die plaasnaam is afgelei van die swart rotse wat daarop voorkom en is deur die landmeter wat die plaas opgemeet het, toegeken (D.J. Nel, vraelys 1982). "Swartsteen".

Schwarzerberg S 2715 AB

Berg, dist. Lüderitz (Foto 7/008). Die donker kleur van die berg het aanleiding gegee tot die naam. "Swartberg".

Schwarzfelde S 1918 CC

Plaas nr. 180, dist. Grootfontein. Die voormalige eienaar se naam was Emil Schwarz (Schulze 1923-24:242). Hy het sy plaas na homself vernoem (mev. I. Schatz en H. Prickett, vraelyste 1983). "Schwarzvelde".

Schwarzkamm S 1914 AD

Berg in N deel van Kaokoland. Die naam is deur Duitse ontdekkingsreisigers en

kartograwe van die gebied toegeken (Green 1952:59). Die *-kamm* slaan op 'n bergrug, ("Bergrücken,....gerader Gebirgzug", Wahrig 1980:2027), m.a.w. "Swartbergrug". "Swartkam".

Schwarzkopf S 2217 CD

Berg, 2214 m hoog, tussen plase Kranzneus nr. 218/219 en Kransnek nr. 269, dist. Windhoek (SWA reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). "Swartkop".

Schwarzkuppe S 2115 AD

Berg, 1280 m hoog, NW van Karibib op plase Okawayo en Etiro en Onguati, dist. Karibib (GSWA 1:100 000 vel Karibib 1914/15). "Swartkop".

Schwarzkuppe S 2516 BD

Plaas nr. 79, dist. Maltahöhe (Leistner & Morris 1976:439). Die plaas is in die tydperk 1907 reeds *Schwarzkuppe* genoem (vgl. DMA 6 UV S28 J.Nr. 1362 ged. 18 Sept. 1907). "Swartkop".

Schwarzkuppen S 2718 AC

Plaas nr. 104, dist. Keetmanshoop (KZ no.2: Jan. 15, 1914). Die Duitse naam is 'n vertaling van die Namanaam *Nogarragab* (Nienaber & Raper 1980:642). "Swartkoppe".

Schwarzrand Nord/Süd/-gebirge S 2517 AA/S 2516 B

Plase nrs. 47 en 48, ook bergreeks wat van N na S en O van die Hanamiplato en W van Gibeon en die Visrivier loop, dist. Maltahöhe. Die plase ontleen hul naam aan die bergreeks, die Schwarzrand, op sigself 'n vertaling van die Namanaam *Nunanib* (Nienaber & Raper 1977:939). Die bergreeks het sy naam ontvang n.a.v. sy donker kleur en is as teenstellende benaming van die wit kalkagtige *Weissrand* op S 2518 O daarvan toegeken. "Swartrand Noord/Suid", "Swartrandgebirge".

Schwarzschaft S 2516 BC

Plaas (nr. onbekend), dist. Maltahöhe. Die naam is 'n alternatiewe benaming vir *Duwisib* (Nama) en verwys moontlik na die swart karakoelskape waarmee in die gebied geboer word (veldwerk 1983). "Swartskaap".

Schwarzwald S 2216/17

Bergbenaming deur sendeling C.H. Hahn in 1844 toegeken vir 'n deel van die Khomashoogland (Lau 1984:143): "Nach ein paar Stunden Reitens sahen wir vor uns einen hohen Gebirgszug dem wir seines schwärzlichen Aussehens wie auch des dichten Gebüsches und der Bäume wegen, die ihn bis zu den Spitzen bedeckten, den Namen *Schwarzwald* gaben". Volgens Lau (1984:266) "(Probably today Khomas-Hochland mountains)". "Swartwoud".

Schwarzwald S 2219 CB

Plaas nr. 344, dist. Gobabis. Die plaasnaam is deur die landmeter wat die plaas opgemeet het uit herinnering aan die Swartwoud in Suid-Duitsland, toegeken (S.J.D. Labuschagne, vraelys 1982, Hintrager 1955:164). "Swartwoud".

Schweickardtsbronn S 2015 AB/AD

Polisiestatie en plaas nr. 75, dist. Outjo. Die eertydse eienaar na wie die plaas in 1906 vernoem is, was Karl Schweickhardt (BOU 5 G XV3 UV 554 ged. 1905). Die Duitse samestelling was 'n nuutskepping wat die ou Nama-naam *Urioneis* (Nienaber & Raper 1980:677) vervang het (ZBU 2000 AII 70i Vig 2 p. 130 8 Apr. 1912, N. Maqura, vraelys 1982). "Schweickardtsbronn".

Schweinsberg-Ovikango S 2118 DC

Plaas nr. 184, dist. Gobabis (Meinerts 1939:297). Vroeër, voor 1907, was die plaas slegs as *Ovikango* bekend. Aanvanklik is die Duitse naam as *Schweinsburg* bygevoeg (ZBU 2000 AII 70i ged. 7 Jan. 1907, Leistner & Morris 1976:439). Die hibriediese vorm het in die Duitse tyd ontstaan. Schweinsberg in Duitsland is in die provinsie Hessen, N van Frankfurt am Main, geleë (Diercke 1967:12).

Schweizerland S 2117 DC

Plaas nr. 92, dist. Okahandja (Meinerts 1939:380). Die plaas is, volgens die huidige eienaar, J.H. Kleeman (vraelys 1982), deur sy oom, wat uit Switserland afkomstig was en met Switserse beeste geboer het, benoem as "Switzerland".

Schwerborn S 2016 BB

Plaas nr. 6, dist. Otjiwarongo. Dit is 'n oordragsnaam uit die vroeëre Pruise, van die oord wat nou binne die DDR val (Grosser Atlas 1975:138, veldwerk 1983).

Sechskamelbaum [S 2418/19]

Plaas (nr. onbekend) en posagentskap, dist. Maltahöhe (Rohrbach 1907:162). Die Duitse naam vertaal die Afrikaanse *Seskameelboom* (BGI UV V27 1912), wat 'n verwysing na die kameeldoringbome (*Acacia giraffae*, Smith 1966:272) is.

Seeheim Ost/West S 2617 DD

Plase nrs. 30 en 84, poskantoor en spoorwegstasie op die trajek Lüderitz-Keetmanshoop, dist. Keetmanshoop (NPNK 1978:257). *Seeheim* lê direk aan die Visrivier waar die Skaaprivier daarin uitmond (Rehbock 1898:19) en ontleen sy naam aan die groot waterpoele wat selfs in droogtejare standhoudend is (F. Kober, brief 2 Sept. 1982). Wanneer die Visrivier afkom/vol is, vorm dit 'n eiland en word die wonings met water omring (Albertyn 1984:46). "Seetuiste".

Seepforte S 2218 DA

Poort, dist. Gobabis (SWA-reeks 1:50 000 spes. vel Gobabis 2218 CA-DD). "Seepoort".

Siebelsgebirge S 2217/18

Bergreeks, (Müller 1889 1:10 000 000). Alternatiewe verdwene naam, deur die sendelinge (o.a. C.H. Hahn 1843, in Lau 1984:126) aan die Auasberge, dist. Windhoek, toegeken. Die familienaam *Siebel* is dié van die koopman Herman Siebel wat saam met sy vader, Abraham Siebel, die kassiers van die Rynse Sending-

genootskap in Elberfeld was (Lau 1984:265-266, Vedder 1934:252). "Siebelsgebergte".

Siegerland S 2117 BB

Plaas nr. 268, dist. Otjiwarongo (Schulze 1923-24:308). Die eerste eienaar, Walter Schulte het die plaas na sy geboorteplek, die streek in die provinsie Westfale, Duitsland, vernoem (veldwerk 1983).

Siegfeld S 2219 AD

Plaas nr. 403, dist. Gobabis, NO van die dorp Gobabis (Sprigade & Moisel DSWA 1:2 000 000 1910/1912). Volgens die huidige eienaar, C.P. Chapman (vraelys 1982), was daar 'n beslissende geveg op die terrein tussen die Duitsers en die Herero's. (Vgl. ook Lenssen 1966:80). Die naam hou verband met hierdie oorwinningslag (veldwerk 1983). "Oorwinningsveld".

Siemenshof/West S 1917 CC

Plase nrs. 577 en 576 onderskeidelik, dist. Grootfontein. Die plaas is na die eerste eienaar, Siemens, vernoem (nev. H. Prickett en I. Schatz, vraelyste 1983). "Siemenshof, /Wes".

Signalberg S 2718 CA

Berg en plaas nr. 299, dist. Karasburg (Leistner & Morris 1976:450, KZ no.2: Jan. 15, 1914). Die Duitse troepe het in 1900-1905 tydens die Nama-oorlog 'n heliograafstasie op dié berg gehad (Albertyn 1984:33). "Seinberg".

Signalspitze S 2316

Berg, 1933 m hoog, op grens van plaas Gölischau nr. 20 en Witkop nr. 310 en Rothenstein nr. 43, SW van Windhoek, dist. Windhoek (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). "Sinjaalspits", "Seinspits".

Simmenau S 2216 DC

Plaas nr. 11, dist. Windhoek. Die plaas, aan die Kuisebrivier, was eers be-

kend as *Lichtenburg* maar is op 25 Okt. 1910 verander na *Simmenau* (BWI 70 Flb J.Nr. 23190 ged. 1910). Die naam het moontlik verband met die Europese plekname *Simmernau* en *Simmerndorf* (DDR, Postleitzahl 1977:313).

Skelettküste S 1711/12/13/14 tot S 2214.

Kusstrook en natuurbewaringspark aan die Atlantiese oseaan wat van Swakopmund N strek tot aan die Kunenerivier, met die ewe onherbergsame Kaokoland as NO grens en Damaraland as SO grens. Die benaming daarvan in Duits is 'n vertaling van *Skeleton Coast* (J.H. Marsh 1944 in Hintrager 1955:7). Die naam spruit uit die ervarings van avonturiers wat aan hierdie kus afgespeel het; verhale van tallose vergane skepe en skipbreukelinge. "Skedelkus, Geraamtekus".

Slaney's Höhe [S 2216/17]

Plaas nr. 340, dist. Windhoek. Die plaasnaam is 'n hibridiese samestelling van die Engelse familienaam *Slaney* met die Duitse generiese term *-höhe*. Die naam beteken, volgens die huidige eienaar, H. Slaney (vraelys 1982) "die koppies van die plaas van die Slaney's". "Slaneyshoogte".

Sommerau S 2417 DD

Plaas nr. 95, dist. Mariental (Schulze 1923-24:218). Die Duitse naam is as vervanging van die Nama- (of Herero-?) naam *Mutschuakobis* toegeken deur die destydse eienaar, Bruno Beykirch (BGI 15 GN 15. 93 J.Nr. 16155 ged. 7 Jul. 1911) en is volgens segslui (veldwerk 1983) waarskynlik 'n oordragsnaam uit Europa. "Somerweiland".

Sonnabend Hügel S 2719 AB

Heuwel naby Tränental, dist. Keetmanshoop (S.A. kaart 1:500 000 Topo T.S.O. 500 1950). "Saterdagheuwel".

Sonneneck [S 2219/20]

Plaas (nr. onbekend) O van die dorp Gobabis, dist. Gobabis. Die plaas is in 1905 deur die eertydse eienaar, Willi Schroeder, wat uit Pommere in Oos-Duits-

land afkomstig was, benoem na die sonnige klimaat van die gebied in SWA (Scott 1965:57). "Sonhoek".

Sonnenhof S 2617 DA

Plaas nr. 67, dist. Bethanien (Meinerts 1939:269). "Sonopstal", "Sonplaas".

Sonnleiten S 2117 AB

Plaas nr. 78, dist. Windhoek. Die naam is 'n oordrag van 'n pleknaam in Suid-Duitsland in samehang gegee met die plaas se ligging aan die sonkant van die Bismarckberge, aldus H.E. Rust (vraelys 1982).

Sonntag S 2715 BD

Berg in Klinghardtbergreeks, N van Lochkuppe, dist. Lüderitz (1:50 000 2715 BD en Foto 3/297, ook by Kaiser 1926 kaart en Bylae). Dié oroniem is telkens sonder generiese term opgeteken gevind. "Sondag".

Sonntagberg S 2516 A

Berg in dist. Mariental, in die omgewing van Gibeon. Dit kon nie bepaal word of die eerste komponent dalk na 'n gebeurtenis op 'n Sondag, of 'n persoon verwys nie. "Sondagsberg".

Sonntagsbrunn/-rivier S 2716 BC

Plaas nr. 108 en rivier, albei dist. Bethanien. Die rivier vloei deur die plaas in die Konkieprivier in en vorm in reënryke jare talle fonteine na aanleiding waarvan die naam toegeken is (Rohrbach 1907:198). "Sondagsbron, -rivier".

Sophienhof S 2016 AA

Plaas nr. 133, dist. Outjo (Schulze 1923-24:313, Meinerts 1939:415). Die huidige eienaar, dr. H.G. du Plessis (vraelys 1982), reken die plaasnaam is moontlik 'n vernoeming van die vrou van die eerste eienaar, 'n Duitser wat in 1918

oorlede is, met toevoeging van die generiese term -hof as vestigingsaanduiding. "Sophieshof".

Spandau S 2218 AB

Plaas nr. 149, dist. Gobabis (Meinerts 1939:297). Die plaas is "deur die eienaar vernoem na die deel van Wes-Berlyn waarmee hy verbintenis gehad het" (Albertyn 1984:14).

Sparenberg S 2117 AD

Plaas nr. 155, dist. Okahandja (Schulze 1923-24:289, Meinerts 1939:380). Volgens segslui (veldwerk 1983) is dit moontlik 'n oordrag van 'n dorpsnaam uit Beiere (Müller 1982/3:441).

Spatzenheim [S 2119]

Plaas (nr. onbekend), N van die Epukirostasie, dist. Gobabis (DGO 7 L5 d55 UV 0250 ged. 25 Okt. 1902). Die plaas was voor 1902 bekend as *Okatambaka* en is deur die eerste Duitse koper, Johannes Spatz, op 22 Aug. 1903 herbenoem. "Spatztuiste".

Spatzenfeld S 2218 DD

Plaas nr. 70, dist. Gobabis. Ook 'n poskantoor en motorbushalte op die roete Gobabis-Leonardville (NPNK 1978:271). Die naam verwys na die voëlsoort, die mossie (*Passer motitensis*, Roberts 1978:545,556) wat in groot getalle op die plaas voorkom (Albertyn 1984:14). "Mossieveld".

Sperlingslust S 2217 CA

Heuwel en vroeëre fort (ook kasteel, herbenoem *Schwerinsburg*), dist. Windhoek. Schwabe (1907:96) gee die ligging: "Eine einzige Spitzkuppe am Wege nach Klein-Windhuk - 'Sperlingslust'- überhöht die Feste, ist aber durch eine starke Schanze gesichert...." Die ou fort is afgebreek en is later deur die argitek Sander in opdrag van goewerneur Leutwein in 'n kasteel omskep en herbou (Green 1952:4). *Sperling* is 'n bekende Duitse familienaam (Schulze 1923-24:174, Mein-

erts 1939:205). Ook Palgrave (1877:IX Annexures) meld 'n Duitse handelaar *Sperling* wat tussen Gobabis en Windhoek gesmous het. Die naam hou moontlik verband met een van dié families. "Sperlingslus".

Sperlingspütz S 2818 CA

Plaas nr. 259, dist. Karasburg. Die plaas is SW van Warmbad geleë (SWA 1:1 000 000 1972). "Sperlingsputs".

Sperrgebiet S 2314/15/16 tot by S 2815/16

Diamantgebied, verbode landstrook wat al langs die Atlantiese oseaan vanaf Oranjemund in die S tot aan die Kuisebrivier, S van Walvisbaai strek met 'n breedte van ongeveer 100 km binnelands, dist. Lüderitz (Cowley 1983:68). Die gebied is opgedeel in Diamantgebied 1 en 2 (SWA 1:1 000 000 1972). Die geskiedenis van die ontstaan en benaming van die *Sperrgebiet* begin met die ontdekking van diamante deur die Duitser, August Stauch, met die daaropvolgende stormloop (Green s.j.:1972). Die ontginningsregte is almal in 1910 deur die Deutsche Kolonial Gesellschaft aan die maatskappy die Deutsche Diamanten Gesellschaft toegeken: "The next step in order to prevent new finds from getting into foreign hands was by the introduction of a Verfügung agreement with the company, barring prospecting except by or for the company in a specified area (the Sperrgebiet) belonging to the company" (Goldblatt 1971:178). Die naam dui op hierdie verbod op alle toegang of prospekteerwerk in die gebied. "Verbode gebied, Sperrgebiet".

Spitzkuppen, Gross/Klein S 2116 CC

Berge NO van Swakopmund en W van Usakos in Damaraland. Aan die voet van die *Spitzkoppe* is ook 'n plaas *Spitzkopje* geleë, vandag onbewoon, maar vroeër in besit van die Deutsche Kolonial Gesellschaft für Südwest-Afrika en onder bestuur van C.A. Schlettwein sr. (F.J. Jooste, vraelys en brief 11 Aug. 1983). Die Duitse en Nederlands geskrewe Afrikaanse vorme van die berg en plaasnaam is blykbaar vertalings van die Namanaam *Geins*. Volgens die verklaring van Th. Hahn (1901:158) as: "der Emporsteigende, das in die Luft ragende, Bergspitze", wat topografies paslik beskrywend is van die *Spitzkoppe*. (Nienaber & Raper 1977:409-10). "Groot/Klein Spitzkoppe".

Spitzkuppe Ost/West S 2618 AD

Plase nrs. 138 en 159 onderskeidelik, dist. Keetmanshoop (Meinerts 1939:344). Die Duits-Afrikaanse samestelling is 'n vertaling van die ou Nama-name *Gouib* en *Gaingas* (volgens die kaart van C. von Francois 1894 en Nienaber & Raper 1977:461, 271). "Spitskoppe Oos/Wes".

Spitzkuppe Nord/Süd S 2715 BD

Berge, dist. Lüderitz (Foto 3/295 en 3/297, kaart Lüderitz 1:50 000 2715 BD 1968). Die berge is na die vorm daarvan benoem. "Spitskoppe Noord/Suid".

Splitterkuppe S 2615 BC

Berg, dist. Lüderitz (Kaartlys 2615 Lüderitz F.S. SWA 2615). Die naam het betrekking op die verspreide voorkoms van die bergpieke (veldwerk 1983). "Splinterkop".

Sponholz S 2418 DA

Plaas nr. 140, dist. Mariental (Meinerts 1939:280). Die plaas ontleen sy naam aan dié van die gelyknamige oord ten ooste van die stad Neubrandenburg in NO Duitsland (nou DDR), vroeër deel van Mecklenburg en Pommere (veldwerk 1983, Grosser Atlas 1975:21,140).

Spreetshoogte [S 2316]

Plaas (nr. onbekend) en bergpas S van die Gamsbergpas. Die hoogte, pas en plaas is na 'n Duitser, Spreet, vernoem wat sy plaas onder in die pas gehad het (C.G. Coetzee, gesprek 14 Sept. 1983). "Spreetshoogte".

Springbocktrek Nord/Süd S 2619 AC

Plase nrs. 9 en 31, dist. Keetmanshoop (Meinerts 1939:264). Die naam is in bg. vorm 'n verduitste ortografiese weergawe van die Afrikaanse naam *Springboktrek*. (Schulze 1923-24:205). Volgens Albertyn (1984:46) was springbokke ook bekend as 'trekbokke' en het hierdie plase in die pad van die trekkende spring-

bokke gelê. Vergelyk die soortgelyke plaasnaam nr. 266, dist. Rehoboth op S 2317 BB).

Stahlpan S 2719 DB

Plaas nr. 291, dist. Karasburg. Die naam is 'n samestelling van die Duitse familienaam *Stahl-* (Schulze 1923-24:175) en die Afrikaanse generiese term *-pan*. "Stahlpan".

Stammland I en II S 2417 CB

Plase nrs. 21 en 22 onderskeidelik, dist. Mariental (Meinerts 1939:280). Volgens Albertyn (1984:60) is die plaas so genoem "omdat dit die hoofplaas van 'n reeks plase was wat bestuur is deur die Neue Haribes Co. (Pty.) Ltd. "Stammland".

Stauchslager S 2615 CA

Diamantprospekteerlaer en myn van die CDM in die omgewing van Idatal en Charlottental, dist. Lüderitz (Schulze 1923-24:276). Die plek is na August Stauch vernoem wat die eerste diamante in 1908 in die gebied ontdek het. Die myn is by Idatal opgerig en die naam *Stauchslager* variant vir *Idatal*, het later verdwyn (Cowley 1983:68). "Stauchslaer".

Steinau S 1817 DD

Plaas nr. 296, Grootfontein (Meinerts 1939:317). Die eerste eienaar het die plaas na sy plek van herkoms in Wes-Duitsland benoem (veldwerk 1983, Grosser Atlas 1975:140).

Steinbach S 1918 CD

'n Plaasgedeelte van Schaffeld nr. 199, dist. Grootfontein. Oordrag van 'n dorpnaam in Duitsland (mev. M. Meng, vraelys 1982). *Steinbach* is ook 'n bekende Duitse familienaam, vgl. Meinerts (1939:208).

Steindammrivier S 2416/2417

Rivier, vloei deur dist. Maltahöhe-Mariental (Kaartlys Maltahöhe-Mariental F.S. 8/654). Dat die riviernaam van 'n Duitse familienaam ontleen kan wees, en dat dit na 'n "dam van stene gebou" verwys, is die twee verklarings wat deur segsliede (veldwerk 1983) verskaf is.

Steineck S 2015 BB

Plaas nr. 109, dist. Outjo. Volgens die NPNK (1978:275) is dit ook die naam van 'n motorbushalte op die pad tussen Outjo en Khorixas wat by die plaas verbygaan. Die naam is toegeken n.a.v. die topografie van die omgewing wat baie klipperig is (C.A. Schlettwein, vraelys 1984). "Klip-, Steenhoek".

Steinfeld S 2516 AB

Plaas nr. 104, dist. Maltahöhe. Dit is volgens A.M.J. Esterhuizen (vraelys 1982) na 'n klipperige bergplato in die omgewing benoem. Die naam kom ook meermale in Duitsland voor (Müller 1982/83:957) en oordrag of analogie kon tegelykertyd by die benaming 'n rol gespeel het. "Klipveld".

Steinfeld S 2718 AA

Plase nrs. 117 en 118 onderskeidelik, dist. Keetmanshoop. Die plase is aangrensend en lê in die gebied van die Klein Karasberge waarvan die betekenis en topografie in Wienaber & Raper (1977:648-649) beskryf is as: "plek van (skerp) klipgruis...soos afkomstig van die kwartsitiese skis wat die bergspitse kroon en bewaar is in die alternatiewe naam van 'Steinfeld' wat herhaaldelik op die ou kaarte voorkom." Die verklaring van J.M. Strauss (vraelys 1982) stem hiermee ooreen: Die naam is in die Duitse tydperk toegeken en beteken "Klipperige veld".

Steinhausen [S 2217/18]

Nedersetting by plaas nr. 212, met polisiestasie en poskantoor, dist. Gobabis in Omitara-Okarukambe-omgewing (NPNK 1978:275, Poskantoorlys 1970:137). Die naam *Steinhausen* is as vervanging van die Hereronaam *Okarukambe* (die destydse

polisiestasiëbenaming) ingedien en goedgekeur (ZBU 2000 AII 70i ged. 26 Aug. 1909, J. Nr. 16117). Oordragnaam uit Duitsland. Vgl. Müller (1982/83:958) waarin 12 soortgelyke plekname gelys is. "Kliphuis".

Stengelskuppe S 2417 BD

Berg, dist. Mariental (SWA-reeks 1:50 000 vel Hardap 1968). Die berg is na ene Stengel vernoem (veldwerk 1983). "Stengelskop".

Sternberg [S 2217]

Berg, dist. Windhoek. Die oorsprong van die naam is volgens R.E.F. Rusch (vraelys 1982) toe te skryf aan 'n mev. Stern wat die berg uitgeklim het. "Sternberg".

Stierkuppe S 2218 AB

Berg, dist. Gobabis (kaartlys 2218 AA, AB, AC Gobabis F.S. SWA). "Bulkop".

Stille Hoffnung kyk Frohe Erfüllung

Stinkdorn S 2719 CA

Plaas nr. 28, dist. Warmbad (nou Karasburg). Die Duitse vorm van die naam is 'n aanpassing van die Nederlandse geskrewe *Stinkdoorn*, wat op sy beurt 'n vertaling van die Namanaam *Okhus* is (Nienaber & Raper 1980:673). R. le Roux gee bevestiging vir die oorsprong van die naam (SWA A A603, vol. 3, vraelys 1953): "Translation from Hottentot word (meaning) scented thornbusch growing in that vicinity. Any smell is described as 'stink' by natives". Die doringboom waarna verwys word is die "noenieboom (*Boscia foetida*) wat in sy bloeiselyd 'n sterk stank afgee, vgl. ook Smith CA 1966 CNSAP 439 wat stinkdoring aangee as volksnaam van die *Boscia foetida*." (Nienaber & Raper 1980:673). "Stinkdoring".

Stolzenfeld S 2217 DC

Plase nrs. 89 en 283, dist. Windhoek. Albertyn (1984:109) meen die naam verwys na die "voortreflike weiding op die stuk grond." "Trotseveld".

Stolzenfels S 2316 CC

Plaas nr. 9, dist. Rehoboth (Meinerts 1939:423). Die plaas was in die besit van die Voigtsfamilie en is na die bekende kasteel in die Rheinland Pfalz, Duitsland (Müller 1982/83:969) vernoem (D. Voigts, vraelys 1982).

Stolzenfels S 2819 BC

Polisiestatie en plaas nr. 74, dist. Karasburg (Futterer 1984 *Übersichtskarte*). Die plaas is aan die N oewers van die Oranjerivier geleë aan die uitmonding van die Geiabrivier in die Oranjerivier (Rehbock 1898:18,52). Die naam is van die kasteelnaam in Duitsland oorgeneem, maar het terselfdertyd topografiese relevansie. Vgl. Rehbock (1898:18): "[Bei]... Stolzenfels... steigt man durch ein wildzerrissenes, nacktes Felsgebirge hinab. Die durch die Wirkung des Wassers bloßgelegten Felsen ragen an vielen Stellen so steil aus dem Fluss empor...."

Straussberg S 1918 AD

Plaas nr. 280, dist. Grootfontein (Meinerts 1939:317). Die naam verwys na die volstruisboerdery wat vroeër daar bedryf is (mev. H. Prickett, vraelys 1983). "Volstruisberg".

Straussberg S 2218 AB

Plaas nr. 153, dist. Gobabis (Meinerts 1939:288). Die naam is moontlik deur die voormalige eienaar, Oskar Faber (DGO 9 L5 d79 UV S 1912), n.a.v. die wilde volstruise wat daar voorkom, toegeken (W. Pack, vraelys 1982). "Volstruisberg".

Straussenheim S 2015 BB

Plaas nr. 134, dist. Outjo (Schulze 1923-24:313). Mev. W. Schorkopf (vraelys 1982) bring die naam in verband met die groot getalle volstruise wat in die verlede daar gehou het. "Volstruistuiste".

Straussenkuppe S 2218 AC

Berg, dist. Gobabis (Kaartlys 2218 AA, AB, AC Gobabis F.S. SWA). "Volstruis-
kop".

Straussennest S 2619 CB

Plaas nr. 38, dist. Aroab (nou Keetmanshoop, Meinerts 1939:264). Die oor-
spronklike naam van die plaas was *Koichas* (DAR 25 G49 UV S21 1903, ZBU 2000
AII 70i p.83 1909) wat deur die Duitse naam vervang is. Volgens die huidige
eienaar, F.J. Potgieter (vraelys 1982), is daar in die Duitse tyd 'n poging
aangewend om met volstruise te boer. "Volstruisnes".

Straussfeld S 2217 DC

Plaas nr. 116, dist. Windhoek. N.a.v. die wilde volstruise in die gebied ge-
noem (P.S. Treiber, vraelys 1983). "Volstruisveld".

Streben S 1916 BD

Plaas nr. 437, aangrensend aan die Etoshawildtuin, dist. Grootfontein. "Stre-
we".

Streitdamm S 2619 DC

Plaas nr. 42, dist. Aroab (nou Keetmanshoop). Die huidige plaas Streitdamm
was 'n gedeelte van Aronab (*Hackiesdornrivier*, vgl. DAR 29 G 110 Mei 1911).
Volgens oorlewering het 'n dam op die plaas wat tot groot stryery aanleiding
gegee het, die naam tot gevolg gehad (Albertyn 1984:46). "Stryddam".

Streitfontein [S 1918]

Plaas nr. 1, dist. Grootfontein (Schulze 1923-24:242). Die naam is 'n ge-
deeltelike verduitsing van die Afrikaanse naam *Strydfontein*. Volgens mev. I.
Schatz (vraelys 1984) het die Dorslandtrekkers die naam aan 'n fontein gegee
na 'n stryery oor die nedersetting aan dié sterk fontein wat in die nabyheid
van die plaas geleë is. "Strydfontein".

Streitwolfweg [S 2218]

Verkeersroete deur die Sandfeld-Omaheke N van Epukiro in die huidige Hereroland-Oos (Lenssen 1966:130, 156). Die pad is in die Duitse koloniale tyd, meer bepaald tydens die Herero-oorlog (1907) as belangrike strategiese roete beskou. Dit is deur die Schutztruppe na hulle aanvoerder, Oberleutnant Kurt von Streitwolf (1871-1945), vernoem (Goldblatt 1971:148). Streitwolf het in 1899 in SWA aangekom as militêre kommandant te Okahandja (1899-1902), daarna te Gobabis (1904-1908) waar hy distrikshoof was. In 1908 is hy as kaptein na die Caprivistreek bevorder waar hy die gebied verken en *Schuckmannsburg* gestig het (Hintrager 1955:106-107). "Streitwolfspad".

Strohbachrivier S 2416/2417

Rivier, vloei deur distrikte Maltahöhe en Mariental (2416 Maltahöhe-Mariental 8/648 F.S. SWA). Die riviernaam is 'n samestelling van die Duitse familienaam *Strohbach* (Meinerts 1939:211) en die Afrikaanse generiese term *-rivier*. Dit kon nie bepaal word wêre die Strohbach was na wie die rivier vernoem is nie. "Strohbachrivier".

Strohnhof S 2819 AC

Plaas nr. 88, dist. Warmbad (nou Karasburg). Die plaas is vermoedelik na die eerste eienaar, ene Stroh, vernoem, aldus die huidige boer, W.K. van Zyl (vraelys 1982). Volgens ander persone (veldwerk 1983) kon dit as oordragnaam uit Duitsland toegeken gewees het (Müller 1982/83:972).

Stubbenkamer S 2516 BD

Plaas nr. 56, dist. Maltahöhe. Volgens W.W.G. Smit (vraelys 1982) is die plaas na 'n landgoed in Duitsland vernoem. Die deel *-kamer* = "kamer". *Stubbe* verwys volgens Wahrig (1980:3614) na 'n boomstomp, die agtergeblewe stamstuk van 'n afgekapte boom. 'n Verwysing na eie omgewing is dus nie uitgesluit nie. "Boomstompkamer".

Stuckenberg S 2216

Berg, 1831 m hoog, in die Khomashoogland, dist. Windhoek, SW van Windhoek geleë

(SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Die berg dra dié naam van die berg en nedersetting in die Noordrynsse Westfale-gebied (Müller 1982/83:974).

Stuhlmann Duin [S 2417/18]

Duin op plaas Berger nr. 278, dist. Mariental. Volgens S.E. Berger (vraelys 1982) is die groot duin vernoem na 'n Duitse offisier, ene Stuhlmann, wat ter plaatse in 'n geveg met die Namas gewikkel was. "Stuhlmannsduin".

Sturmberg S 2217 CB

Berg, 2412 m hoog, in die Avasbergreeks SO van Windhoek, dist. Windhoek (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Volgens H.J. Wiss (vraelys en brief 31 Jul. 1983) is al die berge rondom Windhoek deur landmeters benoem. "Stormberg".

Sturmfeld S 2118 DB

Plaas nr. 252, dist. Gobabis, NO van die dorp (Schulze 1923-24:230). Die vorige naam van die plaas was *Otjunda* (DGO 9 L5 d80 UV S24 ged. 1909, Sprigade & Moisel [1910-1912] DSWA Kriegskarte 1:2 000 000). Die huidige eienaar, E. Tölkken, sê die plaas is vernoem n.a.v. die stormloop wat in die laaste geveg plaasgevind het tussen die Duitsers en die Mbanderu: "Dit was in Mei 1896..... die Schutztruppe en die Mbanderu wat vanaf Witvley en Gobabis saamgetrek het, het hulle in die digte bosse verskans. Op 6 Mei 1896 het die Schutztruppe die groepe Mbanderu hier stormgeloop en oor die Epukiro-Botswanagrens gedryf". (Vgl. ook Lenssen 1966:80). "Stormveld".

Sturmhaube S 2615 BC

Berg, dist. Lüderitz (Kaartlys 2615 Lüderitz F.S. SWA 2615). *Sturmhaube* beteken "stormhelm", "helmhoed" of "-kap". Dit is 'n ronde ysterhelm of hoed wat tydens 'n seevaart opgesit word as die seewater, veral in 'n storm, oor die skip sprei (Wahrig 1980:1717). Die naam is 'n vormassosiasie. "Stormhelm".

Sturmvoelbucht S 2615 CA

Baai, dist. Lüderitz, ook die naam van 'n walvisvangstasie en nedersetting op

'n plasie (nr. 37) in dieselfde distrik (Green s.j.:157). Volgens Wahrig (1980:3624) is die *Sturmvogel*: "Angehöriger einer Ordnung von Hochseevögeln mit röhrenartigen Aufsätzen auf den Nasenlöchern, ausgezeichnete Segler: *Tubinares*", (Verwys ook o.a. na) "*Sturmschwalbe*: Angehörige einer zu den Sturmvögeln gehörigen Unterfamilie von gewandten, zierlichen Hochseevögeln *Hydrobatinae*". Na hierdie voëlsoorte kon ook 'n skip benoem gewees het (soos in die geval van *Möwe*). Andersins bestaan die verklaring dat hierdie stormvoëls aan die kusgebiede voorkom en dan juis in groot getalle waar walvisvangstasies operig is (*Afr. Heimatk.* 1984:31, veldwerk 1983). "Stormvoëlbaai".

Süderecke S 2517 CA

Plaas nr. 63, dist. Maltahöhe. Die naam verwys na die ligging van die plaas in die suidelike hoek van die distrik (Albertyn 1984:53). "Suiderhoek".

Swakopmund S 2214 DA

Hoofdorp van die distrik Swakopmund, 30 km N van Walvisbaai. Die naam is 'n verduitsing van die Namanaam *Tsoaxaub* (= "misbesmeerde agterent" volgens Nie-naber & Raper 1977:1011-1013) en die *-mund* moontlik ook van die generiese *!goas* vir "monding" (Moritz 1970:37-41, Rautenberg 1967:21, 71). Die dorpnaam is eers tydens die Duitse koloniale bewind na die riviermonding waaraan dit ontstaan het, vernoem. "Swakopmonding".

Swarthuk S 2818 BA

Plaas nr. 121, dist. Karasburg. Volgens C.H.B. Oberholzer (vraelys 1982) lê die plaas tussen berge wat 'n hoek vorm. Die swart klippe en algemene swartkleurige bodem het tot die naam aanleiding gegee. Dié hibridiese naam is slegs in die laaste komponent *-huk* verduits. "Swarthoek".

Talheim kyk Thalheim

Tannenhof [S 2214 DA/DB]

Kleinhoewe nr. 74 aan die Swakopmundrivier, dist. Swakopmund. Die naam hou moontlik verband met die gelyknamige oord in die stad Winterberg, Nordrhein-Westfale, Duitsland (veldwerk 1983). "Dennehof".

Tempelhof S 2517 AD

Plaas nr. 37, dist. Mariental (Meinerts 1939:281). Daar is verskeie gelyknamige klein dorpies in Wes-Duitsland (Müller 1982/83:988) waarvan bg. plaasnaam moontlik oorgedra kon gewees het.

Teschendorf S 1915 CC

Plaas nr. 24, dist. Outjo. Die naam is deur C. Schlettwein sr. toegeken n.a.v. hulle gelyknamige landgoed in Oos-Duitsland waarvandaan hy in 1896 na SWA geïmmigreer het (C.A.A.F. Schlettwein, vraelys 1982). Die gebied Teschendorf val vandag in die DDR (Schmitz 1981:508).

Teufelsbach S 2217 AA

Plaas nr. 62 en spoorwegstasie op die trajek tussen Windhoek en Okahandja, aan die rivier met dieselfde naam (GSWA 1:250 000 UDF vel 02 Windhuk 1915, Schulze 1923-24:289). Die oorsprong van die naam spruit, volgens G. von Schumann (vraelys 1983), uit die tyd van die transportryers wat in vroeër jare groot probleme ondervind het om die diep walle van die rivier oor te steek. Met die bou van die spoorlyn moes 'n brug met hoë klippilare opgerig word oor die rivier. "Duiwelstroom".

Teufelsberg S 2217 AA

Heuwels, op plaas Teufelsbach nr. 62 N van Windhoek, dist. Okahandja (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Die naam is afgelei van die plaas- en die riviernaam. Kyk *Teufelsbach*. "Duiwelsberg".

Teufelsbrücke S 2217 AA

Spoorwegbrug oor die Teufelsbachspruit, dist. Okahandja, S van Okahandja en voor Otjihawera. Benoeming moontlik n.a.v. die rivier *Teufelsbach*, of as oordrag van die gelyknamige bruggas in die Andermattomgewing N van St. Gotthard, Switserland (Diercke 1967:43). "Duiwelsbrug".

Teufelsburg S 2016 AA

Plaas nr. 153, dist. Outjo. Die naam is volgens J.J. Geistner (vraelys 1982) na die gelyknamige kasteel in Duitsland vernoem.

Teufelskuppe S 2615 DD

Berg, dist. Lüderitz (Foto 3/287, Lüderitz 1:50 000 2615). Op die kaart DSWA (1:2 000 000 1918) is die hibridiese vorm *Teufelskop* (op dieselfde ligging) ingeskryf, moontlik net as variante vorm. "Duiwelskop".

Teuteburg S 2016 BC

Plaas nr. 458, dist. Otjiwarongo. "Die boer het uit Westfalen in Duitsland gekom van 'n dorp naby die Teuteberg-[sic]woud, vandaar die naam *Teuteburg*" (W. Triebner, vraelys 1982). Die Teutoburgerwoud lê O van die Emsrivier in Westfale (Diercke 1967:12).

Thalheim S 2217 BD

Plaas nr. 127, dist. Windhoek. Die plaas is vernoem na die eienaar, F. Thalheim, soos aangedui in Schulze (1923-24:373). Spellingvariasie tussen *Talheim* X *Thalheim* is toe te skryf aan die beleidsriglyne aangaande die standaardisasie en modernisering van plekname soos per aktelêër (ZBU 2000 AII 701 p.96, 97 1910) waardeur alle vorme met die verouderde *th*- spelwyse verander sou word na *t*. Die gelyknamige dorpie *Thalheim* in Beiere (Müller 1982/83:991), in Switserland, S van die Thur (Diercke 1967:14), hou moontlik verband met die familie- en plaasnaam. Vgl. met *Grossvley Thalheim*.

Thüringen S 1917 AD

Plaas nr. 470, dist. Grootfontein. "Thüringen is 'n bergagtige landskap in Duitsland wat met die plaas se landskap ooreenstem - al die plase in die omgewing is na Duitse provinsies genoem, of na Duitse stede waarvandaan die boere gekom het" (E. Hacken, vraelys 1982). Die voormalige provinsie Thüringen val nou binne die DDR (Diercke 1967:20-21, 13).

Tiefenbach S 2116 DB

Plaas nr. 173, dist. Okahandja. Die naam is moontlik oorgeneem van die gelyknamige dorpie in Beiere, Suid-Duitsland (Müller 1982/83:996).

Tiefland S 2016 AC

Plaas nr. 146, dist. Outjo. Die naam is na aanleiding van die opera "Tiefland" van Eugen d' Albert (1864, Knaur 1932:26) vernoem wat 'n geliefkoosde opera van die vorige eienaar was (S.C. Hofmeister, vraelys 1982).

Tiefwasser S 1918 CA

Plaas nr. 376, dist. Grootfontein (SWA-reeks 1:250 000 TSO 405 1969). Volgens die huidige eienaar, F. Halberstadt (vraelys 1982), was die water baie diep en moes daarvoor geboor word; daarom "Diepwater".

Tigerberg S 2719 DC

Plaas nr. 62, dist. Karasburg (Meinerts 1939:461, Schulze 1923-24:343). Die verklaring by Albertyn (1984:34) lui "Die luiperd (*panthera pardus*) was as 'tier' aan die ou mense bekend. Die Duitsers noem hom ook 'Tiger', en omdat die diersoort so baie hier in die berge voorgekom het, is die plaas so genoem". "Luiperdberg", "Tierberg".

Tigerpforte S 2317 BC

Plaas nr. 59, Rehoboth (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). "Tierpoort".

Tigerquelle [S 1918]

Plaas nr. 4, dist. Grootfontein. Luiperdgebied, aldus P.F. van Biljon (vraelys 1982). "Tier- of Luiperdfontein".

Tigerschlucht [S 1917 BD]

Kloof, tussen Tsumeb en Kombat geleë, dist. Grootfontein. Dit is bekend as

luiperdgebied. Kyk *Tigerberg*. "Tierpoort of Tierkloof".

Tirol S 1917 CC

Plaas nr. 560, dist. Grootfontein. Na herkomsgebied van vorige elenaar vernoem (mev. S. Buchholz, vraelys 1982).

Tönnessenberge S 1813 AA

Bergreeks, N van die Hoarusibrivier en Otjiu, Kaokoland. Dit is vernoem na die ontdekkingsreisiger en prospekteerder van die verre noordelike gebied van SWA, Tobias Tönnessen (Green 1952:126). "Tönnessenberge".

Totenstadt S 2715 AD

Rotsformasie in die omgewing van Bogenfels aan die weskus van SWA, dist. Lüderitz. Die beskrywing daarvan by Green (s.j.:177) skets die moontlike benoemingsmotief: "Not far from Bogenfels is an area of grotesque rocks which look like streets of houses seen in a nightmare. *Totenstadt* they call it, 'town of the dead'". 'n Metaforiese siening van die rotsagtige kuslyn. "Stad van dooies", "Dooiestad".

Tränenklippe [S 2216/17]

Motorbushalte en gehuggies tussen Windhoek en Okahandja, dist. Okahandja (NPNK-vraelyste 1978:292). "Traneklip".

Tränental Nord/Ost/Süd S 2719 AB/BA

Plase opgedeel in nrs. 64, 67 en 69, ook 'n staatskool op plaas nr. 184, dist. Mariental (Meinerts 1939:264, 281). Volgens die aktes (ZBU 2000 AII 70i p.83 en 93 ged. 1909) is die amptelike naamsverandering van *Liefdood* na *Tränental* goedgekeur. *Tränental* blyk daarvolgens 'n onregstreekse vertaling van die Afrikaanse naam te wees, wat op sy beurt die Namanaam *Aos* direk vertaal (Nienaber & Raper 1980:77). "Tranedal".

Traugottvlei S 2118 BD

Motorbushalte op die pad tussen Dis al en Plessisplaas, dist. Gobabis (NPNK-vraelyste 1978:292). Die naam is hibridies saamgestel met die Duitse persoonsnaam *Traugott*- en die Afrikaanse generiese komponent *-vlei*. "Traugottvlei".

Treuenfels S 2116 CB

Plaas nr. 11, dist. Karibib. Die plaas grens aan die Khanrivier. Die eerste eienaar, Kurt Sommer het die plaas in 1909 aan ene Friedrich Zillessen verkoop (BKA 4 UV t 23 1909). Op daardie tydstip was die plaas nog onder die Herero-naam *Okozongomínga-Ost* bekend. In Jul. 1909 verskyn die Duitse naam *Treuenfels* as vervanging in amptelike gebruik. Die naam verwys na 'n Duitse kasteelnaam wat deur Friedrich Zillessen aan sy plaas toegeken is (veldwerk 1983).

Trompeterloecher [S 2017 C]

Plaas nr. 296, dist. Otjiwarongo, aan die Waterberg-natuurreservaat. (Meinerts 1939:407). "Trompetgate".

Trothakluft S 2717 DA

Kloof in die Naukluftberge, dist. Maltahöhe (Oorlogskaart DZWA [1914-1915]). Die kloof is na majoor Lothar von Trotha (1848-1920) vernoem wat in 1904 die bevel van die Schutztruppe van majoor Th. Leutwein oorgeneem het (Von Weber s.j.:142). Hy het ook as waarnemende goewerneur opgetree tydens die interimperiode (1904-1905) waarin goewerneur Leutwein herroep is en Von Lindequist aangestel is (SESA 1972:11). "Trothakloof".

Truppen Garten [S 2618 C]

Plaas nr. 150, dist. Keetmanshoop. Die plaas was blykbaar in die koloniale periode 'n gewilde saamtrefplek van die Duitse Schutztruppe (Albertyn 1984: 46). "Troepetuín".

Tsaobismund S 2215 BD

Plaas nr. 85, dist. Karibib. Die naam het ontstaan uit die Namanaam van die

plaas *Tsaobis* (nr. 90) in dieselfde distrik (Nienaber & Raper 1977:1047) en die Duitse generiese komponent *-mund* om die uitmonding van die Tsaobisrivier in die Swakoprivier aan te toon. "Tsaobismond(ing)".

Tuerckfeigenfontein [S 1918/2018]

Fontein op plaas *Felsenquell*, dist. Grootfontein (Schulze 1923-24:242). Die hibridiese naam is 'n verkorte vorm van die verduitste *Tuerck(sche) feigen-* (vir "turksvye") met byvoeging van die Afrikaanse *-fontein*. Dit is ook soms as *Türckfeigenbaumfontein* geskryf. Die naam verwys na die wilde turksvye, waarskynlik die *Opuntia megacantha* (Smith 1966:472). "Turksvuyfontein".

Turnberg S 2216

Berg, 2032 m hoog, met trigonometriese baken, SW van Windhoek in die Khomas-hoogland geleë, dist. Windhoek (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Die naam is oorgeneem van die berg in die vroeëre Wes-Pruise (veldwerk 1983), W van die stad Danzig (vandag *Gdansk*) in Poolse gebied (Diercke 1967:8,21).

Tsamab-Gründorn S 2819 AB

Plaas nr. 57, dist. Warmbad (nou Karasburg), aan die Namrivier op die roete van Ariamsvlei na Karasburg (Schulze 1923-24:343). Die hibridiese samestelling van die Namakomponent *Tsamab-* (Kyk Nienaber & Raper 1977:1043) en die Duitse *Gründorn* as tweede komponent. Albertyn (1984:34) gee die verklaring: "'Tsamab' verwys na die wilde tsammas (*Citrullus lanatus*) en 'Gründorn' is 'groendoring' en verwys na 'n soort doring wat hier groei". Die wisselspeeling met s, *Tsamab-Gründorn*, kom ook by Schulze (1923-24:12) voor. "Tsamab"- "Groendoorn/Groendoring".

Uhlenhorst S 2317 DB

Plaas nr. 114, (gedeelte van Margaretental, DGO 5 L5 D34 UV K147 1910) met poskantoor en winkel daarop, dist. Rehoboth, 100 km vanaf Rehoboth geleë (Schulze 1923-24:323). Volgens die NPNK-vraelyste (1978:297) was daar vroeër ook 'n motorbushalte tussen Rehoboth en Uhlenhorst. Die diens is gestaak en die poskantoor is gesluit. *Uhlenhorst* is 'n oordrag van die nedersettingsnaam in Duitsland, provinsie Schleswig-Holstein (Müller 1982/83:1010).

Unkenfels S 2217 CB

Plaas nr. 73, dist. Windhoek. Albertyn (1984:110) gee die verklaring: "'Unken' - is 'padda' (Fam. *Ranidae*) en '-fels' is 'rots', dus 'paddaklip'. Hier is 'n fontein wat baie klipperig is en waarin paddas voorkom". In Wahrig (1980:3876) word die paddasoort *UNKE* geïdentifiseer as "Angehörige einer zu den Scheibenzünger gehörigen Gattung der Froschlurche....Feuerkröte..". "Paddarots".

Untersee S 2617 AA

Plaas nr. 56, dist. Keetmanshoop. Volgens die eienaar, T.J. van Schalkwyk (vraelys 1982), beteken die naam: "Onderwater. Dit is 'n groot pan wat tussen rante in 'n natuurlike kom lê en deur 'n rivier wat op die hoogste dele van die plaas ontspring, gevoed word, met ander woorde soos 'n meer.... Volgens oorlewing het 'n Duitse geoloog wat destyds besig was met die opmeting van die plaas, bo-op die rant gestaan en afgekyk op die see van water wat op daardie stadium in die pan was en dit het hom aan 'n meer herinner". Die landmeter se herinnering hou waarskynlik verband met die gelyknamige nedersetting *Untersee* aan die Bodensee in Suid-Duitsland (Diercke 1967:16) en waarvan bg. 'n oordrag kan wees. Die pan op die plaas is ongeveer 1.8 by 1.2 km groot en gewoonlik droog (Albertyn 1984:3).

Unverzagt [S 2018/2019]

Plaas (sonder nr.) op die Hereroland-Oos-grens (DSWA 1:1 000 000 1914). Die naam het verdwyn maar hou moontlik verband met die gelyknamige gastehof en stadsdeel van Höxter en Lütmarsen in die provinsie Nordrhein-Westfalen, Duitsland (Müller 1982/83:1028,626). "Onverskrokke", "Nie ontmoedig nie".

Vaaldorn Gross/Klein S 2819 CA

Plaas nr. 91, dist. Warmbad (nou Karasburg, Schulze 1923-24:12, 344). *Vaaldorn* is 'n samestelling van Afrikaans *Vaal-* en Duits *-dorn* (n.a.v. die Nederlandse *-doorn*, soos steeds by Leistner & Morris (1976:518). Die verdeling *Gross* en *Klein* het blykbaar sedert Schulze se tyd verval. Albertyn (1984:33) voer aan dat die naam na die "kameeldoringboom, 'n (*Acacia giraffae*), wat wel 'n vaal doring het", verwys. "Vaaldoring".

Vellicke S 2719 AA

Plaas nr. 76, dist. Keetmanshoop. Die naam is 'n fonologiese en ortografiese aanpassing van die Afrikaanse *Velletjie* of *Velletje*, vgl. Nienaber & Raper (1980:508-9): "'Vellicke' word in sy grondvorm gespél soos in Afrikaans of Nederlands, in sy uitgang soos in Duits... Dit is die vertaling van Khoekhoens Kho-ro-s". Die naam het vroeër na 'n uitspanning en waterdrinkplek *Khoros* verwys (Th. Hahn, kaart 1879). Dié ou Namanaam het verdwyn, maar leef in die verduitste naam voort. "Velletjie".

Verloren S 2316 AB

Plaas nr. 32, dist. Windhoek. Die plaas is geleë aan die bolope van die Kuisebrivier, net N van die Gamsbergpas (Leistner & Morris 1976:525, SWA 1:1 000 000 1972). "Verlore".

Verloren S 2715 BC/BD

Heuwels aan die costelike uitlope van die Klinghardtbergreeks, NO van *Höchster*, dist. Lüderitz (Kaiser 1926 bylaekaart). Die heuwels is heeltemal afgesonder van die sentrale bergmassa en in dié opsig paslik benoem. "Verlore".

Verschluss S 2618 CD

Plaas nr. 54, dist. Keetmanshoop (vroeër Aroab, vgl. Schulze 1923-24:265, aktes DAR 30 G 237 UV F4 1914). Voor 1910 was die plaas bekend onder die Namanaam *Ganams* ("kameeldoringboom", Nienaber & Raper 1977:369). Dit is in 1910 deur die destydse eienaar, Paul Kintscher, vervang met *Verschluss* (ZBU 2000 AII 701 p. 99 1910). Die Duitse naam kan, weens die plaas se afgeslote ligging as "Weggesteek" of "Afgeslote" geïnterpreteer word (Albertyn 1984:47). Andersins (soos by Wahrig 1980:3995) as "Verdrag".

Vertwall S 2518 DD

Plaas nr. 24 met motorbushalte tussen Keetmanshoop en Koës, dist. Keetmanshoop (NPNK-vraelyste 1978:306). *Vertwall* is 'n fonologies-ortografiese verduitsing van die Afrikaanse naam *Verdwaal*, wat op sy beurt die ou Namanaam *Guhawus*

vertaal het (Nienaber & Raper 1980:378). H.M. Niemann (vraelys 1982) het baie inligting probeer inwin, maar kon nie uitvind wie of wat nou eintlik verdwaal het nie. "Verdwaal".

Vierkuppenberg S 2218 AD/BA/BB/BC/BD

Berg, dist. Gobabis (SWA-reeks 1:250 000 Gobabis 2218). Die naam is selfverklarend, nl. "Vierkoppeberg".

Vierzinkenberg S 2516 A

Berg, in die omgewing van Gibeon geleë, dist. Mariental. Die naam verwys na die vier spitse van die berg. *Zinke(n)*, volgens Wahrig (1980:426), is "Zacke, Spitze", m.a.w. "bergkamme". "Vierspitseberg", "Vierkammeberg".

Vogelberg S 1917 AD

Plaas nr. 463, dist. Tsameb (Leistner & Morris 1965:531). Twee verklarings m.b.t. die oorsprong van die naam is verstrekkend, nl. dat dit plaaslik betrekking het op die menigte voëls wat daar saamtrek (Albertyn 1984:101), of dat dit n.a.v. die Europese berg N O van Frankfurt in Hessen (Diercke 1967:12) vernoem is (veldwerk 1983). "Voëlberg".

Vogelfederberg S 2314 BA/BB

Berg met uitsonderlike rotsformasie in die Namib-Naukluftpark, aan die pad na Walvisbaai geleë (DSWA-Kriegskarte Blatt Zesfontein S 1711-22, S23-20 1904). Die spelling van die naam op hierdie kaart is *Vogelfederberg*. Volgens K. Assel (gesprek, 18 Jul. 1983) lyk die berg soos 'n voëlveer omrede die netagtige kranse: "Der Berg hat die Form einer Feder...Das Felsengeröll ist derartig dass es zernetzt aussieht wie eine Vogelfeder". Hierdie verklaring word deur C.G. Coetzee (gesprek, 26 Sept. 1983) ondersteun: "Die chemiese erosie in die woestyn a.g.v. die hoë soutgehalte van die voghoudende seewinde en die kondensasie daarvan op die rotse en berge het hierdie uitgeholde rotsformasies tot gevolg. Dit is dus moontlik dat die vorm en voorkoms aanleiding gegee het tot die benaming. Andersins dat dit die toevlugsoord van verskeie voëlsoorte was". "Voëlveerberg".

Vogelkrantz S 2014 DD

Put aan die Ugabrivier op plaas Sorris-Sorris nr. 186, Damaraland. In Nama staan die plek bekend as (*Klein Soris-Soris*, wat "son-baie-son" beteken (Nienaber & Raper 1977:1008). Die Duitse naam *Vogelkrantz* vertaal nie die Nama-naam nie; dit is 'n vervanging en was in dr. Georg Hartmann se tyd (Kaart 1904) reeds 'n erkende alternatiewe naam vir die klein put. "Voëlkrans".

Vogelsang S 1918 AB

Plaas nr. 284, dist. Grootfontein. Volgens E. Kriess (vraelys 1982) kan die plaasnaam òf na die gesang van voëls verwys, òf na die sekretaris en gesant van F.A.E. Lüderitz, nl. Heinrich Vogelsang. (Kyk *Vogelsang* op S 2116 CC).

Vogelsang S 2116 CC

Plaas nr. 137 ged. 2 met spoorwegstasie daarop, dist. Karibib (GSWA UDF vel 2 Windhuk 1915). Die stasie was voor 1912 bekend as *Station km 40* en onder die Hereronaam as *Ombujohakane*, maar is in 1912 verander na *Vogelsang* ter nagedagtenis van Heinrich Vogelsang, die gesant en sekretaris van F.A.E. Lüderitz, wat die eerste kooptransaksie van 'n landstrook namens die Duitse handelaar aangegaan het (Kyk hoofstuk 2, *Historiese oorsig*). Daar is in Duitsland ook verskeie plekke met dié naam (Müller 1982/83:1039).

Vogelstrausskluft S 2616/2617 BA

Plaas nr. 87, dist. Bethanien. Dit is ook die naam van 'n rivier (Schulze 1923-24:210). Dit wil voorkom of die verduitste vorm 'n vertaling van die Afrikaanse naam *Vogelstruiskloof* kan wees (Lenssen 1966:237). Die naam verwys na die wilde volstruis (*Struthio camelus australis*, Roberts 1978:1) wat algemeen in SWA voorkom. "Volstruiskloof".

Vogelweide S 2319 CC/2419 AA

Plaas nr. 244, algemene handelaar, motorbushalte en posdiens daarop, dist. Mariental (Meinerts 1939:281, NPNK-vraelyste 1978:310). Die plaas is volgens die huidige eienaar, F.J. Kotze (vraelys 1982) gedeeltelik na die eerste eienaar, K.H.W. Vogelbruck, vernoem, in samehang met die naam van die Duitse mid-

deleuse minnesanger en liedjieskrywer, Walther von der Vogelweide (ca. 1170-1230, Knauer 1932:1766).

Voigtland S 2217 CB

Plaas nr. 77, dist. Windhoek, 32 km O van die stad en die Auasberge geleë aan albei kante van die hoofweg na Dordabis (*DSWAZ* IV (9) Febr. 27, 1902, Rohrbach 1907:138 en Von Weber 1969:45). Die huidige eienaar H.K.G. Voigts (vraelys 1982), gee die herkoms: "My Vader, Gustav Voigts, broer van Albert Voigts, het in 1895 die stuk grond van die destydse keiserlike regering gekoop. Hy het dit *Voigtland* n.a.v. die Voigts genoem. In Duitsland is ook 'n deel wat *Vogtland* [Diercke 1967:13, Thüringen] genoem word". Die broers Voigts het albei op handels-, landbou-, kultuur- en politieke terrein 'n groot bydrae gelewer (*SESA* 11, 1972:260). Volgens Egli (1886:232) was *Vogtland* in Duitsland ook vroeër *Voigtland*. "Voigtsland".

Voigtsdamm [S 2216/17]

Plaasgedeelte van Voigtland en plaas Hohewarte, dist. Windhoek (*GSWA* 1:100 000 vel 16 D5 Windhuk 1914). Die naam is na analogie van die familienaam, soos by *Voigtland*, *Voigtsgrund* en *Voigtskirch*, (lg. in dieselfde distrik) toegeken (H.J. Wiss, vraelys 1983). "Voigtsdam".

Voigtsgrund S 2417 CD

Plaas nr. 24, dist. Mariental (Schulze 1923-24:218), 60 km NW van Gibeon. Dit is deur die eerste eienaar, Albert Voigts (1869-1938), na hul familienaam benoem (O. Voigts vraelys 1982), en vervang die ou Nama-naam *Tsubgaris* (*ZBU* 2000 AII 70i p. 56 2907, *SWA A A603* vol. 4 1955). "Voigtsgrond".

Voigtskirch S 2217 AD

Plaas nr. 135, dist. Windhoek. Volgens C.W.H. Voigts (vraelys 1982) is die plaashuis in die vorm van 'n kerk gebou, inderdaad op die ruïnes van die ou kerkgebou wat in die Herero-oorlog afgebrand is. Dit het aanleiding gegee tot die naam *Voigtskirch* wat in 1912 die Hereronaam *Onpembamera* vervang het (Schaumberg 1963:27, *BWI* 70 Flb J.Nr. 15787 ged. 27 Jun. 1912). "Voigtskerk".

Voigtskub S 2417 AB/BA

Plaas nr. 151, dist. Mariental. Die naam is hibridies saamgestel uit die Voigts- familienaam en 'n Namakomponent -kub ("doringbome", Nienaber & Raper 1977:789). "Voigtsdoringbome".

Volkmannshöhe [S 2415]

Heuwelreeks in die Naufkluftberge, dist. Maltahöhe. Dit is deur die Duitse Schutztruppe wat in 1898 teen Hendrik Witbooi geveg het, hernoem na hulle tweede luitenant, Richard Volkmann (1870-?) onder wie se aanvoering hulle die suksesvolle aanslag uitgevoer het (Lenssen 1966:66). Volkmann is daarna as distrikshoof van Omaruru aangestel en in 1898 oorgeplaas na Keetmanshoop waar hy as militêre kommandant opgetree het. Van 1899 tot 1904 was hy distrikshoof van Grootfontein. Hy het tydens die Eerste Wêreldoorlog gesneuwel (SESA 11 1972:261). "Volkmannshoogte".

Von Bachdamm S 2216/2217

Dam en ontspanningsoord, S van Okahandja, dist. Okahandja, aan die hoofpad Windhoek - Okahandja (Afd. Natuurbewaring en Toerisme, SWA brosj. s.j.). Die dam is na die bekende Suidwester, S. von Bach, genoem wat 'n prominente rol as regsgeleerde, ekonoom en kulturele leier in SWA gespeel het (C.G. Coetzee, gesprek 19 Sept. 1983). "Von Bachdam".

Von Francois Ost/West S 2217 AC

Plase nrs. 59 en 60, NO van Windhoek, in die bergagtige deel van die noordelike uitlope van die Erosbergreeks, dist. Windhoek (SWA 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Die plase is na Landeshauptmann majoor Curt von Francois (1852-1931), die stigter van Windhoek, vernoem wat 'n belangrike rol gespeel het as leier van die eerste klein garnisoen gedurende die Duitse kolonisasie van Suidwes-Afrika.

Von Moltkerivier [S 2216 DA]

Rivier, sytak van die Kuiseb, ontspring in die Khomashoogland en vloei oor die

plaas Neu-Heusis nr. 322, om in die Kuisebrivier by Arbeidsgenot uit te mond, dist. Windhoek (W. Hoff, vraelys 1982). Die naam, wat deesdae in onbruik geraak het, is volgens Albertyn (1984:110) 'n vernoeming na die Duitse veldoffisier Helmuth Von Moltke (1848-1916), wat beroemdheid gedurende die Eerste Wêreldoorlog verwerf het. Hy was die neef van die beroemde Pruisiese generaal en graaf na wie die berg *Moltkeblick* naby Windhoek vernoem is.

Vormdurst S 1918 DA

Plaas nr. 245, op die buitenste grense van die dist. Grootfontein en gedeeltelik in Boesmanland geleë (Schulze 1923-24:242). Op die SWA 1:1 000 000 (1972) ingeteken langs Okatjeru Ost. Dié interessante plaasnaam is 'n sintaktiese frasestruktuur wat deur proklisis en elisie gevorm is uit 'n voorsetsel-frase "Vor dem Durst" ("Voor die dors") na *Vormdurst*. Vir die omgewing waar die plaas geleë is, is dit 'n paslike naam, nl. die dorre Omaheke-Sandfeld en Kalahari-woestyng gebied. "Voor die dors".

Vorwaerts S 2218 BB/BD

Plaas nr. 305, dist. Gobabis. Eertydse eienaar Friedrich Schwalm (Meinerts 1939:289). Alhoewel Albertyn (1984:15) dit as 'n Afrikaanse plaasnaam beskou, wil dit tog n.a.v. die ouer Duitse adresboeke en met inagneming daarvan dat die destydse plaaseienaar 'n Duitser was, voorkom of dit oorspronklik as 'n Duitse plaasnaam toegeken kon gewees het. Albertyn skryf: "Plaas is deur eienaar so genoem omdat hy die verkryging van 'n stuk grond as 'n stap voorwaarts beskou het". "Voorwaarts".

Wächter S 2217 AC

Berg, 2125 m hoog, N van Windhoek, op die plaas Elisenheim nr. 68 en Hoffnung nr. 66, dist. Windhoek. Die berg is die hoogste piek in die Erosgebergte (H.J. Wiss, vraelys 1983). "Wag", "Wagter".

Wagner S 2016 BD

Plaas nr. 14, dist. Otjiwarongo, aan die hoofverkeersroete Otjiwarongo - Otavi. Dit is na die bekende Duitse familienaam *Wagner* genoem (Schulze 1923-24:188).

Die verband met die spesifieke familie is nie verder gespesifiseer nie (mev. H. Prickett, vraelys 1982), alhoewel daar selfs na die komponis Richard Wagner as benoemingsmotief verwys is (veldwerk 1983). Die naam kom ook as toponiem voor in Duitsland, bv. in die provinsie Baden-Württemberg (Müller 1982/83: 1049).

Wagner S 2316 CC

Plaas nr. 8, N van Remhoogte, dist. Maltahöhe. Die familienaam is hier eweneens as toponiem gebruik, maar dit is nie bekend na watter persoon of familie verwys word nie.

Waidmannsrüh S 2118 DB

Plaas (nr. onbekend), dist. Gobabis. Die naam is deur *Sturmfeld* (vandag plaas nr. 252) vervang en was 'n verwysing na die eerste eienaar se van (DGO 9 L5 d80 UV S24 1909). "Waidmannsrus".

Waldau / West S 2116 DC

Plase nrs. 11 en 12, met stasie en poskantoor, dist. Okahandja (Meinerts 1939: 381, NPNK-vraelyste 1978:313). Die vorige naam van die stasie, *Kapennousseu*, is deur die oordragnaam uit Duitsland vervang (ZBU 2207 AII 49d 1903). Die naam van die stasie het op die plase oorgegaan.

Waldberg [S 2319 CD]

Heuwel met trigonometriese baken, SO van Aminuis, dist. Mariental (GSWA 1:100 000 UDF vel 21 Arahoab 1914). Die plaas is na die gelyknamige oord in Duitsland, provinsie Beiere, genoem (veldwerk 1983, Grosser Atlas 1975:146). "Woudberg".

Waldburg S 2217 DA

Plaas nr. 82, dist. Windhoek. Die plaas is ten dele vernoem na 'n lid van die Schutztruppe, ene August Waldheim, wat die plaas in 1908 van die regering gekoop het (Schulze 1923-24:373, A.K.L. Finke, vraelys 1982). *Waldburg* is ook in Duitsland 'n bekende pleknaam (Müller 1982/83:1052). "Wald(heims)burg".

Waldeck S 2217 CA

Plaas nr. 28, dist. Windhoek (GSWA 1:100 000 UDF vel 16 Windhuk 1914). *Waldeck* is 'n bekende familienaam én 'n landsdeel in die ou Pruië (suid-westelike Duitsland vandag), ook 'n dorpie aan die Edersee, provinsie Hessen (Diercke 1967:12,21) en in Beiere (Müller 1982/83:1052).

Waldfriede S 2117 CC

Plaas nr. 50, dist. Okahandja (Meinerts 1939:381). Verskeie oorde in Duitsland dra dieselfde naam (Müller 1982/83:1053) en bg. plaas is na een van hulle genoem (veldwerk 1983). "Woudvrede".

Waldfrieden S 2116

Plaas nr. 72, dist. Omaruru. Oordragsnaam. Vgl. *Waldfriede*.

Waldhausen [S 2115]

Plaas (nr. onbekend) naby Wilhelmstal, dist. Karibib. Volgens F.J. Jooste (vraelys en brief 11 Aug. 1983) is die plaas aan die Khanrivier geleë waar dit baie bosagtig is en baie groot anabome, kameeldoring- en soetdoringbome staan. Die oordragsnaam uit Hessen, Duitsland, is waarskynlik in aansluiting by die plaaslike faktore toegeken. "Woudhuis".

Waldheim S 1918 CA

Plaas nr. 197, dist. Grootfontein. Die naam is toegeken n.a.v. dié van 'n plek in Duitsland, moontlik die een in die provinsie Beiere (veldwerk 1983), maar blykbaar is daar ook 'n plaaslike verband n.a.v. die baie bome op bg. plaas (I.W.L. Halberstadt, vraelys 1982). "Woudtuiste".

Waldhöhe S 2118 DB

Plaas nr. 257, dist. Gobabis. Die naam verwys na 'n hoogte wat met bloekombome begroei is (A. Malherbe, vraelys 1982). "Woudhoogte".

Waldkappelle S 1918 AD

Plaas nr. 278, dist. Grootfontein. Die eerste eienaar, ene Pfafferott, het die plaas na die bosagtige deel daarvan en waarskynlik in herinnering aan die stad in die provinsie Hessen, Duitsland, genoem (W. Krause, vraelys SWA A A603, vol. 4,5 1955). "Woudkerk".

Waldsee S 2617 CD

Plaas nr. 91, dist. Bethanien. Twee verskillende oorspronge van die naam is verskaf. Hintrager (1955:164) gee dit aan as oordrag van 'n Swabiese pleknaam uit Suid-Duitsland. Die huidige eienaar van die plaas, F. Kober (vraelys en brief 27 Mrt. 1983), bring die naam weer plaaslik in verband met die bos wat by 'n groot gronddamwal op die plaas staan. Die naam is volgens hom op versoek van mev. F. Gesser, vrou van die vroeëre eienaar van *Witpütz*, herdoop na *Waldsee* (vgl. ook DBE 1 BN 2-10 F1/12 14 Jun. 1912). "Woudmeer".

Walfischbai /-bucht S 2214 CD/K 2214 CD

Baai en hawedorp, dist. Walvisbaai, staatkundig behorende tot die RSA (Kaapprovinsie), maar geografies tot SWA. Die Duitse naam is 'n ekwivalent van die Engelse *Bay of Whales*, die Nederlandse *Walvischbaai* en albei vertalings van die Portugese *Bahia das Baleias*. Dit is na die groot hoeveelhede walvisse wat in die seegebied voorkom, genoem.

Walldorf Nord/Süd S 1917 DC

Plaas nr. 147 (albei dele), dist. Grootfontein. Volgens S. Zappen en B. Pfeiffer (vraelys 1982) is die plaas na die herkomsplek van die eerste eienaar, die dorp Walldorf in Baden-Württemberg, Duitsland, genoem.

Walsersbrunn [S 2819 BB]

Plaas (nr. onbekend) naby Ariamsvley, dist. Karasburg. Die naam is 'n samestelling van die eerste eienaar, Carl Wilhelm Walser, se van, met *-brunn* as aanduiding van die fontein daarop (Green 1952:152-153). "Walsersbron".

Waltersdorf S 1918 CD

Plaas nr. 202, dist. Grootfontein. Dit is na die dorp in Beiere, Suid-Duitsland, vernoem (veldwerk 1983, Müller 1982/83:1059).

Waltershagen S 2016 CB

Plaas nr. 135, dist. Otjiwarongo. Die plaas is vernoem na die vorige eienaar, Walter Weckwardt, wat dit in 1911 gekoop het en sy voornaam daarop oorgedra het (Ulrich Kaiser, huidige eienaar, vraelys 1982). "Waltersgrond".

Walterslust [S 2218]

Plaas (nr. onbekend, ligging slegs by benadering), dist. Gobabis. Die eienaar (in 1911) was Walter Walinski wat die plaas na homself vernoem het (ZBU 2000 AII 70i vi g2 p. 112-117 26 Mrt. 1911). "Walterslus".

Wandervogel S 2419 DA

Plaas nr. 282, dist. Mariental. Volgens Albertyn (1984:61) is die naam gegee omdat die eienaar vroeër baie rondgetrek het voordat hy hom op die plaas gevestig het. "Trekvoël".

Warmquelle S 1913 BB

Plaas nr. 184, dist. Outjo. Vandag word die gebied waarin die plaas geleë was, Kaokolandgebied I genoem (SWA 1:1 000 000 1972). Die Duitse naam, wat nie meer op bg. kaart verskyn nie, is 'n vertaling van die ouer Namanaam *Aexaub* (letterlik "vuurwarm bron", Nienaber & Raper 1980:158). Die naam verwys na die warm waterbronne op die plaas. Die plaas van 2400 ha grond is in 1898 deur die eerste eienaar, C.A. Schlettwein, van die Topnaars gekoop (F. Gaerdes 1972:41). Oorspronklik is die naam vertaal as *Warmbad* en *Warmbron*. Carl Schlettwein, wat 'n bekende SWA-pioniersboer was, wou die Kaokoland ontwikkel deur hier 'n tweede proefplaas te begin, soos wat hy vroeër by Klein Spitzkoppe en die Pondokberge, dist. Karibib, op die been gebring het (C.G. Coetzee, mondelinge mededeling 26 Sept. 1983, Green 1952:39, 71). Hy het die naam *Warmbad* na *Warmquelle* laat verander omdat posstukke altyd verkeerdelik na

die homonieme *Warmbad* in die suide, dist. Karasburg, gestuur is (C.A. Schlettwein jr., brief 16 Mrt. 1984). "Warmbron".

Wartburg S 2517 AC

Plaas nr. 54, dist. Maltahöhe. Op hierdie plaas is volgens die huidige eienaar, J. van der Merwe (vraelys 1982), 'n alleenstaande berg na aanleiding waarvan die Duitse landmeter wat die plase in die omgewing opgemeet het, dit *Wartburg* genoem het in herinnering aan die kasteel wat S van Eisenach staan. Dit is in die staat Thüringen geleë (nou deel van Oos-Duitsland, Diercke 1967: 11, 20). Die Wartburgse kasteel het 'n belangrike rol gespeel in die hervormingstyd; hier het Martin Luther in 1522-1534 tydens sy verblyf in die kasteel die Bybel in Duits vertaal. (Knauer 1932:924, Pettmann 1931:130, Labuschagne 1971:46-47). Die naam kom ook meermale in die RSA voor, vgl. die nedersetting in Natal en die sendingstasie naby Stutterheim in die Kaapprovinsie (Botha 1927:154).

Warte Nord/Süd S 2719 BB

Plase nrs. 289 en 290, dist. Keetmanshoop. Die Duitse naam is 'n vertaling van die ouer Afrikaanse naam *Uitkyk*. Op 28 Jan. 1910 verskyn die naam *Warte* amptelik op dokumente van die plaasakte (DAR 29 G 109 W3 1889-1910, ZBU 2000 AII 70i p. 99 1910). Die naam verwys na die wagtoring wat vroeër op die plaas was en as uitkykpos gebruik is (Albertyn 1984:47). "Uitkyktoring", "Wagtoring".

Wasser S 2618 AA

Stasie op die spoorlyn tussen Keetmanshoop en Wasser, dist. Keetmanshoop (SWA-reeks 1:250 000 vel Keetmanshoop 1968). Die Duitse naam is 'n onregstreekse vertaling van die Namanaam *Uses* ("brak"(water), Nienaber & Raper 1980:752) en verwys na die bron aan die noordelike oewer van die Wortelrivier. "Water".

Wasserberg S 2217

Berg in Klein Windhoek, dist. Windhoek. Die naam is n.a.v. die warmwaterbronne wat op die berg raak geboor en getap is, gegee (Gevers 1927:76). "Waterberg".

Wasserfall S 2518 CC

Waterval, ongeveer 50 m hoog en minstens 200 m breed waar dit in die ravyn van die Visrivier afstort, sowat 12 km W van Tses, dist. Keetmanshoop (ODZA 1:100 000 1914-15). Die Duitse naam is 'n vertaling van die Namanaam *Kharis*, vgl. Nienaber & Raper 1980:484-485). Die amptelike verandering daarvan, ook van *Grosskarras* na *Wasserfall*, is op die aktelêer (ZBU 2000 AII 70i p. 83 1909) goedgekeur. "Waterval".

Wasserfall S 2617 AD

Plaas nr. 64 met waterval daarop, 35 m hoog en ongeveer 30 m breed, dist. Bethanien. Die naam is n.a.v. die waterval toegeken (F.C. en mev. E. de Wit, vraelys en brief 21 Mei 1952), "Waterval".

Weissberg S 2218 CA

Berg, dist. Gobabis (SWA-reeks 1:250 000 Gobabis 1968). "Witberg".

Weissbrunn S 1914 BC

Plaas nr. 192, dist. Outjo en motorbushalte NW van Kamanjab. Die Duitse naam is 'n vertaling van die Afrikaanse Witputs wat in verduitste ortografie as *Wittputz* verskyn op die aktes (ZBU 2000 AII 70i p. 58 1909-1910) en slegs 'n gedeeltelike vertaling van die Namanaam *Tomitsaub/Dometsaus* (Nienaber & Raper 1980:723). Volgens mev. A. Wilschke (vraelys en brief 13 Des. 1983) is die oorsprong van die naam toe te skryf aan die wit kalkerige bronwater van die put wat op die plaas gegrawe is en deur die Schutztruppe ook as suiping en perdepos gebruik is.

Weisseck S 2816 AC

Vroeëre nedersetting, geleë aan die weskus van SWA, in die omgewing van Kerbe Huk (Sprigade & Moisel, DSWA Kriegskarten 1:2 000 000 1910-1912). "Withoek".

Weissenberg Ost/West S 2619 DD

Plase nrs. 271 en 270, dist. Keetmanshoop (Leistner & Morris 1976:541). Die

Duitse naam is 'n gedeeltelike vertaling van die Afrikaanse *Witkrans* (geskryf *Witkrans* op akte ZBU 2000 AII 70i p.99 ged. 1910). Die naam dui op die kalkformasies wat volop in die berge voorkom (Albertyn 1984:47). "Witberg".

Weissenbronn S 2616 AB

Plaas nr. 45, dist. Bethanien (SWA-reeks 1:250 000 1968). Leistner & Morris (1976:541) gee die spellingvariant *Weissenbron* vir dieselfde plaasnaam aan. "Witbron".

Weissenbrunn kyk Weissbrunn

Weissenfels S 2116 AA

Plaas nr. 35, dist. Omaruru. Die Duitse naam is 'n gedeeltelike vertaling van die Hereronaam *Otuwapa* wat "Wit klippe" beteken (C. von Schumann, mondelinge mededeling, 12 Jul. 1983, W.M. Jakob, vraelys 1982). "Witrots".

Weissenfels S 2316 AD

Plaas nr. 22, met motorbushalte, aan die pad tussen Windhoek en die Gamsbergpas (NPNK-vraelyste 1977). Die oorsprong word as oordrag van die naam van die dorp in die Rheinland-Pfalzprovinsie (Müller 1982/83:1076) beskou (veldwerk 1983). "Witrots".

Weissenstein S 2719 BA

Plaas nr. 286, dist. Keetmanshoop (Leistner & Morris 1976:541). Tot en met 1909 was die plaas bekend as *Wittaar* (wisselspellinge *Witaar*, *Witteaar*) en is oers op 18 Sept. 1909 amptelik verduits en herskep na *Weissenstein* (DAR 29 C 108 UV W7 JWJBT 10156). Die vertaling in Duits is gedeeltelik en kan ook na analogie van die *Weissenstein* in Beiere (Diercke 1967:14,16,17) toegeken gewees het. As vertaling het die naam betrekking op die veelvuldige voorkoms van wit kalkklippe op die plaas (Albertyn 1984:47). "Witsteen".

Weisser Berge S 1712 CB

Berg W van die Marienfluss, naby Posto Velho in die verre NW van Kaokoland

(GSWA 1:250 000 vel 1&2 Kunene UDF 1915). "Witberge".

Weissfläche S 2417 B

Vlakte in die Kalkplato, dist. Mariental. Die naam is 'n vertaling van die ou Namanaam *Urigab* ("witvlakte", Nienaber & Raper 1977:1902). Rohrbach (1907:173) gee die ligging: "Oberhalb Hardap fliesst der Fischfluss ein ziemlich langes Stück am Rand der Weissfläche (Urigab), der nördlichen Fortsetzung des Kalkplateaus entlang". Die naam is topografies beskrywend; toegeken n.a.v. die wit kwartsietsteen waarmee die vlakte besaai is (sendeling J.G. Kroenlein, *Quellen* 10 1856:153). "Witvlakte".

Weissrand/-gebirge S 2518

Bergreeks, ook beskryf as kalkrante wat O van Gibeon en die Visrivier lê in 'n NS rigting, dist. Mariental. Die Duitse naam vertaal die Namanaam *Urinanib* (Nienaber & Raper 1977:1095) net soos *Schwarzrand* die Namanaam *Nunanib* vertaal (Nienaber & Raper 1977:939). Die teenstelling tussen die twee bergreekse word in die kleurbeskrywende en kleurteenstellende name weerspieël (Rohrbach 1907: 152-153). "Witrand".

Weitzenberg S 2214 DB

Plaas nr. 26, dist. Swakopmund, tussen Birkenfels en Goanikontes, aan die N oewer van die Swakoprivier (Rautenberg 1967:271). Die vroeëre volstruisboerderyplaas is vernoem na Hauptmann Arno Weitzenberg, 'n offisier van die Duitse Schutztruppe wat te Swakopmund gestasioneer was (Gebhardt 1974:170-175).

Welbsleben S 2218 DA/DB

Plaas nr. 78, dist. Gobabis (Schulze 1923-24:231). Die Duitse naam vervang die Namanaam *Gawnkueb* (DGO 9 L5 D28 UV W48 1912). Die eienaar was William Kaempfert, 'n lid van die Schutztruppe wat ook die versoek tot die naamsverandering gerig het.

Wellenberg S 2818 CA

Plaas nr. 140, dist. Karasburg (Leistner & Morris 1976:542). Op die kaart SA

1:500 000 Topo TSO 500 (1950) is die spellingvariant *Wellenburg* opgeteken. Albei name kom as plekname in Duitsland voor (Müller 1982/83:1078).

Welwitsch S 2215 CA/CB

Stasie op die ou "Staatsbahn"-spoor van Swakopmund na Riet en Pforte, dist. Swakopmund (Rautenberg 1967:130 en Green 1952:282). Dit is na die oerplant, die *Welwitschia mirabilis*, vernoem wat op sy beurt 'n vernoeming na die bekende ontdekker daarvan, dr. Friedrich Martin Joseph Welwitsch, is (E.P. Friede, Africana Museum Johannesburg, foto SWA Ann. 1952:47). Die plant kom in die omgewing van die stasie voor en die verspreiding daarvan in die streek is opgeteken met die benaming *Namib-Welwitschia* op die kaart van Schinz (DSWA 1:2 534 400 1884-87). Daar is van hulle waarvan die ouderdom op ongeveer tweeduisend jaar geskat word (Rautenberg 1967:297).

Welwitschia S 2014 BD

Ou naam van die huidige hoofdorp van Damaraland, nl. Khorixas, dist. Damaraland. *Welwitschia* (oorsprong soos by *Welwitsch*) is met 'n ander plantnaam *Khorixas* (van die "khoribosse" of "waterbos", Nienaber & Raper 1977:708) vervang.

Wendelstein [S 1918]

Plaas nr. 354, Grootfontein. Volgens mev. H. Prickett (vraelys 1983) is dit 'n vernoeming na die berg, nedersetting en kasteel in Suid-Duitsland, provinsie Beiere.

Wendelstein S 2219 AC

Plaas nr. 171, dist. Gobabis. Die eertydse eienaar, D.M. Hollander, het die plaas reeds in 1913 onder dié naam laat registreer (DGO 9 L5 d83 UV W50 1913). Volgens K.H. Riedel (vraelys 1918) is die plaas na die berg in die Beierse Alpe (tussen die Inn en Schliersee, 1838 m hoog, Knaur 1932:1788) vernoem en wel deur ene Glaser wat uit die gebied afkomstig was.

West Ende S 2216 DC

Plaas nr. 10, dist. Windhoek (Leistner & Morris 1976:544). "Weseinde".

Westerwald S 2218 BC

Plaas nr. 156, dist. Gobabis. Die naam is in 1913 deur die eienaar, Richard Weber, in herinnering aan sy tuisoord in Niedersachsen gegee. (DGO 10 L5 d84 UV W55 1913). Daar is ook 'n plek met dieselfde naam N van Koblenz (Diercke 1967:12).

Westfalen S 2318 CA

Plaas nr. 113, dist. Mariental, ook plase nrs. 245, dist. Outjo op S 1915 CA en 524, dist. Gobabis op S 2218/19. Die plase is almal deur oordrag van die Wes-Duitse streeknaam *Westfalen* benoem (A.F. Redecker, vraelys 1982). Die eienaars was blykbaar uit die streek afkomstig of het verbintenis daarmee gehad.

Westfalenhof S 2216 AD

Plaas nr. 23, dist. Karibib. Volgens A.F. Redecker (vraelys 1982), was Westfale(n) ook die naam van 'n volkstam. Sy voorouers het uit Westfalen geëmigreer en sy grootvader het die huidige naam *Westfalenhof* geskep nadat hy die grond in 1896 van die Herero-hoofman Zacharias in Otjimbingwe gekoop het. "Westfalenhof".

Wetterfels S 2516/2517 A

Plaas nr. 61, dist. Maltahöhe. Die naam is n.a.v. dié van die berg in die Alpe, die *Wetterstein*, gegee (Diercke 1967:14-17).

Wetterfelsrivier S 2517 A

Rivier, vloei deur dist. Maltahöhe, gebied Gibeon, o.a. ook oor bg. plaas nr. 61, (kyk *Wetterfels*) waarvan dit die naam oorgeneem het. "Wetterfelsrivier".

Wetterkopf S 2718 CC

Plaas nr. 12, dist. Karasburg (SWA 1:1 000 000 1972). Die naam is na analogie van name soos *Wetterfels* en *Wetterhorn* in Europa geskep (veldwerk 1983). "Weerkop".

Wiese S 2317 BC

Plaas nr. 62, dist. Rehoboth. Die plaas is volgens H. Coetzee en G.W. Schaary (vraelyste 1982) na die eerste eienaar, Wiese, vernoem. Hy was 'n handelaar in die gebied en die plaas is deur hom ingeruil vir handelskuld wat die Basters by hom gemaak het.

Wiesengrund S 2118 DB

Motorbushalte op die pad tussen Gobabis en Okavarumendu, dist. Gobabis (NPNK-vraelyste 1978, Amptelike pleknamelys 1978:320). Die padvervoerdiens is gestaak. Die naam kan vertaal word as "Weidingsgrond".

Wiesenthal S 1918 AB

Plaas nr. 281, dist. Grootfontein. Die eerste eienaar, ene Podewils, het die plaas uit nostalgie na die Europese pleknaam vernoem (ZBU 2000 AII 70i 7 Jan. 1909). "Weidingsdal".

Wildeck S 1914 AD/BC

Plaas nr. 626, dist. Outjo, grensend aan die Etoshawildtuin. Die plaas lê in 'n uithoek van die distrik, WNW van Kamanjab. Die eienaar E.M. Kesslau (vraelys 1982), noem dit bloot "'Wildhoek'...hier was baie wild, toe gee die vorige eienaar, as gevolg van die baie wilde diere, dié naam". "Wildhoek".

Wildheim West/Ost S 2619 DC

Plase nrs. 29 en 30, dist. Keetmanshoop. Die plaas lê N van Bloempütz en W van Kiriis Ost. Die eerste eienaar, E. Goedecke, het die plaas n.a.v. die baie wild wat daarop voorkom, so genoem (DAR 30 G 207 UV WII ged. 9 Febr. 1909). "Wildtuiste Wes/Oos".

Wildkuhl S 2017 BC

Plaas nr. 972, dist. Otjiwarongo. Die plaas lê in die sogenaamde sandveld en het baie wild gehad, veral hartebeeste, gemsbokke en elande. Op 'n deel van die plaas is kleigrond met klein pannetjies waar hierdie wild in die reëntyd gesuip het (W. Triebner, vraelys 1982). In Duits word 'n verdieping in die grond soos 'n kuil of 'n pan 'n "Kuhle" (Wahrig 1980:2271) genoem. "Wildkuil".

Wildquelle Klein S 2013 BC

Fontein aan die bolope van die Unjabrivier, in die Koichabrivier opvanggebied, Skedelkuspark, dist. Swakopmund/Damaraland (Leistner & Morris 1967:547, SWA Kaokoland 1:500 000 g.d.). Die pleknaam het 'n ongewone komposisie met die beskrywende spesifiek *Klein* as laaste komponent waar dit normaalweg in naamgewingspatrone eerste geplaas word. "Wildfontein Klein".

Wilhelm-Albrechtstal S 2016 CC

Plaas nr. 84, dist. Otjiwarongo. Volgens die huidige eienaar, Wilhelm-Albrecht Engelhard (vraelys 1982), het sy vader die plaas na hom vernoem: "Mein Vater nannte seine erste Farm nach meinem älteren Bruder, Georg Ferdinandshöhe, u. diesen seinen zweiten Platz nach mir". "Wilhelm-Albrechtstal".

Wilhelmsfeld S 2017 BA

Plaas nr. 767, dist. Grootfontein. 'n Deel van die plaas Breitenbach nr. 152 is afgesny en na Wilhelm Koepp, voormalige eienaar van die plaas, vernoem (C.F.G. Koepp, vraelys 1982). "Wilhelmsveld".

Wilhelmsfeste S 2215 BC/BD

Fort en nedersetting, met suiping aan die oewers van die Tsaobisrivier, dist. Karibib (Futterer 1894 kaart, Schwabe 1907:15). Vanaf hierdie stasie is die verkeersbedrywighede op die transportroete vanaf Swakopmund na Windhoek (destyds nog as die *Baaiweg* bekend) gekontroleer en bewaak, veral om die wapensmokehandel te probeer beheer (Lenssen 1966:41). Die stasie en fort is na die

voltooiing daarvan in Okt. 1889, *Wilhelmsfeste* gedoop deur majoor C. von Francois, wat op 24 Jun. 1889 met 21 soldate in Walvisbaai geland het en bogenoemde stasie en fort opgerig het (Von Weber 1968:54). Von Francois skryf self oor die oprigting daarvan, maar meld nie die benoemingsmotief nie: "Die Bauten der Station die ich Wilhelmsfeste taufte, hatten eine beherrschte Lage, und ich konnte mit 18 Mann jeden Angriff der Herero in Ruhe entgegensehen" (Von Francois 1899:50). Die naam is waarskynlik ter verering van keiser Wilhelm I (1797-1888), die regerende monarg tydens die koloniale besetting van Suidwes-Afrika toegeken of na Keiser Wilhelm II wat van 1888 tot 1918 regeer het (Rehbock 1898:6, Esterhuysen 1968:56, Knauer 1932:1807). "Wilhelmsvesting".

Wilhelmshöhe S 2218 BD

Plaas nr. 176, dist. Gobabis. Dit is vernoem na die voormalige eienaar, Wilhelm Hampel, wat 'n lid van die Schutztruppe was (Albertyn 1984:16). Oordrag van die naam van die Pruisiese kasteel wes van Kassel in Duitsland (Knauer 1932:1808) is as 'n ander oorsprong aangedui (veldwerk 1983). *Wilhelmshöhe* het reeds in 1896 die Hereronaam *Kambarara* vervang (DGO 10 L5 D85 UV W35 1896). "Wilhelmshoogte".

Wilhelmsruh S 1918 CA

Plaas nr. 195, dist. Grootfontein. Die plaas is na die huidige eienaar, F. Halberstadt (vraelys 1982) se vader, Wilhelm Halberstadt, wat die plaas in 1902 gekoop het, vernoem. "Wilhelmsrus".

Wilhelmsruh S 2118 DC

Plaas nr. 339, dist. Gobabis. Volgens mev. Charlotte Grabow (vraelys 1982) is die plaas deur haar ouers na haar vader vernoem. Die Duitse naam het daardeur die Hereronaam *Otjongoetjongoari* vervang. "Wilhelmsrus".

Wilhelmstal Nord/Süd S 2116 CD

Plaas nr. 8, met onderverdelings, poskantoor, algemene handelaar en stasie (die derde na Karibib) daarop, dist. Karibib (G. von Schumann, vraelys 1983, Schulze 1923-24:253). Verskeie oorspronge ter verklaring van die naam is aangebied:

(1) Dit is ter ere van Keiser Wilhelm II vernoem (F.J. Jooste, R.K.H. Haase en G. Scherer vraelyste 1982); (2) Volgens Albertyn (1984:38) is die plaas na die eerste eienaar, Wilhelm Goerlitz vernoem; (3) Hintrager (1955:164) meen dit is 'n oordrag van 'n Swabiese pleknaam. Die Duitse naam het die Herero-naam *Kammbonde* vervang (BKA 4 UV W27 p.31 1904, ZBU 2207 AII 49d Band I ged. 8 Jun. 1903). "Wilhelmsdal".

Winkelshütten S 2117 BB

Plaas nr. 264, dist. Otjiwarongo. Die naam is deur 'n landmeter toegeken wat die plase tydens die koloniale periode opgemeet het. Die naam verwys na die gelyknamige Vrymesselaarslosie in die DDR (A.H.H. Burkhardt, vraelys 1982). Die naam beteken volgens hom "Hoekhutte".

Witbooisende [S 2618/19]

Plaas nr. 155, dist. Keetmanshoop (Schulze 1923-24:265). Die naam verwys na die persoons- en stamnaam *Witbooi(s)*. Die naam verwys na die geskiedkundige gebeure van die Nama-oorlog teen Hendrik Witbooi, Oorlamkaptein en leier van die Witboois tydens die Duitse besetting en die Nama-Herero-opstande (1904-05).

Wittklipp S 2015 AC

Plaas nr. 68, dist. Outjo (Schulze 1923-24:313). Die naam is t.o.v. spelling 'n verduitsing van die Afrikaanse naam Witklip. Die naam verwys na die wit klippe wat op die plaas voorkom (D.J. Nel, brief 20 Jan. 1984, C.A. Schlettwein, vraelys 1984). "Witklip".

Wittkranz S 2418 BC

Plaas nr. 134, dist. Keetmanshoop (vroeër dist. Gibeon, Schulze 1923-24:218). Die verduitsing van die naam met die dubbele tt- en z- spelling het enkele variante skryfvoorme opgelewer na sy oorspronklike amptelike verskyning in 1889 as vertaling in Afrikaans van die Namanaam *Urigawas* (Nienaber & Raper 1980: 748), nl. *Wettekrantz* en *Wetkranz* (DAR 28 G 103 UV W6 ged. 16 Des. 1889). Die naam dui op die kalkformasies tussen die rooi duine (Albertyn 1984:62). "Wittkranz".

Wit(t)mund [S 2618 DC]

Plaasgedeelte (Us, Port A.), dist. Keetmanshoop. Volgens die kaart van Sprigade & Moisel (SWA 1:2 000 000 1912) verskyn die naam *Wittmund* ook O van Stolzenfels aan die Oranjerivier, gespel met dubbele ff. Die naam is toegeken n.a.v. die gelyknamige *Wittmund* in Oos-Friesland, NW Duitsland, in Harlinger Land waar die Harlerivier in die Noordsee uitmond (Diercke 1967:9). "Wye monding".

Wittenberg S 2016 BB

Plaas nr. 90, dist. Grootfontein. Die plaas is vernoem na die dorp *Wittenberg* in Schleswig-Holstein (Wes-Duitsland) waarvandaan mev. E.A. Lacheiner (vraelys 1982) afkomstig was.

Wittenhorst S 2718 BA

Plaas nr. 86, dist. Keetmanshoop. Die plaas was vroeër bekend as *Wasserfall* en is na onderverdeling herbenoem. (ZBU 2000 AII 70i p.83 en 93 1909-1910). Die oordragsnaam is van die gelyknamige nedersetting uit Duitsland, provinsie Nordrhein-Westfale (Müller 1982/83:1106) gekies.

Wittesheim [S 2216/17]

Plaas (nr. onbekend), met algemene handelaar daarop, dist. Windhoek (Schulze 1923-24:274). Dit is na die eerste eienaar, A.G.R. Witte, vernoem (H.J. Wiss, vraelys 1983). Die naam vervang die Namanaam *Aukeikas* (ZBU 2000 AII 70i 1908). "Wittestuiste".

Wittmannshaar S 2516 DC

Plaas nr. 25, dist. Bethanien (Schulze 1923-24:210, Albertyn 1984:3). Op die oog af lyk die naam na 'n verduitsing van 'n Afrikaanse naam. Tog is dit 'n bekende Duitse familienaam en die vroeëre eienskap van die plaas hou moontlik verband met die naam (Schulze 1923-24:194, Meinerts 1939:253). Die komponent *-haar* het moontlik topografiese konnotasies, waar dit as 'n verwysing na 'n *rif, rug of maanhaar* dien. Dan: "Wittmannsrif".

Wohlzufrieden S 2418 AA

Plaas nr. 138, dist. Rehoboth (Schulze 1923-24:323). Die naam druk 'n ge-
moedstoestand uit. "Weltevrede".

Wolfsberg S 2516 BC

Berg, dist. Maltahöhe. Die berg is na die bekende baron Hansheinrich von Wolf
vernoem wat Schloss Duwisib laat bou het na die Nama-oorlog verby was en hy na
SWA teruggekeer het (Green 1952:328-336). "Wolfsberg".

Wolffsgrund S 2216 AD

Plaas nr. 122, dist. Windhoek. Volgens M. Böhm (vraelys 1982) en Albertyn
(1984:110) is die plaas na die vorige eienaar, H. Wolff, genoem. "Wolffsgrund".

Wolfshaag S 1917 CC

Plaas nr. 574, dist. Grootfontein (Leistner & Morris 1976:555). Die naam is
n.a.v. die pleknaam *Wolfshagen*, wat in Oos- én in Wes-Duitsland voorkom, geskep
(veldwerk 1983).

Wolfspütz S 2318 CC

Plaas nr. 121, dist. Gibeon, nou Mariental (Schulze 1923-24:323). Die plaas
is naby die Kalkrand geleë, W van Hoachanas (GSWA 1:250 000 UDF vel 21 Arahob
1914). Volgens D.J. Esterhuizen (vraelys 1982) hou die naam verband met 'n
voorval waartydens 'n groep jagters op die spoor van 'n wolf (waarskynlik 'n
hiëna) afgekom het en dit gevolg het tot by 'n gat waar hy na water gegrawe
het, vandaar die naam *Wolfspütz*. "Wolfsputs".

Wolfspütz S 2017 BA

Puts en laagte op die plaas Wilhelmsfeld, naby Otavi, dist. Grootfontein. Vol-
gens C.F.G. Koepf (vraelys 1982) is dit "die puts waar die wolwe bly". "Wolwe-
puts".

Wolfsschlucht S 2718 AA

Plaas nr. 93, dist. Keetmanshoop (Schulze 1923-24:265). Dit is die plek waar vroeër baie wolwe (eintlik hiënas) voorgekom het (H.J. Lourens, vraelys 1982 en Albertyn 1984:47). "Wolwekloof".

Wolfstal S 2116 AC

Plaas nr. 88, dist. Omaruru. Volgens Albertyn (1984:71) is "hiënas (*crocuta crocuta*) vroeër jare hier aangetref". "Wolwevallei".

Wolfswasser [S 1712/1813]

Put in die Kaokoland, ligging slegs by benadering bepaal. Die naam is toegeken deur die Duitse kartograwe en ontdekkingsreisigers soos o.a. dr. G. Hartmann wat die gebied deurkruis het (Green 1952:59). "Wolwewater".

Wolkenhaube [S 1917 CB]

Berg in die Otavibergland, dist. Grootfontein. Die naam beteken, volgens mev. I. Schatz (vraelys 1983, vgl. ook Wahrig 1980:1717): "Wolkemus".

Wüstenkönig S 2615 CD

Nedersetting met polisiestatie in die omgewing van Bismarcksfeld, dist. Lüderitz, 50 km van die dorp geleë (DSWA 1:2 000 000 Besitzstandkarte 1914-1918, DSWA 1:1 000 000 1902). Die naam het meermale op die Duitse kaarte van die koloniale tydperk verskyn en verwys waarskynlik na die woestynleeus in die gebied (G. Kamatoto, *Quellen* 30 s.j.:14). "Woestynkoning".

Wutzig [S 1918]

Plaas nr. 369, dist. Grootfontein. Die naam is 'n oordrag van dié van die dorp in Pommere (nou deel van die DDR), waarvandaan die voormalige eienaar, Joseph Pfeiffer, afkomstig was (mev. H. Prickett, vraelys 1983).

Zackenberge S 2517

Plaas nr. 64, dist. Maltahöhe (Meinerts 1939:366, Schulze 1923-24:280). Die naam verskyn reeds op die plaasaktes voor 1912 (DMA 7 L5 d56 UV Z4 1912). Een verklaring lui dat die naam afgelei is van "die bergspitse [wat] in die verte uittand. In Afrikaans bekend as 'Saagtandberge'" (Albertyn 1984:54). Die ander verklaring gee die oorsprong as oordragnaam van die nedersetting in Beiere, Suid-Duitsland (veldwerk 1983, Müller 1982/83:1119).

Zebraberg S 2317

Berg, 1715 m hoog, op plase Kalkpan nr. 450 en Eselsmaanhaar nr. 288, dist. Windhoek (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). Vernoem na die diersoort. "Sebraberg".

Zebraberge S 1713 AA

Bergreeks in Kaokoland, S van die Kunenerivier, naby Swartbooisdrif en Ovithorewe (Leistner & Morris 1976:561). Die algemene interpretasie (soos ook by Albertyn 1984:29) is dat die naam afgelei is van die bruin en swart strepe van dolomietrotse, moontlik ook n.a.v. die vaal kleur van die gras tussen die rotslae (J.P. Mynhardt, gesprek 16 Mei 1986) wat teen die berghange te sien is en die indruk van 'n gestreepte sebravel maak. Die voorkoms van die Hartmannse bergkwagga in die gebied, kon ook 'n motief gewees het. "Sebraberge".

Zebraputz S 2014 CC

Putz naby Welwitschia (nou Khorixas), Damaraland (Leistner & Morris 1976:561). Dit mag dieselfde plek as *Zebraquelle* op S 2013 BA voorstel, alhoewel dit op die kaart (SWA-reeks 1:500 000 Kaokoveld s.j.) op 'n ander graadvierkant verskyn. "Sebraputz".

Zebraquelle S 1913 DD

Fontein naby Sesfontein, Kaokoland (SWA-reeks 1:500 000 Kaokoland s.j.). "Sebrafontein".

Zebraquelle S 2013 BA

Fontein in die omgewing van die Unjabrivier-opvanggebied, Damaraland. (Leistner & Morris 1976:561). "Sebrafontein".

Ziegenberge S 2217

Berge, 2229 m hoog, dist. Windhoek, O van die stad geleë, tussen Ondekaremba nr. 78 en Onpembamewa nr. 79, ook gedeeltelik op plaas Grassland nr. 80 en 279 (SWA-reeks 1:250 000 spes. vel Windhoek 1964). "Bokkeberg".

Zierenberg S 2015

Plaas nr. 70, dist. Otjiwarongo (Meinerts 1939:408). Volgens Albertyn (1984:75) is die plaas "vernoem na die geboorteplek van [die] eienaar se vader [L.W. Friedrich] in Duitsland". Dié *Zierenberg* is 'n stad in die provinsie Hessen (Müller 1982/83:1125).

Zillertal S 2615 CB

Diamantontginningsgebied en ou myn, dist. Lüderitz, aan die westkus, S van Bismarckfeld en Kolmanskuppe (DSWA 1:2 000 000 1918 Bylae 5). Die oorsprong word as oordrag van die gelyknamige bergreeks en vallei in die Alpe, Suid-Duitsland aangegee (veldwerk 1983). Die Zillertaler Alpe loop as grens tussen Noord-Italië, Beiere, Tirool en Oostenryk deur (Diercke 1967:45).

Zonnewald S 2418 CB

Plaasgedeelte, saamgestel uit dele van plase Grünewald en Morgenzon nr. 118, dist. Mariental. Die naam is, volgens die eienaar, C.T.A. Sieberhagen (vraelys 1982), saamgestel uit dele van dié twee plaasname, nl. *Zon(ne)* (Nederlands) en *-wald* (Duits). "Sonwoud".

Zufall [S 2217/18]

Plaas nr. 211 en motorbushalte tussen Omitara en Otjinene, dist. Gobabis (NPNK-vraelyste 1976:329). Die padvervoerdiens is geruime tyd gelede reeds gestaak.

Volgens Albertyn (1984:16) word met die naam "verwys na 'n stuk grond wat tot die plaas Okanjesu toegevoeg is. "Toeval", "Toevoeging".

Zugspitze S 2516

Plaas nr. 55, dist. Maltahöhe (Meinerts 1939:366). Die plaasnaam is "afgelei van 'n bergpunt wat op die plaas voorkom" (Albertyn 1984:54), maar kan terselfdertyd oordragnaam wees, n.a.v. die bergpiek uit die Alpereeks, nl. van die Wettersteinberge in Beiere, Suid-Duitsland en Tirol (veldwerk 1983, Diercke 1967:17).

Zweikuppenberg S 2615 CD

Berg met dubbele piek, dist. Lüderitz. Op die kaart (DSWA 1:2 000 000 1918) word *Zweikuppen* aangetoon in die omgewing van Teufelskop en Zweispitz, O van Wüstenkönig. (Kyk *Zwei Spitz*). Kaiser (1926:278) dui die ligging van die berg as N van die Klinghardtberge aan. "Tweekop(pe)berg".

Zwei Spitz [S 2615]

Berg met twee spitse, dist. Lüderitz, O van Wüstenkönig (DSWA 1:2 000 000 1918). Dit is nie duidelik of hierdie 'n ander berg as die *Zweikuppenberg* op dieselfde ligging is nie, en of dit slegs 'n alternatiewe naam daarvoor is nie. "Tweespits".

Zwiebelhochebene S 2416/2517

Hoogland of plato (word ook soms as bergreeks beskryf), dist. Bethanien. Die Duitse naam is 'n vertaling van die Namanaam *Hanami* (Kroenlein, *Quellen* 10 1856:146): "'Han:am aber bedeutet 'rote Zwiebeln darauf', und zwar nach einer Art Zwiebel, die da gegraben wird". Kyk ook Nienaber & Raper (1977:517) onder *Hanami* (-*hochebene*). "Uintjieshoogland".

Zwiebelplateau kyk Zwiebelhochebene

BIBLIOGRAFIE

ARGIVALIA

(a) Aktes, argiefstukke en lyste.

HOOFDIREKTORAAT: OPMETINGS EN KARTERING. Vraelyste, Pretoria/Kaapstad.

INVENTAR der Akten der Kaiserlichen Bezirksämte 1893-1915: Bezirksamt Gibeon (BGI), Karibib (BKA), Omaruru (BOM), Outjo (BOU), Rehoboth (BRE), Windhoek (BWI). Staatsargief, Windhoek.

INVENTAR der Akten der Kaiserlichen Distriksämte 1893-1915: Distriksamt Aroab (DAR), Bethanien (DBE), Gobabis (DGO), Maltahöhe (DMA), Okahandja (DOK). Staatsargief, Windhoek.

INVENTAR der Akten des Zentralburo's des Kaiserlichen Gouvernements 1884-1915 (kyk ZBU), Staatsargief, Windhoek. (59 lêers).

LANDMETER-GENERAAL, Lyste. Windhoek: Departement Justisie, Afdeling Landmeter-Generaal.

LEMMER, C.J.C. Bibliografie van die Lemmer-versameling. Staatsargief, Windhoek.

NASIONALE PLEKNAMEKOMITEE, Dept. Nasionale Opvoeding. Vraelyste insake Plekname/Questionnaires of place names (Amptelike plekname), Pretoria.

SENTRUM VIR NAAMKUNDENAVORSING, RGN. 1976. Plekname in die Kaapprovinsie, SWA en SWA PLAC-rekenaar databasis.

SENTRUM VIR NAAMKUNDENAVORSING, RGN. 1978. Plekname in Suidwes-Afrika. Lyste saamgestel van die kaart SWA 1:1 000 000 1972.

SPRIGADE, P., MOISEL, M. 1912. Namenverzeichnis für die Karte von Deutsch-Südwestafrika. 1:2 000 000.

SWA A A603 vol. 1-10, A603/1, vol. 1-2. 1915-1954. Goedkeuring AG 674/83.
Staatsargief, Windhoek.

SWA-PNK (Pleknamekomitee). Kyk SWA A A603, A603/1.

ZBU 1817 UIII e6, e7 *Verkauf von Kronlandfarmen* 1906.

ZBU 2000 VI gi *Landesaufnahme: Geographische Ortsnamen* 1893-1915.

ZBU 2000 AII 70i *Benennungen neuer Stationen und geographischer Ortlichkeiten*
1893-1915.

ZBU 2207 AII 49d *Stationsanlagen und Benennungen* 1898-1915.

PUBLIKASIES

(a) Boeke, brosjures, ensiklopedieë, naslaanwerke, reisverhale, verslae en
woordeboeke.

ALBERTYN, A.P.J. 1984. *Die ensiklopedie van name in Suidwes-Afrika*. Wind-
hoek: Nasionale Boekhandel.

ALEXANDER, J.E. 1838. *An expedition of discovery into the interior of Africa*.
2 vols. London: Colburn.

ALGEO, J. 1973. *On defining the proper name*. Gainesville: University of Flo-
rida Press.

ALTHAUS, H.P. (red.). 1980. *Lexikon der Germanistischen Linguistik*. Tübin-
gen: Max Niemeyer.

AMPTELIKE PLEKNAME kyk PLEKNAMEKOMITEE.

ANDERSSON, C.J. 1856. *Lake Ngami or explorations and discoveries during four
years' wanderings in the wilds of South Western Africa*. London: Hurst &
Blackett.

- BACH, A. 1953. *Deutsche Namenkunde*. Teil I & II. Heidelberg: Carl Winter.
- BARTHOLOMEW, J.C. kyk THE TIMES.
- BERTELSMANN, W. 1979. *Die deutsche Sprachgruppe Südwest-Afrikas in Politik und Recht seit 1915*. Windhoek: SWA Wissenschaftliche Gesellschaft.
- BETTERIDGE, H.T. 1978. *Cassell's German Dictionary*. London/New York: Cassell & Co./Macmillan.
- BEYERS, C.J. 1981. *Suid-Afrikaanse Biografiese Woordeboek, Deel VI*. Kaapstad: Tafelberg.
- BLEY, H. 1968. *Kolonialherrschaft und Sozialstruktur in Deutsch-Südwestafrika: 1894-1914*. Hamburg: Leibnitz.
- BOTHA, C.G. [1926]. *Place names in the Cape Province*. Cape Town: Juta.
- BOTHA, T.J.R. (hoofred.). 1984. *Pleknaamkunde*. In: *Inleiding tot die Afrikaanse Taalkunde*. Academica: Pretoria/Kaapstad.
- BREU, J. 1975. *Geographisches Namenbuch Österreichs bearbeitet nach den Empfehlungen der VEREINTEN NATIONEN*. Wien: Verlag der Österreichischen Akademie der Wissenschaften.
- BRINCK en RHENIUS, *Joernaal van* kyk MOSSOP, E.E.
- BRUWER, J.P. van S. 1961. *Ons Mandaat Suidwes-Afrika*. Johannesburg: SAUK-uitgawe.
- BRUWER, J.P. van S. 1966. *South West Africa: The disputed Land*. Cape Town: Nasionale Boekhandel.
- BÜTTNER, C.G. 1884. *Das Hinterland von Walfischbai und Angra Pequena*. Heidelberg: Carl Winter's Universitätsbuchhandlung.
- CASSELL's German Dictionary kyk BETTERIDGE, H.T.

CHAMBERS kyk DAVIDSON, T.

- CHAPMAN, J. 1868. *Travels in the interior of South Africa*.....2 vols. London: Bell & Daldy.
- CLAASEN, G.N., VAN RENSBURG, M.C.J. (reds.). 1983. *Taalverskeidenheid: 'n Blik op die spektrum van taalvariasie in Afrikaans*. Pretoria: Academica.
- CLYNE, M.G. 1980. *Sprachkontakt/Mehrsprachigkeit*. In: ALTHAUS, H.P. *Lexikon der germanistischen Linguistik*. Tübingen: Max Niemeyer.
- COATES PALGRAVE, W. 1877. *Report of W. Coates Palgrave, ESQ., special commissioner to the tribes North of the Orange River, of his Mission to Damaraland and Great Namaqualand in 1876*. Pretoria: State Library. (Reprint).
- COATES PALGRAVE, K. 1977. *Trees of Southern Africa*. Cape Town: C. Struik.
- COETZEE, A. 1981. *Fonetiek vir eerstejaars*. Pretoria/Kaapstad: Academica.
- CUBITT, G., RICHTER, J. 1976. *Südwest/South West*. Cape Town: C. Struik.
- DAVIDSON, T. 1906. *Chambers's English Dictionary*. London-Edinburgh: W&R Chambers Ltd.
- DAVIES, J.H. 1943. *Palgrave and Damaraland*. Archives Yearbook for S.A. History. Part II. Cape Town: Cape Times Ltd.
- DEBUS, F. 1980. *Onomastik*. In: Althaus, H.P. (red.). *Lexikon der Germanistischen Linguistik*. Tübingen: Max Niemeyer.
- DE KOCK, W.J., KRUGER, D.W. e.a. (red.). 1968-1977. *Suid-Afrikaanse Biografiese Woordeboek, Deel I-III* Kaapstad: Tafelberg.
- DE VILLIERS, M. 1965. *Afrikaanse klankleer*. Kaapstad: A.A. Balkema.

- DIERCKE, C., DEHMEL, R. 1967. *Diercke Weltatlas*. Braunschweig: Georg Westermann Verlag.
- DOBNIG-JÜLCH, E. 1977. *Pragmatik und Eigennamen*. Tübingen: Max Niemeyer.
- EGLI, J.J. 1886. *Geschichte der Geographischen Namenkunde*. Leipzig: Friedrich Brandstetter.
- ESTERHUYSE, J.H. 1968. *South West Africa 1880-1894*. Cape Town: C. Struik.
- FORBES, V.S. 1967-8. *Travels and adventures in Southern Africa by George Thompson*. (1827). Part I & II. VRS 48, 49. Cape Town: Van Riebeeck Society.
- GALTON, F. 1889. *Narrative of an explorer in tropical South Africa*. Being an account of a visit to Damaraland in 1851. London.
- GOLDBLATT, I. 1971. *History of South West Africa from the beginning of the nineteenth century*. Cape Town: Juta.
- GREEN, L.G. 1952. *Lords of the last frontier*. Cape Town: Howard Timmins.
- GREEN, L.G. [n.d.]. *So few are free*. Cape Town: Howard Timmins.
- GREEN, L.G. [n.d.]. *To the rivers end*. Cape Town: Howard Timmins.
- GRIMM, J. 1840 kyk DEBUS 1977.
- GRIMM, J., GRIMM, W. 1862. *Deutsches Wörterbuch*. Dritter Band. Leipzig: S. Hirzel.
- GÜRICH, G. 1891. *Deutsch-Südwest-Afrika: Reisebilder und Skizzen aus den Jahren 1888 und 1889 mit einer Original-Routenkarte*. Hamburg: L. Friedrichsen & Co.
- HAHN, C.H. kyk LAU, B. en MORITZ, E.

HAT kyk ODENDAL, F.F.

- HEESE, C.P. 1980. *Sendingsonderwys in Suidwes-Afrika 1806-1870*. Kaapstad: C. Struik.
- HILGEMANN, K. 1978. *Die Semantik der Eigennamen*. Göppinger Arbeiten zur Germanistik 237. Göppingen: Alfred Kümmerle.
- HINTRAGER, O. 1955. *Südwestafrika in der deutschen Zeit*. München: R. Oldenbourg.
- JESPERSEN, O. 1922. *Language: its nature, development and origin*. London: Allen & Unwin.
- KAISER, E. 1926. *Die Diamantenwüste Südwest-Afrikas*. Berlin: Dietrich Reimer.
- KALVERKÄMPER, H. 1978. *Textlinguistik der Eigennamen*. Stuttgart.
- KNAUR, T.H. 1932. *Knaurs Konversationslexikon A-Z*. Berlin: Th.Knauer Nachf.
- LAU, B. (ed). 1984. *Carl Hugo Hahn. Tagebücher 1837-1860*. A missionary in Nama- and Damaraland. 4 vols. Windhoek: State Archives.
- LAUR, W. 1978. *Die Ortsnamen im Kreise Pinneberg*. Neumünster: Karl Wachholtz.
- LAYRLE, Lt. 1836. *Peche de la baleine dans l' Océan Atlantique Méridionale*. Annales Maritimes et Coloniales 1836. Partie non officielle. In: MORITZ, E. 1919 (31/1). *Die ältesten Reiseberichte über Deutsch-Südwestafrika*. Berlin.
- LEISTNER, O.A., Morris, J.W. 1976. *Southern African Place Names*. Vol. 12. Grahamstown: Cape Provincial Museums.
- LEMMER, C.J.C. 1941. *Inleiding tot die geskiedenis van Suidwes-Afrika*. Kaapstad: Unie Volkspers Bpk. (Vertaling van Vedder, 1934).

- LENSSEN, H.E. 1966. *Chronik von Deutsch-Südwestafrika 1883-1915*. Windhoek: SWA Wissenschaftliche Gesellschaft.
- LEVINSON, O. 1961. *The ageless land*. Cape Town: Tafelberg.
- LEVINSON, O. 1983. *Diamonds in the desert*. Cape Town: Tafelberg.
- LIEDTKE, H. 1984. *Namen und Abgrenzungen von Landschaften in der Bundesrepublik Deutschland gemäss der amtlichen Übersichtskarte 1:500 000 (UK 500)*. Trier: Gerold Richter.
- LÖFFLER, H. 1973. *Historisches Ortsnamenbuch von Bayern Schwaben*. Stadt- und Landkreis Lindau. München: Kommission für bayerische Landesgeschichte.
- LYONS, J. 1968. *Introduction to theoretical Linguistics*. Cambridge: University Press.
- LYS VAN POSKANTORE kyk POSMEESTER-GENERAAL
- MAYER, A. [s.j.]. *Das Buch der deutschen Kolonien*. Leipzig: Volk und Heimat.
- McKIERNAN, GERALD kyk SERTON, P.
- MEINERT, J. 1939. *Deutsch-Südwestafrikanisches Adressbuch*. Windhoek: John Meinert.
- MENDELSSOHN, S. 1910. *Index on German South West Africa*. Vol II. In: *South African Bibliography*: 974-978.
- MENZEL, G. 1978. *Die Rheinische Mission*. Aus 150 Jahren Missionsgeschichte. Wuppertal: Verlag der Vereinigten Evangelischen Mission.
- MILL, J.S. 1892. *A system of logic*. London: George Routledge and sons.
- MITZKA, W. 1952. *Handbuch zum Deutschen Sprachatlas*. Marburg: Elwertische Universitätsbuchhandlung.

- MORITZ, E. 1915-1919. *Die ältesten Reiseberichte über Deutsch-Südwestafrika. Mitteilungen aus den deutschen Schutzgebieten*, Teil XXVII, XXIX, XXXI. Berlin.
- MORITZ, W. 1971. *Aus alten Tagen in Südwest*. Heft 1. Karibib: John Meinert.
- MOSSLOW, N. 1968. *Otjikango oder Gross-Barmen*. Windhoek: John Meinert.
- MOSSLOW, N. 1974. *Windhoek damals/This was old Windhoek*. Windhoek: John Meinert.
- MOSSOP, E.E. 1947. *The Journals of Brink and Rhenius*. VRS 28. Cape Town: Van Riebeeck Society.
- MÜLLER, J. 1982/83. *Müllers Grosses Deutsches Ortsbuch*. Wuppertal: F. Müller.
- MURRAY, J. 1933. *The Oxford English Dictionary*. Oxford: Clarendon Press.
- NICOLAISEN, W.F.H. 1972. *Place-names in bilingual communities*. In: DORION, H., MORRISSENAEU, C. *Le noms le lieux et le contract des lanques*. Quebec: Les Presse d. l' Université Laval.
- NICOLAISEN, W.F.H. 1976a. *Scottisch place names. Their study and significance*. London: Batsford.
- NIENABER, G.S., RAPER, P.E. 1977. *Toponymica Hottentotica A*. 2 dele. Pretoria: RGN.
- NIENABER, G.S., RAPER, P.E. 1980. *Toponymica Hottentotica B*. Pretoria: RGN.
- NIENABER, P.J. 1972. *Suid-Afrikaanse Pleknaamwoordeboek deel 1*. Tweede druk. Kaapstad en Johannesburg: Tafelberg.
- NÖCKLER, H.C. 1963. *Sprachmischung in Südwestafrika*. München: Max Hueber.

- NORWICH, O.I. 1983. *Maps of Africa*. An illustrated and annotated carto-bibliography. Johannesburg: Ad Donker.
- ODENDAL, F.F. (hoofred.). 1979. *Handwoordeboek van die Afrikaanse Taal*. Johannesburg: Perskor.
- ODENDAL, F.F. 1983. Pollie ons gaan Paarl toe of: Variasie by die bepaalde lidwoord voor geografiese eiename in Afrikaans. In: SINCLAIR, A.J.L. (red.), *G.S. Nienaber - 'n huldeblyk*. Bellville: Universiteit van Wes-Kaapland.
- OELHAFEN VON SCHÖLLENBACH, H. 1926. *Die Besiedelung Deutsch-Südwestafrikas bis zum Weltkriege*. Berlin: Dietrich Reimer.
- OXFORD ENGLISH DICTIONARY kyk MURRAY, J. en SYKES, J.B.
- PALGRAVE kyk COATES PALGRAVE.
- PETTMAN, C. 1931. *South African Place Names Past and Present*. Queenstown: Daily Representative.
- PLEKNAMEKOMITEE, (samest.). 1951. *Amptelike plekname in die Unie en Suidwes-Afrika*. Pretoria: Staatsdrukker.
- PLEKNAMEKOMITEE, (samest.). 1978. *Amptelike plekname in die Republiek van Suid-Afrika en in Suidwes-Afrika*. Pretoria: Staatsdrukker.
- POSMEESTER-GENERAAL. 1970. *Lys van Poskantore/List of Post Offices*. Kaapstad: Cape & Transvaal Printers.
- POSTLEITZAHN. 1976. *Verzeichnis der Postleitzahlen, Deutsche Bundespost*. Bonn/Darmstadt: Bundesministerium für das Post und Fernmeldewesen.
- POTGIETER, D.J. (red.). 1970-1976. *Standard encyclopaedia of Southern Africa*. Johannesburg: Nasou.
- PRELLER, G.S. 1941. *Voortrekkers van Suidwes*. Kaapstad: Nasionale Pers.

- PULGRAM, E. 1954. *Theory of Names*. Berkeley: American Names Society.
- PULMAN, S.G. 1983. *Word meaning and belief*. London & Canberra: Croom Helm.
- RAPER, P.E. 1972. *Streekname in Suid-Afrika en Suidwes*. Kaapstad: Tafelberg.
- RAPER, P.E. 1975d. *Bronnegids vir Toponimie en Topologie/Source Guide for Toponymy and Topology*. Pretoria: RGN/HSRC.
- RAPER, P.E. 1977. *Pleknaamkundige Praktijk/Toponymical Practice*. Pretoria: RGN/HSRC.
- RAPER, P.E., MÖLLER, L.A. 1981. *Naamkundebronnegids deel 2 1971-1978/Onomastics Source Guide part 2 1971-1978*. Pretoria: RGN/HSRC.
- RAPER, P.E. 1983a. Toponimiese manifestasies van taalvariasie. In: VAN RENSBURG, M.C.J., CLAASSEN, G.N. (reds.). *Taalverskeidenheid: 'n blik op die spektrum van taalvariasie in Afrikaans*. Pretoria: Human & Rousseau - Academica.
- RAPER, P.E. 1983b. Oor die betekenis van die eienaam. In: SINCLAIR, A. J.L. (red.). *G.S. Nienaber - 'n huldeblyk*. Bellville: Universiteit van Wes-Kaapland.
- RAUTENBERG, H. 1967. *Das alte Swakopmund 1892-1919*. Swakopmund: International Lions Club.
- REHBOCK, T. 1898. *Deutsch-Südwest-Afrika*. Berlin: Dietrich Reimer.
- ROBERTS, A. 1978. *Roberts birds of South Africa*. 4th rev. ed. Cape Town: Cape & Transvaal Printers.
- ROHRBACH, P. 1907. *Deutsche Kolonialwirtschaft, Band I. Südwestafrika*. Berlin-Schöneberg: Buchverlag der "Hilfe".
- ROUSSEAU, W.L. 1975. *Kennis Register Boekdeel: Suid-Afrikaanse Pleknaam-Leksikon*. Kaapstad: Kennis-uitgewers.

- RYMUT, K. (ed). 1981. *Proceedings of the Thirteenth International Congress of Onomastic Sciences*, (August 21-25, 1978. Vol I & II.) Cracow: Jagiellonian University.
- SABW kyk BEYERS, C.J. en DE KOCK, W.J.
- SANDER, L. 1912. *Geschichte der Deutschen Kolonial-Gesellschaft für Südwest-Afrika* (von ihrer Gründung bis zum Jahre 1910) Berlin: Dietrich Reimer.
- SCHEPPMANN, H. kyk MORITZ, E.
- SCHINZ, H. 1891. *Deutsch-Südwest-Afrika: Forschungsreisen durch die deutschen Schutzgebiete Gross Nama-und Hereroland u.s.w. 1884-1887*. Oldenburg und Leipzig: Schulz.
- SCHMIDT, C. 1922. *Geographie der Europäersiedelungen im deutschen Südwestafrika*. Jena: Gustav Fischer.
- SCHMITZ, A. 1981. *Die Orts- und Gewässernamen des Kreises Ostholstein*. Neumünster: Karl Wachholtz.
- SCHULZE, A.L. 1911, 1923-1924. *Deutsch Südwestafrikanisches Adressbuch/Directory of South West Africa*. Swakopmund: John Meinert.
- SCHWABE, K. 1904. *Mit Schwert und Pflug in Deutsch-Südwestafrika*. Berlin: Mittler u. Sohn.
- SCHWABE, K. 1909. *Im Deutschen Diamantenlande*. Deutsch-Südwestafrika von der Errichtung der deutschen Herrschaft bis zur Gegenwart: 1884-1910. Berlin: Mittler u. Sohn.
- SEITZ, T. 1929. *Vom Aufstieg und Niederbruch deutscher Kolonialmacht*. Karlsruhe: Müller.
- SERTON, P. (ed). 1954. *The narrative and journal of Gerald McKiernan in South West Africa*. 1874-1879. VRS 35. Cape Town: Van Riebeeck Society.

SESA kyk POTGIETER, D.J.

SKEAD, C.J. 1973. *Zoo-historical Gazetteer. Annals of the Cape Provincial Museums vol. 10.* Grahamstown: Albany Museum.

SMITH, C.A. 1966. *Common names of South African plants.* Pretoria: Government Printer.

SØRENSEN, H.S. 1963. *The meaning of proper names.* Copenhagen: G.E.C. GAD.

STALS, E.L.P. 1984. *Duits-Suidwes-Afrika na die groot opstande.* Pretoria: Staatsdrukker.

STIELAU, H.I. 1967. *Nataler Deutsch. Der Einfluss des Englischen und Afrikaansen auf die Deutsche Sprache in Natal.* Durban: Variprint.

STRAWSON, 1973 kyk MEIRING 1979.

SWA-BOER. *Plaasadresboek.* 1973. Windhoek: [John Meinert].

SYKES, J.B. (ed.). 1980. *The Concise Oxford Dictionary of current English.* 6th ed. Oxford: Clarendon Press.

TAALKOMMISSIE. [s.j.]. *Afrikaanse woordelys en spelreëls.* Kaapstad: Tafelberg.

THE TIMES. 1973. *Concise atlas of the world.* Edinburgh: Times Newspapers Ltd., John Bartholomew & Son.

THOMPSON, GEORGE. kyk FORBES, V.

TINDALL, B.A. 1959. *The journal of Tindall, missionary in South West Africa 1839-55.* VRY 40. Cape Town: Van Riebeeck Society.

TINDALL, J. kyk TINDALL, B.A.

- TOWNSEND, M.E. 1966. *The rise and fall of Germany's Colonial Empire. 1884-1918.* New York: Howard Fertig.
- TREUHEIT, F. 1967. *Deutsche Sprachkunde.* Bamberg: C.C. Buchners.
- ULLMANN, S. 1959. *The principles of Semantics.* 2nd ed. Glasgow: Oxford.
- UNGEEN kyk UNITED NATIONS SECRETARIAT en WORKING GROUP ON DEFINITIONS.
- UNITED NATIONS SECRETARIAT. [1984]. Department of Conference Services, Translation Division. Documentation, Reference and Terminology Section. *Technical terminology employed in the standardization of geographical names.* Glossary No. 330. ST/CS/SER.F/330, 24 Sept. 1984. NEW YORK: UN.
- VEDDER, H. 1934. *Das alte Südwestafrika. Südwestafrikas Geschichte bis zum Tode Mahareros 1890.* Berlin: Martin Warneck.
- VON BÜLOW, F.J. 1896. *Drei Jahre im Lande Hendrik Witboois.* Berlin: Mittler u. Sohn.
- VON FRANCOIS, C. 1899. *Deutsch-Südwest-Afrika. Geschichte der Kolonisation bis zum Ausbruch des Krieges mit Witbooi, April 1893.* Berlin: Dietrich Reimer.
- VON SCHÖLLENBACH, H. kyk OEHLHAFEN VON SCHÖLLENBACH, H.
- VON WEBER, O. [s.j.]. *Geschichte des Schutzgebietes Deutsch-Südwest-Afrika.* Windhoek: John Meinert.
- WAHRIG, G. 1980. *Deutsches Wörterbuch.* Mosaik/Bertelsmann.
- WATERMAN, J.T. 1963. *Perspectives in linguistics.* Chicago & London: University of Chicago Press.
- WEBSTER'S *Geographical Dictionary*, 1949. A dictionary of names of places with geographical and historical information. Springfield, Mass. USA: G & C. Merriam Co.

WEINREICH, U. 1953. *Languages in Contact*. Publications of the Linguistics Circle of New York No 1. New York: Columbia University.

WEINREICH, U. 1972. *Explorations in Semantic theory*. The Hague/Paris: Mouton.

WIMMER, R. 1973. *Der Eigename im Deutschen*. Tübingen: Max Niemeyer.

(b) Manuskripte, ongepubliseerde verhandelings en proefskrifte.

BUDACK, K.F.R.H. 1965. *Studie 232. 'n Volkekundige studie van die Tses-reservaat (distrik Keetmanshoop, Suidwes-Afrika) met besondere verwysing na die geskiedenis en die inter-etniese verhoudinge van die bewoners*. Pretoria: Universiteit van Pretoria. (M.A.-verhandeling).

GYGER, M. 1982. *Eine theoretisch-empirische Studie zur Semantik und Pragmatik der Personennamen*. Lizentiatsarbeit-Deutsche Sprachwissenschaft, Basel: Universität Basel.

KLINGHARDT, G. 1911. *Routen-Aufnahmen Nr. 4* (manuskrip van dagboek en roeteopname, beskikbaar gestel deur mev. C.I. Louw, kleindogter van G. Klinghardt).

LABUSCHAGNE, J.H. 1971. *Die ontstaan van Duitse plekname in Natal*. Durban: Universiteit van Natal. (M.A.-verhandeling).

MASSMANN, U. [s.j.]. *Geskiedenis van Mariental en Gibeon distrik*. (Ongepubliseerde manuskrip).

MEIRING, B. 1979. *Die semantiek van eiename*. Pretoria: Universiteit van Suid-Afrika. (M.A.-verhandeling).

VEDDER, H. [1929]. *Quellen zur Geschichte von Südwestafrika*. 30 dele getikte manuskrip. Okahandja.

(c) Lesings en referate

- BURRILL, M.F. 1957. *Localized toponymic generics*. Paper presented at the annual meeting of the Association of American Geographers in Cincinnati, Ohio: 2 Apr.
- BURRILL, M.F. 1966. *Some problems in cartographic toponymy*. Paper presented to the Board on Geographic Names, Department of the Interior, U.S.A.: 25 Jun.
- COETZEE, C.G. 1985. *Die beleid gevolg by amptelike pleknaamgewing in Duits-Suidwes-Afrika*. Referaat gelewer tydens die Derde Suider-Afrikaanse Naamkundekongres, Windhoek: Akademie, 25-26 Sept.
- GRÜNER, R. 1985. *Onomastic attitudes of German settlers in South Africa: past and present*. Paper read at the Third Congress of the Names Society of Southern Africa, Windhoek: Academy, 25-26 Sept.
- MEIRING, B. 1983. *Die status van die eienaam in verbinding*. Referaat gelewer tydens die Tweede Suider-Afrikaanse Naamkundekongres, Pretoria: 13-15 Sept.
- MÖLLER, L.A. 1982. *Die interdissiplinêre aard van die onomastiek*. Referaat gelewer tydens die Eerste Suider-Afrikaanse Naamkundekongres, Durban: Universiteit van Natal, 20-21 Apr.
- MÖLLER, L.A. 1983. *Duitse plekname in Suidwes-Afrika*. Referaat gelewer tydens die Tweede Suider-Afrikaanse Naamkundekongres, Pretoria: 13-15 Sept.
- NICOLAISEN, W.F.H. 1978b. *Lexical and onomastic fields*. In: RYMUT, K. (ed.). *Proceedings of the Thirteenth International Congress of Onomastic Sciences*. Cracow: Jagiellonian University, 21-25 Aug.
- OLIVA, K. 1978. *Appelativ und Eigename*. In: RYMUT, K. (ed.). *Proceedings of the Thirteenth International Congress of Onomastic Sciences*. Cracow: Jagiellonian University, 21-25 Aug.

- PAMP, B. 1978. *Names and meanings: a Mentalistic approach*. In: RYMUT, K. (ed.). *Proceedings of the Thirteenth International Congress of Onomastic Sciences*. Cracow: Jagiellonian University, 21-25 Aug.
- RAPER, P.E. 1975c. *Interlinguistic contact in onomastics in South Africa*. *Actes du XIe Congres International des Sciences Onomastiques*, t.2. Sofia, 28. VI-4.VII 1972. Sofia: Academie Bulgare des Sciences. Centre de Linguistique et Litterature.
- RAPER, P.E. 1982. *Aspects of onomastic theory*. Referaat gelewer tydens die Eerste Suider-Afrikaanse Naamkundekongres, Durban: Universiteit van Natal, 20-21 Apr.
- RAPER, P.E. 1984b. *Language contact as reflected in toponyms in South West Africa/Namibia*. Paper submitted for use by the Third International Symposium on Languages in contact and conflict. Brussels: 10-12 Aug.
- SALTVEIT, L. 1982. *Die Mann-Frauvorstellung bei Gebirgsnamen*. In: RYMUT, K. (ed.). *Proceedings of the Thirteenth International Congress of Onomastic Sciences*. Cracow: Jagiellonian University, 21-25 Aug.
- VAN LANGENDONCK, W. 1978. *On the theory of proper names*. In: RYMUT, K. (ed.). *Proceedings of the Thirteenth International Congress of Onomastic Sciences*. Cracow: Jagiellonian University, 21-25 Aug.

KOERANT- EN TYDSKRIFARTIKELS

- ABEL, H. 1954. Kaokoveld. *Deutsche Geographische Blätter* 47:117-118.
- ANON. 1946. The civilising influence of the missionaries. *SWA Annual*:21.
- ANON. 1946. Konstitusionele geskiedenis van Suidwes-Afrika. *SWA Jaarb.*:9
- ANON. 1947. Kaap Kruis simbool van avontuur en ontdekking. *SWA Jaarb.*: 45-49.
- ANON. 1949. Latham diary - an extract. *SWA Annual*:129.

- ANON. 1952. *Welwitschia mirabilis* the wonder plant of South West Africa. *SWA Annual*:45-63.
- BLOK, D.P. 1971. Ortsnamenmigration als wissenschaftliches Problem. *Jahrbuch des Vereins für niederdeutsche Sprachführung*, vol. 94:7-16.
- BOTHA, T.J.R. 1975. Diachroniese, sinchroniese en toegepaste pleknaamkunde in die R.S.A. *Taalafsette* 19(1):1-18.
- BRINCKER, P.H. 1895. Zur Namenkunde D.S.W.A. *Globus*: [1-2].
- BUDACK, K.F.R.H. 1974. Der "Bastardaufstand" in Deutsch-Südwestafrika. *Afr. Heimatk.*:39.
- BUDACK, K.F.R.H. 1980. Der Afrikaneraufstand in Deutsch-Südwestafrika. *Afr. Heimatk.*:65-96.
- BURRILL, M.F. 1956. Toponymic Generics. *Names* 4(3):129-137; 4(4):226-240.
- CARP EXPEDITION. 1952. Von einer Fahrt durchs nördliche Kaokoveld. *SWA Jaarb.*: 99.
- CEASAR, M.O.A. 1977. Kolmanskuppe - ein von Sand begrabenes Städtchen. *Afr. Heimatk.*:63.
- COMBRINK, J.G.H. 1964. Alan Gardiner se "pure" en "less pure proper names". 'n Studie oor die semantiese aspek van die eienaam. *T.G.* 4:249-264.
- CONRADT, L. 1954. Mit dem Ochsenwagen durch das alte Südwestafrika: Aus dem Bericht einer Reise von Aus nach Walfischbucht im Jahre 1885. *Afr. Heimatk.*:55-60.
- COSBURN, A. 1978. The lure of the Skeleton Coast. *SWA Annual*:144-146.
- COWLEY, C. 1983. Diamonds then and now. *SWA Annual*:65-70.

- DAVIS, S. 1964. Journey of discovery through the far north. *SWA Annual*: 31-33.
- DAVIS, S. 1967. The unsinkable Mo Kahan. *SWA Annual*:74-75.
- DAVIS, S. 1969. Rosh Pinah. *SWA Annual*:161-165.
- DEBUS, F. 1977. Aspekte zum Verhältnis Name-Wort. *Probleme der Namenforschung im Deutschsprachigen Raum: Wege der Forschung*. Band CCCLXXXIII. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- DEPARTMENT OF INFORMATION. 1973. Important events in the history of South West Africa. *SWA Annual*:171-173.
- DE VILLIERS, H. 1975. Lüderitz-home of crayfish and stones. *S. Afr. Panorama* (20) 10:12-15 Oct.
- DIEKMANN, W. 1981. Die Familie Diekmann in Südwestafrika. *Namibiana* Vol. III (1):3.
- DUCKSON, D.W. 1983. A creek is a creek...or is it? *Names* 31(1):51-61.
- DU TOIT, J.D. 1956. Suidwes-Afrika. *Die Taalgenoot* 25(8):16-18 Jul.
- FLEISCHER, W. 1964. Zum Verhältnis von Name und Appellativum im Deutschen. *Wissenschaftliche Zeitschrift der Karl-Marx-Universität, Leipzig*: 13:369-378.
- GAERDES, F. 1972. Carl Schlettwein. *SWA Jaarb.*:41-43.
- GEBHARDT, L. 1973. Sandwich Harbour - a sanctuary in the dunes. *SWA Annual*: 97-103.
- GEBHARDT, L. 1974. Weitzenberg - Namib desert oasis. *SWA Annual*:170-175.
- GEVERS, T.W. 1927. Die geologischen Verhältnisse der Umgebung Windhuks unter besonderer Berücksichtigung der heißen Quellen. *Joernael SWA Wissenschaftliche Gesellschaft*, Band 1 1925-1926:75-86.

- GOYNS, H.G. 1971. Baynes mountains: a reconnaissance. *SAJS* 67:22-24 Jan.
- GREBE, H.P. 1984. Aantekeninge oor die-gebonde eiename. *S.A. Tydskrif vir Taalkunde* 2(3):55-77 Jul.
- GREEN, L.G. 1948. Lost diamonds of "Buschman's Paradise". *Outspan* 44(1129): 29 Oct. 15.
- GUTENBRUNNER, S. 1969. Zur Etymologie des Wortes "Name". *Onoma* (XIV) 1-2: 2-6.
- HAYTHORNTHWAITTE, F. 1957. Upon a white horse: A short account of the life of Victor Franke. *SWA Annual*: 33.
- HEESE, C.P. 1981. Franz Heinrich Kleinschmidt: Pioneer missionary in South West Africa 1842-1864. *SWA Annual*:153.
- HEWS, S. 1955. Maltahöhe, Daveb and Duwisib. *SASSAR*: 687-696.
- HINTRAGER, O. 1960. Erinnerungen an Südwestafrika 1905-1910: Vom wiederaufbau nach dem grossen Aufstand. *Afr. Heimatk.*:86-97.
- HOEFLICH, K.P. 1960. Die Frühzeit Südwestafrikas. *SWA Jaarb.*:35-41.
- HORCH, R. 1979. Lüderitzland - Kolonie wider Willen. *Afrika-Post* 26:233-234 Jul.-Aug.
- HUMAN, E. 1975. Kaokoland waar lewe en dood soms langs mekaar lê. *Landbou-weekblad*: 2-25 Aug. 15.
- KEMPENEERS, P. 1983. Hydronymie van het Dijle- en Netebekken. *Naamkunde* 15 (1-4):5-95.
- KIRKPATRICK, J.S. 1976. Bill of sale: Lüderitz and Fredericks and others. *SWA Annual*:101-107.

- KLEIN, H. [1977]. Die Deutschen in Namibia. *Globus* 2/81:1-15.
- KÖHLER, O. 1958. Herero-Farmnamen in Südwest-Afrika. *Afr. Heimatk.*:95-104.
- KOLONIAL BLÄTTER (Kol. Bl.) kyk ZBU aktelêers 2000 e.v.
- KRYNAUW, D.W. 1971. The beauty and burden of climbing the Brandberg. *SWA Annual*:147-155.
- LEVINSON, O. 1957. Diamonds in the desert. *SWA Annual*:91-97.
- LEVINSON, O. 1980. The ghost town of Kolmanskop will live again. *SWA Annual*:21-22.
- LEYS, O. 1965. De eigeennaam als linguïsties teken. *Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam* 41(1965):1-81.
- LEYS, O. 1973. Nicht-referentielle Nominalphrasen. *Deutsche Sprache*, Heft 2/1973:1-15.
- LEYS, O. 1977. Der Eigename in seinem formalen Verhältnis zum Appellativ. *Probleme der Namenforschung im Deutschsprachigen Raum: Wege der Forschung*. Band CCCLXXXIII. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft.
- LEYS, O. 1985. Indefiniete eigeennamen. *Naamkunde 17 - Feestbundel voor Maurits Gysseling (II)*. *Mededelingen van het Instituut voor Naamkunde*: 208-213.
- LOUW, W. 1979. Caprivi - a dream frustrated. *SWA Annual*:155.
- MILLWARD, C. 1972. Universals in place-name generics. *Indiana Names* 3(2): 48-53.
- MÖLLER, A. 1968. Mogorob, die vinger van God: Suider-Afrika se eie sfinks. *SASSAR*:209-210 Apr.
- MÖLLER, L.A. 1981. Duitse plekname in Suid-Afrika en Suidwes-Afrika. *T.V.V.* 37(1):14-33 Jan.

- MÖLLER, L.A. 1984. Raaisels en verhale rondom Suidwes-Afrika se Duitse plekname. *Die Taalgenoot* 53(4):10-11, 26.
- MÖLLER, L.A. 1984-1986. Deutsche Ortsnamen Südwestafrikas im Rahmen einer historisch-onomastischen Darstellung. Teil 1-3. *Afr. Heimatk.:* 45-54; 41-49; 89-101.
- MORITZ, W. 1970. Zur Geschichte und Bedeutung des Namens Swakop und Swakopmund. *Namib und Meer* 2:37-41 Aug.
- MOSSOLOW, N. 1966. Die veelbewoë geskiedenis van Windhoek. *Lantern* 15(3): 56-72. Mrt.
- MOSSOLOW, N. 1970. Aus der Geschichte der Rheinischen Missionstation Scheppmansdorf (Rooibank) 1846-1856. *Afr. Heimatk.:*35-48.
- MOSSOLOW, N. 1977a. Suidwes-Afrika. Damaraland en Namakwahuis: later Woermannhuis in Swakopmund. *Restorica* 4:27-29 Jun.
- MOSSOLOW, N. 1977b. The old Turnhalle in Windhoek. *Restorica* 4:30-31 Jun.
- NEL, E.A. 1948. Lüderitz: Sentrum van Suidwes se kreef en diamantnywerhede. *Hg.* 32(1357):33 Mrt. 26.
- NICOLAISEN, W.F.H. 1974. Names as verbal icons. *Names* 22:104-110.
- NICOLAISEN, W.F.H. 1976b. Words as Names. *Onoma* (20):142-165.
- NICOLAISEN, W.F.H. 1978a. Are there connotative names? *Names* 26(1):40-47.
- NICOLAISEN, W.F.H. 1979a. Field-collecting in Onomastics. *Names* 27 (3):162-177.
- NICOLAISEN, W.F.H. 1979-1980. Early Scandinavian naming in the Western and Northern Isles. *Northern Scotland* 3(2):105-121.

- NICOLAISEN, W.F.H. 1980. Onomastic dialects. *American Speech* 55(1): [1]
- OHLEMANN, J. 1972. Mit dem Kamelreiterkorps in die Kalahari:1908. *Afr. Heimatk.*:39-54.
- PASSARGE, S. [1900]. Über geographische Ortsnamen. *Beiträge zur Kolonialpolitik und Kolonialwirtschaft. Kl. Bl.* 1899-1900:71-75.
- PFEIFER, E.H. 1976. Journey past "ghost towns". *SWA Annual*:157-161.
- RAPER, P.E. 1975a. Duitse plekname in Suid-Afrika. *T.V.V.* 31(3):23-31 Jul.
- RAPER, P.E. 1975b. Portuguese place names in South Africa. *Separata de Miscelanea Luso-Africana, Junta de Investigacoes Scientificas do Ultramar.* Lisboa:265-291.
- REUNING, E. 1954. Dünenritt Lüderitzbucht - Swakopmund im Februar-März 1912. *Afr. Heimatk.*: 72-80.
- ROBERTSON, T.C. 1957. Country with 5 magic charms. *Veldtrust* 18(7-8):6-7 Jul.-Aug.
- ROELANDTS, K. 1958. Expressieve naam- en woordvorming. *Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde* 14(2-4):75-95.
- ROSENTHAL, E. 1961. Sonderlinge boog van Bogenfels. *Hg.* 42(2063):58-59 Sept. 29.
- ROSENTHAL, E. 1973. The French Connection: Francois Le Vaillant and South West Africa. *SWA Annual*:37.
- RUSCH, W. 1979. Mit Landmessern auf Pad ins Kaokoland 1974. *Afr. Heimatk.*: 65-80.
- SCHAUMBERG, W. 1963. The brothers Voigts. *SWA Annual*:26-27.

- SCHERING, z. S. 1954. Die erste Flaggenhissung in Lüderitzbucht, 7 August 1884. Der amtliche Bericht des Kapitäns z. S. Schering. *Afr. Heimatk.*: 50-53.
- SCHLENGEMANN, E.A. 1929. Voorlopige aantekeninge oor taalmenging in Suidwes-Afrika. *Veröffentlichungen der Wissenschaftlichen Gesellschaft für Südwest-Afrika* Band IV, Windhoek: 51-64.
- SCHMIEDEL, H. 1966. Hauptmann von Erckert. *SWA Jaarb.*:124-125.
- SCHMIEDEL, H. 1967. Schutztruppe, Marine und Landespolizei. *SWA Jaarb.*: 28-30.
- SCHULZE, L. 1906. Aus den Mitteilungen von Forschungsreisenden und Gelehrten aus den deutschen Gebieten. *WN* 3(24): 1 Nov. 1.
- SCOTT, J.V. 1965. Woodcarver of the Kalahari. *SWA Annual*:57.
- SINCLAIR, A.J.L. 1974. Betekenisontwikkeling by enkele oorgeërfde topografiese name in Afrikaans (1) *T.V.V.* 30(1):8-27 Jan.
- SMITH, E.C. 1966a. The significance of name study. *Picos* 8:492-499.
- SONDERGAARD, B. 1980. Das Problem Ortsnamenkompositum mit Personennamen ohne Genitivendung und Grundwort. *NORNA-rapporter* 18(1980):105-123. (Opsomming in Duits).
- SØRENSEN, H.S. 1967. Meaning. In: *To honour R. Jakobson*. The Hague/Paris. 1967:1876-1889.
- STENGEL, H.W. 1971. Die tyd staan nie stil in die Namibwoestyn nie. *SAJS* 66(7):103-108 Mrt.
- STEWART, G.R. 1959. Qualities expected in a good place-names dictionary. *Names* V11(4):261-265 Dec.
- STIELAU, H.I. 1980. Nataler Deutsch. *Deutsche Sprache in Europa und Übersee*. Band. 7 Wiesbaden.

- SUDHOLT, G. 1972. Die deutschen Sprachenrechte in Südwestafrika. *Afrika Post* 19:479-80 Dez.
- TRÜMPELMANN, G.P.J. 1933. Das Schönegeistige Schrifttum über Südwestafrika. *Veröffentlichungen der Wissenschaftlichen Gesellschaft für Südwestafrika*, Band VI 1931-1932, Windhoek: 101-152.
- TRÜMPELMANN, G.P.J. 1946. Afrikaner se aandeel in opbou van Suidwes. *Brandwag* 10(428): 21,25 Mei. 31.
- VAN DALSEN, C. 1961. Iets oor die Namutoni ruskamp in die Etoschapanwildtuin. *Historia* 6:55-57 Mrt.
- VAN EYSEN, W. 1970. Where no rivers flow. *S.A. Panorama* 15(6):16-23 Jun.
- VAN LANGENDONCK, W. 1968. Aspekte zum Verhältnis Name-Wort. *Beiträge zur Namenforschung*, N.F. 3(Rez. F. Debus):203-205.
- VAN LANGENDONCK, W. 1971. Über die Theorie des Eigennamens. *Onoma* 16:87-91.
- VAN LANGENDONCK, W. 1975. On defining the proper name. *Foundations of Language* 13(4):603-606.
- VAN LANGENDONCK, W. 1979. Paradoxen van de eige naam. *Naamkunde* 11(3-4):181-195.
- VAN LANGENDONCK, W. 1980. Über die Pragmatisierung der Namenkunde. *Beiträge zur Namenforschung* 15(3):286-294.
- VEDDER, H. 1929. Bedeutung der Stammes- und Ortsnamen in Südwestafrika. *Joernal SWA Wissenschaftliche Gesellschaft*, vol. IV. 1928-1929:11-28.
- VEDDER, H. 1940. Ortsnamen in Südwestafrika. *Afr. Heimatk.*:55-62.
- VON MOLTKE, J. 1948. A soldiers life and adventure. *SWA Annual*:129.

- VON MOLTKE, J. 1976. Die Oorlams-Hottentotte en Afrikaans. *SWA Jaarb.*:35-43.
- VON MOLTKE, J. 1977. The Boundaries of South West Africa. *SWA Annual*: 170-172.
- VON SCHUMANN, G. 1981. Der grösste Schiffsfriedhof der Welt. *SWA Jaarb.* 91.
- VON SCHUMANN, G. 1982. Die Anfänge des Postverkehrs in Südwestafrika. *SWA Jaarb.*:133-138.
- VON SCHUMANN, G. 1985. Rössing and the State Railway in G.S.W.A. *American Colonial Collectors Group Magazine*:1-6.
- VON WEBER, O. 1968. Theodor Leutwein, Kaiserlicher Landeshauptmann und Gouverneur von Deutsch-Südwestafrika 1894-1904. *Afr. Heimatk.*:54-63.
- VON WEBER, O. 1969. Die Besiedlung von Deutsch-Südwestafrika von den Anfängen bis zum grossen Aufstand. *Afr. Heimatk.*:38-45.
- WANDRES, C. 1909. Über verdeutschung von Ortsnamen und anderen Bezeichnungen in unserer Kolonie. *WN* 6(20):1 März, 10.
- WOOD, V.C. 1957. SWA: Land of promise. *Lantern* 7:35-66.
- WORKING GROUP ON DEFINITIONS of the United Nations Group of Experts on Geographical Names, n.d. [1984]. Conference Report E/CONF 61/L 1 Rev.1.
- ZINKIN, V. 1984. The generic component in West Jersey place names. *Names* 32(3):252-259 Sept.
- ZINSLI, P. 1976. Spuren sprachverschiedener Begegnung in den Ortsnamen der schweizerdeutschen Alpentäler. *Onoma* 20(1):70-105.
- ZÖLLNER, C.W. 1983. Von terra incognita zu Südwestafrika - ein Land gewinnt Gestalt. *Afr. Heimatk.*:25-36.

ZÖLLNER, C.W. 1984. Ein "Sandloch" macht Geschichte - die diplomatischen Verwicklungen vor der Errichtung des deutschen Protektorats in Südwestafrika im Jahre 1884. *Afr. Heimatk.*:34-66.

ZWIEBEL, E.F. 1976. Regenstein im Auasgebirge. *SWA Jaarb.*:141-143.

KOERANTE OP MICROFILM

ALLGEMEINE ZEITUNG - Windhoek, Jan. 1959 tot Des. 1964. (Microfilm nr. MS 221, 12 rolle. Pretoria: Staatsbiblioteek. (AGZ).

DER SÜDWESTBOTE - (vroeeër WINDHUKER NACHRICHTEN) Windhoek, Jul. 1903 tot Mei 1915. Microfilm nr. MS 141, 6 rolle. Pretoria: Staatsbiblioteek. (WN).

DEUTSCH SÜDWESTAFRIKANISCHER ZEITUNG - Windhoek, Okt. 1898 tot Sept. 1914. Microfilm no. MS 140, 9 rolle. Pretoria: Staatsbiblioteek. (DSWAZ).

HET NIEUWE WEEKBLAD - (HET NIEUWE WEEKBLAD VOOR NAMAQUA AND DAMARALAND). Windhoek, Sept. 1914 tot Mrt. 1915. Microfilm nr. MS 1 rol. Pretoria: Staatsbiblioteek. (HNW).

KEETMANSHOOPER ZEITUNG - Keetmanshoop, Jan. 1911 tot Des. 1914. Microfilm 1 rol. Pretoria: Staatsbiblioteek. (KZ).

SUIDWES NUUSBLAD - (vroeeër DIE SUIDWEST), Windhoek, Okt. 1919 tot Jan. 1925. Microfilm nr. MS 1 rol. Pretoria: Staatsbiblioteek. (SWN).

LANDKAARTE EN FOTO'S

(a) Landkaarte

ARROSMITH, J. 1838. Map to illustrate Capt. Alexander's Route in South Africa. *Journal of the Royal Geographical Society*. London: Royal Geographical Society.

ALEXANDER, J. kyk ARROSMITH, J.

- BAINES, T. 1864. *Baines explorations in South West Africa*. Sheet 1. Map of the route from Walvisch Bay to Thounce, or Stink Fountain. Drawn from the joint observations of J. Chapman & T. Baines. London: Lensman & Co.
- BOGAERTS, A.J. kyk DELFOS, F.C.
- DELFOS, F.C. 1860. *Zuid-Afrika*. (Bewerkt naar de kaart van H. Hall, tekenaar by het Corps. Kon. Britsche Ingenieurs in de Kaapstad uit grootendeels officiële bronnen zamengesteld). Rotterdam: P.M. Bazendijk.
- DEUTSCH-SÜDWESTAFRIKA. 1918. 1:2 000 000 (Beilage 5 zu *Der Weltkrieg 1914-1918. Die Kämpfe in den Kolonien I*). Berlin: [Dietrich Reimer].
- DÜRRLING, B.S.K. 1897. *Besitzstandskarte von Deutsch-Süd-West-Afrika*. 1:5 000 000 (in OELHAFEN, 1926). Berlin: Dietrich Reimer.
- FUTTERER, K. 1894. *Uebersichtskarte der Goldvorkommen in Afrika*. Gez. v.H. Kiepert. Berlin: Geographische Verlagshandlung, Dietrich Reimer.
- GERMAN S.W. AFRICA. 1914-1915. 1:100 000.
Sheet 1&2 Kunene, Sheet 02 Windhuk, Sheet 15 f 3 Karibib, Sheet 16 E6 Hatsamas, Sheet 21 Arahoad. Pretoria: Government Printing Works, Topographical Section, General Staff Intelligence, Union Defence Force.
- GORDON, R.J. [1777-1790]. *Groote Namaqualand*. 1:1 500 000 (Gedeelte van groter kaart van die Gordonversameling, Prenten-Kabinet, Amsterdam). Tafel III p. 92-93 met annotasie daarvan in MORITZ 1919 31/1:143, en in MOSSOP (1974) *The Journals of Brink and Rhenius*, VRS 28:50.
- GROSSER ATLAS. 1975. *Grosser Auto Atlas International*. Bern: Kummerly & Frey AG.
- GRUNDEMANN, R. 1867. *Grossnamaqualand. Missions-Atlas Nr. 9, Afrika*. (Allgemeiner Missionsatlas nach Originalquellen). Gotha: Justus Perthes.
- HAHN, Th. 1879. *Original map of Great Namaqualand and Damaraland*, compiled from his own observations and surveys by Th. Hahn P.D. Scale 1:742 016. Cape Town: Lithographed Sur. Gen. Office & Printed by Saul Solomon & Co.

- JAEGER, F., WAIBEL, L. 1914-1919. *Reisewege von.... Deutsch Südwestafrika.* 1:5 000 000 (Red. v. Sprigade, P., Moisel, M. Berlin: Dietrich Reimer). Pretoria: Staatsbibliothek.
- JODTKA, dr. 1902. *Reise von Grootfontein nach Okavango.* 1:800 000. *Deutsches Kolonialblatt* Nr. 21, 1902.
- KAISER, E. 1926. *Die Verbreitung der Phonolithe im Klinghardtgebirge.* 1:100 000. (In: *Die Diamantenwüste Südwestafrikas*). Berlin Dietrich Reimer.
- KAISERLICHE LANDESVERMESSUNG. 1911. *Besitzstands-Karte von Deutsch-Südwestafrika.* 1:800 000 (Stand am 1. Okt. 1911). Berlin: Dietrich Reimer.
- KARSUNKE, 1903. *Gebiet der deutschen Kolonial-Gesellschaft.* 1:200 000. (Skizze No. 2 zu dem Vertrage vom 29 Juni 1903, betreffend Festsetzung der Grenze...) Windhuk. (In: SANDER 1912).
- KÖHLER, O. 1959. *A study of Gobabis district.* (Partly based on material of Günter Wagner. Ethnological Publications No. 42). Pretoria: Government Printer.
- KRIEGSKARTEN VON DEUTSCH-SÜDWESTAFRIKA kyk SPRIGADE, P., MOISEL, M.
- MULLER, H.P.N. 1889. *Zuid-Afrika-Reissherinneringen.* 1:10 000 000. Leiden: Sijthof.
- OORLOGSKAART van Duits Zuidwest Afrika 1914-1915. Schaal 1" = 30 mijlen. (1:100 000). Pretoria: Staatsdrukker.
- PETERMANN, A. 1858. *Karte von Süd-Afrika zur Übersicht der neuesten Entdeckungen von Livingstone, Moffat, Galton, Anderson.* In: *Petermann's Geographische Mitteilungen.* Tafel 7. Gotha: Justus Perthes.
- RHEINISCHER MISSIONSATLAS. 1891. *Süd-Afrika.* 1:12 500 000. Zweite Ausgabe, Barmen. (In: LAU 1985).

- RICHTER, J.H. 1845. *Charte des Rheinischen Missionsgebietes in Süd-Afrika*. (Entworfen von Dr. J. Richter. Herausgegeben von der Rheinischen Missionsgesellschaft). Berlin: Dietrich Reimer.
- SCHINZ, H. 1884-87. *Deutsch-Südwest-Afrika*. 1:2 534 400. (Entworfen nach den Karten von Th. Hahn, Juta und eigenen Forschungsergebnissen). Oldenburg: Schulze'sche Hofbuchhandlung.
- SCHULTZE, L. 1907. *Skizze des Namalandes, der südlichen Kalahari und des Kaplandes* 1:2 500 000. (Zu Namaland und Kalahari, Jena: Gustav Fischer Geogr. lith). Berlin: C.L. Keller.
- SPRIGADE, P., MOISEL, M. 1903-4. *Kriegskarte von Deutsch-Südwestafrika*. 1:800 000. Blatt Keetmanshoop, Owambo, Otavi, Rehoboth, Windhoek, Zesfontein. Berlin: Dietrich Reimer.
- SPRIGADE, P., MOISEL, M. 1912, 1914. *Südwestafrika*. 1:2 000 000. (2. verbesserte und vermehrte Auflage). Berlin: Dietrich Reimer.
- SUID-APRIKA. 1950. 1:500 000 Topo TSA 500. Pretoria: Staatsdrukker.
- SUIDWES-APRIKA-REEKS. 1964, 1976. 1:250 000 spes. vel Windhoek. Pretoria: Staatsdrukker.
- SUIDWES-APRIKA. 1966. 1:1 000 000 (Gedeeltelike hersiening 1972). Windhoek: Landmeter-Generaal.
- THOMPSON, G. 1827. *A map of Southern Africa*. (In: FORBES, V. *Travels and adventures in Southern Africa*, VRS 48, 49). London: Henry Colburn.
- TURNER, W.J. 1881. *Map of the British colonies and adjacent territories in South Africa*. London: S.W. Silver & Cos Handbook.
- UNIALE OORLOGSKAARTE kyk OORLOGSKAART
- VON FRANCOIS, C. 1890. *Karte der von Hptm. u. Lieut. von Francois gemachten Aufnahmen in dem südwestafrikanischen Schutzgebiete*. 1:300 000 (Blatt No. 1

und 2. Mit Benutzung von F.M. Stapff's Karte des unteren !Kuiseb Thales).

Berlin: C.L. Keller (In: SANDER 1912).

VON FRANCOIS, C. 1890-1892. *Karte des südlichen Theiles von Deutsch-Südwestafrika zwischen Gibeon-Rietfontein und Warmbad.* (Nach den Originalkarten des Herrn Major C. von Francois). 1:300 000 reducirt auf 1:600 000 Blatt 1. (In: *Mitth. a.d. deutschen Schutzgebieten.* Bd. VII, 1894). Berlin: C.L. Keller.

VON FRANCOIS, C. 1890-1892. *Routen im deutsch-britischen Grenzgebiete in Südwest-Afrika.* 1:2 000 000 (Gezeichnet von Richard Kiepert & Paul Sprigade). Berlin: C.L. Keller.

VON FRANCOIS, H. [g.d.]. *Nama und Damara.* Magdeburg: E. Baensch.

WACKERNAGEL, H. 1884. *Karte des Herero- (Damara-) und Namaqua-Landes an der Westküste Süd-Afrika's.* 1:3 000 000. (Kartograph. Aust. V.H. Keil, Gotha). Elberfeld: Verlag V.R.L. Fridericks.

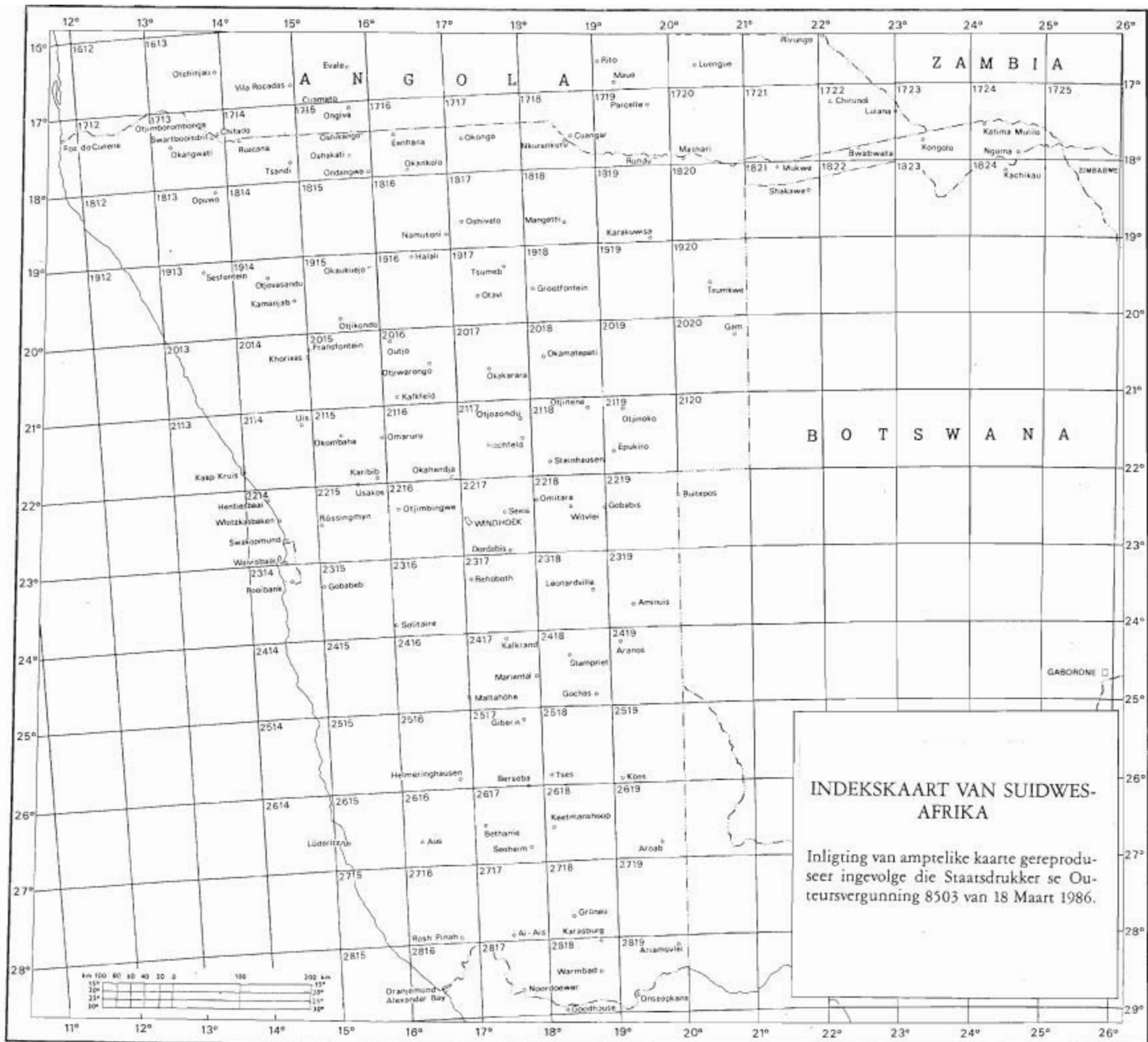
(b) Foto's

Foto's (F) soos genommer in die SENA-argief:

Karasburg F 8/2501

Lüderitz F 2/222, 2/224, 2/234, 2/289, 3/287, 3/289, 3/295, 3/297, 4/362, 4/374, 5/249, 5/256, 5/263, 6/243, 6/390, 6/400, 7/008, 7/010, 7/011, 7/017, 8/043, 8/045, 10/073, 10/075

Windhoek F 1/4078, 1/4160

(5) Ander verwysers

Daheim, Möwe, Sonntag.

4.2.4 Sommige toponieme kan op die oog af na simplekse lyk, maar is inderdaad gelede vorme wat ook as enkelwoord plekname beskou kan word, vergelyk *Albrechts* en *Küppchen* (Kyk ook par. 5.3.2.1. *Taalkundige kenmerke*).

4.2.5 Wat opval by hierdie laaste kategorieë is dat die emotiewe uitdrukkings in die reël geen generiese term neem nie, behalwe die frekwente *Frieden* en *Hoffnung*. Die rede hiervoor is miskien dat hierdie twee komponente ook as besonder populêre spesifieke terme in samestellings voorkom, deur analogie, by oordrag- en modename.

Die ander emotiewe uitdrukkings wat as toponieme funksioneer, byvoorbeeld *Endlich, Mahlzeit, Prosit, Streben, Unverzagt, Verloren, Vorwaerts* en *Zufall*, is blykbaar egte uitsonderings wat nie maklik kombinasies vorm nie. Sommige het in elk geval nie 'n valensie daarvoor nie. Hulle toon derhalwe 'n lae frekwensiepeil, maar is 'n oop kategorie waarin feitlik enige gesegde, emotiewe uitlating of uitroep opgeneem en as toponiem gebruik kan word. Dit is dus (soos dit in elk geval algemeen in die taalkunde en die onomastiek die geval is), 'n geval van oneindige verskeidenheid binne die konteks van 'n beperkte aantal reëls. 'n Verdere rede vir die afwyking van die samestellingspatroon in dié besondere gevalle, is moontlik die name se emotiewe konteks of konnotasies, hul onvaste voorkoms en verwysing na 'n momentele veranderlike toestand, byvoorbeeld gemoedstoestand, beweging, ens.

4.2.6 Die voorbeelde waarin vergelykings en metaforiese sienings gemikroskopeer is, is 'n weerspieëling van die oorspronklikheid van die naamgewers met betrekking tot die siening van sekere geografiese entiteite, vergelyk *Diamant, Glocke, Krone, Pflz*, en *Schanze* in bogenoemde kategorie.

4.2.7 By die meeste voorbeelde in die klas simplekse kan ons name identi-